

İMÂM HÂFİZ EBÛ DAVUD

SÜNEN-İ EBÎ DAVUD

VE TERCEMESİ

TERCEME
İBRAHİM KOÇAŞLI

 ERKAM
YAYINLARI

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

İSTANBUL 1429 / 2008

SÜNEN-İ EBÎ DAVUD VE TERCEMESİ

-2. CİLT-

سنن أبى داؤد

İmâm Hâfız Ebû Davud

Terceme:İbrahim KOÇAŞLI / Emekli Müftü

 ERKAM
YAYINLARI

© Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince bu eserin yayın hakkı anlaşmalı olarak

Erkam Yayın San. ve Tic. A.Ş.'ne aittir.

İzinsiz, kısmen ya da

tamamen çoğaltılıp yayınlanamaz.

SÜNEN-İ EBÎ DAVUD VE TERCEMESİ2. CİLTİmâm Hâfız Ebû Davud
Erkam Yayın No: 312

Kapak: Altıoluk Grafik / Halil ErmişOfset Hazırlık: Altıoluk Grafik /

Mustafa ErguvanISBN No: 978-605-302-235-0

Yayın ve Matbaa Sertifika No: 19891Baskı Tarihi: İstanbul / 2008

Kitapları'dan "Kitap'ı" almayı yedatuz.

İktisatî Org. San. Bölgesi Mah. Atatürk Bulvarı Haseyad I. Kısım No: 60/3-C

Başakşehir / İstanbul Tel: 0212 671 07 00 - Faks: 0212 671 07 48

www.erkamyayinlari.com • www.kampanyakitaplari.com

Bu eserin e-kitap çevrimi SaveAs Bilişim tarafından yapılmıştır.

www.saveas.com.tr

141 - HZ. PEYGAMBER NAMAZDA DİZLERİNİ ELLERİNDEN ÖNCE NASIL KOYARDI?

۸۳۸- عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

إِذَا سَجَدَ وَضَعَ رُكْبَتَيْهِ قَبْلَ يَدَيْهِ، وَإِذَا نَهَضَ رَفَعَ يَدَيْهِ قَبْلَ رُكْبَتَيْهِ.

838 - Vâil bin Hucr radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'i secde ederken dizlerini ellerinden önce koyduğunu, secdeden kalkarken de ellerini dizlerinden önce kaldırdığını gördüm.^[1]

İZAH

Hanefî, Şâfiî; ve Ahmed bin Hanbel'in mezheplerine göre secdeye inerken önce dizlerin sonra ellerin konması bu hadise dayanır. Mâlikî mezhebinde önce eller konur, sonra dizlerin konması 840 nolu hadise dayanır.

۸۳۹- عَنْ عَبْدِ الْجُبَّارِ بْنِ وَائِلٍ، عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فَذَكَرَ حَدِيثَ الصَّلَاةِ قَالَ: فَلَمَّا سَجَدَ وَقَعَتَا رُكْبَتَاهُ إِلَى الْأَرْضِ

قَبْلَ أَنْ يَقْعَا كَفَاهُ.

قَالَ هَمَّامٌ: وَخَدَّئْنَا شَقِيقًا: حَدَّثَنِي عَاصِمٌ بْنُ كُثَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِحَدِيثِ هَذَا. وَفِي حَدِيثِ أَحْمَدَ، وَأَكْبَرُ

عِلْمِي أَنَّهُ فِي حَدِيثِ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ: وَإِذَا نَهَضَ نَهَضَ عَلَى رُكْبَتَيْهِ

وَاعْتَمَدَ عَلَى فَخْذِهِ.

839 - Abdülcebbâr bin Vâil radıyallahu anh'dan: O da babası Vâil'den: (Sözü geçen) namaz hadisini anlattı da Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem secde ettiğinde avuçlarından önce dizleri yere inerdi, dedi.

Hemmam diyor ki: Bana Şakîk (Ebû Leys) haber verdi. Şakîk’a da bana, Asım bin Küleyb haber verdi. O da babasından, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’den, geçen hadisin mislini nakletti. (Muhammed bin Cihade ve Şakîk’dan birinin rivâyetinde) zannı galibime göre, Muhammed bin Cihade’nin hadisinde şu bilgi vardı Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem doğrulduğu zaman, dizleri üzerine doğrulur. Ve uyluklarına dayanırdı.

İZAH

Bu hadis 736 nolu hadisin tekrarıdır.

۸۴۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِذَا سَجَدَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَبْرُكْ كَمَا يَبْرُكُ الْبَيْرُ وَلْيَضَعْ يَدَيْهِ قَبْلَ رُكُوعِهِ».

840 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh’dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem: “Sizden biriniz secde ettiği zaman devenin çöktüğü gibi çökmesin. Dizlerinden önce ellerini koysun” buyurdu.

İZAH

İmam Mâlik, bu hadise dayanarak secdeye inerken önce ellerin, sonra dizlerin konması görüşündedir.

838 ve 840 nolu hadis üzerinde rivâyet kuvvetleri ve durumları hakkında uzun tetkikler, bu hadisin Avnü’l-Ma’bûd ve Mealimü’s-Sünen’deki izahında geniş malûmat var. Mütalâa etmek isteyenler oraya müraccat etsinler. Bu hadisin mensuh olduğunu söyleyenler de var.

۸۴۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«تَغْبِطُ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاتِهِ يَبْرُكُ كَمَا يَبْرُكُ الْبَيْرُ».

841 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh’dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Sizden biriniz namazında kasden devenin çöktüğü gibi çöküyor mu?” buyurdu.^[2]

İZAH

Ya'mudu: Kasd manâsınadır. Başka bir nüshada Ya'temidü şeklindedir. Manâsı dayanır demektir. Ya'midünün başında gizli istifham hemzesi bulunduğundan tercemede onu belirttik.

142 - TEK REKATTAN SONRA AYAĞA KALKMAK

۸۴۲- عَنْ أَبِي قِلَابَةَ قَالَ: جَاءَنَا أَبُو سُلَيْمَانَ مَالِكُ بْنُ الْحُوَيْرِثِ

إِلَى مَسْجِدِنَا فَقَالَ: وَاللَّهِ إِنِّي لَأُضِلِّي بِكُمْ وَمَا أُرِيدُ الصَّلَاةَ وَلَكِنِّي

أُرِيدُ أَنْ أُرِيَكُمْ كَيْفَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي

قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي قِلَابَةَ: كَيْفَ صَلَّى؟ قَالَ: مِثْلَ صَلَاةِ شَيْخِنَا هَذَا - يَخْبِي

عَمَّا رَأَى بَيْنَ سَلَمَةَ إِمَامَهُمْ - وَذَكَرَ أَنَّهُ كَانَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ

الْآخِرَةِ فِي الرُّكْعَةِ الْأُولَى قَعَدَ ثُمَّ قَامَ.

842 - Ebû Kılâbe radiyallahu anh'dan: Bizim mescide Ebû Süleyman, Mâlik bin Huveyris geldi. Ben size namaz kıldırayım. Allah'a yemin olsun ki, ben namaz kıldırmaq istediğimden değil, lâkin Rasûlullah'ı namaz kılarken nasıl gördüğümü size göstermek istiyorum, dedi. (Râvîlerden Eyyup) dedi ki. Ebû Kılâbe'ye o (Mâlik bin Huveyris) nasıl kıldı dedim.

Ebû Kılâbe de: İmamları Amr bin Seleme'yi kasdederek, “şu şeyhimizin namazı gibi,” cevabını verdi. Ebû Kılâbe, Mâlik bin Huveyris'in birinci rekâtın son secdesinden başını kaldırdığı vakit biraz oturup, sonra ikinci rekâta kalktığını söyledi.^[3]

İZAH

Ashab-ı Kiram, Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem'in ibadetteki hareket tarzını birbirlerine öğretmeye son derece gayret gösterirlerdi. Bu vazifede maddî bir karşılık da gözetmezlerdi. İşte Mâlik bin Huveyris böyle bir vazifeyi yerine getirmek için, “ben size imamlık yapacağım, benim asıl

maksadım imamlığa merakımdan değil, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in namazını size tarif içindir," dedi.

Ebû Kılâbe bu rivâyetinde Mâlik bin Huveyris'in birinci rekâtın ikinci secdesinden başını kaldırdıktan sonra, biraz istirahat oturuşu yaptığını, sonra ikinci rekata kalktığını anlatmıştır.

Şâfiî Hazretleri bu rivâyeti esas alarak istirahat oturuşunda bulunmanın sünnet olduğu görüşündedir.

Ahmed bin Hanbel de son sözünde bu rivâyete uymuştur. İmam Azam Hazretleri gibi istirahat oturuşunu tevil edenler ise şöyle demişlerdir:

Rasûl-i Ekrem Efendimiz istirahat oturuşunda bulundu. Sebebi ise bu oturuşun câiz olduğunu göstermek içindir. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz biraz yaşlanmıştı. Çabuk inip kalkmak güç geliyordu. Bir gün ashabına, "Siz ayağa kalkmakta ve oturmada benden ileri geçmeyiniz. Çünkü ben yaşlandım" buyurdu. İşte Rasûl-i Ekrem'in istirahat oturuşu, oturup kalkmada güçlük çekmesinden ileri geliyordu, diye tevil edilmiştir. (Avn-ül-Ma'bûd, c. 1, s. 1, s. 313) Mâlik Hazretleri de Ebû Hanife'nin görüşündedir. (Bezlül Mechüd. c. 5. s. 93)

٨٤٣- عَنْ أَبِي قِلَابَةَ قَالَ: جَاءَنَا أَبُو سُلَيْمَانَ مَالِكُ بْنُ الْحَوْثِرِ

إِلَى مَسْجِدِنَا فَقَالَ: وَاللَّهِ إِنِّي لَأُضَلِّي وَمَا أُرِيدُ الصَّلَاةَ وَلَكِنِّي أُرِيدُ أَنْ

أُرِيَكُمْ كَيْفَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي. قَالَ: فَتَقَعْدُ

فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى حِينَ رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السُّجْدَةِ الْآخِرَةِ.

843 - Ebû Kılâbe radiyallahu anh'dan: Bizim mescide Ebû Süleyman, Mâlik bin El Huveyris geldi ve, ben size namaz kıldırayım. Allah'a yemin olsun ben namaz kıldırma istediğimden değil, lâkin ben Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellemi namaz kılarken nasıl gördüğümü size göstermek istiyorum, dedi. Ebû Kılâbe dedi ki: Mâlik bin Huveyris birinci rekâtın son secdesinden başını kaldırdığı zaman biraz oturdu.

٨٤٤- عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحَوْثِرِ: أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

رَسَلَهُمْ إِذَا كَانَ فِيهِ وَنَزَلَ مِنْ صَلَاتِهِ لَمْ يَنْهَضْ خَشِيَ يَنْشَوِي قَاعِدًا.

844 - Mâlik bin Huveyris radıyallahu anh'dan: O (Mâlik), Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellemin namazın tek rekâtında (secdeden kalktığında) oturağı üzerine tam doğrulmadıkça ayağa kalkmadığını gördü.^[4]

143 - İKİ SECDE ARASINDA AYAKLARI DİKEREK ÖKÇELER ÜZERİNE OTURMAK

۸۴۵ - عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ أَنَّهُ سَمِعَ طَاوُوسًا يَقُولُ:

قُلْنَا لِابْنِ عَبَّاسٍ فِي الْإِقْعَاءِ عَلَى الْقَدَمَيْنِ فِي السُّجُودِ، فَقَالَ: هِيَ الشُّنَّةُ.

قَالَ قُلْنَا: إِنَّا لَنَرَاهُ جُفَاءً بِالرَّجُلِ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: هِيَ شُنَّةُ نَبِيِّكَ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

845 - İbn-i Cüreyc radıyallahu anh'dan:

Ebû Zübeyr, Tavus'un şöyle dediğini işittiğini haber verdi. Biz İbn-i Abbas'a secde de iki ayak üzerine oturmayı sorduk. İbn-i Abbas:

– O sünnettir, dedi. Biz:

– Onu insana cefa görüyoruz, dedik. İbn-i Abbas:

– O senin Peygamberinin (sallallahu aleyhi vesellem) sünnetidir, dedi.^[5]

İZAH

İk'a: Kabalarını ökçeleri üzerine koyarak eğreti oturmaktır. Buradaki eğreti oturuş, birinci secdeden başını kaldırdıktan sonra, ikinci secdeye inmeden ökçeleri üzerine eğreti olarak oturmaktır. Bu hadisten anlaşılan İk'a budur. Başka bir manâsı daha vardır. Şöyle ki: Kabaları üzerine oturup dizleri dikip, elleri yere dayamaktır. Buna köpek oturuşu da denir. Namazda bu şekilde oturmaktan nehyedilmiştir. Birinci sûrette tarif edilen İk'a'yı Abdullah bin Ömer, Abdullah bin Abbas, Abdullah bin Zübeyr de yapardı.

Abdullah bin Amr ise çocuklarına İK'a'da bana uymayın, çünkü ben yaşlılığımdan yapıyorum demiştir.

144 - RÜKÛDAN KALKTIĞIMIZDA NE SÖYLENİR?

٨٤٦- عَنْ عُبَيْدِ بْنِ الْحَسَنِ قَالَ: سَبَّحْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ

أَبِي أَوْفَى يَقُولُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا

رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ يَقُولُ: سُبَّحَ اللَّهُ لِعَنَ حِمْدَهُ، اللَّهُمَّ

رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ مِلْءُ السَّمَوَاتِ وَمِلْءُ الْأَرْضِ وَمِلْءُ مَا بَيْنَهُمَا مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: قَالَ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَشُعْبَةُ بْنُ الْحَكَّاجِ عَنْ عُبَيْدِ بْنِ

الْحَسَنِ: هَذَا الْحَدِيثُ لَيْسَ فِيهِ بَعْدُ الرُّكُوعِ. قَالَ سُفْيَانُ: لَقِينَا الشَّيْخَ

عُبَيْدًا أَبَا الْحَسَنِ بَعْدَ فَلَمْ يَقُلْ فِيهِ بَعْدُ الرُّكُوعِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَرَوَاهُ شُعْبَةُ عَنْ أَبِي عَصَمَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عُبَيْدِ

قَالَ: بَعْدُ الرُّكُوعِ.

846 - Ubeyd bin Hasan radiyallahu anh'dan: İbn-i Ebû Evfâ'nın şöyle dediğini işittim. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem rükûdan başını kaldırdığı zaman:

“Hamd edenin hamdini Allah işitir. (Kabul eder) Ey Allahım gökler ve yerler dolusu, bunlardan sonra dilediğin şeyler dolusu sana hamd olsun” buyurdu.

Ebû Dâvud dedi ki: Süfyân-ı Sevrî ve Şu'be bin Haccac, Ubeyd Ebû Hasan'dan bu hadisi rivâyet etti. O rivâyette (rükûdan sonra) cümlesi yoktur. Süfyân dedi ki, sonra Şeyh Ebû'l Hasan, Ubeyd'e rastladı. O hadiste rükûdan sonra cümlesini zikretmedi.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadisi Şu'be Ebû İsmet'ten, Ameş'ten o da Ubey'den rivâyet etti. Bu rivâyette (rükûdan sonra) cümlesini zikretti. [6]

٨٤٧- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ حِينَ يَقُولُ: «سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ: أَللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ

الْحَمْدُ مِلءُ السَّمَاءِ».

قَالَ مُؤْمِلٌ: «مِلءُ السَّمَوَاتِ وَمِلءُ الْأَرْضِ وَمِلءُ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ

بَعْدَ أَهْلِ الثَّنَاءِ وَالْمَجْدِ، أَخْبَى مَا قَالَ الْعَبْدُ وَكُلُّنَا لَكَ عَبْدٌ، لَا مَانِعَ لِمَا

أَعْطَيْتَ».

رَدَّ مُحَمَّدٌ: «وَلَا مُعْطِي لِمَا مَنَعْتَ» - ثُمَّ اتَّفَقُوا - «وَلَا يَنْفَعُ ذَا

الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ». وَقَالَ بَشَرٌ: «رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ» لَمْ يَقُلْ مُحَمَّدٌ «أَللَّهُمَّ

قَالَ: «رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ». [رَوَاهُ الزَّيْدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ سَعِيدٍ قَالَ: «أَللَّهُمَّ

رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ»، وَلَمْ يَقُلْ: «وَلَا مُعْطِي لِمَا مَنَعْتَ» أَيْضًا. قَالَ أَبُو دَاوُدَ:

وَلَمْ يَجِءْ بِهِ إِلَّا أَبُو مُسَهَّرٍ.

847 - Ebû Saîd el-Hudrî radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Semiallahu limen hamide” dediği vakit “Ey Allah, ey bizim Rabbımız Sana gökler dolusu hamd olsun.” derdi. [7]

Müemmil rivâyetinde şöyle dedi: (Sana) Gökler, yer ve bunlardan sonra dilediğin şey dolusu (Hamd olsun.) Ey övmeğe ve ululuğa lâayık Rabbım. Kulun söylediği sözün en uygunu, “hepimiz sana kuluz. Senin verdiğine kimse mani olamaz,” sözüdür.

Mahmud (Bin Hâlid):

Senin menettiğine kimse veremez, cümlesini ziyâde etti. Sonra râvîler şu cümlede ittifak ettiler. Varlık ve saltanatla bahtiyarlaştan kimseyi bu

bahtiyarlığı senin azabından kurtaramaz. (Ancak Salih ameli getirebilir) Bısr (rivâyetinde “Allahümme” demeksizin,) “Bizim Rabbımız hamd sana mahsustur” dedi. Mahmud rivâyetinde:

“Bizim Rabbımız “ve” hamd sana mahsustur” dedi de başında “Allahümme” lafzını söylemedi.

۸۴۸- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سُلَيْمَةَ عَنْ مَالِكٍ، عَنْ سُهَيْبٍ، عَنْ أَبِي

صَالِحٍ الثَّعْلَانِي، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: «إِذَا قَالَ الْإِمَامُ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، فَقُولُوا: اَللّٰهُمَّ رَبَّنَا لَكَ

الْحَمْدُ، فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ قَوْلَهُ قَوْلَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ».

848 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan:

“- İmam, “Allah hamd edenin hamdini kabul eder.” dediğinde: Siz de, “Ey Allah, ey bizim Rabbimiz, hamd sana mahsustur,” deyin. Kimin sözü meleklerin sözüne muvafık gelirse, geçmiş günahları bağışlanır” buyurdu.^[8]

۸۴۹- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَمَرَ: حَدَّثَنَا اسْبَاطُ عَنْ مُطَرِّفٍ، عَنْ غَابِرٍ

قَالَ: لَا يَقُولُ الْقَوْمُ خَلْفَ الْإِمَامِ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، وَلَكِنْ يَقُولُونَ

رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ.

849 - Âmir radıyallahu anh'dan:

– Cemaat imamin arkasında, “Semiallahü limen hamideh” demez, lâkin “Rabbenâ lekel hamd” derler.

145 - İKİ SECDE ARASINDA DUA ETMEK

۸۵۰- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ

بَيْنَ الشَّجَرَتَيْنِ: «اَللّٰهُمَّ اَعِزِّيْ وَارْحَمْنِيْ وَعَافِنِيْ وَاهْدِنِيْ وَارْزُقْنِيْ».

850 - İbn-i Abbas radıyallahu anh'dan:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem iki secde arasında:

– “Ey Allah’ım beni bağışla, bana merhamet et, bana afiyet ver, beni hidayete erdir.” derdi.^[9]

146 - İMAMA UYAN KADINLARIN BAŞLARINI SECDEDEN KALDIRMALARI

۸۵۱- عَنْ أَسْمَاءَ ابْنَةِ أَبِي بَكْرٍ قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ كَانَ مِنْكُمْ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

فَلَا تَرْفَعُ رَأْسَهَا حَتَّى يَرْفَعَ الرَّجُلُ رُءُوسَهُمْ» كَرَاهِيَةً أَنْ يَرَوْهُنَّ مِنْ

غَوَارِثِ الرِّجَالِ.

851 - Esmâ bint-i Ebû Bekir radiyallahu anhâ’dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Efendimizin şöyle buyurduğunu işittim, demiştir.

“(Ey kadınlar topluluğu) sizden kim Allah’a ve ahiret gününe inanıyorsa erkekler (secdeden) başlarını kaldırmadıkça başını kaldırmasın.”

Erkeklerin avret yerlerini görmeleri sakıncasından dolayı böyle buyurmuştu.

İZAH

Ashab-ı Kiram’dan fakir olanlar çoktu. Çoğunun gömlekleri kısa idi. Namaz kılacağı vakit üst kısımlarını boyunlarına bağlar, öyle kılarlardı. Secdeye indiklerinde avret yeri açılanlar da olurdu. Saf nizamında kadınlar en geride durduklarından, kadınların önce kalkmaları, gözlerinin erkeklerin avret yerlerine rastlaması sakıncasından dolayı secdeden başlarını erkeklerden sonra kaldırmalarını emretti.

147 - RÜKÛDAN SONRAKİ KİYAM VE İKİ SECDE ARASINDAKİ OTURUŞ SÜRESİ

۸۵۲- عَنْ الزَّوَادِ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ سَجُودَهُ

وَرُكُوعَهُ وَتَعْبُودَهُ وَمَا بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ قَرِيبًا مِنَ السَّوَاءِ.

852 - Berâ radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in secdeleri, rükûu ve iki secde arasında (oturması) birbirine müsâvî gelmeye yakındı. ^[10]

۸۵۳- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: مَا صَلَّيْتُ خَلْفَ رَجُلٍ أَوْجَرَ

صَلَاةً مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي تَمَامٍ، وَكَانَ رَسُولُ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَالَ: «سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ» قَامَ حَتَّى

نَقُولَ قَدْ أَوْهَمَ ثُمَّ يَتَكَبَّرُ وَيَسْجُدُ، وَكَانَ يَفْضِلُ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ حَتَّى

نَقُولَ قَدْ أَوْهَمَ.

853 - Enes bin Mâlik radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Kısalıkta ve tamamlıkta Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in arkasında kıldığım namaz kadar hiçbir kimsenin arkasında kılmadım. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Semiallahu limen hamide” dediği vakit biz (içimizden her halde) şaşırdı diyecek kadar ayakta durur, sonra tekbir alır ve secde ederdi. İki secde arasında da biz şaşırdı, diyecek kadar otururdu.

İZAH

Bu hadis-i şerif Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem Efendimizin rükû ve secdesini ne kadar mükemmel yaptığını ashab-ı kiramın bu mükemmelliğe hayran kalışlarını ifade etmektedir.

۸۵۴- عَنْ الزَّوَادِ بْنِ عَارِبٍ قَالَ: رَمَقْتُ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ - وَقَالَ أَبُو كَامِلٍ - رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي صَلَاتِهِ
فَوَجَدْتُ قِيَامَهُ كَرَكْعَتِهِ وَسُجُودِهِ. وَاعْتِدَالَهُ فِي الرُّكْعَةِ كَسُجُودِهِ وَجَلَسَتُهُ
بَيْنَ السُّجُودَيْنِ، وَسُجُودُهُ مَا بَيْنَ التَّسْلِيمِ وَالْإِنْصِرَافِ قَرِيبًا مِنَ السَّوَاءِ.
قَالَ أَبُو دَاوُدَ: قَالَ مُسَدَّدٌ: كَرَكْعَتُهُ وَاعْتِدَالُهُ بَيْنَ الرُّكْعَتَيْنِ كَسُجُودُهُ
فَجَلَسَتُهُ بَيْنَ السُّجُودَيْنِ فَسُجُودُهُ فَجَلَسَتُهُ بَيْنَ التَّسْلِيمِ وَالْإِنْصِرَافِ قَرِيبًا
مِنَ السَّوَاءِ.

854 - Berâ bin Âzib radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

– Muhammed sallallahu aleyhi vesellem'i namazda gözetledim.

(Râvîlerden) Ebû Kâmil (Muhammed kelimesi yerine) Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'i dedi.

– Ayakta duruşunu, rek'atı gibi, secdesini rek'at içindeki itidalini secdesi gibi, iki secde arasındaki oturuşunu, secdesi selâma dönüş arasındaki sehiv secdesi birbirine müsâvî gelmeye yakındı.

Ebû Dâvud şöyle dedi: Müsedded dedi ki: Rek'atı, iki rekat arasındaki itidali, secdesi, iki secde arasındaki oturuşu selâmla, kalkıp gitmek arasındaki oturuşu takriben müsâvî idi. ^[11]

148 - RÜKÛ VE SECDEDE BELİNİ DÜZ TUTMAYANIN NAMAZI

۸۵۵- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْبَدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «لَا تُخَوِّزِي صَلَاةَ الرَّجُلِ حَتَّى يَتَّقِمَ ظَهْرَهُ فِي الرُّكْعِ
وَالسُّجُودِ».

855 - Ebû Mes'ûd el Bedrî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

– “Rükû ve secde belini düz tutmayan kimsenin namazı kâfi gelmez” buyurdu.^[12]

İZAH

Bu hadis-i şerifte: Rükûda ve secde vücudun hareketi kesilene kadar durmanın, namazın kabulünün şartı olduğu bildiriliyor. Bu hadis-i şerif: Tadil-i erkânı farz kabul edenlerin delilidir.

İmâmı Azam’a göre: Tadil-i erkân vacib, İmam Ebû Yusuf’a ve İmam Şâfiî’ye göre farzdır. (Bezlül Mechüd. c. 5 s. 114)

۸۵۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَدَخَلَ رَجُلٌ فَصَلَّى ثُمَّ جَاءَ فَسَلَّمَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَرَدَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ: «ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ»، فَرَجَعَ الرَّجُلُ فَصَلَّى كَمَا كَانَ صَلَّى، ثُمَّ جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَعَلَيْكَ السَّلَامُ»، ثُمَّ قَالَ: «ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ»، حَتَّى فَعَلَ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَقَالَ الرَّجُلُ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ! مَا أَحْبَبْتُ غَيْرَ هَذَا فَعَلْتَنِي. قَالَ: «إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَكَبِّرْ، ثُمَّ اقْرَأْ مَا تَشَاءُ مِنْ الْقُرْآنِ، ثُمَّ ارْكَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ رَأْسًا، ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَعْتَدِلَ قَائِمًا، ثُمَّ اسْجُدْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ سَاجِدًا، ثُمَّ اجْلِسْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ جَالِسًا، ثُمَّ افْعَلْ ذَلِكَ فِي صَلَاتِكَ كُلِّهَا».

قَالَ الْقَاسِمِيُّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْقُمْيَرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: وَقَالَ فِي آخِرِهِ: «إِذَا قُمْتَ هَذَا فَقَدْ تَمَّتْ صَلَاتُكَ وَمَا انْتَضَتْ مِنْ

هَذَا شَيْئًا فَإِنَّمَا انْقُضَتْهُ مِنْ صَلَاتِكَ». وَقَالَ فِيهِ: «إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ

فَأَسْبِغِ الوُضُوءَ».

856 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem mescide girmişti, bir zât da mescide girip namaz kıldı, sonra gelerek Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e selâm verdi. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem de selâmına mukabele etti ve:

– “Dön namazını (yeniden) kıl, çünkü sen namazı kılmadın” buyurdu. Adam döndü. Kıldığı namaz gibi namaz kıldı, geldi, selam verdi, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ona:

“- Ve aleykesselâm,” dedi ve sonra:

“- Dön (namazını yeniden) kıl çünkü sen namaz kılmadın” buyurdu. Ve üç defa böyle yaptı. Adam;

– Seni hak Peygamber olarak gönderene yemin olsun ki; ben bundan daha güzelini yapamıyorum. Bana doğrusunu öğret, dedi. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem;

“- Namazda durduğun vakit tekbir al, sonra Kur'an'dan sana kolay geleni oku, sonra rükû yap, hareketin kesilene kadar rükûda dur, sonra dimdik durana kadar doğrul, sonra secde et, secdede hareketin kesilene kadar dur, sonra hareketin kesilene kadar otur. Sonra da bütün namazlarında bunu böyle yap” buyurdu.

Ka'nebî dedi: Saîd bin Ebû Saîd el Makburi'den, o da Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan rivâyetin sonunda;

“- Şunu yaptığın vakit namazın tamam olur. Bunda neyi eksik yaparsan onu namazından da eksik yapmış olursun.”

O rivâyetinde dedi ki;

“- Namaza kalktığın vakit abdesti tam yap.”^[13]

٨٥٧- عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَحْيَى بْنِ خَلَّادٍ، عَنْ عَجَّه: أَنَّ وَجِلًا دَخَلَ
الْمَسْجِدَ، ذَكَرَ نَحْوَهُ، قَالَ فِيهِ: فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّهُ لَا
تَبْلُغُ صَلَاةَ لِأَحَدٍ مِنَ النَّاسِ حَتَّى يَتَوَضَّأَ الْوُضُوءَ» يَعْنِي مَوَاضِعَهُ
«ثُمَّ يَكْبِرُ وَيُحَمِّدُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَيُسَبِّحُ عَلَيْهِ وَيَقْرَأُ بِمَا شَاءَ مِنَ الْقُرْآنِ،
ثُمَّ يَقُولُ: اللَّهُ أَكْبَرُ، ثُمَّ يَرْكَعُ حَتَّى تَطْمَئِنَّ مَفَاصِلُهُ، ثُمَّ يَقُولُ: سَمِعَ اللَّهُ
لِمَنْ حَمِدَهُ حَتَّى يَسْتَوِيَ قَائِمًا، ثُمَّ يَقُولُ: اللَّهُ أَكْبَرُ، ثُمَّ يَسْجُدُ حَتَّى
تَطْمَئِنَّ مَفَاصِلُهُ ثُمَّ يَقُولُ: اللَّهُ أَكْبَرُ، وَيَرْفَعُ رَأْسَهُ حَتَّى يَسْتَوِيَ قَائِمًا، ثُمَّ
يَقُولُ: اللَّهُ أَكْبَرُ، ثُمَّ يَسْجُدُ حَتَّى تَطْمَئِنَّ مَفَاصِلُهُ، ثُمَّ يَرْفَعُ رَأْسَهُ فَيَكْبِرُ
فَإِذَا فَعَلَ ذَلِكَ فَقَدْ ثَمَّتْ صَلَاتُهُ».

857 - Ali bin Yahya bin Hallad radiyallahu anh'dan, o da amcasından:

– Bir kimse mescide girdi, (diyerek) önceki hadisin benzerini anlattı, ve o rivâyette şöyle dedi:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- Hakikat şudur ki, insanlardan hiçbir kimsenin namazı abdest alıp, abdesti yerli yerine koymadıkça, sonra tekbir alıp Celil ve Aziz olan Allah’a hamd edip ona senâda bulunmadıkça, sonra Kur’an’dan kolay geleni okumadıkça, sonra Allahu ekber deyip, mafsalları sükûn bulana kadar secde etmedikçe, sonra tekbir alarak başını kaldırmadıkça tamam olmaz, bunları yaptığı vakit namazı tamam olur” buyurdu.^[14]

٨٥٨- عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَحْيَى بْنِ خَلَّادٍ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَجَّه رِقَاعَةَ بْنِ
زَاهِمٍ بِمَعْنَاهُ، قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّهَا لَا تَبْلُغُ
صَلَاةَ أَحَدِكُمْ حَتَّى يَتَوَضَّأَ الْوُضُوءَ كَمَا أَمَرَهُ اللَّهُ تَعَالَى، فَيُحِبِّلُ وَجْهَهُ
وَيَدْبِئِهِ إِلَى الْمِرْقَعَيْنِ، وَيَمْسَحُ بِرَأْسِهِ وَبِجَانِبَيْهِ إِلَى الْكَعْبَيْنِ، ثُمَّ يَكْبِرُ اللَّهُ

عَزَّ وَجَلَّ وَيَحْمِلُهُ، ثُمَّ يَقْرَأُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا أُبْدِيَ لَهُ فِيهِ وَيَتَشَرُّ - فَلَا تَكُونُ
 لَكُمْ حُدُودٌ خَمَاسًا قَالَ: - «ثُمَّ يَتَكَبَّرُ فَيَسْجُدُ فَيَمْكُثُ وَجْهَهُ» - قَالَ هَمَّامٌ:
 -وَرَأَيْتُ قَالَ: «جِبْتُهُ مِنَ الْأَرْضِ، حَتَّى تَطْلُعَ مِنْ مَفَاصِلِهِ وَتُسْتَرْجِي، ثُمَّ
 يَتَكَبَّرُ فَيَسْتَوِي فَأَعِدَا عَلَى مَقْعَدِهِ وَيَقِيمُ صَلَاتَهُ» فَوَصَفَ الصَّلَاةَ هَكَذَا
 أَزْنَعَ رُكْعَاتٍ حَتَّى فَرَغَ، «لَا تَبْرُكُ صَلَاةٌ أَحَدِكُمْ حَتَّى يَفْعَلَ ذَلِكَ».

858 - Ali bin Yahya bin Hâllad babasından ve aynı manada amcası Rifâa bin Râfi radiyallahu anh'dan bir önce geçen hadisin manâsında rivâyet olundu. Dedi ki:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- Sizden biriniz Allah’ın emrettiği gibi abdestini tamamlamadıkça, namazı tamamlanmaz. Yüzünü, dirseklerine kadar ellerini yıkar, başına mesh eder, ayaklarını da topuklarına kadar yıkar sonra Aziz ve Celil olan Allah’ı tekbirle anar ve ona hamd eder, sonra Kur’an’dan kendisine izin verileni ve kolay geleni okur.”

Hammad’ın (hadisi) gibi zikretti ve dedi ki: Sonra tekbir alır, secde eder, alnını yere yerleştirir.

(Râvîlerden) Hemmam diyor ki; çok kere şöyle dedi:

“- Mafsalları sükûn bulup, istirahat edene kadar alnını yere kor sonra tekbir alır, oturağı üzerine dimdik oturur, belini de dik tutar. Namazı dört rekât bitene kadar böyle anlattı (ve bu anlatılanı) yapana kadar sizden birinizin namazı tamam olmaz” buyurdu.^[15]

٨٥٩- عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَحْيَى بْنِ خُلَادٍ، عَنْ رِقَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ بِهَذِهِ الْقِصَّةِ

قَالَ: «إِذَا قُمْتَ فَتَوَجَّهْتَ إِلَى الْقِبْلَةِ فَكَبِّرْ ثُمَّ اقْرَأْ بِأَمِّ الْقُرْآنِ وَبِمَا شَاءَ

اللَّهُ أَنْ تَقْرَأَ إِذَا رَكَعْتَ فَهَضِّعْ رَأْسَكَ عَلَى رُكْبَتِكَ وَامْلُذْ ظَهْرَكَ» وَقَالَ:

«إِذَا سَجَدْتَ فَمَكِّثْ لِسُجُودِكَ فَإِذَا رَكَعْتَ فَأَمْسِكْ عَلَى قَبْلِكَ الْيَسْرَى».

859 - Ali bin Yahya bin Hâllad radıyallahu anh', babasından o da Rifaa bin Râfî'den bir önce geçen şu kıssayı rivâyet etti, "Ayağa kalkıp kibleye döndüğün vakit tekbir al, sonra ümmül-Kur'an'ı (Fatıha) ve Allah'ın okumanı dilediğini oku.

Rükû ettiğin vakit iki avuçlarını iki dizlerine koy ve belini (düzgünce) uzat."

(Râvî) dedi ki:

"Secde ettiğin vakit secdende (alnını yere) daya (secdeden) kalktığın vakit sol uyluğun üzerine otur."

٨٦٠- عَنِ عَلِيِّ بْنِ يَحْيَى بْنِ خَلَّادٍ بْنِ زَائِعٍ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَمِّهِ رِفَاعَةَ بْنِ

زَائِعٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهَلِيبِ الْقِصَّةِ قَالَ: «إِذَا أَتَيْتَ قُمْتَ

بِی صَلَاتِكَ فَكَبِّرِ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ثُمَّ اقْرَأْ مَا تَشَاءُ عَلَيْكَ مِنَ الْقُرْآنِ» وَقَالَ

يَبِي: «فَإِذَا جَلَسْتَ فِي وَسْطِ الصَّلَاةِ فَامْلَأْهُ وَافْتَرِشْ لِحْجَتَكَ الْبِئْرَى

ثُمَّ تَشَهُّدْ، ثُمَّ إِذَا قُمْتَ فَمِثْلَ ذَلِكَ حَتَّى تَفْرُغَ مِنْ صَلَاتِكَ».

860 - Bir önce geçen bu kıssayı Ali bin Yahya bin Hallad bin Râfî, babası Yahya'dan o da, amcası Rifaa bin Râfî'den, o da Rasûlullah'tan şöyle rivâyet etti, "Sen namazına durduğun vakit Allah Teâla'yı tekbirle an, sonra Kur'an'dan sana kolay geleni oku." Ve rivâyet ettiği hadiste şöyle dedi. "Namazın ortasında (ikinci rekâttan sonra) oturduğun vakit azaların yerine otursun. Sol ayağını döşe sonra teşehhüdde bulun (tahiyyatı oku) sonra kalktığın vakit namazından çıkana kadar bunun gibi yap" buyurdu.

İZAH

Dört rekâtlı namazların birinci oturuşunun vacip olduğuna, bu hadis-i şerif delil getirilmiştir.

٨٦١- عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ زَائِعٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

- فَقَضَى هَذَا الْحَدِيثَ قَالَ يَبِي: - «فَتَوَضَّأُ كَمَا أَمَرَكَ اللَّهُ ثُمَّ تَشَهُّدْ فَأَقُومُ

ثُمَّ كَبَّرَ، فَإِنْ كَانَ مَعَكَ قُرْآنٌ فَأَقْرَأْ بِهِ وَإِلَّا فَاحْمَدِ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ وَكَبِّرْهُ

وَهَذِهِ - وَقَالَ فِيهِ: - «وَلِإِنْ انْتَقَضَتْ مِنْهُ شَيْئًا انْتَقَضَتْ مِنْ صَلَاتِكَ».

861 - Rifaa bin Râfi radiyallahu anh'dan, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle emretti diye şu geçen hadisi nakletti ve orada şöyle dedi:

“- Aziz ve Celil olan Allah'ın sana emrettiği gibi abdest al, sonra şahadet oku, ayağa kalk, sora tekbir al, ezberinde Kur'an'dan bir şey varsa onu oku, eğer yoksa, Allah'a hamd et, ona tekbirde bulun, ve tevhid getir.”

(Râvî) bu rivâyette şöyle dedi: “Eğer bundan bir şey eksik yaparsan namazını da eksik yapmış olursun.”

٨٦١- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ شَيْبَةَ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ نَقْرَةِ الْغُرَابِ وَالْفَرَاشِ السَّبْعِ وَأَنْ يُوطِنَ الرَّجُلُ الْمَكَانَ

فِي الْمَسْجِدِ كَمَا يُوطِنُ الْبَيْعُ هَذَا لَفْظُ قَتَيْبَةَ.

862 - Abdurrahman bin Şibl radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, (namaz kılanın) Karganın yem toplaması (gibi acele etmesi)nden yırtıcı hayvanlar gibi (kolları yere) döşemekten, devenin (bir çökme yerini) belleyip durduğu gibi, bir kimsenin de mescitte muayyen bir yer tutmasından nehyetti. Kuteybe'nin rivâyetinin lafzı budur.

٨٦٢- عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ قَالَ: أَتَيْنَا عُقْبَةَ بْنَ عَمْرِو الْأَنْصَارِيِّ أَبَا

مُسْعُودٍ فَقُلْنَا لَهُ: حَدِّثْنَا عَنْ صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،

فَقَامَ بَيْنَ أَيْدِينَا فِي الْمَسْجِدِ فَكَبَّرَ، فَلَمَّا رَفَعَ وَضَعَ يَدَيْهِ عَلَى رُكْبَتَيْهِ

وَجَعَلَ أَصَابِعَهُ أَسْفَلَ مِنْ ذَلِكَ وَجَاهِي بَيْنَ بَرَفَقِيهِ حَتَّى اسْتَفْرَزَ كُلَّ شَيْءٍ

مِنْهُ، ثُمَّ قَالَ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، فَقَامَ حَتَّى اسْتَفْرَزَ كُلَّ شَيْءٍ مِنْهُ، ثُمَّ

كَبَّرَ وَسَجَدَ وَوَضَعَ رُكْبَتَيْهِ عَلَى الْأَرْضِ، ثُمَّ جَاهِي بَيْنَ بَرَفَقِيهِ حَتَّى اسْتَفْرَزَ

كُلُّ شَيْءٍ مِنْهُ، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَجَلَسَ حَتَّى اسْتَقَرَّ كُلُّ شَيْءٍ مِنْهُ، فَفَعَلَ

بِذَلِكَ أَيْضًا، ثُمَّ صَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ بِثَلَاثَةِ هَلَاكِ الرُّكُوعِ، فَصَلَّى صَلَاتَهُ

ثُمَّ قَالَ: هَكَذَا رَأَيْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي.

863 - Salim el-Berrad radiyallahu anh'dan:

Ukbe bin Amr El Ensârî, Ebû Mes'ûd'un yanına geldik ve ona Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in namazını bize haber ver, dedik. Mescitte tam önümüze durdu, tekbir aldı. Rükûa inince ellerini dizlerine koydu, el parmaklarını dizinden aşağı sarkıttı, dirsekleri arasını açtı. Her azası yerleşene kadar rükûda durdu. Sonra "Semiallahu limen hamide" dedi.

Her azası yerleşene kadar ayakta durdu, sonra tekbir aldı ve ellerini yere koyarak secde etti. Sonra dirseklerinin arasını bütün azası yerleşene kadar açık tuttu.

Sonra başını kaldırıp her azası yerleşene kadar oturdu, yine onun gibi (ilk secde gibi) yaptı. Sonra namazının 4 rekâtını da böylece kıldı ve Rasûlullah'ın da namazı böyle kıldığını gördük, dedi. ^[16]

İZAH

Nükretül Gurab: Karganın gagasını çabuk çabuk yere vurarak yem toplaması demektir. Secdede alın ve burnunu yere koyup çabuk kaldıranların bu hareketi kuşun yem toplamasına benzetilmiştir.

İftiraşus Sebû: Yırtıcı hayvanın yere uzanması demektir. Secde ederken dirseklerini kollarıyla berâber yere seren, dirseklerini yerden kaldırması gerekirken kaldırıp açmayan kimsenin bu hali yırtıcı hayvanın uzanıp yatmasına benzetilmiştir.

İtamü'l-bair: Devenin yere birden çöküşü demektir. Burada secdeye inerken birden inenlerin durumu, devenin yere birden inişine benzetilmiştir. Bir de deve her gün evin önünde ve kendi damında belli bir yere çöker, camiler bütün mü'minler arasında ortaktır. Caminin bir yerini benimseyip her

zaman orada namaz kılmaktan ve oraya başkası oturursa benim yerime oturmuş diye mırıldanmaktan nehy etmiştir.

149 - NOKSAN KILINAN NAMAZIN NAFİLE NAMAZLA TAMAMLANMASI

۸۶۴- عَنْ أَنَسِ بْنِ حَكِيمٍ الصُّبَّيِّ قَالَ: خَافَ مِنْ زِيَادٍ أَوْ إِبْنِ زَيْدٍ

تَأْتِي الْمَدِينَةَ فَلَقِيَ أَبَا هُرَيْرَةَ، قَالَ: فَتَسَبَّيْتُ فَأَنْتَسَبْتُ لَهُ، فَقَالَ: يَا فَتَى

أَلَا أَحَدُكَ حَدِيثًا؟ قَالَ: قُلْتُ: بَلَى رَجَعْتُكَ اللَّهُ. قَالَ يُونُسُ: وَأَحْسَبُهُ

ذَكَرَهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ أَوَّلَ مَا يُحَاسَبُ النَّاسُ

بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ أَعْمَالِهِمْ الصَّلَاةُ، قَالَ يَقُولُ رَبُّنَا عَزَّوَجَلَّ لِصَلَاتِكَ

وَهُوَ أَعْلَمُ: أَنْظَرُوا بِي صَلَاةً عِنْدِي أَنْتَهَا أَمْ تَقْصُرُهَا؟ فَإِنْ كَانَتْ تَامَةً

كُتِبَتْ لَهُ تَامَةٌ وَإِنْ كَانَ انْتَقَصَ مِنْهَا شَيْئًا، قَالَ: أَنْظَرُوا هَلْ لِعَبْدِي مِنْ

تَطَوُّعٍ؟ فَإِنْ كَانَ لَهُ تَطَوُّعٌ قَالَ: أَتَمُّوا لِعَبْدِي قَرِيبَتَهُ مِنْ تَطَوُّعِهِ، ثُمَّ

تَوَخَّذُوا الْأَعْمَالَ عَلَى ذَلِكَ».

864 - Enes bin Hakim ed-Dabbî, Ziyad'dan veya İbn-i Ziyad'dan korkup Medine'ye gelmişti. Ebû Hüreyre ile karşılaştı (Enes) dedi ki: (Ebû Hüreyre) bana nesebimi sordu. Ben de ona nesebimi açıkladım. Bunun üzerine (Ebû Hüreyre bana), “Ey delikanlı, sana bir hadis haber vereyim mi?” dedi. Ben de “Allah sana merhamet etsin, evet,” dedim.

(Râvîlerden) Yunus: Öyle zannediyorum ki, Ebû Hüreyre'nin Hz. Peygamber'den naklettiği bu hadisi şöyle rivâyet etti: Rasûlullah buyur du ki; “İnsanların kıyamet gününde amelleri içersinden ilk defa hesaba çekileceği şey namazdır. Aziz ve Celil olan Rabbimiz daha iyi bildiği halde meleklerine, Kulum namazını tam mı yapmış, yoksa noksan mı bakın? Eğer tamsa tam olarak yazılır. Eğer ondan bir şey noksansa, kulumun nafile namazı var mı bakın, buyurur. Eğer onun nafile namazı varsa, kulumun

farzını nafillesi ile tamamlayın buyurur. Sonra ameller (farzın eksikleri nafil ile tamamlanarak) o minval üzere alınır” buyurdu. [17]

٨٦٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ بِخَوْرِهِ.

865 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan, bir önce geçen hadisin benzeri rivâyet edildi. [18]

٨٦٦- عَنْ تَعِيمِ الدَّارِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهَذَا الْقَمْعِ

قَالَ: «ثُمَّ الرُّكَّاءُ مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ تَتَوَخَّذُ الْأَعْمَالُ عَلَى حَسْبِ ذَلِكَ».

866 - Temim ed-Dârî radıyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'den geçen hadisin manâsını rivâyet etti ve dedi ki: Namazdan sonra zekâtta da onun gibi yapılır. Sonra diğer ameller namazda olduğu gibi (farzın eksikleri nafil ile tamamlanarak) alınır, buyurdu.

İZAH

Âsîlerin amellerinden, haksızlıkları karşılanmak üzere yeteri kadarı alınır. Kötülüklerin silinmesi için sevaplardan o kadarı alınır, her ibadetin farzlarındaki noksanı o ibadet cinsinden yapılan nafilelerle tamamlar.

150 - RÜKÛ VE SÜCUDÛN TEFERRUÂTI VE ELLERİ DİZLERE KOYMAK

٨٦٧- عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: صَلَّيْتُ إِلَى جَنْبِ أَبِي فَبَعَثَتْ

يَدَيَّ بَيْنَ رُكْبَتَيْ، فَتَهَانِي عَنْ ذَلِكَ، فَقَعُذْتُ. فَقَالَ: لَا تَضَنَّ هَذَا فَإِنَّا كُنَّا

نُفَعِّلُهُ، فَتَهَانَا عَنْ ذَلِكَ وَأَمَرْنَا أَنْ نَضَعَ أَيْدِيَنَا عَلَى الرُّكْبِ.

867 - Mus'ab bin Sa'd radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Babamın yanı başında namaz kıldım ve (rükûda) ellerimi iki dizimin arasına yerleştirdim. Babam beni bundan nehyetti. Tekrar yaptım bu defa bunu yapma (ellerini dizlerin arasında kıştırma) biz de böyle yapıyorduk, böyle yapmaktan men olunup avuçlarımızı dizlerimizin üstüne koymakla emrolunduk, dedi.^[19]

٨٦٨- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: إِذَا رَكَعَ أَحَدُكُمْ فَلْيُفْرِشْ بِرَأْسِهِ عَلَى

لِحْذِيهِ وَلْيَلْبِثْ بَيْنَ كَتِفَيْهِ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى اخْتِلَافِ أَصَابِعِ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

868 - Abdullah (bin Mes'ûd) radiyallahu anh'dan:

Sizden biriniz rükû yaptığı vakit kollarını uylukları üzerine döşesin. Ve iki avuçlarını birbirine kapasın, ben Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in parmaklarının birbirine geçtiğine şu anda bakar gibiyim.^[20]

İZAH

Tatbik: Rükûda iki elin içlerini birbirine kapatıp dizler arasına kıştırmaktır.

Sünnet olan elleri dizleri üzerine koymaktır. Önceden tatbik yapılmış, fakat nesh edilmiştir. Bütün ilim adamlarınca tatbik mekruhtur. Nevevî diyor ki: İbn-i Mes'ûd ve talebeleri Esved'le Alkâme'ye göre tatbik sünnettir. Sebebi, tatbikin neshedildiğini bildiren (bir önce geçen) Mus'ab bin Sa'd hadisi onlara ulaşmamıştır, diyor.

[1]. Tirmizî, Kitâbu'us-Salât, B. 199, n. 268. s. 56. c. 2, Neseî, Kitâbu'l-İftitah, B. 79, s. 234, c. 2. İbn-i Mâce, Kitâbu İkametü's-Salât, B. 19, n. 882, s. 286 c. 1.

[2]. Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, B. 200, n. 296, s. 57. c. 2; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, B. 46, s. 207, c. 2.

[3]. Buhari, Kitâbu'l-Ezan, B. 140, s. 200, c. 1; Neseî.

[4]. Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, n. 287, s. 79, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, B. 77, s. 234, c. 2.

[5]. Müslim, Kitâbu's-Salât, B. 40, n. 446, s. 346, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, B. 18, n. 879, s. 284, c. 1.

[6]. Müslim, Kitâbu's-Salât, B. 40, n. 446, s. 346, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, B. 18, n. 879, s. 284, c.1.

[7]. Müslim, Kitâbu's-Salât, B. 40, n. 476, s. 347, c. 1; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, B. 35, s. 298, c. 2.

[8]. Buhârî, Kitâbu'l-Ezan, B. 122, s. 193, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, B. 18, n. 409, s. 306 c.1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, B. 198, n. 267, s. 55, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-İftitâh, B. 34, s. 196

[9]. Tirmizî, Kitâbu's-Salât, B. 211, n. 284, s. 76, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkameti's-Salât, B. 24, n. 828, s. 290, c. 1.

[10]. Buhârî, Kitâbu'l-Ezan, B. 124, s. 194, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, B. 38, n. 471, s. 343, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, B. 207, n. 279, s. 69, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-İftitâh, B. 34, s. 197, c. 2

[11]. Buhârî, Kitâbu'l-Ezan, B. 119, s. 192, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, B. 38, n. 471, s. 343, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, B. 207, n. 207, n. 279, s. 69, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-İftitâh, B. 37, s. 202, c. 2

[12]. Tirmizî, Kitâbu's-Salât, B. 196, n. 265, s. 51, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, B. 20, s. 182, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, B. 16, n. 870, s. 282, c. 1

[13]. Buhârî, Kitâbu'l-Ezan, B. 120, s. 192, c. 1; Müslim; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, B. 303, n. 226, s. 103, c. 2, Neseî

[14]. Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, B. 226, n. 302, s. 100, c. 2

[15]. Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, B. 226, n. 325, s. 100, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-İftitâh, B. 67, s. 226, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkametü's-Salât, B. 16, n. 871, s. 282, c. 1

[16]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkameti's-Salât, B. 209, n. 1429, c. 1, s. 459, Neseî, c. 1

[17]. İbn-i Mâce, İkameti's-Salât, B. 202, n. 1425

[18]. İbn-i Mâce, İkameti's-Salât, B. 202, n. 1426, s. 458, c. 1

[19]. Buhârî, Kitâbu'l-Ezân, B. 16, s. 192, c. 1; Müslim, Neseî, Kitâbu'l-İhtida, B. El-İmsâk bi'r-rukebi fi'r-rükû; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, B. 190, n. 259, s. 36, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkâmeti's-Salât, B. 17, n. 873, c. 1, s. 283

[20]. Müslim, Neseî, Kitâbu'l-İftitah, B. 21, s. 183, c. 2

[1]. Tirmizî, Kitâbu'us-Salât, B. 199, n. 268. s. 56. c. 2, Neseî, Kitâbu'l-İftitah, B. 79, s. 234, c. 2. İbn-i Mâce, Kitâbu İkametü's-Salât, B. 19, n. 882, s. 286 c. 1.

[2]. Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, B. 200, n. 296, s. 57. c. 2; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, B. 46, s. 207, c. 2.

[3]. Buhari, Kitâbu'l-Ezan, B. 140, s. 200, c. 1; Neseî.

[4]. Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, n. 287, s. 79, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, B. 77, s. 234, c. 2.

[5]. Müslim, Kitâbu's-Salât, B. 40, n. 446, s. 346, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, B. 18, n. 879, s. 284, c. 1.

[6]. Müslim, Kitâbu's-Salât, B. 40, n. 446, s. 346, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, B. 18, n. 879, s. 284, c.1.

[7]. Müslim, Kitâbu's-Salât, B. 40, n. 476, s. 347, c. 1; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, B. 35, s. 298, c. 2.

[8]. Buhârî, Kitâbu'l-Ezan, B. 122, s. 193, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, B. 18, n. 409, s. 306 c.1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, B. 198, n. 267, s. 55, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, B. 34, s. 196

[9]. Tirmizî, Kitâbu's-Salât, B. 211, n. 284, s. 76, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkameti's-Salât, B. 24, n. 828, s. 290, c. 1.

[10]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, B. 124, s. 194, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, B. 38, n. 471, s. 343, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, B. 207, n. 279, s. 69, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-İftitâh, B. 34, s. 197, c. 2

[11]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, B. 119, s. 192, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, B. 38, n. 471, s. 343, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, B. 207, n. 207, n. 279, s. 69, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-İftitâh, B. 37, s. 202, c. 2

[12]. Tirmizî, Kitâbu's-Salât, B. 196, n. 265, s. 51, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-İftitâh, B. 20, s. 182, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, B. 16, n. 870, s. 282, c. 1

[13]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, B. 120, s. 192, c. 1; Müslim; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, B. 303, n. 226, s. 103, c. 2, Neseî

[14]. Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, B. 226, n. 302, s. 100, c. 2

[15]. Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, B. 226, n. 325, s. 100, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-İftitâh, B. 67, s. 226, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkametü's-Salât, B. 16, n. 871, s. 282, c. 1

[16]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkameti's-Salât, B. 209, n. 1429, c. 1, s. 459, Neseî, c. 1

[17]. İbn-i Mâce, İkameti's-Salât, B. 202, n. 1425

[18]. İbn-i Mâce, İkameti's-Salât, B. 202, n. 1426, s. 458, c. 1

[19]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, B. 16, s. 192, c. 1; Müslim, Neseî, Kitâbu'l-İhtida, B. El-İmsâk bi'r-rukebi fi'r-rükû; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, B. 190, n. 259, s. 36, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkameti's-Salât, B. 17, n. 873, c. 1, s. 283

[20]. Müslim, Neseî, Kitâbu'l-İftitâh, B. 21, s. 183, c. 2

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'i secde ederken dizlerini ellerinden önce koyduğunu, secdeden kalkarken de ellerini dizlerinden önce kaldırdığını gördüm.^[1]

841 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, "Sizden biriniz namazında kasden devenin çöktüğü gibi çöküyor mu?" buyurdu.^[2]

Ebû Kılâbe de: İmamları Amr bin Seleme'yi kasdederek, "şu şeyhimizin namazı gibi," cevabını verdi. Ebû Kılâbe, Mâlik bin Huveyris'in birinci rekâtın son secdesinden başını kaldırdığı vakit biraz oturup, sonra ikinci rekâta kalktığını söyledi.^[3]

844 - Mâlik bin Huveyris radıyallahu anh'dan: O (Mâlik), Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem'in namazın tek rekâtında (secdeden kalktığında) oturağı üzerine tam doğrulmadıkça ayağa kalkmadığını gördü.^[4]

– O senin Peygamberinin (sallallahu aleyhi vesellem) sünnetidir, dedi.^[5]

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadisi Şu'be Ebû İsmet'ten, Ameş'ten o da Ubey'den rivâyet etti. Bu rivâyette (rükûdan sonra) cümlesini zikretti.^[6]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, "Semiallahu limen hamide" dediği vakit "Ey Allah, ey bizim Rabbımız Sana gökler dolusu hamd olsun." derdi.^[7]

“- İmam, "Allah hamd edenin hamdini kabul eder." dediğinde: Siz de, "Ey Allah, ey bizim Rabbimiz, hamd sana mahsustur," deyin. Kimin sözü meleklerin sözüne muvafık gelirse, geçmiş günahları bağışlanır" buyurdu.^[8]

– "Ey Allah'ım beni bağışla, bana merhamet et, bana afiyet ver, beni hidayete erdir." derdi.^[9]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in secdeleri, rükûu ve iki secde arasında (oturması) birbirine müsâvî gelmeye yakındı.^[10]

Ebû Dâvud şöyle dedi: Müsedded dedi ki: Rek'atı, iki rekat arasındaki itidali, secdesi, iki secde arasındaki oturuşu selâmla, kalkıp gitmek arasındaki oturuşu takriben müsâvî idi.^[11]

– "Rükû ve secdede belini düz tutmayan kimsenin namazı kâfi gelmez" buyurdu.^[12]

“- Namaza kalktığın vakit abdesti tam yap.”^[13]

“- Hakikat şudur ki, insanlardan hiçbir kimsenin namazı abdest alıp, abdesti yerli yerine koymadıkça, sonra tekbir alıp Celil ve Aziz olan Allah’a hamd edip ona senâda bulunmadıkça, sonra Kur’an’dan kolay geleni okumadıkça, sonra Allahu ekber deyip, mafsalları sükûn bulana kadar secde etmedikçe, sonra tekbir alarak başını kaldırmadıkça tamam olmaz, bunları yaptığı vakit namazı tamam olur” buyurdu.^[14]

“- Mafsalları sükûn bulup, istirahat edene kadar alnını yere kor sonra tekbir alır, oturağı üzerine dimdik oturur, belini de dik tutar. Namazı dört rekât bitene kadar böyle anlattı (ve bu anlatılanı) yapana kadar sizden birinizin namazı tamam olmaz” buyurdu.^[15]

Sonra başını kaldırıp her azası yerleşene kadar oturdu, yine onun gibi (ilk secde gibi) yaptı. Sonra namazının 4 rekâtını da böylece kıldı ve Rasûlullah’ın da namazı böyle kıldığını gördük, dedi.^[16]

(Râvîlerden) Yunus: Öyle zannediyorum ki, Ebû Hüreyre’nin Hz. Peygamber’den naklettiği bu hadisi şöyle rivâyet etti: Rasûlullah buyur du ki; “İnsanların kıyamet gününde amelleri içersinden ilk defa hesaba çekileceği şey namazdır. Aziz ve Celil olan Rabbimiz daha iyi bildiği halde meleklerine, Kulum namazını tam mı yapmış, yoksa noksan mı bakın? Eğer tamsa tam olarak yazılır. Eğer ondan bir şey noksansa, kulumun nafilâ namazı var mı bakın, buyurur. Eğer onun nafilâ namazı varsa, kulumun farzını nafilâ ile tamamlayın buyurur. Sonra ameller (farzın eksikleri nafilâ ile tamamlanarak) o minval üzere alınır” buyurdu.^[17]

865 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh’dan, bir önce geçen hadisin benzeri rivâyet edildi.^[18]

Babamın yanı başında namaz kıldım ve (rükûda) ellerimi iki dizimin arasına yerleştirdim. Babam beni bundan nehyetti. Tekrar yaptım bu defa bunu yapma (ellerini dizlerin arasında kıştırma) biz de böyle yapıyorduk, böyle yapmaktan men olunup avuçlarımızı dizlerimizin üstüne koymakla emrolunduk, dedi.^[19]

Sizden biriniz rükû yaptığı vakit kollarını uylukları üzerine döşesin. Ve iki avuçlarını birbirine kapasın, ben Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in parmaklarının birbirine geçtiğine şu anda bakar gibiyim.^[20]

151 - RÜKÛ VE SECDEDE NE DENİLİR?

۸۶۹- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ {سُبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ

الْعَظِيمِ} [الواقعة: ۸۴] قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «اجْعَلُوهَا

فِي رُكُوعِكُمْ»، فَلَمَّا نَزَلَتْ {سُبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى} [الأعلى: ۱۰] قَالَ:

«اجْعَلُوهَا فِي سُجُودِكُمْ».

869 - Ukbe bin Âmir radiyallahu anh'dan: (Fesebbih bismi rabbikel azîm) Rabbini azîm ismiyle tesbih et. (Vakıa 74) ayeti inince Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Bunu rükûnuzda söyleyin.”

(Sebbih isme rabbikel alâ: Rabbini alâ ismiyle tesbih et) ayeti inince de, “bunu secdelerinizde okuyunuz” buyurdu. [\[21\]](#)

۸۷۰- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ بِمَعْنَاهُ. زَادَ قَالَ: فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَكَعَ قَالَ: «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ» ثَلَاثًا. وَإِذَا

سَجَدَ قَالَ: «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى وَبِحَمْدِهِ» ثَلَاثًا.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَهَلْبِهِ الرِّيَاضَةُ تَخَافُ أَنْ لَا تَكُونَ مَحْفُوظَةً.

870 - Ukbe bin Âmir radiyallahu anh'dan: Aynı manâda şu ziyâde ile rivâyet edildi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem rükû yaptığı vakit üç defa “Sübhane rabbiyel-azim Vebihamdihi” der. Secde ettiği vakitte üçer defa “Sübhane Rabbiyel-Alâ Vebihamdihi” derdi.

Ebû Dâvud şöyle diyor: Şu (vebihamdihi) ziyadenin mahfuz olmamasından korkarız.

İZAH

Ebû Dâvud'un mahfuz olmamasından korktuğu ziyâde (Vebihamdihi) kelimesidir. İbn-i Mâce aynı hadisi tahrir etti. Fakat “vebihamdihi” kelimesini zikretmedi.

٨٧١- عَنْ حُلَيْفَةَ: أَنَّهُ صَلَّى مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَكَانَ

يَقُولُ فِي رُكُوعِهِ: «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ». وَفِي سُجُودِهِ: «سُبْحَانَ رَبِّيَ

الْأَعْلَى»، وَمَا مَرَّ بِآيَةِ رَحْمَةٍ إِلَّا وَقَفَ عِنْدَهَا فَسَأَلَ، وَلَا بِآيَةِ عَذَابٍ إِلَّا

وَقَفَ عِنْدَهَا فَتَعَوَّذَ.

871 - Huzeyfe radiyallahu anh'dan:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem ile berâber namaz kıldı.

Peygamberimiz rükûunda (Sübhane Rabbiyel azîm) secdesinde de (Sübhane Rabbiyel Alâ) derdi. Rahmet ayetine rastladığında mutlaka orada okumayı keser (Rahmet) ister, azap ayetine geldiğinde de durur (azaptan) sığınır.

[22]

İZAH

Farz namazlarda azap ayetleri geçtikçe orada Allah'a sığınmak, rahmet ayetlerine gelince rahmet dilemek mekruh kabul edilmiş. Nafilelerde ise bunda beis görülmemiştir. Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem'in kıldığı namaz nafile bir namaz olabilir veya nadiren de olsa farzlarda yapmış olması mümkündür (Bezl-ül-Mechud, c. 5, s. 143)

٨٧٢- عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ فِي

سُجُودِهِ وَرُكُوعِهِ: «سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ»

872 - Aişe radiyallahu anha'dan:

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem rükûunda ve secdesinde

“Sübbûhun” (Şanına yakışmayan şeylerin hepsinden beri) “Kuddûsün (layık olmayan her şeyden temiz) Rabbul melâîketi verruhi” (meleklerin ve ruhun rabbi) derdi. [23]

İZAH

Rûh Cibrilin diğer ismi, veya sadece Kadir gecesinde yeryüzüne inen büyük bir meleğin ismidir. Bize göre melekler nasılsa meleklerle göre de ruh öyle

başka bir yaratık denilmiştir. İnsanların hayatının sebebi olan yaratığa rûh denildiği gibi Kur'an'ı Kerim'e ve Hazreti İsa'ya da ruh denilmiştir.

۸۷۳- عَنْ حَوْفِ بْنِ مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ قَالَ: قُمْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ فِقَامٍ فَقَرَأَ سُورَةَ الْبَقَرَةِ لَا يَمُرُّ بِآيَةٍ رَحْمَةٍ إِلَّا

وَقَفَّ فَسَأَلَ، وَلَا يَمُرُّ بِآيَةٍ عَذَابٍ إِلَّا وَقَفَّ فَتَعَوَّذُ. قَالَ: ثُمَّ رَفَعَ رُكْعَ بِقَدْرِ

قِيَامِهِ يَقُولُ فِي رُكُوعِهِ: «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَالْمَلَكُوتِ وَالْكَثِيرِ

وَالْعَظِيمَةِ»، ثُمَّ سَجَدَ بِقَدْرِ قِيَامِهِ ثُمَّ قَالَ فِي سُجُودِهِ مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ قَامَ

فَقَرَأَ بِآلِ عِمْرَانَ، ثُمَّ قَرَأَ سُورَةَ سُورَةٍ.

873 - Avf bin Mâlik El Eşcaî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Bir gece, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ile namaza kalktım. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem (namaza) kalktı. Bakara sûresini okudu, her rahmet ayetine geldikçe durdu ve (Allah'a sığındı). Sonra “Kahr ve kudret sahibi, ululuk ve azemet sahibi olan (Rabbimi) tesbih ederim” diyerek kıyamı kadar rükûda kaldı. Sonra yine kıyamı kadar secde de kaldı. Secde halinde iken de bu dualara benzer dualar okudu. Sonra kalkıp (üçüncü) rekatta bir sûre (dördüncü rekatta) bir sûre okudu.^[24]

۸۷۴- عَنْ حَذِيفَةَ: أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ فَكَانَ يَقُولُ: «اللَّهُ أَكْبَرُ» ثَلَاثًا «ذُو الْمَلَكُوتِ

وَالْعَظِيمِ وَالْكَثِيرِ وَالْعَظِيمَةِ». ثُمَّ اسْتَغْثَحَ فَقَرَأَ الْبَقَرَةَ، ثُمَّ رَفَعَ

فَكَانَ رُكُوعُهُ نَحْوًا مِنْ قِيَامِهِ، وَكَانَ يَقُولُ فِي رُكُوعِهِ: «سُبْحَانَ

رَبِّيَ الْعَظِيمِ، سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ». ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ فَكَانَ

قِيَامُهُ نَحْوًا مِنْ قِيَامِهِ يَقُولُ «إِيزِي الْحَمْدُ» ثُمَّ يَسْجُدُ فَكَانَ سُجُودُهُ

نَحْوًا مِنْ قِيَامِهِ، فَكَانَ يَقُولُ فِي سُجُودِهِ «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى»، ثُمَّ

رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ، وَكَانَ يَقْعُدُ فِيمَا بَيْنَ السُّجُودَيْنِ تَحْوِيًا مِنْ

سُجُودِهِ، وَكَانَ يَقُولُ: «رَبِّ احْفَظْ لِي رَبِّ احْفَظْ لِي»، فَصَلَّى أَرْبَعَ

رَكَعَاتٍ فَقَرَأَ فِيهِنَّ الْبَقْرَةَ وَالْإِنشَاءَ وَالْمَائِدَةَ أَوْ الْآلْعَمَامَ

شَاكَ شُعْبَةَ.

874 - Huzeyfe radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Bir gece Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'i namaz kılarken gördü.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem tekbir alıp üç kere “Zülmelekütü vel Ceberûtü vel Kibriyâi Velazameti” diyor. Sonra Bakara sûresini okuyor, sonra rükû yapıyor. Rükûu “uzunlukta” ayakta durması kadardı. Rükûda, “Sübhane rabbiyel azîm, Sübhane rabbiyelazîm,” derdi. Secdesinde ise “Sübhane Rabbiyel alâ” derdi. Sonra secdeden başını kaldırır, iki secde arasında secdesi kadar oturur ve:

– “Ya Rabbi beni mağfiret eyle, beni mağfiret eyle” der. Böylece dört rekât kılar. “Bakara, Âl-i İmran, Nisa ve Maide veya Enam” sûresini okurdu.

Şu'be: Hangi sureyi okuduğunda şüphe etti. ^[25]

152 - RÜKÛ VE SECDELERDE DUA

۸۷۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ فَأَكْثِرُوا الدُّعَاءَ».

875 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurmuştur:

“- Kulun secdedeki ânı, Rabbına en yakın olduğu andır. Onun için (secdede) duayı çoğaltın.” ^[26]

۸۷۶- عَنْ إِبْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَتَفَ

الْمُتَارِدَةُ وَالنَّاسُ ضُفُوفٌ خَلْفَ أَبِي بَكْرٍ فَقَالَ: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّهُ لَمْ يَبْقَ
مِنْ مُبَشِّرَاتِ النَّبِيِّ إِلَّا الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ يَرَاهَا الْمُسْلِمُ أَوْ تَرَى لَهُ، وَإِنِّي
نَهَيْتُ أَنْ أَقْرَأَ رَاكِعًا أَوْ سَاجِدًا، فَأَمَّا الرُّكُوعُ فَعَظَّمُوا الرَّبَّ فِيهِ، وَأَمَّا
السُّجُودُ فَاجْتَهِدُوا فِي الدُّعَاءِ فَقِيمِنْ أَنْ يَسْتَجَابَ لَكُمْ».

876 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan:

– Cemaat, Ebû Bekir radiyallahu anh'ın arkasında saf tutmuşlardı.
Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem perdeyi açtı ve:

“- Ey nâs, nübüvvet müjdelerinden Müslümanın göreceği veyahut ona
görülecek sâlih rüyadan başka bir şey kalmadı. Ben rükû ve secde
hallerinde okumaktan nehy olundum. Rükûda Rabbinizi tazim edin,
secdelerde duaya çalışın, secdede yapacağınız duâ kabule şayandır.”^[27]

۸۷۷- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَكْتُمُ أَنْ

يَقُولَ فِي رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ: «سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي»
يَتَأَوَّلُ الْقُرْآنَ.

877 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle dedi:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, rükû ve secdesinde, şunu çok
söylerdi:

“- Sübhâneke Allahümme Rabbena ve Bihamdike, Allahümme İğfirli”
(Seni tesbih ederim. Ey rabbimiz, sana hamd olsun, yâ rabbî beni bağışla)
der. Kur'an'a muvafakat ederdi.^[28]

İZAH

Yeteevvelü'l-Kur'an: Kur'an'ın emir ettiğini yapardı. Kur'an'ın emrine
uyardı, demektir.

“Nasr” suresinde rabbına hamdle tesbih et, rabbına istiğfar et, çünkü; rabbın
tevbeleri kabul edicidir, buyrulmuştur.

Rükû ve secdede böyle tesbihte bulunup, istiğfar eden kimse, Kur'an'ın bu ayetine uymuş olur.

۸۷۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ فِي

سُجُودِهِ: «أَلَلَّهُمَّ اخْفِزْ لِي ذَنْبِي كُلَّهُ، دَقِّقْ وَجِلَّهُ، وَأَوَّلُهُ وَآخِرُهُ». زَادَ ابْنُ

السَّرْحِ: «عَلَانِيَتُهُ وَسِرُّهُ».

878 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan:

– Resûlullah sallallahu aleyhi vesellem secdelerinde:

“- Yâ rabbî benim günahımın büyüğünü, küçüğünü, evvelini, âhirini hepsini bağışla” derdi. (İbn-i Serh rivâyetine göre) (açığının ve gizlisini de) cümlesini ziyâde etti.^[29]

İZAH

Dikka: İnce, ufak manasınadır. Burada: Küçük manasına gelir.

Cille: Büyük olanı demektir.

۸۷۹- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: فَقَدْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ذَاتَ لَيْلَةٍ فَلَبِثْتُ النَّسِجَ فَإِذَا هُوَ سَاجِدٌ وَقَدَّمَاهُ مَضْجُوتَانِ وَهُوَ يَقُولُ:

«أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَأَعُوذُ بِمَعَانِيكَ مِنْ عِقَابِكَ، وَأَعُوذُ بِكَ

بِكَ، لَا أُخَيِّبُ ثَنَاءَ عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ».

879 - Aişe radıyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'i bir gece (yatakta) bulamadım. Secde yerine dokundum, ayaklarını dikmiş olarak secde ediyor ve:

“- Gazabından rızana. Azabından affına, senden sana sığınırım, senin kendini senâ ettiğin gibi, ben seni senâya takat getiremem.” diyordu.^[30]

153 - NAMAZDA DUA

٨٨٠- عَنْ عُرْوَةَ أَنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ كَانَ يَدْعُو فِي صَلَاتِهِ: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَأَعُوذُ

بِكَ مِنْ بَقْتِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ بَقْتِ الْمَحْجَا وَالْمَنَابِتِ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ»، فَقَالَ قَائِلٌ: مَا أَكْثَرَ مَا تَسْتَعِيدُ

مِنَ الْمَغْرَمِ، فَقَالَ: «إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا هَرِمَ حَدَّثَ فَكَذَبَ وَوَعَدَ فَأَخْلَفَ.»

880 - Urve radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre, Aişe radiyallahu anha' ona şöyle haber verdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namazında şöyle duâ ederdi:

“- Ey Allah'ım, azab-ı kabirden, Mesih-i deccalın fitnesinden, dirilik ve ölümün fitnesinden sana sığınırım.”

“- Ey Allah'ım, günah olan şeyden ve borçtan da sana sığınırım.” derdi.

Birisi ona:

– Borçluluktan neden çok sığınıyorsun, dedi.

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem de:

“- Bir kimse borçlandığı vakit, konuşur yalan söyler, vaat eder va'dinden döner” buyurdu.

٨٨١- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: صَلَّيْتُ إِلَى

جَنِّبِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي صَلَاةٍ تَطْلُوعِ نَسِيفَتُهُ يَقُولُ:

«أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ وَنَارِ الْآهْلِ النَّارِ.»

881 - Abdurrahman bin Ebû Leylâ radiyallahu anh'dan o da babasından:

– Bir nafile namazda Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’in yanında ben de kıldım ve:

“- Ateşten Allah’a sığınırım, helâk ateş ehlinedir.” dediğini işittim.^[31]

۸۸۲- أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ: قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى

الضَّلَاةِ وَقَدَّمْنَا مَعَهُ، فَقَالَ أَغْرَابِي فِي الضَّلَاةِ: اَللّٰهُمَّ ارْزُقْنِي وَمَحَمَّدًا

وَلَا تَرْزُقْهُم مَّعَنَا أَحَدًا، فَلَمَّا سَلَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

لِلْأَغْرَابِي: «لَقَدْ تَعَجَّبْتُ وَإِسْعًا»، يُرِيدُ رَحْمَةً اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ.

882 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh’dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bir namaza durdu, onunla biz de durduk, bir bedevî namazda:

– Ey Allah’ım bana ve Muhammed sallallahu aleyhi vesellem’e merhamet et, bizimle birlikte başka bir kimseye merhamet etme. dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ona (ilâhi rahmeti kasdederek) “Geniş olanı daralttın” buyurdu.

İZAH

Duaları belli kimselere tahsis edip başkasını hariç bırakmak, geniş olan ilâhî rahmeti daraltmaktır. Deniz birkaç kişinin içmesiyle bitmez. Denizden sadece ben istifade edeyim diyen insan nasıl cimri bir insan ise “Yâ rabbî rahmetini sadece bana ver.” diyen kimse de aynı durumdadır. Ama bedevî bu durumu bilmiyordu.

۸۸۳- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا قَرَأَ

{سُبْحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى} قَالَ: «سُبْحَانَ رَبِّي الْأَعْلَى».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: خُوِّلَفَ وَكَيْفَ فِي هَذَا التَّحْدِيثِ، وَزَوَّاهُ أَبُو وَكَيْفٍ

وَسُفِينَةُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ مَوْثُوقًا.

883 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem “Sebbihisme Rabbikel Alâ”yı okuduğu zaman “Sübhone Rabbiyel Alâ” (yüce olan rabbimi tesbih ederim) derdi.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadiste Vekî’e muhalefet olundu. Bu hadisi Ebû Vekî ve Şu’be Ebû İshak’dan Saîd bin Cübeyr’dan, İbn-i Abbas’tan rivâyet ettiler.

۸۸۴- عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي عَائِشَةَ قَالَ: كَانَ رَجُلٌ يُصَلِّي فَوَقَّ بَيْنَهُ

وَكَانَ إِذَا قَرَأَ {أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَنْ يُخَيِّبَ الْمُؤْمِنَ} [القيامة: ٤٠]

قَالَ: سُبْحَانَكَ قَبْلِي. فَسَأَلُوهُ عَنْ ذَلِكَ، فَقَالَ: سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: قَالَ أَحْمَدُ: يُغَيِّبُنِي فِي الْفَرِيضَةِ أَنْ يَدْعُوَ بِمَا فِي الْقُرْآنِ.

884 - Musa bin Ebû Aişe radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Bir zât evinin üstünde namaz kılıyordu:

“Eleyse Zâlike bi Kâdirin Alâ en Yuhyiye’l Mevta” (Kıyâme, 40) “Allah ölüleri diriltmeye muktedir değil mi?” ayetini okuduğu zaman “Sübhoneke fe-Belâ” (Seni tesbih ederim. Evet muktedirsin) derdi. Ona neden böyle dediğini sordular. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’dan böyle işittim, dedi.

Ebû Dâvud dedi ki: Ahmed bin Hanbel “Farz namazlarda Kur’an’daki ayetler ile duâ etmek benim daha çok hoşuma gider.” derdi.

İZAH

Farz namazlarda “Allahümme Salli”den sonra “Rabbenâ Âtinâ” gibi bir duâ ayetinin okunmasını Ahmed Bin Hanbel daha uygun karşıladığını söylüyor.

Müslim'in Ebû Hüreyre Hazretlerinden rivâyet ettiği bir hadiste Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz şöyle buyurdu:

“Sizden biriniz Tîn sûresini okur, sonuna varıp Allah hükmedenlerin en ziyâde hüküm edeni değil mi? Dediginde ben bunun üzerine şahid olanlardanım, desin. Kim kıyâme sûresini okur da, en son âyeti olan “Allah ölüleri diriltmeye muktedir değil mi?” ayetine geldiğinde belâ (evet) desin.”

Kim Mürselât sûresini okur, “Kur'an'dan sonra hangi söze inanacaklar?” ayetine gelince biz ona inandık, desin” buyurdu.

154 - RÜKÛ VE SECDEDE KALMA SÜRESİ

۸۸۵- عَنْ السَّعْدِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، أَوْ عَنْ عَمِّهِ قَالَ: رَمَقْتُ النَّبِيَّ صَلَّى

لِلَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي صَلَاتِهِ، فَكَأَنَّ يَتَمَكَّنُ فِي ذِكْرِهِ وَسُجُودِهِ قَدْرَ مَا

يَقُولُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَيَحْمَدُهُ ثَلَاثًا.

885 - Sa'di radiyallahu anh'dan o da babasından veya amcasından:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namaz kılarken baktım (gözettim) rükû ve secdelerinde üç defa (Sübhane Rabbi ve bi hamdihi) denecek kadar duruyordu.

۸۸۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «إِذَا رَكَعَ أَخَذْتُكُمْ فَلْيَقُلْ ثَلَاثَ مَرَاتٍ: سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ، وَذَلِكَ

أَذْنَاءُ، فَإِذَا سَجَدَ فَلْيَقُلْ: سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى ثَلَاثًا، وَذَلِكَ أَذْنَاءُ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَهَذَا مُوسَلٌّ، غَوْنُ لَمْ يُدْرِكْ عَبْدَ اللَّهِ.

886 - Abdullah bin Mes'ûd radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

“- Siden biriniz rükû yaptığı zaman üç defa (Sübhane Rabbiyelazîm) desin. Bu üç, tesbihin en az miktarıdır. Secde ettiği vakit de üç defa (Sübhane

Rabbiyel-alâ) desin. Bu (üç) tesbihin en azıdır.”

Ebû Dâvud dedi ki. Avn Abdullah bin Mes'ûd'a yetişmediği için, bu hadis mürseldir.^[32]

٨٨٧- حَدَّثَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ أُمَيَّةَ قَالَ: سَمِعْتُ أَعْرَابِيًّا يَقُولُ: سَمِعْتُ
أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «مَنْ قَرَأَ بِتَكْوِيمِ
بِالْتَّيْنِ وَالزَّائِنِ فَإِنَّهُ يَلِي آخِرَهَا» أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ» فَلْيَقُلْ:
بَلَى وَأَنَا عَلَى ذَلِكَ مِنَ الشَّاهِدِينَ وَمَنْ قَرَأَ «لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» -
فَأَنْتَهُ إِلَى «أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يُخَيِّبَ الْمُتَوَكِّلِينَ» فَلْيَقُلْ: بَلَى. وَمَنْ
قَرَأَ وَالْمُرْسَلَاتِ فَبَلَّغَ «فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ» فَلْيَقُلْ: آمَنَّا بِاللَّهِ.
قَالَ إِسْمَاعِيلُ: فَهَبْتُ أُعِيدُ عَلَى الرَّجُلِ الْأَعْرَابِيِّ وَأَنْظُرُ لَعَلَّهُ يَقَالَ:
يَا ابْنَ أَخِي! أَنْظِرْ أَنِّي لَمْ أَخْضَعْهُ، لَقَدْ حَجَجْتُ سِتِينَ حَجَّةً مَا مِنْهَا
حَجَّةٌ إِلَّا وَأَنَا أَعْرِفُ الْبَيْعَةَ الَّتِي حَجَجْتُ عَلَيْكَ.

887 - İsmail bin Ümeyye dedi ki: “Bir bedevînin, “ben Ebû Hüreyre'den şöyle söylediğini işittim.” dediğini işittim.”

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- Sizden kim (Tîn sûresini) okursa (son ayetine) gelince şöyle desin, evet ben ona şahitlerdenim.”

Kim de: (Kıyame) sûresini okur. Allah ölüleri diriltmeye muktedir değil mi? ayetine gelince (Belâ) evet desin. Kim de (Mürselât) sûresini okur. Kur'an'dan sonra hangi söze inanacaklar? ayetine gelince, Allah'a inandık, desin. buyurdu.

İsmail (bin Ümeyye) diyor ki:

– Bedevî zata hadisi okuyup iâde edeyim bakayım belki unutabilir, diye hadise başladım. Bedevî bana:

– Ey kardeşimin oğlu, benim onu hıfz etmediğimi mi zannediyorsun? Şu hakikattir ki, ben 60 defa hac yaptım, her hacc-ı hangi deve üzerinde yaptığımı bilirim, dedi.

۸۸۸- أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ يَقُولُ: مَا صَلَّيْتُ وَرَاءَ أَحَدٍ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَثْبَةَ صَلَاةٍ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مِنْ هَذَا الْفَتَى يَغْنِي عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: فَحَزَنَّا فِي رُكُوعِهِ عَشْرَ

تَسْبِيحَاتٍ، وَفِي سُجُودِهِ عَشْرَ تَسْبِيحَاتٍ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: قَالَ أَحْمَدُ بْنُ سَالِحٍ: قُلْتُ لَهُ: مَا بَؤْسٌ أَوْ مَا بَؤْسٌ؟

نَقَالَ: أَمَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ يَقُولُ: مَا بَؤْسٌ: وَأَمَا حَفْظِي: فَمَا بَؤْسٌ. وَهَذَا لَقَطٌ

ابْنِ رَافِعٍ. قَالَ أَحْمَدُ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ.

888 - Enes bin Mâlik radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

– Ömer bin Abdülaziz'i kastederek, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'den sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in namazına, şu gencin namazından daha ziyâde benzeyen bir kimsenin arkasında namaz kılmadım. Onun rükûunda on, secdesinde de on tesbih okuduğunu takdir ettik, dedi.

Ebû Dâvud dedi:

Ahmed bin Salih dedi, Abdullah bin İbrahim bin Keysane (râvinin adı) Veheb bin Manus mu, Mabûs mu? dedim.

– Abdürrezzak, Ma'bus derdi. Ama benim ezberimde Manus kalmıştır. Bu İbn-i Râfî'nin lafzıdır.

Ahmed bin Sâlih ise Saîd bin Cübeyr'den Enes bin Mâlik'ten nakletti. [33]

155 - SECDE UZUVLARI

۸۸۹- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَمُرْتُ بِ»

- قَالَ حَمَّادٌ -: «أَمُرْتُ بِتَبِيَّكُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ

وَلَا يَكُفَّ شَعْرًا وَلَا ثَوْبًا».

889 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre Nebî sallallahu aleyhi vesellem:

“- Yedi (aza) üzerine secde etmek (secdede) elbise ve saçını toplamamakla emrolundum” buyurdu.

Hammad rivâyetinde:

– (Emrolundum yerine) Nebî'niz sallallahu aleyhi vesellem “Emrolundu” dedi.

۸۹۰- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«أَمُرْتُ» - وَزُيِّنَا قَالَ -: «أَمُرْتُ بِتَبِيَّكُمْ أَنْ يَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَرْبَابٍ».

890 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre, Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu:

“- Ben yedi aza üzerine secde etmekle emrolundum” bazı kere de (ben yerine) Peygamberiniz yedi aza üzerine secde etmekle emrolundu, dedi. ^[34]

۸۹۱- عَنْ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا سَجَدَ الْعَبْدُ سَجْدَةً سَبْعَةَ أَرْبَابٍ: وَجْهَهُ وَكَتِفَهُ

وَزُرْكَتَيْهِ وَقَدَمَاهُ».

891 - Abbas bin Abdulmuttalib radiyallahu anh'dan:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'den işittiğine göre şöyle buyurmuştur:

“- Kul secde ettiği vakit, onunla berâber yüzü, avuçları, dizleri ve iki ayakları olmak üzere yedi azası secde eder.”[35]

٨٩٢- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَفَعَهُ قَالَ: «إِنَّ الَّذِينَ تَسْجُدُونَ كَمَا

تَسْجُدُ الرَّجُلُ، فَإِذَا وَضَعَ أَعْدَانَكُمْ وَجْهَهُ فَلَْيَضَعْ يَدَيْهِ، وَإِذَا رَفَعَهُ

فَلْيَرْفَعْهُمَا».

892 - İbn-i Ömer’den merfûan rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “Yüz secde ettiği gibi, iki eller de secde eder, sizden biriniz yüzünü yere koyduğu vakit, ellerini de koysun. Yüzünü kaldırdığı vakit ellerini de kaldırsın.”[36]

156 - İMAMA SECDEDE YETİŞEN KİMSE NASIL HAREKET EDER?

٨٩٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِذَا جِئْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ وَنَحْنُ مُسْجِدُونَ فَاسْجُدُوا وَلَا تَعْدُوهَا شَيْئًا، وَتَرَى

أَذْرَكَ الرُّكْعَةَ فَقَدْ أَذْرَكَ الصَّلَاةَ».

893 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh’dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem: “Biz secdede iken namaza gelerseniz siz de secde edin ve onu (secdeyi namazdan) bir şey saymayın. Kim rekâta yetişirse, muhakkak namaza yetişmiş olur” buyurdu.

İZAH

İmâma rükûda yetişen kimse, o rekâta yetişmiş olur. Rükûda yetişemeyen kimse, o rekâta yetişmemiş olur.

157 - BURUN VE ALIN ÜZERİNE SECDE YAPMAK

٨٩٤- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رُبِّي عَلَى جَنَّتِهِ وَعَلَى أَرْضَيْهِ أَتَوْ طِينٍ مِنْ صَلَاةٍ صَلَّاهَا بِالنَّاسِ

894 - Ebû Saîd el-Hudrî radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in cemaata kıldırıldığı bir namazdan dolayı, alnında ve burnunun iki yanında çamur eseri görüldü. [37]

İZAH

Bu rivâyet 911 nolu hadiste tekrar gelecek.

Ernibe: Burnun yan taraflarına denir.

Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem namazda secdeye indiği vakit, sadece alnını değil, burnunu da berâber yere kordu. Bir Kadir gecesinde, nâsa namaz kıldırırken yer çamur olduğu için alnında ve burnunun iki tarafında secdede bulaşan çamurun eseri görülmüştü.

Secdede alnı yere koymak farz, alınla birlikte burun da koymak vâcibtir.

٨٩٥- عَنْ مُشَيْرِ بْنِ عَمْرٍو،

895 - Ma'mer radiyallahu anh'dan geçen hadisin benzeri rivâyet olundu.

158 - SECDENİN KEYFİYETİ

٨٩٦- عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ: وَصَفَ لَنَا الْبَرَاءُ بْنُ عَازِبٍ قَوْضَعَ يَدَيْهِ

وَأَعْتَمَدَ عَلَى رُجُئِهِ وَرَفَعَ عَجِيْرَتَهُ وَقَالَ: هَكَذَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْجُدُ.

896 - Ebû İshak radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Berâ bin Âzib radiyallahu anh bize Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in secdesini tarif etti, ellerini koydu, dizlerini dayadı, oturağını kaldırdı ve işte Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem böyle secde ederdi, dedi. [38]

٨٩٧- عَنْ أَنَسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِعْتَدِلُوا فِي

السُّجُودِ وَلَا يَفْتَرِشَ أَحَدُكُمْ ذِرَاعَيْهِ إِفْرَاشِ الْكَلْبِ».

897 - Enes radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu:

“- Secdede azaları yerli yerine koyun, sizden biriniz (Secdede) kollarını köpeğin döşediği gibi döşemesin” buyurdu. [39]

İZAH

Erkeklerin kollarını yere yapıştırıp secde yapmaları mekruhtur. Dirsekler kaldırılır, karın altında boşluk bulundurulur.

۸۹۸- عَنْ مَيْمُونَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا سَجَدَ

جَافَى بَيْنَ يَدَيْهِ حَتَّى لَوْ أَنَّ بَهْمَةً أَرَادَتْ أَنْ تَمُرَّ تَحْتَ يَدَيْهِ مَرَّتَ.

898 - Meymûne radiyallahu anha'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem secde ettiği vakit kolları arasını açardı, hatta kollarının altından bir kuzu geçmek istese geçebilirdi. [40]

۸۹۹- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ

خَلْفِهِ فَرَأَيْتُ بَيَاضَ إِبْطَيْهِ وَهُوَ مُجْتَمِعٌ قَدْ فُوجَّ يَدَيْهِ.

899 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan:

Nebî sallallahu aleyhi vesellem (secde ederken) arkasından geldim, kollarını açmış oturağını hafif dikmiş olduğu halde koltuğunun beyazlarını gördüm, dedi.

İZAH

Mücehhin: Oturağını kaldıran, kollarını yana açan, karnını yerden yukarı yükselten demektir.

۹۰۰- حَدَّثَنَا أَحْمَرُ بْنُ جَرْزٍ، صَاحِبُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا سَجَدَ جَافَى عُنْدَيْهِ

عَنْ جُنَيْبٍ خَتْنِ نَافِي لَهُ.

900 - Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in dostu Ahmer bin Cez'i radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem secde ettiği vakit pazularını yanlarından uzak tutardı. Hatta biz ona acırdık.^[41]

İZAH

Ne'vi: Acırdık, şefkat ederdik, demektir. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem secde ederken, o kadar dikkat ederdi ki kollarını yana açıp elleri üzerinde secde ederken yorulduğunu düşünerek biz Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e acırdık, demektir.

٩٠١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا

سَجَدَ أَخَذْتُكُمْ فَلَا يَفْتَرِشُ يَدَيْهِ إِفْتِرَاشَ الْكَلْبِ وَلَيْسَ فُجَلَيْهِ».

901 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Sizden biriniz secde ettiği vakit ellerini köpeğin döşediği gibi döşemesin, uyluklarını bitiştersin” buyurdu.

159 - SECDEDE KOLLARI YANLARA AÇMAMAYA RUHSAT

٩٠٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: إِشْتَكَى أَصْحَابُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ مَشَقَّةَ السُّجُودِ عَلَيْهِمْ إِذَا انْفَرَجُوا فَقَالَ: «اسْتَعِينُوا بِالرُّكْبِ».

902 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in ashabı, secdede kolları açarak secdenin onlara meşakkat verdiğini Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem'e şikayet ettiler. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Dizlerden istifade edin” buyurdu.^[42]

İZAH

Secde ederken tahammülü kalmayanlara dirseklerini dizlerine dayayarak zorluğu yenmelerine müsaade edilmiştir. Bu hadis-i şeriften “secdede yorulup ayağa kalkmak isteyince dizlerinize dayanarak kalkabilirsiniz.” demek manası da anlaşılabilir.

160 - KIYAMDA ELLERİ BÖĞRÜNE KOYMAK VE OTURARAK ÜZERİNE ÇÖMELMEK

۹۰۳- عَنْ زِيَادِ بْنِ سُبَايْهِ الْحَنْفِيِّ قَالَ: صَلَّيْتُ إِلَى جَنْبِ ابْنِ عُمَرَ

لَوَضَعْتُ يَدَيَّ عَلَى خَاصِرَتَيْهِ فَلَمَّا صَلَّى قَالَ: هَذَا الصُّلْبُ فِي الصَّلَاةِ

وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْهَى عَنْهُ.

903 - Ziyad bin Subayh el Hanefî’den rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

İbn-i Ömer’in yanı başında namaz kıldım ve ellerimi böğrüne koydum, namazı kılınca bana “bu (durum) namazda asılmaktır. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bundan nehyederdi.” dedi.

İZAH

Asılan insanın ellerini arkaya bağlarlar, namazda ellerini böğürlerine koyup duran insan hareketsizlikte ve ellerinin böğürlerde sabit durmasında tıpkı asılmış insanın manzarasını andırır. Bunun için İbn-i Ömer Hazretleri bu durum namazda asılmaktır, dedi. Eli böğre koymak felaket geçirmiş insanların şaşkınlık içinde yaptığı veya kibir ehlinin kaburga şişirirken yaptığı bir haldir. Namazda elleri böğre koymak mekruhtur.

İka: Çömelmenin hükmüne 745 nolu hadise bakınız.

161 - NAMAZDA AĞLAMAK

۹۰۴- عَنْ مُطَرِّفٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي وَفِي صَدْرِهِ أَزْيَرٌ كَأَزْيَرِ الرَّحَى مِنَ الْبَكَاءِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

904 - Mutarrıf radıyallahu anh'dan, o da babasından rivâyet ettiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'i namaz kılarken gördüm, ağlamasından göğsünde değirmenin iniltisi gibi bir inilti vardı. [43]

İZAH

Ezizü'r-Ruha: Değirmenin iniltisi, uğultusu demektir.

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz ilahî sevginin iç alemine verdiği duygu sebebi ile namaz içinde ağlardı, onun ağlaması içinden gelen bir inilti ile yanındakilerin duyacağı bir durumda idi. Bazen küçük bir tencerenin kaynama tıkırtısı gibi içinden ses duyulurdu.

Bu hadis-i şerif namazda Allah korkusundan dolayı ağlayan kimsenin ağlamasının namazını bozmayacağına delildir.

162 - VESVESELİ NAMAZ KILMANIN VE NAMAZDA BAZI ŞEYLERİ DÜŞÜNMENİN KERAHETİ

٩٠٥- عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: «مَنْ تَوَضَّأَ فَأَخْسَنَ وَضُوءَهُ ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ لَا يَسْهُو فِيهِمَا عُمْرَ

لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ».

905 - Zeyd bin Halid el-Cühenî radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu:

“- Kim abdest alır, abdestini güzel yapar ve sehvetmeyerek iki rekat namaz kılarsa, onun geçmiş günahları mağfiret olunur.”

٩٠٦- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا مِنْ أَحَدٍ يَتَوَضَّأُ فَيُغَسِّسُ الْوُضُوءَ وَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ يَقْبَلُ

بِقَلْبِهِ وَوَجْهِهِ عَلَيْهِمَا إِلَّا وَجِبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ».

906 - Ukbe bin Âmir el-Cühenî radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem “Her hangi bir kimse abdest alır abdestini güzel yapar, kalbi ve yüzü ile o namaza yönelerek iki rekat namaz kılar, şüphesiz onun için cennet vacip olur.” (Cennete hak kazanır.) buyurdu.

163 - NAMAZDA OKURKEN TAKILAN İMAMA HATIRLATMAK

٩٠٧- عَنْ الْمُسَوِّدِ بْنِ يَزِيدَ الْمَالِكِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ - قَالَ يَحْيَى - وَرُبَّمَا قَالَ: شَهِدْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الصَّلَاةِ فَتَرَكَ شَيْئًا لَمْ يَقْرَأْهُ، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ

اللَّهِ تَرَكْتَ آيَةً كُنَّا وَكَلَّا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عَلَا

أَذْكُرْتِيهَا؟»

قَالَ سَلِيمَانُ بْنُ خَلَيْبٍ قَالَ: كُنْتُ أَرَاهَا نُسِخَتْ. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ

عُمَرَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى صَلَاةً فَقَرَأَ فِيهَا قُلُسَ عَلَيْهِ

فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ لِأَخِي: «أَضَلَّيْتُ مَعَنَا؟» قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: «فَمَا مَعَكُمْ؟»

907 - Misver bin Yezid'den rivâyet edilmiştir ki, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, (Râvî) Yahya dedi ki: (Bu cümleyi Misver) ben Rasûlullah'ı gördüm ki (şeklinde) rivâyet etmiş de olabilir.

– Namazda okuyordu bir ayeti okumadan bıraktı bir zât ona:

– Ey Allah’ın Rasûlü, şöyle şöyle ayeti bıraktın, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- Onu hatırlatmanız gerekmez mi idi?” buyurdu.

Süleyman bin Abdurrahman hadisinde şöyle dedi. O zat, “ben onu nesh edilmiş zannettim, onun için hatırlatmadım.” dedi.

Abdullah bin Ömer’den, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bir namaz kıldı ve orada okurken durakladı, namazı bitirince Ubeyy’e:

“- Namazı bizimle berâber mi kıldın?” buyurdu. Ubey:

– Evet, dedi. Rasûl-i Ekrem, “Hatırlatmana ne mani oldu?” buyurdu.

İZAH

Bu hadis-i şerif, imamın kıraatte yanılması halinde arkasından unuttuğu ayeti okuyuvermenin câiz olduğuna delâlet eder. İmam olan zat, ister yanılsın ister yanılmasın, arkasındaki cemaatten ehliyetli bir zât İmamın atladığı ayeti okuyarak hatırlatmada bulunur.

164 - NAMAZDA OKURKEN TAKILAN İMAMA HATIRLATMAKTAN NEHİY

٩٠٨- عَنْ أَبِي إِسْحَقَ، عَنِ الْخَارِثِ، عَنْ عَلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا عَلِيُّ! لَا تَنْتَحِ عَمَّا

الْإِمَامِ فِي الصَّلَاةِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: أَبُو إِسْحَقَ لَمْ يَسْمَعْ مِنَ الْخَارِثِ إِلَّا أَرْبَعَةَ أَحَادِيثَ

لَيْسَ هَذَا مِنْهَا.

908 - Ebû İshak, Haris’ten onun da Ali radiyallahu anh’dan rivâyetine göre Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem: “Ey Ali namazda imama takıldığı ayeti hatırlatma!” buyurdu.

Ebû Dâvud dedi ki: Ebû İshak, Haris'ten dört hadisten başka hadis dinlememiştir. Bu hadis de o dört hadisten değildir.

İZAH

İbn-i Mes'ûd, Şa'bî ve Süfyân-ı Sevrî namazda İmama takıldığı ayeti hatırlatmanın mekruh olduğunu söylediler. İmam Azam, Şâfiî, Mâlik ve Ahmed bin Hanbel Hazretlerine göre ise hatırlatmak mekruh değildir. Bir önce geçen hatırlatmanın meşrûiyetine delâlet eden Ubey hadisi sahihtir. Bu hadis-i şerif ise zayıftır. Zayıf hadis kuvvetli hadisin hükmünü kaldıramaz. Bundan dolayı imamın yanıldığı yerde önünü açmanın cevazı kerahatsiz câizdir.

165 - NAMAZDA YÜZÜNÜ SAĞA SOLA ÇEVİRMEK

٩٠٩- عَنْ إِبْنِ شِهَابٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْأَخْوَصِ يُحَدِّثُنَا فِي

مَجْلِسِ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ قَالَ: قَالَ أَبُو ذَرٍّ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا يَزَالُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مُقْبِلًا عَلَى الْعَبْدِ وَهُوَ يَصَلِّي مَا

لَمْ يَلْتَفِتْ، فَإِذَا التَّفَتَ انْصَرَفَ عَنْهُ».

909 - İbn-i Şihab radiyallahu anh'dan:

Ebû'l-Ahvas'ın Saîd bin el Müseyyeb'in meclisinde bize şöyle haber verdiğini dinledim. Ebû Zer şöyle dedi:

Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem: “Kul namazda sağa sola dönmedikçe Allah o kula (rahmeti ile) yönelir. Kul sağa sola döndüğünde Allah rahmetini ondan başka yana çevirir.”^[44]

İZAH

Namaz kılan insan bütün varlığı ile Allah'a döner, kalıbını Allah'a yönelttiği gibi kalbini de yöneltirse, Allah da rahmetini bu kula yöneltir.

Fakat kul namaz içinde sağa sola döner, hem kalbi hem de kalıbı gaflette olursa, Allah Teala da ilahî rahmetini ondan uzaklaştırır.

٩١٠- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

لَهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْبَقَايَةِ الرَّجُلِ فِي الصَّلَاةِ، فَقَالَ: «إِنَّمَا هُوَ يُخَيَّلُ

يُخَيَّلُهُ الشَّيْطَانُ مِنْ صَلَاةٍ الْعَبْدِ».

910 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

“- Bir kimsenin namazda sağa sola dönmesinden Rasûlullah’a sordum.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- O, kulun namazından şeytanın bir hırsızlığıdır.” cevabını verdi. [\[45\]](#)

166 - BURUN ÜZERİNE SECDE ETMEK

٩١١- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رَضِيَ عَنْهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرَادَ أَنْ يَرْجِعَ مِنْ صَلَاةٍ صَلَّاهَا بِالنَّاسِ

قَالَ أَبُو عَلِيٍّ: هَذَا الْحَدِيثُ لَمْ يَقْرَأَهُ أَبُو دَاوُدَ فِي الْمَوْضِعِ الرَّابِعَةِ.

911 - Ebû Saîd el-Hudrî radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem halka kıldırıldığı bir namazda alnında ve burnunun yanında çamur eseri görüldü.

Ebû Ali dedi ki: Ebû Dâvud dördüncü arzında bu hadisi okumadı.

İZAH

894 nolu hadisın tekrarıdır, oraya bakınız.

167 - NAMAZDA SAĞA SOLA BAKINMAK

٩١٢- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ غُثِمَانُ هُوَ ابْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ:

دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَسْجِدَ فَرَأَى فِيهِ ثَلَاثًا

يُصَلُّونَ رَافِعِي أَيْدِيهِمْ إِلَى السَّمَاءِ - ثُمَّ اتَّفَقَا - فَقَالَ: «لَيْتَهُمَا رَجُلَانِ

يُشْجِضُونَ أَبْصَارَهُمْ إِلَى السَّمَاءِ». - قَالَ مُتَّفَقٌ: «فِي الصَّلَاةِ - أَوْ لَا

تَزْجَعُ إِلَيْهِمْ أَبْصَارُهُمْ».

912 - Câbir bin Semûre radiyallahu anh'dan, Osman (bin Ebû Şeybe rivâyetinde) dedi ki: Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem mescide girdi ve orada ellerini semaya kaldırarak namaz kılan bir cemaat gördü, sonra (Osman'la Müsedded şu lafızla) ittifak ettiler ve, “gözlerini semaya diken kimseler, elbette vaz geçsinler, yoksa gözleri kendilerine dönmeyecek” buyurdu. Müsedded gözlerini semaya dikenler, dedi. [46]

İZAH

Bu hadisin râvîlerinden Osman bin Beşir'le Müsedded'in rivâyetleri birbirinden farklıdır. Hadisin baş kısmında (Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem mescide girdi, bir cemaati elleri yukarı kalkmış namaz kılarken gördü) cümlesine kadar sadece Osman bin Beşir'in rivâyetinde var, Müsedded'in rivâyetinde yok. (Gözlerini semaya diken kimseler elbette bundan vaz geçsinler) cümlesinde Osman ile Müsedded ittifak ettiler, sadece Müsedded burada, “gözlerini namazda semaya dikenler elbette vaz geçsinler,” diye salât (namaz) lafzını söyledi. Tekrar ittifak ederek (yoksa gözleri kendilerine iâde edilmez) diye rivâyet ettiler.

Gözlerin semaya dikilmesi sadece namaz içinde yasaklanmıştır. Namaz dışında duâ ederken gözleri semaya kaldırmada kerahat görülmemiştir.

٩١٣- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ حَدَّثَهُمْ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَرْفَعُونَ أَبْصَارَهُمْ فِي صَلَاتِهِمْ»، فَأَشْتَدُّ قَوْلُهُ

فِي ذَلِكَ فَقَالَ: «لَيْتَهُمَا عَنْ ذَلِكَ أَوْ لَشَطَطُ أَبْصَارِهِمْ».

913 - Enes bin Mâlik radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle dedi: “Bazı kimselere ne oluyor ki, namazda gözlerini semaya dikiyorlar? (Bu hususta sözü serteldi) ya bundan vazgeçerler, yoksa gözleri kör olur” buyurdu.^[47]

İZAH

Namaz içinde gözleri semaya dikmek, yüzü Kabe'den başka çevirmektir. Halbuki; namazda gözleri secde yeri haricinde gezdirmek huşûu ihlal eder gözlerin çıkacağı ihtar edildiğine göre namaz içinde semaya bakmak mekruhtur.

٩١٤- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فِي خُمِيضَةٍ لَهَا أَغْلَامٌ، فَقَالَ: «سَعَلْتَنِي أَغْلَامٌ هَذِهِ، إِذْهَبُوا بِهَا إِلَى أَبِي

جَهْمٍ وَأَثُونِي بِأَنْبِجَانِيَّتِهِ».

914 - Aişe radiyallahu anha'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem kendisinde nakışlar bulunan bir aba giymiş olarak namaz kıldı da, “Bunun kordonlu nakışı beni meşgul etti. Bunu Ebû Cehm'e götürün, onun kalın ziynetsiz abasını bana getirin” buyurdu.^[48]

İZAH

Hamîsa: Yünden veya ipekten imal edilmiş işlemeli bir elbisedir. Siyah dört köşeli kendisinde iki desen bulunan atkı gibi bir giyim elbisesine de hamîsa derler. Araplar arasında kullanılmıştır.

Enbicâniye: Desensiz kalın giyim eşyasıdır. Biz de kula kumaşları, hereke kumaşları diye fabrikasına nispet edildiği gibi enbicâniye de enbicana nispet edilmiştir.

Elbisesinin Ebû Cehm'e iade edilmesi, onu Ebû Cehm hediye etmiş olduğu içindir. Hamîsayı iade ediyor, Ebû Cehm gücenmesin diye kalın elbisesini

istiyor.

٩١٥- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يَحْيَى بْنُ أَبِي الزِّنَادِ، قَالَ: سَمِعْتُ

هَاشِمًا يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ بِهَذَا الْخَبَرِ قَالَ: وَأَخَذَ كُرْدِيًّا كَانَ

أَبَى جَنَّهُمْ، فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! الْخَبِيْثَةُ كَانَتْ خَيْرًا مِنَ الْكُرْدِيِّ

915 - Abdurrahman bin Ebû Zinad dedi ki: Hişam bir (önce geçen) hadisi babasından rivâyet ederken işittim. O Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet etmiş. Dedi ki:

“- Ebû Cehm'in kürdî (denilen alametsiz cübbesini) aldı. O'na “ey Allah'ın Rasûlü nakışlı cübbe kürdîden daha güzel.” denildi.

İZAH

Ebû Cehm, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e, desenli, hamîsa denen bir aba göndermişti. Rasûl-i Ekrem onunla namaza durdu. Onun nakış ve desenlerinin huşua mani olacağını görünce hamîsayı Ebû Cehm'e gönderip (hediyemi küçümsedi de onun için geri gönderdi zannetmesin diye), Ebû Cehm'in enbican işi, aslen kürt olan, Amr bin Rabia'ya nispet edilen kürdî abasını istedi. Ashab:

– Ey Allah'ın Rasûlü süslü, desenli hamîsa, sade kürdîden kıymetlidir, dediler.

Bu rivâyetlerde, üstümüzde, seccademizde ve camimizde huşua mani olan şeylerden sakınmamıza tenbih vardır.

168 - NAMAZDA SAĞA SOLA BAKMAYA RUHSAT

٩١٦- عَنْ سَهْلِ بْنِ الْحَعْظَلِيِّ قَالَ: قُبِّبَ بِالصَّلَاةِ يَنْبَغِي صَلَاةَ الصُّبْحِ،

فَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي وَهُوَ يَلْتَمِثُ إِلَى الشَّيْخِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَكَانَ أُرْسِلَ قَارِئًا إِلَى الشَّيْخِ مِنَ اللَّيْلِ يَخْرُصُ

916 - Sehl bin Hanzaliyye radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

– (Sabah) namazı için (namaz başladı diye) tesvib yapıldı. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namaz kılıyor ve (iki tepe arasındaki) geçide bakıyordu.

Ebû Dâvud şöyle anlatıyor:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bekçilik yapmak üzere gecedan oraya bir süvari göndermişti.

İZAH

Şi'b dağ içindeki yol ve geçide denir.

Namaz içinde göğüs kıbleden dönmedikçe, sadece gözle bakmak namazı bozmaz, fakat huşua hâle vereceği için mekruhtur.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz, Huneyn savaşında gecedan nöbetçi göndermiş, sabah namazında kible cihetinde olan dağ yoluna bakmıştır. Çünkü o gün, harbin ertesi günü idi. Bu namaz bir nevi korku namazı idi. Korku namazında saflardan ayrılmak bile namaza mani olmadığından, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in namazda dağ yoluna bakması, askerî bir zarûretin icabı idi.

Nöbetçinin durumu ne olmuştu? Nöbetçi ölmüş, düşman namaz içinde baskın hazırlamış olabilirdi.

169 - NAMAZDA NAMAZLA İLGİSİZ BİRŞEY YAPMAK

۹۱۷- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

يُصَلِّي وَهُوَ حَامِلٌ أَمَامَةَ بَيْتِ رَبِّكَ إِنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فَإِذَا سَجَدَ وَصَلَّهَا وَإِذَا قَامَ حَمَلَهَا.

917 - Ebû Katade radıyallahu anh'dan şöyle rivâyet olunmuştur:

– Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem'in kızı, Zeyneb'in kızı Ümâme, sırtında olduğu halde namaz kılıyordu. Secde ettiği vakit onu bırakıyor, kalktığı vakit sırtına alıyordu.^[49]

İZAH

Ümame: Rasûl-i Ekrem'in kızı, Zeyneb'in kızı idi. Rasûl-i Ekrem'in sağlığında küçüktü. Hz. Fatıma vefat ederken kocası Hz. Ali'ye:

– Ben ölürsem yeğenim Ümâme'yle evlen, diye vasiyyet etti. Hz. Ali de bu vasiyete uyarak Ümâme ile evlendi.

– Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem, Ümâme'yi sırtına kasten bindirmiş de olabilir. Çocuk dedesini çok sevdiği için kendiliğinden binmiş de olabilir.

– Secde anında yere düşmesin diye yavaşça koyuyordu, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem secdeden kalktıkça çocuk yine biniyordu.

Bu hadis sabî çocuğun elbise ve üstünde görünen pislik olmadıkça temizliğine hükmedileceğini gösterir.

Onun karnında bulunan pislik, sırtına bindiği kimsenin namazına mani değildir. Az amelin namazı bozmayacağı da bu hadisten anlaşılmaktadır.

٩١٨- عَنْ عَمْرِو بْنِ مُلَيْمٍ الرَّزَقِيِّ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا قَتَادَةَ يَقُولُ: بَيْنَا

نَحْنُ فِي الْمَسْجِدِ جُلُوسًا خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَحْمِلُ أُمَامَةَ بِنْتَ أَبِي الْعَاصِ بْنِ الرَّبِيعِ. وَأَمَّا زَيْنَبُ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهِيَ صَبِيَّةٌ يَحْمِلُهَا عَلَى عَاتِقِهِ، فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهِيَ عَلَى عَاتِقِهِ، يَضَعُهَا إِذَا رَكَعَ وَيُعِيدُهَا إِذَا قَامَ

خَتْمُ صَلَاتِهِ يَفْعَلُ ذَلِكَ بِهَا.

918 - Amr bin Süleyym ez-Zürakî radiyallahu anh'dan:

– O, Ebû Katade'nin şöyle dediğini işitti:

– Bir vakitler biz mescitte otururken Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi vesellem sırtında Ebû'l As bin Rabi'in ve kızı Zeyneb'in kızı olan Ümâme olduğu halde yanımıza geldi. O daha bir çocuk idi, onu boynuna alırdı. O, omuzunda iken namaz kıldırırdı. Rükûa inince onu bırakıyor, doğrulunca alıyor ve namaz bitene kadar onu böyle yapardı.

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Efendimizin çocuk sevgisi bu kadar derin; çocuklara merhameti bu kadar genişti.

٩١٨- أَمَا قَتَادَةُ الْأَنْصَارِيُّ يَقُولُ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي لِلنَّاسِ وَأُمَامَةُ بِنْتُ أَبِي الْعَاصِ عَلَى عُنُقِهِ فَإِذَا

سَجَدَ وَضَعَهَا.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: لَمْ يَسْمَعْ مَحْرَمَةً مِنْ أَبِيهِ إِلَّا حَدِيثًا وَاحِدًا.

919 - Ebû Katade el-Ensârî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle dedi:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'i boynunda Ebûl As'ın kızı Ümâme olduğu halde cemaate namaz kıldırırken gördüm. Secde ettiği vakit onu yere koydu.

Ebû Dâvud dedi ki:

– Mahreme babasından tek bir hadisten başka hadis rivâyet etmedi.

٩٢٠- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ نَنْتَظِرُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلصَّلَاةِ، فِي

الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ وَقَدْ دَعَا بِلَالٍ لِلصَّلَاةِ، إِذْ خَرَجَ إِلَيْنَا وَأُمَامَةُ بِنْتُ أَبِي

الْعَاصِمِ بَيْتِ ابْنِهِ عَلَى عُنُقِهِ، فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي
مُضَلَّاءٍ وَتَمَنَّا خَلْفَهُ وَهِيَ فِي مَكَانِهَا الَّذِي هِيَ فِيهِ. قَالَ: فَكَثِيرٌ فَكَثِيرًا.
قَالَ: حَتَّى إِذَا أَرَادَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَرْكَعَ أَخْلَعَهَا
فَوَضَعَهَا ثُمَّ رَكَعَ وَسَجَدَ حَتَّى إِذَا فَرَغَ مِنْ سُجُودِهِ ثُمَّ قَامَ أَخْلَعَهَا فَرَدَّهَا
فِي مَكَانِهَا فَمَا زَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضَعُ بِهَا ذَلِكَ فِي
كُلِّ رُكْعَةٍ حَتَّى فَرَغَ مِنْ صَلَاتِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

920 - Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in dostu, Ebû Katade radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

– Bir zaman biz, öğle veya ikindi namazında Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'i bekliyorduk. Bilâl onu namaza çağırdı.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

– Ebûl As'ın kızı, torunu Ümâme boynunda olduğu halde yanımıza çıktı. Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem mihraba; namaz kıldırıldığı yere, biz de arkasına durduk. Dedi ki:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem tekbir aldı, biz de tekbir aldık. Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem rükû yapmak istediğinde onu aldı yere koydu, sonra rükû etti, secde yaptı, secdesinden ayrılınca kalktı, onu alıp yerine (omzuna) iâde etti. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namazından ayrılana kadar her rekatta böyle yapmaya devam etti.

٩٢١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

«افْتَنُوا الْأَسْوَدَيْنِ فِي الصَّلَاةِ: الْحَيَّةَ وَالْعَقْرَبَ»

921 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- Namazda da (olsanız) iki siyahı ölürünüz. (Onlar da) yılan ve akreptir” buyurdu.^[50]

İZAH

Yılan, akrep ve eşek arısı gibi zararlı hayvanları namaz içinde de olsa öldürmek câizdir.

Bunları öldürmek için sopa veya taş alıp vurmak namazı bozmaz.

Eğer imkan varsa amel-i kesîr olmaması için tek vuruşla işi halletmeli, bir vuruşta öldürülemezse vurmayı tekrarlamak namazı bozmaz, ama bu ruhsattan istifade ederek, akrep öldüreceğim diye sopa ve taş aramaya gitmemeli, en kolayı ile işi bitirmelidir. Bir akrep Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’i ısırды. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem da namaz içerisinde öldürünceye kadar onun üzerinden bastırdı.

٩٢٢- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ وَمُسَدَّدٌ - وَهَذَا لَفْظُهُ - قَالَ: حَدَّثَنَا

بِشْرِ بْنُ نَعْبِيٍّ ابْنُ الْمُفَضَّلِ: حَدَّثَنَا يُزَيْدُ بْنُ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَزْوَةَ بِنِ الزُّبَيْرِ،

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: أَحْمَدُ -

بِصَلِّيَ وَالْبَابُ عَلَيْهِ مُعَلَّقٌ، فَبَحِثْتُ فَاسْتَقْبَحْتُ، قَالَ أَحْمَدُ: فَمَتَى تَقْبَحُ

لِي، ثُمَّ رَجَعَ إِلَى مُصَلَّاهُ، وَذَكَرْتُ أَنَّ الْبَابَ كَانَ فِي الْقِبْلَةِ.

922 - Ahmed bin Hanbel’in Urve bin Zübeyr tarîki ile rivâyet ettiği hadiste Aişe radiyallahu anha’dan:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namaz kılıyordu, kapı da onun üzerine kapalı idi. Ben geldim, kapının açılmasını istedim.

– Ahmed rivâyetinde diyor ki:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem yürüdü (kapıyı) bana açtı, sonra namazgahına döndü.

Urve bin Zübeyr: Kapı kible tarafında idi, dedi.^[51]

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in kıldığı namazın nafîle olduğu, odanın kapısının da kibleye doğru bulunduğu, Aişe radiyallahu anha'nın kapıyı çalınca bir veya iki adım ilerleyip kapıyı açtığı, kapı kible tarafında olduğu için göğsü kibleden başka tarafa çevrilmeden, namaz kıldığı yere gerisin geri geldiğı anlaşıyor.

170 - NAMAZDA SELAM ALMAK

٩٢٣- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: كُنَّا نُسَلِّمُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي الصَّلَاةِ فَيُرَدُّ عَلَيْنَا، فَلَمَّا رَجَعْنَا مِنْ عِنْدِ النَّبَائِي سَلَّمْنَا

عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْنَا وَقَالَ: «إِنْ فِي الصَّلَاةِ لَشُغْلًا»

923 - Abdullah bin Mes'ûd radiyallahu anh'dan:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namazda iken biz ona selam verirdik de o da bize selamı iâde ederdi.

Biz Necaşi'nin yanından döndükten sonra ona (namazda) selam verdik, selamımızı iâde etmedi, Ve:

“- Gerçekten namazda meşguliyet vardır” buyurdu. [\[52\]](#)

İZAH

Necâşi: Habeş hükümdarlarına verilen lakabdır.

İbn-i Mes'ûd Habeşistan'a hicret etti. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Medine'ye hicret etti.

Namaz kılana selam vermemeli, eğer verilirse namaz kılan namaz içinde selamı iâde etmez, namazdan sonra iâde eder.

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz İbn-i Mes'ûd'un selamını namaz içinde iâde etmedi. Namazdan çıktıktan sonra iâde ettiği bir

sonraki hadiste açıklanmıştır.

٩٢٤- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: كُنَّا نُسَلِّمُ فِي الصَّلَاةِ وَنَأْمُرُ بِحَاجَتِنَا،
فَقَدِمْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُصَلِّي فَسَلَّمْتُ
عَلَيْهِ فَلَمْ يَزِدْ عَلَيَّ السَّلَامَ، فَأَخَذَنِي مَا قَدَّمُ وَمَا خَلْفُي فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّلَاةَ قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ يُخْبِرُكَ مِنْ
أَمْرِ مَا يَشَاءُ، وَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَدْ أَخَذَ مِنْ أَمْرِهِ أَنْ لَا تَكَلُمُوا فِي
الصَّلَاةِ»، فَزِدْ عَلَيَّ السَّلَامَ.

924 - Abdullah (bin Mes'ûd) radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir.

Biz namazda selam verir, ihtiyacımızı söyledik. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namaz kılarken ona geldim, selam verdim, selamımı iâde etmedi, önceki (kederlerim) ile sonrakiler, beni düşündürdü. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namazı kılınca:

“- Şüphesiz Allah emrinden dilediğini yeniden meydana çıkarır.

Gerçekten, Aziz ve Celil olan Allah emirlerinden namazda konuşmamanızı bildirdi” buyurdu. Bana selamı iâde etti (selamımı aldı).^[53]

İZAH

İbn-i Mes'ûd Hazretlerinin bu rivâyeti önceleri namazda konuşulduğunu, namaz kılana selam verildiğini, namaz kılanın da selamı iâde ettiğini, ancak bu ruhsatın sonradan kaldırıldığını bildiriyor.

Kadüme vema Hadüse: Selamına cevap alamayınca eski hüznüleri yenileri ile birleşerek kendisini derin düşünceye sevk etti. Veya selamına cevap alamayınca vaktiyle namazda iken Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e selam verirdim alırdı. O zamanki durumum nasıldı ki selamım alınıyordu. Şimdiki durumum nasıl ki selamım alınmıyor diye teessüre kapıldı.

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz namazdan selam verdikten sonra onun selamını iâde etti. Namazda konuşmanın hükmünün kaldırıldığını bildirerek İbn-i Mes'ûd'u teselli etti.

٩٢٥- عَنْ سُهَيْبٍ أَنَّهُ قَالَ: مَزَّوْتُ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ وَهُوَ يُصَلِّي فَتَلَمَّحْتُ عَلَيْهِ، فَرَدُّ إِشَارَةً. قَالَ: وَلَا أَعْلَمُهُ إِلَّا قَالَ:

إِشَارَةً بِأَصْبِعِهِ. وَهَذَا لَفْظُ حَدِيثٍ قُتِبَ.

925 - Suheyb radiyallahu anh'dan:

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem'e namaz kılarken rastladım. Ona selam verdim. Selamımı işaretle aldı. (Nâbil) dedi ki: İbn-i Ömer'in:

– Ancak parmağı ile işaretle iâde etti dediğini biliyorum. Kuteybe'nin hadisinin lafzı budur. [\[54\]](#)

İZAH

Namaz kılana selam verilirse işaretle iâde edilmesini savunanlar bu hadise dayanmaktadırlar. Atâ, Nehâî ve Süfyân-ı Sevrî bir rivâyette İmam Mâlik bu görüştedirler. İmam Azam Hazretleri ise namazda olan kimseye selam verilmiş ise ne diliyle ve ne de işaretle iâde etmez. Namazdan çıktıktan sonra iâde eder, diyor. Ebû Hanife, Şâfiî, Ahmed bin Hanbel işaretle cevap vermeyi mekruh saymışlardır. (B. Mechud c. 55. 209)

٩٢٦- عَنْ جَابِرٍ قَالَ: أُرْسِلَنِي نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى

بَنِي الْمُضْطَلِّقِ فَأَتَيْتُهُ وَهُوَ يُصَلِّي عَلَى بَعِيرِهِ فَكَلَّمْتُهُ، فَقَالَ لِي بِنِي

هَكَذَا، ثُمَّ كَلَّمْتُهُ، فَقَالَ لِي بِنِي هَكَذَا وَأَنَا أَسْمَعُهُ يَقْرَأُ وَيُؤْمِنُ بِرَأْسِهِ.

قَالَ: فَلَمَّا فَرَغَ قَالَ: «مَا فَعَلْتَ فِي الَّذِي أُرْسِلْتُكَ فَإِنَّهُ لَمْ يَمْنَعْنِي أَنْ

أُكَلِّمَكَ إِلَّا أَنِّي كُنْتُ أَصَلِّي».

926 - Câbir bin Abdullah radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem beni, Mustalik oğullarına göndermişti. (vazifemi yapıp) ona dönmüştüm. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem devesi üzerinde namaz kılıyordu. Ona bir şeyler söyledim. Eliyle bana şöyle yaptı: Sonra kendisiyle tekrar konuştum. Fakat o eliyle yine şöyle yaptı. Ben kendisini işitiyordum o okuyor başı ile îmâ ediyordu. Namazdan çıkınca:

“Gönderdiğim yerde ne yaptın?” Gerçek şu ki, seninle konuşmama bir şey mani olmadı, ancak ben namazda idim” buyurdu. [55]

İZAH

Hız. Câbir görevini yapıp döndüğünde Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem’i devesi üzerinde namaz kılarken bulur. Aldığı emri yerine getirdiğini arz edince Rasûl-i Ekrem elini yere doğru işaret eder. Namazdan selam verdikten sonra “namazda olduğum için seninle konuşmadım,” diyerek konuşmamasının sebebini açıklar.

Bu hadis-i şeriften, vasıta üzerinde, îmâ ile nafil namaz kılınabileceği anlaşılır.

٩٢٧- حَدَّثَنَا نَافِعٌ قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ يَقُولُ: خَرَجَ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى قُبَاءَ يُصَلِّي فِيهِ. قَالَ: فَجَاءَتْهُ

الْأَنْصَارُ فَسَلَّمُوا عَلَيْهِ وَهُوَ يُصَلِّي. قَالَ: فَقُلْتُ لِإِبِلَالٍ: كَيْفَ رَأَيْتَ

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَزِدُّ عَلَيْهِمْ حِينَ كَانُوا يَسْلَمُونَ عَلَيْهِ

وَهُوَ يُصَلِّي؟ قَالَ: يَقُولُ مَكْنًا، وَيَسْطُ كَفَّةً وَيَسْطُ جَهْفَرُ بْنُ عَزْرٍ كَفَّةً

وَيَجْعَلُ بَطْنَهُ أَشْفَلًا وَيَجْعَلُ ظَهْرَهُ إِلَى قُرْبِهِ

927 - Nafi radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre:

Abdullah bin Ömer’in şöyle dediğini işittim demiştir. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Kuba’ya çıktı, orada namaz kılıyordu. Ensar gelerek namazda iken O’na selam verdiler. (İbn-i Ömer) dedi ki: Bilâl’e şöyle dedim:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namaz kılarken onlar selam verdiklerinde onlara selamlarını nasıl iâde ettiğini gördün? (Bilâl de) avucunu açtı, “şöyle gördüm,” dedi. (Râvîlerden) Cafer bin Avn da avucunu açtı. Avucunun içini aşağı, dışını yukarı tuttu. [56]

İZAH

Bir önce geçen Câbir hadisinde Rasûl-i Ekrem’in namaz içinde verilen selamı eliyle işaret ederek cevaplandığı bildirilmiştir. Bu hadiste ise elin keyfiyeti de açıklanarak avuç içini yere, sırtını yukarı getirip işaret ettiği haber verilmiştir.

٩٢٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«لَا غِرَارَ فِي الصَّلَاةِ وَلَا تَسْلِيمٍ».

قَالَ أَحْمَدُ: يَنْبَغِي فِيمَا أَرَى أَنْ لَا تَسْلِيمٌ وَلَا يَسْلَمُ عَلَيْكَ وَتُغَرَّرُ

الرَّجُلُ بِصَلَاتِهِ فَيُتَصَرَّفُ وَهُوَ فِيهَا شَاكٌ.

928 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh’dan rivâyet olunduğuna göre; Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “Namazda noksan da olmaz. Selam da verilmez.”

Ahmed bin Hanbel şöyle diyor: Bana göre bu hadisin manası (namazda) sen kimseye selam vermeyeceksin, kimse de sana selam vermeyecek. Bir şahıs namazında girar (noksanlık) yapar, ne kadar kıldığında şüphe eder olduğu halde namazdan çıkar.

İZAH

Gırar: Noksan yapmak demektir. Rükû ve secdeleri noksan yapmak; bir mi kıldım, iki mi kıldım diye şüphelenmek, bu şüphe içerisinde namazdan çıkmak da gıradır.

Kaç rekat kıldığında şüphe eden kimse, zann-ı galibi yoksa az olan rekâtı alır. Namazı tamamlar, sonunda sehiv secdesi yapar. Şüphesini gidermeyen, sehiv secdesi yapmayan kimse namazını noksan kılmış olur.

٩٢٩- عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: أَرَاهُ رَفَعَهُ. قَالَ: «لَا غَرَارَ فِي تَسْلِيمٍ وَلَا صَلَاةٍ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَرَوَاهُ ابْنُ فَضَالٍ عَلَى لَفْظِ ابْنِ مَهْدِيٍّ وَلَمْ يَرْفَعَهُ.

929 - Ebû Hâzim şöyle dedi: öyle zannediyorum ki, Ebû Hüreyre bu hadisi Rasûlullah’a ref etti, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu:

“- Selamda ve namazda noksan yapmak (caiz) olmaz.”

Ebû Dâvud şöyle dedi: Bu hadisi İbn-i Fuzayl Mehdi’nin lafzı üzerine rivâyet etti. Fakat Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’e kadar ref etmedi.

171 - AKSIRAN KİMSEYE NAMAZDA İKEN “YERHAMUKALLAH” DEMEK

٩٣٠- عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ الْحَكَمِ السُّلَمِيِّ قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَطَعَسَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ، فَقُلْتُ: يَرْحَمُكَ اللَّهُ

فَرَمَانِي الْقَوْمُ بِأَبْصَارِهِمْ، فَقُلْتُ: وَالْكَفْلِ أُنْبَاءُ، مَا شَأْنُكُمْ تَنْظُرُونَ إِلَيَّ.

قَالَ: فَجَعَلُوا يَضْرِبُونَ بِأَيْدِيهِمْ عَلَى أَعْيَانِهِمْ فَعَزَّيْتُ أَنَّهُمْ يُصَيِّرُونِي

قَالَ عُثْمَانُ: فَلَمَّا رَأَيْتَهُمْ يُسَكِّتُونِي لِكَيْفِ سَكَتُ. فَلَمَّا صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِأَبِي وَأُمِّي مَا صَرَّيْتُ وَلَا كَهَرَّيْتُ وَلَا سَبَّيْتُ، ثُمَّ

قَالَ: «إِنَّ هَلِيهِ الصَّلَاةُ لَا يَجُلُ فِيهَا شَيْءٌ مِنْ كَلَامِ النَّاسِ هَذَا إِنَّمَا هُوَ

التَّسْبِيحُ وَالتَّكْبِيرُ وَتِلَاوَةُ الْقُرْآنِ». أَوْ كَمَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ.

قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّا قَوْمٌ حَدِيثٌ عَهْدٌ بِجَاهِلِيَّةٍ، وَقَدْ جَاءَنَا اللَّهُ

بِالْإِسْلَامِ، وَمِنَّا رِجَالٌ يَأْتُونَ الْكُفَّانَ. قَالَ: «فَلَا تَأْتِيهِمْ». قَالَ قُلْتُ: وَمِنَّا

رِجَالٌ يَتَطَيَّرُونَ. قَالَ: «ذَلِكَ شَيْءٌ يَجُودُهُ فِي ضُلُوبِهِمْ فَلَا يَصُدُّهُمْ»

قَالَ: قُلْتُ: وَمَتَى رَجَالٌ يَخْطُونَ. قَالَ: «كَأَن نَبِيٍّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ يَخْطُ قَمَرٌ
وَأَقْبُ خَطُّهُ فَعَلَاكَ». قَالَ: قُلْتُ: جَلِيلَةٌ لِي كَأَن تَرَوْنِي غَتِيحَاتٍ قَبِيلَ أُخَيْدٍ
وَالْمَجَوَانِيَةِ إِذْ أُطْلِعْتُ عَلَيْهَا إِطْلَاعَةً فَإِذَا اللَّيْلُ قَدْ ذَهَبَ بِشَاةٍ مِنْهَا وَنَا
مِنْ بَنِي آدَمَ آسَفٌ كَمَا يَأْسَفُونَ لِكَيْفِي ضِكْكَتِهَا صَكَّةٌ فَعَظُمَ ذَلِكَ عَلَيَّ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قُلْتُ: أَفَلَا أُغِيثُهَا؟ قَالَ: «إِنِّي بِهَا»
فَمَجِئْتُ بِهَا، فَقَالَ: «أَيْنَ اللَّهُ؟» قَالَتْ: فِي السَّمَاءِ. قَالَ: «مَنْ أَنَا؟» قَالَتْ:
أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ. قَالَ: «أَغِيثُهَا فَإِنَّهَا مُؤْمِنَةٌ».

930 - Muaviye bin el-Hakem es-Sülemî radiyallahu anh'dan;

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ile berâber namaz kılıyordum.
Cemaatten biri hapşırdı. Ben de Yerhamukâllah dedim. Cemaat gözlerini
bana diktiler. Ben de:

– Ah annelerinin çocukları ölesiler. Size ne oldu ki; bana bakıyorsunuz,
dedim. Elleriyle dizlerine vurmaya başladılar. Anladım ki onlar beni
susturmaya çalışıyorlar. (Râvîlerden) Osman diyor ki: “Onların beni
susturmaya çalıştıklarını gördüm. Ben de (onlara mukabele etmek istedimse
de) sustum.”

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namazını kılınca babam anam ona
feda olsun ki, beni ne dövdü ne azarladı. Ne de sövdü. Bana dedi ki:

“- Şu namazda bunun gibi insan sözünden bir şey helal olmaz. Onda ancak
tesbih, tekbir ve Kur’ân okumak vardır. Yahut da Rasûlullah sallallahu
aleyhi vesellem bunun gibi” dedi. Ben de:

“Ey Allah’ın Rasûlü biz cahiliyetten yeni kurtulmuş bir toplumuz. Gerçi
Allah bize İslâmiyeti gönderdi. Ancak bizden hâlâ kâhinlere giden var,”
dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- Kâhinlere gitme” buyurdu.

Bizden uğursuzluk inancında olanlar da var, dedim.

“- O insanların gönlünde buldukları bir şeydir. Onları yoldan çıkarmasın” buyurdu.

“- Bizden (parmak) çizgileriyle (hayır ve şer tayin edenler) var dedim.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- Geçmiş peygamberlerden biri de (şehadet parmağı ile) çizgi çizirdi. Kimin çizgisi ona uyarsa isabet etmiş olur” buyurdu.

Muaviye dedi ki: Benim bir cariyem birkaç koyunum var, dedim. Uhud ve Cevâniye tarafında koyunları güderdi. Bir kere yanına vardım. Bir de ne göreyim. Bir kurt, koyunlardan birini götürmüş. Ben de Adem’in evlatlarındanım. Diğer insanların sinirlendiği gibi ben de sinirlenirim. İşte ben o cariyeye bir tokat attım. Bu hareketimi Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bana çok gördü. Ben onu hürriyetine kavuşturayım mı? dedim.

“- Onu bana getir” buyurdu. Cariyeyi Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’e getirdim. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ona:

“- Allah nerededir,” dedi. Cariye:

– Göklerdedir, cevabını verdi.

“- Ya ben kimim?” buyurdu. Cariye:

– Sen de Allah’ın Rasûlüsün, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- Bunu azad et.” (Bu cariyeye) Mü’minedir, buyurdu. [\[57\]](#)

İZAH

Süklâ Ümmiyâhü: Anneleri çocuklarını kaybedesice, ananız ağlasın manalarına gelir.

Yüsekkitunî: Beni susturmaya çalışıyorlardı.

Kâhin: Gaybten haber veren, olayları tefsir eden fal bakıcıya denir.
Kâhinlere gitmek, verdikleri haberleri tasdik etmek haramdır.

Tetayyur: Kuşun uçuşmasından, tavşanın yoldan geçmesinden uğursuzluk olacağı inancına kapılıp, işinden, yolundan geri kalmaktır. İslâm'da yeri yoktur.

Bu inancı silip atmalı. Kalbe gelse bile bizi işimizden alıkoymamalıdır. Bu batıl inanç eski devirlerden beri yaygın halde devam etmektedir.

Hat çizmek: Cahiliyet devrinde Urafa denilen fal bakıcılara giderlerdi. Bakıcıların yanında bir erkek çocuğu bulunurdu. Çocuk çok sayıda çizgiler çizerdi. Bakıcı çocuğa ikişer ikişer çizgileri silmesini isterdi. En son çizgiler çift kalırsa, bu işin uğurlu olacağı, eğer tek kalırsa uğursuz olacağı kabul edilirdi.

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem bu çizgi usûlünü Peygamberlerden birinin kullandığını, çizgisi o Peygamberin çizgisine uyarsa, işin doğru olacağını bildirmiş fakat o peygamberin çizgisinin şekli açıklanmamıştır. Peygamber Efendimizin geçmiş peygamberlerden birinin böyle yaptığını bildirmesi, onun hükmünün helal olduğunu göstermez.

Çünkü bu hatların geçmiş peygamberlerin çizdiği çizgiye uyacağı bilinemez. Avnü'l-Ma'bûd'da kaydedildiğine göre, ilim adamlarının hepsi; bizde bu çizgi usulü ile hayır ve şer tayini yasaktır, demişlerdir. Nevevî de bütün ilim adamlarınca bugün çizgi çizerek remel atmak yasaktır, demiştir.

Çizgi usulünü kullanan peygamberin İdris veya Daniyal olduğu Mirkatü's Suud'da kayıtlıdır.

Peygamberler, böyle zahir işlere teşebbüs ettikleri vakit ilahî vahy ile teyid edilmişlerdir.

Cavaniye: Uhud yakınında bir mevkiin adıdır.

Sakk: Tokat demektir.

Hadisten istifade edilen fikhî meseleler şunlardır:

1 - Namazda aksıran kimsenin “Elhamdülillah” demesi, namazını bozmaz, hatta Ahmed bin Hanbel ve Şâfiî Hazretlerine göre aksıran kimsenin, içinde kendi nefsinde “Elhamdülillah” demesi müstehaptır.

2 - Namazda yanındakinin hapşırıp “Elhamdülillah” dediğini duyanlar, “Yerhamukellah” demezler.

3 - Namazda konuşmak yasaktır.

4 - Emri altında bulunan zayıfları dövme, incitmek doğru değildir. Terbiye için ölçü dahilinde dövme bundan hariç kalır.

5 - Kâhine gitmek haramdır.

6 - Kuşun ötmesi, tavşanın geçmesinden uğursuzluk geleceği inancı batıldır.

7 - İmanın esas rüknü Allah’ın birliğini ve Peygamberin hak olduğunu tasdik ve ikrardır. Çünkü cariye Allah’ı tanıdığı, Peygamberimizin peygamberliğini bildiği ve ikrar ettiği için, mü’mine sayılmıştır.

۹۳۱- عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ الْحَكَمِ السُّلَمِيِّ قَالَ: لَمَّا قُبِيتُ عَلَى رَسُولِ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلِمْتُ أُمُورًا مِنْ أُمُورِ الْإِسْلَامِ، فَكَانَ بَيْنَمَا

عَلِمْتُ أَنْ قِيلَ لِي: إِذَا غَطَّكَ قَاسِمِدُ اللَّهِ وَإِذَا غَطَّكَ الْخَاطِئُ فَحَمِدِ

اللَّهُ فَقُلْ: يَرْحَمُكَ اللَّهُ. قَالَ: فَبَيْنَمَا أَنَا قَائِمٌ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الصَّلَاةِ إِذْ غَطَّكَ رَجُلٌ فَحَمِدَ اللَّهُ فَقُلْتُ: يَرْحَمُكَ اللَّهُ

رَافِعًا بِهَا صَوْتِي: فَرَمَانِي النَّاسُ بِأَبْصَارِهِمْ حَتَّى اسْتَحْتَمَلَنِي ذَلِكَ، فَقُلْتُ:

مَا لَكُمْ تَنْتَظِرُونَ إِلَيَّ بِأَعْيُنٍ مُرْرٍ، قَالَ فَتَسْبِخُوا، فَلَمَّا قَفَسَ النَّبِيُّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّلَاةَ قَالَ: «مَنِ الْمَتَكَلِّمُ؟» قِيلَ: هَذَا الْأَعْرَابِيُّ فَدَعَانِي

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لِي: «إِنَّمَا الصَّلَاةُ لِقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ

وَيَحْمَدِ اللَّهَ، فَلِذَا كُنْتُ فِيهَا فَلْيَكُنْ ذَلِكَ شَأْنُكَ»، فَمَا رَأَيْتُ مَعْلَمًا قَطُّ

أَرْفَقَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

931 - Muaviye bin Hakem es-Sülemî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in yanına geldiğimde: Umûr-ı İslâmiyeden bazılarını öğrendim. Bu öğrendiklerim içerisinde Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in:

– “Hapşırdığın vakit Allah’a hamd et. Birisi hapşıırıp Elhamdülillah dediği vakit, Yerhamu kella de,” buyurması da vardı.

Bir zamanlar ben namazda Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ile birlikte duruyordum. Bir kimse hapşıırıp “Elhamdülillah” dedi. Ben de yüksek sesle “Yerhamu kella” dedim. Cemaat gözlerini bana diktiler. O bana ağır geldi. Ve “bana sağdan soldan neden bakıyorsunuz,” dedim. Hepsî:

“- Sübhanallah” dediler. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namazını bitirince, “Konuşan kimdi?” buyurdu. Şu Arabî denildi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem beni çağırdı ve:

“- Namazda ancak Kur'an okunur. Aziz ve Celil olan Allah'a zikir yapılır. Namazda bulunduğun vakit yaptığın bu olsun” buyurdu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'den daha merhametli hiçbir muallim görmedim, dedi.

İZAH

Uyûnüşşüür: Sağdan soldan bakmaktır. Gazabla göz ucu ile bakmaya da denir.

172 - İMAMIN ARKASINDAN (FATİHADAN SONRA) AMİN DEMEK

٩٣٢ - عَنْ زَائِلٍ بْنِ حُجْرٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَرَأَ «وَلَا الضَّالِّينَ» قَالَ: «أَمِينَ» وَرَفَعَ بِهَا صَوْتَهُ.

932 - Vâil bin Hucr radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem “Veladdâllîn”i okuduğu vakit sesini yükselterek âmîn, dedi.^[58]

İZAH

Süfyân-ı Sevrî, Vail'den rivâyetinde Rasûlullah Efendimizin fatiha bittikten sonra açıktan amin, dediğini rivâyet etmiş.

Şu'be, Vail bin Hucr'dan rivâyetinde Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Efendimizin Fatihanın sonunda amin'i gizli söylediğini nakletmiştir.

Rivâyetlerde olan bu farklılık, mezhepler arasında da görüş ayrılığına sebep olmuştur. İmam Azam Hazretleri Şu'be'nin rivâyetini esas aldığı için, “âmin”in gizli okunmasını savunmuştur.

Diğer mezhep imamları ise, Süfyân'ın rivâyetini esas alarak “âmin”in açık okunması görüşünde bulunmuşlardır.

٩٣٢- عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ: أَنَّهُ صَلَّى خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَهَرَ بِآمِينَ وَسَلَّمَ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ حَتَّى رَأَيْتُ

بَيَاضَ خَلْفِهِ.

933 - Vail bin Hucr radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre o, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem (Fatihanın sonunda) “âmin”i açıktan söyledi. Sağına ve soluna selam verdiğinde (başını o kadar çevirdi ki,) yanağının beyazını gördüm, demiştir.

٩٣٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا تَلَا ﴿غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ﴾ قَالَ:

«آمِينَ» حَتَّى يَسْمَعَ مَنْ يَلِيهِ مِنَ الصُّفَى الْأَوَّلِ.

934 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem (gayril mağdûbi aleyhim veladdâllîn)i okuduğu vakit, birinci safta Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in arkasında bulunanlar işitecek kadar (açıktan) âmin derdi.^[59]

٩٣٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا قَالَ
الْإِمَامُ: ﴿غَيْرِ الْمَنْصُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ﴾ فَقُولُوا: «آمِينَ» فَإِنَّهُ مِنْ
رَافَقِ قَوْلِهِ قَوْلَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ».

935 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem “İmam Gayril mağdûbi aleyhim veladdâllîn dediği vakit, siz de amin deyin, zira kimin (âmin) sözü meleklerin (âmin) sözüne rast gelirse, onun geçmiş günahları mağfiret olunur” buyurdu.^[60]

٩٣٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا أَمَّنَ الْإِمَامُ فَأَبْتُوا فَإِنَّهُ مِنْ رَافَقِ ثَامِيَةِ ثَامِيِينَ
الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ».

قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:
«آمِينَ»

936 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu:

“- İmam amin dediği vakit siz de amin deyin. Zira kimin amini meleklerin aminine rastlarsa, onun geçmiş günahları bağışlanır.”

İbn-i Şihâb: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem “Âmin” derdi, dedi.^[61]

٩٣٧ - عَنْ بِلَالٍ: أَنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! لَا تُشَفِّقْنِي بِأَمِينٍ.

937 - Bilal radıyallahu anh'dan:

Rivâyet olunduğuna göre: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’e:

– Ya Rasûlallah âmin ile beni ileri geçme, dedi.

İZAH

Hiz. Bilal’in Ya Rasûlallah beni aminle ileri geçme demesi; ben kameti bitirip saffa girip iftitah tekbiri almadan, Fatiha’yı bitirip amin deme. Ben de Fatiha’ya yetişme, amine iştirak etme şerefinden mahrum kalmayayım, demektir. Çünkü Hiz. Bilal müezzin olduğu için, o kameti bitirip saffaların düzeni ile meşgul olup, saffa girinceye kadar, Rasûlullah Fatiha’yı bitirip amin demiş olursa, Hiz. Bilal Rasûlullah’la berâber amin demek şerefinden mahrum kalacaktı. Onun için böyle bir istirhamda bulunmuştur.

٩٣٨- حَدَّثَنِي أَبُو مُصْبِحٍ الْمَقْرَانِيُّ قَالَ: كُنَّا نَجْلِسُ إِلَى أَبِي زُهَيْرٍ

النَّخَعِيِّ، وَكَانَ مِنَ الصَّحَابَةِ فَيُحَدِّثُ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ فَإِذَا دَعَا الرَّجُلَ

بِمَا يَدْعَاهُ قَالَ: أَخْبِئْهُ بِأَمِينٍ، فَإِنْ آمِينَ مِثْلَ الطَّلَاحِ عَلَى الصَّحِيفَةِ.

قَالَ أَبُو زُهَيْرٍ: أَخْبِرْكُمْ عَنْ ذَلِكَ، خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ لَيْلَةٍ، فَأَتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ قَدْ أَلْحَ فِي الْمَسْأَلَةِ، فَوَقَّفَ

النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَمِعُ مِنْهُ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ «أَوْجِبْ إِنْ خَتَمَ»، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: يَا نَبِيَّ شَيْءٍ يَخْتَمُ، فَقَالَ:

«يَأْمِينُ، فَإِنَّهُ إِنْ خَتَمَ بِأَمِينٍ فَقَدْ أَوْجِبَ» فَاَنْصَرَفَ الرَّجُلُ الَّذِي سَأَلَ

النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَتَى الرَّجُلُ فَقَالَ: أَخْبِرْ يَا قُلَانُ! بِأَمِينٍ

وَأَبَشِرْ وَهَذَا لَفْظٌ مَخْمُودٌ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: الْمَقْرَانِيُّ قِيلَ مِنْ جَمْعِهِ.

938 - Ebû Musabbih el-Makrâî radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Biz en iyi söz konuşan ve sahabîlerden olan Nümejr'li Züheyr'e oturmağa gelirdik. Bizden bir kimse duâ etse Ebû Züheyr ona:

– Âmin'le bitir. Zira amin sahifenin mührü (tasdiki) gibidir, derdi.

Ebû Züheyr size bundan bahsedeyim, dedi. Biz bir gece Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ile çıkmıştık. Duada ısrar eden bir şahsın yanına geldik. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem durdu ve onu dinledi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- Eğer mühürledi ise kabule hak kazandı” buyurdu. Cemaatten birisi:

– Ne ile mühürleyecek, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:
“Aminle, eğer aminle bitirdi ise kabule hak kazandı” buyurdu.

Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem'e soran zat, dönüp duâ edene geldi ve, “Ey fulan, duanı aminle bitir. Müjde (kabul olundu)” dedi.

Mahmud'un rivâyetinin lafzı budur.

Ebû Dâvud şöyle dedi: Makrâî Hımyer'den bir kabiledir.

173 - NAMAZDA EL ÇIRPMAK

۹۳۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«التَّبْشِيرُ لِلرِّجَالِ وَالتَّضْفِيقُ لِلنِّسَاءِ».

939 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan:

Tesbih erkekler için, elleri birbirine vurmak ise kadınlar içindir.^[62]

İZAH

Tasfık: Sağ elin parmaklarının sol el ayasına vurmağa denir. Namazda imam yanılırsa arkasında bulunan erkek cemaat (Sübhaneallah) diye imamı ikaz ederler. Eğer imamın yanıldığının farkına varmazlar da, kadınlar

varırlarsa, kadınlar seslerini çıkarmazlar. Tarif edildiği şekilde ellerini birbirine vurarak, imamı ikaz ederler. Çünkü kadınların sesi haramdır.

٩٤٠- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ذَهَبَ إِلَى بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ لِيُضِلِّحَ بَيْنَهُمْ وَخَانَتْ الصَّلَاةَ، فَجَاءَ

الْمَوَدُّنُ إِلَى أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ: أَتُصَلِّي بِالنَّاسِ فَأَقِيمُ؟ قَالَ:

نَعَمْ، فَصَلَّى أَبُو بَكْرٍ، فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالنَّاسُ

فِي الصَّلَاةِ فَتَخَلَّصَ حَتَّى وَقَفَ فِي الْمَضِيفِ، فَصَفَّقَ النَّاسُ، وَكَانَ أَبُو

بَكْرٍ لَا يَلْتَمِشُ فِي الصَّلَاةِ، فَلَمَّا أَكْثَرَ النَّاسُ التَّضْفِيفَ لَتَمَّتْ فَرَأَى رَسُولُ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَشَارَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

أَنِ امْكُثْ مَكَانَكَ، فَرَفَعَ أَبُو بَكْرٍ يَدَيْهِ فَعَمِدَ اللَّهُ عَلَى مَا أَمَرَهُ بِهِ رَسُولُ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ ذَلِكَ ثُمَّ اسْتَأْخَرَ أَبُو بَكْرٍ حَتَّى اسْتَوَى فِي

الْمَضِيفِ، وَتَقَدَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى، فَلَمَّا انْصَرَفَ

قَالَ: «يَا أَبَا بَكْرٍ! مَا مَنَعَكَ أَنْ تَتَّبِعَ لِذَلِكَ أَمْرًا؟» قَالَ أَبُو بَكْرٍ: مَا كَانَ

لِابْنِ أَبِي قُحَافَةَ أَنْ يُصَلِّيَ بَيْنَ يَدَيِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا لِي زَأَيْتُكُمْ أَكْثَرْتُمْ مِنْ

التَّضْفِيفِ، مَنْ نَابَهُ شَيْءٌ فِي صَلَاتِهِ فَلْيَسْتَبِخْ فَإِنَّهُ إِذَا سَبَّحَ أَتَمَّتْ إِلَيْهِ

وَأِنَّمَا التَّضْفِيفُ لِلنِّسَاءِ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَهَذَا فِي الْفَرِيضَةِ.

940 - Sehl bin Sa'd radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Amr bin Avf oğullarının aralarını bulmak için gitmişti. Namaz vakti gelince müezzin: Ebû Bekir radiyallahu

anh'a gelip, ben kametlesem, cemaata imamlik eder misin, dedi. Ebû Bekir radiyallahu anh da:

– Evet, dedi ve namazı kıldirmaya başladı. Cemaat daha namazda iken Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem gelip Safâ durana kadar ilerledi. Cemaat el çırpıyor, Ebû Bekir radiyallahu anh ise namazda dönüp bakmıyordu. Cemaat el çırpmayı çoğaltınca Ebû Bekir radiyallahu anh döndü baktı. Bir de Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Efendimizi gördü. Rasûl-i Ekrem ona:

– Yerinde dur (namazı kıldır) diye işaret etti. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in bu emrine sevinen Ebû Bekir, ellerini kaldırarak Allah'a hamd etti. Yine Ebû Bekir radiyallahu anh Safâ kadar geri çekildi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem öne geçip namazı kıldırıldı.

Namazı bitirince, ey Ebû Bekir, “Yerinde dur emrini verdiğimde neden durmadın?” buyurdu. Ebû Bekir radiyallahu anh da;

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in önünde, Ebû Kuhafe oğlunun namaz kıldırması uygun olmaz, dedi.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem erkeklere:

“- Sizin çok el şakırdattığınızı gördüm, ne oluyor? Namazda birine bir şey isabet ederse Sübhanallah deyin. Cemaat tesbih okuduğu vakit (imâm) ona döner. El çırpmak ise kadınlara mahsustur” buyurdu.

٩٤١- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: كَانَ يَقَالَ بَيْنَ بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ:

لَبَّغَ ذَلِكَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَتَاهُمْ لِيُطْلِعَ بَيْنَهُمْ بَعْدَ الظُّهْرِ،

فَقَالَ لِبِلَالٍ: إِنَّ خَضِرَتَ صَلَاةِ الْعَصْرِ وَلَمْ آتِكَ فَمُرْ أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ

بِالنَّاسِ، فَلَمَّا خَضِرَتِ الْعَصْرُ أَذَّنَ بِلَالٌ ثُمَّ أَقَامَ ثُمَّ أَمَرَ أَبَا بَكْرٍ فَتَقَدَّمَ. قَالَ

بِي آخِرِهِ: «إِنَّمَا نَأْتِيكُمْ شَيْءٌ فِي الصَّلَاةِ فَلْيَسْبِّحِ الرِّجَالُ وَلْيُصَفِّحِ النِّسَاءُ».

941 - Sehl bin Sa'd radiyallahu anh'dan:

Amr bin Avf oğulları arasında bir kavga olmuştu. Bunu Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem işitti. Onların aralarını bulmak için, öğle namazından sonra onlara geldi ve (gideceğinde) Bilal’a, “Ben gelmeden ikindi namazının vakti girerse, Ebû Bekir’e söyle, cemaate namazlarını kıldırırsın” dedi.

İkinci vakti girince Bilal ezan okudu ve kamet etti. Ebû Bekir’e de söyledi. O da imamlığa geçti. Hadisin sonunda dedi ki:

– Size namazda bir şey isabet ederse erkekler tesbih okusun, kadınlar sağ ellerinin dışını sol ellerinin ayasına vursunlar.

Tasfih: Sağ elin parmaklarını sol elin ayasına vurmaktır.

٩٤٢- عَنْ عِيسَى بْنِ أَيُّوبَ قَالَ: قَوْلُهُ: التَّطْفِيفُ لِلنِّسَاءِ تَضْرِبُ

بِأَصْبَعَيْنِ مِنْ يَمِينِهَا عَلَى كَفِّهَا الْيُسْرَى

942 - İsa bin Eyyub radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre; Kadınlar için tasfih sözü(nün manası) sağ elinin iki parmağını sol avucuna vurmaktır.” dedi.

174 - NAMAZDA İŞARET

٩٤٣- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

يُشِيرُ فِي الصَّلَاةِ.

943 - Enes bin Mâlik radiyallahu anh’dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namazda işaret ederdi.

İZAH

313 üncü babta geçtiği gibi, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namazda iken selam verenlere el ile işaret ettiği vakidir.

٩٤٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«الشَّيْخُ لِلرَّجَالِ» يَعْنِي فِي الصَّلَاةِ «التَّطَهُّتُ لِلنِّسَاءِ، مَنْ أَشَارَ فِي

صَلَاتِهِ بِإِشَارَةٍ تُفْهَمُ عَنْهُ فَلَيْسَ لَهَا» يَعْنِي الصَّلَاةُ. قَالَ أَبُو دَاوُدَ: هَذَا

الْحَدِيثُ وَهُمْ.

944 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- Namazda tesbih erkekler için, el çırpma da kadınlar içindir. Namazda maksadı anlatacak kadar, kim işaret yaparsa bundan dolayı namazı iâde etsin” buyurdu.

İZAH

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem Efendimizin namazda işaret ettiğine dair sahih rivâyetler de geldi. Bu hadiste ise mânâ ifade eden işaretin, namazı bozacağı bildiriliyor.

Ebû Dâvud bu hadis Ebû Katafan'dan vehimdir, diyor.

Neseî ve İbn-i Hıbbân, Ebû Katafan'ı kendine güvenilir bir zât olarak zikrettiler. Bu rivâyet sahih olduğuna göre, iki hadis arası şöyle birleştirilebilir:

Bu hadiste geçen işaretle, selam verenlere yapılan işaret ve mecbur olunan işaretlerden başka işaretler kastedilmiş olabilir.

175 - NAMAZDA (SECDE MAHALLİNDEKİ) ÇAKILLARI DÜZELTMEK

٩٤٥- عَنْ أَبِي الْأَخْوَصِ شَيْخٍ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا ذَرٍّ

يَرْوِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَإِنَّ

الرُّوحَةَ تَوَاجَهَةٌ فَلَا يَنْسَحِ الْحَصَى».

945 - Medine ehlinden bir şeyh olan Ebû'l-Ahvas, Ebû Zer radiyallahu anh'ın Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'den şöyle rivâyet ettiğini işitti:

“- Sizden biriniz namaza durduğu vakit, çakılları düzeltmesin. Zira rahmet (o anda) kendisine yönelir” buyurdu. [\[63\]](#)

İZAH

Burada çakıla meshetmekten maksat, namazda secdeye varacağı an secde yerindeki çakılları eliyle düzeltmektir.

Namazda secde yerindeki çakılları düzeltmek mekruhtur. Yalnız İmam Mâlik bunda bir beis görmemiştir.

٩٤٦- عَنْ مُنْقِيبِ أَنُ الثَّيِّبِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا تَنْسَخْ

وَأَنْتَ تُصَلِّي، فَإِنْ كُنْتَ لَا يَدُ فَاجْعَلْ فَرَاغَةً تَمْرِيَةَ الْخَصِي.»

946 - Muaykib radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- Sen namaz kılarken çakılları meshetme, muhakkak yapmak zarûreti doğarsa, çakılları bir kere düzeltirsin” buyurdu. [\[64\]](#)

İZAH

Bu hadiste önceden dikkat etmeden namaza duran kimse, namaz içinde secde yerinde diken veya yüzüne batarak kanatabilecek çakıl görürse, bunları eliyle bir defada temizlemesine ruhsat verilmiştir.

[\[21\]](#). İbn-i Mâce, Kitâbu İkameti's-Salât, B. 18, n. 887, s. 284, c. 1

[\[22\]](#). Müslim; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, B. 194, n. 262, s. 48, c. 2; Neseî, Kitabu'l-İftitah, B. 26, s. 190, c. 2; İbn-i Mâce, Kitabu'l-İkâmeti's-Salât, B. 20, n. 887, c. 1, s. 287

[\[23\]](#). Müslim, Kitabu's-Salât, B. 42, n. 487, s. 352, c. 1; Neseî, Kitabu'l-İftitah, B. 26, s. 191, c. 2

[24]. Neseî, Kitabu'l-İftitah, B. 26, s. 191, c. 2; Tirmizî,

[25]. Neseî, Kitâbu'l-İftitah, B. Eddua ahar minez-zikri. s. 191, c. 2

[26]. Müslim, Kitâbu's-Salât, B. 41, n. 482, s. 350 c. 1; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, B. 67, s. 226, c. 2

[27]. Müslim, Kitâbu's-Salât, B. 41, n. 479, s. 348 c. 1; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, B. 65, s. 217, c. 2

[28]. Buhari, Müslim, Kitâbu's-Salât, B. 42, n. 484, s. 350 c. 1; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, B. 66, s. 218, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, B. 20, n. 889, s. 287, c. 1.

[29]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 42, n. 482, s. 350, c. 1

[30]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 42, n. 486, s. 352, c. 1; İbn-i Mâce; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, b. 66, s. 222, c. 1

[31]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 179, n. 1352, s. 429, c. 1.

[32]. Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 194, n. 261, s. 46, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 20, n. 890, s. 287, c. 1

[33]. Neseî, Kitâbu'l-İftirah, b. 66, Nevi ahar, s. 224, c. 2

[34]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, b. 130, s. 197, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 49, n. 490, s. 354, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 203, n. 273, s. 62, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, b. 60, s. 215, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 19, n. 883, s. 286, c. 1

[35]. Müslim, Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 203, n. 272, s. 61, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 19, n. 885, s. 286, c. 1; Ahmed bin Hanbel, 1746/1765

[36]. Neseî, Kitâbu'l-İftitah, b. 47, s. 270, c. 2;

[37]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, b. 132, s. 198, c. 1; Müslim, K. Sıyam, b. 40, n. 215-218, s. 827, c. 2

[38]. Neseî, Kitâbu'l-İftitah, b. 55, s. 212, c. 2

[39]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, b. 39, s. 200, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 45, n. 493, s. 355, c. 1; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, b. 57, s. 213, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 21, n. 892, s. 288, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 205, n. 275, s. 66, c. 2;

[40]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 46, n. 496, s. 357, c. 1; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, b. 56, s. 213, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 19, n. 880, s. 285, c. 1

[41]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 19, n. 880, s. 285, c. 1

[42]. Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 286, n. 286, s. 78, c. 1

[43]. Tirmizî, Neseî, Kitâbu Sehv, b. 13, s. 13, c. 3

[44]. Neseî, Kitâbu Sehv, b. İltifat fi's-Salât, s. 8, c. 3

[45]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, b. 90, s. 183, c. 1; Neseî, Kitâbu Sehv, b. İltifat fi's-Salat, n. 58, c. 3

[46]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 26, n. 428, s. 321, c. 1; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 6, s. 7, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 68, n. 1044, s. 332, c. 1

[47]. Buharî, b. 14, c. 1; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 6, s. 7, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkâme, b. 1, n. 1045, s. 332, c. 1

[48]. Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 14, s. 98, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 15, n. 556, s. 391, c. 1; Neseî, Kitâbu'l-İmâmet, b. Er ruhsat, n. 772, s. 72; İbn-i Mâce, Libas, b. 1, n. 3550, s. 1176, c. 2

[49]. Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 17, s. 131, c. 1; Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 8, n. 543, s. 385, c. 1; Neseî, Kitâbu'l-İmâmet, b. mâ yecüzü lil İmami minessalâti, n. 828, s. 95, c. 2

[50]. Tirmizî, Kitâbu's-Salât, b. 287, n. 390, s. 323, c. 2; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 9, s. 1203, s. 10, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkâmeti's-Salât, b. 146,

n. 1245, s. 394, c. 1

[51]. Tirmizî, Neseî, Kitâbu Sehv, b. 10, n. 1207, s. 11, c. 3

[52]. Buharî, Kitâbu'l-Ebvâbî'l-Amel fi's-Salât, b. 2, s. 59, c. 2; Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 7, n. 938, s. 382, c. 1; Neseî, Kitâbu Sehv, b. Kelâm, fi's-Salât, s. 19, c. 3

[53]. Neseî, Kitâbu Sehv, b. Kelâm, fi's-Salât, n. 1222, s. 19, c. 3

[54]. Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 272, n. 367, s. 204, c. 2; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 5, s. 5, c. 3

[55]. Bu hadisi, Müslim, Tirmizî, İbn-i Mâce, Neseî, Kitâbu Sehv, b. 5, s. 5, c. 3 de tahriç ettiler.

[56]. Tirmizî, Kîâtbus's-Salât, b. 271, n. 368, s. 204, c. 2

[57]. Müslim; Neseî, Kitabu Sehv, b. El-Kelâm fi's-Salât, s. 18, c. 3

[58]. Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 184, n. 248, s. 27, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmetü's-Salât, b. 14, n. 855, s. 278, c. 1; Vail bin Hucr'un bu hadisini Şu'be ve Süfyân-ı Sevrî ayrı ayrı riyâvet ettiler.

[59]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmetü's-Salât, b. 14, n. 853, s. 278, c. 1;

[60]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, b. 111, s. 190, c. 1; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, b. Cehrü İmam bi Âmin, s. 143, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 14, n. 851, c. 1

[61]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, b. 111, s. 190, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 18, n. 410, s. 307, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 185, n. 250, s. 331, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, b. Cehrü İmam bi-Âmin, n. 926, s. 144, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 14, n. 851, s. 277. c. 1

[62]. İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 65, n. 1034, s. 329, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 272, n. 369, s. 205, c. 2; Buharî, Ebvâbü'l-Amel fi's-Salât, s. 60, c. 2; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 23, n. 422, s. 318, c. 1; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 11, s. 11, c. 3

[63]. Tirmizî, Kitâbu's-Salât, b. 279, n. 379, s. 219, c. 2; Neseî, Kitâbu Sehv, b. Nehy an meshil hasâ, s. 6, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 62, n. 127, s. 327, c. 1

[64]. Buhârî, Kitâbu Ebvâbü'l-Amel fi's-Salât, b. 8, s. 61, c. 2; Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 12, n. 546, s. 387, c. 1; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 6, s. 7, c. 3; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 279, n. 380, s. 220, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 62, n. 1026, s. 327, c. 1

[21]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkameti's-Salât, B. 18, n. 887, s. 284, c. 1

[22]. Müslim; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, B. 194, n. 262, s. 48, c. 2; Neseî, Kitabu'l-İftitah, B. 26, s. 190, c. 2; İbn-i Mâce, Kitabu'l-İkâmeti's-Salât, B. 20, n. 887, c. 1, s. 287

[23]. Müslim, Kitabu's-Salât, B. 42, n. 487, s. 352, c. 1; Neseî, Kitabu'l-İftitah, B. 26, s. 191, c. 2

[24]. Neseî, Kitabu'l-İftitah, B. 26, s. 191, c. 2; Tirmizî,

[25]. Neseî, Kitâbu'l-İftitah, B. Eddua ahar minez-zikri. s. 191, c. 2

[26]. Müslim, Kitâbu's-Salât, B. 41, n. 482, s. 350 c. 1; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, B. 67, s. 226, c. 2

[27]. Müslim, Kitâbu's-Salât, B. 41, n. 479, s. 348 c. 1; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, B. 65, s. 217, c. 2

[28]. Buhari, Müslim, Kitâbu's-Salât, B. 42, n. 484, s. 350 c. 1; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, B. 66, s. 218, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, B. 20, n. 889, s. 287, c. 1.

[29]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 42, n. 482, s. 350, c. 1

[30]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 42, n. 486, s. 352, c. 1; İbn-i Mâce; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, b. 66, s. 222, c. 1

[31]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 179, n. 1352, s. 429, c. 1.

[32]. Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 194, n. 261, s. 46, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 20, n. 890, s. 287, c. 1

[33]. Neseî, Kitâbu'l-İftirah, b. 66, Nevi ahar, s. 224, c. 2

[34]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, b. 130, s. 197, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 49, n. 490, s. 354, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 203, n. 273, s. 62, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, b. 60, s. 215, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 19, n. 883, s. 286, c. 1

[35]. Müslim, Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 203, n. 272, s. 61, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 19, n. 885, s. 286, c. 1; Ahmed bin Hanbel, 1746/1765

[36]. Neseî, Kitâbu'l-İftitah, b. 47, s. 270, c. 2;

[37]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, b. 132, s. 198, c. 1; Müslim, K. Sıyam, b. 40, n. 215-218, s. 827, c. 2

[38]. Neseî, Kitâbu'l-İftitah, b. 55, s. 212, c. 2

[39]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, b. 39, s. 200, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 45, n. 493, s. 355, c. 1; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, b. 57, s. 213, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 21, n. 892, s. 288, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 205, n. 275, s. 66, c. 2;

[40]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 46, n. 496, s. 357, c. 1; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, b. 56, s. 213, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 19, n. 880, s. 285, c. 1

[41]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 19, n. 880, s. 285, c. 1

[42]. Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 286, n. 286, s. 78, c. 1

[43]. Tirmizî, Neseî, Kitâbu Sehv, b. 13, s. 13, c. 3

[44]. Neseî, Kitâbu Sehv, b. İltifat fi's-Salât, s. 8, c. 3

[45]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, b. 90, s. 183, c. 1; Neseî, Kitâbu Sehv, b. İltifat fi's-Salat, n. 58, c. 3

[46]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 26, n. 428, s. 321, c. 1; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 6, s. 7, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 68, n. 1044, s. 332, c. 1

[47]. Buharî, b. 14, c. 1; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 6, s. 7, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkâme, b. 1, n. 1045, s. 332, c. 1

[48]. Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 14, s. 98, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 15, n. 556, s. 391, c. 1; Neseî, Kitâbu'l-İmâmet, b. Er ruhsat, n. 772, s. 72; İbn-i Mâce, Libas, b. 1, n. 3550, s. 1176, c. 2

[49]. Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 17, s. 131, c. 1; Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 8, n. 543, s. 385, c. 1; Neseî, Kitâbu'l-İmâmet, b. mâ yecüzü lil İmami minessalâti, n. 828, s. 95, c. 2

[50]. Tirmizî, Kitâbu's-Salât, b. 287, n. 390, s. 323, c. 2; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 9, s. 1203, s. 10, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkâmeti's-Salât, b. 146, n. 1245, s. 394, c. 1

[51]. Tirmizî, Neseî, Kitâbu Sehv, b. 10, n. 1207, s. 11, c. 3

[52]. Buharî, Kitâbu'l-Ebvâbı'l-Amel fi's-Salât, b. 2, s. 59, c. 2; Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 7, n. 938, s. 382, c. 1; Neseî, Kitâbu Sehv, b. Kelâm, fi's-Salât, s. 19, c. 3

[53]. Neseî, Kitâbu Sehv, b. Kelâm, fi's-Salât, n. 1222, s. 19, c. 3

[54]. Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 272, n. 367, s. 204, c. 2; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 5, s. 5, c. 3

[55]. Bu hadisi, Müslim, Tirmizî, İbn-i Mâce, Neseî, Kitâbu Sehv, b. 5, s. 5, c. 3 de tahriç ettiler.

[56]. Tirmizî, Kitâbus's-Salât, b. 271, n. 368, s. 204, c. 2

[57]. Müslim; Neseî, Kitabu Sehv, b. El-Kelâm fi's-Salât, s. 18, c. 3

[58]. Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 184, n. 248, s. 27, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmetü's-Salât, b. 14, n. 855, s. 278, c. 1; Vail bin Hucr'un bu hadisini Şu'be ve Süfyân-ı Sevrî ayrı ayrı riyâvet ettiler.

[59]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmetü's-Salât, b. 14, n. 853, s. 278, c. 1;

[60]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, b. 111, s. 190, c. 1; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, b. Cehrü İmam bi Âmin, s. 143, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 14, n. 851, c. 1

[61]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, b. 111, s. 190, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 18, n. 410, s. 307, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 185, n. 250, s. 331, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, b. Cehrü İmam bi-Âmin, n. 926, s. 144, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 14, n. 851, s. 277. c. 1

[62]. İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 65, n. 1034, s. 329, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 272, n. 369, s. 205, c. 2; Buharî, Ebvâbü'l-Amel fi's-Salât, s. 60, c. 2; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 23, n. 422, s. 318, c. 1; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 11, s. 11, c. 3

[63]. Tirmizî, Kitâbu's-Salât, b. 279, n. 379, s. 219, c. 2; Neseî, Kitâbu Sehv, b. Nehy an meshil hasâ, s. 6, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 62, n. 127, s. 327, c. 1

[64]. Buharî, Kitâbu Ebvâbü'l-Amel fi's-Salât, b. 8, s. 61, c. 2; Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 12, n. 546, s. 387, c. 1; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 6, s. 7, c. 3; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 279, n. 380, s. 220, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 62, n. 1026, s. 327, c. 1

(Sebbih isme rabbikel alâ: Rabbini alâ ismiyle tesbih et) ayeti inince de, “bunu secdelerinizde okuyunuz” buyurdu.^[21]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem ile berâber namaz kıldı.

Peygamberimiz rükûunda (Sübhone Rabbiyel azîm) secdesinde de (Sübhone Rabbiyel Alâ) derdi. Rahmet ayetine rastladığında mutlaka orada okumayı keser (Rahmet) ister, azap ayetine geldiğinde de durur (azaptan) sığınır.

[22]

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem rükûunda ve secdesinde “Sübbûhun” (Şanına yakışmayan şeylerin hepsinden beri) “Kuddûsün (layık olmayan her şeyden temiz) Rabbul melâiketi verruhi” (meleklerin ve ruhun rabbi) derdi.^[23]

Bir gece, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ile namaza kalktım. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem (namaza) kalktı. Bakara sûresini okudu, her rahmet ayetine geldikçe durdu ve (Allah’a sığındı). Sonra “Kahr ve kudret sahibi, ululuk ve azemet sahibi olan (Rabbimi) tesbih ederim” diyerek kıyamı kadar rükûda kaldı. Sonra yine kıyamı kadar secdede kaldı. Secde halinde iken de bu dualara benzer dualar okudu. Sonra kalkıp (üçüncü) rekatta bir sûre (dördüncü rekatta) bir sûre okudu.^[24]

Şu’be: Hangi sureyi okuduğunda şüphe etti.^[25]

“- Kulun secdedeki ânı, Rabbına en yakın olduğu andır. Onun için (secdede) duayı çoğaltın.”^[26]

“- Ey nâs, nübüvvet müjdelerinden Müslümanın göreceği veyahut ona görülecek sâlih rüyadan başka bir şey kalmadı. Ben rükû ve secde hallerinde okumaktan nehy olundum. Rükûda Rabbinizi tazim edin, secdelerde duaya çalışın, secdede yapacağınız duâ kabule şayandır.”^[27]

“- Sübhâneke Allahümme Rabbenâ ve Bihamdike, Allahümme İğfirli” (Seni tesbih ederim. Ey rabbimiz, sana hamd olsun, yâ rabbî beni bağışla) der. Kur’an’a muvafakat ederdi.^[28]

“- Yâ rabbî benim günahımın büyüğünü, küçüğünü, evvelini, âhirini hepsini bağışla” derdi. (İbn-i Serh rivâyetine göre) (açığını ve gizlisini de) cümlesini ziyâde etti.^[29]

“- Gazabından rızana. Azabından affına, senden sana sığınırım, senin kendini senâ ettiğin gibi, ben seni senâyâ takat getiremem.” diyordu.^[30]

“- Ateşten Allah’a sığınırım, helâk ateş ehlinedir.” dediğini işittim.^[31]

Ebû Dâvud dedi ki. Avn Abdullah bin Mes'ûd'a yetişmediği için, bu hadis mürseldir.^[32]

Ahmed bin Sâlih ise Saîd bin Cübeyr'den Enes bin Mâlik'ten nakletti.^[33]

“- Ben yedi aza üzerine secde etmekle emrolundum” bazı kere de (ben yerine) Peygamberiniz yedi aza üzerine secde etmekle emrolundu, dedi.^[34]

“- Kul secde ettiği vakit, onunla berâber yüzü, avuçları, dizleri ve iki ayakları olmak üzere yedi azası secde eder.”^[35]

892 - İbn-i Ömer'den merfûan rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “Yüz secde ettiği gibi, iki eller de secde eder, sizden biriniz yüzünü yere koyduğu vakit, ellerini de koysun. Yüzünü kaldırdığı vakit ellerini de kaldırsın.”^[36]

894 - Ebû Saîd el-Hudrî radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in cemaata kıldırıldığı bir namazdan dolayı, alnında ve burnunun iki yanında çamur eseri görüldü.^[37]

Berâ bin Âzib radiyallahu anh bize Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in secdesini tarif etti, ellerini koydu, dizlerini dayadı, oturağını kaldırdı ve işte Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem böyle secde ederdi, dedi.^[38]

“- Secdede azaları yerli yerine koyun, sizden biriniz (Secdede) kollarını köpeğin döşediği gibi döşemesin” buyurdu.^[39]

898 - Meymûne radiyallahu anha'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem secde ettiği vakit kolları arasını açardı, hatta kollarının altından bir kuzu geçmek istese geçebilirdi.^[40]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem secde ettiği vakit pazularını yanlarından uzak tutardı. Hatta biz ona acırdık.^[41]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in ashabı, secdede kolları açarak secdenin onlara meşakkat verdiğini Peygamberimiz sallallahu aleyhi

vesellem'e şikayet ettiler. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, "Dizlerden istifade edin" buyurdu.^[42]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'i namaz kılarken gördüm, ağlamasından göğsünde değirmenin iniltisi gibi bir inilti vardı.^[43]

Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem: "Kul namazda sağa sola dönmedikçe Allah o kula (rahmeti ile) yönelir. Kul sağa sola döndüğünde Allah rahmetini ondan başka yana çevirir."^[44]

"- O, kulun namazından şeytanın bir hırsızlığıdır." cevabını verdi.^[45]

912 - Câbir bin Semûre radiyallahu anh'dan, Osman (bin Ebû Şeybe rivâyetinde) dedi ki: Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem mescide girdi ve orada ellerini semaya kaldırarak namaz kılan bir cemaat gördü, sonra (Osman'la Müsedded şu lafızla) ittifak ettiler ve, "gözlerini semaya diken kimseler, elbette vaz geçsinler, yoksa gözleri kendilerine dönmeyecek" buyurdu. Müsedded gözlerini semaya dikenler, dedi.^[46]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle dedi: "Bazı kimselere ne oluyor ki, namazda gözlerini semaya dikeyyorlar? (Bu hususta sözü serteldi) ya bundan vazgeçerler, yoksa gözleri kör olur" buyurdu.^[47]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem kendisinde nakışlar bulunan bir aba giymiş olarak namaz kıldı da, "Bunun kordonlu nakışı beni meşgul etti. Bunu Ebû Cehm'e götürün, onun kalın ziynetsiz abasını bana getirin" buyurdu.^[48]

– Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem'in kızı, Zeyneb'in kızı Ümâme, sırtında olduğu halde namaz kılıyordu. Secde ettiği vakit onu bırakıyor, kalktığı vakit sırtına alıyordu.^[49]

"- Namazda da (olsanız) iki siyahı ölürünüz. (Onlar da) yılan ve akreptir" buyurdu.^[50]

Urve bin Zübeyr: Kapı kible tarafında idi, dedi.^[51]

“- Gerçekten namazda meşguliyet vardır” buyurdu.^[52]

Gerçekten, Aziz ve Celil olan Allah emirlerinden namazda konuşmamanızı bildirdi” buyurdu. Bana selamı îade etti (selamımı aldı).^[53]

– Ancak parmağı ile işaretle îade etti dediğini biliyorum. Kuteybe’nin hadisinin lafzı budur.^[54]

“Gönderdiğim yerde ne yaptın?” Gerçek şu ki, seninle konuşmama bir şey mani olmadı, ancak ben namazda idim” buyurdu.^[55]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namaz kılarken onlar selam verdiklerinde onlara selamlarını nasıl îade ettiğini gördün? (Bilâl de) avucunu açtı, “şöyle gördüm,” dedi. (Râvîlerden) Cafer bin Avn da avucunu açtı. Avucunun içini aşağı, dışını yukarı tuttu.^[56]

“- Bunu azad et.” (Bu cariye) Mü’minedir, buyurdu.^[57]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem “Veladdâllîn”i okuduğu vakit sesini yükselterek âmîn, dedi.^[58]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem (gayril mağdûbi aleyhim veladdâllîn)i okuduğu vakit, birinci safta Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’in arkasında bulunanlar işitecek kadar (açıktan) âmin derdi.^[59]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem “İmam Gayril mağdûbi aleyhim veladdâllîn dediği vakit, siz de amin deyin, zira kimin (âmin) sözü meleklerin (âmin) sözüne rast gelirse, onun geçmiş günahları mağfiret olunur” buyurdu.^[60]

İbn-i Şihâb: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem “Âmin” derdi, dedi.^[61]

Tesbih erkekler için, elleri birbirine vurmak ise kadınlar içindir.^[62]

“- Sizden biriniz namaza durduğu vakit, çakılları düzeltmesin. Zira rahmet (o anda) kendisine yönelir” buyurdu.^[63]

“- Sen namaz kılarken çakılları meshetme, muhakkak yapmak zarûreti doğarsa, çakılları bir kere düzeltirsin” buyurdu.^[64]

176 - KİŞİNİN ELİNİ BÖĞRÜNE KOYARAK NAMAZ KILMASI

٩٤٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عَنِ الْإِخْتِصَارِ فِي الصَّلَاةِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: يَنْهَى بِضَعِ يَدَيْهِ عَلَى خَاصِرَتَيْهِ.

947 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namazda ihtisardan (elleri böğre koymaktan) nehyetti.

Ebû Dâvud: İhtisar: Ellerini böğrüne koymaktır, dedi.^[65]

İZAH

İhtisar: Ellerini böğrüne koymak manasına olduğu gibi, eline bir değnek alıp ona dayanmaya da İhtisar denir. (303)üncü baba bakınız. Namazda elleri, böğrüne koymak mekruhtur.

177 - NAMAZDA ASAYA DAYANMAK

٩٤٨- عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ قَالَ: قَبِلْتُ الرُّقَّةَ فَقَالَ لِي بَعْضُ

أَصْحَابِي: مَهْلَى لَكَ فِي رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟

قَالَ قُلْتُ: غَيِّبَةً: فَنَدَفَعْنَا إِلَى وَابِعَةَ. قُلْتُ لِصَاحِبِي: تَبْدَأُ فَتَنْظُرُ إِلَى

دَلِيلِهِ، فَإِذَا عَلَيْهِ قَلَنْسُوَةٌ لَاطِفَةٌ ذَاتُ أُذُنَيْنِ وَيُرْنَسُ غَيْرُ أَغْبَرٍ وَإِذَا هُوَ مُعْتَوِدٌ

عَلَى عَصَا فِي صَلَاتِهِ، فَقُلْنَا بَعْدَ أَنْ سَلَمْنَا، فَقَالَ حَدَّثَنِي أُمُّ قَيْسٍ بِشَيْءٍ

مُخَصَّنٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا أَسْنَى وَحَمَلَ لِلْحَجَمِ

إِتَّخَذَ عُمُودًا فِي مَضَلَّةٍ يَغْتَنِيْدُ عَلَيْهٖ .

948 - Hilal bin Yesaf radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

– Rakka'ye gelmişim. Dostlarımdan biri bana:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in ashabından bir zatı görmek, tanımak ister misin? Dedi.

Ben de:

– Onu görmek benim için ganimet olur, dedim. Vâbisa radiyallahu anh'a gittik. Arkadaşıma ilk önce hey'etine bakalım, dedim. Birde ne görelim namazda bir asaya dayanmış, üzerinde ibrişimden dokunmuş toz renkli bir bornoz ve bir de başına tam yapışmış iki kulaklı başlığı vardı. Selam verdikten sonra ona:

(Bu âsa ne) dedik? Şöyle dedi:

– Bana Mihsan kızı Ümmü Kays şöyle haber verdi.

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ihtiyarlayıp kilo alınca namazgahına bir direk koydu. Onun üzerine dayanırdı.

İZAH

Rakka: Suriye'de Fırat nehri üzerinde büyük bir şehirdir.

Lâtıya: Bitişik demektir.

Haz: İbrişim veya ince yünden dokunmuş elbiseye denir.

Burnus: Başlığı kendinden olan giyim eşyasına Burnus denir. Bizde başlığı kendinden olan hamam havlusuna da Bornoz derler.

Ayakta bir yere dayanmadan namaz kılmaya gücü yeten kimsenin bir yere dayanarak namaz kılması mekruhtur.

Hastalık, şişmanlık gibi bir sebeple ayakta duramayacak kimsenin bir yere dayanması câizdir. Dayanarak gücü yeterken oturarak kılmasına müsaade edilmez.

Ashab-ı kiramdan bazılarının terâvih namazlarında âsa üzerinde dayandıkları sabittir. Çünkü, imam uzun süreli okuyor, ayakları şişiyor, bir yere dayanmadan durmak güç geliyordu.

178 - NAMAZDA KONUŞMANIN YASAK OLMASI

٩٤٩- عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمٍ قَالَ: كَانَ أَخِيْنَا يَكَلِّمُ الزَّوْجِلَ إِلَى جَنْبِهِ فِي

الطَّلَاةِ، فَتَزَلَّتْ «وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ» [البقرة: ٢٣٨] فَأَمَرَنَا بِالسُّكُوتِ

وَنَهَانَا عَنِ الْكَلَامِ.

949 - Zeyd bin Erkam radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Birimiz namazda yanımızdaki kimseyle konuşurduk “Allah için huşu ederek namaz kılın” (Bakara, 238) ayeti inince sükutla emrolunup, konuşmaktan nehyolunduk. ^[66]

İZAH

Bu hadis-i şerif: Namazda konuşmanın haram olduğuna delâlet eder. Bu yasağın, Mekke’de mi, Medine’de mi? olduğu hakkında ihtilaf edilmiştir.

İbn-i Mes’ûd radiyallahu anh’ Hazretleri Habeşistan’a giden her iki muhacir kafilesinde de vardı. Habeşistan dönüşü, Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem’e namazda selam verip Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’in dil ile cevap vermemesi olayı, Habeşistan’dan Mekke’ye birinci dönüşünde olması daha kuvvetli görünüyor ki; bu takdirde namazda konuşma yasağı Mekke’de olmuş olur. Ama namazda konuşmaktan men eden ayet Medine’de indiğine göre olayın İbn-i Mes’ûd’un Habeşistan’dan ikinci

dönüşünde Medine’de olduğu görüşünü savunanlarda vardır. (Bezl-ül-Mechüd, c. 5, s. 204-256)

179 - OTURARAK NAMAZ KILMAK

٩٥٠- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: حَدَّثْتُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «صَلَاةُ الرَّجُلِ قَاعِدًا نِصْفُ الصَّلَاةِ»، فَأَتَيْتُهُ

فَوَجَدْتُهُ يُصَلِّي جَالِسًا، فَوَضَعْتُ يَدَيَّ عَلَى رَأْسِهِ، فَقَالَ: «مَا لَكَ يَا

عَبْدُ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو؟» قُلْتُ: حَدَّثْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَّكَ قُلْتَ: «صَلَاةُ

الرَّجُلِ قَاعِدًا نِصْفُ الصَّلَاةِ»، وَأَنْتَ تُصَلِّي قَاعِدًا. قَالَ: «أَجَلٌ، وَلَكِنِّي

لَسْتُ كَأَحَدٍ مِنْكُمْ».

950 - Abdullah bin Amr radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- Bir kimsenin namazı oturarak kılması (sevap bakımından) namazın yarısıdır” buyurdu.

– Peygamberimize gelmişim. O’nu oturarak namaz kılar buldum. Elimi başıma koydum. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz:

“- Ey Abdullah neden düşünüyorsun?” dedi. Ben de:

– Ey Allah’ın Rasûlü senin (bir kimsenin oturarak kıldığı namaz, namazın yarısıdır.) buyurduğunu işittim. Halbuki siz de oturarak namaz kılıyorsunuz.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- Evet öyledir ama ben sizden biriniz gibi değilim” buyurdu. ^[67]

İZAH

Farz namazlarını ayakta kılmak farzdır. Mazeretsiz oturarak kılmak câiz değildir.

Nafile namazları ayakta kılmak sünnettir. Oturarak kılmak da câizdir. Bu hadis-i şerif, bir nafile namazı ayakta kılanla mazeretsiz oturarak kılan arasındaki derece farkını gösteriyor. Ayakta kılan on sevap alacaksa, oturarak kılan beş sevap alır. Bu hadis-i şeriften Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem Efendimizin ibadetlerinin bizimkilerle mukayese edilemeyeceği de anlaşılmaktadır.

٩٥١- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ: أَنَّهُ سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عَنْ صَلَاةِ الرَّجُلِ قَاعِدًا، فَقَالَ: «صَلَاةُ قَائِمًا أَفْضَلُ مِنْ صَلَاتِهِ قَاعِدًا،

وَصَلَاتُهُ قَاعِدًا عَلَى الْيُضْفِ مِنْ صَلَاتِهِ قَائِمًا وَصَلَاتُهُ نَائِمًا، عَلَى

الْيُضْفِ مِنْ صَلَاتِهِ قَاعِدًا.»

951 - İmran bin Husayn radiyallahu anh'dan rivâyet olunduğuna göre:

Bir kimsenin oturarak namaz kılmasından Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e sordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “- Onun ayakta namaz kılması, oturarak kılmasından faziletlidir. Oturarak kıldığı namaz (sevap bakımından) ayakta kıldığı namazın yarısı, uyurcasına (uzanmış) olarak kıldığı namaz da oturarak kıldığı namazın yarısıdır” buyurdu. [68]

İZAH

Nafile namazları ayakta kılmaya gücü yeten kimsenin bu namazları oturarak kılması sevabını yarıya düşürdüğü gibi oturarak kılmaya gücü yetenin de uyurcasına uzanarak kılması da sevabı yarıya düşürür demektir.

Uyanık olarak oturduğu yerden namaz kılmaya muktedir olan kimse uykulu uykulu gafletle namaz kıalarsa, oturarak kılacağı namazın yarısı kadar sevap alır.

Oturmaya gücü yetmeyen kimse İmam Azam Hazretlerine göre ayaklarını kibleye uzatır, ensesi altına bir şey koyarak başını biraz kaldırarak kılar.

İmâm-ı Şâfiî Hazretlerine göre yan yatar, göğsünü kibleye çevirerek kılar.

Bu hadis-i şeriften farz namazları ömründen dolayı oturarak kılan ayakta kılanın yarı sevabını, uyurcasına uzanıp kılan da, oturarak kılanın yarı sevabını alır, manası anlaşılabilirse de, ömründen dolayı oturarak kılanın, ayakta kılından sevabı eksik olamaz diye itiraz edilmiştir.

Mazeretsiz uzanarak nafil kılmak sünnette sabit olduğu için bazı ilim adamlarınca câiz kabul edilmiştir. Şâfiî'nin iki görüşünden birisi böyledir. Mâlikî mezhebinde de üç görüşten birincisi böyledir. Hasan-i Basrî Hazretlerinden de Tirmizî câiz olduğunu rivâyet etmiştir. (Mealimü's-Sünen, c. 1, s. 445-46, Menhel, c. 6, s. 58, Avnül Ma'bûd, c. 1, s. 358)

٩٥٢- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ قَالَ: كَانَ بِي النَّاسُورُ فَمَسَّكَتُ النَّبِيَّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: «صَلِّيْ قَائِمًا، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ تَقَاعِدًا فَإِنْ لَمْ

تَسْتَطِعْ قَعَلَى جَنْبٍ».

952 - İmran bin Husayn radiyallahu anh'dan:

– Bende nasır vardı onun için Rasûlullah sallallahu aleyhi vesel-lem'e (Nasıl namaz kılacağımı) sordum.

“- Ayakta kıl, eğer gücün yetmezse oturarak kıl, ona da gücün yetmezse yanın üzerine (uzanarak) kıl” buyurdu.^[69]

İZAH

İslâm dininde güçlük yoktur. Allah (c.c) insanlara gücünün yetmeyeceği bir şeyi yüklemez.

Dinimizde gösterilen bu kadar kolaylık karşısında tansiyonu olduğu, belinde ağrı bulunduğu, ayağında nasır çıktığı için namaz kılamadığı, iddiasında olanların mazeretlerinin bir mana ifade etmediği meydandadır.

Buhari'nin rivâyetinde çoğul sîgası ile “bende Bevasır = Basurlar” vardı diye rivâyet olundu.

Nâsur: İyi olmayan yara demektir. Bizim nasır dediğimiz şey de bunun bir nevidir.

٩٥٣- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي شَيْءٍ مِنْ صَلَاةٍ اللَّيْلِ جَالِسًا قَطُّ حَتَّى دَخَلَ فِي الشَّيْءِ فَكَانَ يَجْلِسُ فِيهَا فَيَقْرَأُ حَتَّى إِذَا بَقِيَ أَرْبَعِينَ أَوْ ثَلَاثِينَ آيَةً قَامَ فَقَرَأَهَا ثُمَّ سَجَدَ.

953 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'i “gençliğinde” gece namazlarında, katiyen oturarak okuduğunu görmedim. Yaşlanınca, (namazında) oturur okur (okur) otuz veya kırk ayet kalınca kalkar, kalan ayetleri okur, sonra secde ederdi.^[70]

İZAH

Bu hadis devamlı ayakta duramayacak durumda olanların iftitah tekbirinden sonra oturup, kıraatın çoğunu oturarak okuduktan sonra ayağa kalkarak geri kalanı ayakta okuyup, sonra rûkua inerek bir rekatta oturup, hem de bir miktar ayakta durmanın câiz olacağına delâlet eder.

Ebû Hanife ve Mâlik Hazretlerinin görüşleri de böyledir.

٩٥٤- عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي جَالِسًا فَيَقْرَأُ وَهُوَ جَالِسٌ، فَإِذَا بَقِيَ مِنْ قِرَائَتِهِ قَدْرُ مَا يَكُونُ ثَلَاثِينَ أَوْ أَرْبَعِينَ آيَةً قَامَ فَقَرَأَهَا وَهُوَ قَائِمٌ ثُمَّ رَكَعَ ثُمَّ سَجَدَ، ثُمَّ يَفْعَلُ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ مِثْلَ ذَلِكَ. قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَاهُ غُلَقْمَةُ بْنُ وَقَّاصٍ، عَنِ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ.

954 - Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in zevcesi Aişe radiyallahu anha'dan:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem oturduğu halde namaz kıldır. Kıraatından otuz veya kırk ayet kalınca kalkar, onu ayakta okur, sonra rükû yapar, sonra secde eder, sonra ikinci rekatta da tıpkı böyle yapardı.

Ebû Dâvud dedi ki:

Bu hadisi Alkame bin Vakkas Aişe radiyallahu anha'dan o da Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'den rivâyet etti. [71]

٩٥٤- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يُصَلِّي لَيْلًا طَرِيلاً قَائِمًا وَلَيْلًا طَرِيلاً قَاعِدًا، فَإِذَا صَلَّى قَائِمًا رَكَعَ قَائِمًا،

وَإِذَا صَلَّى قَاعِدًا رَكَعَ قَاعِدًا.

955 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem gecenin uzun bir bölümünde ayak üstü, uzun bir bölümünde de oturarak namaz kıldır. Ayakta kıldığı vakit, ayakta rükû yapar, oturarak kıldığı vakit de, oturarak rükû yapardı. [72]

İZAH

Bu hadislerle bundan önce geçen iki hadis arası şöyle bulunabilir.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz kıraatı tamamen oturarak okuduğu zaman rûkuu oturarak yapardı. Tamamını ayakta okuduğu vakitte, rûkuu ayakta yapardı. Oturarak okuduğu vakit ayakta yapmak isterse, ayağa kalkar, kıraatın bir kısmını ayakta okuyarak rûkua inerdi. Böylece kıraatın rûkua yakın olan kısmını ayakta yapmış olurdu.

Bir de Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem Efendimizin bazen öyle yapmış, bazen de böyle yapmış olmasında bir mani yoktur.

٩٥٦- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقٍ قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ: أَكَانَ رَسُولُ

اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ السُّورَةَ فِي رَكْعَةٍ؟ قَالَتْ الْمَمْعُصِلُ. قَالَ:

قُلْتُ: فَكَأَن يَصَلِّي قَاعِدًا؟ قَالَتْ: جِئْتُ خَطْبَةَ النَّاسِ

956 - Abdullah bin Şakîk radıyallahu anh'dan:

Hız. Aişe radıyallahu anha'dan Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bir rekatta bir sûre okur muydu? dedim. Aişe radıyallahu anha:

– Evet; Mufasssal sûre(lerden okurdu) dedi.

Oturarak namaz kılar mıydı? dedim.

– Evet insanlar onu yordukları vakit (kıldırı) dedi.

İZAH

Hatm: Kuru otu ortasından kırmak demektir. Burada; yormak, yıpratmak, ihtiyarlatmak manalarına gelir.

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem gençliğinde oturarak namaz kılmazdı. Ümmetinin dertleriyle dertlene dertlene yaşlanıp yıprandığı vakit oturarak da namaz kıldırı.

180 - TEŞEHHÜDDE NASIL OTURULUR?

٩٥٧- عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ قَالَ: قُلْتُ لَأَنْظُرَنَّ إِلَى صَلَاةِ رَسُولِ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيْفَ يَصَلِّي؟. قَالَ: فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَمْسَتْهُ الْقَبِيلَةُ، فَكَثُرَ فَرْقَعُ يَدَيْهِ حَتَّى خَادَتْهَا بِأَذْيَتِهِ ثُمَّ

أَخَذَ سِجَالَهُ بِتَمِيمِهِ، فَلَمَّا أَرَادَ أَنْ يَرْكَعَ رَفَعَهُمَا بِتَمِيمِهِ. قَالَ: ثُمَّ جَلَسَ

فَأَقْرَضَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى وَوَضَعَ يَدَهُ الْيُسْرَى عَلَى فَجْوَةِ الْيُسْرَى وَخَدَّ

مِرْفَقَهُ الْيُسْرَى عَلَى فَجْوَةِ الْيُسْرَى وَقَبَضَ بِيْتَيْنِ وَخَلَقَ خَلْقَةً وَرَأَيْتُهُ يَقُولُ

مَنْكَدًا، وَخَلَقَ بِشَرِّ الْإِبْهَامِ وَالْوَسْطَى وَأَشَارَ بِالسَّابِقَةِ.

957 - Vail bin Hucr radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in nasıl namaz kıldığına muhakkak bakacağım, dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, kalktı ve kibleye dönerek tekbir aldı, ellerini, kulakları hizasına gelene kadar kaldırdı. Sonra sol bileğini sağ eliyle kavradı. Rûku etmek isteyince ellerini başlangıçtaki gibi kaldırdı.

Râvî diyor ki: Sonra oturdu, sol ayağını döşedi, sol elini de sol uyluğu üzerine koydu. Sağ elinin dirseğini sağ uyluğunun üzerinde ayrı tuttu, iki parmağını yumarak bir halka teşkil ettirdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in böyle yaptığını gördüm.

Bişr, baş parmağı ile orta parmağını halka yapıp şehâdet parmağı ile işaret etti.^[73]

İZAH

Bu hadis-i şerif işaretin şehâdet parmağıyla yapılacağına ve sağ elin orta ve baş parmaklarıyla halka teşkil edileceğine delâlet eder.

Şahadetler okunurken sağ elin şehâdet parmağı kaldırılır. İllallah derken parmak indirilir. Halka teşkil edilirken baş parmağın ucu ile orta parmağın ucu birbirlerine denk getirilerek sağ diz üzerine konur.

٩٥٨- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: سُنَّةُ الصَّلَاةِ أَنْ تَنْهَبَ بِرِجْلِكَ

الْيَمْنَى وَتَنْهَبَ بِرِجْلِكَ الْيُسْرَى.

958 - Abdullah bin Ömer radıyallahu anh'dan:

Namazın sünneti senin (tahiyyatta) sağ ayağını dikip sol ayağını ikiye katlamandır.

İZAH

Tahiyyatta oturduğumuz zaman sağ ayağı diker, sol ayağı ikiye bükerek ve üstüne otururuz. Bu keyfiyet namazın sünnetlerindendir.

٩٥٩- أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ

يَقُولُ: مِنْ شُئْنِ الصَّلَاةِ أَنْ تُضَجَّعَ رِجْلُكَ الْيُسْرَى وَتُنْصَبَ الْيُمْنَى.

959 - Abdullah bin Abdullah, Abdullah bin Ömer radiyallahu anh'ın şöyle dediğini işitti.

Sol ayağını yatırıp, sağ ayağını dik tutmak, namazın sünnetlerindendir.

٩٦٠- عَنْ يَحْيَى بْنِ إِسْمَاعِيلَ مَوْلَى

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: قَالَ حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ: عَنْ يَحْيَى أَيْضًا مِنَ الشُّعْبَةِ كَمَا

قَالَ جَرِيرٌ.

960 - Yahya'dan aynı isnatla bir önceki hadisin misli rivâyet olundu.

Ebû Dâvud şöyle dedi: Hammad bin Zeyd yukarıda geçtiği gibi Yahya'dan rivâyet etti. Cerir'in dediği gibi solu yatırıp, sağ ayağı dikmek (sünnettendir,) dedi.

٩٦١- عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ أَنَّ الْقَاسِمَ بْنَ مُحَمَّدٍ أَرَاهُمُ الْجُلُوسَ

فِي الشُّهُدِ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ.

961 - Yahya bin Saîd radiyallahu anh'dan:

Kasım bin Muhammed onlara teşehhütte oturma şeklini gösterdi. Geçen hadisi aynen zikretti.

İZAH

Kasım bin Muhammed teşehhütte oturma şeklini gösterirken sağ ayağını dikti, sol ayağını ikiye büküp yere döşedi ve kabaşı üzeri oturdu. Ayağı üzerine oturmadı. Sonra da “bu şekilde oturmayı bana Abdullah bin Ömer gösterdi. Babasının böyle yaptığını bana haber verdi.” dedi.

٩٦٢- عَنْ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا جَلَسَ

فِي الصَّلَاةِ افْتَرَشَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى حَتَّى أَسْوَدَ ظَهْرُ قَدَمِهِ.

962 - İbrahim'den Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namazda oturduğu vakit ayağını döşerdi. Hatta (yerle çok temas ettiği için) ayağının üstü siyahlanmıştı.

İZAH

958 nolu hadisten itibaren geçen bu beş hadis diğer nüshalarda yoktur. Sadece bu nüshada mevcuttur.

181 - DÖRDÜNCÜ REKATTAN SONRA TEVERRÜKTEN SÖZ EDENLER

٩٦٢- عَنْ أَبِي حَمْدٍ السَّاعِدِيِّ قَالَ: سَمِعْتُهُ فِي عَشْرَةٍ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَقَالَ أَحْمَدُ قَالَ: أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ عَطَاءٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حَمْدٍ السَّاعِدِيِّ فِي عَشْرَةٍ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهُمْ أَبُو قَتَادَةَ. قَالَ أَبُو حَمْدٍ: أَنَا أَعْلَمُكُمْ بِضَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالُوا: فَأَعْرِضْ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ قَالَ: وَفُتِحَ أَصَابِعُ رَجُلَيْهِ إِذَا سَجَدَ، ثُمَّ يَقُولُ: «اللَّهُ أَكْبَرُ» وَيَرْفَعُ وَيَتَنِي رِجْلَهُ الْيُسْرَى فَيَقْعُدُ عَلَيْهَا، ثُمَّ يَضَعُ فِي الْأُخْرَى مِثْلَ ذَلِكَ - فَذَكَرَ الْحَدِيثَ - قَالَ: خَشِيَ إِذَا كَانَتْ الشَّجَّةُ الَّتِي بَيْنَهَا التَّسْلِيمُ أَخْزَرَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى، وَتَعَدَّ مَنُورَنَا عَلَى سِقْوِ الْيُسْرِ. زَادَ أَحْمَدُ: قَالُوا: صَدَقْتَ، هَكَذَا كُلُّ يَضِلِّي، وَلَمْ يَذْكُرَا فِي حَبِيئِهِمَا الْجُلُوسَ فِي الْبَيْنَتَيْنِ كَيْفَ جَلَسَ.

963 - Ebû Humeyd es-Saidî radiyallahu anh'dan: Muhammed bin Amr şöyle dedi: Onu Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in ashabından on kişinin içinde dinledim. Ahmed bin Hanbel ise şöyle der: Muhammed bin

Amr bin Atâ der ki: Ebû Humeyd es-Saidî'yi Rasûlullah'ın ashabından içlerinde Ebû Katade'nin de bulunduğu on kişinin arasında dinledim.

Ebû Humeyd şöyle dedi: Ben Rasûlullah'ın namazını en iyi bileninizim oradakiler: Öyleyse açıkla, dediler. Râvî hadisi nakledip şöyle devam etti.

Ebû Humeyd dedi ki: Rasûlullah: Secde ettiği vakit ayak parmaklarını diker. Sonra Allahuekber der (başını) kaldırır, sol ayağını ikiye bükerek ve üzerine oturur sonra, sonraki rekatta da böyle yapardı, dedi. Sonra Ahmed bin Hanbel. Hadisi anlattı.

Ebû Humeyd devamla şöyle dedi: Selama en yakın secdeye geldiğinde, sol ayağını sağa çıkarır ve sol yanı üzerine teverrük yaparak otururdu. Ahmed bin Hanbel şunu da ziyâde etti. Sahabiler Ebû Humeyd'e, "doğru yaptın, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem de işte böyle kıldırı." dediler.

Fakat Ahmed bin Hanbel'le Müseddet rivâyet ettikleri hadislerinde Humeyd'in ilk iki rekatta nasıl oturduğunu zikretmediler.^[74]

İZAH

Bu hadis dört rekatlı namazların birinci oturuşunda sol ayağı yere yayıp onun üstüne oturmanın, son oturuşta da teverrük oturmanın efdal olduğunu ifade ediyor.

İmâm Şâfiî Hazretleri bu görüştedir. İmâm Azam Hazretlerine göre her iki oturuşta da sağ ayağı dikip sol ayak üzerine oturmak efdaldır.

Mâlik Hazretlerine göre her iki oturuşta da teverrük yapmak efdaldır. (Avn-ül-Ma'bûd, c. 1, s. 363)

Teverrük: Sol ayağını sağ taraftan çıkarıp oturakları üzerine oturmaktır. Her iki ayağı sağdan çıkarmaya da teverrük denir.

Yeftehu: Diker, hafif meylettirir, kibleye doğru çevirir demektir. "H" Harfi ile olduğu için açar manasına değildir.

أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، بِهَذَا الْحَدِيثِ وَلَمْ يَذْكُرْ

أَبَا قَتَادَةَ قَالَ: فَإِذَا جَلَسَ فِي الرُّكْعَتَيْنِ جَلَسَ عَلَى رِجْلِهِ الْيُسْرَى، فَإِذَا

جَلَسَ فِي الرُّكْعَةِ الْآخِرَةِ قَدَّمَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى وَجَلَسَ عَلَى تَقَعْدَتَيْهِ.

964 - Muhammed bin Amr bin Atâ radiyallahu anh'dan: O Rasûlullah'ın ashabından bir toplulukla oturuyordu, şu bir önce geçen hadisi anlattı. (İsa bin İbrahim Mısrî) Ebû Katade'yi söylemedi. “Ebû Humejd oturduğu vakit sol ayağı üzerine oturur, son rekatta oturduğu vakit de sol ayağını sağdan çıkarır, oturakları üzerine otururdu.” dedi.

İZAH

Kaddeme: Öne alır demektir. Burada sol ayağını oturağından ileri alarak sağ tarafından çıkarır demektir.

٩٦٥- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو الْعَامِرِيِّ قَالَ: كُنْتُ فِي مَجْلِسٍ، بِهَذَا

الْحَدِيثِ قَالَ فِيهِ: فَإِذَا قَعَدَ فِي الرُّكْعَتَيْنِ قَعَدَ عَلَى بَطْنِ قَدَمِهِ الْيُسْرَى

وَنَضَبَ الْيَمْنَى، فَإِذَا كَانَتْ الرَّابِعَةُ أَفْضَى بِوَرِكِهِ الْيُسْرَى إِلَى الْأَرْضِ

وَأَخْرَجَ قَدَمَيْهِ مِنْ تَحْتِهِ وَاجْدُو.

965 - Muhammed bin Amr el-Âmirî radiyallahu anh'dan:

Ben bir toplulukta idim, diye geçen hadisi rivâyet etti. Ve o rivâyette şöyle dedi: İkinci rekat oturduğu vakit sol ayağının içine oturur, sağ ayağını dikerdi. Dördüncü rekat olunca, sol oturağını yere dayar, her iki ayağını da bir tarafından çıkartırdı.

٩٦٦- عَنْ عُبَيْسٍ - أَوْ عُبَيْسٍ - بْنِ سَهْلِ السَّاعِدِيِّ أَنَّهُ كَانَ فِي

مَجْلِسٍ فِيهِ أَبُوهُ فَذَكَرَ فِيهِ قَالَ: فَسَجَدَ فَأَنْتَضَبَ عَلَى كَفَيْهِ وَرُكْبَتَيْهِ

وَصُدُودِ قَدَمَيْهِ وَهُوَ جَالِسٌ فَتَوَرَّكَ وَنَضَبَ قَدَمَهُ الْآخِرَى ثُمَّ كَبَّرَ فَسَجَدَ

ثُمَّ كَبَّرَ فَقَامَ وَلَمْ يَتَوَرَّكَ، ثُمَّ عَادَ فَوَرَّكَ الرُّكْعَةَ الْآخِرَى فَكَبَّرَ كَذَلِكَ، ثُمَّ

جَلَسَ بَعْدَ الرَّكْعَتَيْنِ حَتَّى إِذَا هُوَ أَرَادَ أَنْ يَنْهَضَ لِلْقِيَامِ قَامَ بِتَكْبِيرٍ ثُمَّ

رَكَعَ الرَّكْعَتَيْنِ الْآخِرَتَيْنِ، فَلَمَّا سَلَّمَ سَلَّمَ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَلَمْ يَذْكُرْ فِي حَدِيثِهِ مَا ذَكَرَ عَبْدُ الْحَمِيدِ فِي التَّوْرِكِ

وَالرُّفْعِ إِذَا قَامَ مِنْ ثَنَتَيْنِ

966 - Abbas -veya Ayyaş- bin Sehl es-Sâidi radiyallahu anh'dan:

O, babasının da bulunduğu bir toplantıda idi (iki hadis önce geçen konuşmaları anlatıp) ve orada dedi ki (Ebû Humeyd) secde etti. İki avuçları iki dizleri ve iki ayaklarının uçları üzerine doğruldu. Sağ ayağını dikerek teverrüken oturdu. Sonra tekbir alıp (tekrar) secde etti. Sonra tekbir alıp kalktı, teverrük yapmadı.

Sonra ikinci rekata dönüp onu da kıldı. Evvelki gibi tekbir aldı. Ve iki rekattan sonra oturdu.

Ayağa kalkmak isteyince tekbirle kalktı, sonra son iki rekâtı da kıldı. Selam verdiği vakitte sağına ve soluna selam verdi.

Ebû Dâvud dedi: İsa bin Abdullah hadisinde, Ebû Humeyd'in teverrük hakkında ve iki rekattan kalkışında ellerini kaldırdığı hususunda anlattıklarını anlatmadı.

٩٦٧- عَنْ عَبَّاسِ بْنِ سَهْلٍ قَالَ: اجْتَمَعَ أَبُو حَمَيْدٍ وَأَبُو أُسَيْدٍ وَسَهْلُ

بْنُ سَعْدٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ مَسْلَمَةَ، فَذَكَرَ هَذَا الْحَدِيثَ، لَمْ يَذْكُرِ الرُّفْعَ إِذَا قَامَ

مِنْ ثَنَتَيْنِ وَلَا الْجُلُوسَ، قَالَ: حَتَّى فَرَعَ ثُمَّ جَلَسَ فَأَقْتَرَفَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى

وَأَقْبَلَ بِضِدِّ الْيَمْنَى عَلَى يَمِينِهِ.

967 - Abbas bin Sehl radiyallahu anh'dan:

Ebû Humeyd, Ebû Üseyd, Sehl bin Sâid ve Muhammed bin Mesleme bir araya geldiler diyerek (önce geçen) şu hadisi nakletti. İkinci rekattan sonra

ne kalkmayı ne de oturmayı zikretmedi. Namazı bitirince sol ayağını döşeyip oturdu. Sağ ayağının uçlarını kibleye çevirdi.

İZAH

Bu rivâyetlerde atıf yapılan hadis-i şerif 260 ıncı babın birinci hadisidir. 963 nolu hadisle aynı olmakla berâber ondan daha teferruatlıdır.

182 - TEŞEHHÜTLE İLGİLİ RİVÂYETLER

٩٦٨- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: كُنَّا إِذَا جَلَسْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الصَّلَاةِ قُلْنَا: السَّلَامُ عَلَى اللَّهِ قَبْلَ عِبَادِهِ، السَّلَامُ عَلَى قُلَانٍ وَقُلَانٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا تَقُولُوا: السَّلَامُ عَلَى اللَّهِ، فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّلَامُ، وَلَكِنْ إِذَا جَلَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلْ: السَّلَامُ عَلَى اللَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، فَإِنَّكُمْ إِذَا قُلْتُمْ ذَلِكَ أَصَابَ كُلُّ عَبْدٍ صَالِحٍ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ - أَوْ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ - أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، ثُمَّ لِيَسْتَجِيرَ أَحَدُكُمْ مِنَ الدَّعَاءِ أَعَجَبَةٍ إِلَيْهِ فَيَدْعُو بِهِ».

968 - Abdullah bin Mes'ûd radiyallahu anh'dan: Biz Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ile birlikte namazda oturduğumuz vakit kullarından önce Allah'a selam olsun ve falana da selam olsun derdik. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, "Allah'a selam olsun demeyin. Şüphesiz selam Allah'ın kendisidir. Lakin sizden biriniz oturduğu vakit:

Dille yapılan, bedenle yapılan, mal ile yapılan ibadetlerin hepsi senin rızan içindir.

Ey Nebî! Selam, Allah'ın rahmet ve bereketi senin üzerine olsun. Selam bize ve Allah'ın Salih kulları üzerine olsun. Siz bunu söylediğiniz vakit

göklerde ve yerde yahut göklerle yer arasındaki bütün Salih kullara isabet eder.

Şahitlik ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur, yine şahitlik ederim ki Hz. Muhammed sallallahu aleyhi vesellem Allah'ın kulu ve Rasûlüdür desin, sonra sizden biriniz hoşuna giden dualardan onunla duâ etmek için seçsin” buyurdu.^[75]

İZAH

İmam Azam, Şâfiî ve Mâlik Hazretlerine göre teşehhütte bulunmak vaciptir. Hanefilerce salât ü selam sünnettir. Salat ü selamdan sonra duâ müstehaptır. Bu hadis-i şerife göre dualardan hoşuna gideni seçmekte muhayyerdir. Dilediğini seçsin diye serbestlik verilmişse de bu serbestliğin Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in namazda okuduğu dualardan ve Kur'an-ı Kerimde geçen duâ ayetlerinden olmasına zımnen işaret vardır.

٩٦٩- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: كُنَّا لَا نَعْلَمُ مَا نَقُولُ إِذَا جَلَسْنَا فِي
الْعَلَاةِ، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ عَلِمَ، فَذَكَرَ نَعْوَةَ
قَالَ سَرِيكَ: وَخَدَّكَ جَامِعَ يَمِينِي ابْنِ شَدَادٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ
عَبْدِ اللَّهِ بِوَجْهِهِ قَالَ: وَكَانَ يُعَلِّمُنَا كَلِمَاتٍ وَلَمْ يَكُنْ يُعَلِّمُنَا هُنَّ كَمَا
يُعَلِّمُنَا الشَّهَادَةُ: «اللَّهُمَّ أَلْفَ بَيْنَ قُلُوبِنَا، وَأَصْلِحْ ذَاتَ بَيْنِنَا، وَاهْدِنَا سُبُلَ
السَّلَامِ، وَنَجِّنَا مِنَ الظَّلَمَاتِ إِلَى النُّورِ، وَجَبِّتِ الْقَوَاجِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا
وَمَا بَطَّنَ، وَبَارِكْ لَنَا فِي أَشْمَاعِنَا وَأَبْصَارِنَا وَقُلُوبِنَا وَأَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا
وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ الثَّوَابُ الرَّجِيمُ، وَاجْعَلْنَا شَاكِرِينَ لِنِعْمَتِكَ، مُفْنِينَ
بِهَا، قَابِلِيهَا وَأَتَمِّمُهَا عَلَيْنَا».

969 - Abdullah bin Mes'ûd radiyallahu anh'dan:

Biz namazda oturduğumuz vakit ne diyeceğimizi bilmiyorduk. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e öğretildi, diye geçen hadisin benzerini zikretti.

Şerîk dedi ki:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bize bazı sözler öğretirdi ki, onu teşehhüt öğrettiği gibi öğretmezdi.

Îlâhî kalplerimiz arasını birleştir. Arası açık olanlarımızı barıştır, bizi doğru yola hidayet et, bizi karanlıklardan nura kurtar, fuhşiyâtın açığından ve kapalisından bizi uzaklaştır. Bizim kulaklarımızı, gözlerimizi, kalplerimizi, ailelerimizi zürriyetlerimizi bize mübarek kıl. Bizim tövbemizi kabul et, çünkü sen tövbeleri çok kabul edensin, merhametlisin. Bizi nimetlerine şükreden, onları itiraf eden ve (verdiğine) râzı olanlarından eyle, ve bize nimetlerini tamamla. [76]

٩٧٠- عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ مُخَيْمِرَةَ قَالَ: أَخَذَ غُلَقَةَ يَدِي فَحَثَّنِي

أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ أَخَذَ يَدِي، وَأَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

أَخَذَ يَدَ عَبْدِ اللَّهِ فَغُلَقَتُهُ الْكُفْهَ فِي الصَّلَاةِ، فَذَكَرَ مِثْلَ دُعَاءِ حَبِيبِ

الْأَعْمَشِ: «إِذَا قُلْتَ هَذَا - أَوْ قَضَيْتَ هَذَا - فَقَدْ قَضَيْتَ صَلَاتَكَ، إِنَّ

شِئْتَ أَنْ تَقُومَ فَقُمْ وَإِنْ شِئْتَ أَنْ تَقْعُدَ فَاقْعُدْ».

970 - Kasım bin Muhaymire radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Alkame elinden tuttu ve Abdullah bin Mes'ûd'un onun elinden tuttuğunu Abdullah'ın elinden de Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in tutup ona namazda teşehhüdü öğrettiğini haber verdi, deyip A'meş'in hadisindeki duanın aynısını zikretti. “Şunu söyleyip veya şunu yerine getirdiğin vakit namazını yerine getirmiş olursun. Bundan sonra kalkmak istersen kalk, oturmak istersen otur.”

İZAH

Bu hadis-i şerifte teşehhütten sonra istersen kalkıp gitmek, istersen oturmak arasında muhayyer bırakıldığı için “Allahümme Salli” duâlarının okunmasının vacip olmadığı anlaşılmıştır.

Bir de bu hadiste, hangi kelimeler Rasûl-i Ekrem'in sözü olduğu hususu üzerinde durulup “bunu söyledin veya bunu yaptığın vakit namazın tamam oldu” cümlesinin Peygamberimizin sözü, “kalkmak istersen kalk, oturmak istersen otur” cümlesinin İbn-i Mes'ûd'un sözü olduğu kaydedilmiştir.

٩٧١- عَنْ أَبِي بَشِيرٍ: سَمِعْتُ مُبَاهِجًا يُحَدِّثُ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الشَّهَادَةِ: «الشَّحِيحَاتُ لِلَّهِ، الْمَلَكُوتُ

الطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ» - قَالَ: قَالَ ابْنُ

عُمَرَ: زِدْتُ فِيهَا وَبَرَكَاتُهُ - «السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الْعَالَمِينَ،

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» - قَالَ ابْنُ عُمَرَ زِدْتُ فِيهَا وَحُكْمَ لَا شَرِيكَ لَهُ

- «وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ».

971 - Ebû Bîşr radıyallahu anh'dan:

Mücahid'in İbn-i Ömer'den onun da Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'den teşehhüd hakkında naklini işittim.

Sözle, vücutla ve mal ile yapılan bütün ibadetler Allah'a mahsustur. Ey Nebî Selam, Allah'ın rahmeti ve bereketleri senin üzerine olsun. Mücahid, dedi, İbn-i Ömer dedi ki: Buna “veberekatühu” kelimesini ziyâde ettim. Selam bize ve Allah'ın salih kullarına olsun. Allah'tan başka ilah olmadığına ben şahidim, buna da “yalnız O var, onun eşi yok” cümlesini ziyâde ettim. Yine Muhammed'in Allah'ın kulu ve Rasûlü olduğuna şahidim.

٩٧٢- عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقَاشِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي مُوسَى

الْأَشْعَرِيَّ، فَلَمَّا جَلَسَ فِي آخِرِ صَلَاتِهِ قَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: أَقْبَرَتِ الصَّلَاةُ

بِالْبَرِّ وَالزُّكَاةِ، فَلَمَّا انْقَضَى أَبُو مُوسَى أَقْبَلَ عَلَى الْقَوْمِ فَقَالَ: أَيُّكُمْ فَقَابِلُ

كَلِمَةِ كَذَا وَكَذَا؟ قَالَ: فَأَرَمَ الْقَوْمَ. قَالَ: أَيُّكُمْ الْقَابِلُ كَلِمَةَ كَذَا وَكَذَا؟ قَالَ:

فَأَرَمَ الْقَوْمَ. قَالَ: فَلَعَلَّكَ يَا جَعْفَرُ أَنْتَ قُلْتَهَا؟ قَالَ: عَا قُلْتَهَا، وَلَقَدْ رَهَيْتُ

أَنْ تَبْكُمِي بِهَا. فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: أَنَا قُلْتُهَا وَمَا أَرَدْتُ بِهَا إِلَّا الْخَيْرَ.
فَقَالَ أَبُو مُوسَى: أَمَا تَعْلَمُونَ كَيْفَ تَقُولُونَ فِي صَلَاتِكُمْ؟ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطَبَنَا فَعَلَمْنَا وَبَيْنَ لَنَا سِتًّا وَعَلَّمَنَا صَلَاتَنَا. فَقَالَ:
«إِذَا صَلَّيْتُمْ فَأَتَيْمُوا صُفُوفَكُمْ، ثُمَّ لِيُؤَمِّكُمْ أَخَذَكُمْ، فَإِذَا كَثُرَ فَكَبِّرُوا وَإِذَا
قَلَّ «غَيْرَ الْمُعْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ» فَقُولُوا: آمِينَ يُجِبْكُمْ اللَّهُ، وَإِذَا
كَثُرَ وَرَكَعَ فَكَبِّرُوا وَارْكَعُوا فَإِنَّ الْإِمَامَ يَزَكِّي قَبْلَكُمْ وَيَزَعُ قَبْلَكُمْ» قَالَ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «فَبَلَكَ بِتِلْكَ، وَإِذَا قَالَ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ
حَمِدَهُ فَقُولُوا: أَللَّهُمَّ زَيِّنَا لَكَ الْحَمْدَ، يَسْمَعِ اللَّهُ لَكُمْ، فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ
قَالَ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ. وَإِذَا
كَثُرَ وَسَجَدَ فَكَبِّرُوا وَاسْجُدُوا، فَإِنَّ الْإِمَامَ يَسْجُدُ قَبْلَكُمْ وَيَزَعُ قَبْلَكُمْ»
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «فَبَلَكَ بِتِلْكَ، فَإِذَا كَانَ عِنْدَ الْقَعْدَةِ
فَلْيَكُنْ مِنْ أَوَّلِي قَوْلِي أَخَذَكُمْ أَنْ يَقُولَ: أَلْتَّحِيَّاتُ الْمُبَشَّاتُ الصَّلَوَاتُ فِيهِ
السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ
اللَّهِ الصَّالِحِينَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ»
لَمْ يَقُلْ أَحَدٌ: «وَبَرَكَاتُهُ» وَلَا قَالَ: «وَأَشْهَدُ»، قَالَ: «وَأَنَّ مُحَمَّدًا».

972 - Hittân bin Abdullah er-Rakkâşî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ebû Musa el-Eş'arî bize namaz kıldırmişti. Namazın sonunda oturunca cemaatin birisi namaz (Kur'an da) her türlü hayır ve zekâtla birleştirilmiştir, dedi. Ebû Musa namazı bitirince cemaate dönerek:

Şöyle şöyle kelimeleri söyleyen hanginizdi, dedi. Cemaat sükût etti. (tekrar) Şöyle şöyle kelimeleri söyleyen hanginizdi? dedi. Cemaat (yine) sustular. (Bunun üzerine Ebû Musa) Ya Hittân bu sözü senin söylemen muhtemel

dedi. Ben söylemedim, amma yemin olsun ki bundan dolayı beni üzecek bir şeyle bana hitap edeceğinden korkmuştum. Hıttan dedi: Cemaatten biri onu ben söyledim, fakat onunla hayırdan başka bir şey murad etmedim, dedi. Ebû Musa da namazınızda neler söyleyeceğinizi bilmez misiniz? Gerçek Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bize bir hutbe irad edip, sünnetimizi açıklayıp namazımızı ve (namazda ne) okuyacağımızı, öğretti ve şöyle buyurdu:

Namaz kıldığınız vakit saflarınızı dosdoğru tutun, sonra size içinizden biriniz imamlık etsin. O tekbir aldığı vakit siz de tekbir alın, O fatihayı bitirdiği vakit amin deyin, Allah duanızı kabul eder. imam tekbir alıp rükûa indiği vakit siz de tekbir alıp rükûa inin, şüphesiz imam sizden önce rükûa gidecek ve sizden önce doğrulacaktır. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem işte O, onunladır sizin rükûa imamdan sonra inişinizden meydana gelen eksiklik rükûdan imamdan sonra doğrulmanızla telâfi olunur” buyurdu.

İmam Semiallahü limen hamide dediği vakit siz de Allahümme rabbenâ lekelhamd deyin, Allah dualarınızı kabul eder. Gerçekten Allah Teala Peygamberinin dili ile Semiallahü limen hamide buyurdu.

(İmâm) tekbir alıp secde edince, siz de tekbir alıp secde edin, zira imam sizden önce secde eder. Sizden önce secdeden kalkar. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem O, onunladır. Sizin secdeye imamdan sonra varışınızdan meydana gelen eksiklik, sonra kalkışınızla telafi olur, buyurdu. Sıra oturmaya geldiği vakit de sizden birinizin ilk sözü:

Dille, bedenle ve mal ile yapılan ibadetlerin hepsi Allah’a mahsustur. Ey Nebî, Allah’ın rahmeti, bereketleri ve selam sana olsun. Selam bize ve Allah’ın salih kullarına olsun. Allah’tan başka ilah olmadığına şahidim, Muhammed aleyhisselam Allah’ın kulu ve Rasûlü olduğuna şahidim, desin.

Ahmed rivâyetinde veberekatühû ve eşhedü lafızlarını söylemedi, sadece “enne muhammeden” dedi.

İZAH

Erenme: Sustu, sükût etti, demektir.

Reheptü: Korktum.

Tebkeani: Hoş olmayan bir şeyle beni karşılamandan demektir.

٩٧٣- عَنْ جَطَّانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقَّاشِيِّ بِهَذَا الْحَدِيثِ. رَأَى: «فَرَادَا

قَرَأَ فَأَنْصَحُوا». وَقَالَ فِي الشَّهَادَةِ بَعْدَ «أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ»، رَأَى:

«وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: قَوْلُهُ «وَأَنْصَحُوا» لَيْسَ بِمَحْفُوظٍ، لَمْ يَجِزْ بِهِ إِلَّا

سَلِيمَانَ التَّيْمِيُّ فِي هَذَا الْحَدِيثِ.

973 - Bir önce geçen şu hadis Hittân bin Abdullah el-Rakkâşî'den rivâyet edildi ve orada (imam) okuduğu vakit siz sükût edin, teşehhütte “eşhedü enla ilahe illallah”tan sonra (vahdehü lâ şerîke lehu = O birdir, şerîki yoktur) cümlesini ziyâde etti.

Ebû Dâvud dedi: Sükut edin lafzı mahfuz değildir. Bu lafzı kimse getirmedi, ancak Süleyman Teymî şu hadiste getirdi. [77]

٩٧٤- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يُعَلِّمُنَا الشَّهَادَةَ كَمَا يُعَلِّمُنَا الْقُرْآنَ وَكَانَ يَقُولُ: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الْمُبَارَكِ

الْمَلَكُوتِ الْمَلِكِ اللَّهُ أَسْلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ،

أَسْلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ

أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ».

974 - İbn-i Abbas'tan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Kur'an'ı bize öğrettiği gibi teşehhüdü de öğretti. (Ettehiyyatü...) dille yapılan bütün ibadetler, beden ve mal ile yapılan bütün ibadetler, Allah'a mahsustur. Ey Peygamber Allah'ın rahmeti, bereketleri selamı sana olsun. Bize ve Allah'ın salih kullarına selam olsun, Allah'tan başka ilah olmadığına ve Hz.Muhammedin de Allah'ın kulu ve Rasûlü olduğuna şahitlik ederim. [78]

İZAH

Burada İbn-i Abbas şehâdetleri rivâyet ederken (eşhedü ellâ ilâhe illallah ve eşhedü enne muhammeden Rasûlullah) demiş (abduhû = Allah'ın kuludur) cümlesini söylemiştir.

Hazreti Ömer, İbn-i Mes'ûd, Câbir, Ebû Musa ve İbn-i Zübeyr Hazretlerinden rivâyet edilen şehâdetlerde ise “abduhû” lafzı rivâyet edilmiştir.

٩٧٥- عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ: أَمَّا بَعْدُ، أَمْرُنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا كَانَ فِي وَسْطِ الصَّلَاةِ أَوْ حِينَ انْقِضَائِهَا: «تَقَابَلُوا قِيلَ

التَّسْلِيمَ فَقُولُوا: أَلْحَيَّاتُ أَلْعَلِّيَّاتُ، وَالصَّلَوَاتُ وَالْمَلَكُ إِلَهُ ثُمَّ سَلِمُوا عَنِ

الْبُيُوتِ، ثُمَّ سَلِمُوا عَلَى قَارِيَتِكُمْ وَعَلَى أَنْفُسِكُمْ». قَالَ أَبُو دَاوُدَ: سَلِمْنَا مِنْ

مُوسَى كُوفِي الْأَضْلَى كَانَ يَدْمَشْقِي.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَذَلِكَ هَذِهِ الصَّحِيفَةُ عَلَى أَنَّ الْحَسَنَ سَمِعَ مِنْ سَمُرَةَ.

975 - Semura bin Cündüp radiyallahu anh'dan: Bundan sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bize, “namazın ikinci rekatından veya bitme anından önce selamdan önce başlayın “Ettahıyyâtü Etteyyibâtu vessalavâtu velmülkü lillahi” deyin, sonra sağınıza, sonra da okuyucunuza (imâmınıza) ve kendi nefsinize selam verin diye emretti.”

Ebû Dâvud dedi: Süleyman bin Musa aslen Kufe’lidir. Şam’da bulunuyordu. Ebû Dâvud: Şu sahife Hasan’ın, Semura’dan işittiğine delâlet eder.

183 - TEŞEHÜDDEN SONRA RASÛLULLAH’A SALAVÂT OKUMAK

٩٧٦- عَنْ كَتَبِ بْنِ عَجْزَةَ قَالَ: قُلْنَا - أَوْ قَالُوا - : يَا رَسُولَ اللَّهِ

أَمْرُنَا أَنْ نُصَلِّيَ عَلَيْكَ وَأَنْ نُسَلِّمَ عَلَيْكَ، فَأَمَّا السَّلَامُ فَقَدْ عَرَفْنَاهُ، فَكَيْفَ

تُصَلِّي خَلِيلِكَ؟ قَالَ: «قُولُوا: اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ كَمَا
صَلَّيْتَ عَلٰى اِبْرَاهِيْمَ، وَبَارِكْ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلٰى
آلِ اِبْرَاهِيْمَ اِنَّكَ خَيْرٌ مُّجِيْدٌ».

976 - Ka'b bin Ucre radiyallahu anh'dan: Rasûlallah sallallahu aleyhi vesellem'e şöyle dedik, veyahut şöyle dediler:

“Ya Rasûlallah, sana salât okumamızı ve selamda bulunmamızı emrettin, selamı biliyoruz ama sana nasıl salâtta bulunacağız?” Rasûlallah sallallahu aleyhi vesellem şöyle deyin, buyurdu.

“- Ey Allah'ım İbrahim'e ve âline salât ettiğin gibi Muhammed sallallahu aleyhi vesellem'e ve âline de salât et, İbrahim'e bereketli kıldığın gibi Muhammed ve âlini de bereketli kıl, sen öğülmüşsün, yücesin.”^[79]

İZAH

İbn-i Mes'ûd, Câbir bin Zeyd, Şâfiî, Ahmed bin Hanbel Hazretleri bu hadisle istidlal ederek teşehhüdden sonra, “Allahümme Salli, Allahümme Barik” okumanın vacip olduğunu söylediler. Ebû Hanife Hazretleri, Mâlik bin Enes, Süfyân Sevrî ve Evzâî de vacip olmadığını söylediler.

٩٧٧- حَدَّثَنَا شُعْبَةُ بِهَذَا الْحَدِيثِ قَالَ: «صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَعَلٰى آلِ

مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰى آلِ اِبْرَاهِيْمَ».

977 - Şu'be radiyallahu anh, şu hadisi rivâyet etti de İbrahim'in âline salât ettiğin gibi Muhammed sallallahu aleyhi vesellem'e ve Muhammed'in âline salât et. (dedi)

٩٧٨- عَنِ الْحَكَمِ بِإِسْنَادِهِ بِهَذَا قَالَ: «اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ

وَعَلٰى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰى اِبْرَاهِيْمَ اِنَّكَ خَيْرٌ مُّجِيْدٌ، اَللّٰهُمَّ

بَارِكْ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَعَلٰى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلٰى آلِ اِبْرَاهِيْمَ اِنَّكَ

خَيْرٌ مُّجِيْدٌ».

قَالَ أَبُو قَاوَدٍ: رَوَاهُ الرَّبِيعُ بْنُ عَبْدِ عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، كَمَا رَوَاهُ

يُسْعَرُ، إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: «كَمَا صَلَّيْتُ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ خَيْرٌ مَجِيدٌ

وَبَارِكٌ عَلَى مُحَمَّدٍ» وَشَاقَ مِثْلَهُ.

978 - Geçen şu hadisin isnadı ile Hakem'den rivâyet edildi de:

– Ey Allah'ım, “İbrahim’e salât ettiğin gibi Muhammed sallallahu aleyhi vesellem’e ve Muhammed’in âline de salât et. Sen övülmüşsün, sen yücesin ey Allah. İbrahim’in âline bereketli kıldığın gibi Muhammed’e ve Muhammed’in âline de bereketli kıl. Gerçekten sen övülmüşsün, yücesin.

Ebû Dâvud şöyle dedi:

Zübeyr bin Adiy, İbn-i Ebû Leylâ’dan Mis’ar’ın rivâyeti gibi rivâyet etti. Şu kadar ki, o şöyle dedi:

– “Kemâ salleyte alâ âli İbrahim’e inneke hamîdün mecîd. Ve bârik alâ Muhammedin” ve geçen hadisin benzerini sevk etti.^[80]

٩٧٩- عَنْ عَمْرِو بْنِ سُلَيْمٍ الرَّزْقِيِّ أَنَّهُ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو حُمَيْدٍ

السَّاعِدِيُّ: أَنَّهُمْ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ تُصَلِّي عَلَيْنَا؟ قَالَ: «قُولُوا:

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ،

وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ

خَيْرٌ مَجِيدٌ».

979 - Amr bin Süleyym ez-Zürakî'den:

Ebû Humeyd es-Saîdî bana nakletti:

Onlar (ey Allah'ın Rasûlü, sana nasıl salât edelim?) dediler.

Rasûl-i Ekrem de: “Ey Allah'ım Muhammed sallallahu aleyhi vesellem’e onun zevceleri ve zürriyeti üzerine salât et. İbrahim’in âli üzerine salât

ettiğin gibi, İbrahim'in âline mübarek kıldığın gibi Muhammed'in âline de mübarek kıl. Sen övülmüşsün, yücesin.” deyin.

٩٨٠- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ أَنَّهُ قَالَ: أَتَانَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَجْلِسٍ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ، فَقَالَ لَهُ بَشِيرُ بْنُ سَعْدٍ: أَمَرْنَا

اللَّهُ أَنْ نُصَلِّيَ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ! فَكَتِفَ نُصَلِّيَ عَلَيْكَ؟ فَكَتَبْتُ رَسُولُ

اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى تَمْتَنِينَ أَنَّهُ لَمْ يَسْأَلَهُ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «قُولُوا»، فَذَكَرْتُ مَعْنَى حَدِيثِ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ.

زَادَ فِي آخِرِهِ: «فِي الْعَالَمِينَ، إِنَّكَ حَبِيبٌ مَجِيدٌ».

980 - Ebû Mes'ûd el-Ensârî radiyallahu anh'dan:

Sa'd İbn-i Ubâde'nin meclisinde, Rasûl-i Ekrem bize geldi. Bişr bin Sa'd ona; “Ey Allah'ın Rasûlü, Allah bize sana salât etmemizi emretti. Sana nasıl salât edelim?” dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz o kadar sustu ki ne olaydı sormasaydın, temennisinde bulunduk, sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle deyin, buyurdu. (976 nolu) Ka'b bin Ücre'nin hadisinin manasını zikretti, yalnız sonunda: “Alemler içinde gerçekten sen övülmüşsün, Mecidsin,” cümlesini ziyâde etti.

٩٨١- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَمْرِوٍ بِهَذَا الْخَيْرِ قَالَ: «قُولُوا: اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى

مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ وَعَلَى آلِهِ مُحَمَّدٍ».

981 - Ukbe bin Amr radiyallahu anh'dan: (geçen) şu haber rivâyet edildi, dedi ki:

“Ey Allah'ım, Ümmî Peygamber Muhammed sallallahu aleyhi vesellem'e ve Muhammed sallallahu aleyhi vesellem'in âline salât et, deyin.”

٩٨٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ

سَوَّاهُ أَنْ يَكْتُمَالَ بِالْمَيْتَةِ الْأَوَّلَى إِذَا صَلَّى عَلَيْنَا أَهْلَ النَّبِيِّ فَلْيَقُلْ: اَللّٰهُمَّ

صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ وَأَزْوَاجِهِ أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ وَخُرَيْجِهِ وَأَهْلِ بَيْتِهِ كَمَا

صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ خَيْرٌ مَجِيدٌ»

982 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu:

“Bizim ehl-i beytin üzerine salât ettiğiniz vakit, sevabının tam ölçükle ölçülmesini isteyen kimse şöyle desin:

Ey Allah'ım İbrahim'in âline salât ettiğin gibi, Peygamber olan Muhammed sallallahu aleyhi vesellem'e ve mü'minlerin anneleri olan Rasûlullah'ın hanımlarına ve onun zürriyetine, ehl-i beytine de salât et. Gerçekten sen övülmüşsün, yücesin.”

184 - TEŞEHHÜTTEN SONRA SÖYLENECEK SÖZLER

٩٨٣- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عَائِشَةَ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا فَرَغَ أَحَدُكُمْ مِنَ الشَّهَادَةِ الْآخِرَةِ

فَلْيَتَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنْ أَرْبَعٍ: مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ، وَمِنْ غَلَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ فِتْنَةِ

الْمُخَيَّا وَالْمَمَاتِ، وَمِنْ شَرِّ الْمَبِيعِ الدَّجَالِ»

983 - Muhammed bin Ebî Aişe, Ebû Hüreyre'nin şöyle dediğini işitmiş:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu:

“Sizden biriniz son teşehhütten ayrıldığı vakit şu dört şeyden (Allah'a) sığınsın.

Cehennem azabından, Kabir azabından, dirilik ve ölümün fitnesinden ve Mesih Deccal'ın şerrinden.”^[81]

İZAH

Deccal’a Mesih denilmesinin sebebi gözünün düz ve silme olmasından dolayıdır. Hz. İsa’ya Mesih denmesinin sebebi dünyaya geldiğinde Hz. Zekeriya tarafından Mesh edildiği içindir.

٩٨٤- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ

يَقُولُ بَعْدَ التَّشَهُّدِ: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ، وَأَعُوذُ بِكَ

مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الدُّجَالِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ

الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ».

984 - İbn-i Abbas radiyallahu anh’dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem teşehhütten sonra:

“- Allahümme innî eûzü bike min azâbi Cehenneme ve eûzü bike min azâbi’l kabri ve eûzü bike min fitneti d-Deccâli ve eûzü bike min fitnetil mahyâ velmemâtî” derdi. “İlâhi Cehennem azabından, kabir azabından, Deccal’ın fitnesinden, dirilik ve ölümün fitnesinden sana sığınırım.” derdi.

٩٨٥- عَنْ خُطَّلَةَ بْنِ غُلَيْفٍ أَنَّ مِهْجَانَ بْنَ الْأَدْرِجِ حَدَّثَهُ قَالَ: دَخَلَ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَسْجِدَ فَإِذَا هُوَ بِرَجُلٍ قَدْ قَامَ

صَلَاتَهُ وَهُوَ يَتَشَهُّدُ وَهُوَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ يَا اللَّهُ الْأَخَذَ الصَّحْدَ

الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ، أَنْ تَغْفِرَ لِي ذُنُوبِي إِنَّكَ

أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ. قَالَ: فَقَالَ: «عَدَّ غُفِرَ لَهُ، هَذَا غُفِرَ لَهُ» ثَلَاثًا.

985 - Hanzale bin Ali radiyallahu anh’dan: Ona da Mihcan bin Edre haber verdi. Dedi ki:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz mescide girmişti, birde ne görsün, bir şahıs namazını kılmış, teşehhütte şunları söylüyor:

“- İlahî! Ey bir ve eşsiz olan, doğmaz, doğurmaz ve kendine hiç kimse denk olamayan Allah’ım. Senden günahlarımı mağfiret etmeni isterim. Şüphesiz

sen mağfiret edici ve yarlığayıcısın.”

Mihcan dedi:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem üç defa:

“- Muhakkak o bağışlandı. O bağışlandı” buyurdu. ^[82]

185 - TEŞEHHÜDÜN GİZLİ OLMASI

٩٨٦- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: مِنَ الشُّعْرِ أَنْ يُخْفَى الشَّهَادَةُ.

986 - Abdullah bin Mes'ûd radiyallahu anh'den:

Teşehhüdü gizlemek, sünnettendir.

İZAH

Teşehhüdü gizli okumak sünnettir.

Bir sahabi şu hareket sünnettir, dediği vakit, bundan Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in fiili, sözü, takriri böyledir, demek manası anlaşılır.

186 - TEŞEHHÜDDE (PARMAKLA) İŞARET ETMEK

٩٨٧- عَنْ عَلِيٍّ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُعَاوِيَّ قَالَ: رَأَيْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ

عُمَرَ وَأَنَا نَحْنُ بِالْحَضَرِ فِي الصَّلَاةِ، فَلَمَّا انْصَرَفَ نَهَانِي وَقَالَ: إِصْنَعْ

كَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْنَعُ، فَقُلْتُ: وَكَيْفَ كَانَ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْنَعُ؟ قَالَ: إِذَا جَلَسَ فِي الصَّلَاةِ

رَضَعَ كَفَّهُ الْيُمْنَى عَلَى فَخْذِهِ الْيُمْنَى وَقَبَضَ أَصَابِعَهُ كُلَّهَا، وَأَشَارَ بِأُصْبُعِهِ

الْيُمْنَى تَلِي الْإِثْمَامَ، وَوَضَعَ كَفَّهُ الْيُسْرَى عَلَى فَخْذِهِ الْيُسْرَى

987 - Ali bin Abdurrahman el-Muaviyyi radiyallahu anh'dan:

– Abdullah bin Ömer, benim namazda çakılları karıştırdığımı gördü. Namazdan çıkınca beni (bundan) menetti. Ve bana:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in yaptığı gibi yap, dedi.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem nasıl yapardı, dedim. Abdullah bin Ömer:

– Namazda oturduğu vakit sağ elini, sağ uyluğuna kor, parmaklarının hepsini yumar, baş parmağını takip eden (şahadet) parmağıyla işaret eder, sol elini de sol uyluğuna kordu. [\[83\]](#)

İZAH

Teşehhüdde sağ elin, sağ diz üzerine konuluşunda birkaç şekil rivâyet edildi.

1 - 957 nolu hadiste geçtiği gibi en küçük parmakla, onun yanında bulunan parmağı yumup, orta ve baş parmakla halka teşkil edip, şehâdet parmağını kaldırarak işaret etmek.

2 - Müslim'in Abdullah bin Ömer yoluyla rivâyet ettiği bir hadiste:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namazda oturduğu vakit sağ elini sağ dizine kor, parmaklarıyla 53 (elliüç) teşkil eder, şehâdet parmağıyla işaret ederdi, denilmektedir. Bu durumda:

Baş parmağının başını şehâdet parmağın orta boğumuna kor, orta parmağı diğer parmağı ile büküp dizi üzerine kordu.

3 - Bu hadiste olduğu gibi bütün parmakları yumup şehâdet parmağı ile işaret etmek.

4 - Müslim'in ve Ebû Dâvud'un Abdullah bin Zübeyr yoluyla rivâyet ettikleri bir hadiste bildirildiği gibi:

– Eller dizlere konulur, baş parmak orta parmak üzerine konur, şehâdet parmağıyla işaret edilir.

İşaretten gaye dil ile yapılan nefy ve isbatı, el ile de tekit etmektir.

Hanefîlerce: “Lâ ilahe” denildiği vakit parmak yukarıya kaldırılır, “İllallah” denildiği vakit de aşağı indirilir.

İmam Şâfiî’ye göre: Parmak “İllallah” denildiğinde kaldırılır.

Hanefî fukahası bu rivâyetlerden birinci ve ikinci rivâyeti esas olarak aldılar. Teşehhüdde işaret sünnettir. Fakat bunun nasıl yapılacağını herkes bilemediği için, bunun terk edilmesini uygun gören fakihler de vardır. (Avnul Ma’bûd, c. 1, s. 325, Menhel, c. 5, s. 102)

٩٨٨- حَدَّثَنَا عَامِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: كَانَ رَسُولُ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَعَدَ فِي الصَّلَاةِ جَعَلَ قَلَمَهُ الْيُسْرَى تَحْتَ

أُجْلِيهِ الْيَمْنَى وَسَاقِهِ وَفَرَسَ قَلَمَهُ الْيَمْنَى وَوَضَعَ يَدَهُ الْيُسْرَى عَلَى رُكْبَتِهِ

الْيُسْرَى وَوَضَعَ يَدَهُ الْيَمْنَى عَلَى فَخْذِهِ الْيَمْنَى وَأَشَارَ بِأَصْبَعِهِ وَأَرَاتَا هُنْدُ

الْوَاحِدِ وَأَشَارَ بِالسَّبَابَةِ.

988 - Âmir bin Abdullah bin Zübeyr, o da babasından radiyallahu anh:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namazda oturduğu vakit, sol ayağını sağ uyluk ve inciğinin altına kor, sağ ayağını döşer, sol elini de sol dizinin üstüne kor, sağ elini de sağ uyluğunun üzerine kor ve parmağıyla işaret ederdi.

Abdülvahid, şehâdet parmağıyla işaret ederek nasıl yapılacağını bize gösterdi. [84]

٩٨٩- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ: أَنَّهُ ذَكَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ كَانَ يُشِيرُ بِأَصْبَعِهِ إِذَا دَعَا وَلَا يُخْرِجُهَا.

قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ: وَرَأَى عُمَرُو بْنُ دِينَارٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي عَامِرٌ عَنْ أَبِيهِ:

أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْعُو كَذَلِكَ، وَيَتَحَامَلُ النَّبِيُّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدِهِ الْبَشَرَى عَلَى فَخْذِهِ الْبَشَرَى .

989 - Abdullah bin Zübeyr radıyallahu anh'dan:

– O, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem duâ ettiği vakit parmağıyla işaret ederdi. Ancak onu hareket ettirmezdi, diye anlattı.

İbn-i Cüreyc şöyle dedi:

– Amr bin Dinar ziyâde ederek dedi ki: Bana babası Abdullah bin Zübeyr'den naklen Amr şöyle haber verdi:

– Babam Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'i sol eli ile sol uyluğu üzerine yüklenir olarak böylece duâ ettiğini görmüş.

٩٩٠- عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ أَبِيهِ بِهَذَا الْحَدِيثِ قَالَ:

لَا يُجَاوِزُ بَصَرَهُ إِشَارَتَهُ وَحَدِيثَ حَجَّاجٍ أَنَّهُ.

990 - Âmir bin Abdullah bin Ez Zübeyr radıyallahu anh'dan; o da babasından:

– (Geçen) şu hadisi rivâyet etti ve dedi ki:

– Gözü işaretini geçmezdi. [\[85\]](#)

Ebû Dâvud dedi ki: Haccac'ın hadisi daha tamamdır.

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şehâdetleri okurken, parmağıyla işaret ettiğinde, gözleri parmağını takip eder, sağa sola bakmazdı. Çünkü, tahiyyat okurken huzurlu durabilmek için, kucağa bakmak gerekir. Gözün görme hududu genişledikçe, huşu ve huzur da o nispette dağılır.

٩٩١- عَنْ مَالِكِ بْنِ نُمَيْرٍ الْحُزَاعِيِّ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاجْتَمَعَا فِرَاعُهُ الْيَمْنَى عَلَى فَخِطَةِ الْيَمْنَى رَافِعًا

إِصْبَعَهُ السَّيِّئَةَ قَدْ خَنَاحَهَا شَيْئًا.

991 - Mâlik bin Numeyr el-Huzaî'den o da babası Numeyr radiyallahu anh'dan: Peygamber sallallahu aleyhi vesellem sağ kolunu sağ uyluğuna koyarak şehâdet parmağını bir parça eğerek kaldırdığını gördüm, dedi. [86]

187 - NAMAZDA ELE DAYANMANIN KERAHATİ

٩٩٢- عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

- قَالَ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ: - أَنْ يَجْلِسَ الرَّجُلُ فِي الصَّلَاةِ وَهُوَ مُعْتَمِدٌ عَلَى

يَدِهِ. وَقَالَ ابْنُ شُبَّوَيْهٍ: نَهَى أَنْ يَتَعَمَّدَ الرَّجُلُ عَلَى يَدِهِ فِي الصَّلَاةِ. وَقَالَ

ابْنُ زَافِعٍ: نَهَى أَنْ يُصَلِّيَ الرَّجُلُ وَهُوَ مُعْتَمِدٌ عَلَى يَدِهِ. وَذَكَرَهُ فِي بَلَبِ

الرُّفْعِ مِنَ السُّجُودِ. وَقَالَ ابْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ: نَهَى أَنْ يَتَعَمَّدَ الرَّجُلُ عَلَى

يَدَيْهِ إِذَا نَهَضَ فِي الصَّلَاةِ.

992 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem (şundan) nehyetti:

(Ahmed bin Hanbel) namazda bir kimsenin ellerini yere dayanarak oturmasından, dedi. İbn-i Şebbuye: Namazda eli üzerine dayanmasını men etti, dedi.

İbn-i Râfî':

– Bir kimsenin namazda kalkarken ellerine dayanmasını nehyetti, dedi. Bunu secdeden kalkma babında zikretti. İbn-i Abdulmelik: Bir kimsenin namazda kalkarken ellerine dayanmasını nehyetti, dedi.

İZAH

Namaz kılan kimse secde dışında ellerini yere dayamamalı, tahiyatta otururken elleri yere dayamak mekruh olduğu gibi, ayağa kalkarken dayamak da mekruhtur.

Ebû Hanife, Mâlik ve Ahmed bin Hanbel Hazretlerinin görüşleri de böyledir.

İmam Şâfiî Hazretleri, Buhari'nin Ebû Kılabe'den rivâyet ettiği hadise dayanarak bunun mekruh olmadığı görüşündedir.

O hadiste, “Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ikinci secdeden doğrulduğu vakit yere dayanır sonra kalkardı,” denilmektedir. Ümmü Kays bint-i Mihsan'dan rivâyete göre Rasûl-i Ekrem ihtiyarlayınca namazgahına bir direk koymuş ona dayanıyormuş.

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz ihtiyarladığından dolayı dayanarak kalkmış oluyor. Mazeret olursa dayanılabileceği, mazeretsiz dayanılmaması uygun görülmüştür. (Avn'ül-Ma'bûd, c. 1, s. 326, Bezl-ül-Mechüd, c. 5, s. 326)

٩٩٣- عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أُمَيَّةَ قَالَ: سَأَلْتُ نَافِعًا عَنِ الرَّجُلِ يُصَلِّي وَهُوَ مُشَبَّكٌ يَدَيْهِ. قَالَ: قَالَ ابْنُ عُمَرَ: يَلِكُ صَلَاةُ الْمُتَضَوِّبِ عَلَيْهِمْ.

993 - İsmail bin Ümeyye radiyallahu anh'dan:

– Nafi'a: Parmaklarını birbirine geçirmiş olarak namaz kılan kimsenin namazından sordum. Nafi:

- İbn-i Ömer; o gadaba uğramışların namazıdır, dedi.

İZAH

Namazda parmakları birbirine geçirmek mekruhtur.

٩٩٤- عَنْ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّهُ رَأَى رَجُلًا يَتَكَبَّرُ عَلَيْهِ يَدَا الْيَسْرَى وَهُوَ

قَامِدٌ فِي الصَّلَاةِ - وَقَالَ هَارُونُ بْنُ زَيْدٍ: سَأَبِطُ عَلَى شِقْوِ الْأَيْسَرِ ثُمَّ

الْمُعَقَّا - فَقَالَ لَهُ: لَا تَجْلِسْ هَكَذَا فَإِنَّ هَكَذَا يَجْلِسُ الَّذِينَ يُعَذِّبُونَ.

994 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan:

– O namazda sol eline dayanarak oturan bir kimseyi gördü. Harun bin Zeyd:

– Sol tarafına düşercesine dayanmış bir kimse, dedi. Harun'la, Muhammed bin Seleme, sonra İbn Ömer'in o kimseye şöyle dediğinde ittifak ettiler.

İbn-i Ömer ona dedi ki:

– Böyle oturma, zira azap olunacaklar böyle oturur.

188 - (NAMAZDA) KISA OTURMAK

٩٩٥- عَنْ أَبِي غُنَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

كَانَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ كَأَنَّهُ عَلَى الرَّضْفِ. قَالَ: قُلْنَا: حَتَّى يَقُومَ؟

قَالَ: حَتَّى يَقُومَ.

995 - Ebû Übeyde'den o da babası İbn-i Mes'ûd radiyallahu anh'dan:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ilk iki rekatın başında (oturduğunda) sanki kızgın taş üzerine (oturmuş) gibi (acele eder) idi.

(Şu'be) dedi:

– Kalkana kadar mı? dedik: Sa'd bin İbrahim:

– (Evet) kalkana kadar, dedi.^[87]

İZAH

Üç ve dört rekatlı namazların ikinci rekatından sonra oturduğunda “Ettehiyyatü” okuyacak kadar durur üçüncü rekata hemen kalkardı.

Hanefîlerin görüşü de böyledir. Şâfiîler Tahıyyâtтан sonra kısa bir duâ yapıp kalkarlar. (Avnül Ma'bûd, c. 3, s. 286)

189 - (NAMAZDAN ÇIKIŞ İÇİN) SELAM

٩٩٦- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ -: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُسَلِّمُ

عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ حَتَّى يُرَى بَيَاضُ خَدَّيْهِ: «السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ

اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ».

996 - Abdullah (İbn-i Mes'ûd) radıyallahu anh'dan:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem sağ ve soluna, “Esselâmu aleyküm ve rahmetullah, esselâmu aleyküm ve rahmetullah” diye, yanağının beyazı (arkadan) görünene kadar selam verirdi. [88]

٩٩٧- عَنْ غُلَقَمَةَ بْنِ وَايِلٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَانَ يُسَلِّمُ عَنْ يَمِينِهِ «السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ

وَرَحْمَتُهُ»، وَعَنْ شِمَالِهِ: «السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ».

997 - Alkame bin Vâil radıyallahu anh'dan o da babası Vâil bin Hucr'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ile namaz kıldım. Esselâmu aleyküm verahmetullahi ve berekâtühû diye sağ tarafına, esselâmu aleyküm ve rahmetullah diye sol tarafına selam veriyordu.

٩٩٨- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: كُنَّا إِذَا صَلَّيْنَا خَلَفَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَلَّمَ أَعْنُنَا أَشَارَ بِيَدِهِ مِنْ عَنْ يَمِينِهِ وَمِنْ عَنْ

شِمَالِهِ، فَلَمَّا صَلَّى قَالَ: «مَا بَالُ أَحَدِكُمْ يُرْمِي بِيَدِهِ كَأَنَّهَا أَذُنَابُ خَيْلٍ

تُسَبَّرُ، إِنَّمَا يَكْفِي أَحَدَكُمْ - أَوْ آلا يَكْفِي أَحَدَكُمْ أَنْ يَقُولَ هَكَذَا -

وَأَشَارَ بِإِصْبَعِهِ - يُسَلِّمُ عَلَى أَخِيهِ مِنْ عَنْ يَمِينِهِ وَمِنْ عَنْ شِمَالِهِ».

998 - Câbir bin Semura radıyallahu anh'dan: Biz Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in arkasında namaz kılıyorduk. İçimizden birisi selam verdi ve elini sağa sola sallayarak işaret etti, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namazı bitirince selamda biriniz elini serkeş atın kuyruğu gibi neden sağa sola sallıyor? Sizden birine şöyle yapmak yeter veya sizden birinize şöyle yapmak yetmez mi? Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, parmağı ile işaret etti. Sağındaki ve solundaki kardeşine selam verir buyurdu. [89]

İZAH

Şumüs: Sahibini bindirmeyen serkeş at demektir. Çünkü serkeş atlar sahibi binmek istediğinde kuyruğunu sağa sola sallar ve fişılar. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Sizden birinize şöyle yapmak kafi değil mi?” derken ellerini uyluğuna koymuş şehâdet parmağı ile işaret ediyordu.

٩٩٨- عَنْ بَشِيرِ بْنِ شَاذٍ وَمَعْنَاهُ قَالَ: «أَمَا يَخْفَى أَعْدَاكُمْ - أَوْ

أَعْدَاهُمْ - أَنْ يَضَعَ يَدَهُ عَلَى فُخْضِهِ ثُمَّ يُسَلِّمَ عَلَى أَجْبَدٍ مِنْ عَنْ يَمِينِهِ

وَمِنْ عَنْ شِمَالِهِ».

999 - Aynı isnad ve aynı manadan Mis'ar radıyallahu anh'dan şöyle rivâyet olundu:

Sizden birinize veya onlardan birine ellerini uyluğuna koyarak sağ ve solundaki kardeşine selam vermesi kafi değil mi? buyurdu. [90]

١٠٠٠- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: فَتَعَلَّ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالنَّاسُ رَافِعُوا أَيْدِيَهُمْ - قَالَ زُهَيْرٌ: أَرَأَيْتَ قَالَ: فِي

الْمُضَلَّاءِ - فَقَالَ: «عَالِي أَرَأَيْتُمْ رَافِعِي أَيْدِيَهُمْ كَأَنَّهَا أَذُنَابُ خَيْلٍ تُسَمَّى

أُسْكُتُوا فِي الْمُضَلَّاءِ».

1000 - Câbir bin Semura radıyallahu anh'dan: Namazda cemaat ellerini kaldırmış olduğu halde Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem yanımıza girdi.

Züheyr onun namazda dediği kanaatındayım, dedi.

“- Ellerinizi serkeş atların kuyruğu gibi kaldırırken görüyorum, namazda sakın olun” buyurdu.^[91]

İZAH

Bu nehyedilen el kaldırma, selamda yapılan el kaldırmadır. Çünkü onlar, selamda el kaldırıyorlardı.

190 - İMAMIN SELAMINA KARŞILIK VERMEK

۱۰۰۱- عَنْ سَمُرَةَ قَالَ: أَمَرَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَرُدَّ

عَلَى الْإِمَامِ، وَأَنْ نَتَحَابَّ، وَأَنْ يُسَلِّمَ بَعْضُنَا عَلَى بَعْضٍ

1001 - Semura radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem imamın selamına karşılık vermemizi, birbirimizi sevmemizi ve birbirimize selam vermemizi emretti.^[92]

İZAH

Namazda imamın solunda bulunanlar sağa selam verirlerken imamın “esselamu aleyküm” selamına cevaba niyet ederler. İmamın sağında bulunanlar sola selam verirlerken, imamın selamına cevap vermeye niyet ederler. Cemaat kendi aralarında selam verirlerken sağ ve sollarındaki cemaate selam vermeye niyet ederler. İşte hadis-i şerifte bildirilen imamın selamını iadeden maksat budur.

191 - NAMAZDAN SONRA TEKBİR GETİRMEK

۱۰۰۲- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كَانَ يُعَلِّمُ لِقِيَاءَ صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالتَّكْبِيرِ.

1002 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in namazının bittiği tekbir alışıyla bilinirdi. [93]

١٠٠٢ - أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ أَنَّ أَبَا مَعْبُدٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ

أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ: أَنَّ رَفَعَ الصَّوْتِ لِلذِّكْرِ حِينَ يَنْصَرِفُ النَّاسُ مِنْ

الْمَكْتُوبَةِ كَانَ ذَلِكَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَأَنَّ

ابْنَ عَبَّاسٍ قَالَ: كُنْتُ أَعْلَمُ إِذَا انْصَرَفُوا بِذَلِكَ وَأَسْمَعُهُ.

1003 - Amr bin Dinar radiyallahu anh'dan: Ona da İbn-i Abbas'ın mevlâsı Ebû Ma'bed haber verdi. Ona da İbn-i Abbas haber vermiş, farz namazdan sonra yüksek sesle zikir Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem zamanında vardı. İbn-i Abbas namazdan çıktıkları vakti zikri işitmekle bilirdim, diyor. [94]

İZAH

Bu iki hadisten anlaşıldığına göre, Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz namazdan çıktıktan sonra ashabının duyacağı şekilde tekbir alır, sonradan gelenler bu tekbirle namazdan çıkıldığını bilirlerdi.

192 - SELAMI UZATMAMAK

١٠٠٤ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«حَذَفَ السَّلَامُ سُنَّةً».

قَالَ عِيسَى: نَهَانِي ابْنُ الْمُبَارَكِ عَنْ رَفْعِ هَذَا الْحَدِيثِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: سَبَعْتُ أَبَا عَتِيرٍ عِيسَى بْنِ يُونُسَ الْفَاخُورِيَّ الرُّمِّلِيَّ

قَالَ: لَمَّا رَجَعَ الْفَزْيَائِي مِنْ مَكَّةَ تَرَكَ رَفَعَ هَذَا الْحَدِيثِ وَقَالَ: نَهَاهُ

أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ عَنْ رَفْعِهِ.

1004- Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem “Selamı uzatmamak sünnettir” buyurdu. İsa şöyle dedi:

İbn-i Mübarek bu hadisi Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’e ref etmekten beni nehyetti.

Ebû Dâvud dedi ki: Ebû Umeyr İsa bin Yunus el-Fahuri el-Remeli’nin şöyle dediğini işittim. Feryabi Mekke’den döndüğü vakit şu hadisi Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’e ref’i terk etti ve dedi ki: O hadisi Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’e ref etmekten Ahmed bin Hanbel nehyetti.

193 - NAMAZDA ABDESTİ BOZULANIN DURUMU

۱۰۰۵- عَنْ عَلِيٍّ بْنِ طَلْحَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِذَا فَنَّا أَخَذَكُمْ فِي الصَّلَاةِ فَلْيَنْصَرِفْ، فَلْيَتَوَضَّأْ وَلْيُعِدِّ صَلَاتَهُ».

1005 - Ali bin Talk radiyallahu anh’dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem “Sizden biriniz namazda yellendiği vakit dönsün abdest alsın ve namazını iâde etsin” buyurdu. [\[95\]](#)

İZAH

Bu hadis Kitab-ı Taharet’te 205 numarada geçti. Bu hadis yellenmekten dolayı abdestin bozulacağına delâlet eder.

194 - BİR KİMSENİN FARZ KILDIĞI YERDE NAFİLE DE KILMASI

۱۰۰۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«أَتَعْجِزُ أَخَذَكُمْ - قَالَ عَنْ عَبْدِ الْوَارِثِ -: أَنْ يَتَقَدَّمَ أَوْ

يَتَأَخَّرَ أَوْ عَنْ يَمِينِهِ أَوْ عَنْ شِمَالِهِ». - زَادَ فِي حَدِيثِ حَمَّادٍ -: «فِي

الصَّلَاةِ» يَغْنِي فِي الشُّبْحَةِ.

1006 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh’dan: Abdolvâris’in rivâyetinde Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Sizden biriniz namaz kıldıgı yerden

nafile kılmak için ileri gitmek, geri çekilmek, sağa ve sola kaymaktan aciz mi?”

Hammad’ın hadisinde, “namazda” ziyadesi var, namazla nafileyi kastediyor.^[96]

İZAH

Sübha:Nafile demektir.

Nafile namazları farz kılınan yerden başka yerde kılmak daha sevaptır. Çünkü; mü’minin secde ettiği her yer lehine şahit olacak, böylece mahşer gününde lehine şahitleri çoğaltmış olur.

١٠٠٧- عَنْ الْأَزْرقِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ: صَلَّى بِنَا إِمَامَ كُنَّا يَكْنَى أَبُو رِمَّةٍ
قَالَ: صَلَّيْتُ هَلِوَ الصَّلَاةِ - أَوْ بَقِيَ هَلِوَ الصَّلَاةِ - مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ: وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ يَقُومَانِ فِي الصُّفَى الْمُقَدَّمِ عَنْ يَمِينِهِ
وَكَانَ رَجُلٌ قَدْ شَهِدَ التَّكْبِيرَةَ الْأُولَى مِنَ الصَّلَاةِ، فَصَلَّى نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ سَلَّمَ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ يَسَارِهِ حَتَّى رَأَيْنَا بَيَاضَ خَدَّيْهِ، ثُمَّ انْقَضَلَ
كَانِفَتَا أَبِي رِمَّةٍ يَغْنِي نَفْسَهُ، فَقَامَ الرَّجُلُ الَّذِي أَخَذَكَ مَعَهُ التَّكْبِيرَةَ الْأُولَى
مِنَ الصَّلَاةِ يَشْفَعُ، فَوُتِبَ إِلَيْهِ عُمَرُ فَأَخَذَ بِمَتَكَبِيهِ فَهَزَّهٗ ثُمَّ قَالَ: اجْلِسْ فَإِنَّ
لَمْ يَهْلِكْ أَهْلُ الْكِتَابِ إِلَّا أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ بَيْنَ صَلَوَاتِهِمْ فَضْلٌ! فَرَفَعَ النَّبِيُّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَصَرَهُ فَقَالَ: «أَصَابَ اللَّهُ بِكَ يَا ابْنَ الْخَطَّابِ».
قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَقَدْ قِيلَ أَبُو أُمَيَّةَ مَكَانَ أَبِي رِمَّةٍ.

1007 - Ezrak bin Kays radiyallahu anh’dan: Ebâ Rimse diye künyelenmiş olan imamımız bize namaz kıldırды ve şöyle dedi: “Şu namazı veya namazın tıpkısını Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz ile kıldım; birinci safta sağ tarafında Ebû Bekir ve Ömer durmuşlardı. Namazın ilk tekbirine yetişmiş bir kimse daha vardı. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namazı

kıldırıldı, sağına ve soluna selam verdi. O kadar ki, yanağının beyazını gördük, kendini kastederek, Ebû Rimse'nin namazdan çıktığı gibi çıktı. Namazın ilk tekbirine yetişen kimse iki rekat (nafile) kılmak için hemen kalktı, Ömer ona doğru sıçrayıp omzundan tuttu ve salladıktan sonra ona, otur, ehl-i kitabın helak oluşunun sebebi namazları arasında fasıla olmayışından başka bir şey değildi" dedi.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz de gözlerini dikerek:

“- Ey Hattabın oğlu Allah seni doğrudan isabet ettirdi” dedi.

Ebû Dâvud dedi: Bazı kere Ebû Rimse yerine Ebû Ümeyye denildi. ^[97]

195 - İKİ REKATTAN SONRA YANILMA

١٠٠٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِخْدَى صَلَاتِي الْعِشِيِّ الظُّهْرِ أَوْ الْمَضَرَّ. قَالَ: فَصَلَّى بِنَا رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ قَامَ إِلَى خَشْبَةٍ فِي مَقْدَمِ الْمَسْجِدِ فَوَضَعَ يَدَيْهِ عَلَيْهَا، إِخْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَى، يُعْرِفُ فِي وَجْهِهِ الْغَضَبُ، ثُمَّ خَرَجَ سِرْعَانِ الثَّانِي وَهُمْ يَقُولُونَ: قُصِرَتِ الصَّلَاةُ، قُصِرَتِ الصَّلَاةُ، وَقِيَ الثَّانِي أَبُو بَكْرٍ وَغَيْرُهُ، فَهَابَهُ أَنْ يَكَلِّمَهُ، فَقَامَ رَجُلٌ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَوِّوهُ ذَا الْيَمِينِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَنْبَيْتَ أَمْ قُصِرَتِ الصَّلَاةُ؟ قَالَ: «لَمْ أَنْسَ وَلَمْ تُقْصِرِ الصَّلَاةُ». قَالَ: بَلْ نَبَيْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَقْبَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْقَوْمِ فَقَالَ: «أَصْنَعُوا ذُو الْيَمِينِ؟» نَافِئُوا أَنِّي نَعَمْ. فَزَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى مَقَامِهِ نَصْلُ الرُّكْعَتَيْنِ الْبَاقِيَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ كَبَّرَ وَسَجَدَ مِثْلَ سَجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ، ثُمَّ رَفَعَ وَكَبَّرَ وَسَجَدَ مِثْلَ سَجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ، ثُمَّ رَفَعَ وَكَبَّرَ.

قَالَ قَبِيلَ لِمَحْمَدٍ: سَلِّمْ فِي الشَّهْرِ؟ فَقَالَ: لَمْ أَخْطَئْ مِنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.

وَلَكِنْ نَبَّيْتُ أَنَّ عِمْرَانَ بْنَ حُصَيْنٍ قَالَ: لَمْ سَلِّمْ.

1008 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bize gündüzün sonundaki namazlardan öğle, yahut ikindiden birini kıldırıyordu. Bize iki rekâtını kıldırdı, sonra selam verdi ve kalktı. Mescidin ön kısmında bulunan direğe ellerini biri diğerinin üzerinde olmak üzere koydu. Yüzünden gazaplandığı anlaşıyordu. Sonra cemaatten acele edenler, namaz kısaltıldı, namaz kısaltıldı, diyerek çıkıyorlardı.

Cemaat içerisinde Ebû Bekir ve Ömer de vardı. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e saygıları onlara galebe etti. Onu söylemediler. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in kendisini zülyedeyn diye isimlendirdiği bir kimse vardı. Ayağa kalktı:

– Ey Allah'ın Rasûlü, sen mi unuttun yoksa namaz mı kısaltıldı, dedi.
Rasûl-i Ekrem de:

“- Ne ben unuttum ne de namaz kısaltıldı” buyurdu. Zülyedeyn:

– Belki sen unuttun ya Rasûlallah, dedi.

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem cemaate dönerek, “Zülyedeynin dediği doğru mu?” buyurdu. Onlar da (evet diye) işaret ettiler. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem yerine dönerek geri kalan iki rekâtı da kıldı. Sonra selam verdi. Sonra tekbir aldı (namaz) secdeleri gibi yahut daha uzun secde etti. Yine tekbir aldı, kalktı. Tekrar tekbirle diğer secdeleri gibi veya daha uzun secde etti. Sonra tekbir aldı ve (başını) kaldırdı.

Muhammed bin Sîrîn'e sehve selam verdi mi denildi. Ebû Hüreyre'den onu hıfz etmedim, lakin İmran bin Husayn'ın sonra selam verdi, dediğini haber aldım, dedi. [\[98\]](#)

İZAH

Bu hadis-i şerif unutarak veya bilmeyerek bir şeyi işleyen kimsenin ben onu yapmadım, derse yalancı sayılmayacağını ifade ediyor.

Unutarak namazda konuşmanın namazı bozmayacağını da ifade ediyor. Şâfiî, Mâlik, Evzâî Hazretleri de bu görüştedirler.

Ebû Hanife Hazretlerine göre de unutarak konuşmak namazı bozar.

١٠٠٩- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ - وَعَبْدِ بْنِ حَمَّادٍ أَنَّهُمْ - قَالَ: ثُمَّ

صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَقُلْ: بِنَا وَلَمْ يَقُلْ: فَأَوْعَثُوا

قَالَ: فَقَالَ النَّاسُ نَعَمْ. قَالَ: ثُمَّ رَفَعَ وَلَمْ يَقُلْ وَتَكْبِيرٌ ثُمَّ سَجَدَ

بِشَلِّ سَجُودِهِ أَوْ أَمْلَوْا ثُمَّ رَفَعَ، وَتَمَّ حَدِيثُهُ لَمْ يَذْكُرْ عَا بَعْدَهُ وَلَمْ يَذْكُرْ

فَأَوْعَثُوا إِلَّا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَكُلُّ مَنْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ لَمْ يَقُلْ: فَتَكْبِيرٌ وَلَا

ذَكَرَ: رَجَعَ.

1009 - Geçen hadisin isnadı ile Muhammed bin Sîrîn'den rivâyet edildi. Hammad'ın rivâyeti ise daha tamamdır.

Mâlik dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namaz kıldırды. (Hammad'ın hadisinde geçen) bize lafzını söylemedi, işaret ettiler lafzını da söylemedi. (Hammad'ın hadisinde geçen) işaret ettiler yerine nâs evet dediler. Sonra kalktı, dedi. Hammad'ın rivâyetindeki tekbir aldı lafzını da söylemedi, sonra tekbir aldı namaz secdeleri gibi veya daha uzun secde yaptı, sonra (başını) kaldırdı. Mâlik'in hadisi tamam oldu, devamını zikretmedi. (İşaret ettiler) sözünü de Hammad bin Zeyd'den başkası zikretmedi.

Ebû Dâvud diyor ki: Şu hadisi rivâyet edenlerin hiçbirisi (tekbir aldı ve döndü) lafızlarını zikretmediler.

İZAH

Bu hadis-i şerif bir önce geçen hadisin aynıdır, fakat burada iki rivâyet arasında mukayese yapılmıştır. 108 nolu hadis Hammad bin Zeyd'in rivâyet ettiği hadistir.

Bu hadis ise Mâlik'in rivâyet ettiği hadistir.

Hammad'ın rivâyetinde bulunan bazı kelimeler Mâlik'in rivâyetinde bulunmamaktadır.

Hammad'ın rivâyetinde Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bize kıldırıyor. Mâlik'in rivâyetinde bize lafzı bulunmaksızın Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem kıldırıyor şeklindedir.

Hammad'ın rivâyetinde Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem cemaate, “Zülyedeyn doğru mu söyledi,” diye sorduğunda, cemaat îmâ ettiler derken.

Mâlik'in rivâyetinde îmâ ettiler, yerine nâs evet dediler şeklindedir.

Hammad'ın rivâyetinde birinci secde başını kaldırdı ve tekbir aldı derken.

Mâlik'in rivâyetinde birinci secdeden başını kaldırdı, deyip tekbir aldı dememektedir. Bu mukayeseden de anlaşılacağı gibi Hammad'ın hadisi daha tamamdır.

١٠١٠- عَنْ ابْنِ عُلَيْمَةَ، عَنْ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: صَلَّى

بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَعْنَى حَمَادٍ كُلِّهِ إِلَى آخِرِ قَوْلِهِ:

يُشْهِدُ أَنَّ عِمْرَانَ بْنَ حُصَيْنٍ قَالَ: تَعَمَّ سَلَامٌ، قَالَ: قُلْتُ: فَالْتَّشْهُدُ؟ قَالَ:

لَمْ أَسْمَعْ فِي التَّشْهِدِ وَأَحَبُّ إِلَيَّ أَنْ يَتَشَهَّدَ، وَلَمْ يَذْكُرْ كَانَ يُسَمِّيهِ

ذَا الْيَتِيمَيْنِ، وَلَا ذَكَرَ: فَأَوْعَتْهُمَا، وَلَا ذَكَرَ: الْغَضَبُ وَحَدِيثُ حَمَادٍ عَنْ

أَيُّوبَ أَنَّهُ.

1010 - İbn-i Alkâme Muhammed vasıtasıyla Ebû Hüreyre'den nakletti: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bize namaz kıldırıyor..” diye başlayıp İmrân bin Husayn'ın: “Sonra selam verdi” dediği bana haber verildi cümlesinin sonuna kadar, tamamen Hammad'ın bir evvelki hadisinin manasını nakletti.

Seleme devamla dedi ki: Teşehhüt ne oldu, dedim. Muhammed İbn-i Sîrîn teşehhüdü işitmedim, teşehhüt yapmak bence daha hoştur, dedi. Seleme Hammad'ın rivâyetinde geçen şu cümleyi zikretmedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem “Züleydeyn ismini verirdi.” işaret ettiler. Yüzünden gazaplı olduğu biliniyordu.

Hammad'ın Eyüp'ten naklettiği hadis bu hadisten daha tamamdır.

İZAH

Bu hadiste secde-i sehvden sonra teşehhüdde bulunmak zikredilmemiş ama, İbn-i Sîrîn bence de teşehhüd yapmak daha iyidir, demiştir.

Fakat İbn-i Mes'ûd tarîkiyle gelen Neseî ve Ebû Dâvud'un rivâyet ettikleri bir hadiste, secde-i sehvlardan sonra, teşehhüd yapılması bildirilmiştir.

١٠١١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قُبَّةِ

بَيْتِ الْيَتِيمِ أَنَّهُ كَبَّرَ وَسَجَدَ، وَقَالَ هِشَامُ يَعْنِي ابْنَ عَسَاةٍ: كَبَّرَ ثُمَّ كَبَّرَ

وَسَجَدَ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ أَبُو عَاصِمٍ بْنُ الشَّيْبِ وَحُمَيْدٌ

زَيْدُ بْنُ عَاصِمٍ وَالْأَخْوَلُ عَنْ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، ثُمَّ يَذْكُرُ أَخَذَ

مِنْهُمْ مَا ذَكَرَ حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ هِشَامٍ أَنَّهُ كَبَّرَ ثُمَّ كَبَّرَ وَسَجَدَ. وَرَوَى

حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ وَأَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ هِشَامٍ، ثُمَّ يَذْكُرُ

عَنْ هَذَا الَّذِي ذَكَرَهُ حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ: أَنَّهُ كَبَّرَ ثُمَّ كَبَّرَ.

1011 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'ın: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'den rivâyetine göre; Züleydeyn kıssasında, Rasûl-i Ekrem tekbir aldı ve secde etti.

Hişam (bin Hasan) şöyle dedi: Tekbir aldı, sonra yine tekbirle secde etti.

Ebû Dâvud diyor ki: Şu hadisi Habib bin Şehid, Humeyd, Yunus, Asım el Ahval, Muhammed, Ebû Hüreyre'den rivâyet etti.

Onlardan hiç biri Hammad bin Zeyd'in, Hişam'dan naklen Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem tekbir aldı, sonra tekbir alıp secde etti, diye zikrettiğini belirtmedi. Bu hadisi Hammad b. Seleme ve Ebû Bekir Ayyaş Hişam'dan rivâyet ettiler. Fakat Hammad b. Zeyd'in Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem tekbir aldı tekrar tekbirle secde etti sözünü söylemediler.

İZAH

Hadiste geçen, tekbir aldı, tekrar tekbir aldı, sonra secde etti cümlesinde arka arkaya gelen iki tekbirden birincisi, birinci secdeden kalkarken alınan tekbire, ikincisi de, ikinci secdeye giderken alınan tekbire aittir.

١٠١٢- عَنْ أَبِي مُرَّةٍ بِهَذَا الْقِسْمِ قَالَ: وَلَمْ يَسْجُدْ سَجْدَتِي

الشَّهِرِ حَتَّى يَقْنَهُ اللَّهُ ذَلِكَ.

1012 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan: Şu geçen Zülyedeyn kıssası rivâyet olunduğuna göre şöyle dedi:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, Allah yakînen yanıldığını bildirene kadar sehv secdeleri yapmadı.

İZAH

Yakkanehullah: Allah kendisine yakın hasıl edene, gönlüne doğruyu koyana kadar demektir.

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem'in arkasında bulunan Zülyedeyn'in siz yanıldınız demesiyle, hemen secde etmedi, diğer ashaba da sordu. Onlar da evet dedikten, unuttuğunu kesin olarak anladıktan sonra, yanılma secdesi yaptı.

١٠١٣- عَنْ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ بْنُ سَلِينَانَ بْنِ أَبِي خَفْصَةَ أَخْبَرَهُ

أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، بِهَذَا الْخَبَرِ قَالَ: وَلَمْ

يَسْجُدِ السَّجْدَتَيْنِ اللَّتَيْنِ تُسْجَدَانِ إِذَا شَأْنٌ حَتَّى لَقَاءَ النَّاسِ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَزَادَ يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ وَعَمْرُو بْنُ أَبِي أَنَسٍ، عَنْ

أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ وَالْعَلَاءُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، جَمِيعًا

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ بِهَذِهِ الْقِصَّةِ، وَلَمْ يَذْكُرْ أَنَّهُ سَجَدَ السَّجْدَتَيْنِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَرَوَاهُ الزُّبَيْدِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ سَلِيمَانَ

بْنِ أَبِي خَثْمَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِيهِ: وَلَمْ يَسْجُدْ

سَجْدَتَيِ الشُّهُورِ.

1013 - İbn-i Şihab radiyallahu anh'dan: Ebû Bekir bin Süleyman bin, Ebû Hasme ona Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in şu haberinin kulağına geldiğini haber verdi de, dedi ki: Cemaat kendine iltihak edene kadar şüphe edildiği vakit yapılan (sehv) secdelerini yapmadı.

Ebû Dâvud şu kıssa Ebû Hüreyre'den naklolundu. Rasûl-i Ekrem'in iki secde yaptığını zikretmedi.

Yine Ebû Dâvud bu hadisin Süleyman bin Ebû Hasme tarikiyle de rivâyet edildiğini ve bu rivâyette de “sehv secdesi yapmadı” denildiğini, nakletmektedir.

١٠١٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى

الظُّهْرَ فَسَلَّمَ فِي الرَّكَعَتَيْنِ، فَقِيلَ لَهُ: نَقَصْتَ الصَّلَاةَ؟ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ

ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ.

1014 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem öğle namazı kıldırıyordu. İki rekatta selâm verdi. Ona namaz eksik mi kılındı? denilince, iki rekat daha kıldırdı. Sonra (sehv için) iki secde yaptı.^[99]

١٠١٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنْصَرَفَ

مِنَ الرَّكَعَتَيْنِ مِنَ صَلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: اَنْقَصْتَ الصَّلَاةَ يَا

رَسُولَ اللَّهِ! أَمْ نَبِيتٌ؟ قَالَ: «كُلُّ ذَلِكَ لَمْ أَفْعَلْ». فَقَالَ النَّاسُ: فَذَ

فَعَلْتُ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْزَلْتَنِي أُنْحَرَيْتَنِي، ثُمَّ انْصَرَفْتُ وَلَمْ

يَسْجُدْ سَجْدَتَيِ السُّهُورِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَاهُ دَاوُدُ بْنُ الْحَصَنِ عَنْ أَبِي شَيْبَانَ مَوْلَى ابْنِ

أَبِي أَحْمَدَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهَذِهِ الْقِصَّةِ

قَالَ: ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ بَعْدَ التَّسْلِيمِ.

1015 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz, farz namazlardan birinde iki rekatin başında selam verdi. Ona (cemaatten) bir kimse, Ey Allah'ın Rasûlü namaz mı kısaltıldı, sen mi unuttun, dedi. Rasûl-i Ekrem hiç birini yapmadım, dedi. Cemaat:

Ey Allah'ın Rasûlü onu yaptın (iki rekatta selam verdin, dediler.) (Bunun üzerine) hemen son iki rekâtı da kıldı. Sonra sehiv için iki secde yapmadan kalktı, gitti.

Ebû Dâvud diyor ki: “Şu kıssa Ebû Hüreyre'den de rivâyet olundu, selamdan sonra oturur olduğu halde iki secde etti.” dedi.

١٠١٦- عَنْ سَعْدِ بْنِ جُبَيْرٍ الْهَمْدَانِيِّ، حَدَّثَنِي أَبُو هُرَيْرَةَ بِهَذَا

الْخَبَرِ قَالَ: ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيِ السُّهُورِ بَعْدَ مَا سَلَّمَ.

1016 - Zamzam bin Cevs el-Hiffânî radiyallahu anh'dan:

Bana şu haberi Ebû Hüreyre haber verdi ve dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem selam verdikten sonra sehiv secdelerini yaptı. [\[100\]](#)

١٠١٧- عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ قَسَلَمَ فِي الرُّكْعَتَيْنِ، فَذَكَرَ نَحْوَ حَبِيبِ ابْنِ سِيرِينَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

قَالَ: ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيِ السُّهُورِ.

1017 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bize (dört rekatlı) namaz kıldırıyordu. İki rekatta selam verdi. İbn-i Sîrîn'in, Ebû Hüreyre'den naklettiği hadisin benzerini zikretti ve dedi ki: Selam verdi. Sonra iki sehv secdesi yaptı. ^[101]

١٠١٨- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ: سَلَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
لَهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي ثَلَاثِ رَكَعَاتٍ مِنَ الْعَصْرِ ثُمَّ دَخَلَ - قَالَ عَنْ
مُسْلِمَةَ - الْحَبْر. فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ الْخَزْنَاءُ كَانَ طَوِيلَ الْبَيْنِ
فَقَالَ: أَقْبَرْتَ الصَّلَاةَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَخَرَجَ مُطْغَبًا يَجُرُّ رِدَاءَهُ،
فَقَالَ: «أَصْدَقُ؟» قَالُوا: نَعَمْ، فَصَلَّى تِلْكَ الرَّكَعَةَ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ سَجَدَ
سَجْدَتَيْهَا ثُمَّ سَلَّمَ.

1018 - İmran bin Husayn radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ikinci namazını (kıldırırken) üçüncü rekatta selam verdi. Sonra (odasına) girdi. Mesleme'den rivâyetinde odaya girdi, dedi. Elleri uzun ve kendisine Hırbak denen bir zat, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in yanına varıp ona: Ey Allah'ın Rasûlü, namaz kısaltıldı mı, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

Cübbesini çekerek gazaplıca dışarı çıktı. Ve, “(Zülyedeyn) doğru mu söyledi” dedi. Ashab:

– Evet, cevabını verdiler. Bunun üzerine o noksan kalan rekâtı da kıldırdı. Sonra selam verdi. Sonra da sehv secdelerini yapıp tekrar selam verdi. ^[102]

İZAH

1008 inci hadisten 1018 nolu hadise kadar geçen Zülyedeyn kıssasında istifade edilecek pek çok noktalar var.

1 - Ümmetine ibadetlerde olan kusurun telafî şeklini göstermek için Peyamberin unuttukları olur. Fakat unuttukları kendilerine hatırlatıldığında

unutulana telafi ederler.

2 - Topluluk içinde hata eden kimseye, hata ettiği bir kişi tarafından hatırlatılırsa, topluluğa sormadan tek kişinin sözü ile hareket etmesinin lazım olmadığı.

3 - Namazda meydana gelen hatadan sehiv secdesi yapılması lazım geldiği.

4 - Sehiv secdelerinin iki secdeden, tahiyyat ve selamdan ibaret olduğu. Hanefîlere göre son oturuşta sadece tahiyyat okunur sehiv secdelerinden sonra yapılan oturuşta hem tahiyyat hem de Allahümme salli, Allahümme bârik ve Rabbenâ Âtinâ, duâ ayeti okunur.

5 - Unutarak birkaç adım yürüyen kimsenin namazının batıl olmayacağı.

6 - Namazda bir fazlalık yapılırsa sehiv secdesinin selamdan sonra yapılacağı.

196 - KİŞİ NAMAZI BEŞ REKAT KILARSA NE YAPAR?

١٠١٩- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

الظُّهْرَ خَمْسًا، فَقِيلَ لَهُ: أَزِيدُ فِي الصَّلَاةِ؟ قَالَ «وَمَا ذَلِكَ؟» قَالَ صَلَّيْتُ

خَمْسًا، فَصَحَّحَ سَجْدَتَيْنِ بَعْدَ مَا سَلَّمَ.

1019 - Abdullah bin Mes'ûd radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem öğle namazını beş rekat kıldırıldı. Rasûlullah'a namaza ziyâde mi kılındı? denildi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- Bir şey mi var?” buyurdu.

– Beş rekat kıldırıldın, denildi. Selam verdikten sonra iki secde yaptı. [\[103\]](#)

١٠٢٠- عَنْ عَلْقَمَةَ قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ إِبْرَاهِيمُ: فَلَا أَذْرِي زَادَ أَمْ تَقْصُرُ - فَلَمَّا سَلَّمَ قِيلَ لَهُ:
يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَحَدَثَ فِي الصَّلَاةِ شَيْءٌ؟ قَالَ: «وَمَا ذَلِكَ؟» قَالُوا: صَلَّيْتَ
كَذَا وَكَذَا، فَخَسِرَ رِجْلُهُ وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ فَسَجَدَ [لِيهِمْ] سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ،
فَلَمَّا انْقَلَبَ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ فَقَالَ: «إِنَّهُ لَوْ حَدَثَ فِي الصَّلَاةِ شَيْءٌ
أَتَبَاتَكُمْ بِهِ، وَلَكِنْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ أُنْسَى كَمَا تَنْسَوْنَ، فَإِذَا نَسِيتُ فَذَكِّرُونِي».
وَقَالَ: «إِذَا شَأْنٌ أَحَدَكُمْ فِي صَلَاتِهِ فَلْيَتَحَرَّ الصَّوَابَ فَلْيَتِمَّ عَلَيْهِ ثُمَّ
لِيَسَلِّمْ ثُمَّ لِيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ».

1020 - Alkame radiyallahu anh'dan: Abdullah şöyle dedi: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namaz kıldırdı. (Râvîlerden) İbrahim dedi ki; ziyâde mi kıldırdı, noksan mı, bilmiyorum. Selam verince Ona, “Ey Allah’ın Rasûlü namazda bir şey mi meydana geldi,” denildi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- Bir şey mi var?” buyurdu. Cemaat:

– Şöyle şöyle kıldın, dediler. Diz çöktü, kıbleye döndü, onlara iki sehve secdesi yaptırdı. Sonra selam verdi. Namazdan çıkınca yüzünü bize döndü ve, “Hakikat şudur ki, namazda bir şey arız olsaydı size haber verirdim. Şüphesiz ben de bir insanım. Sizin unuttuğunuz gibi ben de unuturum. Ben unuttuğum vakit bana hatırlatın.”

“Sizden biriniz namazında şüphe ederse doğrusunu arasın, sonra selam versin, sonra da (sehve için) iki secde yapsın” buyurdu.

١٠٢١- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بِهَذَا قَالَ: «فَإِذَا نَسِيَ أَحَدُكُمْ فَلْيَسْجُدْ

سَجْدَتَيْنِ» ثُمَّ تَحَوَّلَ فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ.

1021 - Bu hadis Abdullah bin Mes’ûd radiyallahu anh'dan rivâyet olundu.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- Sizden biriniz (namazda) unuttuğu vakit (unuttuğu için) iki secde etsin” buyurdu. Sonra döndü iki secde yaptı.

١٠٢٢- عَنْ عَلْقَمَةَ قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

لِلَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَمْسًا، فَلَمَّا انْقَضَ تَوَشَّوْشَ الْقَوْمُ بَيْنَهُمْ، فَقَالَ: «مَا

شَأْنُكُمْ؟» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ زِيدَ فِي الصَّلَاةِ؟ قَالَ: «لَا» قَالُوا:

قَائِلُكَ قَدْ صَلَّيْتَ خَمْسًا، فَأَنْقَضَ فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ قَالَ: «إِنَّمَا

أَنَا بَشَرٌ أَلْسَى كَمَا تَتَسَوَّنَ».

1022 - Alkame radiyallahu anh'dan: Abdullah bin Mes'ûd şöyle dedi:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem (dört rekatlı bir namazı) bize beş rekat kıldırdı. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namazdan çıktığında, cemaat aralarında fısıldaşmaya başladılar. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- Neden fısıldaşıyorsunuz?” buyurdu. Ashab:

– Ey Allah’ın Rasûlü namaza ilave mi yapıldı, dediler. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Yok” cevabını verdi.

– Ya sen beş (rekat) kıldırdın, dediler. (Kibleye) döndü (sehv için) iki secde yaptı, sonra selam verdi. “Şüphesiz ben de insanım. Sizin unuttuğunuz gibi ben de unuturum” buyurdu.

١٠٢٣- عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ خَلْدِجٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

صَلَّى يَوْمًا فَسَلَّمَ وَقَدْ بَقِيََتْ مِنَ الصَّلَاةِ رَكْعَةٌ، فَأَذْرَكَ رَجُلٌ فَقَالَ: نَسِيتَ

مِنَ الصَّلَاةِ رَكْعَةً، فَرَجَعَ فَلَخَلَ الْمَسْجِدَ وَأَعَزَّ بِلَا لَا فَأَقَامَ الصَّلَاةَ، فَصَلَّى

لِلنَّاسِ رَكْعَةً، فَأَخْبِرْتُ بِذَلِكَ النَّاسَ، فَقَالُوا لِي: أَتَعْرِفُ الرَّجُلَ؟ قُلْتُ: لَا،

إِلَّا أَنْ أَرَاهُ، فَمَرَّ بِي، فَقُلْتُ: هَذَا هُوَ، فَقَالُوا: هَذَا مَلْحَةٌ بِنُ عَبْدِ اللَّهِ.

1023 - Muaviye bin Hudeyc radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bir gün namaz kıldırdı. Daha bir rekat varken selam verdi. (Cemaattan) bir zât ona yetişti, ve namazın bir rekatını unuttun dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem dönüp mescide geldi. Bilal’e kamet etmesini emretti. Cemaata bir rekat daha kıldırdı. Bunu nâsa haber verdim, o şahsı tanır mısın, dediler. Hayır tanımam, ancak onu görürsem tanıyabilirim, dedim. Bir de (o zat) bana rasgeldi. İşte bu Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’e noksan kıldın, diyen şahıstır, dedim. O Talha bin Ubeydullah’tır, dediler.

197 - KAÇ REKAT KILDIĞINDA TEREDDÜT EDEN KİMSE ŞÜPHE ETTİĞİNİ ATAR DİYENLERİN DELİLLERİ

١٠٢٤ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا شَكَّ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاتِهِ فَلْيَلِيقِ الشُّكَّ وَلْيَبْنِ عَلَى

الْيَقِينِ، فَإِذَا اسْتَيْقَنَ التَّعَامُ سَجْدَتَيْنِ، فَإِنْ كَانَتْ صَلَاتُهُ ثَلَاثَةً كَانَتْ

الرُّكْعَةُ ثَلَاثَةً وَالسَّجْدَتَانِ، وَإِنْ كَانَتْ ثَلَاثَةً كَانَتْ الرُّكْعَةُ ثَمَانًا لِصَلَاتِهِ

وَكَانَتْ السَّجْدَتَانِ مَرْغَمَتَيْنِ الشَّيْطَانِ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: زَوَّاهُ جِسَامُ بْنُ سَعْدٍ وَمُسْعِدُ بْنُ مَطْرُوفٍ عَنْ زَيْدٍ، عَنْ

عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

وَحَدِيثُ أَبِي خَالِدٍ أَشْبَعُ.

1024 - Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- Sizden biriniz namazında şüphe ettiği vakit, şüpheyi atsın. Kesin bildiği (rekat) üzerine bina etsin. Tamamlandığına (tam) kanaat getirince (sehv için) iki secde etsin. Eğer namazı tamam ise bu rekat ve iki secde onun için

nafile olur. Eğer namazı noksan ise, bu rekat namazını tamamlar. İki secde ise, şeytanın burnunu yere sürterler” buyurdu.

Ebû Dâvud dedi: Bu hadisi Hişam bin Sa’d, Muhammed bin Mutarriif, Zeyd’den, o da Atâ bin Yesar’dan, Atâ da Nebî sallallahu aleyhi vesellem’den rivâyet eden Ebû Saîd el-Hudrî’den rivâyet etmiştir. Ebû Halid’in hadisi ise daha mükemmeldir.

İZAH

Murğimeteyn: Şeytanın burnunun toprağa sürtülmesine, zelil ve hakir olmasına sebep olan iki şey demektir.

١٠٢٥- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمِعَ

سَجْدَتَيْ الشَّهْرِ الْفَرَعَيْنِ.

1025 - İbn-i Abbas radiyallahu anh’dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem sehv secdelerine Mürğimeteyn (şeytanın burnunu yere sürçenler) adı verdi.

١٠٢٦- عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: «إِذَا شُكَّ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاتِهِ فَلَا يَتَرَبَّصْ بِهَا، ثَلَاثًا أَوْ أَرْبَعًا،

فَلْيُصَلِّ رَكْعَةً وَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ قَبْلَ الْتَّسْلِيمِ، فَإِنْ كَانَتْ

الرَّكْعَةُ الْثَلَاثِيَّةُ خَامِسَةً شَمَعَهَا بِهَا تَيْنِ، وَإِنْ كَانَتْ رَابِعَةً فَالْسَّجْدَتَانِ

تَرْغِيمٌ لِلشَّيْطَانِ».

1026 - Atâ bin Yesar radiyallahu anh’dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Sizden biriniz namazda şüphe edip, üç mü, dört mü, kıldı bilemediği vakit, bir rekat daha kılsın, oturduğu yerden selam vermeden iki de secde etsin. Eğer kıldığı namaz beş rekat ise, bu iki secde ile onu çift yapmış olur. Eğer dört rekat kılmış olursa iki secde, şeytanın burnunu yere sürçeler” buyurdu.

İZAH

Üç mü, dört mü, kıldığını bilemeyen kimse, üç rekat kıldığını kabul eder, dört olması ihtimalinden dolayı oturur, tahiyyattan sonra kalkar bir rekat daha kılar sonunda secde-i sehv yapar. Eğer bu kıldığı beşinci rekat ise, sehv secdeleri ile çift olmuş, tek kalmamış olur.

۱۰۲۷- عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ - بِإِسْنَادِ مَالِكٍ - قَالَ ابْنُ التَّيْمِيِّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا شَكَّ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاتِهِ فَإِنْ إِشْتَقَّ أَنْ قَدْ

صَلَّى ثَلَاثًا فَلْيَتِمَّ فَلْيَتِمَّ رُكْعَةً بِسُجُودِهَا ثُمَّ يَجْلِسُ فَيَشْهَدُ، فَإِذَا قَرَعَ

فَلَمْ يَتَّقِ إِلَّا أَنْ يُسَلِّمَ فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ ثُمَّ يُسَلِّمُ» ثُمَّ

ذَكَرَ مَعْنَى مَالِكٍ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَكَذَلِكَ رَوَاهُ ابْنُ وَهْبٍ عَنْ مَالِكٍ وَخَفِصِ بْنِ

مَيْسَرَةَ وَدَاوُدُ بْنُ قَيْسٍ وَهَيْثَمُ بْنُ سَعْدٍ إِلَّا أَنَّ هَيْثَمًا بَلَغَ بِهِ أَبَا سَعِيدٍ

الْخُدْرِيُّ.

1027 - Mâlik'in rivâyetinin isnadıyla Zeyd bin Eslem radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu:

“- Sizden biriniz namazında şüphe edip, üç kıldığını kanaat getirirse, kalksın secdesiyle birlikte bir rekat daha kılsın, sonra oturup tahiyyâtı okusun, okumayı bitirip selamdan başka bir şey kalmayınca oturduğu yerden (sehv için) iki secde yapsın, sonra da selam versin.”

(Yakub bin Abdurrahman) bundan sonra Mâlik'in bir evvelki hadisinin manasını zikretti.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadisi İbn-i Vehb, Mâlik'ten rivâyetle nakletti. Hafs bin Meysere, Dâvud bin Kays, Hışam bin Sa'd da Zeyd bin Eslem tarikiyle

Atâ'dan rivâyet ettir. Ancak Hişam rivâyetini Ebû Saîd el-Hudrî'ye kadar ulaştırmıştır.

İZAH

Bu hadis-i şerif, namazda secde-i sehv bir noksanlıktan dolayı yapılacaksa secdelerin selamdan önce yapılacağını ifade ediyor. İmam Mâlik'in görüşü de böyledir. 1033 nolu hadisin izahını okuyunuz.

198 - KILDIĞI REKAT SAYISINDA ŞÜPHE EDEN ZANN-I GALİBİ ÜZERİNE TAMAMLAR DİYENLERİN DELİLLERİ

١٠٢٨- عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا كُنْتَ فِي صَلَاةٍ فَتَكَكَّتَ فِي ثَلَاثٍ أَوْ أَرْبَعٍ وَأَنْتَ

ظَنَنْتَ عَلَى أَرْبَعٍ تَشَهُدْتَ ثُمَّ سَجَدْتَ سَجْدَتَيْنِ وَأَنْتَ جَالِسٌ قَبْلَ أَنْ

تُسَلِّمَ، ثُمَّ تَشَهُدْتَ أَيْضًا ثُمَّ تُسَلِّمَ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَاهُ عَبْدُ الرَّاجِدِ عَنْ خُصَيْفٍ وَلَمْ يَرْفَعْهُ، وَوَافَقَ عَبْدُ

الرَّاجِدِ أَيْضًا شُعْبَانَ وَشَرِيكَ وَإِسْرَائِيلَ، وَاخْتَلَفُوا فِي الْكَلَامِ فِي مَثْنٍ

الْحَدِيثِ وَلَمْ يُسْنِدُوهُ.

1028 - Ubeydullah bin Abdullah'dan o da babası Abdullah radiyallahu anh'dan:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem: “Namazda iken üç mü dört mü kıldım diye şüphe eder, en büyük zannın dört rekât üzerinde ise tahıyyatı okursun, oturduğun yerde daha selam vermeden iki secde edersin, tekrar evvelki gibi tahıyyatı okur, sonra da selam verirsin” buyurdu. [\[104\]](#)

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadisi Abdulvahid Husayf'dan rivâyet etti. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e ref etmedi. Abdulvahid yukarıda

geçtiği gibi Süfyân’a, Şerik’e, İsrail’e muvafakat etmekle birlikte, hadis metninde ihtilaf etmişlerdir. Onu Hz. Peygamber’e de isnad etmediler.

İZAH

Namazı kaç rekat kıldığında şüphe eden kimse, en büyük zannına göre hareket eder, sonunda secde-i sehiv yapar.

۱۰۲۹- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلَمْ يَتَرِ زَادَ أَمْ نَقَصَ، فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ

وَهُوَ قَاعِدٌ، فَإِذَا أَتَاهُ الشَّيْطَانُ فَقَالَ: إِنَّكَ قَدْ أَخَذْتَ، فَلْيَقُلْ: كَلْبَتُمُ
إِلَّا مَا وَجَدَ رِبْعًا بِأَنْفِهِ أَوْ صَوْتًا بِأُذُنِهِ» وَهَذَا لَقَطٌ حَدِيثِ أَبِي

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَقَالَ مَعْمَرُ وَعَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ: عِيَاضُ بْنُ هِلَالٍ

وَقَالَ الْأَوْزَاعِيُّ: عِيَاضُ بْنُ أَبِي زُهَيْرٍ

1029 - Ebû Saîd el-Hudrî radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu:

“- Sizin biriniz namaz kıldığı vakit, fazla mı kıldı, noksan mı bilmez ise oturduğu yerden (sehiv için) iki secde etsin. Şeytan ona gelip de oturağın kıpırdadı gerçekten abdestini bozdun derse ona yalancısın desin.”^[105]

“Ama burnu ile koku alır, kulağı ile ses duyarsa başka” buyurdu.

Ebû Dâvud dedi ki:

– Ma’mer ve Ali bin Mübarek râvî Iyaz için, Iyaz bin Hilal, olduğunu söylediler.

Evzâi ise: Iyaz bin Ebû Zühayr, olduğunu söylemişlerdir.

İZAH

Namazın içinde ve dışında oturağın seğrimesi ile abdest bozulmaz. Çünkü bu seğrimek yellenmek değildir.

Yellenmenin en belli iki almeti vardır. Birisi korku, ikincisi sestir. Bunlardan biri bulunursa abdest bozulur. Çünkü; vesveseli insanlar vardır, böyle belli alâmet verilmezse, bir namazda on kere abdest alır.

١٠٣٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِنْ أَخَذْتُمْ إِذَا قَامَ يُصَلِّي جَاءَهُ الشَّيْطَانُ فَنَسِيَ عَلَيْهِ خَشْيَ لَا يَذِرِيكُمْ

صَلَّى، فَإِذَا رَجَدَ أَخَذْتُمْ ذَلِكَ، فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَكَذَا رَوَاهُ ابْنُ عُيَيْنَةَ وَمَعْمَرٌ وَالثَّلَاثُ.

1030 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle buyurmuştur:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- Sizden biriniz namaz kılarken ona şeytan gelir namazını karıştırır da kaç rekat kıldığını bilemez. Bu sizden birinizin başına gelirse, oturur olduğu halde (sehv için) iki secde yapsın.”^[106]

Ebû Dâvud dedi:

– Bunun gibi bu hadisi, İbn-i Uyeyne, Ma'mer ve Leys rivâyet ettiler.

١٠٣١- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ بِهَذَا الْحَدِيثِ بِإِسْنَادِهِ. زَادَ «وَهُوَ

جَالِسٌ قَبْلَ التَّسْلِيمِ».

1031 - Şu geçen hadis aynı isnadla; Muhammed bin Müslim'den rivâyet edildi ve râvî şu lafzı ziyâde etti:

“- Selamdan önce o kimse, oturur olduğu halde iki secde etsin.”

١٠٣٢- حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ الْأُزْهَرِيُّ بِإِسْنَادِهِ وَنُصْنَاهُ قَالَ:

«فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ ثُمَّ يُسَلِّمَ».

1032 - Aynı mana ve isnadla Muhammed bin Müslim ez-Zührî radiyallahu anh'dan rivâyet edildi:

“- Selam vermeden önce (sehv için) iki secde yapsın, sonra selam versin” buyurdu.

199 - SEHV SECDELERİ SELAMDAN SONRADIR DİYENLERİN DELİLLERİ

١٠٣٣ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ شَكَّ فِي صَلَاتِهِ فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ بَعْدَهَا يَتْلُمُ»

1033 - Abdullah bin Cafer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- Kim namazında şüphe ederse, selam verdikten sonra (sehv için) iki secde yapsın” buyurdu. [\[107\]](#)

İZAH

Namazda ilk defa şüphe etmiş ise namazı iâde eder. Eğer her zaman veya ara sıra vesvese geliyorsa, en büyük zannına göre hareket eder.

İmam Azam Hazretlerine göre: İster namazda yapılan bir noksanlıktan, isterse bir fazlalıktan dolayı olsun, secde-i sehv selamdan sonra yapılır. Delil olarak, “Zülyedeyn” hadisi ve bu “Abdullah bin Cafer hadisini esas almıştır.

Mâlik Hazretleri: “Zülyedeyn” hadisini ve 1034 nolu “Abdullah bin Buhayna” hadisini berâber nazarı itibara almış. Eğer secde-i sehv namazda bir noksanlıktan dolayı yapılacaksa, selamdan önce yapılır. Çünkü; İbn-i Buhayna hadisinde Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem Efendimizin iki rekatin sonunda oturmadığı bildirilmiş, teşehhüdü terk bir noksanlık olduğu için selamdan önce secde yapmıştır.

Eğer namazda bir ziyadedden dolayı secde-i sehv yapılırsa selamdan sonra secde yapılır. Çünkü; “Zülyedeyn” hadisinde ise ikinci rekatin sonunda tahiyattan sonra “Allahümme Salli Barik” okuduğu için dört rekatlı farzın

ikinci rekatinin sonunda bir fazlalık yapmış, bundan dolayı, selamdan sonra secde etmiştir.

Ahmed bin Hanbel Hazretlerine göre: Her hadisin sıfatı düşünülür, yerine göre kullanılır. Namazda şüpheyi atmak iki türlü olur.

1 - Zann-ı galip olanı alır şüpheyi terk eder. Bu takdirde 1024 nolu Ebû Saîd el-Hudrî hadisi ile amel ederek selamdan önce secde yapar.

2 - Kaç rekât kıldığını araştırır zannı galibine göre hüküm eder, şüpheyi atar. Bu durumda 1019 nolu “İbn-i Mes’ûd” hadisiyle amel ederek selamdan sonra secde-i sehiv yapar.

Şâfiî Hazretleri ise: Haberler arasını cem ederek mücmelleri müfesserler içinde mütalâa edip 1024 nolu “Ebû Saîd el-Hudrî” hadisini almış, çünkü orada, “Şüpheyi atsin, kesin bildiği üzere bina kilsin.” buyurulmuştu.

Selam hususunda “Ebû Said” ve “Abdullah bin Buhayna” hadisini esas alarak secdeyi sehvin selamdan önce yapılması kanaatine varmıştır. (Bezl-ül-Mechûd, c. 5, s. 412, Menhel, c. 5, Avn-ül-Ma’bûd, c. 1 s. 392, Maâlim-üs-Sünen, c. 1, s. 470)

200 - BİRİNCİ TAHİYYATA OTURMADAN KALKAN NE YAPMALIDIR?

١٠٣٤ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُحَيْنَةَ أَنَّهُ قَالَ: صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ قَامَ فَلَمْ يَجْلِسْ، فَقَامَ النَّاسُ مَعَهُ،

نَلَعَا فَخَضَى صَلَاتَهُ وَلِنَتَطَرَّنَا التَّسْلِيمَ كَبِيرَ تَسْجِدَ تَسْجِدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ

قَبْلَ التَّسْلِيمِ ثُمَّ سَلَّمَ.

1034 - Abdullah bin Buhayna radiyallahu anh’dan:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bize iki rekat namaz kıldırdı, (ikincide) oturmadan kalktı. Onunla cemaat da kalktı. Namazı bitirince biz

selamı gözetirken daha selam vermeden oturduğu yerden “Allahu ekber” deyip iki secde yaptı. Sonra da selam verdi.

١٠٣٥ - حَدَّثَنَا عُمَرُو بْنُ عُثْمَانَ: حَدَّثَنَا أَبِي وَرَبِيعَةُ قَالَا: حَدَّثَنَا عُثَيْبٌ

عَنِ الزُّهْرِيِّ بِمَعْنَى إِسْنَادِهِ وَحَدِيثِهِ. زَادَ: وَكَانَ مِنَّا الْمَشْهُدُ فِي قِيَامِهِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَكَذَلِكَ سَجَدَ لَنَا ابْنُ الزُّبَيْرِ قَامَ مِنْ ثَمَنِينَ قَبْلَ السَّلَامِ،

وَهُوَ قَوْلُ الزُّهْرِيِّ.

1035 - Abdullah bin Buhayna'nın hadisi ve isnadıyla aynı manada Zührî'den rivâyet olundu: Zührî rivâyetinde ziyâde etti:

– Bizden ayakta teşehhüd edenler de vardı.

Ebû Dâvud dedi:

– İbn-i Zübeyr de iki rekattan kalkıvermişti. Böylece selamdan önce sehv secdesi yaptı. Bu Zührî'nin sözüdür.

[65]. Buharî, Kitâbu Ebvâbü'l-Amel fi's-Salât, b. 17, s. 64, c. 2; Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 11, n. 545, s. 387, c. 1; Neseî, n. 891; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 281, n. 383, s. 222, c. 2

[66]. Buharî, Kitâbu's-Salât - Kitâbu't-Tefsir, b. 19, s. 162, c. 5; Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 7, n. 539, s. 383, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 297, n. 405, s. 256, c. 2; Neseî, Kitâbu Sehiv, b. Kelâm, fi's-Salât, n. 1220, s. 18, c. 3

[67]. Müslim, Kitâbu Salâti'l-Misafirîn, b. 16, n. 735, s. 507, c. 1; Neseî, Kitâbu Kıyamü'l-Leyli, B. Fazlu salâtu'l-Kaim, n. 1160, s. 223, c. 3

[68]. Buharî, Ebvâbü't-Taksir, b. 17, s. 40, c. 2; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 274, n. 371, s. 207, c. 2; Neseî, Kitâbu Kıyamü'l-Leyl, b. Fadlu salâtu'l-Kaim, n. 1661, s. 223, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 141, n. 1231, s. 388, c. 1

[69]. Buharî, Ebvâbü'l-Kasr, b. 19, s. 41, c. 2; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 274, n. 372, s. 208, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 141, n. 1231, s. 288, c. 1

[70]. Buharî, Kitâbu Ebvâbu't-Taksir, b. 19, s. 41, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salâtü'l-Misafirîn, b. 16, n. 731, s. 505, c. 1; Neseî, Kitâbu-Kıyametü'l-Leyl, b. İftitahi's-Salât, s. 220, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 140, n. 1226, s. 387, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 275, n. 374, s. 213, c. 2

[71]. Buharî, Müslim, Kitâbu Salâti'l-Misafirîn, b. 16, n. 731, s. 505, c. 1; Neseî, n. 1649

[72]. Müslim, Kitâbu's-Salâtü'l-Misafirîn, b. 16, n. 730, s. 504, c. 1; Neseî, Kitâbu-Kıyametü'l-Leyl, b. İftitahi's-Salât, n. 1647, s. 220, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 140, n. 1228, s. 388, c. 1

[73]. Neseî, Kitâbu'l-İftitah, b. 53, s. 211, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 15, n. 867, s. 281, c. 1

[74]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, b. 142, s. 201, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 227, n. 304, s. 105, c. 2; Neseî, İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 15, n. 862, s. 280, c. 1

[75]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, b. 147, s. 103, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 16, n. 301, c. 1; Neseî, Kitâbu İftitahi's-Salât, b. Teşehhüd, n. 1270, s. 240, c. 2; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 215, n. 289, s. 81, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 290, n. 899, s. 290, c. 1

[76]. Neseî, Kitâbu İftitahi's-Salat, b. Teşehhüd, n. 1270, s. 240, c. 2; Tirmizî, Kitâbus's-Salât, b. 215, n. 289, s. 81, c. 2; İbn-i Mâce, Ebvâbu İkâmeti's-Salât, b. 290, n. 899, s. 290, c. 1

[77]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 16, n. 402, s. 301, c. 1; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, b. Teşehhüd, s. 242, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 24, n. 900, s. 291, c. 1

[78]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 16, n. 402, s. 301, c. 1; Tirmizî, Kitâbus's-Salât, b. 216, n. 290, s. 83, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, b. Teşehhüt, n. 1170, s. 24, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 24, n. 900, s. 291, c. 1

[79]. Buharî, Kitâbu Deavât, b. 31, s. 156, c. 7; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 17, n. 406, s. 305, c. 1; Tirmizî, Kitâbus's-Salât, b. 351, n. 483, s. 353, c. 2

[80]. Buharî, Kitâbu Deavât, b. 31, s. 156, c. 7; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 17, n. 406, s. 305, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 351, n. 483, s. 353, c. 2; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 35, s. 47, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 25, n. 903, s. 292, c. 1

[81]. Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 25, n. 588, s. 412, c. 1; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 39, s. 56, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 26, n. 909, s. 294, c. 1

[82]. Neseî, Kitâbu Sehv, b. 38, n. 25, s. 52, c. 3

[83]. Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 21, n. 580, s. 408, c. 1; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 26, n. 1262, s. 28, c. 3

[84]. Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 21, n. 579, s. 408, c. 1

[85]. Neseî, Kitâbu Sehv, b. 28, n. 1262, s. 29, c. 3

[86]. Neseî, Kitâbu Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 28, n. 1272, s. 29, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 27, n. 911, s. 295, c. 1

[87]. Tirmizî, Kitâbus's-Salât, b. 270, n. 366, s. 203, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, b. 86, s. 243, c. 2

[88]. Tirmizî, Kitâbus's-Salât, b. 291, n. 295, s. 89, c. 2; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 42, n. 1323, s. 61, 62, 63, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 28, n. 914, s. 296, c. 1

[89]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 27, n. 431, s. 322, c. 1; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 43, n. 1319, s. 61, c. 3

[90]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 27, n. 431, s. 322, c. 1; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 43, n. 1319, s. 61, c. 3

[91]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 27, n. 430, s. 322, c. 1; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 93, n. 1319, s. 61, c. 3

[92]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 30, n. 921, s. 297, c. 1

[93]. Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 152, s. 204, c. 1; Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 23, n. 583, s. 410, c. 1; Neseî, n. 1002

[94]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, b. 152, s. 204, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 25, n. 583, s. 410, c. 1

[95]. Tirmizî, Kitâbu Rada, b. 12, n. 1164, s. 468, c. 3

[96]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 203, n. 1427, s. 458, c. 1

[97]. Ebû Rimse'nin asıl ismi Rifaa bin Yesribi et-Timi Teym er-Rubab et-Temîmi el-Kûfi'dir.

[98]. Buharî, Kitâbu'l-Ebvâbü'l-Amel fi's-Salât, b. 21, s. 65, c. 2; Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 23, n. 583, s. 410, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 292, n. 399, s. 247, c. 2; Neseî, Kitâbu Sehv, b. Mayya'melü men selleme min rekateyn nâsiyen, s. 21, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 134, n. 383, s. 383, c. 1

[99]. Buharî, Ebvâbu's-Salât, b. 21, s. 65, c. 2; Neseî, Kitâbu Sehv, b. Mâ yef'alü men selleme min rekateyn, s. 20, c. 3

[100]. Neseî, Kitâbu Sehv, b. ma yef'alü men selleme min rekateyn, s. 20, c. 3

[101]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 136, n. 1219, s. 385, c. 1

[102]. Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 19, n. 574, s. 404, c. 1; Neseî, Kitâbu Sehv, b. mâ yef'alü men selleme min rekateyn; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, r. 1110, b. 134, c. 1, s. 384

[103]. Buharî, Kitâbu'l-Ebvâbü'l-Amel fi's-Salât, b. 2, s. 59, c. 2; Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 7, n. 938, s. 382, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 272, n. 367, s. 204, c. 2; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 5, s. 5, n. 6, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 21, n. 892, s. 288, c. 1

[104]. Neseî, Kitâbu Sehv, b. 5, s. 5, n. 6, c. 3

[105]. Tirmizî, Kitâbus's-Salât, b. 271, n. 368, s. 204, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 21, n. 892, s. 288, c. 1

[106]. Buharî, Kitâbu'l-Ebvâbü'l-Amel fi's-Salât, b. 2, s. 59, c. 2; Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 7, n. 938, s. 382, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 272, n. 367, s. 204, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 21, n. 892, s. 288, c. 1

[107]. Ahmed bin Hanbel, h. 1747-1852-1753 nolu hadislerde

[65]. Buharî, Kitâbu Ebvâbü'l-Amel fi's-Salât, b. 17, s. 64, c. 2; Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 11, n. 545, s. 387, c. 1; Neseî, n. 891; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 281, n. 383, s. 222, c. 2

[66]. Buharî, Kitâbu's-Salât - Kitâbu't-Tefsir, b. 19, s. 162, c. 5; Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 7, n. 539, s. 383, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 297, n. 405, s. 256, c. 2; Neseî, Kitâbu Sehv, b. Kelâm, fi's-Salât, n. 1220, s. 18, c. 3

[67]. Müslim, Kitâbu Salâti'l-Misafirîn, b. 16, n. 735, s. 507, c. 1; Neseî, Kitâbu Kıyamü'l-Leyli, B. Fazlu salâtu'l-Kaim, n. 1160, s. 223, c. 3

[68]. Buharî, Ebvâbü't-Taksir, b. 17, s. 40, c. 2; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 274, n. 371, s. 207, c. 2; Neseî, Kitâbu Kıyamü'l-Leyl, b. Fadlu salâtu'l-Kaim, n. 1661, s. 223, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 141, n. 1231, s. 388, c. 1

[69]. Buharî, Ebvâbü'l-Kasr, b. 19, s. 41, c. 2; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 274, n. 372, s. 208, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 141, n. 1231, s. 288, c. 1

[70]. Buharî, Kitâbu Ebvâbu't-Taksir, b. 19, s. 41, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salâtü'l-Misafirîn, b. 16, n. 731, s. 505, c. 1; Neseî, Kitâbu-Kıyameti'l-Leyl, b. İftitahi's-Salât, s. 220, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 140, n. 1226, s. 387, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 275, n. 374, s. 213, c. 2

[71]. Buharî, Müslim, Kitâbu Salâti'l-Misafirîn, b. 16, n. 731, s. 505, c. 1; Neseî, n. 1649

[72]. Müslim, Kitâbu's-Salâtü'l-Misafirîn, b. 16, n. 730, s. 504, c. 1; Neseî, Kitâbu-Kıyameti'l-Leyl, b. İftitahi's-Salât, n. 1647, s. 220, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 140, n. 1228, s. 388, c. 1

[73]. Neseî, Kitâbu'l-İftitah, b. 53, s. 211, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 15, n. 867, s. 281, c. 1

[74]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, b. 142, s. 201, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 227, n. 304, s. 105, c. 2; Neseî, İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 15, n. 862, s. 280, c. 1

[75]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, b. 147, s. 103, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 16, n. 301, c. 1; Neseî, Kitâbu İftitahi's-Salât, b. Teşehhüt, n. 1270, s. 240, c. 2; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 215, n. 289, s. 81, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 290, n. 899, s. 290, c. 1

[76]. Neseî, Kitâbu İftitahi's-Salat, b. Teşehhüd, n. 1270, s. 240, c. 2; Tirmizî, Kitâbus's-Salât, b. 215, n. 289, s. 81, c. 2; İbn-i Mâce, Ebvâbu İkâmeti's-Salât, b. 290, n. 899, s. 290, c. 1

[77]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 16, n. 402, s. 301, c. 1; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, b. Teşehhüt, s. 242, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 24, n. 900, s. 291, c. 1

[78]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 16, n. 402, s. 301, c. 1; Tirmizî, Kitâbus's-Salât, b. 216, n. 290, s. 83, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, b. Teşehhüt, n. 1170, s. 24, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 24, n. 900, s. 291, c. 1

[79]. Buharî, Kitâbu Deavât, b. 31, s 156, c. 7; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 17, n. 406, s. 305, c. 1; Tirmizî, Kitâbus's-Salât, b. 351, n. 483, s. 353, c. 2

[80]. Buharî, Kitâbu Deavât, b. 31, s 156, c. 7; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 17, n. 406, s. 305, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 351, n. 483, s. 353, c. 2; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 35, s. 47, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 25, n. 903, s. 292, c. 1

[81]. Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 25, n. 588, s. 412, c. 1; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 39, s. 56, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 26, n. 909, s. 294, c. 1

[82]. Neseî, Kitâbu Sehv, b. 38, n. 25, s. 52, c. 3

[83]. Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 21, n. 580, s. 408, c. 1; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 26, n. 1262, s. 28, c. 3

[84]. Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 21, n. 579, s. 408, c. 1

[85]. Neseî, Kitâbu Sehv, b. 28, n. 1262, s. 29, c. 3

[86]. Neseî, Kitâbu Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 28, n. 1272, s. 29, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 27, n. 911, s. 295, c. 1

[87]. Tirmizî, Kitâbus's-Salât, b. 270, n. 366, s. 203, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-İftitah, b. 86, s. 243, c. 2

[88]. Tirmizî, Kitâbus's-Salât, b. 291, n. 295, s. 89, c. 2; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 42, n. 1323, s. 61, 62, 63, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 28, n. 914, s. 296, c. 1

[89]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 27, n. 431, s. 322, c. 1; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 43, n. 1319, s. 61, c. 3

[90]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 27, n. 431, s. 322, c. 1; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 43, n. 1319, s. 61, c. 3

[91]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 27, n. 430, s. 322, c. 1; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 93, n. 1319, s. 61, c. 3

[92]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 30, n. 921, s. 297, c. 1

[93]. Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 152, s. 204, c. 1; Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 23, n. 583, s. 410, c. 1; Neseî, n. 1002

[94]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, b. 152, s. 204, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 25, n. 583, s. 410, c. 1

[95]. Tirmizî, Kitâbu Rada, b. 12, n. 1164, s. 468, c. 3

[96]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 203, n. 1427, s. 458, c. 1

[97]. Ebû Rimse'nin asıl ismi Rifaa bin Yesribi et-Timi Teym er-Rubab et-Temîmi el-Kûfi'dir.

[98]. Buharî, Kitâbu'l-Ebvâbü'l-Amel fi's-Salât, b. 21, s. 65, c. 2; Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 23, n. 583, s. 410, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 292, n. 399, s. 247, c. 2; Neseî, Kitâbu Sehv, b. Mayya'melü men selleme min rekateyn nâsiyen, s. 21, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 134, n. 383, s. 383, c. 1

[99]. Buharî, Ebvâbu's-Salât, b. 21, s. 65, c. 2; Neseî, Kitâbu Sehv, b. Mâ yef'alü men selleme min rekateyn, s. 20, c. 3

[100]. Neseî, Kitâbu Sehv, b. ma yef'alü men selleme min rekateyn, s. 20, c. 3

[101]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 136, n. 1219, s. 385, c. 1

[102]. Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 19, n. 574, s. 404, c. 1; Neseî, Kitâbu Sehv, b. mâ yef'alü men selleme min rekateyn; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, r. 1110, b. 134, c. 1, s. 384

[103]. Buharî, Kitâbu'l-Ebvâbü'l-Amel fi's-Salât, b. 2, s. 59, c. 2; Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 7, n. 938, s. 382, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 272, n. 367, s. 204, c. 2; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 5, s. 5, n. 6, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 21, n. 892, s. 288, c. 1

[104]. Neseî, Kitâbu Sehv, b. 5, s. 5, n. 6, c. 3

[105]. Tirmizî, Kitâbus's-Salât, b. 271, n. 368, s. 204, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 21, n. 892, s. 288, c. 1

[106]. Buharî, Kitâbu'l-Ebvâbü'l-Amel fi's-Salât, b. 2, s. 59, c. 2; Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 7, n. 938, s. 382, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 272, n. 367, s. 204, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 21, n. 892, s. 288, c. 1

[107]. Ahmed bin Hanbel, h. 1747-1852-1753 nolu hadislerde

Ebû Dâvud: İhtisar: Ellerini böğrüne koymaktır, dedi.^[65]

Birimiz namazda yanımızdaki kimseyle konuşurduk “Allah için huşu ederek namaz kılın” (Bakara, 238) ayeti inince sükutla emrolunup, konuşmaktan nehyolunduk.^[66]

“- Evet öyledir ama ben sizden biriniz gibi değilim” buyurdu.^[67]

Bir kimsenin oturarak namaz kılmasından Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e sordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “- Onun ayakta namaz kılması, oturarak kılmasından faziletlidir. Oturarak kıldığı namaz (sevap bakımından) ayakta kıldığı namazın yarısı, uyurcasına (uzanmış) olarak kıldığı namaz da oturarak kıldığı namazın yarısıdır” buyurdu.^[68]

“- Ayakta kıl, eğer gücün yetmezse oturarak kıl, ona da gücün yetmezse yanın üzerine (uzanarak) kıl” buyurdu.^[69]

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'i “gençliğinde” gece namazlarında, katiyen oturarak okuduğunu görmedim. Yaşlanınca, (namazında) oturur okur (okur) otuz veya kırk ayet kalınca kalkar, kalan ayetleri okur, sonra secde ederdi.^[70]

Bu hadisi Alkame bin Vakkas Aişe radiyallahu anha'dan o da Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'den rivâyet etti.^[71]

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem gecenin uzun bir bölümünde ayak üstü, uzun bir bölümünde de oturarak namaz kılardı. Ayakta kıldığı vakit, ayakta rükû yapar, oturarak kıldığı vakit de, oturarak rükû yapardı.^[72]

Bişr, baş parmağı ile orta parmağını halka yapıp şehâdet parmağı ile işaret etti.^[73]

Fakat Ahmed bin Hanbel’le Müseddet rivâyet ettikleri hadislerinde Humeyd’in ilk iki rekatta nasıl oturduğunu zikretmediler.^[74]

Şahitlik ederim ki, Allah’tan başka ilah yoktur, yine şahitlik ederim ki Hz. Muhammed sallallahu aleyhi vesellem Allah’ın kulu ve Rasûlüdür desin, sonra sizden biriniz hoşuna giden dualardan onunla duâ etmek için seçsin” buyurdu.^[75]

Îlâhî kalplerimiz arasını birleştir. Arası açık olanlarımızı barıştır, bizi doğru yola hidayet et, bizi karanlıklardan nura kurtar, fuhşiyâtın açığından ve kapalılarından bizi uzaklaştır. Bizim kulaklarımızı, gözlerimizi, kalplerimizi, ailelerimizi zürriyetlerimizi bize mübarek kıl. Bizim tövbemizi kabul et, çünkü sen tövbeleri çok kabul edensin, merhametlisin. Bizi nimetlerine şükreden, onları itiraf eden ve (verdiğine) râzı olanlarından eyle, ve bize nimetlerini tamamla.^[76]

Ebû Dâvud dedi: Sükut edin lafzı mahfuz değildir. Bu lafzı kimse getirmedi, ancak Süleyman Teymî şu hadiste getirdi.^[77]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Kur’an’ı bize öğrettiği gibi teşehhüdü de öğretti. (Ettehiyyatü...) dille yapılan bütün ibadetler, beden ve mal ile yapılan bütün ibadetler, Allah’a mahsustur. Ey Peygamber Allah’ın rahmeti, bereketleri selamı sana olsun. Bize ve Allah’ın salih kullarına selam olsun, Allah’tan başka ilah olmadığına ve Hz.Muhammedin de Allah’ın kulu ve Rasûlü olduğuna şahitlik ederim.^[78]

“- Ey Allah’ım İbrahim’e ve âline salât ettiğin gibi Muhammed sallallahu aleyhi vesellem’e ve âline de salât et, İbrahim’e bereketli kıldığın gibi Muhammed ve âlini de bereketli kıl, sen öğülmüşsün, yücesin.”^[79]

– “Kemâ salleyte alâ âli İbrahim’e inneke hamîdün mecîd. Ve bârik alâ Muhammedin” ve geçen hadisin benzerini sevk etti.^[80]

Cehennem azabından, Kabir azabından, dirilik ve ölümün fitnesinden ve Mesih Deccal'ın şerrinden.”[81]

“- Muhakkak o bağışlandı. O bağışlandı” buyurdu.[82]

– Namazda oturduğu vakit sağ elini, sağ uyluğuna kor, parmaklarının hepsini yumar, baş parmağını takip eden (şahadet) parmağıyla işaret eder, sol elini de sol uyluğuna kordu.[83]

Abdülvahid, şehâdet parmağıyla işaret ederek nasıl yapılacağını bize gösterdi.[84]

– Gözü işaretini geçmezdi.[85]

991 - Mâlik bin Numeyr el-Huzâi'den o da babası Numeyr radiyallahu anh'dan: Peygamber sallallahu aleyhi vesellem sağ kolunu sağ uyluğuna koyarak şehâdet parmağını bir parça eğerek kaldırdığını gördüm, dedi.[86]

– (Evet) kalkana kadar, dedi.[87]

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem sağ ve soluna, “Esselâmu aleyküm ve rahmetullah, esselâmu aleyküm ve rahmetullah” diye, yanağının beyazı (arkadan) görünene kadar selam verirdi.[88]

998 - Câbir bin Semura radiyallahu anh'dan: Biz Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in arkasında namaz kılıyorduk. İçimizden birisi selam verdi ve elini sağa sola sallayarak işaret etti, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namazı bitirince selamda biriniz elini serkeş atın kuyruğu gibi neden sağa sola sallıyor? Sizden birine şöyle yapmak yeter veya sizden birinize şöyle yapmak yetmez mi? Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, parmağı ile işaret etti. Sağındaki ve solundaki kardeşine selam verir buyurdu.[89]

Sizden birinize veya onlardan birine ellerini uyluğuna koyarak sağ ve solundaki kardeşine selam vermesi kafi değil mi? buyurdu.[90]

“- Ellerinizi serkeş atların kuyruğu gibi kaldırırken görüyorum, namazda sakın olun” buyurdu.[91]

1001 - Semura radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem imamın selamına karşılık vermemizi, birbirimizi sevmemizi ve birbirimize selam vermemizi emretti.^[92]

1002 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in namazının bittiği tekbir alışıyla bilinirdi.^[93]

1003 - Amr bin Dinar radiyallahu anh'dan: Ona da İbn-i Abbas'ın mevlâsı Ebû Ma'bed haber verdi. Ona da İbn-i Abbas haber vermiş, farz namazdan sonra yüksek sesle zikir Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem zamanında vardı. İbn-i Abbas namazdan çıktıkları vakti zikri işitmekle bilirdim, diyor.^[94]

1005 - Ali bin Talk radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem “Sizden biriniz namazda yellendiği vakit dönsün abdest alsın ve namazını iâde etsin” buyurdu.^[95]

Hammad'ın hadisinde, “namazda” ziyadesi var, namazla nafiye kast ediyor.^[96]

Ebû Dâvud dedi: Bazı kere Ebû Rimse yerine Ebû Ümeyye denildi.^[97]

Muhammed bin Sîrîn'e sehve selam verdi mi denildi. Ebû Hüreyre'den onu hıfz etmedim, lakin İmran bin Husayn'ın sonra selam verdi, dediğini haber aldım, dedi.^[98]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem öğle namazı kıldırıyordu. İki rekatta selâm verdi. Ona namaz eksik mi kılındı? denilince, iki rekat daha kıldırdı. Sonra (sehv için) iki secde yaptı.^[99]

Bana şu haberi Ebû Hüreyre haber verdi ve dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem selam verdikten sonra sehv secdelerini yaptı.^[100]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bize (dört rekatlı) namaz kıldırıyordu. İki rekatta selam verdi. İbn-i Sîrîn'in, Ebû Hüreyre'den naklettiği hadis benzerini zikretti ve dedi ki: Selam verdi. Sonra iki sehv secdesi yaptı.^[101]

– Evet, cevabını verdiler. Bunun üzerine o noksan kalan rekâtı da kıldırdı. Sonra selam verdi. Sonra da sehiv secdelerini yapıp tekrar selam verdi.^[102]

– Beş rekât kıldırdın, denildi. Selam verdikten sonra iki secde yaptı.^[103]

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem: “Namazda iken üç mü dört mü kıldım diye şüphe eder, en büyük zannın dört rekât üzerinde ise tahıyyatı okursun, oturduğun yerde daha selam vermeden iki secde edersin, tekrar evvelki gibi tahıyyatı okur, sonra da selam verirsin” buyurdu.^[104]

“- Sizin biriniz namaz kıldığı vakit, fazla mı kıldı, noksan mı bilmez ise oturduğu yerden (sehiv için) iki secde etsin. Şeytan ona gelip de oturağın kıpırdadı gerçekten abdestini bozdun derse ona yalancısın desin.”^[105]

“- Sizden biriniz namaz kılarken ona şeytan gelir namazını karıştırır da kaç rekât kıldığını bilemez. Bu sizden birinizin başına gelirse, oturur olduğu halde (sehiv için) iki secde yapsın.”^[106]

“- Kim namazında şüphe ederse, selam verdikten sonra (sehiv için) iki secde yapsın” buyurdu. ^[107]

201 - OTURURKEN TEŞEHHÜDÜ UNUTAN KİMSE NE YAPMALIDIR?

١٠٣٦- عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا قَامَ الْإِمَامُ فِي الرُّكُوعَيْنِ فَإِنْ ذَكَرَ قَبْلَ أَنْ يَسْتَوِيَ قَائِمًا

فَلْيَجْلِسْ، فَإِنْ اسْتَوَى قَائِمًا فَلَا يَجْلِسْ وَيَسْجُدْ سَجْدَتِي الشَّهْرِ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَلَيْسَ فِي كِتَابِي عَنْ جَابِرِ الْجُعْفِيِّ إِلَّا هَذَا

الْحَدِيثُ.

1036 - Müğîre bin Şu'be radıyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, imam; ikinci rekatta oturmadan kalkar, ayak üstü kalkmadan hatırlarsa, hemen otursun. Eğer ayak üstü dikilmişse oturmasın ve sehv için iki secde yapsın, buyurdu.

Ebû Dâvud şöyle dedi: Câbir el Cufî'den, benim şu kitabımda bundan başka hadis yoktur.

١٠٣٧- عَنْ زَيْدِ بْنِ جَلَّافَةَ قَالَ: صَلَّى بِنَا الْمُغِيرَةَ بْنُ شُعْبَةَ فَتَهَضَّ

فِي الرُّكُوعَيْنِ قُلْنَا: سُبْحَانَ اللَّهِ قَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَنَحْمُهُ، فَلَمَّا أَتَمَّ

صَلَاتَهُ وَسَلَّمَ سَجَدَ سَجْدَتِي الشَّهْرِ، فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضَعُ كَمَا ضَعَعْتُ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَكَذَلِكَ رَوَاهُ ابْنُ أَبِي لَيْلَى عَنْ الشَّعْبِيِّ، عَنْ الْمُغِيرَةِ

بْنِ شُعْبَةَ، وَرَفَعَهُ وَرَوَاهُ أَبُو عُمَيْرٍ عَنْ ثَابِتِ بْنِ عُمَيْرٍ قَالَ: صَلَّى بِنَا

الْمُغِيرَةَ بْنُ شُعْبَةَ، مِثْلَ حَدِيثِ زَيْدِ بْنِ جَلَّافَةَ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: أَبُو عُمَيْرٍ أَخُو الْمَشْهُودِيِّ، وَفَعَلَ سَعْدُ بْنُ أَبِي

زُقَافٍ مِثْلَ مَا فَعَلَ الْمُغِيرَةُ وَجُمُرَانُ بْنُ خُضَيْنٍ وَالصُّخْلَكِيُّ بْنُ قَبِيصٍ

وَعَمَّارَةُ بْنُ أَبِي شَفِيٍّ وَابْنُ عَبَّاسٍ أَفْشَى بِذَلِكَ وَغَمَزَ بَنُو عَبْدِ الْعَزِيزِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَهَذَا يَبْتَنِي قَامَ مِنْ ثَنَيْنِ لَمْ سَجَدُوا بَعْدَ مَا سَلَمُوا.

1037 - Ziyad bin İlâka radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Muğîre bin Şu'be bize namaz kıldırdı. İkinci rekatta oturmadan kalktı. Biz, “SübhaneAllah” dedik. O da “SübhaneAllah” dedi ve devam etti. Namazı tamamladığı vakit, selam verip iki sehiv secdesi yaptı. Namazdan kalkınca şöyle dedi: “Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'i benim yaptığım gibi yaparken gördüm.”

Ebû Dâvud şöyle dedi: İbn-i Ebî Leylâ Şâ'bi'den, o da Muğîre bin Şu'be'den böyle rivâyet etti. Ve bu hadisi Rasûlullah'a ref etti.

Yine bu hadisi Ebû Umeys Sabit bin Ubey'den rivâyet edip, “Muğîre bin Şu'be bize namaz kıldırdı,” diyerek Ziyad bin İlâka'nın hadisinin mislini rivâyet etti.

Ebû Dâvud dedi ki: Ebû Umeys, Mes'ûdî'nin kardeşidir. Saad bin Ebû Vakkas, Muğîre'nin yaptığını yaptı. İmran bin Husayn, Dahhak bin Kays, Muaviye bin Ebû Süfyân da Muğîre'nin yaptığı gibi yaptılar. İbn-i Abbas bununla fetva verdi. Ömer bin Abdülaziz de böyle yaptı.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu, ikinci rekatta oturmayan kimse hakkındadır. Onlar selam verdikten sonra hepsi birden secde yaptılar.

١٠٣٨ - عَنْ ثَوْبَانَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لِكُلِّ

سَهْوٍ سَجْدَتَانِ بَعْدَ مَا يُسَلِّمُ» وَلَمْ يَذْكُرْ: عَنْ أَبِيهِ، غَيْرُ غَمَزٍ.

1038 - Sevbân radıyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Her sehiv için selamdan sonra iki secde yapılır” buyurdu Amr'dan başka kimse “an ebîhi” lafzını zikretmedi. [\[108\]](#)

202 - SEHİV SECDELERİNDE TEŞEHHÜT VE SELAM VARDIR

١٠٣٩- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

صَلَّى بِهِمْ فَسَجَدَ فَسَجَدَتَيْنِ ثُمَّ تَشَهُّدَ ثُمَّ سَلَّمَ.

1039 - İmran bin Husayn radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem onlara namaz kıldırıyordu, yanıldı hemen iki secde yaptı, sonra teşehhüdde bulundu. Sonra da selam verdi. [\[109\]](#)

203 - KADINLARIN ERKEKLERDEN ÖNCE NAMAZDAN KALKIP GİTMESİ

١٠٤٠- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا

سَلَّمَ مَكَتَ قَلِيلًا، وَكَانُوا يَرَوْنَ أَنَّ ذَلِكَ كَيْفَمَا يَنْقُذُ الْبَنَاءَ بَيْنَ الرِّجَالِ.

1040 - Ümmü Seleme radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem selam verdiği vakit, yerinde biraz dururdu. Ashab bunun kadınların erkeklerden önce kalkıp gitmesi için olduğu reyinde bulundular. [\[110\]](#)

İZAH

Bu hadis-i şerif; İmam olan zatın cemaatın durumuna göre hareket etmesinin uygun olacağına, kadınların camide bile olsa erkeklere karışmamaları lazım geldiğine delâlet eder.

204 - NAMAZDAN NASIL AYRILMAK GEREKİR?

١٠٤١- عَنْ قَيْصَةَ بْنِ هُلْبٍ - رَجُلٍ مِنْ مُطَيِّئٍ - عَنْ أَبِيهِ: أَنَّهُ صَلَّى

مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ يَتَصَرَّفُ عَنْ شِقَّتِهِ.

1041 - Tay kabilesinden bir erkek olan Kabiysa bin Hülb radıyallahu anh'dan: O da babası Hülb radıyallahu anh'dan, O Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ile namaz kıldı da Rasûl-i Ekrem her iki tarafından (sağından ve solundan da) dönerdi.^[111]

١٠٤٢- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: لَا يَجْمَلُ أَحَدُكُمْ نَبِيًّا لِلشَّيْطَانِ مِنْ

صَلَاتِهِ أَنْ لَا يَتَصَرَّفَ إِلَّا عَنْ يَمِينِهِ وَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكْثَرَ مَا يَتَصَرَّفُ عَنْ شِمَالِهِ.

قَالَ عُمَارَةُ: أَتَيْتُ الْمَدِينَةَ بَعْدَ، فَرَأَيْتُ مَنَازِلَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ عَنْ يَسَارِهِ.

1042 - Abdullah bin Mes'ûd radıyallahu anh'dan:

Sizden biriniz namazda yalnız sağ tarafından kalkıp gitmekle şeytana kısmet bırakmasın, gerçek ben Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'i çok kere solundan kalkar gider olarak gördüm, dedi. Ammare de, "Ben Medine'ye yeni gelmiştim, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in menzillerini (mihraba göre) solunda gördüm."^[112]

İZAH

Namaz bittikten sonra imamın daima sağ tarafından dönmesi sol taraftan dönmenin câiz olmayacağı gibi bir fikir bırakır. Rasûl-i Ekrem ise sağ ve solundan dönmüştür. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in sünnetine muhalif hareket edenler ise şeytanı sevindirmiş olurlar.

Ammare'nin anlattığı gibi Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimizin evi mihraba göre sol tarafta idi. Cemaata dönerken çok kere solundan döner, sonra da o taraftan evine kalkar giderdi.

Menâzil: Menzil kelimesinin çoğuludur. Evler demektir.

Rasûl-i Ekrem Efendimizin zevcelerini oturtmak için her birine ait birer odası vardı. Mescidin sol yanına sıralanmıştı.

205 - KİŞİNİN NAFİLEYİ EVİNDE KILMASI

۱۰۴۳- عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«اجْعَلُوا فِي بُيُوتِكُمْ مِنْ صَلَاتِكُمْ، وَلَا تَشْجِدُوهَا قُبُورًا».

1043 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem: “Namazlarınızdan bazısını da evlerinizde kılınız. Onu kabirler gibi namazdan mahrum bırakmayın” buyurdu. [\[113\]](#)

İZAH

Kabirlerde yatan ölüler namaz kılmadıkları için kabirler namazdan mahrumdurlar.

İçinde namaz kılınmayan sadece uyunan evler de namazdan mahrum oluşda, kabire benzetilmiştir. Evleri bu durumdan kurtarmak için, belki bu her zaman olamaz ama arasıra da olsa sünnetlerden bazısını evde kılarak evin de hakkını vermelidir.

۱۰۴۴- عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «صَلَاةُ

الْمَرْءِ فِي بَيْتِهِ أَفْضَلُ مِنْ صَلَاتِهِ فِي مَسْجِدِي هَذَا إِلَّا الْمَكْتُوبَةَ».

1044 - Zeyd bin Sabit radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “Bir kimsenin evinde kıldığı namaz benim şu mescidimde kıldığı namazdan efdaldır. Farz müstesna” buyurdu. [\[114\]](#)

İZAH

Bu hadis-i şerif, sünnetleri evde kılmanın camide kılmaktan efdal, farzları ise, camide kılmanın evde kılmaktan daha sevab, olduğuna delâlet eder.

206 - KIBLEDEN BAŞKA TARAF NAMAZ KILARKEN KIBLEYİ ÖĞRENEN KİMSENİN DURUMU

١٠٤٥- عَنْ أَنَسٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابَهُ كَانُوا

يُصَلُّونَ نَحْوَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ فَلَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ: ﴿قُولْ وَجْهَكَ شَطْرَ

الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَخَيْتُ مَا تُكْتُمُ فَرَلُوا وَجْهَهُمْ شَطْرَهُ﴾ [البقرة: ١٤٤].

لَعَزَّ رَجُلٌ مِنْ بَنِي سُلَيْمَةَ فَتَادَاهُمْ وَهُمْ رُكُوعٌ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ نَحْوَ بَيْتِ

الْمَقْدِسِ: أَلَا إِنَّ الْوَيْلَةَ قَدْ حَوَّلْتُ إِلَى الْكَعْبَةِ - مَوْتَيْنِ - قَالَ: فَمَالُوا

كَمَا هُمْ رُكُوعٌ إِلَى الْكَعْبَةِ.

1045 - Enes radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ashabı ile birlikte Beyt'i Makdis (Mescid-i Aksa) yönüne namaz kılıyorlardı. "Yüzünü Mescid-i Haram semtine döndür. Her nerede olursanız yüzünüzü onun tarafına döndürün." (Bakara sûresi, 144) ayeti inince namazda Mescid-i Haram'a yöneldiler.

Beni Seleme'den bir kimse sabah namazında Beyt'i Makdis'e doğru dönmüş rükû ederlerken bir cemaata rastladı ve iki defa:

"- Dikkat kible Kâbe'ye tebdil olundu." diye seslendi. Onlar rükûda oldukları gibi Kâbe'ye döndüler.^[115]

İZAH

Bu hadis-i şerif sahih temel üzerine kurulan bir ibadete sonradan fesat arız olursa ibadetini önceki sağlam temel üzerine bina edeceğine delildir.

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem Medine'ye Hicret buyurduğu vakit 16 veya 17 ay Mescid-i Aksa tarafına dönerek namaz kıldı. Kalben

Kâbe'ye dönmeyi çok arzuluyordu. İkinci namazını kılarken Bakara sûresinin 144 üncü ayeti indi. Namaz içinde Kâbe'ye döndü.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in arkasında Beni Seleme'den bir zât vardı. O zât ertesi gün sabah bu olaydan haberi olmayan bir cemaatin Mescid-i Aksa'ya doğru dönerek namaz kıldıklarını gördü, iki kere, “dikkat kıble Kâbe'ye tebdil edildi.” diye seslendi. O cemaat namazlarını bozmadan rükûda oldukları gibi Kâbe'ye döndüler.

207 - CUMANIN FURÛLARI:

(Cuma günü ve Cuma gecesinin fazileti bâbı)

CUMA İLE İLGİLİ KONULAR

CUMA GÜNÜNÜN VE GECESİNİN FAZİLETİ

١٠٤٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«خَيْرُ يَوْمٍ طَلَعَتْ فِيهِ الشَّمْسُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، فِيهِ خُلِقَ آدَمُ، وَفِيهِ أُهْبِطَ،

وَفِيهِ نَبِيَ عَلَيْهِ، وَفِيهِ مَاتَ، وَفِيهِ تَقْرَأُ السَّاعَةُ، وَمَا مِنْ ذَاتِيٍّ، إِلَّا رَمَى

مُسْبِخَةَ يَوْمِ الْجُمُعَةِ مِنْ حِينَ تُصْبِحُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ شَقًّا مِنَ السَّاعَةِ

إِلَّا الْجِنُّ وَالْإِنْسُ، وَفِيهَا سَاعَةٌ لَا يُصَادِفُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ وَهُوَ يُصَلِّيُ يَسْأَلُ

اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ حَاجَةً إِلَّا أُعْطَاهُ إِيَّاهَا».

قَالَ كَتَبْتُ: ذَلِكَ فِي كُلِّ سَنَةٍ يَوْمٌ؟ فَقُلْتُ: بَلَى فِي كُلِّ

جُمُعَةٍ، قُلْتُ: فَتَرَأَى كَتَبْتُ التَّوْرَةَ فَقُلْتُ: صَدَقَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: ثُمَّ لَقِيتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ سَلَامٍ

نَحْنُ ثَلَاثَةٌ بِمَجْلِسِي مَعَ كَتَبْتُ، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَامٍ: قَدْ عَلِمْتُ

أَيُّ سَاعَةٍ هِيَ، قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ فَقُلْتُ لَهُ: فَأَخْبِرْنِي بِهَا، فَقَالَ عَبْدُ

اللهُ بْنُ سَلَامٍ: هِيَ آخِرُ سَاعَةٍ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ، قُلْتُ: كَيْفَ
هِيَ آخِرُ سَاعَةٍ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا يُصَادِفُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ وَهُوَ يُصَلِّي»، وَتِلْكَ السَّاعَةُ
لَا يُصَلِّي فِيهَا؟ فَقَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ سَلَامٍ: أَلَمْ يَقُلْ رَسُولُ اللهِ صَلَّى
اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ جَلَسَ مُجْلِسًا يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ فَهُوَ فِي صَلَاةٍ
حَتَّى يُصَلِّيَ؟» قَالَ: فَقُلْتُ: بَلَى، قَالَ: هُوَ ذَلِكَ.

1046 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Kendisinde güneş doğan günlerin en hayırlısı Cuma günüdür. (Çünkü) Adem Cuma günü yaratıldı. Cennetten Cuma günü indirildi. Tövbesi Cuma günü kabul olundu. Cuma günü vefat etti. Kıyamet Cuma günü kopacak.

Ne kadar hayvan varsa kıyametin korkusundan Cuma günü şafağın atmasından güneş doğana kadar (işitecekleri gürültüye) kulak verirler. Cuma gününde bir saat var. O saatte Müslüman bir kul namaza tesadüf eder de hacetini isterse şüphesiz isteği yerine getirilir” buyurdu.

Kâ'b: “O her senede bir gündür” dedi. Ben de, “her Cuma’dır” dedim.
Kâ'b:

“- Tevratı okudu ve Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “doğrudur, (her Cuma imiş)” dedi. Ebû Hüreyre şöyle anlatıyor: “Abdullah bin Selam’a rastladı. Kâ'b ile aramızdaki konuşmayı ona haber verdim, Abdullah İbn-i Selam bana:

“O saatin hangi saat olduğunu biliyor musun?” dedi. Ben de, “Onu bana sen haber ver bakalım” dedim. Abdullah bin Selam da, “O saat Cuma gününün son saatidir.” dedi. Ben de, “Cuma gününün son saati nasıl olur, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“Ona bir mü'min namaz kılarken tesadüf ederse.” diye buyurdu. Halbuki senin tarif ettiğin o saatte namaz kılınmaz.” dedim. Abdullah bin Selam da, “Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem: “Bir kimse bir yerde oturur,

namazı beklerse namaz kılana kadar da namazda sayılır.” buyurmadı mı?” dedi. Ben de, “Evet” dedim. İşte Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Namazda tesadüf ederse” sözünün manası budur.^[116]

١٠٤٧- عَنْ أُبَيِّ بْنِ أُوَيْسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «إِنَّ مِنْ أَفْضَلِ أَيَّامِكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، فِيهِ خُلِقَ آدَمُ، وَفِيهِ قُبِضَ

وَفِيهِ النُّفُثَةُ، وَفِيهِ الصُّعْقَةُ، فَأَكْثِرُوا عَلَيَّ مِنَ السَّلَامَةِ فِيهِ، فَإِنَّ صَلَاتَكُمْ

مَغْرُوضَةٌ عَلَيَّ»

قَالَ: قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! وَكَيْفَ تُغْرَضُ صَلَاتُنَا عَلَيْكَ وَقَدْ أَرِسَتْ

- قَالَ: يَقُولُونَ: بَلِيَّتْ - فَقَالَ: «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ خَرَّمَ عَلَيَّ الْأَرْضَ

أَجْسَادَ الْأَنْبِيَاءِ».

1047 - Evs bin Evs radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu:

“- Şüphesiz Cuma günü en faziletli günlerinizdendir. (Çünkü) Adem o gün yaratıldı. O gün vefat etti. O gün sur'a üfürülecek yüksek ses de o gün olacak. Cuma günü bana salat ü selamı çok getirin, zira sizin salatlarınız bana arz olunur.”

Ey Allah'ın Rasûlü, sen muhakkak çürüyeceksin, bizim salatlarımız sana nasıl arz olunacak, dediler. (Erimte kelimesini) aynı manada çürümek demek olan (beliye) kelimesi yerinde söylüyorlardı.

Rasûl-i Ekrem:

“Aziz ve celil olan Allah peygamberlerin cesetlerini (çürütüp yemeği) toprağa haram kıldı” buyurdu.^[117]

İZAH

Enbiyânın cesetleri çürümez, kabirlerinde diridirler. Manevi bir hayat yaşamaktadırlar. Kendilerini ziyaret edenleri tanırırlar. Salat ve selam da

bulunanların selamlarına mukabele ederler, sadece enbiyâ değil, enbiyânın ümmetlerinden şehit olanlar da kabirlerinde diridirler. Özel bir hayatla yaşıyor, ilahî nimetlerin zevkini alıyorlar.

Erimte: Çürüdün, demektir.

Saika: Ses, gürültü ve yıldırım, demektir. Burada birinci surun gürültüsü murad edilmiştir.

208 - CUMA GÜNÜNDE İCABET SAATİ HANGİ VAKİTTİR?

١٠٤٨- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

أَنَّهُ قَالَ: «يَوْمَ الْجُمُعَةِ اثْنَا عَشْرَةَ - يُرِيدُ سَاعَةً - لَا يُوْجَدُ مُسْلِمٌ يَسْأَلُ

اللَّهَ شَيْئًا إِلَّا آتَاهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ، فَالْتَمِسُوهَا آخِرَ سَاعَةٍ بَعْدَ الْغَضْرِ».

1048 - Câbir bin Abdullah radıyallahu anh’dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Cuma günü oniki saattir. Bir Müslüman o saatlerde Allah’tan ne isterse şüphesiz verir. O saati ikindiden sonraki son saatlerde arayın” buyurdu.^[118]

١٠٤٩- عَنْ أَبِي بُرْدَةَ بْنِ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ قَالَ: قَالَ لِي عَبْدُ

اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو: أَسَمِعْتَ أَبَاكَ يُخْبِرُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فِي شَأْنِ الْجُمُعَةِ يَنْبَغِي السَّاعَةُ؟ قَالَ: قُلْتُ: نَعَمْ سَمِعْتُهُ يَقُولُ:

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «هِيَ مَا بَيْنَ أَنْ يَجْلِسَ

الْإِمَامُ إِلَى أَنْ تُقْضَى الصَّلَاةُ» قَالَ أَبُو ذَاوُدَ: يَنْبَغِي عَلَى الْمُجْتَمِعِ.

1049 - Ebû Bürde bin Ebû Musa el-Eş’arî radıyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

“Abdullah bin Amr bana (Cuma günündeki) kıymetli saati kast ederek, “Babanın Cuma hakkında Rasûlullah’tan rivâyetini işittin mi?” dedi. Ben de, “Evet onun, Rasûlullah’ın şöyle dediğini işittim.” dediğini işittim dedim. “(O saat) imamın oturması ile namazın bitmesi arasındadır.”

Ebû Dâvud şöyle dedi: Minberde oturmayı kasdediyor.^[119]

İZAH

Cuma günü duanın kabul oluncağı kıymetli saatin, hangi saat olduğu hususunda ihtilaf edilmiş Avn’ül Ma’bûd’da zikredildiğine göre, bu mevzuda Fethu’l-Bari’de ilim adamlarından kırküç görüş rivâyet edilmiş, en kuvvetlisi bu hadiste bildirildiği gibi, hatibin minbere çıktığı vakit ile, namazın bitimi arasındadır.

209 - CUMA NAMAZININ FAZİLETİ

١٠٥٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ أَقَى الْجُمُعَةَ - قَالَ -: فَاسْتَمَعَ

وَأَتَصَّتَ، غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَ الْجُمُعَةِ إِلَى الْجُمُعَةِ وَزِيَادَةُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ، وَمَنْ

مَسَّ الْحَصَا فَقَدْ لَغَا».

1050 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Kim güzelce abdestini alır, sonra cumaya gelir, sesini keser, (hutbeyi) dinlerse, üç gün ziyadesiyle, bu cumadan öbür cumaya kadar olan kusuru bağışlanır. Kim bir çakıla (dahi) dokunsa uygun olmayan bir hareket yapmış olur” buyurdu.^[120]

İZAH

Bir cuma namazı on günlük küçük günaha keffarettir. Hutbe okunurken çakılla oynayıp, ses çıkaran hutbeyi karıştırmış, yakışmayan bir hareket yapmış olur.

Lağv: Gürültü çıkarmak, lüzumsuz harekette bulunmak, demektir.

١٠٥١- عَنْ مَوْلَى امْرِئِيهِ أُمِّ عُمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى مَنبَرِ الْكُوفَةِ يَقُولُ: «إِذَا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ غَدَبَتِ الشَّيَاطِينُ بِرَأْيَانِهَا إِلَى الْأَسْوَاقِ، فَيَزْعُمُونَ النَّاسَ بِالزَّيْبِ - أَوْ الزُّبَانِ - وَيَتَّبِعُونَهُمْ عَنِ الْجُمُعَةِ، وَتَعْلُدُو الْعَلَابِكَةَ فَتَجْعَلُ عَلَى أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ فَيَخْتَبِرُونَ الرَّجُلَ مِنْ سَاعَةِ وَالرَّجُلَ مِنْ سَاعَتَيْنِ حَتَّى يَخْرُجَ الْإِمَامُ فَإِذَا جَلَسَ الرَّجُلُ مَجْلِسًا يَسْتَمَعُونَ فِيهِ مِنَ الْإِسْتِماعِ وَالنُّظَرِ، فَأَنْصَتَ وَلَمْ يَلْعَ، كَانَ لَهُ كَيْفَلَانِ مِنْ أَجْرِ، فَإِنْ نَأَى وَجَلَسَ حَيْثُ لَا يَسْمَعُ فَأَنْصَتَ وَلَمْ يَلْعَ، كَانَ لَهُ كَيْفَلٌ مِنْ أَجْرِ، وَإِنْ جَلَسَ مَجْلِسًا يَسْتَمَعُونَ فِيهِ مِنَ الْإِسْتِماعِ وَالنُّظَرِ فَلَعَا وَلَمْ يَنْصَبْ، كَانَ لَهُ كَيْفَلٌ مِنْ وَزْرِ، وَمَنْ قَالَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ لِمُصَاحِبِهِ: صَبْرًا فَقَدْ لَعَا، وَمَنْ لَعَا فَلَيْسَ لَهُ فِي جُمُعَتِهِ بَلَدٌ شَيْءٌ». ثُمَّ يَقُولُ فِي أَجْرِ ذَلِكَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ ذَلِكَ. قَالَ أَبُو دَاوُدَ زَوَاهُ الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ إِبْنِ جَابِرٍ قَالَ: بِالزُّبَانِ. وَقَالَ: مَوْلَى امْرِئِيهِ أُمِّ عُمَانَ بْنِ عَطَاءٍ.

1051 - Ümmü Osman'ın mevlâsından rivâyete göre o şöyle demiştir:

Ali radiyallahu anh'ı Kûfe minberi üzerinde şöyle derken işittim.

Cuma günü olunca şeytanlar sabahleyin bayraklarıyla çarşılar çıkırlar. İnsanları istediğinden vazgeçirecek, vesveseler atırlar. Ve cumadan onları alıkoyarlar. Melekler de, sabahtan itibaren mescid kapılarına otururlar. Birinci saatte gelen kimseyi, ikinci saatte gelen kimseyi, ta imam minbere çıkana kadar, böylece yazmaya devam ederler. Adam camide hatibi görebilecek hutbeyi can kulağıyla dinleyebilecek bir yere oturur, sesini keser, gürültü yapmaz, (lüzumsuz şey ile meşgul olmazsa) ona iki misli sevap vardır. “Eğer gelir hutbe işitilemeyecek bir yere oturur, sesini keser,

başka şeyle meşgul olmazsa, hutbeyi dinleyemediği için ona bir misli sevap vardır.” Eğer hatibi görmek, hutbeyi dinlemek mümkün olan bir yere oturmuş, ama sesini kesmemiş, uygunsuz hareket yapmışsa, ona bir misli günah vardır. Kim Cuma günü arkadaşına sus dese, gürültü yapmış (uygun olmayan bir şey işlemiş) olur. Kim de uygun olmayan bir hareket yaparsa, o cumasından bir ecir yoktur. Bunun sonunda Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’i böyle söylerken işittim, derdi. [\[121\]](#)

Ebû Dâvud dedi: Bu hadisi Velid bin Müslim, İbn-i Câbir’den rivâyet etti. Ve (Rebais) dedi ve yine hanımı Ümmü Osman bin Atâ’nın, mevlâsı dedi.

İZAH

Terâbis veya Rebâis: Yapmak istediğin şeyden seni avutup alıkoyan şey demektir.

210 - CUMAYI TERK EDENLERE YÖNELİK AĞIR TEHDİTLER

١٠٥٢- عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الْقُسَيْرِيِّ - وَكَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ - أَنَّ

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ تَرَكَ ثَلَاثَ جُمُعٍ تَهَاوَنَّا

بِهَا طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قَلْبِهِ».

1052 - Ebû Ca’d ez-Zamrî radiyallahu anh’dan:

Bu zât Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem’in sohbetinde bulunmuştur. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Kim önemsemeyerek (arka arkaya) üç cumayı terk ederse Allah o kimsenin kalbini mühürler” buyurdu. [\[122\]](#)

211 - CUMAYI TERK EDENİN KEFFARET VERMESİ

١٠٥٣- عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: «مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ مِنْ غَيْرِ عَذْرِ فَلْيَتَصَدَّقْ بِدِينَارٍ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ

فَيُضِفْ دِينَارًا».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: هَكَذَا رَوَاهُ عَالِيكَ بْنُ تَيْبٍ، وَخَالَفَهُ فِي الْإِسْنَادِ

وَوَاقَفَهُ فِي الْمَثْنِ.

1053 - Semure bin Cündüb'ten Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Kim bir cumayı özürsüz terk ederse, bir dinar tasadduk etsin. Bir dinar bulamazsa yarım dinar tasadduk etsin” buyurdu. [\[123\]](#)

İZAH

Cumayı özürsüz terk edenin bir veya yarım dinar tasadduk etmesi müstehaptır. Bir dinar tasadduk etmek cumayı terk etmenin günahını tamamen kaldıramaz, biraz hafifletir. Ayrıca tövbe ve istiğfar etmesi de gerekir. Çünkü Cuma İslâm'ın en büyük alametlerindendir. Onu özürsüz terk etmek çok fena bir cür'ettir.

Cuma fidye ile ödenecek olsa, bînamazlığı şiâr edinen zenginler cumaya gitmez, birer dinar verirler, kurtulurlar. Halbuki iş böyle değil. İstedığın kadar zengin ol, alim ol, velî ol, Cuma namazı üzerinden düşmez.

١٠٥٤- عَنْ قُدَامَةَ بْنِ وَبَرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «مَنْ فَاتَهُ الْجُمُعَةُ مِنْ غَيْرِ عَذْرِ فَلْيَتَصَدَّقْ بِدِرْهَمٍ أَوْ يَضِفْ

دِرْهَمًا، أَوْ صَاعَ جَنْطَلَةٍ أَوْ يَضِفْ صَاعًا».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَاهُ سَمِيدُ بْنُ بِشِيرٍ عَنْ قُدَامَةَ هَكَذَا، إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: مُدًّا

أَوْ يَضِفْ مُدًّا، وَقَالَ: عَنْ سَمُرَةَ.

1054 - Kudâme bin Vebere radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu:

“- Kim özürsüz bir Cumayı kaçırırsa bir dirhem, yahut yarım dirhem, yahut bir sa' buğday, veyahut da yarım sa' buğday tasadduk etsin.”

Ebû Dâvud dedi: Bu hadisi Saîd bin Beşir, Katade'den böylece rivâyet etti. Ancak o (sa' yerine bir müd veyahut yarım müd) buğday dedi ve Semüra'dan, ilavesinde bulundu.

212 - CUMA NAMAZI KİMLERE FARZDIR?

۱۰۵۵- عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهَا قَالَتْ:

كَانَ النَّاسُ يَنْتَابُونَ الْجُمُعَةَ بَيْنَ مَنَازِلِهِمْ وَمِنْ الْعَوَالِي.

1055 - Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in hanımı Aişe radiyallahu anha'dan:

– İnsanlar evlerinde ve Avalî (denen yer)den nöbetleşe cumaya gelirlerdi.

İZAH

Yentâbûn: Nöbetleşerek, demektir.

Avali Medine'nin doğusunda üç, dört, beş mil mesafede bulunan köylere denir. Cuma için nöbetleşmek demek, Avalide bulunanlar Cumaya gelirler, seferde bulunanlar da öbür cumada giderler. İlk cumada bulunanlar sefere çıkarlar böylece, Rasûl-i Ekrem'in hutbelerini kaçırmazlardı.

۱۰۵۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: «الْجُمُعَةُ عَلَى كُلِّ مَنْ سَمِعَ النِّدَاءَ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ جَمَاعَةٌ عَنْ سُفْيَانَ مَقْصُورًا عَلَى

عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَلَمْ يَرْفَعُوهُ وَإِنَّمَا أُسْنَدُهُ قَبِيضَةٌ.

1056 - Abdullah bin Amr radiyallahu anh, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in şöyle buyurduğunu rivâyet etmiştir.

“Ezanı işiten her kimseye Cuma namazı farzdır.”

Ebû Dâvud dedi: “Şu hadisi bir cemaat, Abdullah bin Amr'a kısaltarak rivâyet etti. Hadisi Rasûlullah'a ref etmediler. Ancak Kabiysa hadisi

Rasûlullah’a isnad etti.”

İZAH

Bu hadis-i şerif, ezanı işitecek bir mesafede olan kimsenin Cuma namazına gelmesinin farz olduğuna delâlet eder. Misafir ezanı işitse de kendisine Cuma farz olmaz. Ama durumu müsaitse Cumayı kılar, büyük sevap alır. (Bezlül-Mechud, c. 6, s. 30)

213 - YAĞMURLU GÜNDE CUMA NAMAZI

۱۰۵۷- عَنْ أَبِي الْخَلِيلِ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ يَوْمَ حَنْتَيْنِ كَانَ يَوْمَ مَطَرٍ، فَأَمَرَ

النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُنَادِيَهُ: أَنْ الصَّلَاةُ فِي الرِّحَالِ.

1057 - Ebu'l-Melîh radıyallahu anh babasından: “Huneyn günü” yağmurlu bir gün idi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem tebliğcisine namazların çadırlarda kılınacağını duyurmasını emretti. [\[124\]](#)

۱۰۵۸- عَنْ أَبِي خَالِدٍ، أَنَّ ذَلِكَ كَانَ يَوْمَ جُمُعَةٍ.

1058 - Ebu'l-Melîh radıyallahu anh’dan rivâyete göre (o gün Cuma günü idi.)

۱۰۵۹- عَنْ أَبِي الْخَلِيلِ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّهُ شَهِدَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ زَمَنَ الْحَدِيثَةِ فِي يَوْمِ جُمُعَةٍ وَأَصَابَهُمْ مَطَرٌ لَمْ يَتَلْ أَنْفُلُ بَعَالِهِمْ.

فَأَمَرَهُمْ أَنْ يُصَلُّوا فِي رِحَالِهِمْ.

1059 - Ebu'l-Melîh radıyallahu anh’dan: O da babasından, o Hudeybiye günlerinde bir Cuma günü, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’in yanında bulundu. Yağmura tutuldular. Ama nalinlerinin altı dahi ıslanmadı. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem onlara, “Herkes karargahında kılsın.” diye emretti. [\[125\]](#)

İZAH

Rihal: Kelimesi burada ev, çadır, konak yeri gibi karargah manasında kullanılmıştır.

214 - YAĞMURLU VE SOĞUK GECELERDE CEMAATE GİTMEK

١٠٦٠- عَنْ نَافِعٍ: أَنَّ ابْنَ عُمَرَ نَزَلَ بِضَجْنَانَ فِي لَيْلَةٍ بَارِدَةٍ فَأَمَرَ

الْمُنَادِي فَنَادَى أَنْ الصَّلَاةَ فِي الرِّحَالِ.

قَالَ أَيُّوبُ: وَحَدَّثَ نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا كَانَتْ لَيْلَةٌ بَارِدَةٌ أَوْ مَطِيرَةٌ أَمَرَ الْمُنَادِي فَنَادَى:

الصَّلَاةَ فِي الرِّحَالِ.

1060 - Nafi radiyallahu anh'dan rivâyet edilmiştir:

İbn-i Ömer soğuk bir gecede Zacnan dağına indi. Müezzine emretti. O da, “namaz karargahlarda kılınacak,” diye nida etti.

Eyüp dedi: Nafi İbn-i Ömer'den şöyle rivâyet etti:

“Gerçekten Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem soğuk ve yağmurlu bir gece olunca müezzine emreder, müezzin de namaz karargahta kılınacak,” diye ilan ederdi.

١٠٦١- عَنْ نَافِعٍ قَالَ: نَادَى ابْنُ عُمَرَ بِالصَّلَاةِ بِضَجْنَانَ، ثُمَّ نَادَى

أَنْ صَلُّوا فِي رِحَالِكُمْ. قَالَ فِيهِ: ثُمَّ حَدَّثَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ يَأْمُرُ الْمُنَادِي فَيُنَادِي بِالصَّلَاةِ، ثُمَّ يُنَادِي أَنْ صَلُّوا

فِي رِحَالِكُمْ فِي اللَّيْلَةِ الْبَارِدَةِ وَفِي اللَّيْلَةِ الْمَطِيرَةِ فِي الشَّفَرِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَرَوَاهُ حُمَادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ أَيُّوبَ وَغُنَيْدِ اللَّهِ، قَالَ فِيهِ:

فِي الشَّفَرِ فِي اللَّيْلَةِ الْفَرَّةِ أَوْ الْمَطِيرَةِ.

1061 - Nafî radıyallahu anh'dan:

İbn-i Ömer (Zacnan dağında), “namaza” diye çağırdı. Sonra da, “karargahlarınızda kılın,” diye nida etti.

Sonra İbn-i Ömer, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'den şöyle haber verdi. “Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem müezzine emreder, müezzin namaza davet eder, sonra da soğuk yağmurlu gecelerde ve seferde karargahınızda kılınız.” diye ilan ederdi.

Ebû Dâvud dedi ki: “Bunu Hammad bin Seleme, Eyyüb ve Ubeydullah'tan rivâyet etti de, seferde soğuk ve yağmurlu gecelerde.” dedi.

İZAH

Zacnan: Mekke'ye 25 mil mesafede bir dağın adıdır.

Karra: Soğuk demektir.

١٠٦١- عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّهُ نَادَى بِالصَّلَاةِ بِضَجْنَانَ فِي لَيْلَةٍ

ذَاتِ بَرْدٍ وَرِيحٍ، فَقَالَ فِي آخِرِ نِدَائِهِ: أَلَا صَلُّوا فِي رِجَالِكُمْ، أَلَا صَلُّوا

فِي الرِّجَالِ، ثُمَّ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَأْتِي

الْمُؤَذِّنَ إِذَا كَانَتْ لَيْلَةٌ بَارِدَةٌ أَوْ ذَاتُ مَطَرٍ فِي سَنَةٍ يَقُولُ: أَلَا صَلُّوا فِي

رِجَالِكُمْ.

1062 - Nafî radıyallahu anh'dan: İbn-i Ömer rüzgarlı ve soğuk bir gecede Zacnan (dağın)da namaza, diye çağırdı. Çağırmasının sonunda: Dikkat;

– Karargahlarınızda kılın. Dikkat:

– Karargahlarınızda kılın, dedi. Sonradan şöyle anlattı:

Seferde yağmurlu ve soğuk gecelerde Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem müezzine emreder, müezzin de dikkat: Karargahınızda (çadırınızda) kılın, derdi.

١٠٦٣- عَنْ نَافِعٍ: أَنَّ ابْنَ عُمَرَ - يَغْنِي أُذُنَ بِالصَّلَاةِ فِي لَيْلَةٍ ذَاتِ

بَرْدٍ وَرِيحٍ - فَقَالَ: أَلَا صَلُّوا فِي الرِّحَالِ، ثُمَّ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَأْتِرُ الْمُؤَذِّنَ إِذَا كَانَتْ لَيْلَةٌ بَارِدَةٌ أَوْ ذَاتُ مَطَرٍ

يَقُولُ: أَلَا صَلُّوا فِي الرِّحَالِ.

1063 - Nafî radıyallahu anh'dan: İbn-i Ömer radıyallahu anh, soğuk ve rüzgarlı bir gecede namaz için ezan okudu. (Sonra):

“- Dikkat, karargahınızda kılın,” dedi. Sonra da şöyle anlattı:

“Gerçekten Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, soğuk ve yağmurlu bir gecede, müezzine emrederdi. Müezzini de:

– Dikkat, karargahınızda kılın, diye ilan ederdi. ^[126]

١٠٦٤- عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: نَادَى مُنَادِي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ بِذَلِكَ فِي الْمَدِينَةِ فِي اللَّيْلَةِ الْمَطِيرَةِ وَالْعَدَاةِ الْقُرَّةِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَرَوَى هَذَا الْحَبَشِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيُّ عَنِ الْقَاسِمِ

عَنْ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِيهِ: فِي السَّحَرِ.

1064 - İbn-i Ömer radıyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in müezzini Medine'de yağmurlu bir gece, soğuk bir sabahta böyle (dikkat evinizde kılın) diye nida etti.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadisi Yahya bin Saîd el-Ensârî Kasım'dan, o da, İbn-i Ömer'den, o da Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'den rivâyet etti de, rivâyetinde (seferde) dedi.

١٠٦٥- عَنْ جَابِرٍ قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فِي سَفَرٍ فَمَطَرْنَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لِيُصَلِّ مَنْ

شَاءَ مِنْكُمْ فِي رَحْلِهِ».

1065 - Câbir radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ile bir seferde bulunuyorduk. Yağmura tutulduk. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem: “Sizden dileyenler karargahında kılsın” buyurdu. [\[127\]](#)

١٠٦٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْحَارِثِ ابْنُ عَمِّ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ: أَنَّ
ابْنَ عَبَّاسٍ قَالَ لِمُؤَدِّبِهِ فِي يَوْمٍ مَطِيرٍ: إِذَا قُلْتَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ
اللَّهِ فَلَا تَقُلْ: حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ، قُلْ: صَلُّوا فِي بُيُوتِكُمْ. فَكَأَنَّ النَّاسَ
اسْتَنَكَرُوا ذَلِكَ، فَقَالَ: قَدْ فَعَلَ ذَا مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّي، إِنَّ الْجُمُعَةَ عَزَمَةٌ
وَإِنِّي كَرِهْتُ أَنْ أُخْرِجَكُمْ فَتَمْشُوا فِي الطِّينِ وَالْمَطَرِ.

1066 - Muhammed bin Sîrîn'in amcasının oğlu, Abdullah bin Haris nakletti:

İbn-i Abbas, yağmurlu bir günde müezzine, “Eşhedü enne Muhammeden Rasûlullah” dediğin vakit, “Hayyaalessalâ” deme, evinizde kılın de, dedi.

İnsanlar bu durumu pek beğenmediler.

İbn-i Abbas da, “bunu benden daha hayırlı olan (yani Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem) bile yaptı. Cuma azmettir. Zira ben sizi çıkartıp ta, yağmur ve çamurda yürümenizi hoş görmedim.” dedi. [\[128\]](#)

215 - KÖLE VE KADININ CUMA KILMASI

١٠٦٧ - عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«الْجُمُعَةُ حَقٌّ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ فِي جَمَاعَةٍ إِلَّا أَرَبَعَةً: عَبْدٌ مَمْلُوكٌ
أَوْ امْرَأَةٌ أَوْ صَبِيٌّ أَوْ مَرِيضٌ».
قَالَ أَبُو دَاوُدَ: طَارِقُ بْنُ شِهَابٍ قَدْ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وَلَمْ يَسْمَعْ مِنْهُ شَيْئًا.

1067 - Târik bin Şihab radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu:

“- Azatlanmamış olan köle veya kadın veya sabî veyahut hasta olmak üzere bu dört kimseden başka her Müslümana cemaatle Cuma kılmak haktır, vaciptir.”

Ebû Dâvud şöyle diyor: Tarık bin Şihab , Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'i gördü. Fakat Rasûlullah'tan hiçbir şey işitmedi.

216 - KÖYLERDE CUMA NAMAZI

١٠٦٨- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: إِنَّ أَوَّلَ جُمُعَةٍ جُمِعَتْ فِي الْإِسْلَامِ

بَعْدَ جُمُعَةٍ جُمِعَتْ فِي مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمَدِينَةِ

لَجُمُعَةٍ جُمِعَتْ بِجَوَائِءَ قَرْيَةٍ مِنْ قُرَى الْبَحْرَيْنِ. قَالَ عُثْمَانُ: قَرْيَةٌ مِنْ

قُرَى عَبْدِ الْقَيْسِ.

1068 - İbn-i Abbas radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in Medine-i Münevvere'deki mescidinde kılınan cumadan sonra, İslâmiyet'te ilk kılınan Cuma Bahreyn köylerinden bir köy olan Cüvasâ'da kılınan Cumadır. (Râvîlerden) Osman, Abdülkays köylerinden bir köy, dedi. [\[129\]](#)

İZAH

Cüvasâ: Aslen bir kalenin ismidir. Sonradan o kale yakınında kurulan köye, kaleye komşuluğu dolayısıyla Cüvasâ adı verilmiştir. Daha sonra Cüvasâ büyük bir şehir haline gelmiştir. Bu hadis-i şerif köylerde Cuma namazının kılınabileceğine delil olarak sevk olunmuştur.

İmâmı Azam, Hz. Ali'den merfûan rivâyet edilen “Cuma ve teşrik tekbirleri ancak şehir camilerinde kılınır ve söylenir.” Hadisini alarak köylerde Cuma namazı kılınamayacağını savunmuştur. Burada adı geçen kura kelimesinden

maksat şehirdir. Nitekim Mekke ve Taif'e Kur'an'da Karye denilmiştir. Ama Şâfiî ve Ahmed bin Hanbel'e göre, hür, mukîm ve bülûğa ermiş kırk kişinin bulunduğu yerde Cuma kılınır. İmam Mâlik'e göre cami ve çarşısı olan yerde Cuma kılınır. (Bezl-ül-Mechud, c. 6, s. 46)

١٠٦٩ - عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبٍ بْنِ مَالِكٍ - وَكَانَ قَائِدَ أَبِيهِ

بَعْدَ مَا دَخَلَ بَصْرَةَ - عَنْ أَبِيهِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّهُ كَانَ إِذَا سَمِعَ النِّبْتَ

يَوْمَ الْجُمُعَةِ تَرَحَّمُ لِأَسْعَدَ بْنِ زُرَّارَةَ، فَقُلْتُ لَهُ: إِذَا سَمِعْتَ النِّبْتَ

تَرَحَّمْتَ لِأَسْعَدَ بْنِ زُرَّارَةَ. قَالَ: لِأَنَّهُ أَوَّلُ مَنْ جُمِعَ بِنَا فِي هَازِمِ النَّبِيتِ

مِنْ خُرُوجِ بَنِي بَيَاضَةَ، فِي نَقِيعٍ يُقَالُ لَهُ: نَقِيعُ الْحَفِيفَاتِ قُلْتُ: كَمْ أَنْتُمْ

يَوْمَئِذٍ؟ قَالَ: أَرْبَعُونَ.

1069 - Abdurrahman bin, Ka'b bin Mâlik radiyallahu anh: Babasının gözü görmez olduktan sonra, ona kılavuzluk ederdi. Babası Ka'b bin Mâlik'ten rivâyet etti. Ka'b Cuma günü ezanı işitince, Esad bin Zürare'ye rahmet okurdu. Ona, ezanı işitince, Esad bin Zürare'ye rahmet okuyorsun, dedim. Dedi ki:

– Beni Beyaza'ya ait olan siyah taşlıklı Hezmi'n-Nebît denen su birikme yerinde bize ilk Cuma namazını kıldıran odur, dedi. Ben o gün kaç kişiydiniz, dedim.

– Kırk kişi idik, dedi. [\[130\]](#)

İZAH

Hezmin Nebît: Medine'de bir yerin ismidir.

Harra: Siyah taşlı yerdir.

Beni Beyaza: Ensardan bir kolun lakabıdır.

Naki: Su biriken yer demektir. Önce su birikir, sonra su çekilir, tabanı beton gibi donar. İşte Esad bin Zürare'nin hicretten önce, Medine'de kırk kişiye

kıldırıldığı Cuma namazı böyle bir göl yerinde olmuştur.

İmam Şâfiî ve Ahmed bin Hanbel Hazretleri bu hadisle istidlâl ederek kırk kişiden az cemaatle cuma namazı kılınamaz, demiştir.

İmâmı Azam Hazretleri ise imamdan başka üç kişi varsa, Cuma kılabilirler, diyor. İmam Mâlik Hazretleri ise, bir köyde cami bulunur, köyün evleri birbirine bitişikse, cemaat kaç kişi olursa olsun, namaz kılınabilir, diyor. (Bezl-ül-Mechud)

217 - CUMA GÜNÜNÜN BAYRAM GÜNÜNE RASTLAMASI

١٠٧٠ - عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي رَمْلَةَ الشَّامِيِّ قَالَ: شَهِدْتُ مُعَاوِيَةَ

بْنِ أَبِي سُفْيَانَ وَهُوَ يَسْأَلُ زَيْدَ بْنَ أَرْقَمَ قَالَ: أَشْهَدْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِيدَيْنِ اجْتَمَعَا فِي يَوْمٍ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: فَكَيْفَ

صَنَعْتَ؟ قَالَ: صَلَّيْتُ الْيَوْمَ ثُمَّ رَخَّصْتُ فِي الْجُمُعَةِ فَقَالَ: «مَنْ شَاءَ أَنْ

يُصَلِّيَ فَلْيُصَلِّ».

1070 - İyas bin Ebû Remle-eş-Şâmî radiyallahu anh'dan: Muaviye bin Ebû Süfyân'ın yanında bulundum. Zeyd bin Erkam'a şöyle soruyordu: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ile birlikte bir günde (biri Bayram öbürü Cuma olmak üzere) iki Bayrama hazır bulundun mu? dedi. Zeyd bin Erkam:

– Evet, dedi.

Muaviye:

– Nasıl yaptı, dedi. Zeyd:

– Bayramı kıldırdı (kılmak isteyen kılsın diye) Cuma'ya ruhsat verdi, dedi.

[131]

İZAH

Bayram ile Cuma bir güne rastladığı takdirde, Bayramın kılınacağı Cumanın kılınmamasına ruhsat verildiği bildiriliyor. Bu hadis, Müçtehidler arasında, çeşitli görüşlere sebep olmuştur.

İmam Azam Hazretleri ve Şâfiî'ye göre, Bayram Cumaya rastlar, Bayram namazında şehirden uzak, köy halkından kimseler varsa, onların Cuma'yı beklemeden köylerine dönmelerine ruhsat verilir. Çünkü Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in arkasında Bayram namazında Avâlî denen Medine köylerinden insanlar da vardı. Ama şehir halkı aynı gün Cuma namazını da kılmaya mecburdurlar.

Ahmed bin Hanbel Hazretleri bu hadisin zahiri ile delil getirerek Bayram Cumaya rastlarsa, Bayram namazı kılınır. İster şehirli, isterse köylülerin cumayı kılmamalarına ruhsat verilir. Dilerlerse Cumayı kılarlar. Dilerlerse kılmazlar. Ama öğle namazını kılmak Farzdır, diyor. İmam Cuma'yı kıldırmaya mecburdur. Onun için hiçbir mezhep de muhayyerlik yoktur. (Avn-ül-Ma'bûd, c. 1)

١٠٧١- عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي زَيْدٍ قَالَ: صَلَّى بِنَا ابْنِ الزُّبَيْرِ فِي يَوْمِ

عِيدٍ فِي يَوْمِ جُمُعَةٍ أَوَّلِ النَّهَارِ ثُمَّ رُخْنَا إِلَى الْجُمُعَةِ فَلَمْ يَخْرُجْ إِلَيْنَا

نُصَلِّيْنَا وَخَذَانَا، وَكَانَ ابْنُ عَبَّاسٍ بِالْعُلَّابِ، فَلَمَّا قَدِمَ دَخَرْنَا ذَلِكَ لَهُ،

فَقَالَ: أَصَابَ الشَّنَّةُ.

1071 - Atâ bin Ebî Rabâh radıyallahu anh'dan:

İbn-i Zübeyr hem bayram, hem de Cuma olan bir günde sabahın erken saatinde, bize Bayram namazını kıldırdı. Sonra biz Cuma'ya gittik. O, gelmedi. Biz de ayrı ayrı kıldık. (O vakit) İbn-i Abbas Taif'te idi, geldiğinde İbn-i Zübeyr'in yaptığını ona anlattık, İbn-i Abbas şöyle dedi: (İbn-i Zübeyr) sünnete isabet etti^[132]

١٠٧٢- عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ: قَالَ عَطَاءُ: اجْتَمَعَ يَوْمَ جُمُعَةٍ

وَنَزِمَ بِطَرِيقِ عَلِيٍّ عَهْدَ ابْنِ الزُّبَيْرِ فَقَالَ: عِيدَانِ اجْتَمَعَا فِي يَوْمٍ وَاحِدٍ

لَجَمْعُهُمَا جَمِيعًا فَصَلَّاهُمَا رَكْعَتَيْنِ بِكَرَّةٍ لَمْ يَرِدْ عَلَيْهِمَا حَتَّى صَلَّى

الْعَصْرِ.

1072 - İbn-i Cüreyc radiyallahu anh'dan:

Atâ dedi ki, İbn-i Zübeyr'in zamanında, Ramazan bayramı ile Cuma bir güne tesadüf etti. İbn-i Zübeyr iki bayram bir güne tesadüf etti, dedi ve ikisini birden toplayarak erkenden iki rekat kıldı. İkinci namazına kadar bu iki rekata başka namaz ilave etmedi.

İZAH

Abdullah İbn-i Zübeyr'in Cumayı vaktinden önceye aldığı, bayram vacip olduğu için Cumanın içinde düşünerek ikisini bir kıldığı anlaşılıyor.

Ahmed bin Hanbel'e Cuma namazı zevalden önce kılınabilir mi? diye soruluyor.

– Kılanı ayıplamam, cevabını veriyor. Bir de İbn-i Zübeyr'in sabah kıldığı namaz Bayram namazı olup, Cumayı ruhsata dayanarak terkedip öğle namazını evinde kılmış olması mümkündür. (Maâlim-üs-Sünen, c. 2, s. 12)

١٠٧٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ

قَالَ: «قَدْ اجْتَمَعَ فِي يَوْمِكُمْ هَذَا عِيدَانِ، فَمَنْ شَاءَ أَجْزَأَهُ مِنَ الْجَمْعَةِ

وَإِنَّا مُجْتَمِعُونَ».

1073 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'den rivâyetine göre; Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu:

“– İşte şu gününüzde iki bayram bir araya geldi. Biz her ikisini de kılacağız, dileyene (Bayram namazı) Cumaya da yeter.”^[133]

218 - CUMA GÜNÜ SABAH NAMAZINDA NE OKUNUR?

١٠٧٤ - عَنْ إِبْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

يَقْرَأُ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ: ﴿تَنْزِيلُ﴾ السَّجْدَةِ ﴿وَوَهْلَ أَتَى عَلَى

الْإِنْسَانِ حِينَ مِنَ الدَّهْرِ﴾.

1074 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, Cuma günü sabah namazında (Elif lââm mim) tenzîlü es-Secde sûresini ve “gerçekten insan üzerine dehirden öyle bir zaman geçti ki” mealindeki Dehr sûresini okurdu.

İZAH

Secde sûresi Kur'an'ı Kerim'in otuz ikinci sûresidir. Otuz ayettir.

İnsan = Dehr sûresi de Kur'an'ı Kerimin ellinci sûresidir. Elli ayettir. Sabah namazında birinci rekatta ikinci rekattan uzun okumak sünnettir. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem birinci rekatta otuz ayetli secde sûresini, ikinci rekatta elli ayetli Dehr sûresini nasıl okudu, diye hatıra gelebilir?

Secde sûresi otuz ayettir, ama üç sahifedir.

Dehr sûresi elli ayettir, fakat bir buçuk sayfadır. Sahife çokluğu ayet çokluğuna tercih edilmiştir.

١٠٧٥ - عَنْ مَعْمُولٍ بِإِسْنَادٍ وَثِيقٍ وَزَادَ: فِي صَلَاةِ الْجُمُعَةِ بِسُورَةِ

الْجُمُعَةِ وَإِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ.

1075 - Muhavvil radiyallahu anh'dan:

Geçen hadisın isnad ve manası rivâyet olundu. Burada Cuma namazında Cuma sûresi ve Münafıkın sûresini okuyordu, cümlesi ziyadedir. [\[134\]](#)

219 - CUMA İÇİN GİYİNMEK

١٠٧٦- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ: أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَأَى خَلَّةَ بَيْرَ لَه
- يَغْنِي تَبَاجُ عِنْدَ بَابِ الْمَسْجِدِ - فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ اشْتَرَيْتَ هَذِهِ
فَلَبَسْتُهَا يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَلِلْوَفْدِ إِذَا قَدِمُوا عَلَيْكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
لَهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّمَا يَلْبَسُ هَذِهِ مَنْ لَا خَلَاقَ لَهُ فِي الْآخِرَةِ»، ثُمَّ
جَاءَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهَا خَلَّةٌ، فَأَعْطَى عُمَرَ ابْنَ
الْخَطَّابِ مِنْهَا خَلَّةً، فَقَالَ عُمَرُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَسَمَوْتَيْهَا وَقَدْ قُلْتَ فِي
خَلَّةِ عَطَارِدٍ مَا قُلْتَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنِّي لَأَمُ
أَتُحِبُّهَا لِتَابِهَا»، فَكَأَمَّا عُمَرُ أَنَحَا لَهُ عَنِهَا بِمَكَّةَ.

1076 - Abdullah bin Ömer radiyallahu anh'dan:

Hattab'ın oğlu Hz. Ömer (mescidin kapısında satılmakta olan) çizgili ipek bir elbise gördü ve Ey Allah'ın Rasûlü, şu elbiseyi alsanız da Cuma günleri ve elçilerin geldiği günler giyinseniz, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- Bunu ancak ahirette nasibi olmayanlar giyerler” buyurdu.

Sonra bu elbiseden Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e birkaç elbise geldi. Bunlardan birini Hz. Ömer'e verdi. Ömer radiyallahu anh:

– Ey Allah'ın Rasûlü sallallahu aleyhi vesellem Utarid elbisesi hakkında (vaktiyle bana) söylediklerini söylemiştin (şimdi ise) aynı elbiseyi bana verdin, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- Onu ben sana giyinesin diye vermedim” buyurdu. Ömer de onu Mekke'de bulunan müşrik kardeşine giydirdi. [\[135\]](#)

١٠٧٧- عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: وَجَدَ عُمَرُ بْنَ الْخَطَّابِ خَلَّةَ إِسْتَبْرَقِ

ثَبَّاحٌ بِالسُّوقِ فَأَخَذَهَا فَأَتَى بِهَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

إِنِّي نَجَّيْتُ هَذِهِ تَحْتَلُّ بِهَا لِلْعَبْدِ وَالْأَوْفَرِ، ثُمَّ سَأَلَ الْحَدِيثَ، وَالْأَوَّلُ أَتَمُّ.

1077 - Salim radiyallahu anh'dan: O da babasından:

Ömer bin Hattab radiyallahu anh, kalın ipekli bir elbiseyi çarşıda satılırken buldu ve alıp Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e getirdi. Ya Rasûlallah (sallallahu aleyhi vesellem), şunu satın al, bununla bayram ve elçileri kabul ettiğin gün, üzerine düzen verirsin, dedi. Sonra hadisi sevk etti. Evvelki hadis daha tamamdır.

١٠٧٨- أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ يَحْيَى بْنَ حَبَّانَ حَدَّثَنَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا عَلَيَّ أَحَدِكُمْ إِنْ وَجَدَ - أَوْ: مَا عَلَيَّ أَحَدِكُمْ

إِنْ وَجَدْتُمْ - أَنْ يَشْتَرِيَ ثَوْبَيْنِ لِيُزِمَ الْجُمُعَةَ بِوَيِ ثَوْبَيْنِ مِثْلَيْهِ».

قَالَ عَمْرُو: وَأَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ مُوسَى بْنِ سَعْدٍ، عَنْ ابْنِ

حَبَّانَ، عَنْ ابْنِ سَلَامٍ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ

ذَلِكَ عَلَى الْجُمُعَةِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: زَوَّاهُ وَهَبُ بْنُ جَرِيرٍ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي

عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ سَعْدٍ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ

بْنِ سَلَامٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

1078 - Muhammed bin Yahya bin Hibbân haber verdi.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “Eğer bulursa sizden biriniz üzerine vebal yoktur. Veya eğer bulursanız iş elbisenizden başka Cuma günü için iki elbise edinmekte sizden biriniz üzerine vebal yoktur.”

Râvîlerden Amr dedi ki: Bana İbn Habîb, Musa bin Sa'd'dan naklen oda İbn Hibbân'dan o da İbn Selam'dan naklen haber verdi ki İbn Selam Rasûlullah'ı bu sözü minberden söylerken işitmiş.

Ebû Dâvud da şöyle dedi: Bu hadisi Vehb bin Cerir babası vasıtasıyla Yahya bin Eyyüb'ten o, Yezîd bin Ebî Habib'ten, Yezid Musa bin Sa'd'dan o da Yusuf bin Abdullah bin Selam tarikiyle Rasûlullah'tan rivâyet etmiştir. [\[136\]](#)

220 - CUMA GÜNÜ NAMAZDAN ÖNCE HALKA YAPIP OTURMAK

١٠٧٩ - عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الشِّرَاءِ وَالْبَيْعِ فِي الْمَسْجِدِ، وَأَنْ يُشَدَّ فِيهِ صَلَاةٌ، وَأَنْ يُشَدَّ فِيهِ شِعْرٌ، وَنَهَى عَنِ التَّحْلُوقِ قَبْلَ الصَّلَاةِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ.

1079 - Amr bin Şuayb'ın babasından, oda dedesinden rivâyete göre Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem mescitte alış veriş yapmaktan, orada yitik aramaktan ve orada (faydasız) şiir söylemekten nehyetti. Cuma günü namaz kılınmadan önce halka halinde oturmaktan da nehyetti. [\[137\]](#)

221 - CAMİLERE MİNBER KONULMASI

١٠٨٠ - حَدَّثَنِي أَبُو حَازِمٍ بْنُ دِينَارٍ: أَنَّ رِجَالًا أَتَوْا سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ السَّاعِدِيَّ وَقَدِ افْتَرَوْا فِي الْمِنْبَرِ مِمَّ عُوذَةُ؟ فَسَأَلُوهُ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ: وَاللَّهِ إِنِّي لَأَعْرِفُ مِمَّا هُوَ، وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ أَوَّلَ يَوْمٍ وَضِعَ وَأَوَّلَ يَوْمٍ جَلَسَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَوْسَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى فَلَانَةٍ - امْرَأَةٍ قَدْ سَجَّاهَا سَهْلٌ - أَنَّ «مُرِي غُلَامِي الشُّجَارَ أَنْ يَغْتَلَّ لِي أَغْوَادًا أَبْجِلِسَ عَلَيْهِمْ إِذَا كَلَمْتُ النَّاسَ»، فَأَمَرْتُهُ، فَعَمِلَهَا مِنْ طَرَفَاءِ الْقَابَةِ ثُمَّ جَاءَ بِهَا، فَأَرْسَلْتُهُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَمَرَ بِهَا فَوُضِعَتْ هَاهُنَا، فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضَلَّى عَلَيْهَا وَكَثُرَ عَلَيْهَا، ثُمَّ رَكَعَ وَهُوَ عَلَيْهَا، ثُمَّ نَزَلَ الْقَهْقَرَى فَسَجَدَ فِي

أَصْلِي الْجَنْبَرِ ثُمَّ عَادَ، فَلَمَّا فَرَغَ أَتَجَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ: «أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا

صَنَعْتُ هَذَا إِنَّا تَعْلَمُوا وَلِتَعْلَمُوا صَلَاتِي».

1080 - Ebû Hazım bin Dînâr radiyallahu anh'dan:

Bir takım erkekler Sehl bin Sa'd es-Sâidî radiyallahu anh'a gelerek (kendi aralarında) minber-i saâdetin hangi ağaçtan yapıldığı hususunda iddia ettiler ve ona sordular. O da yemin olsun ki; onun hangi ağaçtan olduğunu ben bilmekteyim onun yerine ilk konulduğu gün ve üzerine Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in ilk oturduğunu (bizzat) görmüştüm. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem falan kadına (Sehl, kadını ismen söyledi) marangoz olan kölene söyle de, halka hitap ettiğim vakit üzerine oturmam için bana bir minber yapsın diye haber gönderdi. Kadın kölesine söyledi. O da gabe ormanının tafra ağacından bir minber yaparak kadına getirdi. Kadın da Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Efendimize gönderdi. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem (mescide yerleştirilmesini) emretti. İşte buraya konuldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem minber üzerinde tekbir aldı. Sonra onun üzerinde rûkûa vardı. Daha sonra da arka arkaya inerek minberin dibine secde etti. Tekrar minbere çıktı. (Böylece) namaz kıldığını gördüm. Namazını bitirince cemaate dönerek:

“- Ey nâs, şunu (minber üzerinde namazı) bana uyasınız ve benim namazımı öğrenmiş olasınız diye yaptım” buyurdu. [\[138\]](#)

١٠٨١- عَنْ ابْنِ عُمرَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا بَدَأَ قَالَ

لَهُ تَجِيبِ الدَّارِي: أَلَا أَتُخَذُ لَكَ مِثْبَرًا يَا رَسُولَ اللَّهِ! يَجْمَعُ أَوْ يَحْمِلُ

عِظَاكَ؟ قَالَ: «بَلَى»، فَأَتَّخَذَ لَهُ مِثْبَرًا مِزْقَاتَيْنِ.

1081 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ihtiyarlayınca Temîm-i Dâri ona, Ey Allah'ın Rasûlü sallallahu aleyhi vesellem, sana bütün vücudunla seni toplayacak veyahut seni taşıyabilecek bir minber yapayım mı? dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- Evet yap” buyurdu. O da Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’e iki merdivenli bir minber yaptı.

222 - MİNBERİN YERİ

١٠٨٢- عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْثَرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ بَيْنَ مِئْبَرِ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبَيْنَ الْحَائِطِ ثَقَلِيرٌ مِمَّا الشَّاءِ.

1082 - Seleme bin (el Ekva) radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’in minberi ile (mescidin kible) duvarı arasında bir koyun geçecek kadar aralık vardı.

223 - CUMA GÜNÜ ZEVÂLDEN ÖNCE NAMAZ KILMAK

١٠٨٣- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّهُ كَرِهَ

الصَّلَاةَ نِصْفَ النَّهَارِ إِلَّا يَوْمَ الْجُمُعَةِ، وَقَالَ: «إِنَّ جَهَنَّمَ تُشَجَّرُ إِلَّا يَوْمَ

الْجُمُعَةِ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: هُوَ مُرْسَلٌ مُجَاهِدٌ أَكْثَرُ مِنْ أَبِي الْخَلِيلِ، وَأَبُو الْخَلِيلِ

لَمْ يَسْمَعْ مِنْ أَبِي قَتَادَةَ.

1083 - Ebû Katade radiyallahu anh’dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Cuma gününden başka günlerde tam zeval vaktinde namaz kılmaktan nehyetti. Ve cehennem Cuma günü hariç (her gün) alevlendirilir” buyurdu.

Ebû Dâvud şöyle dedi:

– Bu hadis mürseldir. Mücahid Ebû Halil’den daha büyüktür. Ebû Halil, Ebû Katade’den işitmemiştir.

224 - CUMA NAMAZININ VAKTİ

١٠٨٤ - حَدَّثَنِي عُقْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّيِّئِيُّ: سَجَعْتُ أَنَسُ بْنُ

مَالِكٍ يَقُولُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الْجُمُعَةَ إِذَا

مَالَتْ الشَّمْسُ.

1084 - Osman bin Abdurrahman et-Teymî radiyallahu anh’dan:

Enes bin Mâlik’in şöyle dediğini işittim.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Cuma namazını güneş, (batıya) kaydığı vakit kılardı. [\[139\]](#)

١٠٨٥ - إِبْنُ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ الْأَخْوَعِ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: كُنَّا

نُصَلِّي مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْجُمُعَةَ لَمْ تَتَصَرَّفْ وَلَيْسَ

لِلْجِبْتَانِ فِيهِ.

1085 - İyas bin Seleme’nin dedesi el-Ekva radiyallahu anh’dan:

Biz Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ile Cuma namazını kılar dönerdik de, daha duvarların gölgesi bile bulunmazdı. [\[140\]](#)

İZAH

Cuma namazı öğlenin ilk vaktinde kılındığında, duvarlarda insanı güneşten koruyacak kadar gölge teşekkül etmeyebilir. Burada asıl maksat hiç gölgenin olmaması değil, insan gölgelenebilecek kadarı bulanamazdı, demektir.

١٠٨٦ - عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: كُنَّا نَقِيلُ وَنَتَعَدَّى بَعْدَ الْجُمُعَةِ

1086 - Sehl bin Saîd radiyallahu anh’dan:

Biz Cuma'dan sonra kaylule yapar (uyur) ve yemek yerdik.

225 - CUMA GÜNÜNDE NİDÂ (EZAN)

١٠٨٧ - عَنْ ابْنِ شِهَابٍ: أَخْبَرَنِي الشَّائِبُ بْنُ يَزِيدَ: أَنَّ الْأَخْلَنَ كَانَ

أَوَّلُهُ حِينَ يَجْلِسُ الْإِمَامُ عَلَى الْمَنبَرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فِي عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرُ، فَلَمَّا كَانَ جَلَاةً عُثْمَانُ وَكَثُرَ النَّاسُ

أَمَرَ عُثْمَانُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ بِالْأَذَانِ الثَّالِثِ، فَأُذِّنَ بِهِ عَلَى الرُّوَّاءِ، فَتَبَتِ

الْأَمْرُ عَلَى ذَلِكَ.

1087 - İbn-i Şihab radıyallahu anh'dan: Ona da Sâib bin Yezid haber verdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, Ebû Bekir radıyallahu anh ve Ömer radıyallahu anh zamanında Cuma günü ilk ezan imamın minbere oturduğu vakit okunurdu.

Osman radıyallahu anh'ın halifeliği sırasında cemaat çoğaldı. Osman radıyallahu anh da (ikincisi kamet olmak üzere) Cuma günü üçüncü bir ezan okunmasını emretti. Zevrâ (denilen ev) üzerinde ezan okundu.

İşte ondan böyle (iki ezan bir kamet) okumak sabit oldu. [\[141\]](#)

İZAH

Minber önünde okunan ezan birinci ezan idi. Sonra kamet getiriliyordu. Hz. Osman devrinde üçüncü olarak dış ezan ilave edildi.

Hız. Osman'ın Cuma günü dış ezanı ilâvesine Ashab-ı Kiram ses çıkarmadılar. Böylece dışarıda okunan ezan hakkında sükûtî icma sabit oldu.

١٠٨٨ - عَنِ الشَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ: كَانَ يُؤَذَّنُ بَيْنَ يَدَيَّ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا جَلَسَ عَلَى الْمَنبَرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ عَلَى بَابِ

الْمَشْجِدِ وَأَيُّهُ يَكْفُرُ وَغَمَزَ لَهُمُ سَاقَ نَحْوِ حَدِيثِ يُونُسَ.

1088 - Sâib bin Yezid radiyallahu anh'dan:

Cuma günü Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem minbere oturduğu vakit Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in tam karşısında kapının önünde ezan okunurdu.

Hiz. Ebû Bekir, Ömer (zamanlarında da böyle idi) diye bir önce geçen Yunus'un hadisi gibi hadisi sevk etti.

١٠٨٩- عَنْ السَّائِبِ قَالَ: لَمْ يَكُنْ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ إِلَّا مُؤَذِّنٌ وَاحِدٌ، بِلَالٌ ثُمَّ ذَكَرَ مَخْتَلَفًا.

1089 - Sâib bin Yezid radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in yalnız bir müezzini vardı. O da Bilâl'di, dedi. Sonra, bir önce geçen hadisin manâsını zikretti.

١٠٩٠- عَنْ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّ السَّائِبَ بْنَ يَزِيدَ ابْنَ أَخِي نَعْرِ أَخْبَرَهُ

قَالَ: وَلَمْ يَكُنْ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَيْرُ مُؤَذِّنٍ وَاحِدٍ

وَسَاقَ هَذَا الْحَدِيثِ وَلَيْسَ بِتَمَامِهِ.

1090 - İbn-i Şihab radiyallahu anh'dan: Ona da Sâib bin Yezid bin Uhti Nemr haber verdi.

Dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in bir müezzinden başka müezzini yoktu. Râvî Salih şu hadisi tamamıyla olmasa da (böyle) nakletmiştir.

[108]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 21, n. 892, s. 288, c. 1

[109]. Tirmizî, Kitâbus's-Salât, b. 271, n. 368, s. 204, c. 2; Neseî, Kitâbu Sehv, b. Kelâm, fi's-Salât, n. 1222, s. 19, c. 3

[110]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, b. 132, s. 198, c. 1; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 5, s. 5, n. 6, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 21, n. 892, s. 288, c. 1

[111]. Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 272, n. 367, s. 204, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 21, n. 892, s. 288, c. 1

[112]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, b. 132, s. 198, c. 1; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 5, s. 5, n. 6, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 21, n. 892, s. 288, c. 1

[113]. Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 14, s. 98, c. 1; Müslim, Kitâbu Müsafirîn, b. 45, n. 493, s. 355, c. 1; Neseî, Kıyamülel, b. 1, n. 1160, s. 223, c. 3; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 272, n. 367, s. 204, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 21, n. 892, s. 288, c. 1

[114]. Tirmizî, Kitâbus's-Salât, b. 271, n. 368, s. 204, c. 2; Neseî, Kitâbu's-Salât, b. 45, n. 493, s. 355, c. 1

[115]. Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 7, n. 938, s. 382, c. 1; Neseî

[116]. Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 272, n. 367, s. 204, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. 55, s. 212, c. 2

[117]. Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. 55, s. 212, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Cuma, b. 55, s. 212, c. 2

[118]. İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Cuma, b. 55, s. 212, c. 2

[119]. Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 55, s. 212, c. 2

[120]. Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 55, s. 212, c. 2; Tirmizî, Kitâbu'l-Cuma, b. 55, s. 212, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 21, n. 892, s. 288, c. 1

[121]. Ahmed bin Hanbel, Müsned, 917

[122]. Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. 55, s. 212, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 21, n. 892, s. 288, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu'l-Cuma, b. 272, n. 367, s. 204, c. 2

[123]. Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. 55, s. 212, c. 2

[124]. Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. 9, s. 99, c. 3

[125]. İbn-i Mâce,

[126]. Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. 2, s. 89, c. 3

[127]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, b. 40, s. 162, c. 1; Müslim, Kitâbu Müsafirîn, b. 3, n. 698, s. 484, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 184, n. 248, s. 27, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 35, n. 938

[128]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, b. 40, s. 163, c. 1; Müslim, Kitâbu Salât-ı Müsafirîn, b. 3, n. 699, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 35, n. 939, c. 1

[129]. Buharî, Kitâbu'l-Cuma, b. 11, s. 215, c. 1

[130]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 78, n. 1081, s. 343, c. 1

[131]. Neseî, Kitâbu'l-İyd, n. 1592; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 166, n. 1310, s. 415, c. 1

[132]. Neseî, Kitâbu'l-İydeyn b. Erruhsatü fi't-Tahallüf ani'l-Cumati, n. 1593, s. 194, c. 3

[133]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 166, n. 1311, s. 416, c. 1

[134]. Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 18, n. 879, s. 284, c. 1; Neseî, Kitâbu'l-Cuma, bâbu kıraat Bi-salâti'l-Cumati, n. 1422, s. 111, c. 3; Tirmizî, Kitâbu'l-Cuma, b. 375, n. 520, s. 398, c. 2

[135]. Buharî, Kitâbu'l-Cuma, b. 7, s. 214, c. 1; Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. 8, n. 1383, s. 96, c. 3

[136]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 83, n. 1095, s. 348, c. 1

[137]. Tirmizî, Kitâbus's-Salât, b. 123; Neseî, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 22; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 96, c. 1, s. 359, n. 1133

[138]. Buharî, Kitâbu'l-Cuma, b. 23, s. 219, c. 1

[139]. Buharî, Kitâbu'l-Cuma, b. 15, s. 217, c. 1; Tirmizî, Kitâbu'l-Cuma, b. 361, s. 589, n. 503, c. 2

[140]. Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 9, s. 589, n. 860, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. Vakti'l-Cuma, s. 99, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 84, n. 110, s. 350, c. 1

[141]. Buharî, Kitâbu'l-Cuma, b. 20, s. 219, c. 1; Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. 10, s. 100, n. 1135, c. 3; Tirmizî, Kitâbu'l-Cuma, b. 372, s. 392, n. 516, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkâmeti's-Salât, b. 97, n. 1135, s. 359, c. 2

[108]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 21, n. 892, s. 288, c. 1

[109]. Tirmizî, Kitâbus's-Salât, b. 271, n. 368, s. 204, c. 2; Neseî, Kitâbu Sehv, b. Kelâm, fi's-Salât, n. 1222, s. 19, c. 3

[110]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, b. 132, s. 198, c. 1; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 5, s. 5, n. 6, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 21, n. 892, s. 288, c. 1

[111]. Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 272, n. 367, s. 204, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 21, n. 892, s. 288, c. 1

[112]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, b. 132, s. 198, c. 1; Neseî, Kitâbu Sehv, b. 5, s. 5, n. 6, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 21, n. 892, s. 288, c. 1

[113]. Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 14, s. 98, c. 1; Müslim, Kitâbu Müsafirîn, b. 45, n. 493, s. 355, c. 1; Neseî, Kıyamülel, b. 1, n. 1160, s. 223, c. 3; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 272, n. 367, s. 204, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 21, n. 892, s. 288, c. 1

[114]. Tirmizî, Kitâbus's-Salât, b. 271, n. 368, s. 204, c. 2; Neseî, Kitâbu's-Salât, b. 45, n. 493, s. 355, c. 1

[115]. Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 7, n. 938, s. 382, c. 1; Neseî

[116]. Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 272, n. 367, s. 204, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. 55, s. 212, c. 2

[117]. Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. 55, s. 212, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Cuma, b. 55, s. 212, c. 2

[118]. İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Cuma, b. 55, s. 212, c. 2

[119]. Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 55, s. 212, c. 2

[120]. Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 55, s. 212, c. 2; Tirmizî, Kitâbu'l-Cuma, b. 55, s. 212, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 21, n. 892, s. 288, c. 1

[121]. Ahmed bin Hanbel, Müsned, 917

[122]. Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. 55, s. 212, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 21, n. 892, s. 288, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu'l-Cuma, b. 272, n. 367, s. 204, c. 2

[123]. Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. 55, s. 212, c. 2

[124]. Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. 9, s. 99, c. 3

[125]. İbn-i Mâce,

[126]. Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. 2, s. 89, c. 3

[127]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, b. 40, s. 162, c. 1; Müslim, Kitâbu Müsafirîn, b. 3, n. 698, s. 484, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 184, n. 248, s. 27, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 35, n. 938

[128]. Buharî, Kitâbu'l-Ezan, b. 40, s. 163, c. 1; Müslim, Kitâbu Salât-ı Müsafirîn, b. 3, n. 699, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 35, n. 939, c. 1

[129]. Buharî, Kitâbu'l-Cuma, b. 11, s. 215, c. 1

[130]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 78, n. 1081, s. 343, c. 1

[131]. Neseî, Kitâbu'l-İyd, n. 1592; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 166, n. 1310, s. 415, c. 1

[132]. Neseî, Kitâbu'l-İydeyn b. Erruhsatü fi't-Tahallüf ani'l-Cumati, n. 1593, s. 194, c. 3

[133]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 166, n. 1311, s. 416, c. 1

[134]. Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 18, n. 879, s. 284, c. 1; Neseî, Kitâbu'l-Cuma, bâbu kıraat Bi-salâti'l-Cumati, n. 1422, s. 111, c. 3; Tirmizî, Kitâbu'l-Cuma, b. 375, n. 520, s. 398, c. 2

[135]. Buharî, Kitâbu'l-Cuma, b. 7, s. 214, c. 1; Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. 8, n. 1383, s. 96, c. 3

[136]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 83, n. 1095, s. 348, c. 1

[137]. Tirmizî, Kitâbus's-Salât, b. 123; Neseî, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 22; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 96, c. 1, s. 359, n. 1133

[138]. Buharî, Kitâbu'l-Cuma, b. 23, s. 219, c. 1

[139]. Buharî, Kitâbu'l-Cuma, b. 15, s. 217, c. 1; Tirmizî, Kitâbu'l-Cuma, b. 361, s. 589, n. 503, c. 2

[140]. Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 9, s. 589, n. 860, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. Vakti'l-Cuma, s. 99, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 84, n. 110, s. 350, c. 1

[141]. Buharî, Kitâbu'l-Cuma, b. 20, s. 219, c. 1; Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. 10, s. 100, n. 1135, c. 3; Tirmizî, Kitâbu'l-Cuma, b. 372, s. 392, n. 516, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkâmeti's-Salât, b. 97, n. 1135, s. 359, c. 2

1038 - Sevbân radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, "Her sehiv için selamdan sonra iki secde yapılır" buyurdu Amr'dan başka kimse "an ebîhi" lafzını zikretmedi.^[108]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem onlara namaz kıldırıyordu, yanıldı hemen iki secde yaptı, sonra teşehhüdde bulundu. Sonra da selam verdi.^[109]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem selam verdiği vakit, yerinde biraz dururdu. Ashab bunun kadınların erkeklerden önce kalkıp gitmesi için olduğu reyinde bulundular.^[110]

1041 - Tay kabilesinden bir erkek olan Kabiysa bin Hülb radiyallahu anh'dan: O da babası Hülb radiyallahu anh'dan, O Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ile namaz kıldı da Rasûl-i Ekrem her iki tarafından (sağından ve solundan da) dönerdi.^[111]

Sizden biriniz namazda yalınız sağ tarafından kalkıp gitmekle şeytana kısmet bırakmasın, gerçek ben Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'i çok kere solundan kalkar gider olarak gördüm, dedi. Ammare de, "Ben Medine'ye yeni gelmişim, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in menzillerini (mihraba göre) solunda gördüm."^[112]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem: "Namazlarınızdan bazısını da evlerinizde kılınız. Onu kabirler gibi namazdan mahrum bırakmayın" buyurdu.^[113]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: "Bir kimsenin evinde kıldığı namaz benim şu mescidimde kıldığı namazdan efdaldir. Farz müstesna" buyurdu.^[114]

"- Dikkat kıble Kâbe'ye tebdil olundu." diye seslendi. Onlar rükûda oldukları gibi Kâbe'ye döndüler.^[115]

"Ona bir mü'min namaz kılarken tesadüf ederse." diye buyurdu. Halbuki senin tarif ettiğin o saatte namaz kılınamaz." dedim. Abdullah bin Selam da, "Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem: "Bir kimse bir yerde oturur, namazı beklerse namaz kılana kadar da namazda sayılır." buyurmadı mı?" dedi. Ben de, "Evet" dedim. İşte Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, "Namazda tesadüf ederse" sözünün manası budur.^[116]

"Aziz ve celil olan Allah peygamberlerin cesetlerini (çürütüp yemeği) toprağa haram kıldı" buyurdu.^[117]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Cuma günü oniki saattir. Bir Müslüman o saatlerde Allah’tan ne isterse şüphesiz verir. O saati ikindiden sonraki son saatlerde arayın” buyurdu.^[118]

Ebû Dâvud şöyle dedi: Minberde oturmayı kasdediyor.^[119]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Kim güzelce abdestini alır, sonra cumaya gelir, sesini keser, (hutbeyi) dinlerse, üç gün ziyadesiyle, bu cumadan öbür cumaya kadar olan kusuru bağışlanır. Kim bir çakıla (dahi) dokunsa uygun olmayan bir hareket yapmış olur” buyurdu.^[120]

Cuma günü olunca şeytanlar sabahleyin bayraklarıyla çarşılara çıkarlar. İnsanları istediğinden vazgeçirecek, vesveseler atarlar. Ve cumadan onları alıkoyarlar. Melekler de, sabahtan itibaren mescid kapılarına otururlar. Birinci saatte gelen kimseyi, ikinci saatte gelen kimseyi, ta imam minbere çıkana kadar, böylece yazmaya devam ederler. Adam camide hatibi görebilecek hutbeyi can kulağıyla dinleyebilecek bir yere oturur, sesini keser, gürültü yapmaz, (lüzumsuz şey ile meşgul olmazsa) ona iki misli sevap vardır. “Eğer gelir hutbe işitilemeyecek bir yere oturur, sesini keser, başka şeyle meşgul olmazsa, hutbeyi dinleyemediği için ona bir misli sevap vardır.” Eğer hatibi görmek, hutbeyi dinlemek mümkün olan bir yere oturmuş, ama sesini kesmemiş, uygunsuz hareket yapmışsa, ona bir misli günah vardır. Kim Cuma günü arkadaşına sus dese, gürültü yapmış (uygun olmayan bir şey işlemiş) olur. Kim de uygun olmayan bir hareket yaparsa, o cumasından bir ecir yoktur. Bunun sonunda Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’i böyle söylerken işittim, derdi.^[121]

Bu zât Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem’in sohbetinde bulunmuştur. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Kim önemsemeyerek (arka arkaya) üç cumayı terk ederse Allah o kimsenin kalbini mühürler” buyurdu.^[122]

1053 - Semure bin Cündüb’ten Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Kim bir cumayı özürsüz terk ederse, bir dinar tasadduk etsin. Bir dinar bulamazsa yarım dinar tasadduk etsin” buyurdu.^[123]

1057 - Ebu'l-Melîh radiyallahu anh babasından: “Huneyn günü” yağmurlu bir gün idi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem tebliğcisine namazların çadırlarda kılınacağını duyurmasını emretti.^[124]

1059 - Ebu'l-Melîh radiyallahu anh'dan: O da babasından, o Hudeybiye günlerinde bir Cuma günü, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in yanında bulundu. Yağmura tutuldular. Ama nalinlerinin altı dahi ıslanmadı. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem onlara, “Herkes karargahında kılsın.” diye emretti.^[125]

– Dikkat, karargahınızda kılın, diye ilan ederdi.^[126]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ile bir seferde bulunuyorduk. Yağmura tutulduk. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem: “Sizden dileyenler karargahında kılsın” buyurdu.^[127]

İbn-i Abbas da, “bunu benden daha hayırlı olan (yani Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem) bile yaptı. Cuma azmettir. Zira ben sizi çıkartıp ta, yağmur ve çamurda yürümenizi hoş görmedim.” dedi.^[128]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in Medine-i Münevvere'deki mescidinde kılınan cumadan sonra, İslâmiyet'te ilk kılınan Cuma Bahreyn köylerinden bir köy olan Cüvasâ'da kılınan Cumadır. (Râvîlerden) Osman, Abdülkays köylerinden bir köy, dedi.^[129]

– Kırk kişi idik, dedi.^[130]

– Bayramı kıldırdı (kılmak isteyen kılsın diye) Cuma'ya ruhsat verdi, dedi.^[131]

İbn-i Zübeyr hem bayram, hem de Cuma olan bir günde sabahın erken saatinde, bize Bayram namazını kıldırdı. Sonra biz Cuma'ya gittik. O, gelmedi. Biz de ayrı ayrı kıldık. (O vakit) İbn-i Abbas Taif'te idi, geldiğinde İbn-i Zübeyr'in yaptığını ona anlattık, İbn-i Abbas şöyle dedi: (İbn-i Zübeyr) sünnete isabet etti^[132]

“– İşte şu gününüzde iki bayram bir araya geldi. Biz her ikisini de kılacağız, dileyene (Bayram namazı) Cumaya da yeter.”^[133]

Geçen hadisin isnad ve manası rivâyet olundu. Burada Cuma namazında Cuma sûresi ve Mûnafıkın sûresini okuyordu, cümlesi ziyadedir.^[134]

“- Onu ben sana giyinesin diye vermedim” buyurdu. Ömer de onu Mekke’de bulunan müşrik kardeşine giydirdi.^[135]

Ebû Dâvud da şöyle dedi: Bu hadisi Vehb bin Cerir babası vasıtasıyla Yahya bin Eyyüb’ten o, Yezîd bin Ebî Habib’ten, Yezid Musa bin Sa’d’dan o da Yusuf bin Abdullah bin Selam tarikiyle Rasûlullah’tan rivâyet etmiştir.^[136]

1079 - Amr bin Şuayb’ın babasından, oda dedesinden rivâyete göre Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem mescitte alış veriş yapmaktan, orada yitik aramaktan ve orada (faydasız) şiir söylemekten nehyetti. Cuma günü namaz kılınmadan önce halka halinde oturmaktan da nehyetti.^[137]

“- Ey nâs, şunu (minber üzerinde namazı) bana uyasınız ve benim namazımı öğrenmiş olasınız diye yaptım” buyurdu.^[138]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Cuma namazını güneş, (batıya) kaydığı vakit kılardı.^[139]

Biz Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ile Cuma namazını kılar dönerdik de, daha duvarların gölgesi bile bulunmazdı.^[140]

İşte ondan böyle (iki ezan bir kamet) okumak sabit oldu.^[141]

226 - HUTBEDE İMAMIN BİR KİMSE İLE KONUŞABİLMESİ

١٠٩١- عَنْ جَابِرٍ قَالَ: لَمَّا اسْتَوَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ قَالَ: «اجْلِسُوا»، فَصَوَّحَ ذَلِكَ ابْنُ مَسْعُودٍ فُجِّلَ

عَلَى بَابِ الْمَسْجِدِ، فَرَأَاهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «تَعَالَ

يَا عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: هَذَا يُعْرَفُ مُرْسَلٌ إِنَّمَا رَوَاهُ النَّاسُ عَنْ عَطَاءٍ عَنِ

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَمَعْلُومٌ هُوَ شَيْخٌ.

1091 - Câbir radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Cuma günü minberde ayak üstü doğrulunca:

“– Oturun” buyurdu. İbn-i Mes’ûd bunu işitti ve kapının önüne oturdu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem onun kapının önüne oturduğunu görünce:

“- Gel ey Abdullah bin Mes’ûd” buyurdu.

Ebû Dâvud şöyle dedi: Bu hadis mürsel olarak bilinir. Zira insanlar bu hadisi Atâ’dan O da Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem’den rivâyet etti. (İsnatta ismi geçen) Mahled Şeyhtir.

227 - İMAMIN MİNBERE ÇIKTIĞI VAKİT OTURMASI

١٠٩٢- عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ

مُطَبِّعِينَ، كَانَ يَجْلِسُ إِذَا صَحِبَهُ الْمُتَبَرِّحُ حَتَّى يَنْفَرُ - أَرَاهُ [عَالَ] الْمُؤَدِّ

- ثُمَّ يَقُومُ فَيُحْطَبُ ثُمَّ يَجْلِسُ فَلَا يَتَكَلَّمُ ثُمَّ يَقُومُ فَيُحْطَبُ.

1092 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem iki hutbe okurdu. Minbere çıktığı vakit (müezzin ezanı) bitirene kadar oturur, sonra kalkar hutbe okur. Sonra oturur, sesini keser, tekrar kalkar hitâbede bulunurdu.

228 - AYAKTA HUTBE OKUMAK

١٠٩٣- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

كَانَ يَحْطَبُ قَائِمًا ثُمَّ يَجْلِسُ ثُمَّ يَقُومُ فَيُحْطَبُ قَائِمًا، فَمَنْ خَذَلَكَ أَنَّهُ

كَانَ يَحْطَبُ جَالِسًا فَقَدْ كَذَبَ، فَقَالَ فَقَدْ - وَاللَّهِ! - صَلَّيْتُ مَعَهُ أَكْثَرَ

مِنَ أَلْفِي صَلَاةٍ.

1093 - Câbir bir Semura radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ayakta hitabe yapar, sonra otururdu. Sonra (yine) kalkar ayak üstü hutbe okurdu.

Kim sana Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem hutbeyi otururken okurdu derse, şüphesiz yalan söylemiş olur. Yemin olsun ki; Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'le iki binden daha çok namaz kıldım, dedi. [\[142\]](#)

١٠٩٤- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: كَانَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ حُطْبَتَانِ يَجْلِسُ بَيْنَهُمَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَيَذَكِّرُ النَّاسَ

1094 - Câbir bin Semura radiyallahu anh'dan Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem iki hutbe okur ve ikisi arasında otururdu. (Hutbede) Kur'an okur ve cemaata nasihat ederdi. [\[143\]](#)

İZAH

Bu hadise dayanarak Şâfiî Hazretleri hutbede kıraat ve vaaz şarttır, demiştir. İki hutbede “Elhamdülillah” demek, Selât ü selam okumak ve her iki hutbede de va’z etmek vaciptir. İki hutbede de âyet okumak ikinci hutbede mü’minlere duada bulunmak da vaciptir, demiştir.

Ebû Hanife ve Mâlik Hazretlerine göre hutbenin farzı için kendisine hutbe ismi verilecek kadar bir hitabe kâfidir.

Hutbede ayet ve hadisler Arapça olarak okunur. Hitabe kısmında her milletin diline göre tercemesi söylenir. (Avn’ül-Ma’bûd, c. 1, s. 328)

١٠٩٥- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يُحْطِبُ قَائِمًا ثُمَّ يَقْعُدُ فَعِدَّةٌ لَا يَتَكَلَّمُ وَتَلْقَى الْخَبِيثَ.

1095 - Câbir bin Semura radıyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’i hutbeyi ayakta okur ve sonra konuşmadan biraz oturur gördüm. Ebû Avâne hadisi sevk etti.

229 - BİR YAYA DAYANARAK HUTBE OKUMAK

١٠٩٦- شُعَيْبُ بْنُ زُرَيْقٍ الطَّائِفِيُّ قَالَ: جَلَسْتُ إِلَى رَجُلٍ لَهُ صُحْبَةٌ

مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُقَالُ لَهُ الْحَكَمُ بْنُ حَزْنِ الْكَلْبِيِّ،

ثَانِيًا يُخْبِرُنَا قَالَ: وَقَدْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَبِيعَ

سَبْعَةٍ - أَوْ تَاسِعَ سَبْعَةٍ - فَدَخَلْنَا عَلَيْهِ فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ زُرْنَاكَ فَادْعُ

اللَّهُ لَنَا بِخَيْرٍ، فَأَمَرَ بَنَاءً - أَوْ أَمَرَ لَنَا - بِشَيْءٍ مِنَ الثَّعْبِ، وَالشَّأْنُ إِذْ ذَاكَ

دُونِ، فَأَقَمْنَا بِهَا أَيْمَانًا شَهِدْنَا فِيهَا الْجُمُعَةَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فَقَامَ مُتَوَكِّئًا عَلَى غَضَا - أَوْ قَوْسٍ - فَحَجَّ اللَّهُ وَأَتَى عَلَيْهِ كَلِمَاتٍ

عَفِيفَاتٍ حُلِيَّاتٍ مُبَارَكَاتٍ، ثُمَّ قَالَ: «أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ لَنْ تُطِيقُوا - لَوْ:

لَنْ تَفْعَلُوا - كُلُّ مَا أَمَرْتُمْ بِهِ وَلَكِنْ سَلِّدُوا وَأَبْشِرُوا».

قَالَ أَبُو عَلِيٍّ سَمِعْتُ أَبَا دَاوُدَ قَالَ: يُنَبِّئِي فِي شَيْءٍ بَنُو بَغْضَ

أَصْحَابِي، وَقَدْ كَانَ انْقَطَعَ مِنَ الْقِرْطَاسِ.

1096 - Şuayb bin Zureyk et-Tâîfî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'le sohbeti bulunan ve kendisine Hakem bin Hazn el-Külefî'ye deneni bir kimsenin sohbetine oturdum. Bana haber vermeye başladı ve şöyle dedi: Ben yedi kişiden yedincisi yahut dokuz kişiden dokuzuncusu olmak üzere, Peygamberimize elçi olarak gitmiştim. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in yanına girdik ve:

– Ey Allah'ın Rasûlü seni ziyarete geldik. Allah'a bizim için hayırla duâ et, dedik. Bize yahut bizim için biraz hurma getirilmesini emretti. O zaman durum zayıf idi (yokluk vardı).

Medine'de birkaç gün kaldık. Ve Rasûlullah'la Cuma namazında bulunduk. Minberde bir asa veya yaya dayanarak ayağa kalktı. Allah'a hamdetti. Hafif, güzel ve bereketli kelimelerle senâda bulunduktan sonra:

“- Ey nâs, siz emrolunduğunuzun hepsini yapamaz ve takat getiremezsiniz. Fakat doğru olunuz, müjdeleyiniz” buyurdu. Ebû Ali dedi. Ebû Dâvud'un şöyle dediğini işittim. Bu hadisten bir kısmını talebelerimden birisi bana hatırlattı. (O kısmı kitabımın kağıdından kopmuş idi.)

İZAH

Bu hadis-i şerif hutbe okurken âsâ veya kılıç gibi bir şey üzerine dayanmanın câiz olduğuna delâlet eder.

Sebbeteni: Bana hatırlattı, demektir.

١٠٩٧- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

إِنَّمَا تَشْهَدُ قَالُ: «أَلْحَمْدُ لِلَّهِ نَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُوبِ
أَنْفُسِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا ضَلِيلَ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، أَرْسَلَهُ بِالْحَقِّ بَشِيرًا
وَنَذِيرًا بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ، مَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ رَزَقَهُ، وَمَنْ يَعَصِهِمَا
فَلَهُ لَا يَنْصُرُهُ إِلَّا نَفْسُهُ وَلَا يَنْصُرُ اللَّهَ شَيْئًا».

1097 - İbn-i Mes'ûd radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, hutbede şehâdetleri okuduğu vakit şöyle derdi: “Allah’a hamdolsun. Biz O’ndan yardım bekler ve O’na istiğfar ederiz. Nefislerimizin şerlerinden Allah’a sığınırız. Allah kimi hidayete erdirirse, onu kimse saptıramaz. Kimi de saptırırsa onu kimse hidayete erdiremez. Allah’tan başka ilah olmadığına Hz. Muhammed’in de O’nun kulu ve Peygamberi olduğuna şahitlik ederim. Onu Hak ile kıyamete yakın bir zamanda korkutucu ve müjdeleyici olarak gönderdi. Kim Allah ve Rasûlüne itaat ederse kurtulur. Kim onlara isyan ederse o ancak kendisine zarar verir. Allah’a zarar veremez.”

١٠٩٨- عَنْ يُونُسَ أَنَّهُ سَأَلَ ابْنَ شِهَابٍ عَنْ تَشْهَدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَلَذَكَرَ نَحْوَهُ قَالُ: «وَمَنْ يَعَصِهِمَا فَقَدْ غَوَى»
وَنَسَأَلُ اللَّهَ رَبَّنَا أَنْ يَجْعَلَْنَا مِنْ بِلَاعِهِ وَطَاعَتِهِ وَرَسُولِهِ، وَيَتَّبِعِ رِضْوَانَهُ،
وَيَجْتَنِبِ سَخَطَهُ، فَإِنَّمَا نَحْنُ بِهِ وَلَهُ».

1098 - Yunus radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre O,

İbn-i Şihab’a Cuma günü Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’in (hutbedeki) şehâdeti okuyuşundan sordu. O da geçen hadisin benzerini anlattı. Ve rivâyetinde:

“- Kim Allah ve Rasûlüne isyan ederse, azar. Rabbimiz olan Allah’tan bizi kendisine ve Rasûlüne itaat eden rızasına uyan, gazabından kaçınanlardan eylemesini isteriz. Şüphesiz biz ona varacağız, onun içiniz.” dedi.

١٠٩٩- عَنْ عَبْدِ بْنِ حَاتِمٍ أَنَّ حَاطِبًا خَطَبَ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: مَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ يُطِيعِهِمَا فَقَالَ: «ثُمَّ - أَوْ

اِذْهَبْ - بِثَسِ الْحَاطِبُ أَنْتَ».

1099 - Adiy bin Hatim radiyallahu anh'dan: Bir hatip Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in yanında hutbe okudu. Hitâbesinde:

– Kim Allah'a ve onun Rasûlüne itaat ederse ve kim de onlara isyan ederse, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ona:

“- Kalk veyahut git (sen) ne fena hatipmişsin” buyurdu. [144]

İZAH

Bu hadis-i şerif Kitâbu'l-Edeb'te gelecek. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem'in bu hatibi kınamasının sebebi, kim Allahu Tealâ'ya ve Rasûlüne isyan ederse demeyip de, Allah ve Rasûlüne ait zamirleri birleştirerek (Ya'sıhimâ = Onlara isyan ederse) demesidir. Çünkü zamirleri birleştirirse dinleyen üzerinde, her iki zamiri birleştirmek câiz olduğu gibi, Allah ve Rasûlünün arasında müsavat düşünülmesi de câizmiş gibi, bir yanlış fikir uyanabilir. Bir de Rasûl-i Ekrem'in hatibi kınaması. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in yanında lüzûmundan fazla bağırmış olmasından da olabilir. Çünkü: Fahr-i Kâinatın yanında fazla bağırmaktan nehyedilmiştir.

١١٠٠- عَنْ بَنِي الْحَارِثِ بْنِ الثُّغَمَانِ قَالَتْ: مَا حَفِظْتُ ﴿ق﴾ إِلَّا مِنْ فِي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَخْطُبُ بِهَا كُلَّ جُمُعَةٍ.

قَالَتْ: وَكَانَ تُثَوِّرُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتُثَوِّرُنَا وَاجِدًا.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: قَالَ رُوِيَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ: بَنِي حَارِثَةَ بْنِ

الثُّغَمَانِ، وَقَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ: أُمُّ هِشَامِ بَنِي حَارِثَةَ بْنِ الثُّغَمَانِ.

1100 - Haris bin Numan'ın kızı radiyallahu anhâ'dan: Kaf sûresini bizzat Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in ağzından ezberledim. (Çünkü) her Cuma günü hutbede onu okurdu. Ve dedi ki: Bizim fırınla, Rasûl-i Ekrem'in fırını berâberdi.

Ebû Dâvud dedi: Rauf bin Ubade, Şu'be'den rivâyet etti. Ve Harise bin Numan'ın kızı şöyle dedi. İbn-i İshak ise, Harise bin Numan'ın kızı Ümmü Hişam, dedi. [\[145\]](#)

İZAH

Rasûl-i Ekrem'in fırını ile Haris bin Numan'ın kızının fırınının yakın olması, komşuluk dolayısıyla, Kaf sûresini Rasûl-i Ekrem'in ağzından ezberleyebileceğine delâlet eder. Haris bin Numan'ın kızının künyesi Ümmü Hişam'dır.

١١٠١- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: كَانَتْ صَلَاةُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَصْلًا وَخُطْبَتُهُ قَصْدًا، يَقْرَأُ آيَاتَ مِنَ الْقُرْآنِ وَيَذْكُرُ النَّاسَ

1101 - Câbir bin Semûra radıyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in namazı da hutbesi de, orta uzunlukta idi. (Hutbede) Kur'an'dan ayetler okur, cemaate vaaz ederdi. [\[146\]](#)

İZAH

Kast: Orta yolu tutmak, haddi aşmamak, haddinden aşağı da düşürmemek demektir.

١١٠٢- عَنْ عَمْرِوَةَ، عَنْ أُخْتِهَا قَالَتْ: مَا أَخَذْتُ ﴿قُلْ﴾ إِلَّا مِنْ

فِي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، كَأَن يَقْرَأُهَا فِي كُلِّ جُمُعَةٍ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: كَذَا رَوَاهُ يَحْيَى بْنُ أَبِي أُيُوبَ وَابْنُ أَبِي الرَّجَالِ، عَنْ

يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عَمْرِوَةَ، عَنْ أُمِّ هِشَامِ بِنْتِ خَارِثَةَ بْنِ النُّعْمَانِ.

1102 - Amre radıyallahu anhâ'dan: O da kız kardeşi (Hişam'ın annesi Hârise bin Numan'ın kızı)ndan.

Ben Kaf sûresini bizzat Rasûlullah'ın ağzından öğrendim. (Çünkü) Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem onu her Cuma günü okurdu.

Ebû Dâvud dedi: Bu hadis-i şerifi Yahya bin Eyyüb, İbn-i Ebû Rical, Yahya bin Said'den, o da Amr'dan, o da Hişam'ın annesi Harise bin Numan'ın kızından rivâyet etti.

١١٠٣- عَنْ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَثِيرٍ عَنْ هَارِيسَةَ بِنْتِ نُمَانَ عَنْ كُتَيْبَةَ بِنْتِ عَمْرِو بْنِ الْعَمْرِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ مَاتَ وَهُوَ عَلَى الْإِيمَانِ، مَاتَ عَلَى الْإِيمَانِ.

1103 - Abdurrahman'ın kızı, Amra'nın büyük kız kardeşinden:

(Geçen) şu hadisin manâsı rivâyet olundu.

İZAH

Amra bint-i Abdurrahman bin Sa'd'ın anneden kardeşi, büyük ablası Ümmü Hişam bint-i Haris'dir. Ümmü Hişam sahabiyedir. Amre ise tâbiîndendir. (Bezl-ül-Mechûd)

230 - MİNBER ÜZERİNDE ELLERİ KALDIRMAK

١١٠٤- عَنْ حُصَيْنِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ: رَأَى عُمَارَةَ بِنْتُ رُوَيْبَةَ

بِشْرِ بْنِ مَرْوَانَ وَهُوَ يَدْعُو فِي يَوْمِ جُمُعَةٍ، فَقَالَ عُمَارَةُ: قَبِّحَ اللَّهُ هَاتَيْنِ

الْيَدَيْنِ، قَالَ: زَائِلَةٌ قَالَ حُصَيْنٌ: حَدَّثَنِي عُمَارَةُ، قَالَ: لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ عَلَى الْمَنْبَرِ مَا يَزِيدُ عَلَى هَذِهِ يَدَيْنِ

السَّبَابَةِ الَّتِي تَلِي الْإِيمَانَ.

1104 - Husayn bin Abdurrahman radiyallahu anh'dan:

Umâre bin Ruveybe, Bişr bin Mervân'ı, Cuma günü (minber üzerinde) ellerini kaldırmış olarak duâ ederken gördü de, ona Allah şu iki elini çirkinleştire, dedi. Zaide dedi ki:

– Husayn şöyle dedi. Umâre bana şöyle haber verdi. Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'i, minber üzerinde gördüm. (Baş parmağı takip eden şehâdet parmağını kastederek) şundan başkasını kaldırmazdı, dedi. ^[147]

İZAH

Hız. Umâre'nin Bişr bin Mervan aleyhinde duâ edişinin sebebi şudur: Bişr'in Minberde her iki elini yukarıya kaldırmış olmasındandı. Çünkü Umâre Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in ellerini kaldırdığını görmemiş, Bişr'in bu tutum ile Rasûlullah'ın sünnetine muhalefet ettiğı kanısına vararak aleyhte duada bulunmuştur.

١١٠٥- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَاهِدًا يَنْتَبِهُ قَطُّ يَدْعُو عَلَى بَشِيرٍ وَلَا غَيْرِهِ، وَلَكِنْ رَأَيْتُهُ

يَقُولُ هَكَذَا، وَأَشَارَ بِالسَّجَّادَةِ وَعَقَدَ الْوُسْطَى بِإِلْهَامٍ.

1105 - Sehl bin Sa'd radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in katiyen minber üzerinde ve başka bir şey üzerinde kollarını açarak duâ ettiğini görmedim. Lakin onu şöyle derken gördüm. Baş ve orta parmağını düğümleyip, şehâdet parmağı ile işaret etti.

231 - HUTBELERİ KISA YAPMAK

١١٠٦- عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ قَالَ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ بِإِقْصَارِ الْخُطْبِ.

1106 - Ammar bin Yâsir radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bize hutbeleri kısa yapmamızı emretti.

١١٠٧- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُورَةَ السَّوَامِيِّ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُطِيلُ الْمَوْعِظَةَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، إِنَّمَا هُنَّ كَلِمَاتٌ يَسِيرَاتٌ.

1107 - Câbir bin Semüre es-Suvâî radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz Cuma günü mevzayı uzatmazdı. Ancak onlar (müessir) birkaç kelimeden ibaretti.

232 - HUTBE ÂNINDA İMAMA YAKIN DURMAK

١١٠٨- عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: «لَا تُقْرَبُوا الدُّعَاةَ وَالدُّعَاةُ مِنَ الْإِحْصَاءِ، فَإِنَّ الرَّجُلَ لَا يَزَالُ يَتْبَعُهُ حَتَّى

يُؤَخَّرَ فِي الْجَنَّةِ وَإِنْ دَخَلَهَا».

1108 - Semüra bin Cündüb radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Vaazda bulunun, vaize yakın durun, şüphesiz bir kimse uzaklaşmaya devam ederse, cennete girse de, en sonraya bırakılır” buyurdu.

233 - BİR HÂDİSE DOLAYISIYLA İMAMIN HUTBEYİ KESMESİ

١١٠٩- عَنِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَتَيْلَ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ فَتَوَضَّعَا لِأَخِيهِمَا يَغْتَرَانِ

وَيَقْرَئَانِ، فَتَنَزَّلَ فَأَخْلَعَهُمَا فَعَبَّعَهُمَا بِهِمَا الْمَجْنُونُ ثُمَّ قَالَ: «صَدَقَ اللَّهُ ﴿إِنَّمَا

أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ بَيْنَ يَدَيْكُمْ﴾ [الأنفال: ٢٨] رَأَيْتُ هَذَيْنِ فَلَمْ أَضِرَّ، ثُمَّ

أَخَذَ فِي الْخُطْبَةِ.

1109 - Abdullah'ın babası Büreyde radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bize hutbe okuyordu. Bir de Hasan ve Hüseyin radiyallahu anh üzerlerinde kırmızı gömlekler olduğu halde, düşe kalka geldiler. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem derhal minberden indi. Onları alarak her ikisini de minbere çıkardı. Sonra:

“- Allah mallarınız ve evlatlarınız fitnedir, diye doğru söyledi. Şu ikiyi (torunlarımı) görünce dayanamadım” buyurdu. Sonra da hutbeye başladı.
[148]

234 - HATİP HUTBE OKURKEN DİZLERİ DİKİP OTURMAK

۱۱۱۰- عَنْ سَهْلِ بْنِ مُعَاذٍ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الْجِسْوَةِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالْإِمَامِ يَخْطُبُ.

1110 - Sehl bin Muaz bin Enes radiyallahu anh'dan O da babası Muaz bin Enes'ten, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Cuma günü imam hutbe okurken dizleri dikip elleri dizlere kenetleyerek oturmaktan nehyetti. [149]

İZAH

Hibve: Oturakları yere koyup dizleri dikip iki eller ile dizleri kenetlemektir. İmam hutbe okurken bu şekilde ihtiba suretiyle oturmaktan nehyedilmesi, avret mahallinin açılması ve uzvun kalıbının dışarıya aksetmesi tehlikesinden dolayıdır. Bu tehlike olmayınca dizleri dikerek oturmada sakınca olmadığı bir sonra gelecek hadiste açıkça bildirilmektedir.

۱۱۱۱- عَنْ يَحْيَى بْنِ شَدَّادٍ بْنِ أُوَيْسٍ قَالَ: سَمِعْتُ مَعَ مَعْنُوَةَ بَيْتِ

الْمَغْدِسِ فَجَمَعَ بَيْنَهُمَا فَتَنَظَّرْتُ فَإِذَا جُلُوسٌ فِي الْمَسْجِدِ أَصْحَابُ النَّبِيِّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَرَأَيْتُهُمْ مُخْتَبِينَ وَالْإِمَامَ يَخْطُبُ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: كَانَ ابْنُ عُمَرَ يَخْطُبُ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ وَأَنَسُ بْنُ مَالِكٍ

وَشُرَيْحٌ وَصَفْصَعَةُ بْنُ مَرْوَانَ وَسَبِيذُ بْنُ الْمُسْتَبِيرِ وَإِبْرَاهِيمُ التَّخَفِيُّ وَمُحَمَّدُ بْنُ

إِسْمَاعِيلَ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ سَعْدٍ وَتُعَيْمُ بْنُ سَلَامَةَ، قَالَ: لَا بَأْسَ بِهَا.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَلَمْ يَنْهَيْهِ أَنْ أَخَذَ كُرْسِيَهَا إِلَّا عِبَادَةَ بْنِ نُسَيْرٍ

1111 - Yalâ bin Şeddad bin Evs radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Muaviye ile birlikte Beyt'i Makdis'te (Mescid-i Aksa'da) bulundum. Bize Cuma namazı kıldırdı. Bir de baktım ki, mescidde bulunanların çoğu, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in ashabındandır. İmam hutbe okurken onların dizlerini dikerek oturduklarını gördüm.

Ebû Dâvud şöyle dedi:

Hatip hutbe okurken İbn-i Ömer dizlerini diker de otururdu. Enes bin Mâlik, Şüreyh, Sasaa bin Suhan, Saîd bin Müseyyeb, İbrahim Nehaî Mekhul, İsmail bin Muhammed bin Saâd da aynı şekilde dizlerini dikerek oturdular. Nuaym bin Sülâme de dizlerini dikerek oturmakta beis yoktur, demiştir.

Ebû Dâvud şöyle dedi: (Hutbe anında) dizleri dikerek oturmayı Nüsey oğlu Ubade'den başkasının kerih gördüğü bana ulaşmadı.

235 - İMAM HUTBE OKURKEN KONUŞMAK

۱۱۱۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِذَا قُلْتُ أُنْصِتْ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ فَقَدْ لَعَنْتُ.»

1112 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyete göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “İmam hutbe okurken sus dediğin vakit gürültü çıkarmış (uygun olmayan bir iş yapmış) olursun” buyurdu. [\[150\]](#)

۱۱۱۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: «يُخَضَّرُ الْجُمُعَةُ ثَلَاثَةَ نَفَرٍ: رَجُلٌ خَضَرَهَا يَلْعُو وَهُوَ عَظَمَاءُ مِنْهَا،

وَرَجُلٌ خَضَرَهَا يَدْعُو، فَهُوَ رَجُلٌ دَعَا اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ إِنْ شَاءَ أَعْطَاهُ وَإِنْ

شَاءَ مَنَعَهُ، وَرَجُلٌ خَضَرَهَا بِإِنْصَابٍ وَشُكُوتٍ وَلَمْ يَخْطُ رَقَبَةً مُسْلِمًا

وَلَمْ يُؤْذِ أَحَدًا، فِيهِ كَفَّارَةٌ إِلَى الْجُمُعَةِ الَّتِي تَلِيهَا وَزِيَادَةُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ

وَذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: «مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَثْمَالِهَا»

[الأنعام: ١٦٠]

1113 - Abdullah bin Amr radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu:

“Cumaya üç sınıf kimse gelir.”

1 - Bir kimse cumaya gelir gürültü çıkarır, onun cumadan nâsibi o olur.

2 - Bir kimse cumada bulunur, duâ eder, bu kimse de Aziz ve Celil olan Allah'a duâ eden bir kimsedir. Allah dilerse (istediğini) ona verir, dilerse reddeder.

3 - Bir kimse sessiz sedasız hiçbir Müslümanın omzunu çiğnemedi ve hiç kimseye eza vermeden cumaya gelir. Üç gün ziyadesiyle bundan sonraki cumaya kadar arada geçen hatalara kaffarettir. Bu Aziz ve Celil olan Allah'ın “Kim bir sevapla gelirse ona on misli vardır.” buyruğu ile sabittir.

236 - ABDESTİ BOZULANIN İMAMDAN İZİN İSTEMESİ

١١١٤- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا

أَخَذْتُ أَخَذَكُمْ فِي صَلَاتِهِ فَلْيَأْخُذْ بِأَنْفِهِ ثُمَّ لِيَنْتَضِرْ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَوَاهُ حُمَادُ بْنُ سَلَمَةَ وَأَبُو أُسَامَةَ عَنْ هِشَامٍ، عَنْ

أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا دَخَلَ وَلِإِمَامٍ يَخْطُبُ» لَمْ

يَذْكُرُوا عَائِشَةَ.

1114 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Sizden biriniz namazda abdesti bozulduğu vakit burnunu tutsun, sonra da kalsın gitsin” buyurdu.

Ebû Dâvud şöyle diyor: Bu hadisi Hammad bin Seleme ve Ebû Hüsame Hişam’dan o da babasından o da Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’dan şöyle rivâyet ettiler.

Ancak her iki râvî de Aişe radiyallahu anha’yı zikretmediler.

İZAH

İster Cuma günü, isterse başka bir gün camide cemaat içinde abdesti bozulan kimse, burnunu tutarak dışarı çıkar, cemaatin fena zannına sebep olmaz, onun böyle davranması edebe daha uygun düşer. Arka saflarda bulunanların bu kimse zarûretinden dolayı çıkıyor diye kendisine nezaketle yol vermelerine sebep olur.

237 - İMAM HUTBE OKURKEN CAMİYE GİREN KİMSE NE YAPMALIDIR?

۱۱۱۵- عَنْ جَابِرٍ: أَنَّ رَجُلًا جَاءَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ فَقَالَ: «أَصَلَّيْتَ يَا فُلَانُ؟» قَالَ: لَا. قَالَ: «نُفِّم

فَارْكَعْ».

1115 - Câbir radiyallahu anh’dan rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, Cuma günü hutbe okurken bir zât geldi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Ona ey filan namaz kıldın mı?” buyurdu. O zat:

Hayır, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- Kalk kıl” buyurdu. [\[151\]](#)

İZAH

Cuma günü hatip hutbeye çıktıktan sonra, ne tahıyyetül mescid ve ne de Cumanın ilk sünneti kılınır.

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem Efendimizin bu zata kalk iki rekat “Tahıyyetül Mescid” kıl diye emretmesinin sebebi üzerinde durulmuş, on iki çeşit te’vil ileri sürülmüş, fakat hiçbirisinin de makbul bir tevil olmadığı “Fethu’l-Bârî”de zikredildiği “Avnü’l-Ma’bûd”da kaydedilmiştir.

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem’in bu emri vermesi o zata has bir emir ve müsaade olabilir.

Hattabî şöyle diyor. Bu hadis mühim bir iş için hatibin konuşmasının hutbeyi bozmayacağına ve hatip hutbe okurken Cumaya gelenlerin daha oturmadan iki rekat Tahıyyetül Mescid kılacağına delâlet eder.

Bazı fakihler imam hutbe okurken, namaza gelen kimse, cumanın ilk sünnetini kılmaz, hatibi dinler, dediler. Sünnete uymak daha evlâdır.

Hadiste adı geçen bu zatın ismi üzerinde de durulmuş, bir sonra gelecek hadiste ve Müslim’in bir rivâyetinde bu zatın Süleyk Katafânî olduğu zikredilmiştir. Mezhep imamlarının bu hususta görüşleri şöyledir:

İmâmı Azam Hazretleri, Mâlik’le, Süfyân-ı Sevrî’ye göre, imam hutbede iken “Tahıyyetül Mescid” kılınmaz. Çünkü hatibin hutbesi anında sukûtle emir olundu, dediler. Ve bu hadisi şöyle tevil ettiler:

Süleyk fakirdi, elbisesi yoktu, yırtık elbise ile cumaya gelmişti. Halk görsün, merhamete gelsinler, diye kalkıp namaz kılması emredilmişti. Fakat sebebin sadece bu olmadığı muhakkaktır.

Şâfiî ve Ahmed bin Hanbel’e ve muhaddislerin fakihlerine göre Cuma günü hatip hutbe okurken içeriye giren kimsenin hafif iki rekat “Tahıyyetül Mescid” kılması müstehaptır, dediler.

۱۱۱۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: جَاءَ سَلَيْكُ الْمَطْفَأِيُّ وَرَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ: فَقَالَ لَهُ: «أَصَلَّيْتَ قِيَامًا؟» قَالَ: لَا، قَالَ:

«صَلِّ رَكْعَتَيْنِ تَجُوزُ فِيهِمَا».

1116 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem hutbe okurken Süleyk el-Gatafâni geldi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ona, “Bir şey kıldın mı?” buyurdu. O da kılmadım, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- Hafifçe iki rekât kılıver” buyurdu.^[152]

İZAH

Tecevvez: Hafif kıl fazla uzatma, hutbeye yetişecek şekilde ayarla demektir.

١١١٧- عَنْ طَلْحَةَ أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يُحَدِّثُ أَنَّ سَلَيْكًا

جَاءَ، فَلَاكَزَ نَحْوَهُ، زَادَ: ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ قَالًا: «إِذَا جَاءَ أَحَدُكُمْ

وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ فَلْيُضِلَّ رُكْعَتَيْنِ يَجُوزُ فِيهِمَا».

1117 - Talha radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Cerir bin Abdullah'ı şöyle anlatırken dinledi. Süleyk geldi diye evvelki hadisin benzerini zikretti ve şunu ziyâde etti. Sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem cemaate döndü. “İmam hutbe okurken sizden biriniz geldiği vakit iki rekât namaz kılsın ve onları kısa kessin” buyurdu.^[153]

238 - CUMA GÜNÜ CEMAATİN OMUZZLARINA BASARAK İLERİ GİTMEK

١١١٨- عَنْ أَبِي الزَّاهِرِيَّةِ قَالَ: سَمِعْنَا مَعَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ صَاحِبَ

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، فَجَاءَ رَجُلٌ يَتَخَطَّى رِقَابَ

النَّاسِ، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُسْرِ: جَاءَ رَجُلٌ يَتَخَطَّى رِقَابَ النَّاسِ يَوْمَ

الْجُمُعَةِ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِجْلِسْ فَقَدْ آذَيْتَ».

1118 - Ebû Zâhirî radiyallahu anh'dan:

Bir Cuma günü Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in dostu Abdullah bin Büsr'le bir arada idik, bir kimse cemaatin omuzlarını çiğneyerek geldi.

Abdullah bin Büsr dedi ki: Bir kimse Cuma günü Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem hutbe okurken cemaatin omuzlarını çiğneyerek geldi de Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ona, "Otur cemaate ezâ ettin" buyurdu.

İZAH

Cuma günü camiye gelen cemaat ön saflara geçip oturmalı, sonra gelenler boş buldukları yerlere oturmalıdır. İllâ ön saflara geçeceğiz, diye cemaatin omuzlarını çiğnememelidir. Ama önde boş yerler varken, boş yerleri bırakıp kapıların önüne oturarak geçiş yerlerini kapayanlar omuzlarının çiğnenmesine hak kazanmış olurlar. Bir de hatip olan zatın geç kalıp sonradan öne geçmesi bu kayıttan hariç kalır. Çünkü o, hutbe okumak için öne geçmeye mecburdur.

239 - İMAM HUTBE OKURKEN UYUKLAYAN KİMSE

۱۱۱۹ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ فَلْيَتَحَوَّلْ مِنْ

مَجْلِسِهِ ذَلِكَ إِلَى غَيْرِهِ».

1119 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'in şöyle buyurduğunu işittim. (Sizden biriniz) "Mescitte iken uyukladığı vakit oturduğu yeri başka yerle değiştirsin."^[154]

İZAH

Tirmizî'nin bu hadisi rivâyeti “sizden biriniz Cuma günü mescitte uyukladığında oturduğu yeri değiştirsin” şeklindedir. Bir yerde çok oturulduğu vakit kan uyuşmaya başlar. Vücutta gaflet baş gösterir gaflet şeytanın insanları şaşırtmak için arayıp ta bulamadığı bir fırsattır. Yer değiştirildiği zaman vücut hareket eder. Gaflet ve uyuşukluk gider. Hutbeyi dinler onu anlamaya gayret eder.

240 - İMAM MİNBERDEN İNDİKTEN SONRA KONUŞABİLİR

۱۱۲۰- عَنْ أَنَسٍ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يُنْزِلُ مِنَ الْمِنْبَرِ فَيَعْرِضُ لَهُ الرَّجُلُ فِي الْحَاجَةِ فَيَقُومُ مَعَهُ حَتَّى يَقْضِيَ

حَاجَتَهُ ثُمَّ يَقُومُ فَيُصَلِّي.

نَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَالْخَلِيفَةُ أَنَسٌ بِمَعْرُوفٍ عَنْ ثَابِتٍ، هُوَ مِمَّا تَقَرَّرَ بِهِ

جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ.

1120 - Enes radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem minberden iner, bir kimse ona hacetini arz eder, onun hacetini yerine getirene kadar onunla ayakta durur, sonra da mihraba durur, namazı kıldırırdı. Ebû Dâvud dedi ki:

Bu hadisin Sabit'ten nakli maruf değildir. Bu hadis Cerir bin Hazım'ın tek başına rivâyet ettiği hadislerdendir. [\[155\]](#)

İZAH

Bu hadis-i şerif, hutbe bittikten sonra konuşmanın mekruh olmadığına delâlet eder. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz hizmet bitirmeyi o kadar severdi ki; hutbe ile Cuma namazı arasında bile hizmet bitirirdi.

241 - CUMANIN BİR REKATINA YETİŞEN KİMSE

۱۱۲۱ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَنْ أَذْرَكَ رَكْعَةً مِنَ الصَّلَاةِ فَقَدْ أَذْرَكَ الصَّلَاةَ».

1121 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Namazın bir rekâtına yetişen, namaza yetişmiş olur” buyurdu. [\[156\]](#)

İZAH

İmâma Cuma namazının ikinci rekatında uyan kimse Cuma namazına yetişmiş olur. İmam selam verdirkten sonra bir rekat daha kılar. Selam verir. Diğer namazların son rekatında imama uyan kimse, imamla başlangıç tekbirin sevabını kaçırmışsa da, yine cemaat sevabına yetişmiş olur. İmam Şâfiî, Mâlik, Ahmed bin Hanbel Hazretlerinin görüşü de böyledir. İmam Azam Hazretlerine göre Cuma namazında tahıyyatta imama yetişen kimse cumaya yetişmiş olur. (Bezl-ül-Mechud, c. 6, s. 144)

242 - CUMA NAMAZINDA OKUNACAK SÛRE

۱۱۲۲ - عَنِ الثَّوْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

كَانَ يَقْرَأُ فِي الْبَيْتَيْنِ وَيَقْرَأُ الْجُمُعَةَ بِ«سُبْحِ اسْمِ رَبِّكَ الْأَعْلَى» وَ«هَلْ

أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ». قَالَ: وَرُبَّمَا اجْتَمَعَا فِي يَوْمٍ وَاجِبٍ فَقَرَأَ بِهِمَا.

1122 - Numan bin Beşir radiyallahu anh'dan:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem: İki bayram ve Cuma namazından: “Sebbihisme Rabbikel â'lâ” ve “hel etâke hadisül-ğâşiye” sûrelerini okurdu.

Numan dedi ki: Bazı kere (Bayram ve Cuma) bir güne tesadüf etti de bu iki sûreyi okudu. [157]

١١٢٣- عَنْ عُثَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثَيْبَةَ أَنَّ الضَّحَّاكَ بْنَ قَبِيصٍ
سَأَلَ الثُّمَّانَ بْنَ بَشِيرٍ: عَادًا كَانَ يَقْرَأُ بِمِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ عَلَى إِثْرِ سُورَةِ الْجُمُعَةِ؟ فَقَالَ: كَانَ يَقْرَأُ بِ ﴿مَعْلٍ
أَتَاكَ حَدِيثُ الْعَاشِيَةِ ۞

1123 - Ubeydullah bin Abdullah bin Utbe radiyallahu anh'dan:

Dahhâk bin Kays, Numan bin Beşir'e, Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, Cuma günü, Cuma sûresinin arkasından ne okudu? diye sordu: O, Gâşiye sûresini okudu, cevabını verdi. [158]

١١٢٤- عَنْ ابْنِ أَبِي زَافِعٍ قَالَ: صَلَّى بِنَا أَبُو هُرَيْرَةَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ
فَقَرَأَ بِسُورَةِ الْجُمُعَةِ وَفِي الرَّكْعَةِ الْأَخِيرَةِ ﴿إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ﴾. قَالَ:
لَأَذْرَكَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ حِينَ انْصَرَفَ فَقُلْتُ لَهُ: إِنَّكَ قَرَأْتَ بِسُورَتَيْنِ كَانَ
عَلَيْهِ رَهِيٌّ لِلَّهِ عَنْهُ يَقْرَأُ بِهِمَا بِالْكَرْفَةِ. قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: فَإِنِّي مَجِئْتُ
رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ بِهِمَا يَوْمَ الْجُمُعَةِ.

1124 - İbn-i Ebî Râfî radiyallahu anh'dan:

Ebû Hüreyre bize Cuma namazını kıldırdı. Birincide Cuma sûresini, ikinci rekatta da Münafikun sûresini okudu. Ebû Râfî şöyle dedi: Ebû Hüreyre kalkıp gidince ona yetiştim. Ve ona sen namazda bu iki sûreyi okudun. Ali radiyallahu anh'de Kûfe'de bu sûreleri okuyor, dedim. Ebû Hüreyre: “Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'i Cuma günü bu sûreleri okurken işittim de ondan dolayı okuyorum.” cevabını verdi. [159]

١١٢٥- عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ فِي صَلَاةِ الْجُمُعَةِ بِ ﴿مَبِيعَ اسْمِ رَبِّكَ الْأَعْلَى﴾ وَ﴿مَعْلٍ

أَنَّكَ حَدِيثُ الْغَاثِيَةِ

1125 - Semüra bin Cündüb radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Cuma namazında “A'lâ ve Gâşiye” sûrelerini okurdu. [\[160\]](#)

İZAH

Yukarıdan beri geçen rivâyetlerde görüldüğü gibi; Rasûlullah sallallahü aleyhi vesellem'in, iki Bayram namazında ve Cuma namazlarında, birinci rekatta A'lâ sûresini, ikinci rekatta, Gâşiye sûresini, birinci rekatta, Kaf, ikinci rekatta Kamer sûresini okuduğu, Cuma namazında birinci rekatta, Cuma sûresini, ikinci rekatta münafikun sûresini okuduğu şeklindeki rivâyetler arasında hiçbir çelişki yoktur. Bir Cuma birinci rekatta A'lâ, ikinci rekatta, Gâşiye sûresini okumuştur. İkinci Cuma, birinci rekatta Kaf, ikinci rekatta Kamer sûresini, başka bir Cumada, birinci rekatta Cuma sûresini, ikinci rekatta Münafikun sûresini okumuştur.

243 - BİR KİMSENİN ARALARINDA DUVAR OLDUĞU HALDE İMAMA UYMASI

١١٢٦- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فِي حُجْرَتِهِ وَالنَّاسُ يَأْتُمُونَ بِهِ مِنْ وَرَاءِ الْحُجْرَةِ.

1126 - Aişe radıyallahu anha'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem odasında namaz kılar, cemaat de odanın arkasından (aralarında duvar olduğu halde) ona uyarlardı.

İZAH

İmamla cemaat arasında bulunan mania, imamın ne yaptığını bilmemize mani ise, uymak sahih olmaz. Ama imamın ne yaptığını bilmemize mani değilse uymak câizdir.

Demek ki ashab-ı kirâm, Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem'in ne okuduğunu, rükûa inişini, rükûdan kalkışını fark ediyorlardı. Arada duvarın bulunması, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in hareketlerini takip etmelerine mani değildi.

244 - CUMADAN SONRA NAMAZ KILMAK

۱۱۲۷- عَنْ نَافِعٍ: أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَأَى رَجُلًا يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ يَوْمَ

الْجُمُعَةِ فِي مَقَامِهِ، فَنَادَاهُ وَقَالَ: أَتُصَلِّي الْجُمُعَةَ أَوْ يَوْمًا؟ وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ

يُصَلِّي يَوْمَ الْجُمُعَةِ رَكْعَتَيْنِ فِي بَيْتِهِ وَيَقُولُ: هَكَذَا فَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

1127 - Nafi radiyallahu anh'dan:

İbn-i Ömer radiyallahu anh, bir kimseyi Cuma günü, Cuma namazı kıldığı yerde, iki rekat namaz kılarken gördü. Hemen onu itti. Ve cumayı dört (rekat) mı kılıyorsun, dedi?

Abdullah bin Ömer, (kendisi) Cuma günü (cumadan sonra) evinde iki rekat namaz kılar, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem de böyle yaptı, derdi.

İZAH

Bu hadis-i şerif sünnetleri evde kılmanın daha evlâ olduğuna delâlet eder. Fakat günümüzde bu biraz zordur. Çünkü işyerleri evlerden çok uzak camiden çıkıp evde sünneti kılıp işine dönmesi çok zordur.

۱۱۲۸- عَنْ نَافِعٍ قَالَ: كَانَ ابْنُ عُمَرَ يُطِيلُ الصَّلَاةَ قَبْلَ الْجُمُعَةِ

فَيُصَلِّي بَعْدَهَا رَكْعَتَيْنِ فِي بَيْتِهِ وَيَخْبِرُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ كَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ.

1128 - Nafi radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

İbn-i Ömer radiyallahu anh Cuma namazından önce çok namaz kılar, Cuma'dan sonra da, evinde iki rekat kılardı. Ve Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem de böyle yapardı diye haber verirdi. [161]

١١٢٩ - أَخْبَرَنِي عُمَرُ بْنُ عَطَاءٍ بْنُ أَبِي الْخَوَّارِ أَنَّ نَافِعَ بْنَ خُبَيْرٍ أَرْسَلَهُ إِلَى السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ ابْنِ أَخْتِ نَوْمٍ يَسْأَلُهُ عَنْ شَيْءٍ رَأَى مِنْهُ مُتَاوِيَةً فِي الصَّلَاةِ فَقَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ الْجُمُعَةِ فِي الْمَقْصُورَةِ فَلَمَّا سَلَّمْتُ قُمْتُ فِي مَقَامِي فَصَلَّيْتُ، فَلَمَّا دَخَلَ أُرْسِلَ إِلَيَّ فَقَالَ: لَا تُعْزِدْ لِمَا صَنَعْتُ، إِذَا صَلَّيْتَ الْجُمُعَةَ فَلَا تُصِلْهَا بِصَلَاةٍ حَتَّى تَتَكَلَّمَ أَوْ تُخْرَجَ، فَإِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِذَلِكَ، أَنْ لَا تُوَصِّلَ صَلَاةَ بِصَلَاةٍ حَتَّى تَتَكَلَّمَ أَوْ تُخْرَجَ.

1129 - Ömer bin, Atâ bin Ebû'l-Huvar haber verdi:

Nafi bin Cübeyr onu Nemr'in kız kardeşinin oğlu olan Sâib bin Yezid'e, namazda Muaviye'den neler gördüğünü sormak için gönderdi. Sâib dedi ki: "Ben Cuma namazını Maksure'de Muaviye ile birlikte kıldım. Selam verdikten sonra, Cuma kıldığım yerde, kalktım namaz kıldım. Muaviye içeri girince bana haber göndererek, şöyle dedi:

Bu yaptığını bir daha yapma. Cuma'yı kıldığın vakit konuşmadan veyahut çıkmadan, ona başka bir namaz ekleme. Gerçekten Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem konuşmadan veyahut çıkmadan bir namazın başka bir namaza eklenmemesini emretti. [162]

İZAH

Bu hadis-i şerif, farzla sünneti aynı yerde kılmamaya, yer değişikliği de olsa, aralarını ayırmanın sünnete daha uygun olacağına delâlet eder.

١١٣٠ - عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: كَانَ إِذَا كَانَ بِمَكَّةَ فَصَلَّى الْجُمُعَةَ تَقَدَّمَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ تَقَدَّمَ فَصَلَّى أَرْبَعًا، وَإِذَا كَانَ بِالْمَدِينَةِ

صَلَّى الْجُمُعَةَ ثُمَّ رَجَعَ إِلَى بَيْتِهِ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ وَلَمْ يُصَلِّ فِي الْمَسْجِدِ

فَقِيلَ لَهُ؟ فَقَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْعَلُ ذَلِكَ.

1130 - Atâ radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre İbn-i Ömer radiyallahu anh:

Mekke'de bulunduğu zaman, Cuma'yı kılar, biraz ilerler, iki rekat daha kılar, sonra biraz daha ileri gider, dört rekat daha kılardı.

Medine'de bulunduğu vakit, Cuma namazını kılar, sonra evine döner, iki rekat daha kılardı. Mescidde kılmazdı. Ona (niçin mescidde kılmıyorsun) dendi.

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem böyle yapardı, cevabını verdi.

İZAH

Neylül-Evtar'da Şevkânî şöyle diyor:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in Mekke'de Cuma namazından sonra altı rekat namaz kıldığına, ne kesin bir bilgi ve ne de zan vardır.

Bu rivâyete dayanarak Cuma'dan sonra dört rekat bir, ayrıca iki rekat daha kılarak, altı rekat kılmak sünnete uygun olur. 1130 nolu rivâyet de bunu teyit eder. Bu rivâyetler, İmam Ebû Yusuf'un Cuma namazının sünneti altıdır, sözünü teyit ederler.

١١٣٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ ابْنُ الصَّبَّاحِ قَالَ: «مَنْ كَانَ مُصَلِّيًا بَعْدَ الْجُمُعَةِ فَلْيُصَلِّ أَرْبَعًا» وَتَمَّ

حَدِيثُهُ، وَقَالَ ابْنُ يُونُسَ: «إِذَا صَلَّيْتُمُ الْجُمُعَةَ فَصَلُّوا بَعْدَهَا أَرْبَعًا».

قَالَ: فَقَالَ لِي أَبِي: يَا بَنِي! فَإِنْ صَلَّيْتَ فِي الْمَسْجِدِ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ

أَتَيْتَ الْمَنْزِلَ أَوْ النِّبْتَ فَصَلِّ رَكَعَتَيْنِ.

1131 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu:

İbn-i Sabbâh rivâyetinde Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu diyor:

“Sizden kim, Cuma’dan sonra namaz kılıyorsa, dört (rekât) kılsın.” İbn-i Sabbâh hadisini tamamladı.

İbn-i Yunus şöyle rivâyet etti. “Siz Cuma’yı kıldığınız vakit ondan sonra dört rekât daha kılın.”

İbn-i Übey bana şöyle dedi:

Ey oğulcuğum: Mescidde iki rekât kılıp, sonra menzile veya evine geldiğin vakit, iki rekât daha kıl. [\[163\]](#)

İZAH

Bu hadis-i şerif Cuma’dan sonra dört rekât namaz daha kılmanın sünnete uygun olacağına delâlet eder.

١١٣٢- عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يُصَلِّي بَعْدَ الْجُمُعَةِ رَكْعَتَيْنِ فِي بَيْتِهِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَكَذَلِكَ رَوَاهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دِينَارٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ.

1132 - İbn-i Ömer radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Cuma’dan sonra evinde iki rekât daha namaz kılardı.

Ebû Dâvud şöyle dedi:

Bu hadisi Abdullah bin Dinar, İbn-i Ömer’den böyle rivâyet etti. [\[164\]](#)

١١٣٣- عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنِي عَطَاءُ: أَنَّهُ رَأَى ابْنَ عُمَرَ يُصَلِّي

بَعْدَ الْجُمُعَةِ فَيُتِمَّازُ عَنْ مُعَلَّاهُ الَّذِي صَلَّى فِيهِ الْجُمُعَةُ قَلِيلًا غَيْرَ كَثِيرٍ

قَالَ: فَيَزَكِّجُ رَكَعَيْنِ قَالَ: ثُمَّ يَنْشِي أُنْفُسَ مِنْ ذَلِكَ فَيَزَكِّجُ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ.

قُلْتُ لِبُخَيْرٍ: كَمْ رَأَيْتَ ابْنَ عُمَرَ يَضَعُ ذَلِكَ؟ قَالَ: مَرَارًا.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَاهُ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ أَبِي سَلِيمَانَ وَلَمْ يَبَيِّنْهُ.

1133 - İbn-i Cüreyc radiyallahu anh'dan:

Bana Atâ haber verdi. Atâ, İbn-i Ömer'i, Cuma'dan sonra namaz kılarken görmüş, İbn-i Ömer Cuma kıldığı yerden çok uzak olmamak üzere, bir parça ayırmış.

Dedi ki: İki rekat namaz kıldırı. Sonra da öncekinden daha fazla ayırırdı, dört rekat daha kıldırı. Atâ'ya İbn-i Ömer'i böyle yaparken kaç defa gördün, dedim.

– Defalarca gördüm, cevabını verdi.

Ebû Dâvud dedi: Bu hadisi Abdülmelik bin Ebû Süleyman rivâyet etti. Fakat tamamlamadı.

245 - İKİ BAYRAM NAMAZI

١١٣٤- عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

الْمَدِينَةَ وَلَهُمْ يَوْمَانِ يَلْعَبُونَ فِيهِمَا فَقَالَ: «مَا هَذَانِ الْيَوْمَانِ؟» قَالُوا: كُنَّا

نَلْعَبُ فِيهِمَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ

اللَّهُ قَدْ أَبْدَلَكُمْ بِهِمَا خَيْرًا مِنْهُمَا: يَوْمَ الْأَضْحَى، وَيَوْمَ الْفِطْرِ».

1134 - Enes radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Medine'ye geldiğinde, Medinelilerin iki (şenlik) günleri vardı. O günlerde şenlik yaparlardı. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem, “Bu iki gün nedir?” buyurdu. Onlar da:

– Biz (Müslümanlık şerefine ermeden) cahiliyette iken bu günlerde şenlik yapardık, dediler.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- Şüphesiz Allahü Teala bunları, bunlardan daha hayırlı iki güne tebdil etti. Onlar da Kurban ve Ramazan Bayramı (günleri)dir” buyurdu.^[165]

İZAH

Medinelilerin cahiliye devrinde, hürmet ettikleri kendisinde gülüp eğlendikleri, iki gün Nevroz ve Mehrican günleri idi.

Nevroz: Vaktiyle kullanılmış olan ve güneş yılına göre ayarlanmış bir takvim başlangıcı idi. Martın 22 inci gününe rastlardı. O günün heyet ilmi mensupları güneşin, Hamel burcuna girmesi dolayısıyla, o günü Bayram ilan etmişler, halk da onlara uyarak bu günleri bayram edinmişlerdi. Peygamberler ise, bu cahiliye adetlerini kaldırmışlardır.

Mehrigan: Soğukla sığağın, gece ile gündüzün müsâvî olduğu son baharın ilk günüdür. Eylöl’ün 22’sine rastlar. Bu iki güne hürmet doğru değildir. Hatta bu günlerde tek oruç tutmak bile mekruh sayılmıştır.

Bu günlere hürmet olsun diye hediye alıp başkalarına hediye bulunmak doğru bir davranış değildir. Çünkü daha önce adeti olmayan bir şeyi o gün işlemek, o güne hürmet ifade eder.

246 - BAYRAM NAMAZINA GİDİŞ VAKTİ

١١٣٥ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ حُمَيْمٍ الرَّحْبِيُّ قَالَ: خَرَجَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُسْرِ

صَاحِبُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَ النَّاسِ فِي يَوْمِ عِيدِ فُلَيْ

أَوْ أَحْسَى فَاتَّكَرَ إِبِلَاءُ الْإِمَامِ فَقَالَ: إِنَّا كُنَّا قَدْ فَرَعْنَا سَاعَتَنَا هَلِيءَ، وَذَلِكَ

جِئْنَا النَّسِيحَ.

1135 - Yezid bin Humeyr er-Rahabî radiyallahu anh’dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in dostu Abdullah bin Büsr radiyallahu anh, cemaatle birlikte, Ramazan Bayramı veyahut Kurban Bayramı günü (Musallâya) çıkmıştı. İmamın geç gelişini yadırgadı. Ve o vakit kuşluk namazı vakti idi. Dedi ki:

– Biz Asr-ı Saadette şu içinde bulunduğumuz saatte (namazdan) dağılırdık.
[166]

İZAH

Bu hadis-i şerif Bayram namazlarını erken kılmanın muayyen vaktinden sonraya bırakmamanın müstehap, tehirinin ise mekruh olacağına delâlet eder.

Ramazan Bayramı namazını güneş iki mızrak boyu yükseldiğinde, Kurban Bayramı namazını ise acele ederek güneş bir mızrak boyu yükseldiği vakitte kılmak hakkında Kitabü'l-edâhî'de hadisler gelecek. Kuşluk namazına tesbih denilmiştir. Çünkü namazlar tesbihi de içine alırlar. Cüzünü zikredip tamamını murad ederler.

Bir de muzaf olan salât lafzı hazfedilerek manası zihinde tasarlanır. Tesbih namazı vakti, demek olur ki, yine kuşluk namazı murat olunur.

247 - KADINLARIN BAYRAM NAMAZINA ÇIKMALARI

۱۱۳۶- عَنْ مُحَمَّدٍ أَنَّ أُمَّ عُبَيْدَةَ قَالَتْ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نُخْرِجَ ذَوَاتِ الْخُدُورِ يَوْمَ الْعِيدِ، قِيلَ: فَالْخَيْضُ؟ قَالَ:

«لَيْسَ هَذَا الْخَيْرُ وَدَعْوَةُ الْمُسْلِمِينَ»، قَالَ: فَقَالَتِ امْرَأَةٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ!

إِنْ لَمْ يَكُنْ لِإِخْوَانِنَا ثَوْبٌ تَكْبِفُ نَضَعُ؟ قَالَ: «تَلْبِسُهَا صَاحِبَتُهَا طَائِفَةً

مِنْ ثَوْبِهَا».

1136 - Muhammed İbn-i Sîrin radiyallahu anh'dan:

– Ümmü Atiyye radiyallahu anhâ şöyle dedi:

“- Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, Bayram günü bize buluş çağına girmiş genç kızları da (namaza) çıkarmamızı emretti.”

– Hayız görenler ne yapacak denilince:

“- Onlar da (çıksınlar) hayırda ve Müslümanların dualarında hazır bulunsunlar” buyurdu.

(Râvî) dedi ki:

– Bir kadın, Ey Allah’ın Rasûlü, o kadınlardan biri elbise bulamazsa nasıl yapacak? Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem kadına:

“- Arkadaşlarından biri ona kendi elbiselerinden bir giyimini giydirsin” buyurdu.

İZAH

Huyyaz: Haizin cem’idir. Hayız olan kadınlar demektir.

Hudur: Evler demektir. Bir de evlerin bir kenarında bulunan perde demektir. Perde örtü kullanan buluşa ermiş kadınlar.

۱۱۳۷ - عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ بِهَذَا الْخَبَرِ قَالَتْ: «وَتُنَزَّلُ الْحَيْضُ مُضَلًى

الْمُسْلِمِينَ». وَلَمْ يَذْكُرِ التُّوْبَ. قَالَتْ: وَخَلَعْتُ عَنْ حَقِصَةٍ عَنْ امْرَأَةٍ

تُحَدِّثُهُ عَنْ امْرَأَةٍ أُخْرَى قَالَتْ: قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ! فَذَكَرَ عَنِّي مُوسَى فِي

التُّوْبِ.

1137 - Bu haber Ümmü Atiyye radiyallahu anhâ’dan rivâyet edildi de:

“- Hayız halinde olanlar Müslümanların musallâsında bir kenara çekilirler.” dedi. (Bir önceki hadiste geçen elbiseyi) zikretmedi.

Muhammed bin Ubeyd şöyle dedi: (Hammad Eyyüb'ten) o da İbn-i Sîrin'in kızı Hafsa'dan, o da başka bir kadından, o da başka bir kadından (ki Ümmü Atiyye'dir). Ümmü Atiyye dedi ki: "Ey Allah'ın Rasûlü denildi" diyerek elbise hakkında Musa bin İsmâîl'in hadisinin manasını zikretti.

İZAH

Bir önce geçen hadis-i şerifte hayız görecektedir durumda olan kadınların da, Bayram namazlarına gitmesi, teşvik edilmiş, bu hadis-i şerifte ise bizzat hayız olanların musallânın bir kenarında bulunmaları bildirilmiştir. Bundan maksat, kadınların da Bayram günü yapılacak duâdan mahrum kalmamalarını temindir.

١١٣٨- عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ قَالَتْ: كُنَّا نُوْمِرُ بِهَذَا الْخُبْرِ، قَالَتْ: وَالْمُحْبِصُ

يَكُنْ خَلْفَ النَّاسِ فَيَكْبِرُونَ مَعَ النَّاسِ.

1138 - Ümmü Atiyye radiyallahu anha'dan:

– Biz (yukarıda geçen) şu hadisle emrolunurduk.

“- Hayızlılar cemaatin gerisinde dururlar. Cemaatle birlikte tekbir alırlardı.”^[167]

İZAH

Bu hadis-i şerif, cünüp ve hayız olanların Allah'ı (c.c.) zikretmelerinin câiz olacağına delâlet eder. Kur'an okumaları ise câiz değildir.

١١٣٩- عَنْ جَدِّهِ أُمِّ عَطِيَّةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

لَمَّا قَدِمَ الْمَدِينَةَ جَمَعَ نِسَاءَ الْأَنْصَارِ فِي بَيْتٍ فَأَرْسَلَ إِلَيْنَا عُمَرُ بْنُ

الْخَطَّابِ فَقَامَ عَلَى الْبَابِ فَسَلَّمَ عَلَيْنَا، فَرَدَدْنَا عَلَيْهِ السَّلَامَ، ثُمَّ قَالَ:

أَنَا رَسُولُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَيْكُمْ وَأَمَرْنَا بِالْعِيَالِ

أَنْ تُخْرِجَ فِيهِمَا الْخُبْصَ وَالْعَثْقَ، وَلَا جُمُعَةَ عَلَيْنَا، وَنَهَانَا عَنْ اتِّبَاعِ

1139 - Ümmü Atiyye radiyallahu anha'dan:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Medine'ye geldiğinde ensar kadınlarını bir evde topladı. Ve Ömer bin Hattab'ı bize gönderdi. Ömer, kapıya durdu ve bizlere selam verdi. Biz de onun selâmına mukabele ettik. Sonra ben Allah ve Rasûlü'nün sizlere gönderdiği elçisiyim, dedi.

– Bizden erginliğe eren ve ermek üzere olanların iki Bayram namazında bulunmalarını ve Cuma'nın bizlere farz olmadığını emretti. Biz kadınları, cenazeye iştirakten nehyetti.

Uttak: Atik kelimesinin çoğuludur. Bulûğa ermiş veya ermek üzere olan kız çocukları demektir.

Kadınlara Cuma farz değildir.

Gönülleri yufka, sabırları az olduğu için, cenazeye tabi olmaktan da neyholunmuşlardır. Cenaze arkasından gitmeleri ağlamalarına sebep olur. Sesli ağlamaları ise mahzurludur.

248 - BAYRAM GÜNÜ HUTBE

١١٤٠- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: أَخْرَجَ مَرْوَانُ الْيَوْمَ فِي يَوْمِ

عِيدِ قَبْدًا بِالْحُطْبَةِ قَبْلَ الصَّلَاةِ، فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا مَرْوَانُ خَالَفْتَ السُّنَّةَ

أَخْرَجْتَ الْيَوْمَ فِي يَوْمِ عِيدٍ وَلَمْ يَكُنْ يُخْرَجُ فِيهِ، وَبَدَأْتَ بِالْحُطْبَةِ قَبْلَ

الصَّلَاةِ، فَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ: مَنْ هَذَا؟ قَالُوا: فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ، فَقَالَ:

أَمَّا هَذَا فَقَدْ قَضَى مَا عَلَيْهِ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَقُولُ: «مَنْ رَأَى مُتَكَبِّرًا فَاسْتَطَاعَ أَنْ يُعْزِرَهُ بِيَدِهِ فَلْيُعْزِرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ

يَسْتَطِعْ فَلْيَسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ أَوْعَى الْإِيمَانِ».

1140 - Ebû Saîd el-Hudrî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Mervan bir bayram günü (hutbe okumak için musallâya) minberi çıkarttı. Namazdan önce hutbeye başladı. Bir zât ayağa kalkarak:

– Ey Mervan bayram günü musallâya minber çıkarılmadığı halde minberi çıkarmakla ve hutbeye namazdan önce başlamakla, sünnete muhalefet ettin, dedi.

Ebû Saîd el-Hudrî radiyallahu anh: O, kimdir, dedi.

Filan oğlu filandır, dediler.

(Saîd'de) bu kimse üstüne düşen (vazifeyi) yerine getirdi. Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in şöyle dediğini işittim, dedi.

– Sizden biriniz bir münkeri görür de onu eliyle değiştirmeye gücü yeterse eliyle, buna gücü yetmezse diliyle değiştirsin, onunla da gücü yetmezse, kalbiyle (buğz edip) değiştirsin. İşte bu imanın en zayıf olanıdır. [\[168\]](#)

İZAH

Bayram günlerinde musallâya minber çıkarılmazdı. İlk önce Hz. Osman çıkardı. Sonra vazgeçti.

Mervan Medine valiliği sırasında bayram günleri minberi musallâya çıkarttı. Ashab tarafından böylece tenkit edildi.

Mervan'ı tenkit eden zat, Ammar bin Ruveybe'dir.

١١٤١- أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: سَمِعْتُهُ يَقُولُ:

إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ يَوْمَ الْفِطْرِ فَصَلَّى قَبْدًا بِالصَّلَاةِ قِيلَ

الْحُطْبَةُ ثُمَّ خَطَبَ النَّاسَ، فَلَمَّا فَرَغَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

نَزَلَ فَأَنَّى النِّسَاءَ فَذَكَرَهُنَّ وَهُوَ يَتَوَكَّأُ عَلَى يَدِ بِلَالٍ وَيَلَالُ بِاسِطٍ تَوْبَهُ

تَلَقَّى النِّسَاءَ فِيهِ الصَّدَقَةُ. قَالَ: تَلَقَّى الْمَرْأَةُ فَتَحَتْهَا، وَتَلَقَّى وَتَلَقَّى.

وَقَالَ ابْنُ بَكْرٍ: فَتَحَتْهَا.

1141 - Atâ, Câbir bin Abdullah'tan rivâyet ederek böyle dediğini işittim, demiştir.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, bayram günü kalktı, namaz kıldı. (Bayram) namazına hutbeden önce başladı. Sonra hutbe okudu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, (hutbeyi) bitirince indi. Kadınların yanına gelip, Bilâl'in eline dayanarak onlara vaaz etti. Bilal elbisesini yaymış, kadınlar da ona zekâtlarını atıyorlardı. Râvî diyor ki: Bir kadın halka yüzüğünü atıyor, diğer kadınlar da gurup gurup atıyorlardı.

İbn-i Bekir (ile fethatehâ) dedi. [\[169\]](#)

İZAH

Fethate: Kaşsız büyük yüzük demektir.

Bu hadis-i şerif bayram namazının hutbeden önce kılınacağına fitne korkusu mevzuu bahis olmadıkça, kadınlara özel vaaz edilmesi gerektiğine hatibin hutbe okurken bir şeye dayanmasının müstehap olduğuna ve kadının kendi malını harcamakta serbest bulunduğu delâlet eder.

١١٤٢- عَنْ عَطَاءٍ قَالَ: أَشْهَدُ عَلَى ابْنِ عَبَّاسٍ وَشَهِدَ ابْنُ عَبَّاسٍ

عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ خَرَجَ يَوْمَ فِطْرِ فَصَلَّى ثُمَّ

خَطَبَ ثُمَّ أَتَى النِّسَاءَ وَمَعَهُ بِلَالٌ - قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: أَكْبَرُ عِلْمٍ شَيْئًا -

نَأْمُرُهُنَّ بِالصَّدَقَةِ فَجَعَلْنَ يُلْقِينَ.

1142 - Atâ radiyallahu anh'dan: Ben İbn-i Abbas'a şahit oldum. İbn-i Abbas da Rasûlullah'a şahit oldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Ramazan Bayramında (musallâya) çıkıp namaz kıldırdı. Sonra da hutbe okudu. (Daha) sonra da Bilal olduğu halde kadınların yanına geldi.

İbn-i Kesir diyor ki: Şu'be'nin (kadınlara vaaz hususunda) bilgisi Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in onlara sadaka ile emretmesi, kadınların da sadakalarını atmalarıdır.

١١٤٣- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ بِمَعْنَاهُ قَالَ: قَطَرْتُ أَنَّهُ لَمْ يَسْمَعْ النِّسَاءَ

فَمَشَى إِلَيْهِنَّ وَبِلَالٌ مَعَهُ، فَوَعظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ بِالصَّدَقَةِ فَكَانَتْ الْمَرْأَةُ

تُلْقِي الْقُرْطَ وَالْخَاتَمَ فِي تَوْبِ بِلَالٍ.

1143 - İbn-i Abbas'tan geçen hadisle aynı manada rivâyet olundu.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem kadınların (hutbeyi) işitmediklerini zannederek yanında Bilal olduğu halde onların yanına geldi. Onlara vaaz ederek sadaka ile emretti. Kadınlar (vaazın tesirinden) küpesini, yüzüğünü Bilal'in eteğine atıyordu.^[170]

İZAH

Kurd: Kulak yumuşağına zînet için takılan küpeye denir.

١١٤٤- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي هَذَا الْحَدِيثِ قَالَ: فَجَعَلَتِ الْمَرْأَةُ

تُعْطِي الْقُرْطَ وَالْخَاتَمَ وَجَعَلَ بِلَالٌ يَجْعَلُهُ فِي كِمَايِهِ قَالَ: فَكُنْتُ عَلَى

فُقَرَاءِ الْمُسْلِمِينَ.

1144 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan: Kadın küpe ve yüzüğünü veriyor, Bilal da kesesini dolduruyordu. Ve Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem onu Müslümanların fakirlerine dağıttı.

249 - BİR YAYA DAYANARAK HUTBE OKUMAK

١١٤٥- عَنْ زَيْدِ بْنِ الْجَرَاءِ، عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

نُؤِلَ يَوْمَ الْعِيدِ قُرْشًا فَخَطَبَ عَلَيْهِ.

1145 - Yezid bin Berâ radiyallahu anh'dan, o da babasından rivâyet etmiştir.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e bayram günü bir yay sunuldu. Ona dayanarak hutbe okudu.

250 - BAYRAM NAMAZINDA EZAN OKUNMAZ

١١٤٦ - عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَابِسٍ قَالَ: سَأَلَ رَجُلٌ ابْنَ عَبَّاسٍ: أَشَهِدْتُ

الْعِيدَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: نَعَمْ، وَلَوْلَا مَثَرَتِي مِنْهُ مَا

شَهِدْتُهِ مِنَ الصَّغَرِ، فَأَتَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَلَمَ الَّذِي عِنْدَ

قَابِ كَثِيرِ بْنِ الصَّلْتِ، فَصَلَّى ثُمَّ خَطَبَ وَلَمْ يَذْكُرْ أَذَانًا وَلَا إِقَامَةً. قَالَ: ثُمَّ

أَمَرَ بِالْعِدَّةِ. قَالَ: فَجَعَلَ النِّسَاءُ يُشِيرُونَ إِلَى آذَانِهِمْ وَخُلُوعِهِمْ. قَالَ: فَأَمَرَ

بِلَا لَا فَأَتَاهُنَّ ثُمَّ رَجَعَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

1146 - Abdurrahma ibn-i Âbis radiyallahu anh'dan: Bir zât İbn-i Abbas'a Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ile bayramda hazır bulundun mu, diye sordu? O da “evet” dedi. Benim Rasûlullah'a yakınlığım olmasa idi, yaşım küçük olduğu için bayram namazında bulunamazdım. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Kesir bin Savt'ın evi yanındaki yüksek yere geldi. Namaz kıldı. Sonra hutbe okudu İbn-i Abbas, ezan ve ikameti zikretmedi.

Dedi ki: Sonra sadaka ile emretti. Kadınların kulaklarına ve boğazlarına işaret ediyorlardı. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Bilal'a (kadınların yanına gitmesini) emretti. Bilal da gitti. Sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e döndü.^[171]

١١٤٧ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

صَلَّى الْعِيدَ بِلَا أَذَانَ وَلَا إِقَامَةً وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ - أَوْ غُثَمَانَ - شَكَّ

بِخَبَرِهِ.

1147 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, Ebû Bekir, Ömer ve Osman bayram namazını ezan ve kametsiz olarak kıldırdı. (Râvîlerden) Yahya (bin Kaddam) tereddüt etti.^[172]

İZAH

Yahya bin Kaddam, İbn-i Abbas'ın Ömer mi, yoksa Osman mı, dediğinde şüphe etti.

١١٤٨- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمُ غَيْرَ مَرَّةٍ وَلَا مَرَّتَيْنِ الْعِيلَيْنِ بِغَيْرِ إِذَانٍ وَلَا إِقَامَةٍ.

1148 - Câbir bin Semura radiyallahu anh'dan: Ben Rasûlullah ile ezan ve ikametsiz iki bayram namazını bir iki değil, defalarca kıldım.^[173]

İZAH

Bu hadis-i şerifler bayram namazlarında ezan ve ikamet bulunmadığına delâlet ederler. İlim adamları bunun üzerinde ittifak etiler. Yalnız Abdullah bin Zübeyr'in, bayramlarda ezan okuttuğu, kamet getirdiği rivâyet edilmiştir.

^[142]. Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 10, s. 589, n. 862, c. 1; Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. 24, s. 110, n. 1416, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 85, n. 1105, s. 351, c. 1

^[143]. Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 10, s. 589, n. 862, c. 1; Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. 25, s. 110, n. 1419, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 85, n. 1106, s. 351, c. 1

^[144]. Müslim, Kitâbu'l-Cemaat, b. 13, s. 870, n. 594, c. 2; Neseî,

^[145]. Müslim, Kitâbu'l-Cemaat, b. 13, s. 873, n. 595, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-Cemaat, n. 1412, c. 3

[146]. Müslim, Kitâbu'l-Cemaat, b. 13, s. 873, n. 595, c. 2; Tirmizî, Kitâbus's-Salât, b. 364, n. 507, s. 381, c. 2

[147]. Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 13, n. 874, s. 595, c. 2; Tirmizî, Kitâbus's-Salât, b. 371, n. 515, s. 391, c. 2

[148]. Tirmizî, Kitâbu'l-Menakıb, n. 3776

[149]. Tirmizî, Kitâbus's-Salât, b. 368, n. 512, s. 387, c. 2

[150]. Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 3, n. 581, s. 583, c. 1; Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. 15, n. 1403, s. 104, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 86, n. 1110, s. 352, c. 1

[151]. Buharî, Kitâbu'l-Cuma, b. 32, s. 223, c. 1; Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 14, n. 875, s. 576, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 367, n. 510, s. 384, c. 2

[152]. Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 14, n. 875, s. 596, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 87, n. 1114, s. 353, c. 1

[153]. Neseî, n. 1401

[154]. Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 379, n. 526, s. 404, c. 2

[155]. Tirmizî, Kitâbus's-Salât, b. 373, n. 517, s. 394, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. 25, s. 110, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 88, n. 1115, s. 354, c. 1

[156]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 1, n. 687, s. 479, c. 1; Neseî, Cuma, b. Men edreke Rek'aten Mine'l-cümüati, s. 112, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 91, n. 1122, s. 356, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu'l-Cuma, b. 377, n. 524, s. 402, c. 2

[157]. Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 16, n. 878, s. 598, c. 2; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 385, n. 533, s. 413, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. Kıraat fil Cuma, n. 1424, s. 111, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 90, n. 1120, s. 355, c. 1; Buharî,

[158]. Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. Kiraat fi Salati'l-Cuma; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 90, n. 1119, s. 355, c. 1; Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 16, n. 878, s. 598, c. 2

[159]. Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 17, n. 879, s. 599, c. 2; Tirmizî, Ebvâbu'l-Cuma, b. 374, n. 519, s. 396, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. Kiraat fi'l-Cuma , s. 11, c. 3; İbn-i Mâce, İkâmeti's-Salât, b. 90, n. 1118, s. 355, c. 1

[160]. Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. Kiraat fi'l-Cuma, s. 112, c. 3

[161]. Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. Salâtü'l-İmam Ba'de'l-Cuma, s. 113, c. 3; Tirmizî, Ebvâbu'l-Cuma, b. 376, n. 521, 522, s. 399, c. 2

[162]. Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 18, n. 883, s. 601, c. 2

[163]. Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 18, n. 881, s. 600, c. 2; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 376, n. 523, s. 399, c. 2; Neseî, Kitâbu's-Salat, b. Salâti'l-İmam Bade'l-Cuma, s. 113, c. 3

[164]. Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. Salâti'l-İmam Bade'l-Cuma, s. 113, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 95, n. 1130, s. 358, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 376, n. 521, s. 399, c. 2

[165]. Tirmizî; Neseî, Kitâbu'l-Iyd, b. 1, n. 1557, s. 179, c. 3

[166]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 170, n. 1317, s. 418, c. 1

[167]. Buharî, Kitâbu'l-Iyd, b. 15, s. 8, c. 2; Müslim, Kitâbu'l-Iydeyn, b. 1, n. 890, s. 605, c. 2; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 388, n. 539, s. 419, c. 2; Neseî, Kitâbu's-Salâtil Iydeyn, b. 2, s. 180, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 167, n. 1307, s. 414, c. 1

[168]. Müslim, Kitâbu'l-İman, b. 20, n. 49, s. 69, c. 1; Tirmizî, Neseî, İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 155, n. 1275, s. 406, c. 1

[169]. Neseî, Iydeyn, b. Kıyamül İman Filhutbe, s. 186, c. 3

[170]. Buharî, Kitâbu'l-Iydeyn, b. 7, s. 5, c. 2; Müslim, Kitâbu'l-Iydeyn, b. 8, n. 884, s. 603, c. 2; Neseî, Iydeyn, b. Kıyamül İman Filhutbeti, s. 186, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 155, n. 1273, s. 406, c. 1

[171]. Buharî, Kitâbu'l-Iyd, b. 7, s. 5, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-Iydeyn, b. Mev'izetü'l-İmam en-Nisa, s. 192, c. 3; Ahmed bin Hanbel, Müsned, n. 2062

[172]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 155, n. 1274, s. 406, c. 1

[173]. Müslim, Kitâbu's-Salât-ı Iydeyn, b. 8, n. 887, s. 604, c. 2; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 384, n. 532, s. 412, c. 2

[142]. Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 10, s. 589, n. 862, c. 1; Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. 24, s. 110, n. 1416, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 85, n. 1105, s. 351, c. 1

[143]. Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 10, s. 589, n. 862, c. 1; Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. 25, s. 110, n. 1419, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 85, n. 1106, s. 351, c. 1

[144]. Müslim, Kitâbu'l-Cemaat, b. 13, s. 870, n. 594, c. 2; Neseî,

[145]. Müslim, Kitâbu'l-Cemaat, b. 13, s. 873, n. 595, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-Cemaat, n. 1412, c. 3

[146]. Müslim, Kitâbu'l-Cemaat, b. 13, s. 873, n. 595, c. 2; Tirmizî, Kitâbus's-Salât, b. 364, n. 507, s. 381, c. 2

[147]. Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 13, n. 874, s. 595, c. 2; Tirmizî, Kitâbus's-Salât, b. 371, n. 515, s. 391, c. 2

[148]. Tirmizî, Kitâbu'l-Menakıb, n. 3776

[149]. Tirmizî, Kitâbus's-Salât, b. 368, n. 512, s. 387, c. 2

[150]. Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 3, n. 581, s. 583, c. 1; Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. 15, n. 1403, s. 104, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 86, n. 1110, s. 352, c. 1

[151]. Buharî, Kitâbu'l-Cuma, b. 32, s. 223, c. 1; Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 14, n. 875, s. 576, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 367, n. 510, s. 384, c. 2

[152]. Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 14, n. 875, s. 596, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 87, n. 1114, s. 353, c. 1

[153]. Neseî, n. 1401

[154]. Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 379, n. 526, s. 404, c. 2

[155]. Tirmizî, Kitâbus's-Salât, b. 373, n. 517, s. 394, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. 25, s. 110, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 88, n. 1115, s. 354, c. 1

[156]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 1, n. 687, s. 479, c. 1; Neseî, Cuma, b. Men edreke Rek'aten Mine'l-cümüati, s. 112, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 91, n. 1122, s. 356, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu'l-Cuma, b. 377, n. 524, s. 402, c. 2

[157]. Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 16, n. 878, s. 598, c. 2; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 385, n. 533, s. 413, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. Kıraat fil Cuma, n. 1424, s. 111, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 90, n. 1120, s. 355, c. 1; Buharî,

[158]. Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. Kıraat fi Salati'l-Cuma; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 90, n. 1119, s. 355, c. 1; Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 16, n. 878, s. 598, c. 2

[159]. Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 17, n. 879, s. 599, c. 2; Tirmizî, Ebvâbu'l-Cuma, b. 374, n. 519, s. 396, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. Kıraat fi'l-Cuma, s. 11, c. 3; İbn-i Mâce, İkâmeti's-Salât, b. 90, n. 1118, s. 355, c. 1

[160]. Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. Kıraat fi'l-Cuma, s. 112, c. 3

[161]. Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. Salâtü'l-İmam Ba'de'l-Cuma, s. 113, c. 3; Tirmizî, Ebvâbu'l-Cuma, b. 376, n. 521, 522, s. 399, c. 2

[162]. Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 18, n. 883, s. 601, c. 2

[163]. Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 18, n. 881, s. 600, c. 2; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 376, n. 523, s. 399, c. 2; Neseî, Kitâbu's-Salat, b. Salâti'l-İmam Bade'l-Cuma, s. 113, c. 3

[164]. Neseî, Kitâbu'l-Cuma, b. Salâti'l-İmam Bade'l-Cuma, s. 113, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 95, n. 1130, s. 358, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 376, n. 521, s. 399, c. 2

[165]. Tirmizî; Neseî, Kitâbu'l-Iyd, b. 1, n. 1557, s. 179, c. 3

[166]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 170, n. 1317, s. 418, c. 1

[167]. Buharî, Kitâbu'l-Iyd, b. 15, s. 8, c. 2; Müslim, Kitâbu'l-Iydeyn, b. 1, n. 890, s. 605, c. 2; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 388, n. 539, s. 419, c. 2; Neseî, Kitâbu's-Salâtil Iydeyn, b. 2, s. 180, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 167, n. 1307, s. 414, c. 1

[168]. Müslim, Kitâbu'l-İman, b. 20, n. 49, s. 69, c. 1; Tirmizî, Neseî, İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 155, n. 1275, s. 406, c. 1

[169]. Neseî, Iydeyn, b. Kıyamül İman Filhutbe, s. 186, c. 3

[170]. Buharî, Kitâbu'l-Iydeyn, b. 7, s. 5, c. 2; Müslim, Kitâbu'l-Iydeyn, b. 8, n. 884, s. 603, c. 2; Neseî, Iydeyn, b. Kıyamül İman Filhutbeti, s. 186, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 155, n. 1273, s. 406, c. 1

[171]. Buharî, Kitâbu'l-Iyd, b. 7, s. 5, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-Iydeyn, b. Mev'izetü'l-İmam en-Nisa, s. 192, c. 3; Ahmed bin Hanbel, Müsned, n. 2062

[172]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 155, n. 1274, s. 406, c. 1

[173]. Müslim, Kitâbu's-Salât-ı Iydeyn, b. 8, n. 887, s. 604, c. 2; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 384, n. 532, s. 412, c. 2

Kim sana Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem hutbeyi otururken okurdu derse, şüphesiz yalan söylemiş olur. Yemin olsun ki; Ben Rasûlullah

sallallahu aleyhi vesellem’le iki binden daha çok namaz kıldım, dedi.^[142]

1094 - Câbir bin Semura radiyallahu anh’dan Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem iki hutbe okur ve ikisi arasında otururdu. (Hutbede) Kur’an okur ve cemaata nasihat ederdi.^[143]

“- Kalk veyahut git (sen) ne fena hatipmişsin” buyurdu.^[144]

Ebû Dâvud dedi: Rauf bin Ubade, Şu’be’den rivâyet etti. Ve Harise bin Numan’ın kızı şöyle dedi. İbn-i İshak ise, Harise bin Numan’ın kızı Ümmü Hişam, dedi.^[145]

1101 - Câbir bin Semûra radiyallahu anh’dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’in namazı da hutbesi de, orta uzunlukta idi. (Hutbede) Kur’an’dan ayetler okur, cemaate vaaz ederdi.^[146]

– Husayn şöyle dedi. Umâre bana şöyle haber verdi. Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’i, minber üzerinde gördüm. (Baş parmağı takip eden şehâdet parmağını kastederek) şundan başkasını kaldırmazdı, dedi.^[147]

“- Allah mallarınız ve evlatlarınız fitnedir, diye doğru söyledi. Şu ikiyi (torunlarımı) görünce dayanamadım” buyurdu. Sonra da hutbeye başladı.^[148]

1110 - Sehl bin Muaz bin Enes radiyallahu anh’dan O da babası Muaz bin Enes’ten, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Cuma günü imam hutbe okurken dizleri dikip elleri dizlere kenetleyerek oturmaktan nehyetti.^[149]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “İmam hutbe okurken sus dediğin vakit gürültü çıkarmış (uygun olmayan bir iş yapmış) olursun” buyurdu.^[150]

“- Kalk kıl” buyurdu.^[151]

“- Hafifçe iki rekât kılıver” buyurdu.^[152]

Cerir bin Abdullah’ı şöyle anlatırken dinledi. Süleyk geldi diye evvelki hadisin benzerini zikretti ve şunu ziyâde etti. Sonra Rasûlullah sallallahu

aleyhi vesellem cemaate döndü. “İmam hutbe okurken sizden biriniz geldiği vakit iki rekât namaz kılsın ve onları kısa kessin” buyurdu.^[153]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem’in şöyle buyurduğunu işittim. (Sizden biriniz) “Mescitte iken uyukladığı vakit oturduğu yeri başka yerle değiştirsin.”^[154]

Bu hadisin Sabit’ten nakli maruf değildir. Bu hadis Cerir bin Hazım’ın tek başına rivâyet ettiği hadislerdendir.^[155]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Namazın bir rekâtına yetişen, namaza yetişmiş olur” buyurdu.^[156]

Numan dedi ki: Bazı kere (Bayram ve Cuma) bir güne tesadüf etti de bu iki sûreyi okudu.^[157]

Dahhâk bin Kays, Numan bin Beşir’e, Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, Cuma günü, Cuma sûresinin arkasından ne okudu? diye sordu: O, Gâşiye sûresini okudu, cevabını verdi.^[158]

Ebû Hüreyre bize Cuma namazını kıldırды. Birincide Cuma sûresini, ikinci rekatta da Münafikun sûresini okudu. Ebû Rafî şöyle dedi: Ebû Hüreyre kalkıp gidince ona yetiştim. Ve ona sen namazda bu iki sûreyi okudun. Ali radiyallahu anh’de Kûfe’de bu sûreleri okuyor, dedim. Ebû Hüreyre: “Peygamber sallallahu aleyhi vesellem’i Cuma günü bu sûreleri okurken işittim de ondan dolayı okuyorum.” cevabını verdi.^[159]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Cuma namazında “A’lâ ve Gâşiye” sûrelerini okurdu.^[160]

İbn-i Ömer radiyallahu anh Cuma namazından önce çok namaz kılar, Cuma’dan sonra da, evinde iki rekat kılardı. Ve Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem de böyle yapardı diye haber verirdi.^[161]

Bu yaptığını bir daha yapma. Cuma’yı kıldığın vakit konuşmadan veyahut çıkmadan, ona başka bir namaz ekleme. Gerçekten Rasûlullah sallallahu

aleyhi vesellem konuşmadan veyahut çıkmadan bir namazın başka bir namaza eklenmemesini emretti.^[162]

Ey oğulcuğum: Mescidde iki rekat kılıp, sonra menzile veya evine geldiğin vakit, iki rekat daha kıl.^[163]

Bu hadisi Abdullah bin Dinar, İbn-i Ömer'den böyle rivâyet etti.^[164]

“- Şüphesiz Allahü Teala bunları, bunlardan daha hayırlı iki güne tebdil etti. Onlar da Kurban ve Ramazan Bayramı (günleri)dir” buyurdu.^[165]

– Biz Asr-ı Saadette şu içinde bulunduğumuz saatte (namazdan) dağılırdık.^[166]

“- Hayırlılar cemaatin gerisinde dururlar. Cemaatle birlikte tekbir alırlardı.”^[167]

– Sizden biriniz bir münkeri görür de onu eliyle değiştirmeye gücü yeterse eliyle, buna gücü yetmezse diliyle değiştirsin, onunla da gücü yetmezse, kalbiyle (buğz edip) değiştirsin. İşte bu imanın en zayıf olanıdır.^[168]

İbn-i Bekir (ile fethatehâ) dedi.^[169]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem kadınların (hutbeyi) işitmediklerini zannederek yanında Bilal olduğu halde onların yanına geldi. Onlara vaaz ederek sadaka ile emretti. Kadınlar (vaazın tesirinden) küpesini, yüzüğünü Bilal'in eteğine atıyordu.^[170]

Dedi ki: Sonra sadaka ile emretti. Kadınların kulaklarına ve boğazlarına işaret ediyorlardı. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Bilal'a (kadınların yanına gitmesini) emretti. Bilal da gitti. Sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e döndü.^[171]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, Ebû Bekir, Ömer ve Osman bayram namazını ezan ve kametsiz olarak kıldırdı. (Râvîlerden) Yahya (bin Kaddam) tereddüt etti.^[172]

1148 - Câbir bin Semura radyallahu anh'dan: Ben Rasûlullah ile ezan ve ikametsiz iki bayram namazını bir iki değil, defalarca kıldım.^[173]

251 - BAYRAM NAMAZLARINDA TEKBİR ALMAK

١١٤٩- عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُكَبِّرُ

فِي الْفِطْرِ وَالْأَضْحَى، فِي الْأُولَى سَبْعَ تَكْبِيرَاتٍ وَفِي الثَّانِيَةِ خَمْسًا.

1149 - Aişe radiyallahu anha'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Ramazan ve Kurban (bayramı namazında) birinci rekatta yedi, ikinci de beş tekbir alırdı. [\[174\]](#)

İZAH

Şâfiî, Mâlik ve Ahmed bin Hanbel hazretlerinin görüşleri böyledir. İmam Şâfiî'ye göre, birinci rekattaki yedi tekbir, iftitah tekbirinden başka olduğu gibi, ikinci rekatin rükû tekbiri de, beş tekbirden hariçtir.

İmam Azam hazretlerine göre, bayram namazlarında her rekatta üçer tekbirden altı tekbir vardır. Delili gelecek 1153 nolu hadistir. (Bezl-ül-Mehhud, c. 6, s. 183)

١١٥٠- عَنْ ابْنِ شِهَابٍ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ قَالَ: سَوَى تَكْبِيرَتَيِ الرُّكُوعِ.

1150 - İbn-i Şihab'tan geçen hadisın isnadı ve manasında rivâyet edildi. (Birinci rekatta yedi, ikinci rekatta beş tekbir) iki rükû tekbirinin gayridir, dedi. [\[175\]](#)

١١٥١- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَامِرِ قَالَ: قَالَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «التَّكْبِيرُ فِي الْفِطْرِ سَبْعٌ فِي الْأُولَى وَخَمْسٌ فِي الْآخِرَةِ

وَالْقِرَاءَةُ بَعْدَهُمَا كِلْتَاهُمَا».

1151 - Abdullah bin Amr bin Âs radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“Ramazan bayramında tekbir, birinci (rekat) yedi, ikinci de beştir. Her iki (rekatta) da kıraat tekbirden sonradır” buyurdu.

İZAH

İmam Şâfiî ve Mâlik hazretleri bu hadise dayanarak, bayram namazlarında her iki rekatta da kıraat tekbirden sonradır, dediler. İmam Azam hazretleri ise kıraatler, bir biri arkasına gelmesi için, birinci rekatta kıraat tekbirlerden sonra, ikinci rekatta tekbirlerden öncedir. Delili 1153 nolu hadistir.

١١٥٢- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَكْبِّرُ فِي الْفِطْرِ الْأَوَّلَى سَبْعًا ثُمَّ يَقْرَأُ ثُمَّ يَكْبِّرُ ثُمَّ

يَقُومُ فَيَكْبِّرُ أَرْبَعًا ثُمَّ يَقْرَأُ ثُمَّ يَرْكَعُ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: زَوَّاهُ وَكَبَّحَ وَابْنُ الْمُبَارَكِ قَالَا: سَبْعًا وَخَمْسًا.

1152 - Amr bin Şuayb'ın babasından, o da dedesinden radiyallahu anh:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Ramazan bayramında (rekatta) yedi tekbir alır, sonra kıraatta bulunur, sonra da (rükû) tekbirini alırdı. Sonra (ikinciye) kalkar, dört tekbir alır. Sonra okur, sonra da rükû yapardı.

Ebû Dâvud şöyle diyor: Bu hadisi Vekî ve İbn-i Mübarek rivâyet ettiler, yedi ve beş tekbir dediler.^[176]

١١٥٣- عَنْ مَكْحُولٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو عَابِثَةَ - جَلِيسٌ لِأَبِي هُرَيْرَةَ

- أَنَّ سَجِيدَ بْنِ الْعَاصِمِ سَأَلَ أَبَا مُوسَى الْأَشْعَرِيَّ وَخَذِيفَةَ بْنَ الِیْمَانِ:

كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَكْبِّرُ فِي الْأَضْحَى وَالْفِطْرِ؟

فَقَالَ أَبُو مُوسَى: كَانَ يَكْبِّرُ أَرْبَعًا تَكْبِيرَهُ عَلَى الْجَنَائِزِ. فَقَالَ خَذِيفَةُ:

صَدَقَ. فَقَالَ أَبُو مُوسَى: كَذَلِكَ كُنْتُ أَكْبِرُ فِي الْبُضْرَةِ حَيْثُ كُنْتُ

عَلَيْهِمْ. قَالَ أَبُو عَابِثَةَ: وَأَنَا خَاضِرٌ سَجِيدَ بْنِ الْعَاصِمِ.

1153 - Mekhûl radiyallahu anh'dan: Bana Ebû Hüreyre'nin dostu Ebû Aîşe haber verdi. Saîd bin As, Ebû Musa el-Eş'arî ve Huzeyfe bin el-Yeman Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Ramazan ve Kurban (bayramın)da nasıl tekbir alırdı, diye sordu. Ebû Musa: Cenaze namazındaki tekbirleri gibi dört tekbir alırdı, dedi. Huzeyfe de, "Doğru söyledi," diye tasdik etti.

Ebû Musa:

– Ben Basra'lılara vali iken orada böyle tekbir alırdım, dedi. Ebû Aîşe de (bu soru sorulduğunda) ben de Saîd bin As'ın yanında idim dedi.

İZAH

Bu hadis-i şerif Hanefîlerin delilidir. Bayram namazının birinci rekâtında iftitah tekbiriyle birlikte dört tekbir alınır. İkinci rekatta rûkû tekbiri sayılınca dört tekbir alınır. Birinci rekatta iftitah tekbiri, ikinci rekatta rûkû tekbiri çıkarılınca geride üç tekbir kalır.

252 - KURBAN VE RAMAZAN BAYRAMI NAMAZINDA OKUNACAK SÛRELER

۱۱۵۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثَيْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ: أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ

سَأَلَ أَبَا وَاقِدٍ اللَّيْثِيَّ: عَادًا كَانَ يَقْرَأُ بِمِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بِئِ الْأَخْمَسِ وَالْبَطْرِ؟ قَالَ: كَانَ يَقْرَأُ فِيهِمَا بِ ﴿ق وَالْقُرْآنِ الْمَجِيدِ﴾ وَ

﴿إِنْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ﴾.

1154 - Ubeydullah bin Utbe bin Mes'ûd radiyallahu anh'dan:

Ömer bin Hattab radiyallahu anh, Ebû Vâkid el-Leysî'ye Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Kurban ve Ramazan (bayramında) ne okurdu diye sordu. O da her ikisinde de Kaf ve Kamer sûrelerini okurdu, dedi. ^[177]

İZAH

Şâfiî hazretleri bu hadise dayanarak, bayram namazlarında Kaf ve Kamer sûrelerinin okunmasını sünnet saymıştır.

253 - HUTBE DİNLEMEK İÇİN OTURUP BEKLEMEK

۱۱۵۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ السَّائِبِ قَالَ: سَمِعْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعِيدَ، فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ قَالَ: «إِنَّا نَخُطِّبُ،

فَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يَجْلِسَ لِلْخُطْبَةِ فَلْيَجْلِسْ وَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يَذْهَبَ

فَلْيَذْهَبْ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَهَذَا مُرْسَلٌ عَنْ عَطَاءٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

1155 - Abdullah bin Sâib radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ile (bayram) namazında bulundum.
Namazı bitirince:

“- Biz hutbe okuyacağız. Hutbede bulunmak isteyen otursun, gitmek isteyen de gitsin” buyurdu. [\[178\]](#)

Ebû Dâvud bu hadis mürseldir. Çünkü (tâbiînden olan) Atâ bu hadisi Hz. Peygamberden doğrudan nakletmiştir.

İZAH

Bu hadis-i şerif bayram hutbesinin vacip olmadığına delâlet eder. Eğer vacip olsaydı cemaati oturup oturmamakta serbest bırakmazdı.

254 - BAYRAM NAMAZINA BİR YOLDAN GİDİP BAŞKA BİR YOLDAN DÖNMEK

۱۱۵۶- عَنْ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخَذَ

يَوْمَ الْعِيدِ فِي طَرِيقِ ثُمَّ رَجَعَ فِي طَرِيقِ آخَرَ.

1156 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, bayram günü bir yoldan gitti. Sonra da başka bir yoldan döndü. [179]

255 - İMAM BAYRAMIN BİRİNCİ GÜNÜ NAMAZA ÇIKMAMIŞSA ERTESİ GÜNÜ ÇIKAR

١١٥٧- عَنْ أَبِي غَنْمِيرٍ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَصْحَابٍ زُشُولِ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّا رَكَبْنَا جَاءُوا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَشْهَدُونَ أَنَّهُمْ رَأَوْا الْهَلَالَ بِالْأَمْسِ، فَأَمَرَهُمْ أَنْ يَفْطَرُوا وَإِذَا أَصْبَحُوا أَنْ

يَغْدُوا إِلَى مُصَلَّاهُمْ.

1157 - Ebû Ümeyr bin Enes radiyallahu anh'dan: O da Rasûlullah'ın ashabından olan amcalarından rivâyet ettiğine göre, bir gurup binekliler Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e gelerek, bir gün önce ayı gördüklerine şahitlik ediyorlardı.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, onlara oruçlarını açmalarını sabahleyin de musallâya gelmelerini emretti.

İZAH

Bu hadis-i şerif bir cemaatin ayın görünmesine şahitlik ettiklerinde şahitliklerinin kabul edileceğine, bayramın birinci günü bayram namazı kılınmadığı takdirde, ikinci günü kılınabileceğine delâlet eder.

Ramazanın son gününün bayram olduğu zevalden önce anlaşılırsa bayram namazı o gün kılınır. Zevalden sonra anlaşılırsa, ertesi gün kılınır.

Ebû Hanife, Evzâî ve Ahmed bin Hanbel hazretlerinin görüşleri budur.

Şâfiî hazretlerine göre o günün bayram olduğu zevalden önce anlaşılırsa o gün kılınır. Zevalden sonra anlaşılırsa ertesi gün kılınmaz. Ancak Şâfiîlerce bayram namazı sünnet olduğu için devamlı kaza edilebileceği Menhel’de zikredilmiştir. (Bezl-ül-Mechud, c. 6, s. 198, Maallimu’s-Sünen, Menhel, c. 6, s. 338)

Amume: Amm kelimesinin çoğuludur.

Rükeb: Rakib kelimesinin çoğuludur.

١١٥٨ - أَخْبَرَنِي بَكْرُ بْنُ مُبَشَّيرٍ الْأَنْصَارِيُّ قَالَ: كُنْتُ أَطْلُو مَعَ

أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْمُضَلَّى يَوْمَ الْفِطْرِ وَبَدَأَ

الْأَنْصَارِيُّ، فَتَسَلَّلْتُ بِطَنٍ يُطْحَنُ حَتَّى تَأْتِيَ الْمُضَلَّى فَتُضَلَّى مَعَ رَسُولِ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ تَرَجَّعَ مِنْ بَطْنٍ يُطْحَنُ إِلَى بُيُوتِنَا.

1158 - Bekir bin Mübeşşir el-Ensârî’den rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’in ashabıyla birlikte Kurban ve Ramazan bayramında, musallâya çıkardım da, musallâya gelinceye kadar, Budhan vadisinden giderdik. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ile namazı kılar evimize kadar yine Budhan vadisinden dönerdik.

İZAH

Budhan: Medine’de bir vadinin ismidir.

256 - BAYRAM NAMAZINDAN SONRA NAMAZ KILMAK

١١٥٩ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَوْمَ فِطْرِ فَضَلَّى رَكْعَتَيْنِ لَمْ يُضَلِّ قَبْلَهَا وَلَا بَعْدَهَا ثُمَّ أَتَى النِّسَاءَ وَنَمَعَهُ

بِلَالٌ فَأَمَرَهُنَّ بِالْعِدَّةِ فَجَعَلَتْ أَمْرًا تُلْقَى خُرُصُهَا وَيَسْحَابُهَا.

1159 - İbn-i Abbas radiyallahu anh’dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Kurban Bayramında (musallâya) çıktı. İki rekat (bayram) namazı kıldı. Ne ondan önce ne de sonra namaz kıldı. Sonra yanında Bilal olduğu halde kadınların yanına geldi. Ve onlara sadaka ile emretti. Kadın(lar) halka küpelerini ve gerdanlıklarını (Bilal'in kucağına) atıyorlardı.

İZAH

Hurs: Altın ve gümüşten ziynet için kullanılan halka, bilhassa kulağa takılan, altın ve gümüş halkaya bu isim verilir.

Sihab: Miskten gerdanlığa, ipliğe dizilmiş, boncuktan gerdanlığa ve karanfilden gerdanlığa denir.

Bu hadis-i şerif kadının kocasına danışmadan kendi malından sadaka verebileceğine, bayram namazından önce ve sonra mescitte, sünnet bir namaz olmadığına delâlet eder.

Tirmizî, ilim adamlarının bazılarının bayram namazından önce ve sonra iki rekat namazı câiz gördüklerini nakleder.

İbn-i Münzir, Ahmed bin Hanbel'den şöyle nakleder:

Kûfeliler bayram namazından önce namaz kılmazlar. Bayram namazından sonra iki rekat kılarlar.

Basralılar bayram namazından önce iki rekat nafîle kılarlar, sonra kılmazlar.

Medineliler ise, bayram namazından ne önce ne de sonra namaz kılarlar.

İmam Azam hazretlerine göre, bayram namazından önce namaz kılınmaz, sonra kılınabilir. Delili İbn-i Mâce'nin Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bayram namazından evine döndükten sonra iki rekat namaz kılar, diye rivâyet ettiği hadistir. Ahmed bin Hanbel hazretlerine göre, bayram namazından önce ve sonra namaz mekruhtur. Mâlik hazretlerine göre bayram musallâsında nafîle kılınmaz. Mescitte kılınıp kılınmayacağı hakkında ondan iki rivâyet vardır. (Avnül Ma'bûd, c. 1)

257 - İMAMIN YAĞMURLU HAVADA CEMAATE BAYRAM NAMAZINI CAMİDE KILDIRMASI

۱۱۶۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّهُ أَصَابَهُمْ مَطَرٌ فِي يَوْمٍ عِيدٍ فَصَلَّى بِهِمْ

النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الْعِيدِ فِي الْمَسْجِدِ.

1160 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan:

Ashab-ı kiram bayram günü yağmura tutuldular, bunun üzerine Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem onlara bayram namazını mescitte kıldırdı. [\[180\]](#)

258 - İSTİSKA (YAĞMUR DUASI) NAMAZIYLA İLGİLİ HADİSLER

İSTİSKA NAMAZI

۱۱۶۱- عَنْ عَبْدِ بْنِ تَمِيمٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ خَرَجَ بِالنَّاسِ يَسْتَسْقِي فَصَلَّى بِهِمْ رَكْعَتَيْنِ جَهْرًا بِالْقِرَاءَةِ فِيهِمَا

وَحَوَّلَ بِدَعَائِهِ وَرَفَعَ يَدَيْهِ قَدَعًا وَاسْتَسْقَى وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ.

1161 - Abbad bin Temim'in amcasından; Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, cemaatle yağmur duasına çıktı. Kıraatı her ikisinde de açık okuyarak iki rekat namaz kıldırdı. Kibleye karşı dönerek cübbesini ters çevirip ellerini kaldırarak duâ etti ve yağmur istedi. [\[181\]](#)

İZAH

Bu hadis-i şerif yağmur duasına çıkıldığı vakit iki rekat namaz kılınacağına, kıraatin cumada olduğu gibi açıktan okunacağına, imamın cübbesini ters çevirmesinin müstehap olduğuna delâlet eder.

İmam Şâfiî, Mâlik, Ahmed bin Hanbel hazretleri ve İmam Azam'ın talebesi İmam Muhammed hazretlerinin görüşü de böyledir. İmam Azam hazretleri ise yağmur istemede sadece duâ ve istiğfar vardır. Cemaatle namaz kılmak sünnet olmadığı gibi cübbeyi ters çevirmekte müstehap değildir. Ancak cemaat isterse ayrı ayrı namaz kılabilirler, diyor.

Delili yağmur isteme, sadece duâ ve istiğfardır, mealini taşıyan hadislerdir. (Avn-ül-Ma'bûd, c. 1, s. 453, Bezl-ül-Mechûd, c. 6, s. 219-220, Menhel, c. 7, s. 67, Meallim, c. 2, s. 36)

١١٦٢- عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، أَخْبَرَنِي عَبَّادُ بْنُ تَمِيمٍ الْمَازِنِيُّ أَنَّهُ سَمِعَ

عُمَةً - وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقُولُ

خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا يَسْتَسْقِي، فَحَوَّلَ إِلَى

النَّاسِ ظَهْرَهُ يَدْعُو اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ.

قَالَ سَلِيمَانُ بْنُ خَالِدٍ: وَاسْتَظِلَّ الْقِبْلَةَ وَحَوَّلَ رِجْلَهُ ثُمَّ صَلَّى

رَكَعَتَيْنِ. قَالَ ابْنُ أَبِي ذَرْبٍ: وَقَرَأَ فِيهِمَا. زَادَ ابْنُ السَّرْحِ: يُرِيدُ

الْجَهْرَ.

1162 - İbn-i Şihab radiyallahu anh'dan: Bana Abbad bin Temîm el-Mazenî haber verdi. O da Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in ashabından olan amcasından şöyle derken işitmiş. Bir gün Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem yağmur duası için çıktı arkasını ahaliye karşı çevirerek Aziz ve Celil olan Allah'a duâ ediyordu.

Süleyman bin Dâvud şöyle dedi. Kibleye karşı döndü, cübbesini ters çevirdi, sonra da iki rekat (istiska) namazı kıldı.

İbn-i Ebî Zi'b şöyle dedi: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem yağmur istemek için kıldığı (her) iki rekatta da Kur'an okudu.

İbn-i Serh rivâyetinde açık okuduğunu kastediyor, cümlesini ziyâde etti.

١١٦٣- عَنْ مُحَمَّدُ بْنُ عَرَفٍ قَالَ: قَرَأْتُ فِي كِتَابِ عَمْرِو بْنِ

الْحَارِثُ بْنُ يَزِيدٍ الْجَمْعِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَالِمٍ، عَنِ الرَّبِيعِيِّ، عَنْ
مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو - لَمْ يَذْكُرِ الْإِسْنَادَ - : وَحَوْلَ
رِجَالِهِ فَجَعَلَ عَطَافَهُ الْأَيْمَنَ عَلَى عَاتِقِهِ الْأَيْسَرِ، وَجَعَلَ عَطَافَهُ الْأَيْسَرَ
عَلَى عَاتِقِهِ الْأَيْمَنِ، ثُمَّ دَعَا اللَّهَ حَزًّا وَجَلًّا

1163 - Muhammed bin Avf şöyle dedi. Şu hadisi isnadıyla Abdullah bin Müslim'den Amr bin el-Haris'in kitabında okudum. (Orada) namazı zikretmedi.

Zebîdî şöyle dedi:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem cübbesini ters çevirdi, onun sağ tarafını sol omzuna, sol tarafını sağ omzuna getirdi. Sonra da Aziz ve Celil olan Allah'a duâ etti.

İZAH

İtaf: Cübbe demektir. Burada cübbenin sağ ve sol yanları manâsına kullanılmıştır.

١١٦٤ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ تَمِيمٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ قَالَ: إِشْتَقَى
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ خُمُودُهُ لَهُ مِرْدَاةً، فَأَرَادَ رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَأْخُذَ بِأَسْفَلِهَا فَيَجْعَلُهَا أَفْخَاةً، فَلَمَّا تَلَّكَ
قَلْبَهَا عَلَى عَاتِقِهِ.

1164 - Abbâd bin Temim radiyallahu anh'dan rivâyete göre, Abdullah bin Zeyd şöyle dedi: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem üzerinde siyah bir maşlah olduğu halde yağmur duasında bulundu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, maşlahın eteğinden tutup onu yukarı getirmek istedi. Bu güç olduğundan onu (sağ yanı sola, sol yanı sağa getirmek üzere) omzunda ters çevirdi.

İZAH

Hamîsatü: Yünden yapılmış iki tarafında işlemeli kordonu bulunan siyah, dört köşeli bir giyim eşyasıdır, bazı hacılar hicazdan getirirler, ona Maşlah tabir ederler.

١١٦٥- عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كَثَّانَةَ: أَخْبَرَنِي أَبِي قَالَ: أُرْسِلَنِي

الْوَلِيدُ بْنُ عُثْمَةَ قَالَ: - غُضَّانُ ابْنِ عُثْمَةَ - وَكَانَ أَمِيرَ النَّبِيَّةِ إِلَى ابْنِ

عَبَّاسٍ أَسْأَلُهُ عَنْ صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْإِسْتِسْقَاءِ

فَقَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَجِدِّلاً لَمْ تَوَاجِعْهُ مُتَحَرِّجاً

عَنِّي أَنِّي الْمُصَلَّى - زَادَ عُثْمَانُ: فَرَّقَ عَلَيَّ الْجُبَّةَ، ثُمَّ انْقَفَا - فَلَمَّ

يَخْطُبُ [خُطْبُكُمْ] هَذِهِ، وَلَكِنْ لَمْ يَزَلْ فِي الدُّعَاءِ وَالنُّصْرَةِ وَالتَّكْبِيرِ، ثُمَّ

صَلَّى رَكَعَتَيْنِ كَمَا يُصَلِّي فِي الْعِيدِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَالْإِخْبَارُ لِلتَّغْلِيظِ، وَالصُّوَابُ ابْنُ عُثْمَةَ.

1165 - İshak bin Abdullah'dan rivâyete göre babası Abdullah şöyle demiştir:

Velid bin Utbe Medine'nin emîri idi. Velid bin Utbe yerine Osman bin Ukbe demiştir. Beni Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in yağmur isteme namazının keyfiyetinden sormam için İbn-i Abbas'a gönderdi. (İbn-i Abbas) Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in tevazulu, tazarrulu ve ziyaretleri terk ederek yağmur duasına çıktı ve musallâya kadar geldi, dedi. Osman rivâyetinde şunu ziyâde etti.

Minbere çıktı, sonra (şunda) ittifak ettiler.

Sizin şu hutbeniz gibi hutbe okumadı, lâkin, duâ tazarru ve tekbiri de bırakmadı. Daha sonra da bayramda kıldığını gibi iki rekat namaz kıldı, cevabını verdi.

Ebû Dâvud: İhbar Nüfeylî'nindir, doğrusu İbn-i Utbe'dir, dedi. ^[182]

İZAH

Mütebezzilen: Eski elbiseler giyinerek.

Mütevâzıan: Tavazulu olarak.

Mütedarrian: İhtiyacını isteyen kimsenin yalvarışı gibi engin gönüllülük içerisinde, isteyerek demektir.

259 - İMAM YAĞMUR DUASINA ÇIKTIĞINDA CÜBBESİNİ HANGİ VAKİT TERS ÇEVİRİR?

۱۱۶۶ - عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ زَيْدٍ أَخْبَرَهُ: أَنَّ رَسُولَ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ إِلَى الْمُصَلَّى يَسْتَسْقِي، وَأَنَّهُ لَمَّا أَرَادَ

أَنْ يَدْعُوَ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ ثُمَّ حَوَّلَ رِدَاءَهُ.

1166 - Abbad bin Temim radiyallahu anh'dan: Ona Abdullah bin Zeyd şöyle haber verdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem yağmur duası için musallâya çıktı. Dua etmek isteyince kibleye karşı döndü. Sonra da cübbesini ters çevirdi.

۱۱۶۷ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ الْهَاشِمِيِّ يَقُولُ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْمُصَلَّى فَاَسْتَسْقَى، وَحَوَّلَ رِدَاءَهُ حِينَ

اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ.

1167 - Abdullah bin Zeyd'in haber verdiği göre: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem musallâya çıktı, yağmur duası yaptı. Kibleye karşı döndüğü vakit, cübbesini ters çevirdi.

260 - YAĞMUR DUASINDA ELLERİ KALDIRMAK

۱۱۶۸ - عَنْ عَتِيرَةَ مَوْلَى نَبِيِّ أَبِي النَّخَعِ: أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَسْقِي عِنْدَ أَشْجَارِ الرَّيِّبِ قَرِيبًا مِنَ الزُّوْرَاءِ قَائِمًا يَدْعُو

يَسْتَنْقِي رَافِعًا يَدَيْهِ قَبْلَ وَجْهِهِ لَا يُجَاوِزُ بِهِمَا رَأْسَهُ.

1168 - Ebûllahm oğullarının azatlısı Umeyr radıyallahu anh'dan, O Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'i Zevrâ'ya yakın Zeyt taşlarının yanında ayak üstü ellerini başından yukarı geçirmeksizin yüzüne karşı kaldırmış olarak duâ eder, yağmur isterken gördü. [183]

İZAH

Zevrâ: Medine çarşısı yanında bir yerin adıdır.

Ahcâr-i-zeyt: Zeytin yağı taşları demektir. Medine'de siyah taşlıklı bir mevkinin adıdır. Taşları çok siyah olup zeytin yağı ile cilalanmış gibi parladığından bu ismi almıştır.

١١٦٩- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمْتُ يَوَاقِي فَقَالَ: «اللَّهُمَّ اسْقِنَا غَيْثًا مُغِيثًا مَرِيئًا مَرِيئًا نَافِعًا غَيْرَ ضَارٍ

غُلْجَلًا غَيْرَ آجِلٍ». قَالَ: فَأُطِيعَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ.

1169 - Câbir bin Abdullah radıyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in yanına kıtlıktan ağlayan kadınlar geldi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- Ey Allahım bize kesilmeyen, yardımcı, sonu güzel, bitirici, menfaatli, zararsız, geç kalmayacak ve acele yağmur ver.” dedi.

Dedi ki: Bunun üzerine gök üzerlerini bir tabak gibi kaplayıverdi.

İZAH

Bevâkî: Bekiyetün kelimesinin çoğuludur. Ağlayan kadınlar demektir. Hattâbın nüshasında Yuvaki şeklindedir

Yuvakî: Elleri üzerine dayanır, demektir.

١١٧٠- عَنْ أَنَسٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ لَا يَرْفَعُ يَدَيْهِ

فِي شَيْءٍ مِنَ الدُّعَاءِ إِلَّا فِي الْإِسْتِسْقَاءِ فَإِنَّهُ كَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ حَتَّى يَرَى

بَيَاضَ إِنْطَائِيهِ.

1170 - Enes radiyallahu anh'dan: Gerçekten Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, hiçbir duada ellerini (çok) kaldırmazdı, ancak yağmur duasında ellerini koltuklarının beyazı görünene kadar kaldırırdı. [\[184\]](#)

١١٧٠ - عَنْ أَنَسٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَنْشَقِي

هَكَذَا، يَغْبِي: وَمَنْ يَدَيْهِ وَجَعَلَ بَطْنَهُمَا مِمَّا يَلِي الْأَرْضَ حَتَّى رَأَيْتَ

بَيَاضَ إِنْطَائِيهِ.

1171 - Enes radiyallahu anh'dan: Gerçekten Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem yağmur duasını şöyle yapardı. Yani ellerini uzattı, iç kısımlarını yere doğru çevirdi hatta koltuklarının beyazını bile gördüm. [\[185\]](#)

İZAH

İlim adamlarının bazılarına göre felâketlerin savulması, kıtlılığın kalkması için duâ edildiğinde ellerin içi yere, dışı yukarı getirilir. Bir istek için duâ edildiğinde ellerin içi yukarı çevrilir. Delilleri de bu hadis-i şeriftir.

١١٧١ - عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ: أَخْبَرَنِي مَنْ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْعُو عِنْدَ أَحْجَارِ الزَّيْتِ بِاسْطِائِئِهِ.

1172 - Muhammed bin İbrahim'den: Birisi Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'i Ahcaru'z-zeyt'te avuçlarını yayarak duâ ettiğini gördüğünü bana haber verdi.

١١٧٢ - عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: شَكََا النَّاسُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُمُوحَ الْمَطَرِ فَأَمَرَ بِجَنَابِ فَوْضِعَ لَهُ فِي الْمَضَلَى، وَوَعَدَ

النَّاسَ يَوْمًا يَخْرُجُونَ فِيهِ. قَالَتْ عَائِشَةُ: فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَيْنَ بَذَا خَاجِبِ الشَّمْسِ فَقَعَدَ عَلَى الْجَنَابِ فَكَبَّرَ وَحَمِدَ

الله عَزَّ وَجَلَّ ثُمَّ قَالَ: «إِنَّكُمْ تَكُونُونَ جَدَبٌ وَإِيَّاكُمْ وَلَيْسَ خَارَ الصَّطْرِ
عَنْ إِبْرَاهِيمَ رَمَاهُ عَنْكُمْ وَقَدْ أَمَرَكُمْ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ تَدْعُوهُ وَوَعَدَكُمْ أَنْ
يَسْتَجِيبَ لَكُمْ». ثُمَّ قَالَ: «الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ، اَللَّهُمَّ! أَنْتَ اللهُ لَا إِلَهَ
إِلَّا أَنْتَ الْغَنِيُّ وَنَحْنُ الْفُقَرَاءُ. أَنْزِلْ عَلَيْنَا الْغَيْثَ وَاجْعَلْ مَا أَنْزَلْتَ لَنَا
نُورًا وَتِلْكَهَا إِلَى جِبِينِ» ثُمَّ رَفَعَ يَدَيْهِ، فَلَمْ تَزَلْ فِي الرَّفْعِ حَتَّى بَدَأَ يَبْأَضُ
يَطْنِيهِ، ثُمَّ حَوَّلَ إِلَى الثَّانِي ظَهْرَهُ، وَقَالَ - أَوْ: حَوَّلَ - رِدَائَهُ وَهُوَ
رَافِعٌ يَدَيْهِ، ثُمَّ انْحَبَلَ عَلَى الثَّانِي وَنَزَلَ فَصَلَّى رُكْعَتَيْنِ، فَأَتَشَأَ اللهُ سَجْدَةً
فَرَعَدَتْ وَبَرَقَتْ ثُمَّ أَتَطَرَّتْ بِإِذْنِ اللهِ، فَلَمْ يَأْتِ مُسْتَجِدَّهُ حَتَّى سَالَتِ
الشَّيُولُ، فَلَمَّا رَأَى سُرْعَتَهُمْ إِلَى الْكَفِّ حَسِبَكَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِدُهُ فَقَالَ: «أَشْهَدُ أَنَّ اللهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، وَأَنِّي عَبْدُ
اللهِ وَرَسُولُهُ».

قَالَ أَبُو ذَاوُدَ: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ إِسْنَادُهُ جَيِّدٌ. أَهْلُ الْحَدِيثِ يَقْرَأُونَ
«مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ»، وَإِنْ هَذَا الْحَدِيثُ خُجَّةٌ لَهُمْ.

1173 - Aîşe radiyallahu anha'dan: Ahali Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e yağmurun yağmayışından şikayet ettiler. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem minber hazırlanmasını emretti. Onun için musallâya (bir) minber kondu. İnsanlara (hâcete) çıkacakları günü de tayin etti.

Hız. Aîşe şöyle dedi: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem tayin ettiği günü sabah, güneşin kaşı (üst kenarı, aydınlığı) görüldüğü anda musallâya çıktı ve minber üzerine oturarak Aziz ve Celil olan Allah'a hamd edip tekbir aldı. Sonra şöyle buyurdu:

“Siz beldenizin kuraklığından yağmurun ilk yağma vaktinin sizden gecikmesinden şikayet ettiniz. Halbuki Aziz ve Celil olan Allah size

kendisinden istemenizi emretti. (istediğiniz takdirde) isteklerinizi kabul edeceğine söz verdi.” Sonra da:

“- Elhamdülillâhi Rabbil âlemîn.

Alemlerin Rabbi Rahmân, Rahîm din gününün tek sahibi olan Allah’a hamd olsun. Ey Allah(ım) Sen Allahsın, senden başka mabud yok. Sen zenginsin biz muhtâcız, üstümüze rahmetini saç, indireceğin rahmetini bize kuvvet ve bir zamana ulaştıracak azık kıl.” dedi. Sonra ellerini kaldırdı. O kadar kaldırdı ki koltuklarının beyazı bile görünür oldu, sonra da sırtını halka çevirip, elleri kalkık olarak cübbesin ters çevirdi. Daha sonra da yüzünü cemaata çevirip minberden inerek iki rekat namaz kıldı. Allah bir bulut peyda ettirdi. Gök gürledi, şimşek çaktı. Arkasından Allah’ın izni ile yağmur yağdı. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem daha mescidine gelmeden seller aktı, halkın sipere koşmalarını görünce azı dişleri görünene kadar güldü. Ve, “Allah’ım her şeye muktedir olduğuna, Benim Allah’ın kulu ve Rasûlü olduğuma şahitlik ederim.” dedi.

Ebû Dâvud şöyle dedi: Şu hadis garip ve isnâdı ceyyiddir. Ehl-i Medine “Mâlikî” yerine “Meliki yevmiddîn” okurlar. Bu hadis onlar için bir delildir.

İZAH

Kinn: Güneş ve yağmurdan koruyan siper demektir.

Nevâciz: Azı dişleri demektir.

١١٧٤- عَنْ أَنَسٍ قَالَ: أَصَابَ أَهْلَ الْمَدِينَةِ قَحْطٌ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَبَيْنَمَا هُوَ يَخْطُبُنَا يَوْمَ جُمُعَةٍ إِذْ قَامَ رَجُلٌ فَقَالَ:

يَا رَسُولَ اللَّهِ! هَلْكَ الْكَرَاعُ، هَلْكَ الشَّاءُ، فَأَذْعَ اللَّهُ أَنْ يَشْقَيْنَا، قَمَدُ يَدَيْهِ

وَرَدَقَا. قَالَ أَنَسٌ: وَإِنَّ السَّمَاءَ لَيَمُوتُ الرُّجَاجَةُ فَهَاجَتْ رِجْعٌ ثُمَّ انْتَشَلَتْ

سَحَابَةً ثُمَّ اجْتَمَعَتْ ثُمَّ أُرْسِلَتْ السَّمَاءُ غَزَالِيهَا، فَمَخَّرَجْنَا نَحْوَ مِائَةِ أَلْفِ

خَيْلٍ أَتَيْنَا مَنَازِلَنَا، فَلَمْ يَزَلِ الْمَطَرُ إِلَى الْجُمُعَةِ الْآخَرَى، فَقَامَ إِلَيْهِ ذَلِكَ

الرَّجُلِ أَوْ غَيْرُهُ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! تَهْتَمُّتِ الْيَبُوتُ فَأَذْعُ اللَّهُ أَنْ يَحْسِبَهُ

فَتَجَسَّمُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ: «عَوَّالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا»

فَنَظَرُوا إِلَى السُّحَابِ يَتَضَعُ خَوْلَ الْمَدِينَةِ كَأَنَّهُ إِكْلِيلٌ.

1174 - Enes radiyallahu anh'dan: Asr-ı saâdette Medinelilere kıtlık isabet etti. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bir vakitler Cuma günü bize hutbe okuyordu. Bir zât ayağa kalktı ve ey Allah'ın Rasûlü (kıtlıktan) at sürüleri, koyun sürüleri helak oldu. Allah'a duâ et de bize yağmur versin, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ellerini uzattı ve duâ buyurdu. Enes diyor ki:

Gök billur gibi parlaktı. Bir rüzgar esti ve sonra bulut peydâ oldu. Sonra bulut bir araya geldi. Sonra semâ (su deryasının) alt ağızlarını açıverdi. (Oradan) çıktık eve gelene kadar sulara daldık. Öbür cumaya kadar yağmur devam etti. (Bu defa) Evvelki zât veya başkası, Ey Allah'ın Rasûlü evler yıkıldı. Allah'a duâ et de yağmuru kessin, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem gülümsedikten sonra şöyle dedi:

“Civarımıza (yağsın) üzerimize değil.”

Bir de buluta baktım, sanki taç gibi Medine'nin civarına dağıldı. [\[186\]](#)

İZAH

Kürağ: At sürüsü demektir.

Zücâce: Cam billur demektir.

Azâlî: Azlâ kelimesinin çoğuludur. Su havuzlarının tarlaya su salınan alt ağızlarına denir.

İklîl: Gelinlerin başına geçirdikleri taca denir.

۱۱۷۵- عَنْ أَنَسٍ أَنَّهُ سَمِعَهُ يَقُولُ، فَذَكَرَ نَحْوَ حَبِيبِ عَبْدِ الْعَزِيزِ

قَالَ: فَوَقَّعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَيْهِ بِحِذَاءِ وَجْهِهِ فَقَالَ:

«اللَّهُمَّ اسْقِنَا» وَسَاقِ نَحْوَهُ.

1175 - Enes radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, ellerini yüzü hizasına kaldırdı ve:

“Yarabbî bize yağmur ver.” dedi. Şüreyk bir önce geçen hadisin benzerini sevketti. [187]

١١٧٦ - عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ: كَانَ رَسُولُ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اسْتَسْقَى قَالَ: «اللَّهُمَّ امْنِي عِبَادَكَ

وَبِهَابِنَكَ وَانْشُرْ رَحْمَتَكَ وَأَسْخِ بِبَلَدِكَ الْمَيِّتِ» هَذَا لَقَطٌ حَدِيثِ مَالِكٍ.

1176 - Amr bin Şuayb'ın dedesi Abdulah bin Amr'dan, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem yağmur duasında bulunduğu vakit:

“İlâhî kullarını ve dilsiz hayvanlarını suvar, rahmetini yay, ölü beldenî yeşert.” dedi.

Mâlik'in hadisinin lafzı budur.

261 - GÜNEŞ TUTULMASI NAMAZI

١١٧٧ - عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ عُثَيْبِ بْنِ عُمَيْرٍ: أَخْبَرَنِي مَنْ أَصْبَحَ -

وَوَلَّتْهُ أَنْهُ يُرِيدُ غُلُوقَهُ - [قَالَ:] كَيْفَ السُّنُسُ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِيَامًا شَدِيدًا

يَقُومُ بِالنَّاسِ ثُمَّ يَرْكَعُ ثُمَّ يَقُومُ ثُمَّ يَرْكَعُ ثُمَّ يَقُومُ ثُمَّ يَرْكَعُ، فَرَكَعَ رَكَعَتَيْنِ،

فِي كُلِّ رَكَعَةٍ ثَلَاثَ رَكَعَاتٍ يَرْكَعُ الثَّالِثَةَ ثُمَّ يَسْجُدُ، حَتَّى إِذَا رَجَعَا

يَزْعِمُ لِيُغْفِرَ عَلَيْهِمْ مِمَّا قَامَ بِهِمْ حَتَّى إِذَا سَجَدَ الْمَاءُ لِيَنْصَبُ عَلَيْهِمْ،

يَقُولُ إِذَا رَكَعَ: «اللَّهُ أَكْبَرُ» وَإِذَا رَفَعَ: «سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ» حَتَّى

تَجْلِسَ السُّنُسُ، ثُمَّ قَالَ: «إِنَّ السُّنُسَ وَالْقَمَرَ لَا يَتَكَلَّمَانِ لِمَرْبٍ أَعْبَدَ

وَلَا يَحْيَايِهِ وَلَكِنَّهُمَا آتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ يُحَوِّفُ بِهِمَا عِبَادَهُ،

فَإِذَا كُفِيَ قَاظَرَعُوا إِلَى الصَّلَاةِ».

1177 - Atâ'dan o da Ubeyd bin Umeyr radiyallahu anh'dan:

Bana tasdik ettiğim kimse haber verdi. -Zannediyorum ki; Ubeyd, Aişe radiyallahu anha'yı kastediyor- Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in hayatında güneş tutuldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem uzun müddet namazda ayakta durdu. Cemaat de durdu. Sonra rükû yaptı. Sonra geriye doğruldu. Tekrar rükû yaptı, yine geri kalktı. Tekrar rükû yaparak, iki rekat namaz kıldı. Her bir rekatta üç rükû yapıyor, üçüncü rükûdan sonra secde ediyordu. Hatta o gün bazı kimselere ayakta durmalarından dolayı baygınlık geldi. O kadar ki; ayılmaları için üzerlerine dolu kovalarla su dökülüyordu. Rükûa inerken Allahu Ekber, rükûdan kalkarken de Semiallahu limen hamideh diyordu. Güneş açılana kadar böyle yalvardı. Ve sonra da:

“- Güneş ve ay kimsenin ölümü ve kimsenin hayatı için tutulmazlar. Lâkin onlar Aziz ve Celil olan Allah'ın alâmetlerinden iki alâmettir. Onlarla kullarını korkutur. Ay ve güneş tutuldukları vakit namaza koşun” buyurdu. [\[188\]](#)

İZAH

Asr-1 saadette güneş tutulması hicretin onun yılı olmuştur.

Güneş tutulduğu zaman, Cuma kıldırın imam, ezansız ve ikametsiz en az iki rekat namaz kıldırır. Kıraatı İmam Azam'a göre gizli yapar.

İmam Azam'a göre her rekatta bir rükû, iki secde yapar.

İmam Şâfiî, Mâlik ve Ahmed bin Hanbel'e göre: Her rekatta iki secde, iki rükû yapar.

Küsuf namazı hakkında rivâyetler muhtelifdir. Gelecek hadislerde de görüleceği üzere, her rekatta üç rükû iki secde, diğer bir rivâyette dört rükû, iki secde vardır..

Bir rivâyette her rekâtta beş rükû, iki secde vardır.

Bir rivâyetle Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in bir rekatta bir rükû, iki secde yaptığı nakledilmiştir. Bu rivâyetlerin hepsi doğrudur. Bu rivâyetlere bakarak güneş tutulmasının bir defa olmadığı, tutulmanın uzun ve kısa sürmesine göre rekatlarda rükûun çoğaltılıp azaltıldığı anlaşılmaktadır.

Maâlim-us-Sünen'de Hattabî şöyle diyor: Bunların hepsi câizdir. Duruma ve hacetin miktarına göre, rükûlar artırılıp azaltılarak kılınabilir.

262 - GÜNEŞ TUTULMASI NAMAZI, DÖRT RÜKÛ İLE YAPILIR DİYEN KİMSE

١١٧٨- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: كُتِبَتْ الشُّنُسُ عَلَى عَهْدِ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَكَانَ ذَلِكَ الْيَوْمَ الَّذِي مَاتَ فِيهِ

إِبْرَاهِيمَ [أ] بَنُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ النَّاسُ: إِنَّمَا كُتِبَتْ

لِمَوْتِ إِبْرَاهِيمَ، فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى بِالنَّاسِ بِسِتِّ

رَكَعَاتٍ فِي أَرْبَعِ سَجَدَاتٍ، كَبَّرَ ثُمَّ قَرَأَ قَاطِلَ الْقِرَاءَةِ ثُمَّ رَكَعَ نَحْوًا مِمَّا

قَامَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَقَرَأَ دُونَ الْقِرَاءَةِ الْأُولَى ثُمَّ رَكَعَ نَحْوًا مِمَّا قَامَ ثُمَّ رَفَعَ

رَأْسَهُ فَقَرَأَ الْقِرَاءَةَ الثَّالِثَةَ دُونَ الْقِرَاءَةِ الثَّانِيَةِ ثُمَّ رَكَعَ نَحْوًا مِمَّا قَامَ ثُمَّ

رَفَعَ رَأْسَهُ فَانْحَدَرَ لِلْمُسْجُودِ فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ قَامَ فَرَكَعَ ثَلَاثَ رَكَعَاتٍ

فَبَلَّ أَنْ يَسْجُدَ، لَيْسَ فِيهَا رُكْعَةٌ إِلَّا الَّتِي قَبْلَهَا أَمْلَأَ مِنَ الَّتِي بَعْدَهَا، إِلَّا

أَنْ رُكْعَةً نَحْوَ مِنْ قِيَامِهِ. قَالَ: ثُمَّ تَأَخَّرَ فِي صَلَاتِهِ فَتَأَخَّرَتِ الْعُشُورُ

نَعْمَ ثُمَّ تَقَدَّمَ فَقَامَ فِي مَقَامِهِ وَتَقَدَّسَتِ الْعُشُورُ فَقَضَى الصَّلَاةَ وَقَدْ

طَلَعَتِ الشُّنُسُ، فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّ الشُّنُسَ وَالْقَمَرَ آيَاتَانِ مِنْ آيَاتِ

اللَّهِ هُرَّ وَجَلَّ لَا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ بَشَرٍ، فَإِذَا رَأَيْتُمْ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ فَصَلُّوا

حَتَّى تَنْجَلِيهِ» وَنَاقَ بَقِيَّةَ الْحَدِيثِ.

1178 - Câbir bin Abdullah radiyallahu anh'dan: rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in asr-ı saâdetinde güneş tutuldu. O gün Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in oğlu İbrahim vefat etmişti. İnsanlar, güneş Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in oğlu İbrahim'in ölümünden dolayı tutuldu, dediler.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem hemen kalktı (güneşin açılması için) her rekatta üç rükû olmak üzere, iki rekaatta altı rükû, dört secde yaptı. Başlangıç tekbirini aldı. Sonra kıraatta bulundu. Ve kıraatı uzattı. Sonra kıraatte bulundu. Ve kıraatı uzattı. Sonra ayakta durduğu kadar rükû yaptı. Sonra başını kaldırdı. Önceki okuduğundan daha az kıraatte bulundu. Tekrar ayakta durduğu kadar rükû yaptı. Sonra başını yine kaldırdı. Ve ikinci defa okuduğundan daha az olarak, üçüncü okumayı okudu. Sonra yine ayakta durduğu kadar rükû etti. Daha sonra da ayak üstü kalkıp secdeye inerek, iki secde yaptı. Sonra kalktı, secdeden önce her önceki bir rükûu, kendinden sonrakinden uzun olarak üç rükû yaptı. Şu kadar ki, rükû, ayakta durmasına yakındı. Namazda, namazgahından biraz geri çekildi, onunla saflarda geri çekildi. Tekrar ilerledi, ilk makamına durdu. Saflar da ilerledi, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namazını bitirdi. Güneş açıldı, ve: “- Ey nâs ay ve güneş Aziz ve Celil olan Allah'ın alametlerinden iki alamettir. Ne bir kimsenin ölümü ne de hayatı için tutulurlar. Ay ve güneş tutulmasından bir şey gördüğünüz vakit açılana kadar namaz kılın” buyurdu. [189]

Râvî bundan sonra hadisin kalanını sevketti.

١١٧٩- عَنْ جَابِرٍ قَالَ: كُثِّبَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

لَهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي يَوْمٍ شَدِيدِ الْحَرِّ، فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ بِأَصْحَابِهِ فَأَطَالَ الْقِيَامَ حَتَّى جَعَلُوا يَخْجُرُونَ ثُمَّ رَفَعَ فَأَطَالَ ثُمَّ رَفَعَ

فَأَطَالَ ثُمَّ رَفَعَ فَأَطَالَ ثُمَّ رَفَعَ فَأَطَالَ ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ قَامَ فَصَنَعَ

نَحْوًا مِنْ ذَلِكَ فَكَانَ أَرْبَعُ رَكَعَاتٍ وَأَرْبَعُ سَجَدَاتٍ، وَسَاقِ الْحَدِيثِ.

1179 - Câbir radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in asr-ı saâdetinde çok sıcak bir günde Güneş tutuldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ashabına namaz kıldırıldı. Ve o kadar ayakta durdu ki, (ashab) yüz üstü düşüyorlardı. Sonra rükû yaptı ve uzattı. Sonra kalktı ve uzattı. Tekrar uzun bir rükû yaptı. Yine doğruldu. Uzun zaman ayakta durdu. Daha sonra da iki secde yaptı. Tekrar kalktı, evvelkine benzer bir şekilde yaptı. (İki rekatta) dört rükû, dört de secde oldu. Râvî hadisi sevketti. ^[190]

١١٨٠- عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ:

خَسَفَتِ الشَّمْسُ فِي حَيَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَخَرَجَ رَسُولُ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْمَسْجِدِ فَقَامَ فَكَبَّرَ وَصَفَّ النَّاسُ وَرَأَاهُ

فَاثْتَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِرَاءَةً طَوِيلَةً، ثُمَّ كَبَّرَ فَرَفَعَ رُكُوعًا

طَوِيلًا، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ: «سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ»، ثُمَّ

قَامَ فَاثْتَرَأَ قِرَاءَةً طَوِيلَةً هِيَ أَدْنَى مِنَ الْقِرَاءَةِ الْأُولَى ثُمَّ كَبَّرَ فَرَفَعَ رُكُوعًا

طَوِيلًا هُوَ أَدْنَى مِنَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ قَالَ: «سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، رَبَّنَا

وَلَكَ الْحَمْدُ»، ثُمَّ فَعَلَ فِي الرُّكُوعِ الْآخَرِ بِمِثْلِ ذَلِكَ، فَاسْتَحْضَلَ أَرْبَعَ

رَكَعَاتٍ وَأَرْبَعَ سَجَدَاتٍ، وَانْجَلَّتِ الشَّمْسُ قَبْلَ أَنْ يَنْصَرِفَ.

1180 - Peygamberimizin ailesi Aişe radıyallahu anha'dan:

Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem'in sağlığında güneş tutuldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem mescidine gelerek, tekbir alıp namaza durdu. Cemaat de arkasına saf tuttu. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem kıraatı uzattı. Sonra tekbir alıp uzun bir rükû yaptı. Sonra başını kaldırarak, “Semiallahü limen hamide rabbene velekel hamd.” “Hamd edenin hamdini Allah işitir. Ey bizim Rabbimiz. Hamd sana mahsusudur.” dedi. Sonra kalktı, ilk okuduğuna yakın uzunca kıraatte bulundu. Sonra tekbir alıp uzun bir rükû yaptı. Bu ilk rükûdan biraz kısa idi. Sonra ““Semiallahülimen hamide rabbene velekel hamd.” dedi. Sonra öbür rekatta da bunun aynını

yaptı. Dört rükû ve dört secdeyi tamamladıktan sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem kalkıp gitmeden güneş açıldı. [191]

١١٨١- عَنْ إِبْنِ شِهَابٍ قَالَ: كَانَ كَثِيرُ بْنُ عَبَّاسٍ يُحَدِّثُ أَنَّ عَبْدَ

اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ كَذَلِكَ يُحَدِّثُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى

فِي كُسُوفِ الشَّمْسِ بِتِلْكَ حَدِيثِ غَزْوَةِ عَنْ عَائِشَةَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ فِي كُلِّ رَكَعَةٍ رَكَعَتَيْنِ

1181 - İbn-i Şihâb radıyallahu anh'dan:

Kesir bin Abbas; Abdullah bin Abbas'ın Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'in güneş tutulmasında namaz kıldığını haber verdiğini, haber verdi. Urve'nin Hz. Aişe radıyallahu anha'dan Peygamber sallallahu aleyhi vesellem iki rekat kıldı, her rekatta iki rükû yaptı, dediği gibi. [192]

١١٨٢- عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ قَالَ: إِنَّكَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَبْدِ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَإِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

صَلَّى بِهِمْ فَقَرَأَ بِسُورَةِ مِنَ الطُّوْلِ وَرَكَعَ خَمْسَ رَكَعَاتٍ وَسَجَدَ

سَجْدَتَيْنِ، ثُمَّ قَامَ الثَّانِيَةَ فَقَرَأَ سُورَةً مِنَ الطُّوْلِ وَرَكَعَ خَمْسَ رَكَعَاتٍ

لَسَجْدَةٍ سَجْدَتَيْنِ، ثُمَّ جَلَسَ كَمَا هُوَ مُتَعَقِّلُ الْقَيْلَةِ يَدْعُو خَشْيَ الْجَلَى

كُسُوفَهَا.

1182 - Übey bin Ka'b radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in sağlığında güneş tutuldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ashaba uzun sûrelerden okuyarak namaz kıldırdı. Ve beş rükû ile iki secde yaptı. İkinci rekata kalkarak, uzun bir sûre okuyup, beş rükû ile iki secde yaptı. Sonra namazda gibi kıbleye karşı oturup güneş açılana kadar duâ etti.

١١٨٣- عَنْ إِبْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّهُ صَلَّى

فِي كُسُوفِ الشَّمْسِ فَقَرَأَ ثُمَّ رَكَعَ ثُمَّ قَرَأَ ثُمَّ رَكَعَ ثُمَّ قَرَأَ ثُمَّ رَكَعَ ثُمَّ قَرَأَ
ثُمَّ رَكَعَ ثُمَّ سَجَدَ وَالْأُخْرَى مِثْلَهَا.

1183 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem güneş tutulmasından dolayı namaz kıldı. Okudu, sonra rükû yaptı. Tekrar okudu, yine rükû yaptı. Yine okudu tekrar rükû yaptı. Sonra okudu tekrar rükû yaptı. Daha sonra da secde etti. Diğer rekatta da bunun aynısını yaptı. ^[193]

١١٨٤ - عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ عِبَادٍ الْعَبْدِيِّ - مِنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ - أَنَّهُ شَهِدَ
خُطْبَةَ يَوْمَا لِسَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ قَالَ: قَالَ سَمُرَةُ: بَيْنَمَا أَنَا وَغُلَامٌ مِنَ
الْأَنْصَارِ نَزِمِي غَزَضَيْنِ لَنَا حَتَّى إِذَا كَانَتِ الشَّمْسُ قَبْدَ رَمَحَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةٍ
فِي عَيْنِ النَّازِلِ مِنَ الْأَفْقِ إِسْوَدَّتْ حَتَّى آخَضَتْ كَأَنَّهَا ثَمُودَةٌ، فَقَالَ أَخَذْنَا
لِصَاحِبِهِ: انْطَلِقْ بِنَا إِلَى الْمَسْجِدِ فَوَافُوا لِيُخْبِرُنَا شَأْنَ هَذِهِ الشَّمْسِ
يُوسُوفُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أَمْرِهِ حَدَّثَنَا. قَالَ: فَلَقِينَا فَإِذَا هُوَ
بَارِزٌ فَاسْتَقْدَمَ فَصَلَّى فَقَامَ بِنَا كَأَطْوَلَ مَا قَامَ بِنَا فِي صَلَاةٍ قَطُّ لَا نَسْمَعُ
لَهُ صَوْتًا. قَالَ: ثُمَّ رَكَعَ بِنَا كَأَطْوَلَ مَا رَكَعَ بِنَا فِي صَلَاةٍ قَطُّ لَا نَسْمَعُ لَهُ
صَوْتًا. قَالَ: ثُمَّ سَجَدَ بِنَا كَأَطْوَلَ مَا سَجَدَ بِنَا فِي صَلَاةٍ قَطُّ لَا نَسْمَعُ لَهُ
صَوْتًا. ثُمَّ فَعَلَ فِي الرَّكْعَةِ الْآخَرَى مِثْلَ ذَلِكَ قَالَ: فَوَافَقَ تَجَلِّيَ الشَّمْسِ
جُلُوسَهُ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ. قَالَ: ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى اللَّهُ وَأَنْشَأَ عَلَيْهِ
وَشَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَشَهِدَ أَنَّهُ عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ثُمَّ سَاقَ أَخَذَنَا بِنِ
يُونُسَ خُطْبَةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

1184 - Ehl-i Basra'dan Sa'lebe bin İbâd el-Abdî'den:

Sa'lebe bir gün Semura bin Cündüb'ün hutbesine rastladı. Semura o hutbesinde şunları söylemiştir:

– Bir zaman ensardan bir erkek çocuğu ile iki hedefe silah atıyorduk. Güneş ufukta bakanın gözüne iki veya üç mızrak boyu görünüyordu. Karardı, rengi ot gibi olana kadar döndü. Birimiz arkadaşına bizi mescide götür. Allah'a yemin ederim ki, güneşin şu hali Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in ümmeti hakkında bir iş yapmasına sebep olacak, dedi.

Mescide gittik ki, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem orada (bir kalabalık ile) idi. Öne geçti ve namaz kıldırdı. Bizi, bize daima kıldırıldığı namazların en uzununu kadar ayakta durdurdu. Onun okuyuşunu hiç işitmedik. Sonra bize daima yaptırdığı secdelerin en uzununu kadar secde ettirdi. Yine sesini işitmedik. Diğer rekatta da bunun aynısını yaptı.

Râvî diyor ki:

– Güneşin açılması onun ikinci rekatta oturmasına rastgeldi. Sonra da selam verdi. Selamı müteakip kalktı. Allah'a hamdetti. Senâda bulundu ve şehâdet kelimelerini okudu. Ahmed bin Yunus, Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem'in hutbesini sevketti. ^[194]

١١٨٥- عَنْ قَبِيضَةَ الْهَلَالِيِّ قَالَ: تَمَسَّكَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَخَرَجَ فَرَعًا يَجْرُ ثَوْبُهُ وَأَنَا مَعَهُ يَوْمَئِذٍ بِالْمَدِينَةِ

نَضَلُّى رَكَعَتَيْنِ قَاطِلَاتٍ فِيهِمَا الْقِيَامُ ثُمَّ انْصَرَفَ وَانْجَلَتْ فَقَالَ: «إِنَّمَا هُنِي

الْآيَاتُ يُخَوِّفُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهَا، فَإِذَا رَأَيْتُمُوهَا فَصَلُّوا تَخَاضَعْتُ صَلَاةَ

صَلَّيْتُمُوهَا مِنَ الْمَكْتُوبَةِ».

1185 - Kâbisetü'l-Hilâlî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in sağlığında birgün güneş tutuldu. O gün ben de Medine'de Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ile berâberdim. Peygamberimiz korku ile elbisesini çekerek, acele çıktı ve ayakta duruşları uzun, iki rekat namaz kıldırdı. Rasûlullah sallallahu aleyhi

vesellem namazdan kalktı, güneş de açıldı. Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu:

“- Şüphesiz şu (Allah’ın) alametleridir. Bunlarla (kullarını) ikaz eder. Güneşin tutulduğunu gördüğünüz vakit, farzlardan en yeni (son) kıldığınız namaz gibi namaz kılın.”^[195]

١١٨٦ - عَنْ هِلَالِ بْنِ عَامِرٍ: أَنَّ قَبِيضَةَ الْهَيْلَالِيِّ خَدَّتُهُ أَنَّ الشَّمْسَ

كُتِبَتْ بِمَعْنَى حَدِيثِ مُوسَى قَال: حَتَّى يَذُوبَ الشُّجُومُ.

1186 - Hilâl bin Âmir radiyallahu anh’dan:

Kâbisa el-Hilâlî bin Amr’e: Güneş tutulmuştu, diyerek Musa bin İsmail’in hadisi gibi rivâyet etti. Râvî Ahmed bin İbrahim, (bu rivâyette) (Hz. Peygamber zamanında güneş tutuldu) öyle ki, yıldızlar görünüyordu, dedi.

263 - SALÂT-I KÜSÛFTA KIRAAT

١١٨٧ - عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كُتِبَتْ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى

بِالنَّاسِ فَقَامَ فَخَرَزَتْ قِرَاءَتُهُ فَرَأَيْتُ أَنَّهُ قَرَأَ بِسُورَةِ الْبَقَرَةِ وَسَأَلَ الْحَدِيثَ

لَمْ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ قَامَ فَأَطَالَ الْقِرَاءَةَ فَخَرَزَتْ قِرَاءَتُهُ فَرَأَيْتُ أَنَّهُ قَرَأَ

بِسُورَةِ آلِ عِمْرَانَ.

1187 - Aişe radiyallahu anha’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’in sağlığında güneş tutulmuştu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem (mescide) çıkarak kalktı. Cemaate namaz kıldırdı. Ne okuduğunu tahmin ettim. Bakara sûresini okuduğunu zannederim. Hadisi sevk etti. Sora iki secde etti, sonra da (ikinciye) kalkarak okumayı uzattı. Ne okuduğunu tahmin ettim: Sûre-i Âl-i İmran okuduğunu zannederim.

İZAH

Hattabî diyor ki; bu hadis-i şerif Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in küsuf namazında kıraatı gizli okuduğuna delâlet eder. Eğer, açık okusa idi, tahmin ve takdir etmeye ne lüzum vardı diyor. İmam Azam hazretleri, Şâfiî ve Mâlik hazretlerine göre küsuf namazında kıraat gizli okunur. (Mealimü's-Sünen, c. 2, s. 43)

۱۱۸۸- عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ قِرَاءَةً

طَوِيلَةً فَجَهَرَ بِهَا - يَغْنِي فِي صَلَاةِ الْكُسُوفِ.

1188 - Aişe radıyallahu anha'dan:

– Salât-ı küsûfta Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem uzun ve açık kıraatte bulundu.

İZAH

Bu hadis-i şerif bir önce geçen hadisin aksidir, bu hadiste küsuf namazında kıraatin açıktan okunacağı bildiriliyor. Ahmed bin Hanbel de bu görüştedir. (Mealimü's-Sünen, c. 2, s. 43)

۱۱۸۹- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: خُصِفَتِ الشَّمْسُ فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالنَّاسُ مَعَهُ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا يَنْخَوِرُ مِنْ سُورَةِ

الْبَقَرَةِ ثُمَّ رَكَعَ وَسَأَلَ الْحَدِيثَ.

1189 - İbn-i Abbas radıyallahu anh'dan:

– Güneş tutulmuştu, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem cemaatle birlikte namaz kıldı. Bakara sûresini okuyacak kadar ayakta durdu. Sonra da rükû etti (diye) râvî hadisi sevk etti.^[196]

264 - KÜSÛF NAMAZINDA “NAMAZ” DİYE ÇAĞIRMA

۱۱۹۰- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كُصِفَتِ الشَّمْسُ فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا فَتَأَدَّى أَنَّ الصَّلَاةَ جَامِعَةٌ.

1190 - Aîşe radıyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

– Güneş tutulmuştu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz bir kimseye namaza davet etmesini emretti. O şahıs da namaz toplayıcıdır, (cemaatle kılınacak) diye bağırdı.

265 - GÜNEŞ TUTULDUĞUNDA SADAKA VERMEK

۱۱۹۱- عَنْ عَلِيَّةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْفَتَنُ

وَالْفَقْرُ لَا يَخِفَانِ لِمُؤْمٍ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ، فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَادْعُوا اللَّهَ

عَزَّ وَجَلَّ وَكَبِّرُوا وَتَصَدَّقُوا».

1191 - Aîşe radıyallahu anha'dan:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“- Güneş ve ay ne bir kimsenin hayatı, ne de ölümü için tutulurlar. Onların tutulduğunu gördüğünüz vakit, Aziz ve Celil olan Allah’a duâ edin, tekbir alın, sadaka verin” buyurdu. [\[197\]](#)

266 - GÜNEŞ TUTULDUĞUNDA (KÖLE) ÂZÂD ETMEK

۱۱۹۲- عَنْ أَسْمَاءَ قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْتِرُ

بِالْعَتَاقَةِ فِي صَلَاةِ الْكُسُوفِ.

1192 - Esmâ radıyallahu anhâ'dan:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Kûsuf namazı ile birlikte (köle) azadını emrederdi.

267 - KÜSÛF NAMAZI İKİ REKATTIR DİYENLERİN DELİLLERİ

۱۱۹۳- عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ قَالَ: كُتِبَتْ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَعَلَ يُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ رَكَعَتَيْنِ وَيَسْأَلُ

عَنْهَا حَتَّىٰ إِنجَلَتْ.

1193 - Numan bin Beşir radiyallahu anh'dan:

– Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem zamanında güneş tutulduğunda ikişer rekat kılar, güneş açılana kadar onun açılması için duâ ederdi.

İZAH

Bu hadisin ifadeleri, (her iki rekatin bitiminde) güneşin açılıp açılmadığını cemaate soruyordu şeklinde de anlaşılmıştır.

۱۱۹۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: انْكَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

لَمْ يَكُذْ يَرْكَعْ، ثُمَّ رَكَعَ فَلَمْ يَكُذْ يَرْفَعْ، ثُمَّ رَفَعَ فَلَمْ يَكُذْ يَسْجُدْ، ثُمَّ

سَجَدَ فَلَمْ يَكُذْ يَرْفَعْ، ثُمَّ رَفَعَ فَلَمْ يَكُذْ يَسْجُدْ، ثُمَّ سَجَدَ فَلَمْ يَكُذْ يَرْفَعْ،

ثُمَّ رَفَعَ، وَفَعَلَ فِي الرُّكُوعِ الْآخَرَىٰ مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ نَفَخَ فِي آخِرِ سُجُودِهِ

فَقَالَ «أَفْ أَفْ»، ثُمَّ قَالَ: «رَبِّ أَلَمْ تَعَذِّبْنِي أَنْ لَا تُعَذِّبَهُمْ وَأَنَا فِيهِمْ، أَلَمْ

تَعَذِّبْنِي أَنْ لَا تُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَكْبِرُونَ؟» فَقَرَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ مِنْ صَلَاتِهِ وَقَدْ أَمَّحَصَتِ الشَّمْسُ وَسَاقَى الْحَدِيثِ.

1194 - Abdullah bin Amr radiyallahu anh'dan:

– Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem'in sağlığında güneş tutuldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namaza durdu. Kıyamı o kadar uzattı

ki, neredeyse rükûa eğilmeyecekti. Sonra sanki doğrulmayacakmış gibi (uzun) bir rükû yaptı. Daha sonra başını kaldırdı ve secdeye varmayacakmış gibi ayakta kaldı. Sonunda secdeye kapandı. Bunu da sanki başını kaldırmayacakmış gibi uzattı. Sonra secdeden kalkıp aynı şekilde uzun zaman oturarak kaldı. Akabinde (ikinci) secdeyi yapıp başını kaldırmayacakmış gibi bunu da uzattı. Sonra doğruldu “üf üf” diye üfledi.

“- Ey benim Rabbim! Ben onların içersinde iken, onları azap etmeyeceğini bana vaad etmedin mi? Ve onlar istiğfara devam ettikleri müddetçe onlara azap etmeyeceğini bana vaad etmedin mi?” dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namazından ayrıldı, bu esnada güneş de açılmıştı.

Bundan sonra Sâib bin Mâlik hadisinin kalan kısmını zikretti.

١١٩٥- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: بَيْنَمَا أَنَا أَتَرْمِي بِأَسْهُمٍ فِي حَيْثَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ كُفِيتِ الشَّمْسُ فَتَبَاهَتُ
وَقُلْتُ: لَأَنْظُرَنَّ مَا أَخَذَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُوفُ
الشَّمْسِ الْيَوْمَ فَأَتَيْتُ إِلَيْهِ وَهُوَ زَافِقٌ يَذِيحُ يَسْتَبِيحُ وَيُحَبِّدُ وَيَهْلِلُ وَيُدْعُو
حَتَّى حَسِرَ عَنِ الشَّمْسِ فَقَرَأَ بِسُورَتَيْنِ وَزَكَّعَ رَتَعَيْنِ

1195 - Abdurrahman bin Semûra radiyallahu anh'dan:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in sağlığında bir gün ben ok atışı yapıyordum. Birden güneş tutuldu. Okları bırakarak, bugün güneşin tutuluşu, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e ne yaptırarak? Bakacağım, dedim. Onun yanına vardım ki, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ellerini kaldırmış, tesbih okuyor. Hamd ediyor, tevhit getiriyor. Güneş açılana kadar böyle duâ etti. Efendimiz iki sûre okuyarak iki rekat namaz kıldı.

268 - KARANLIK VE BENZERİ HALLERDE NAMAZ KILMAK

١١٩٦- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ النَّغَرِ: حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ: كَانَتْ ظُلُمَةٌ

عَلَى عَهْدِ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ - قَالَ: - فَأَتَيْتُ أَنَسًا فَقُلْتُ: يَا أَبَا حَفْصَةَ هَلْ

كَانَ يَمِينُكُمْ بِشَلِّ هَذَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ:

مَعَاذَ اللَّهِ! إِنْ كُنْتُ الرِّيحُ لَتَدْعُهُ فَيُجَاوِزُ الْمَسْجِدَ مَخَافَةَ الرِّيحِ.

1196 - Ubeydullah bin Nadr radiyallahu anh'dan:

– Babam bana şöyle haber verdi:

– Enes bin Mâlik zamanında bir karanlık oldu. Ben Enes'e gelerek:

– Ey Hamza'nın babası! Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem zamanında bunun gibi karanlık size isabet eder mi idi? dedim. Enes: Allah'a sığınırız. Bazen rüzgar şiddetli eserdi de, kıyametin kopması korkusundan mescide koşardık, dedi.

269 - BÜYÜK ALAMETLER VUKUUNDA SECDE

١١٩٧ - عَنْ عِكْرِمَةَ قَالَ: قِيلَ لِأَبْنِ عَبَّاسٍ: مَا نَتَّ فُلَانَةٌ بَعْضُ أَزْوَاجِ

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَخَرَّ سَاجِدًا، فَقِيلَ لَهُ: تَسْجُدُ هَلِيمَ السَّاعَةِ؟

فَقَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا رَأَيْتُمْ آيَةً فَاسْجُدُوا»

وَأَيُّ آيَةٍ أَكْثَرُ مِنْ ذَهَابِ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

1197 - İkrime radiyallahu anh'dan: İbn-i Abbas'a, Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem'in hanımlarından falan öldü, denildi. İbn-i Abbas:

– Derhal secdeye kapandı. Ona:

– Şu saatte secde mi yapıyorsun, denildi. O da, Peygamber sallallahu aleyhi vesellem,

“- Önemli bir hadise gördüğünüz vakit secde edin” buyurdu. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem’in hanımlarının ölümünden daha büyük hangi hadise olabilir, dedi.

[174]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti’s-Salât, b. 156, n. 1280, s. 407, c. 1

[175]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti’s-Salât, b. 156, n. 1280, s. 407, c. 1

[176]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti’s-Salât, b. 156, n. 1278, s. 407, c. 1

[177]. Müslim, Kitâbu’l-Cuma, b. 3, n. 891, s. 607, c. 2; Tirmizî, Ebvâbu’s-Salât, b. 385, n. 534, s. 413, c. 2; Neseî, Kitâbu’l-Iydeyn, b. 5, n. 1568, s. 183, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti’s-Salât, b. 157, n. 1282, s. 408, c. 1

[178]. Neseî, Kitâbu’l-Iydeyn, n. 1573; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti’s-Salât, b. 157, n. 1290, s. 410, c. 1

[179]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti’s-Salât, b. 162, n. 1299, s. 412, c. 1

[180]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti’s-Salât, b. 167, n. 1313, s. 416, c. 1

[181]. Buharî, Kitâbu’l-İstiska, b. 4, s. 16, c. 2; Müslim, Kitâbu’s-Salâtü’l-İstiska, b. 9, n. 894, s. 611, c. 2; Tirmizî, b. 395, n. 556, s. 442, c. 2; Neseî, Kitâbu’l-İstiska, b. Hucûrul İmam ilel musallâ; İbn-i Mâce, Ebvâbu İkâmeti’s-Salât, b. 153, n. 1267, s. 403, c. 1

[182]. Neseî, Kitâbu’l-İstiska, b. 1, s. 256, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti’s-Salât, b. 153, n. 1266, s. 403, c. 1; Tirmizî, Kitâbus’s-Salât, b. 395, n. 558, s. 445, c. 2

[183]. Tirmizî, Ebvâbu’s-Salât, b. 395, n. 557, s. 443, c. 2

[184]. Buharî, Kitâbu’l-İstiska, b. 21, s. 21, c. 2; Müslim, Kitâbu’l-İstiska, b. 1, n. 895, s. 612, c. 2; Neseî, Kitâbu’l-İstiska, b. Yerfeu, s. 158, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti’s-Salât, b. 154, n. 1271, s. 405, c. 1

[185]. Müslim, Kitâbu’l-İstiska, b. 1, n. 895, s. 612, c. 2

[186]. Buharî, Kitâbu'l-İstiska, b. 13, s. 19, c. 2; Müslim, Kitâbu'l-İstiska, b. 2, n. 897, s. 612, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-İstiska, b. Zikruddua, s. 160, c. 3

[187]. Buharî, Kitâbu'l-İstiska, b. 13, s. 19, c. 2; Müslim, Kitâbu'l-İstiska, b. 2, n. 897, s. 612, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-İstiska, b. Zikrid-dua, s. 160, c. 3

[188]. Müslim, Kitâbu Kûsuf, b. 1, n. 901, s. 618, c. 2; Neseî, Kitabu Kûsuf, b. 1, s. 126, c. 3

[189]. Müslim, Kitâbu Kûsuf, b. 3, n. 904, s. 622, c. 2

[190]. Müslim, Kitâbu Kûsuf, b. 1, n. 901, s. 619, c. 2; Neseî, Kitabu Kûsuf, b. 4, s. 128, c. 3

[191]. Buharî, Kitâbu Kûsuf, b. 4, n. 25, c. 2; Müslim, Kitâbu Kûsuf, b. 1, n. 901, s. 128, c. 3; Neseî, Kitabu Kûsuf, b. 4, s. 128, c. 3; Tirmizî, Ebvâbu Kûsuf, b. 396, n. 56, s. 250, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu Kûsuf, b. 152, n. 1263, s. 401, c. 1

[192]. Buharî, Kitâbu Kûsuf, b. 19, s. 31, c. 2; Müslim, Kitâbu Kûsuf, b. 1, n. 902, s. 620, c. 2; Neseî, Kitabu Kûsuf, b. Nev-i Ahar, s. 129, c. 3

[193]. Müslim, Kitâbu Kûsuf, b. 4, n. 908, s. 627, c. 2; Tirmizî, Ebvâbu Kûsuf, b. 396, n. 60, s. 446, c. 2; Neseî, Kitabu Kûsuf, b. 5, s. 129, c. 3

[194]. Neseî, Kitabu Kûsuf, b. Nevi Ahar, s. 131, c. 3

[195]. Neseî, Kitabu Kûsuf, b. Nevi Ahar, s. 141, c. 3

[196]. Buharî, Kitâbu Kûsuf, b. 3, s. 25, c. 2; Müslim, Kitâbu Kûsuf, b. 5, n. 910, s. 627, c. 2; Neseî, Kitabu Kûsuf

[197]. Müslim, Kitâbu Kûsuf; Buharî, Kitâbu Kûsuf, b. 2, s. 24, c. 2; Neseî, Kitabu Kûsuf

[174]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 156, n. 1280, s. 407, c. 1

[175]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 156, n. 1280, s. 407, c. 1

[176]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 156, n. 1278, s. 407, c. 1

[177]. Müslim, Kitâbu'l-Cuma, b. 3, n. 891, s. 607, c. 2; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 385, n. 534, s. 413, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-Iydeyn, b. 5, n. 1568, s. 183, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 157, n. 1282, s. 408, c. 1

[178]. Neseî, Kitâbu'l-Iydeyn, n. 1573; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 157, n. 1290, s. 410, c. 1

[179]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 162, n. 1299, s. 412, c. 1

[180]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 167, n. 1313, s. 416, c. 1

[181]. Buharî, Kitâbu'l-İstiska, b. 4, s. 16, c. 2; Müslim, Kitâbu's-Salâtü'l-İstiska, b. 9, n. 894, s. 611, c. 2; Tirmizî, b. 395, n. 556, s. 442, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-İstiska, b. Hucûrul İmam ilel musallâ; İbn-i Mâce, Ebvâbu İkâmeti's-Salât, b. 153, n. 1267, s. 403, c. 1

[182]. Neseî, Kitâbu'l-İstiska, b. 1, s. 256, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 153, n. 1266, s. 403, c. 1; Tirmizî, Kitâbus's-Salât, b. 395, n. 558, s. 445, c. 2

[183]. Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 395, n. 557, s. 443, c. 2

[184]. Buharî, Kitâbu'l-İstiska, b. 21, s. 21, c. 2; Müslim, Kitâbu'l-İstiska, b. 1, n. 895, s. 612, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-İstiska, b. Yerfeu, s. 158, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 154, n. 1271, s. 405, c. 1

[185]. Müslim, Kitâbu'l-İstiska, b. 1, n. 895, s. 612, c. 2

[186]. Buharî, Kitâbu'l-İstiska, b. 13, s. 19, c. 2; Müslim, Kitâbu'l-İstiska, b. 2, n. 897, s. 612, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-İstiska, b. Zikruddua, s. 160, c. 3

[187]. Buharî, Kitâbu'l-İstiska, b. 13, s. 19, c. 2; Müslim, Kitâbu'l-İstiska, b. 2, n. 897, s. 612, c. 2; Neseî, Kitâbu'l-İstiska, b. Zikrid-dua, s. 160, c. 3

[188]. Müslim, Kitâbu Küsuf, b. 1, n. 901, s. 618, c. 2; Neseî, Kitâbu Küsuf, b. 1, s. 126, c. 3

[189]. Müslim, Kitâbu Kûsuf, b. 3, n. 904, s. 622, c. 2

[190]. Müslim, Kitâbu Kûsuf, b. 1, n. 901, s. 619, c. 2; Neseî, Kitabu Kûsuf, b. 4, s. 128, c. 3

[191]. Buharî, Kitâbu Kûsuf, b. 4, n. 25, c. 2; Müslim, Kitâbu Kûsuf, b. 1, n. 901, s. 128, c. 3; Neseî, Kitabu Kûsuf, b. 4, s. 128, c. 3; Tirmizî, Ebvâbu Kûsuf, b. 396, n. 56, s. 250, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu Kûsuf, b. 152, n. 1263, s. 401, c. 1

[192]. Buharî, Kitâbu Kûsuf, b. 19, s. 31, c. 2; Müslim, Kitâbu Kûsuf, b. 1, n. 902, s. 620, c. 2; Neseî, Kitabu Kûsuf, b. Nev-i Ahar, s. 129, c. 3

[193]. Müslim, Kitâbu Kûsuf, b. 4, n. 908, s. 627, c. 2; Tirmizî, Ebvâbu Kûsuf, b. 396, n. 60, s. 446, c. 2; Neseî, Kitabu Kûsuf, b. 5, s. 129, c. 3

[194]. Neseî, Kitabu Kûsuf, b. Nevi Ahar, s. 131, c. 3

[195]. Neseî, Kitabu Kûsuf, b. Nevi Ahar, s. 141, c. 3

[196]. Buharî, Kitâbu Kûsuf, b. 3, s. 25, c. 2; Müslim, Kitâbu Kûsuf, b. 5, n. 910, s. 627, c. 2; Neseî, Kitabu Kûsuf

[197]. Müslim, Kitâbu Kûsuf; Buharî, Kitâbu Kûsuf, b. 2, s. 24, c. 2; Neseî, Kitabu Kûsuf

1149 - Aişe radıyallahu anha'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Ramazan ve Kurban (bayramı namazında) birinci rekatta yedi, ikinci de beş tekbir alırdı.^[174]

1150 - İbn-i Şihab'tan geçen hadisın isnadı ve manasında rivâyet edildi. (Birinci rekatta yedi, ikinci rekatta beş tekbir) iki rûkû tekbirinin gayridir, dedi.^[175]

Ebû Dâvud şöyle diyor: Bu hadisi Vekî ve İbn-i Mübarek rivâyet ettiler, yedi ve beş tekbir dediler.^[176]

Ömer bin Hattab radiyallahu anh, Ebû Vâkid el-Leysî'ye Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Kurban ve Ramazan (bayramında) ne okurdu diye sordu. O da her ikisinde de Kaf ve Kamer sûrelerini okurdu, dedi.^[177]

“- Biz hutbe okuyacağız. Hutbede bulunmak isteyen otursun, gitmek isteyen de gitsin” buyurdu.^[178]

1156 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, bayram günü bir yoldan gitti. Sonra da başka bir yoldan döndü.^[179]

Ashab-ı kiram bayram günü yağmura tutuldular, bunun üzerine Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem onlara bayram namazını mescitte kıldırdı.^[180]

1161 - Abbad bin Temim'in amcasından; Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, cemaatle yağmur duasına çıktı. Kıraatı her ikisinde de açık okuyarak iki rekat namaz kıldırdı. Kibleye karşı dönerek cübbesini ters çevirip ellerini kaldırarak duâ etti ve yağmur istedi.^[181]

Ebû Dâvud: İhbar Nüfeylî'nindir, doğrusu İbn-i Utbe'dir, dedi.^[182]

1168 - Ebûllahm oğullarının azatlısı Umeyr radiyallahu anh'dan, O Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'i Zevrâ'ya yakın Zeyt taşlarının yanında ayak üstü ellerini başından yukarı geçirmeksizin yüzüne karşı kaldırmış olarak duâ eder, yağmur isterken gördü.^[183]

1170 - Enes radiyallahu anh'dan: Gerçekten Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, hiçbir duada ellerini (çok) kaldırmazdı, ancak yağmur duasında ellerini koltuklarının beyazı görünene kadar kaldırırdu.^[184]

1171 - Enes radiyallahu anh'dan: Gerçekten Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem yağmur duasını şöyle yapardı. Yani ellerini uzattı, iç kısımlarını yere doğru çevirdi hatta koltuklarının beyazını bile gördüm.^[185]

Bir de buluta baktım, sanki taç gibi Medine'nin civarına dağıldı.^[186]

“Yarabbî bize yağmur ver.” dedi. Şüreyk bir önce geçen hadisin benzerini sevketti.^[187]

“- Güneş ve ay kimsenin ölümü ve kimsenin hayatı için tutulmazlar. Lâkin onlar Aziz ve Celil olan Allah’ın alâmetlerinden iki alâmettir. Onlarla kullarını korkutur. Ay ve güneş tutuldukları vakit namaza koşun” buyurdu. [188]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem hemen kalktı (güneşin açılması için) her rekatta üç rükû olmak üzere, iki rekaatta altı rükû, dört secde yaptı. Başlangıç tekbirini aldı. Sonra kıraatta bulundu. Ve kıraatı uzattı. Sonra kıraatte bulundu. Ve kıraatı uzattı. Sonra ayakta durduğu kadar rükû yaptı. Sonra başını kaldırdı. Önceki okuduğundan daha az kıraatte bulundu. Tekrar ayakta durduğu kadar rükû yaptı. Sonra başını yine kaldırdı. Ve ikinci defa okuduğundan daha az olarak, üçüncü okumayı okudu. Sonra yine ayakta durduğu kadar rükû etti. Daha sonra da ayak üstü kalkıp secdeye inerek, iki secde yaptı. Sonra kalktı, secdeden önce her önceki bir rükûu, kendinden sonrakinden uzun olarak üç rükû yaptı. Şu kadar ki, rükû, ayakta durmasına yakındı. Namazda, namazgahından biraz geri çekildi, onunla saflarda geri çekildi. Tekrar ilerledi, ilk makamına durdu. Saflar da ilerledi, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namazını bitirdi. Güneş açıldı, ve: “- Ey nâs ay ve güneş Aziz ve Celil olan Allah’ın alametlerinden iki alamettir. Ne bir kimsenin ölümü ne de hayatı için tutulurlar. Ay ve güneş tutulmasından bir şey gördüğünüz vakit açılana kadar namaz kılın” buyurdu. [189]

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’in asr-ı saâdetinde çok sıcak bir günde Güneş tutuldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ashabına namaz kıldırıldı. Ve o kadar ayakta durdu ki, (ashab) yüz üstü düşüyorlardı. Sonra rükû yaptı ve uzattı. Sonra kalktı ve uzattı. Tekrar uzun bir rükû yaptı. Yine doğruldu. Uzun zaman ayakta durdu. Daha sonra da iki secde yaptı. Tekrar kalktı, evvelkine benzer bir şekilde yaptı. (İki rekatta) dört rükû, dört de secde oldu. Râvî hadisi sevketti. [190]

Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem’in sağlığında güneş tutuldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem mescidine gelerek, tekbir alıp namaza durdu. Cemaat de arkasına saf tuttu. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem kıraatı uzattı. Sonra tekbir alıp uzun bir rükû yaptı. Sonra başını kaldırarak, “Semiallahü limen hamide rabbene velekel hamd.” “Hamd edenin hamdini Allah işitir. Ey bizim Rabbimiz. Hamd sana mahsusudur.” dedi. Sonra

kalktı, ilk okuduğuna yakın uzunca kıraatte bulundu. Sonra tekbir alıp uzun bir rükû yaptı. Bu ilk rükûdan biraz kısa idi. Sonra ““Semiallahülimen hamide rabbene velekel hamd.” dedi. Sonra öbür rekatta da bunun aynını yaptı. Dört rükû ve dört secdeyi tamamladıktan sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem kalkıp gitmeden güneş açıldı.^[191]

Kesir bin Abbas; Abdullah bin Abbas’ın Peygamber sallallahu aleyhi vesellem’in güneş tutulmasında namaz kıldığını haber verdiğini, haber verdi. Urve’nin Hz. Aişe radiyallahu anha’dan Peygamber sallallahu aleyhi vesellem iki rekat kıldı, her rekatta iki rükû yaptı, dediği gibi.^[192]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem güneş tutulmasından dolayı namaz kıldı. Okudu, sonra rükû yaptı. Tekrar okudu, yine rükû yaptı. Yine okudu tekrar rükû yaptı. Sonra okudu tekrar rükû yaptı. Daha sonra da secde etti. Diğer rekatta da bunun aynısını yaptı.^[193]

– Güneşin açılması onun ikinci rekatta oturmasına rastgeldi. Sonra da selam verdi. Selamı müteakip kalktı. Allah’a hamdetti. Senâda bulundu ve şehâdet kelimelerini okudu. Ahmed bin Yunus, Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem’in hutbesini sevketti.^[194]

“- Şüphesiz şu (Allah’ın) alametleridir. Bunlarla (kullarını) ikaz eder. Güneşin tutulduğunu gördüğünüz vakit, farzlardan en yeni (son) kıldığınız namaz gibi namaz kılın.”^[195]

– Güneş tutulmuştu, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem cemaatle birlikte namaz kıldı. Bakara sûresini okuyacak kadar ayakta durdu. Sonra da rükû etti (diye) râvî hadisi sevk etti.^[196]

“- Güneş ve ay ne bir kimsenin hayatı, ne de ölümü için tutulurlar. Onların tutulduğunu gördüğünüz vakit, Aziz ve Celil olan Allah’a duâ edin, tekbir alın, sadaka verin” buyurdu.^[197]

YOLCULUK NAMAZIYLA İLGİLİ HADİSLER

270 - YOLCU NAMAZI

١١٩٨ - عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: فُرِضَتِ الصَّلَاةُ رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ فِي

الْحَضَرِ وَالسَّفَرِ فَأُثِرَتْ صَلَاةُ السَّفَرِ وَزِيدَ فِي صَلَاةِ الْحَضَرِ.

1198 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Namaz seferde de, hazarda da ikişer rekat olarak farz kılındı. Seferî namazlar aynı bırakıldı. Hazarî namaza ziyâde olundu. [\[198\]](#)

İZAH

Bu hadis misafir olanların kıldığı ikişer rekat farzın asıl olduğuna delildir. Seferde dört rekatlı farzları kısaltarak iki kılmak, İmam Azam'a göre vaciptir. Şâfiî ve Mâlik hazretlerine göre tam kılmak da câiz kısaltarak da câizdir. (Avnü'l-Mabud, c. 1, s. 464)

١١٩٩ - عَنْ يَعْلَى بْنِ أُمَيَّةَ قَالَ: قُلْتُ لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ: أَرَأَيْتَ

إِقْصَارَ النَّاسِ الصَّلَاةَ وَإِنَّمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يُفْتِنَكُمْ الَّذِينَ

كَفَرُوا﴾ فَقَدْ خَفَ ذَلِكَ الْيَوْمَ، فَقَالَ: عَجِبْتُ مِمَّا عَجِبْتَ مِنْهُ، فَذَكِّرْتُ

ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «صَدَقَ اللَّهُ عَزَّ

وَجَلَّ بِهَا عَلَيْكُمْ فَأَقْبِلُوا صَدَقَتَهُ».

1199 - Yâ'lâ bin Ümeyye radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ömer bin Hattab'a: Nâsın (seferde) namazı kısalttıklarını görmüyor musun? Ancak, Allah Teâlâ şöyle buyurdu: “Eğer kafirlerin sizi fitneye uğratacaklarından korkarsanız, namazı kısaltmanızda size bir vebal yoktur.” Şüphesiz, o korkunç günler geçti, dedim.

Ömer de şöyle dedi: Senin teaccüb ettiğine, ben de teaccüb etmiştim de. O'nu Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e söylemiştim. Rasûlullah

sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz: “O, bir sadakadır, Allah onu size bağışladı. Allah’ın sadakasını kabul ediniz” buyurdu. [\[199\]](#)

İZAH

Hattâbî diyor ki: Namazlarda aslolan tamamlamaktır. Kısaltmak sonradandır. Eğer böyle olmasaydı. Hz. Ömer ve Yâ’lâ bin Ümeyye korku haricinde namazı kısaltmakta taaccüb ederler miydi? Onların taaccübü, kısaltmanın tam bir asıldan olduğunu gösterir. Bir kısmı kaldırılır, diğer kısmı olduğu gibi bırakılır.

١٢٠٠ - عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي عَمَّارٍ يُحَدِّثُ

فَذَكَرَهُ نَحْوَهُ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: زَوَّاهُ أَبُو عَاصِمٍ وَحُمَّادُ بْنُ مَسْعَدَةَ كَمَا زَوَّاهُ ابْنُ بَكْرِ.

1200 - İbn-i Cüreyc “Ben Abdullah bin Ebî Ammar’ı şöyle derken duydum dedi ve bir önceki hadisi nakletti.

Ebû Dâvud dedi: Bu hadisi Ebû Âsım ile Hammâd bin Mes’ade, İbn-i Bekr’in rivâyet ettiği gibi rivâyet ettiler.

271 - YOLCU NAMAZI NE ZAMAN KISALTILIR?

١٢٠١ - عَنْ يَحْيَى بْنِ يَزِيدَ الْهَمْدَانِيِّ قَالَ: سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ

عَنْ قِصْرِ الصَّلَاةِ، فَقَالَ أَنَسُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

إِذَا خَرَجَ مَسِيرَةً ثَلَاثَةَ أَمْيَالٍ أَوْ ثَلَاثَةَ فَرَاسِخَ - شُعْبَةُ شَكْ - يُصَلِّي

رَكْعَتَيْنِ.

1201 - Yahya bin Yezid el-Hünâî radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’in şöyle dediğini işittim. “Rabbiniz, bir dağın uç tepesinde koyun yayan ve ezan okuyup namaz kılan çobandan râzı olur. Aziz ve Celil olan Allahu Teâlâ şöyle buyurur. - Şu kuluma bakın,

benden korkusundan ezan okuyor, namazını kılıyor, ben kulumu bağışladım ve şüphesiz onu cennetime koycağım.”^[202]

273 - YOLCUNUN VAKTİN GİRİP GİRMEDİĞİNDEN ŞÜPHELİ OLARAK NAMAZ KILMASI

١٢٠٤- عَنْ الْمُشَحَّاجِ بْنِ مُوسَى قَالَ: قُلْتُ لِأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ:

عَدَيْتُنَا مَا سَجَعْتَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: كُنَّا إِذَا كُنَّا

مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي السَّفَرِ فَقُلْنَا زِلَّتِ الشَّمْسُ أَوْ

لَمْ تَزَلْ صَلَّى الظُّهْرَ ثُمَّ ارْتَحَلْ.

1204 - Mishâc bin Musa radıyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Enes bin Mâlik’e, Peygamberimizden işittiğini bize anlat dedim. Enes de şöyle dedi: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Efendimizle berâber seferde bulunduğumuz zaman biz (öğle vakti) güneş batıya meyletti mi etmedi mi derken o, öğleyi kıldırır, sonra yola devam ederdi.

١٢٠٥- عَنْ شُعْبَةَ: حَدَّثَنِي حَمَزَةُ الْعَلَيْدِيُّ - رَجُلٌ مِنْ بَنِي صَبَةَ -

قَالَ: سَجَعْتُ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ يَقُولُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

إِذَا نَزَلَ مِنْزِلًا لَمْ يَزْنَجِلْ حَتَّى يُصَلِّيَ الظُّهْرَ، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: وَإِنْ كَانَ

يَنْظِفُ النَّهَارَ؟ قَالَ: وَإِنْ كَانَ يَنْظِفُ النَّهَارَ.

1205 - Şu’be radıyallahu anh’dan: Bana Dabbe oğullarından biri olan Hamza el-Âizî haber verdi de dedi ki: Enes bin Mâlik’in şöyle dediğini işittim. Enes: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bir yere indiği zaman öğle namazını kılmadan hareket etmezdi. Bir kimse Enes’e gündüzün tam yarısı (güneşin tam tepeye dikildiği vakit) olsa da mı? dedi. Enes de, isterse gündüzün yarısında olsun (öğleyi kılmadan hareket etmezdi) dedi.^[203]

274 - YOLCULUKTA İKİ NAMAZI BİRLEŞTİREREK KILMAK

١٢٠٦- عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ عَامِرِ بْنِ وَائِلَةَ، أَنَّ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ

أَخْبَرَهُمْ: أَنَّهُمْ خَرَجُوا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي

غَزْوَةِ تَبُوكَ، فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْمَعُ بَيْنَ

الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ وَالْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ، فَأَخَّرَ الصَّلَاةَ يَوْمًا ثُمَّ خَرَجَ

فَصَلَّى الظُّهْرَ وَالْعَصَرَ جَمِيعًا، ثُمَّ دَخَلَ ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى الْمَغْرِبَ

وَالْعِشَاءَ جَمِيعًا.

1206 - Ebû't-Tufeyl Âmir bin Vâsile radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Muaz bin Cebel kendilerine şu haberi vermiştir. Tebuk seferinde, Peygamber sallallahu aleyhi vesellem öğle ile ikindiye, akşam ile yatsıyı birleştirerek kıldı. Bir gün namazın (birini) tehir etti, sonra çıkarak öğle ile ikindi namazını bir arada kıldı. Sonra çadırına girdi, sonra tekrar çıktı, akşamla yatsıyı bir arada kıldı. [\[204\]](#)

١٢٠٧- عَنْ نَافِعٍ: أَنَّ ابْنَ عُمَرَ اسْتَضَرَّحَ عَلَى صَفِيَّةَ وَهِيَ بِمَكَّةَ،

فَسَارَ حَتَّى غَرَبَتِ الشَّمْسُ وَنَدَبَ النُّجُومُ فَقَالَ: إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا عَجَلَ بِهِ أَنْزَلَ فِي سَفَرٍ جَمَعَ بَيْنَ هَاتَيْنِ الصَّلَاتَيْنِ، فَسَارَ

حَتَّى غَابَ الشَّمْسُ فَتَنَزَّلَ فَجَمَعَ بَيْنَهُمَا.

1207 - Nâfi radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

İbn-i Ömer Mekke'de iken (karısı) Safiye'nin ölümü (haberi) için çağrıldığında, nihayet güneş batıp yıldızlar görüldü. İbn Ömer Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'in seferde işi acele olduğu zaman bu iki namaz

arasını cem ederdi, dedi. Ve aydınlık kaybolana kadar yürüdü. Sonra (binitinden) indi. Akşamla yatsıyı bir arada kıldı. ^[205]

١٢٠٨ - عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

كَانَ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ، إِذَا رَأَتْ الشَّمْسُ قَبْلَ أَنْ يَزْتَجَلَ جَمَعَ بَيْنَ الظُّهْرِ

وَالْعَصْرِ، وَإِنْ يَزْتَجَلَ قَبْلَ أَنْ تَرِيغَ الشَّمْسُ أَخَّرَ الظُّهْرَ حَتَّى يَنْزِلَ

لِلْعَصْرِ، وَفِي الْمَغْرِبِ مِثْلُ ذَلِكَ: إِنْ غَابَتِ الشَّمْسُ قَبْلَ أَنْ يَزْتَجَلَ

جَمَعَ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ، وَإِنْ يَزْتَجَلَ قَبْلَ أَنْ تَغِيبَ الشَّمْسُ أَخَّرَ

الْمَغْرِبَ حَتَّى يَنْزِلَ لِلْعِشَاءِ ثُمَّ جَمَعَ بَيْنَهُمَا.

1208 - Muaz bin Cebel radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Tebük seferinde iken yola çıkmadan güneş batıya kayarsa öğle ile ikindiye bir arada kıldadı. Eğer yola çıktıktan sonra güneş batıya kayarsa, ikindi namazı kılmak için vasıtasından inene kadar öğleyi tehir eder, (ikisini bir kıldadı) akşam da aynı yapardı. Eğer yola çıkmazdan önce güneş batarsa akşamla yatsıyı bir arada kıldadı. Eğer güneş batmazdan önce yola çıkarsa, yatsı namazını kılmak için inene kadar akşamı tehir eder, sonra aralarını cem ederdi.

İZAH

Yalnız arefe günü öğle namazı ile ikindi namazı, öğle vaktinde Arafat'ta, bayram gecesı akşamla yatsı namazı, yatsı vaktinde berâberce Müzdelefe'de kılınır. İmam Azam'ın reyı budur. Başka vakitleri cem etmezler. Şâfî'ye göre cem câizdir.

١٢٠٩ - عَنْ ابْنِ عُثْمَرَ قَالَ: مَا جَمَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وَسَلَّمَ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ قَطُّ فِي الشَّعْرِ إِلَّا مَرَّةً.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَهَذَا يَرْوَى عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُثْمَرَ

مُؤْتَمَرًا عَلَى ابْنِ عُمَرَ، أَنَّهُ لَمْ يَرِ ابْنَ عُمَرَ جَمَعَ بَيْنَهُمَا قَطُّ إِلَّا بِذَلِكَ

الْحَالَةَ - يَعْنِي لَيْلَةَ اسْتِطْرَاحِ عَلَى صَفِيَّةَ - وَرُويَ مِنْ حَدِيثِ مَكْحُولٍ

عَنْ نَافِعٍ: أَنَّهُ رَأَى ابْنَ عُمَرَ فَعَلَّ ذَلِكَ مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ.

1209 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem seferde akşam ile yatsı arasını ancak bir defa cem etmiştir.

Ebû Dâvud dedi: Bu hadis, Eyyüb Nafi İbn-i Ömer senediyle mevkufen rivâyet olundu. Nafi, İbn-i Ömer'in bu iki namaz arasını cem ettiğini ancak karısı Safiye'nin ölüm haberi duyurulduğu gece gördü. Mekhûl'un Nafi'den rivâyet ettiği hadis (de şöyledir: Nafi) İbn-i Ömer'i böyle yaparken bir veya iki kere görmüştür.

١٢١٠- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ جَمِيعًا، وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ جَمِيعًا، فِي غَيْرِ

خَوْفٍ وَلَا سَفَرٍ. قَالَ مَالِكٌ: أَرَى ذَلِكَ كَانَ فِي مَطَرٍ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَاهُ حُمَادُ بْنُ سَلَمَةَ نَحْوَهُ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ. وَرَوَاهُ قُتَيْبَةُ

بْنُ خَالِدٍ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ قَالَ: فِي سَفَرَةٍ سَافَرْنَاَهَا إِلَى تَبُوكَ.

1210 - Abdullah bin Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem ne seferde, ne de korku içinde olmadığı halde öğle ile ikindiye bir arada, akşamla yatsıyı bir arada kıldı. Mâlik, bunun yağmurlu bir günde olduğu görüşündeyim, dedi. [206]

Ebû'z-Zübeyr dedi ki: Bu hadise Tebük seferine çıktığımızda oldu.

İZAH

Müctehidler, yağmur sebebiyle namazları cem etmede ihtilaf ettiler. İmam Mâlik ile Ahmed bin Hanbel şartsız kayıtsız yağmurlu günde öğle ile ikindinin, akşam ile yatsının cem edilmesine cevaz verdiler. Eğer her iki namaza başlarken yağmur devam ederse, Şâfiî ve Sevrî de câizdir, diyorlar. Ebû Hanife ve Evzâî ise yağmur sebebiyle namazlar cem edilemez, her namaz vaktinde kılınmalıdır, diyorlar. (Avnü-l-Ma'bûd, c. 1, s. 469)

١٢١١- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: جَمَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ وَالْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ بِالْمَدِينَةِ مِنْ غَيْرِ

خَوْفٍ وَلَا مَطَرٍ، فَقِيلَ لَابْنِ عَبَّاسٍ: مَا أَرَادَ إِلَيَّ ذَلِكَ، قَالَ: أَرَادَ أَنَّ

لَا يُخْرِجُ أُمَّتَهُ.

1211 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Medine-i Münevvere'de ne korku ne de yağmur olmadığı halde öğle ile ikindi, akşam ile yatsı namazlarını bir arada kıldı.

İbn-i Abbas'a, Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'in cem etmedeki kastı ne idi, denildi. İbn-i Abbas, ümmetine meşakkat çıkarmamak istedi, cevabını verdi.^[207]

١٢١٢- عَنْ نَافِعٍ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ وَاقِدٍ: أَنَّ مُؤَدَّنَ ابْنِ عُمَرَ قَالَ:

الضَّلَاةُ، قَالَ بَرَزَ، حَتَّى إِذَا كَانَ قَبْلَ غُيُوبِ الشُّفَى نَزَلَ فَصَلَّى

الْمَغْرِبَ، ثُمَّ انتَظَرَ حَتَّى غَابَ الشُّفَى وَصَلَّى الْعِشَاءَ، ثُمَّ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا عَجَلَ بِهِ أَمْرٌ صَنَعَ بِفَلِ الْيَوْمِ صَنَعَتَهُ

فَسَارَ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ مَسِيرَةَ ثَلَاثٍ.

نَالَ أَبُو خَالُودٍ: رَوَاهُ ابْنُ جَابِرٍ عَنْ نَافِعٍ مَحْذُورًا هَذَا بِإِسْنَادِهِ.

1212 - Nâfi ve Abdullah bin Vâkîd radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre: İbn-i Ömer'in müezzini essalât (namaz vakti) demişti. İbn-i Ömer ona yürü, yürü dedi, ve (akşam) aydınlık kaybolmazdan önceki an olunca indi ve akşamı kıldı. Sonra aydınlık kaybolana kadar bekledi, yatsıyı kıldı ve şöyle dedi: Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'in acele bir işi olduğunda şu benim yaptığım gibi yapardı. (İbn-i Ömer) o gün ve gece üç günlük yol yürüdü.

١٢١٢- عَنْ ابْنِ جَابِرٍ بِهَذَا الْمَعْنَى. قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَرَوَاهُ عُبَيْدُ

اللَّهُ بْنُ الْعَلَاءِ عَنْ ثَابِعٍ قَالَ: سَمِعْتُ إِذَا كَانَ عِنْدَ ذَهَابِ الشَّفَقِ نَزَلَ

فَجَمَعَ بَيْنَهُمَا.

1213 - İbn-i Câbir'den rivâyet edildiğine göre, bir önce geçen hadisin manası rivâyet olundu.

Ebû Dâvud dedi: Bu hadisi Abdullah bin Alâ, Nâfi'den rivâyet etti. Dedi ki: Şafağın kaybolduğu vakit indi, akşam ve yatsı namazı arasını cem etti.

١٢١٤- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ بِالْمَدِينَةِ ثَمَانِيًا وَسِتِّينَ، الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ وَالِإِشَاءَ وَلَمْ

يَقُلْ سَلِيمَانُ وَمُسَدَّدٌ: «بِنَا».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَرَوَاهُ صَالِحٌ مَوْلَى الثَّوَامَةِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: «فِي غَيْرِ مَطَرٍ».

1214 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem yedi sekiz defa bize Medine'de öğle ile ikindiye, akşam ile yatsıyı (bir arada) kıldırdı. Râvîlerden Süleyman ve Müseddet (bize) cümlesini nakletmediler.

Ebû Dâvud dedi ki: (Ümeyye bin Halef'in kızı) Tev'eme'nin âzatlısı Salih (bin Nebhan) İbn-i Abbas'tan bu hadisi rivâyet etti de, yağmursuz olduğu zaman dedi.[\[208\]](#)

١٢١٥- عَنْ جَابِرٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَابَتْ لَهُ

الشَّمْسُ بِمَكَّةَ فَجَمَعَ بَيْنَهُمَا بِسَرَفٍ.

1215 - Câbir radıyallahu anh'dan: Bir gün Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Mekke'de iken güneş batmıştı. Akşamla yatsı arasını serif denilen (yerde) cem etti.^[209]

١٢١٦- عَنْ هِشَامِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: بَيْنَهُمَا عَشْرَةُ أَمْيَالٍ يَعْنِي بَيْنَ

مَكَّةَ وَسَرَفٍ.

1216 - Hişam bin Sa'd radıyallahu anh'dan: Mekke ile Serif arası on millik mesafedir.

١٢١٧- عَنِ اللَّيْثِ قَالَ: قَالَ رَبِيعَةُ يَعْنِي كَتَبَ إِلَيْهِ: حَدَّثَنِي عَبْدُ

اللَّهِ بْنُ دِينَارٍ قَالَ: غَابَتِ الشَّمْسُ وَأَنَا عِنْدَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ فَمَرَرْنَا

فَلَمَّا رَأَيْنَاهُ قَدْ أَمْسَى قُلْنَا الصَّلَاةَ فَسَارَ حَتَّى غَابَ الشَّمْسُ وَتَصَوَّبَتِ

الشُّجُومُ ثُمَّ إِذْ نَزَلَ فَصَلَّى الصَّلَاتَيْنِ تَجْمَعًا ثُمَّ قَالَ: رَأَيْتُمْ رَسُولَ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا جَدَّ بِهِ السَّيْرُ صَلَّى صَلَاتِي هَذِهِ، يَقُولُ:

يَجْمَعُ بَيْنَهُمَا بَعْدَ لَيْلٍ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَاهُ غَاثِمُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سَالِمٍ. وَرَوَاهُ

ابْنُ أَبِي نَجِيحٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ دُرَيْشٍ، أَنَّ لَجَمَعَ

بَيْنَهُمَا مِنْ ابْنِ عُمَرَ كَانَ بَعْدَ عُيُوبِ الشَّمْسِ.

1217 - Leys radıyallahu anh'dan: Rabia O'na şöyle yazdı: Bana Abdullah bin Dinar haber verdi. Ve dedi ki: Ben Abdullah bin Ömer'in yanında bulunuyordum, güneş battı. Biz yola devam ettik, ortalığın karardığını görünce biz es-salât (namaza) dedik. (İbn-i Ömer) akşam aydınlığı kaybolup, yıldızlar eğilene kadar yola devam etti. Sonra indi. Akşamla yatsıyı cem etti. Ve şöyle dedi: “Ben, Rasûlullah'ın acele yola çıktığı zaman

namazı şu benim kıldığım gibi kıldığını gördüm. Bu iki namazı gece girdikten sonra birleştirirdi.”

Ebû Dâvud dedi: Bu hadisi Âsım bin Muhammed de kardeşinden o da Sâlim’den rivâyet etti. İbn-i Ebû Necîh, İsmail bin Abdurrahman bin Zübeyr’den, İbn-i Ömer’den rivâyet olundu. Akşamla yatsı arasını cem etmesi akşam aydınlığı kaybolduktan sonra idi.

١٢١٨- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ إِذَا ارْتَحَلَ قَبْلَ أَنْ تَرِيحَ الشَّمْسُ أَخَّرَ الظُّهْرَ إِلَى وَقْتِ الْعِصْرِ

ثُمَّ نَزَلَ فَجَمَعَ بَيْنَهُمَا فَإِنْ زَاغَتِ الشَّمْسُ قَبْلَ أَنْ يَرْتَجَلَ صَلَّى الظُّهْرَ

ثُمَّ رَكِبَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: كَانَ مُفَضَّلَ قَاهِيَةِ بَطْنِ وَكَانَ مُجَابِبَ الدُّعْوَى وَهُوَ

ابْنُ فَضَالَةَ.

1218 - Enes bin Mâlik radiyallahu anh’dan: Peygamber sallallahu aleyhi vesellem yola güneşin zevâline den önce çıktığı vakit öğle namazını ikindi vaktine kadar tehir eder sonra iner, öğle ile ikindinin aralarını cem ederdi. Eğer Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem hareket etmezden önce güneş (batıya) kaymışsa öğleyi kılar, sonra (vasıtasına) binerdi (yola çıkardı).

Ebû Dâvud şöyle diyor: Râvîlerden Mufaddal, Mısır kadısı idi, duası makbul bir zattır. O, Fezale’nin oğludur.

١٢١٩- عَنْ عَقِيلِ بْنِ هَذَا الْحَدِيثِ بِإِسْنَادِهِ قَالَ: وَنَوَيْتُ الْخَيْرَ الْمَعْرُوبَ

حَتَّى يَجْمَعَ بَيْنَهُمَا وَيَزِينَ الْعِشَاءَ حِينَ يَغِيبُ الشَّمْسُ

1219 - Ukayl (önceki) hadisi aynı senedle rivâyet etmiş ve demiştir ki: Peygamber sallallahu aleyhi vesellem akşamla yatsı arasını cem edebilmek için akşam aydınlığın kaybolduğu vakte kadar tehir ederdi. [\[210\]](#)

١٢٢٠- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ، إِذَا ارْتَحَلَ قَبْلَ أَنْ تَرِيحَ الشَّمْسُ آخِرَ الظُّهْرِ حَتَّى
يَجْمَعَهَا إِلَى الْعَصْرِ فَيُصَلِّيَنِيهِمَا جَمِيعًا، وَإِذَا ارْتَحَلَ بَعْدَ زَيْغِ الشَّمْسِ
صَلَّى الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ جَمِيعًا ثُمَّ سَارَ، وَكَانَ إِذَا ارْتَحَلَ قَبْلَ الْمَغْرِبِ
آخِرَ الْمَغْرِبِ حَتَّى يُصَلِّيَهَا مَعَ الْعِشَاءِ، وَإِذَا ارْتَحَلَ بَعْدَ الْمَغْرِبِ عَجَلَ
الْعِشَاءَ فَضَلَّاهَا مَعَ الْمَغْرِبِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَلَمْ يَرَوْا هَذَا الْحَدِيثَ إِلَّا ثَبِيحَةَ وَحْدَهُ.

1220 - Muaz bin Cebel radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Tebük gazvesinde iken güneş batıya kaymadan önce hareket ederse, öğleyi, ikindiyle cem etmeye tehir eder ve ikisini berâber kılardı. Güneş batıya kaydktan sonra hareket ettiği zaman öğle ile ikindiye bir arada kılar, sonra yola çıkardı. Akşam namazından önce yola çıkarsa yatsı ile berâber kılanı kadar akşamı tehir ederdi. Güneş battıktan sonra yola çıktığı vakit yatsıda acele eder, onu akşamla berâber kılardı.

Ebû Dâvud diyor ki: Şu hadis-i şerifi Kuteybe'den başka kimse rivâyet etmedi. [\[211\]](#)

275 - SEFERÎ NAMAZLARDA KIRAATI KISALTMAK

١٢٢١- عَنْ أَبِي بَرَاءٍ قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَصَلَّى بِنَا الْعِشَاءَ الْآخِرَةَ فَقَرَأَ فِيهَا إِحْدَى الرَّكَعَتَيْنِ

بِالَّتَيْنِ وَالرُّثُوثُ.

1221 - Berâ radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem'le bir sefere çıkmıştık. Bize yatsı namazını kıldırdı da iki rekattan birinde vettîni vezzeytûni (suresini) okudu.

276 - SEFERDE NAFİLE NAMAZ

١٢٢٢- عَنِ الزَّوَادِ بْنِ عَازِبٍ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: صَحِبْتُ رَسُولَ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَمَانِيَةَ عَشَرَ سَفَرًا فَمَا رَأَيْتُهُ تَرُكُ رَكْعَتَيْنِ إِذَا زَاغَتِ

الشَّمْسُ قَبْلَ الظُّهْرِ.

1222 - Berâ bin Âzib el-Ensârî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem ile onsekiz seferde bulundum, güneş batıya kaydktan sonra, öğleden önce iki rekat (nafileyi) terk ettiğini görmedim. [213]

١٢٢٣- حَدَّثَنَا جَيْسِيُّ بْنُ خَفْصٍ بْنِ عَاصِمٍ بْنِ عَمَرَ بْنِ الْحَطَّابِ

عَنْ أَبِيهِ قَالَ: صَحِبْتُ ابْنَ عَمَرَ فِي طَرِيقٍ قَالَ: فَصَلَّى بِنَا رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ

أَقْبَلَ فَرَأَى نَاسًا قِيَامًا فَقَالَ: مَا يَصْنَعُ هَؤُلَاءِ؟ قُلْتُ: يَسْتَعِينُونَ قَالَ: لَوْ

كُنْتُ مُسَيِّحًا أَتَمَمْتُ صَلَاتِي، يَا ابْنَ أَخِي، إِنَّنِي صَحِبْتُ رَسُولَ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي السَّفَرِ فَلَمْ يَرِدْ عَلَيَّ رَكْعَتَيْنِ حَتَّى قَبَضَهُ

اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ، وَصَحِبْتُ أَبَا بَكْرٍ فَلَمْ يَرِدْ عَلَيَّ رَكْعَتَيْنِ حَتَّى قَبَضَهُ اللَّهُ

عَزَّ وَجَلَّ، وَصَحِبْتُ عُمَرَ فَلَمْ يَرِدْ عَلَيَّ رَكْعَتَيْنِ حَتَّى قَبَضَهُ اللَّهُ عَزَّ

وَجَلَّ، وَصَحِبْتُ عُثْمَانَ فَلَمْ يَرِدْ عَلَيَّ رَكْعَتَيْنِ حَتَّى قَبَضَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ،

وَعَلَدَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾

[الأحزاب: ٢١]

1223 - Hattab'ın oğlu Ömer'in oğlu, Âsım'ın oğlu, Hafs'ın oğlu İsa babasından naklen bize şöyle haber verdi. Babası dedi ki: İbn-i Ömer'e yolda arkadaş oldum. İbn-i Ömer bize iki rekat namaz kıldırdı, sonra döndü.

Bazı kimseleri ayakta gördü ve onlar ne yapıyorlar, dedi. Nafile kılıyorlar, dedim. İbn-i Ömer:

Eğer ben nafile kılsaydım, seferde namazımı (kısaltmaz) tamamlardım. Ey kardeşimin oğlu, ben Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’le seferde bulundum, vefatına kadar iki rekattan fazla kılmazdı. Hz. Ömer’le bulundum. O da iki rekata ziyâde etmedi. Hz. Osman’la bulundum, vefatına kadar (o da) iki rekattan ziyâde kılmadı. Aziz ve Celil olan Allah, “Rasûlullah da sizin için güzel bir örnek vardır” buyurdu, dedi. [214]

İZAH

İbn-i Ömer, bu seferde ashabın nafile kılışını hoş görmemiş, eğer nafile kılacak olsam, farzı iki kılmaz tam kılardım, demiştir. Aslında başka seferlerde İbn-i Ömer’in nafile kıldığını da vardır.

277 - VASİTA ÜZERİNDE VİTİR VE NAFİLE KILMAK

١٢٢٤ - عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْبِيحُ عَلَى الرَّاحِلَةِ أَوْ وَجْهَهُ تَوَجَّهَ، وَيُوتِرُ عَلَيْهَا، غَيْرَ أَنَّهُ لَا يُصَلِّي الْمَكْتُوبَةَ عَلَيْهَا.

1224 - Salim radiyallahu anh’dan: O da babasından rivâyet ettiklerine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, deve hangi tarafa dönerse dönsün onun üstünde nafile ve vitir namazı kılardı. Şu kadar var ki, onun üstünde farz kılmazdı. [215]

İZAH

Seferde vâsıta üzerinde nafile kılmakta beis yoktur. İmam Azam’a göre, salat-ı vitri yerde kılabilen kimse vasıta üzerinde kılmaz. Şâfiî, Mâlik ve Ahmed bin Hanbel’e göre vitir namazını da vasıta üzerinde kılabilir.

Burada tesbih nafile demektir.

١٢٢٥- حَدَّثَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا سَافَرَ فَأَرَادَ أَنْ يَتَلَوَّعَ اسْتَقْبَلَ بِنَاقِيَةِ الْقِبْلَةِ فَكَبَّرَ ثُمَّ

صَلَّى حَيْثُ وَجَّهَهُ بِرُكْبَةٍ.

1225 - Enes bin Mâlik radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem sefere çıktığında nafile kılmak istediği zaman devesini kibleye döndürür (başlangıç) tekbiri alır, sonra devesi onu hangi tarafa döndürürse döndürsün, namazını kıldı.

İZAH

Rikab: Binilen vasıtaadır. Peygamberimizin, vasıtası merkep, katır çok kere devedir.

١٢٢٦- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي عَلَى جَمَلٍ وَهُوَ مُتَوَجِّهُ إِلَى خَيْبَرَ.

1226 - Abdullah bin Ömer radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Hayber'e doğru dönmüş giderken eşiğinin üzerinde namaz kıldığını gördüm. [\[216\]](#)

İZAH

Hayber yönü kibleye aykırıdır. Başlangıç tekbirini kibleye karşı almış vasıtası Hayber istikametine gittiği halde namaz kılmıştır.

١٢٢٧- عَنْ جَابِرٍ قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي

خَاجِرٍ. قَالَ: فَجِئْتُ وَهُوَ يُصَلِّي عَلَى زَاجِلِيَّةٍ نَحْوِ الْمَشْرِقِ، وَالْحُجُودُ

أَخْفَضَ مِنَ الرُّكُوعِ.

1227 - Câbir radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem beni bir hacetine göndermişti. (Râvî) dedi ki, bir de geldim ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem devesi üzerinde doğuya doğru namaz kılıyordu. Secdelerde rükûdan daha aşağı (eğiliyor) idi. [\[217\]](#)

İZAH

Hayvan üzerinde namaz kılan kimse, başını yere koyamayacağı için rükû ve secdeleri îmâ ile yapar. Secdelerde başını rükûdan biraz daha aşağı eğer.

278 - MAZERETTEN DOLAYI HAYVAN ÜZERİNDE FARZ NAMAZ KILMAK

١٢٢٨- عَنْ عَلَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ أَنَّهُ سَأَلَ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا:

هَلْ يُرَخِّصُ لِلنِّسَاءِ أَنْ يُصَلِّيْنَ عَلَى الدَّوَابِّ؟ قَالَتْ: لَمْ يُرَخِّصْ لَهَا فِي

ذَلِكَ فِي شِدَّةٍ وَلَا رَخَاءٍ.

قَالَ مُحَمَّدٌ: هَذَا فِي الْمَكْتُوبَةِ.

1228 - Atâ bin Ebû Rabah radıyallahu anh'dan: Aişe radıyallahu anha'ya, hayvan üzerinde namaz kılmak için kadınlara ruhsat verildi mi? diye sordu. Aişe radıyallahu anha, ne darlıkta, ne de genişlikte kadınların hayvan üzerinde namaz kılmalarına ruhsat verilmedi, dedi. (Râvîlerden Muhammed bin Şuayb) bu hüküm farzlardadır, dedi.

İZAH

Zarûret bulunmadıkça hayvan üzerinde farz kılınmaz. Vaktin son anına kadar inmek mümkün olmaz, vasıta durmazsa son çare olarak zarûretten farz da vasıta üzerinde kılınabilir.

279 - YOLCU NAMAZINI NE ZAMAN TAM KILAR?

١٢٢٩- عَنْ إِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ قَالَ: غَزَوْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَشَهِدْتُ عَقَّةَ الْفَتْحِ، فَأَقَامَ بِمَكَّةَ ثَمَانِي عَشْرَةَ لَيْلَةً لَا

يُصَلِّي إِلَّا رَكْعَتَيْنِ، يَقُولُ: «يَا أَهْلَ الْبَلَدِ! صَلُّوا أَرْبَعًا فَإِنَّا قَوْمٌ سَفَرٌ».

1229 - İmran bin Husayn radiyallahu anh'dan: Peygamber sallallahu aleyhi vesellem ile berâber gazveye (gittim) Mekke'nin fethinde onunla hazır bulundum. Mekke'de onsekiz gece kaldı. (Farzları) ikişer rekat kılıyordu. Ve şöyle dedi: “Ey Mekke halkı, siz dört (rekat) kılın biz ise misafiriz.”^[218]

İZAH

İmran bin Husayn'dan rivâyet edilen bu hadiste Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in Mekke'nin fethinde Mekke'de onsekiz gün kaldığı bildirildiği halde, İbn-i Abbas'tan rivâyet edilen 1230 nolu hadiste 17 gün, 1231 nolu hadiste 15 gün 1232 nolu hadiste 17 gün kaldığı rivâyet edilmiştir. Beyhâki, bu rivâyetler arasını şöyle cem etmiştir. En doğrusu, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Mekke'nin fethinde Mekke'de 19 gün kaldı, 17 gün diye rivâyet edenler Mekke'ye varış ve çıkış günlerini saymayarak 17 gün demişlerdir. 18 gün olduğunu rivâyet edenler Mekke'ye varışı hesap edip Mekke'den çıkışı saymamışlardır. 15 gün diye yapılan rivâyetin sahih olmadığını Nevevi rivâyet eder. Fakat İbn-i Abbas'tan 15 gün kalındığını rivâyet edenler 17 gün asıl kabul edip, Mekke'ye giriş ve çıkış günlerini 17 den çıkarmışlardır. İmam Şâfiî bu mevzuda İmran bin Husayn'ın rivâyetinin daha sahih olduğunu kabul etmiştir.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Mekke'de o kadar kalmasına rağmen namazların farzlarını ikişer rekat kılması Mekke'de yeni harpten çıkılmıştı. Kaç gün kalınacağı belli değildi. Belki bir gün sonra yola çıkma ihtimali vardı. Onun için namazları kısaltmıştı. Hz. Enes'ten rivâyet edilen 1233 nolu hadiste Mekke'de on gün kaldığı rivâyet ediliyor. Bu rivâyet: Mekke'nin fethinde değil, veda hacc-ındadır. Sefer müddeti İmam Azam'a göre 15 gündür, bir kimse bir yerde 15 gün kalmaya niyet ederse namazları tam kılar, 15 günden az kalacaksa seferî kılar. İmam Şâfiî, Mâlik bin Enes'e göre bir kimse bir yerde 4 gün kalmaya azmederse namazları tam kılar, Ahmed bin Hanbel'e göre gün itibariyle değil, namaz sayısı itibarı iledir.

Bir kimse bir yerde 21 vakit namazdan fazla kalmaya niyet ederse namazları tam kılar. Daha az kalmaya karar verirse seferî olarak kılar.

١٢٣٠- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقَامَ

تِسْعَ عَشْرَةَ بِمَكَّةَ يَقْضِي الصَّلَاةَ، قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: وَمَنْ أَقَامَ تِسْعَ عَشْرَةَ

قَصَرَ وَمَنْ أَقَامَ أَكْثَرَ أَتَمَّ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: قَالَ عُبَيْدُ بْنُ مُطْصِرٍ عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ

قَالَ: أَقَامَ تِسْعَ عَشْرَةَ.

1230 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Mekke'de onyedî gün kaldı (dört rekatlı farz) namazları kısalttı. İbn-i Abbas diyor ki, bir kimse, on yedi gün kalırsa kısaltır, daha çok kalırsa tam kılar.

Ebû Dâvud dedi: Abbad bin Mensur dedi: İkrime'den, o da İbn-i Abbas'tan rivâyete göre İbn-i Abbas, "Rasûlullah, Mekke'de ondokuz gün kaldı," demiş. [\[219\]](#)

١٢٣١- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: أَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بِمَكَّةَ عَامَ الْفَتْحِ خَمْسَ عَشْرَةَ يَقْضِي الصَّلَاةَ.

1231 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Mekke'nin fethi yılı Mekke'de onbeş gün kaldı da namazları kısaltıyordu. [\[220\]](#)

١٢٣٢- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقَامَ

بِمَكَّةَ تِسْعَ عَشْرَةَ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ.

1232 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Mekke’de onyedı gün kaldı, farzları (hep ikişer) rekat kılıyordu.

١٢٣٣- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ فَكَانَ يُصَلِّي زَكَاةَيْنِ خَمْسَ رَجْعَاتٍ إِلَى

الْمَدِينَةِ، فَقُلْنَا: هَلْ أَقَمْتُمْ بِهَا شَيْئًا؟ قَالَ: أَقَمْنَا عَشْرًا.

1233 - Enes bin Mâlik radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Biz Peygamber sallallahu aleyhi vesellem ile Medine’den Mekke’ye gittik, Medine’ye dönünceye kadar (farzları) ikişer rekat kılıyordu. (Râvî Yahya bin Ebî İshak) biz Hz. Enes’e Mekke’de biraz kaldınız mı? dedik. Enes on gün kaldık, dedi. [\[221\]](#)

١٢٣٤- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَمَرَ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ

عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ: أَنَّ عَلِيًّا كَانَ إِذَا سَافَرَ سَافَرَ بَعْدَ مَا تَغَرَّبَ الشَّمْسُ

خَمْسَ تَكَادَ أَنْ تُطْلَمَ، ثُمَّ يَنْزِلُ فَيُصَلِّي الْمَغْرِبَ، ثُمَّ يَدْعُوا بِمَسَاجِدِهِ

يُخَشِئُ، ثُمَّ يُصَلِّي الْعِشَاءَ ثُمَّ يَزْتَجِلُ وَيَقُولُ: هَكَذَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضَعُ.

قَالَ عُثْمَانُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَمَرَ بْنِ عَلِيٍّ: سَمِعْتُ أَبَا

دَاوُدَ يَقُولُ: وَرَوَى أَسَانَةُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ حَفْصِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ يَغْنِي ابْنُ

أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ أَنَسًا كَانَ يَجْمَعُ بَيْنَهُمَا جَمْعَ يَجِبُ الشَّقُّ وَيَقُولُ

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضَعُ ذَلِكَ وَرِوَايَةُ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَنَسِ

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَهُ.

1234 - Abdullah bin Muhammed bin Ömer bin Ali bin Ebî Talib’den: Babası Muhammed’den dedesi Ömer’den rivâyet ettiklerine göre şöyle

demişlerdir:

Ali radiyallahu anh sefere çıktığı vakit güneş battıktan sonra da ortalık kararmaya başlayana kadar yürürdü, sonra iner Akşam namazını kılardı. Ve akşam yemeğini getirtir, yemeğini yer arkasından yatsı namazını kılardı. Sonra da yoluna devam ederdi de Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem de böyle yapardı, derdi.

Râvî Osman (bin Ebî Şeybe bu hadisi) Abdullah bin Ömer bin Ali'den diyerek rivâyet etmiştir. Ebû Ali Ebû Dâvud'un şöyle dediğini haber verdi:

Usâme bin Zeyd, Hafs bin Ubeydullah'tan: -Enes bin Mâlik'in oğlu Ubeydullah'ı kastediyor- rivâyetine göre, Enes şafak kaybolup giderken akşamla yatsıyı birlikte kılar ve Peygamber sallallahu aleyhi vesellem böyle yapardı dermiş. Ebû Dâvud dedi ki: Zührî'nin Enes vasıtasıyla Rasûlullah'tan yaptığı rivâyeti de böyledir.

280 - DÜŞMAN TOPRAKLARINDA İKAMET EDEN (ASKER) NAMAZI KISALTIR

۱۲۳۵- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: أَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ بِتَبُوكَ عَشْرِينَ يَوْمًا يُقْصِرُ الصَّلَاةَ.

قَالَ أَبُو خَالِدٍ: غَيْرُ مُعْتَمَرٍ [يُزِيْلُهُ] لَا يَنْتَهِي.

1235 - Câbir bin Abdullah radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Tebük'te yirmi gün kaldı. (Dört rekatlı) farz namazları kısaltıyordu.

İZAH

Seferde ne kadar kalacağına azmetmedikçe istediği kadar kalsın misafirlikten çıkamaz, namazları seferî kılar. İmam Azam ve Şâfiî Hazretlerinin görüşleri de böyledir.

Çünkü Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Tebük'te yirmi gün, Huneyn'de kırk gün kaldığı halde namazları seferî kılınıştı.

281 - KORKU NAMAZI

١٢٣٦- عَنْ أَبِي عَيَّاشٍ الرَّزَقِيِّ قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِغَشَقَانَ وَعَلَى الْمُشْرِكِينَ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ مُصَلِّيًا الظُّهْرَ، فَقَالَ الْمُشْرِكُونَ: لَقَدْ أَصَبْنَا غِرَةً، لَقَدْ أَصَبْنَا عَقْلَةً لَوْ كُنَّا حَمَكًا عَلَيْهِمْ وَهُمْ فِي الصَّلَاةِ، فَتَزَلَّتْ أَيْدِي الْقَضَرِ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ، فَلَمَّا خَضَعَتِ الْقَضَرُ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ وَالْمُشْرِكُونَ أَمَامَهُ، فَصَفَّ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صُفًّا، وَصَفَّ بَعْدَ ذَلِكَ الصُّفِّ صُفٌّ آخَرُ، فَزَكَّعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَزَكَّعُوا جَمِيعًا ثُمَّ سَجَدَ وَسَجَدَ الصُّفُّ الَّذِي يُلُونَهُ وَقَامَ الْآخَرُونَ يَخْرُسُونَهُمْ، فَلَمَّا صَلَّى هَؤُلَاءِ السَّجْدَتَيْنِ وَقَامُوا سَجَدَ الْآخَرُونَ الَّذِي كَانُوا خَلْفَهُمْ، ثُمَّ تَأَخَّرَ الصُّفُّ الَّذِي يَلِيهِ إِلَى عَقْلٍ الْآخَرِينَ وَتَقَدَّمَ الصُّفُّ الْآخِرُ إِلَى مَقَامِ الصُّفِّ الْأَوَّلِ، ثُمَّ زَكَّعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَزَكَّعُوا جَمِيعًا، ثُمَّ سَجَدَ وَسَجَدَ الصُّفُّ الَّذِي يَلِيهِ وَقَامَ الْآخَرُونَ يَخْرُسُونَهُمْ، فَلَمَّا جَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالصُّفُّ الَّذِي يَلِيهِ سَجَدَ الْآخَرُونَ، ثُمَّ جَلَسُوا جَمِيعًا، فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ جَمِيعًا، فَصَلَّاهَا بِغَشَقَانَ وَصَلَّاهَا يَوْمَ بَنِي مُلَيْجٍ. قَالَ أَبُو دَاوُدَ: زَوَاهُ أَيُّوبُ وَهَشَامٌ عَنْ أَبِي الرُّبَيْعِ، عَنْ جَابِرٍ مَوْلَى الْأَمْنِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَكَذَلِكَ زَوَاهُ دَاوُدُ بْنُ حَصِينٍ عَنْ جَعْفَرِةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، وَكَذَلِكَ عَنْهُ الْمَلِكُ عَنْ عَطَاءٍ

عَنْ جَابِرٍ، وَكَذَلِكَ قَتَادَةُ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ جَطَّانَ عَنْ أَبِي مُوسَى

يَعْلَى، وَكَذَلِكَ عِكْرِمَةُ بْنُ خَالِدٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ، وَكَذَلِكَ هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ، وَهُوَ قَوْلُ الثَّوْرِيِّ.

1236 - Ebû Ayyaş ez-Züraki radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Biz Peygamber sallallahu aleyhi vesellem ile Usfan'da idik. Müşriklerin başında Halid bin Velid bulunuyordu. Biz öğle namazını kıldık. Müşrikler; yemin olsun aldatıldık. Yemin olsun gaflete düştük. Müslümanlar namazda iken hücum etmemiz gerekmez miydi? dediler. Bunun üzerine öğle ile ikindi arasında (korku anında) namazı kısaltma ayeti indi. İkinci vakti olunca, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem kibleye döndü müşrikler önünde idiler. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in arkasında bir saf teşekkül etti, o saftan sonra başka bir saf daha teşekkül etti. Rasûlullah Efendimiz rükûa indi eğildi, bütün saflar da eğildiler. Efendimiz secdeye indi, Peygamberimizin tam arkasındaki saf da secdeye indi. Geride teşekkül eden saf (secdeye inmeyerek) ayakta, secde edenleri beklediler. Onlar (Efendimizin tam arkasında olanlar) iki secdeyi tamamlayınca kalktılar. Onların gerisinde olan saf secdeye indi. Sonra öndeki saf gerideki saffın yerine, gerideki saf ta öndeki saffın yerine geçti. Sonra Peygamber Efendimiz rükûa eğildi, bütün saflar da eğildiler. Sonra secdeye indi, tam arkasındaki saftakiler de indiler, öbür geridekiler ayakta onları beklediler. Efendimiz ve tam arkasındakiler secdeden kalkınca, nöbettekiler secdeye vardılar. Sonra hep birden oturdular. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem hepsine birden selam verdirdi. Rasûlullah Usfan'da kıldığı bu namazı bir de Beni Süleym'de kıldı. [\[222\]](#)

Ebû Dâvud dedi ki: Bazılarına göre (korku namazını imam arkasında) iki saf halinde bulunan cemaate şöyle kıldırır: Cemaatle birlikte tekbir alır, sonra onlarla beraber rükûa varır. Sonra arka saftakiler cemaati ayakta beklerken, imam arkasındaki birinci safla birlikte secde eder. Secdedekiler kalkınca arkalarında ayakta bekleyenler secdeye varırlar. Sonra imamın

arkasındaki saf geri çekilerek ayaktakilerin yerini alırlar. Sonra imam rükûa varır. Onunla birlikte her iki safta birlikte rükûa varırlar.

Sonra arka saftakiler cemaati beklerken, imam secdeye varır ve arkasında bulunan saf da secdeye varır. İmam ve arkasındaki saf oturunca diğerleri secdeye varırlar. Sonra (birinci saftakilerle birlikte) beraberce otururlar. Ardından imam hepsine birden selam verdirir.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu (Süfyan) Sevrî'nin görüşüdür.

282 - KORKU NAMAZININ NASIL KILDIRILACAĞI

١٢٣٧- عَنْ سَهْلِ بْنِ أَبِي حَسَمَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى بِأَصْحَابِهِ فِي خَوْفٍ فَجَعَلَهُمْ خُلُفَةً ضَعِيفِينَ، فَصَلَّى بِالَّذِينَ يَلُونَهُ رَكْعَةً ثُمَّ قَامَ فَلَمْ يَزَلْ قَائِمًا حَتَّى صَلَّى الَّذِينَ خَلْفَهُمْ رَكْعَةً، ثُمَّ تَقَدَّمُوا وَتَأَخَّرَ الَّذِينَ كَانُوا قُدَّامَهُمْ فَصَلَّى بِهِمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكْعَةً، ثُمَّ قَعَدَ حَتَّى صَلَّى الَّذِينَ تَخَلَّفُوا رَكْعَةً، ثُمَّ سَلَّمَ.

1237 - Sehl bin Ebî Hasme radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, ashabına korku namazı kıldırdı da onları arkasında iki Safâ ayırdı. Tam arkasında kalanlara bir rekat kıldırdı, sonra ayağa kalktı, geride bulunan (ikinci) saftakiler, bir rekat kılana kadar (onları) ayakta bekledi. Bunu müteâkip arkadaki saftakiler öne, öndekiler arkaya geçtiler. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem (arkasına yeni gelen) bu ikinci saftakilere de bir rekat kıldırdı ve sonra, geriye geçen saftakiler bir rekat daha kılana kadar bekledi. Ve arkasından selam verdi. ^[223]

283 - KORKU NAMAZININ KILDIRILMASI KONUSUNDA İHTİLAF EDENLERİN GÖRÜŞLERİ

١٢٣٨- عَنْ صَالِحِ بْنِ حَوَاتٍ عَنْ عُمَرَ صَلَّى عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ ذَاتِ الرِّقَاعِ صَلَاةَ الْخَوْفِ: أَنَّ طَائِفَةً صَفَّتْ مَعَهُ وَطَائِفَةٌ وَجَاءَ الْعَدُوُّ فَصَلَّى بِالنَّيِّ مَعَهُ رُكْعَةً ثُمَّ ثَبَتَ قَائِمًا، وَأَتَمُّوا لِأَنْفُسِهِمْ، ثُمَّ انْصَرَفُوا وَصَفُّوا وَجَاءَ الْعَدُوُّ، وَجَاءَتِ الطَّائِفَةُ الْأُخْرَى فَصَلَّى بِهِمُ الرُّكْعَةَ الَّتِي بَقِيَتْ مِنْ صَلَاتِهِ، ثُمَّ ثَبَتَ جَالِسًا، وَأَتَمُّوا لِأَنْفُسِهِمْ ثُمَّ سَلَّمَ بِهِمْ. قَالَ مَالِكٌ: وَحَدِيثُ يَزِيدَ بْنِ رُومَانَ أَحَبُّ - مَا سَجَعْتُ - إِلَيَّ.

1238 - Salih bin Havvat'ın Zatur'rika harbi vuku bulduğu gün Rasûlullah ile birlikte korku namazı kılan bir zattan rivâyet ettiğine göre:

(Ashap iki bölüğe ayrıldı) bölüğün biri Peygamber Efendimizle saf tuttu. Öbür bölük düşmanın karşısına geçti, yanında bulunan bölüğe bir rekat namaz kıldırdı ve ayak üstü kalktı, onlara siz (kalanları) kendi kendinize tamamlayın (emrini verdi) onlar da derhal gidip düşman karşısında saf tuttular. Düşman karşısında olanlar da Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in arkasına geldiler, namazından kalan ikinci rekati da onlara kıldırdı ve oturdu (onlar da) kalanı kendileri tamamladıktan sonra onlara selam verdirdi. [224]

İZAH

Bu savaşa “Zâtü’r-rika” denilmesinin sebebi şudur: Bu savaşta Müslümanların ayağı aşınmış onun için ayaklarına sargı sarmışlardı. Bundan dolayı Zâtü’r-rika denildi. Mâlik dedi ki: Yezid bin Rûman hadisi işittiklerimin bana en hoş gelenidir.

Bu hadiste bildirilen korku namazı şekli Mâlik ve Şâfiî Hazretlerinin tercih ettikleri şekildir.

Hanefîler ise ileride 1242 no da gelecek İbn-i Ömer hadisinde bildirilen şekli almışlardır. Korku namazı hakkında gelen rivâyetler muhtelif ise de, manaları birbirine yakındır.

١٢٣٩- عَنْ صَالِحِ بْنِ حَوَاتٍ الْأَنْصَارِيِّ، أَنَّ سَهْلَ بْنَ أَبِي حَفْصَةَ

الْأَنْصَارِيُّ حَدَّثَنَا: أَنَّ صَلَاةَ الْخَوْفِ: أَنَّ يَقُومَ الْإِمَامُ وَطَلِيفَةٌ مِنْ أَصْحَابِهِ،
وَطَلِيفَةٌ مُوَاجِهَةٌ لِلْعَدُوِّ، فَيَزَكُّعُ الْإِمَامُ رُكْعَةً وَيَسْجُدُ بِالَّذِينَ عَعَهُ ثُمَّ يَقُومُ،
فَإِذَا اسْتَوَى قَامَتَا ثَبَّتَ قَائِمًا، وَأَثَمُوا لِأَنْفُسِهِمُ الرُّكْعَةَ الْبَاقِيَةَ ثُمَّ سَلَمُوا
وَأَنْصَرَفُوا، وَالْإِمَامُ قَائِمٌ، فَكَانُوا وَجَاهَ الْعَدُوِّ، ثُمَّ يَقْبَلُ الْآخَرُونَ الَّذِينَ لَمْ
يُصَلُّوا فَيَكْتَبِرُوا وَرَاءَ الْإِمَامِ فَيَزَكُّعُ بِهِمْ وَيَسْجُدُ بِهِمْ ثُمَّ يُسَلِّمُ، فَيَقُومُونَ
فَيَزَكُّعُونَ لِأَنْفُسِهِمُ الرُّكْعَةَ الْبَاقِيَةَ ثُمَّ يُسَلِّمُونَ.
نَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَأَمَّا رِوَايَةُ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ الْقَاسِمِ نَحْوُ رِوَايَةِ
يَزِيدَ بْنِ رُومَانَ إِلَّا أَنَّهُ خَالَفَهُ فِي السَّلَامِ، وَرِوَايَةُ غُنَيْدِ اللَّهِ نَحْوُ رِوَايَةِ
يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ قَالَ: قَالَ: رِثِيثٌ قَلِيلًا:

1239 - Salih bin Havvat el-Ensârî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Sehl bin Ebî Hasme el-Ensârî korku namazını ona şöyle anlatmış:
Cemaatten bir bölük imamla namaza, öbür bölük de düşmanın karşısına saf tutar, imam kendisiyle berâber bulanan bölüğe bir rekat kıldırır. Berâber secdeleri yaparlar, sonra imam ayak üstü dimdik kalkar ve arkasındakiler kalan rekata kendileri kılarlar, selam verir ve kalkıp düşman karşısına giderler. İmam hâla ayakta bekler. Düşman karşısında bulunup henüz bir şey kılmamış olanlar gelirler, tekbir alıp imama uyarlar, imam onlara son rekatin rükû ve secdesini berâber yaptırır, sonra kendisi selam verir, arkasındakiler kalkar kalan rekati kendi kendilerine kılar ve selam verirler.

Ebû Dâvud dedi ki: Yahya bin Said'in, Kâsım'dan rivâyeti Yezid bin Ruman'ın rivâyetine benzer. Ancak selamda ona muhalefet etti. Ubeydullah'ın rivâyeti Yahya bin Said'in rivâyeti gibidir. Orada ayak üstü sabit durur, dedi^[225]

284 - KORKU NAMAZININ KILDIRILMASI KONUSUNDA AYRINTILAR

١٢٤٠- عَنْ مَرْوَانَ بْنِ الْحَكَمِ أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا هُرَيْرَةَ: هَلْ صَلَّيْتَ
 مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الْخَوْفِ؟ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ:
 نَعَمْ. قَالَ مَرْوَانُ: مَنْ؟ فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: عَامُ غَزْوَةِ تَبُجٍّ، قَامَ رَسُولُ
 اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى صَلَاةِ الْعَصْرِ فَقَامَتْ مَعَهُ طَائِفَةٌ وَطَائِفَةٌ
 أُخْرَى مُقَابِلَ الْعَدُوِّ وَظَهَرَتْ لَهُمْ إِلَى الْقَيْلَةِ، فَكَثِرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَثَرُوا جَمِيعًا، الَّذِينَ مَعَهُ وَالَّذِينَ مُقَابِلِي الْعَدُوِّ، ثُمَّ رَكَعَ
 رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رُكْعَةً وَاحِدَةً وَرَكَعَتِ الطَّائِفَةُ الَّتِي
 مَعَهُ، ثُمَّ سَجَدَ فَسَجَدَتِ الطَّائِفَةُ الَّتِي تَلِيهِ وَالْآخَرُونَ قِيَامَ مُقَابِلِي الْعَدُوِّ،
 ثُمَّ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَامَتِ الطَّائِفَةُ الَّتِي مَعَهُ
 فَذَهَبُوا إِلَى الْعَدُوِّ فَقَاتَلُوهُمْ، وَأَنْطَلَبَتِ الطَّائِفَةُ الَّتِي كَانَتْ مُقَابِلِي الْعَدُوِّ
 لِرُكُوعِهِمْ وَسَجْدِهِمْ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ كَمَا هُوَ، ثُمَّ
 قَامُوا، فَرَكَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رُكْعَةً أُخْرَى وَرَكَعُوا
 مَعَهُ وَسَجَدُوا مَعَهُ، ثُمَّ أَنْطَلَبَتِ الطَّائِفَةُ الَّتِي كَانَتْ مُقَابِلِي الْعَدُوِّ
 لِرُكُوعِهِمْ وَسَجْدِهِمْ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَاعِدٌ وَمَنْ كَانَ
 مَعَهُ، ثُمَّ كَانَ السَّلَامُ فَسَلَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَسَلَّمُوا
 جَمِيعًا، فَكَانَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكْعَتَيْنِ وَلِكُلِّ رَجُلٍ مِنْ
 الطَّائِفَتَيْنِ رُكْعَةٌ رُكْعَةٌ.

1240 - Mervan bin Hakem radiyallahu anh'dan: rivâyet edildiğine göre kendisi Ebû Hüreyre radiyallahu anh'a:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Efendimizle korku namazı kıldın mı? dedi. Ebû Hüreyre de:

– Evet kıldım, cevabını verdi. Mervan:

– Ne zaman kıldın? Ebû Hüreyre:

– Necid gazvesinin olduğu sene Peygamber Efendimiz ikindi namazını kılmaya durdu, bir bölük Efendimiz’le namaza durdu, öbür bölük sırtları kibleye olduğu halde düşmana karşı (saf tuttu) Efendimiz tekbir aldı, arkasında olanlar da düşman karşısında bulunanlar da hep birden tekbir aldılar. Efendimiz rükûa eğildi, yalnız arkasındaki bölük de rükû yaptı, secdeye indi, arkasındaki bölük de indi, düşman karşısındaki bölükse ayakta bekliyordu. Efendimiz ikinci rekata kalktı, arkasındakiler de kalktılar ve düşmanın karşısına gittiler. Düşman karşısında olan bölük de Efendimizin arkasına geldiler. Kendi kendilerine rükû ve secde yaparak bir rekât kıldı ve kalktılar. Rasûlullah Efendimiz ayakta olduğu gibi duruyor (onları bekliyordu) Efendimiz onlara bir rekât daha kıldırdı. Rükûa eğildi. Onlar da eğildiler, secdeye vardı, onlar da berâber vardılar. Efendimiz ve arkasındakiler oturdukları yerde bekliyorlardı. Düşman karşısında bulunan bölük geldi, rükû ve secde yaparak (kalan rekâtı kıldılar) sonra hep birden selam verdiler. Efendimiz cemaate iki rekât kıldırdı, bölüklerin her birinin fertleri cemaatle birer rekât kılabilirler. [226]

١٢٤١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمْ إِلَى تَجْدٍ، حَتَّى إِذَا كُنَّا بِذَاتِ الرِّقَاعِ مِنْ تَحْلِ، لَقِيَ بَعْثًا مِنْ

عَطْفَانَ، فَذَكَرَ مَنَاءً، وَلَفَظَهُ عَلَى غَيْرِ لَفْظِ حَيْرَةٍ. وَقَالَ فِيهِ: جِئْنَاكَ

بِشَيْءٍ مَعَهُ وَسَجَدَ قَالَ: قُلْنَا قَامُوا مَشُوا الْقَهْقَرَى إِلَى مَضَائِبِ أَصْحَابِهِمْ

وَلَمْ يَذْكُرِ اسْتِذْبَارَ الْقَبِيلَةِ.

1241 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimizle berâber Necid gazvesine çıkmıştık.

Zâtü'r-rika gazvesinde Nahl, denen mevkie Gatafan kabilesinden bir orduyla karşılaştık diyerek bir önceki hadisin meâlini aynen zikretti. Şu

kadar ki, bu hadisin lafzı Hayve'nin rivâyet ettiği hadisin lafzından başkadır. Bu hadisin lafzındaki fark şöyledir. Yanında bulunanlar ile berâber rükû etti ve secdeye bulunduğu vakit yanındakiler kalkınca gerisin geriye yürüyerek arkadaşlarının bulunduğu saffa geldiler, dedi. (Bölüğün) kıbleye arkalarını çevirdiklerini zikretmedi.

١٢٤٢ - حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ عُرْوَةَ بْنَ الزُّبَيْرِ

حَدَّثَهُ أَنَّ عَائِشَةَ حَدَّثَتْهُ بِهَذِهِ الْقِصَّةِ قَالَتْ: كَبَّرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَبَّرَتِ الطَّائِفَةُ الَّذِينَ صَفُّوا مَعَهُ، ثُمَّ رَكَعَ فَرَكَعُوا، ثُمَّ سَجَدَ

نَسَجَدُوا، ثُمَّ رَفَعَ فَرَفَعُوا، ثُمَّ مَكَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

جَالِسًا، ثُمَّ سَجَدُوا لِأَنْفُسِهِمُ الثَّانِيَةَ، ثُمَّ قَامُوا فَتَنَكَّضُوا عَلَى أَعْقَابِهِمْ

يَمْشُونَ الْقَهْقَرَى حَتَّى قَامُوا مِنْ وَرَائِهِمْ، وَجَاءَتِ الطَّائِفَةُ الْأُخْرَى

فَقَامُوا فَكَبَّرُوا، ثُمَّ رَكَعُوا لِأَنْفُسِهِمْ، ثُمَّ سَجَدَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فَسَجَدُوا مَعَهُ، ثُمَّ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَسَجَدُوا

لِأَنْفُسِهِمُ الثَّانِيَةَ، ثُمَّ قَامَتِ الطَّائِفَتَانِ جَمِيعًا فَصَلُّوا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

لِلَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَكَعُوا، ثُمَّ سَجَدَ فَسَجَدُوا جَمِيعًا، ثُمَّ عَادَ فَسَجَدَ

الثَّانِيَةَ وَسَجَدُوا مَعَهُ سَرِيعًا، كَأَنَّهُمْ فِي شَرِّهِمْ لَا يَأْتُونَ سِرَاعًا، ثُمَّ

سَلَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَسَلَّمُوا، فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ شَارَكَهُ النَّاسُ فِي الصَّلَاةِ كُلِّهَا.

1242 - Muhammed bin Cafer bin Zübeyr'in rivâyet ettiğine göre ona da Zübeyr'in oğlu Urve haber vermiş. Hz. Aişe radiyallahu anha bu kıssayı Urve'ye şöyle anlatmış:

– Peygamber Efendimiz başlangıç tekbirini aldı, arkasında saf tutan bölük de tekbir aldı, Efendimiz rükûa eğildi, arkasındaki bölük de eğildi. Efendimiz secdeye indi, onlar da indiler. Efendimiz secdeden kalktı, arkasındakiler de kalktılar. Efendimiz (birinci secdeden kalktığında)

oturduğu yerde bekledi, arkasındaki saf tutan bölük kendi kendilerine ikinci secdeyi yaptılar, sonra kalktılar arka arkaya yürüyerek düşman karşısındaki safın arkasına vardılar ve ökçeleri üzerine yan döndüler. Bu defa düşman karşısındaki bölük Efendimizin arkasına geldi saf tuttu ve ayakta tekbir aldılar. Kendi kendilerine rükûu tamamladıktan sonra, Rasûlullah secdeye indi, onlar da berâber indiler. Rasûlullah Efendimiz secdeden kalkınca onlar kendi kendilerine ikinci secdeye indiler. Peygamber Efendimiz ikinci rekata kalktı, her iki bölük de birlikte arkasında durdular, Efendimiz rükû ve secde yaptı, her iki bölük de berâber rükû ve secde yaptılar. Efendimiz ikinci secdeyi yaparken arkasındakiler de çok çabuk olarak secde ettiler. O kadar ki; süratli secde ancak o kadar olabilirdi. Efendimiz selam verdi. Hepsi de birden selam verdiler. Rasûlullah da kalktı. Namazın tamamında cemaat ona iştirak ettiler.

285 - KORKU NAMAZININ TAMAMLANMASI KONUSUNDA GÖRÜŞLER

١٢٤٣- عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى

بِإِخْدَى الطَّائِفَتَيْنِ رَكْعَةً، وَالطَّائِفَةُ الْأُخْرَى مُوْاجِهَةً الْعَدُوِّ ثُمَّ انْصَرَفُوا فَقَامُوا

فِي مَقَامِ أُولَئِكَ وَجَاءَ أُولَئِكَ فَصَلَّى بِهِمْ رَكْعَةً أُخْرَى ثُمَّ سَلَّمَ عَلَيْهِمْ، ثُمَّ

ثَامَ هَؤُلَاءِ فَقَضَوْا رَكْعَتَهُمْ وَقَامَ هَؤُلَاءِ فَقَضَوْا رَكْعَتَهُمْ.

1243 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber Efendimiz iki taifeden biri düşman karşısında iken bir bölüğüne bir rekât kıldırdı. Sonra birinci bölük gittiler. Düşman karşısındaki bölüğün yerine durdular. Düşman karşısındakiler Peygamber Efendimizin arkasına geldiler. Efendimiz onlara da bir rekât kıldırdı ve selam verdi. Sonra arkasındakiler kalktı kalan rekâtlarını kaza ettiler. Öbür bölük de kalktı, onlar da tamamladılar (ve selam verdiler.)^[227]

İZAH

Hanefiler; korku namazında bu hadiste tarif edilen şekli aldılar. Nisa sûresinin 102.ci ayetinde korku namazının tarifi bu rivâyete uygun düşmektedir.

286 - KORKU NAMAZININ TAMAMLANMASI HAKKINDA FARKLI GÖRÜŞLER

١٢٤٤ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الْخَوْفِ، فَقَامُوا صُفًّا خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَصَفَّ مُسْتَقْبِلَ الْعَدُوِّ فَصَلَّى بِهِمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ رَكْعَةً، ثُمَّ جَاءَ الْآخَرُونَ فَقَامُوا مَقَامَهُمْ - وَاسْتَقْبَلَ هَؤُلَاءِ الْعَدُوَّ

- فَصَلَّى بِهِمْ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكْعَةً ثُمَّ سَلَّمَ، فَقَامَ هَؤُلَاءِ

فَصَلُّوا لِأَنفُسِهِمْ رَكْعَةً ثُمَّ سَلَّمُوا، ثُمَّ دَعَبُوا فَقَامُوا مَقَامَ أُولَئِكَ مُسْتَقْبِلِي

الْعَدُوِّ وَرَجَعُوا أُولَئِكَ إِلَى مَقَامِهِمْ فَصَلُّوا لِأَنفُسِهِمْ رَكْعَةً ثُمَّ سَلَّمُوا.

1244 - Abdullah bin Mes'ûd radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem bize korku namazı kıldırması. (Cemaat) Efendimizin arkasında saf tuttular. Bir bölüğü de düşmanın karşısında saf tuttu. Peygamberimiz, arkasındaki bölüğe bir rekat namaz kıldırды, sonra düşmanın karşısındakiler onların yerine geçtiler, onlar da düşman karşısında saf tuttular. Peygamberimiz bir rekat da onlara namaz kıldırıdıktan sora selam verdi. Sonra arakasındakiler kalktılar. Kendi kendilerine bir rekat namaz kıldılar ve selam verdiler ve gittiler. Düşman karşısındakilerin yerine durdular. Düşman karşısında olanlar da yerlerine döndüler ve kendi kendilerine birer rekat daha kılıp sonra selam verdiler.

[228]

١٢٤٥ - عَنْ خُصَيْفٍ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ قَالَ: فَكَثُرَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَثُرَ الصُّفَّانِ جَمِيعًا.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: زَوَّاهُ الثَّوْرِيُّ بِهَذَا الْمَعْنَى عَنْ شُعَيْبٍ: وَصَلَّى عَبْدُ
الرَّحْمَنِ بْنُ سَمُرَةَ هَكَذَا، إِلَّا أَنَّ الطَّائِفَةَ الَّتِي صَلَّى بِهِمْ رَكَعَةً ثُمَّ سَلَّمَ
مَضَوْا إِلَى مَقَامِ أَصْحَابِهِمْ، وَجَاءَ هَؤُلَاءِ فَصَلُّوا لِأَنْفُسِهِمْ رَكَعَةً ثُمَّ
رَجَعُوا إِلَى مَقَامِ أَوْلِيَّكَ، فَصَلُّوا لِأَنْفُسِهِمْ رَكَعَةً.
قَالَ أَبُو دَاوُدَ: حَدَّثَنَا بِذَلِكَ مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّغِيدِ بْنُ
حَبِيبٍ: أَخْبَرَنِي أَبِي أَنَّهُمْ عَزَّوْا مَعَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَمُرَةَ كَأَنَّهُ فَصَلَّى
بِنَا صَلَاةَ الْخَوْفِ.

1245 - Yukarıdaki hadisin isnadı ile aynı manada Husayf radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem tekbir aldı, arkasındaki iki saf da hepsi birden tekbir aldılar.

Ebû Dâvud diyor ki:

– Sevrî, Husayf radiyallahu anh'dan aynı manada rivâyet etti. Abdurrahman bin Semüre de böyle kıldırdı ve selam verdi. Şu kadar ki kendilerine bir rekat kıldırdığı bölük düşman karşısına gitti, arkadaşlarının yerine durdu, düşman karşısındakiler de onların yerine döndüler ve kendi kendilerine bir rekat namaz kıldılar.

Ebû Dâvud dedi:

– Bize bunu Müslim bin İbrahim haber verdi, bize Abdussamed bin Habib haber verdi, bana babam haber verdi. Onlar Abdurrahman bin Semüre ile Kâbüle gazveye çıktılar, “bize korku namazı kıldırdı” dedi.

287 - HER TAİFEYE BİR REKAT KILDIRIR VE KAZA ETMEZLER DİYENLERİN DELİLLERİ

١٢٤٦- عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ زُهْدَمٍ قَالَ: كُنَّا مَعَ سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ

بَطْرِشْتَانُ فَقَامَ فَقَالَ: أَتَيْتُمْ صَلَّى مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الْخَوْفِ؟ فَقَالَ خَلِيفَةُ: أَتَى، فَصَلَّى بِهَؤُلَاءِ رَكْعَةً وَبِهَؤُلَاءِ رَكْعَةً، وَلَمْ يَقْضُوا.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَكَذَا رَوَاهُ عُيَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ وَمُجَاهِدٌ عَنْ جَبْرِ عَنْ جَابِرٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ شَقِيقٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَيَزِيدُ الْقَلْبِيُّ وَأَبُو مُوسَى - قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَجُلَّ مِنَ التَّابِعِينَ لَيْسَ بِالْأَشْعَرِيِّ - جَمِيعًا عَنْ جَابِرٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَقَدْ قَالَ بَعْضُهُمْ عَنْ شُعْبَةَ فِي عَدِيثِ يَزِيدَ الْقَلْبِيِّ: أَنَّهُمْ قَضَوْا رَكْعَةً أُخْرَى. وَكَذَلِكَ رَوَاهُ إِسْمَاعِيلُ الْحَنْفِيُّ عَنْ ابْنِ عُثْمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَكَذَلِكَ رَوَاهُ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: فَكَانَتْ لِلْقَوْمِ رَكْعَةٌ وَلِلنَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - رَكْعَتَيْنِ.

1246 - Sâ'lebe bin Zehdem radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Said bin el-Âs ile korku namazı kılanınız var mı?" dedi.

– Huzeyfe.

– “Ben varım,” dedi ve Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bir rekat bir bölüğe, bir rekat da öbür bölüğe kıldırdı (fakat bölükler) kalan rekatı kaza etmediler, dedi. [229]

Ebû Dâvud dedi: Bu hadisi böylece Ubeydullah bin Abdullah ve Mücahid, İbn-i Abbas'tan o da Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'den rivâyet etti. Abdullah bin Şakîk, Ebû Hüreyre'den o da Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'den rivâyet etti.

Yezid el-Fakir ve (tâbiînden bir zatdan) Ebû Musa da ikisi birden Câbir'den, o da Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'den rivâyet etti. Bazıları Yezid el-Fakir'in hadisinde “ashab başka bir rekat kaza ettiler, şeklindedir.” Yine böyle Semmak el-Hanefî, İbn-i Ömer'den, o da Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'den rivâyet etti.

Yine bu hadisi Zeyd bin Sâbit Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'den rivâyet etti. Her bölüğün namazı birer rekat oldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in ise iki rekat oldu, dedi.

١٢٤٧- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَرَضَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ الصَّلَاةَ عَلَى بَشَرٍ

نَبَّيْتُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فِي الْحَضَرِ أَرْبَعًا، وَفِي الشَّعْرِ رَكْعَتَيْنِ،

وَفِي الْخُوفِ رَكْعَةً.

1247 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Allah Teâlâ Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem'in dilinde namazı hazarda dört, seferde iki ve korku anında bir rekat olarak farz kıldı, dedi. [\[230\]](#)

İZAH

Bu hadisin zahiri ile seleften Hasan-ı Basrî, Dahhak amel ettiler. Şâfiî ve Mâlik Hazretleri ise hadisi imamla bir rekattır, demek diye tevil ettiler. Çünkü namazlar evde dört, seferde iki rekattır. Korkuda bu adet düşmez, dediler.

288 - İMAM HER TAİFEYE İKİŞER REKAT KILDIRIR DİYENLERİN DELİLLERİ

١٢٤٨- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ قَالَ: صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي

خُوفٍ الظُّهْرَ، فَصَفَّ بَعْضَهُمْ خَلْفَهُ وَبَعْضَهُمْ بِأَزَامِ الْعَدُوِّ، فَصَلَّى بِهِمْ

رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ، فَأَنْطَلَقَ الْبَيْنَ صَلُّوا مَعَهُ فَوَقَفُوا مُوَقِفَ أَصْحَابِهِمْ، ثُمَّ

جاء أولئك فصلوا خلفه، فصلى بهم ركعتين ثم سلم، فكانت لرسول

الله صلى الله عليه وسلم أزمتا ولاصحابه ركعتين ركعتين، وبذلك

كان يقضى الحسن.

قال أبو داود: وكذلك في المغرب يكون للإمام ست ركعات

وللقوم ثلاث.

قال أبو داود: وكذلك زواة يحيى بن أبي كثير عن أبي سلمة، عن

جابر عن النبي صلى الله عليه وسلم، وكذلك قال سليمان التيمي

عن جابر عن النبي صلى الله عليه وسلم.

1248 - Ebû Bekre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem bir korku anında (ashabın) bir bölüğünü arkasında öbür bölüğünü de düşmanın karşısına saf tutturarak öğle namazı kıldırды, arkasındaki Safâ iki rekat kıldırды ve selam verdi. Efendimizle namaz kılanlar hemen gittiler ve (düşman karşısındaki) arkadaşlarının yerlerine durdular. Onlar da Efendimizin arkasına geldiler, Efendimiz onlara da iki rekat namaz kıldırды ve selam verdi. Efendimiz için dört, ashabının her bölüğü için ikişer rekat oldu, Hasan (Basrî) de böyle fetva verirdi.

Ebû Dâvud şöyle diyor:

– Akşam namazlarında da aynen böyle idi. İmamın altı rekat, bölüklerinde (her birinin) üçer rekat olurdu. Ebû Dâvud dedi: Yahya bin Ebû Kesir, Ebû Seleme'den, o da Câbir'den o da Rasûlullah'tan böyle rivâyet etti. Süleyman el-Yeşkurî Câbir'den o da, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'den böyle rivâyet etti. [\[231\]](#)

289 - DÜŞMAN PEŞİNDE OLAN BİR KİMSENİN NAMAZI

١٢٤٩- عَنْ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُبَيٍّ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى خَالِدِ بْنِ سَفْيَانَ الْهَذَلِيِّ - وَكَانَ نَحْوَ عَزْرَةَ

وَعَرْقَابَ - فَقَالَ: «إِذْهَبْ فَاتَّخِذْهُ». قَالَ: فَرَأَيْتُهُ، وَحَضَرَتْ صَلَاةُ الْغَضْرِ

فَقُلْتُ: إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَكُونَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ مَا إِنْ أَوْخَرِ الْمَلَاةُ، فَأَتَلَقَّتُ أُبَيَّ

وَأَنَا أَصْلِي أَوْمِي إِيْمَاءُ نَحْوَهُ، فَلَمَّا خَرُوتُ مِنْهُ قَالَ لِي: مَنْ أَنْتَ؟ قُلْتُ:

رَجُلٌ مِنَ الْعَرَبِ بَلَّغَنِي أَنَّكَ تَجْمَعُ لِهَذَا الرَّجُلِ فَمَجَّئْتُكَ فِي ذَلِكَ. قَالَ: إِنِّي

لَفِي ذَلَالَةٍ. فَمَتَيْتُ مَعَهُ سَاعَةً، حَتَّى إِذَا أَمَكَّنَنِي غَلَزَتُهُ بِسَيْفِي حَتَّى بَرَدَ.

1249 - Abdullah bin Üneys'in oğlundan o da babası Abdullah radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demişlerdir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem beni Arafat ve Urena (vâdisi) tarafında bulunan Halid bin Süfyân el-Hüzelî üzerine gönderdi. Git onu öldür buyurdu. Gittim ve Halid'i gördüm, ikinci namazı da olmuştu. Kendi kendime, “onunla aramızda olacak hadise ikinci namazımın geçmesine sebep olmasından korkarım, dedim. Hem yürüyor, hem de îmâ ile gittiğim tarafa doğru namaz kılıyordum. Ona yaklaştığımda Halid bana:

– Sen kimsin? dedi. Ben de:

– Arabdan bir kimseyim, işittiğime göre sen şu kimse (Rasûlullah) aleyhine asker topluyormuşsun da onun için sana geldim, dedim.

Hâlid:

– Evet ben bununla meşgulüm dedi. Bunun üzerine ben onunla berâber bir müddet yürüdüm, imkânını bulduğum bir anda kılıcımla onun üzerine atıldım. Ruhu cesedinden ayrıldı (öldü).

İZAH

Urena: Arafat hizasında bir vadinin adıdır.

Berede: Ruhunun cesedinden ayrılarak bedeninin soğumasından ibarettir.

[198]. Buharî, Kitâbu't-Taksir, b. 5; Müslim, Kitâbu Müsafirîn, Bâbu Salati'l-Musafirîn, n. 685; Neseî, Kitâbu's-Salât, b. 3, n. 445

[199]. Müslim, Kitâbu Müsafirîn, n. 4; Tirmizî, Tefsir-i Sûre-i Amme, Bâbu Tefsiri Sureti'n-Nisa, n. 3037, İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 113

[200]. Müslim, Kitâbu'l-Müsafirîn, Bâbu Salâtil-Müsafirîn, n. 145, A. B. Hanbel, 3.129

[201]. Buhari, Kitabu'l-Hac, Cihad. Bâbu Yaksıru izâ harece min mevcihî, n. 54; Müslim, Kitâbu Salati'l-Müsafirîn, n. 144; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, n. 546; Ahmed bin Hanbel, 3.111

[202]. Neseî, Ezân, 26; Ahmed bin Hanbel, 4, 145, 157

[203]. Neseî, Kitâbu'l-Mevâkît, b. 3, n. 499; Ahmed bin Hanbel'de rivâyet etti. 3-120

[204]. Müslim, Kitâbu'l-Fazâil, n. 10; Neseî, Mevâkît, b. 42, n. 588; İbn-i Mâce, n. 1070; Tirmizî, n. 553

[205]. Buharî, Kitâbu't-Taksiri's-Salat; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât; Tirmizî, Kitâbus's-Salât, Bâbu cem beyne's-Salâteyn, n. 555; Neseî, Mevâkît, b. 5, n. 597; Müslim, Salât, b. 14

[206]. Müslim, Kitâbu Salâti'l-Müsafirîn, Bâbu'l-Cem beyne's-Salâteyni Fi'l-Hazar, n. 49; Neseî, Kitâbu'l-Mevâkît, Bâbu Mâ câe fi'l-cem'i, beyne's-salateyni fi'l-hazar, n. 187

[207]. Müslim, Kitâbu Müsafirîn, b. 54, n. 705; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 24, n. 187; Neseî, Kitâbu'l-Mevâkît, b. 47, n. 602; Ahmed bin Hanbel, 1-223

[208]. Buharî, Kitâbu's-Salât ve Salati'l-Leyli; Müslim, Kitâbu's-Salât, n. 705; Neseî, Kitâbu'l-Mevâkît, Bâbu'l-Vakt, n. 590

[209]. Neseî, Kitâbu'l-Mevâkît, Bâbu'l-Vakt, n. 594

[210]. Buharî, Kitâbu't-Taksiri's-Salat; Müslim, Kitâbu's-Salât, n. 151; Neseî, Mevâkîf Bâbu'l-Vaktüllezi Yecmeu, n. 587 Fihil Misafir beyne'z-Zuhri ve'l-Asri

[211]. Tirmizî, Kitâbu'l-Cuma, b. 43; A. Hanbel, 5-241

[212]. Buharî, Kitâbu's-Salat, Taksir; Müslim, Kitâbu's-Salât, n. 464; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, n. 310; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, Mâlik, Muvatta, n. 834; Neseî, Kitâbu's-Salat, n. 1001

[213]. Tirmizî, Kitâbus's-Salât, n. 550

[214]. Buharî, Taksiri's-Salat, n. 57; Müslim, Misâfirin, n. 146; Neseî, Taksir, 575, n. 1452; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât

[215]. Buharî, Kitabu Taksiri's-Salat, Bâbu Salâti'l-Tetavvü, n. 55; Müslim, Kitâbu Salât, Bâbu Cevâzü'n-Nâfile, n. 149; Neseî, Kîtabu Kıyâmi'l-Leyli, Babü'l-Vitir, n. 1684

[216]. Müslim, Kitâbu Salâti'l-Müsâfirîn, Bâbu Cevâzü'n-Nâfile, n. 700; Neseî, Mesâcid, Bâbü's-Salât ale-l-hımâri, n. 741

[217]. Buharî, Kitâbu's-Salat, Bâbu Salati't-Tetavvu; Müslim, Tirmizî, K. Salât, b. 143-186, n. 351; Neseî, İbn-i Mâce,

[218]. Tirmizî, Kitâbus's-Salât, Bâbu Taksiri Salat, n. 545

[219]. Buharî, Kitabu Ebvâb-ı Taksiri's-Salat, n. 53; Tirmizî, Ebvâbu's-Salat, Bâbu kem taksiri's-Salât, n. 549; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât; Bâbu kem taksiri's-Salât

[220]. İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât; Neseî, Kitâbu Taksiri's-Salât, n. 1454

[221]. Buharî, Kitabu Taksiri's-Salat, n. 53; Müslim, Kitâbu Kasrı's-Salât, n. 145; Tirmizî, Ebvâbu Salât, n. 548; Neseî, Kitâbu Taksiri's-Salât, n. 1453; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât

[222]. Neseî, Kitâbu Salâti'l-Havf, n. 1550

[223]. Buharî, Kitâbu Magazi bâbu gazvetir-rikâ, n. 145; Müslim, Kitâbu Salâti'l-Misafirîn, b. Salâti'l-havf, n. 214; Neseî, k. Salatü'l-Havf, n. 1554; Tirmizî, E. Müsafirîn bâbu Salâti'l-havf, n. 564; İbn-i Mâce, Mâlik

[224]. Buharî, Müslim, Neseî, Kitâbu Salati'l-Havf bâbu ellezi Yecmeu, n. 1538

[225]. Buharî, Müslim, Tirmizî, Neseî, İbn-i Mâce

[226]. Neseî, Kîtabu Salâti'l-Havf, n. 1543

[227]. Buharî, Kitâbu'l-Gazavat bâbu Gazveti Zâti'r-Rika, n. 146: Müslim, Müsafirîn bâbu Salâti'l-Havf, n. 312; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, bâbu Salâti'l-Havf, n. 564; Neseî, Salâtü'l-Havf, n. 1544

[228]. Ahmed bin Hanbel, Müsned, n. 3561

[229]. Neseî, Kitâbu Salâti'l-Havf, n. 1530; Ahmed b. Hanbel, Müsned, n. 2073; Müslim, Salâti'l-Müsafirîn, bâbu Salâti'l-Havf, n. 213; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, bâbu Salâti'l-Havf, n. 1532

[230]. Müslim, Kitabu Salâti'l-Müsafirîn, bâbu Salâti'l-Havf, n. 143; Neseî, Kitâbu Salâti'l-Havf, n. 1533; İbn-i Mâce, Ahmed b. Hanbel, Müsned, n. 2124

[231]. Neseî, Kitâbu Salâti'l-Havf, n. 1552

[198]. Buharî, Kitâbu't-Taksir, b. 5; Müslim, Kitâbu Müsafirîn, Bâbu Salati'l-Musafirin, n. 685; Neseî, Kitâbu's-Salât, b. 3, n. 445

[199]. Müslim, Kitâbu Müsafirîn, n. 4; Tirmizî, Tefsir-i Sûre-i Amme, Bâbu Tefsiri Sureti'n-Nisa, n. 3037, İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât, b. 113

[200]. Müslim, Kitâbu'l-Müsafirîn, Bâbu Salâtil-Müsafirîn, n. 145, A. B. Hanbel, 3.129

[201]. Buhari, Kitabu'l-Hac, Cihad. Bâbu Yaksıru izâ harece min mevcihî, n. 54; Müslim, Kitâbu Salati'l-Müsafirîn, n. 144; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, n. 546; Ahmed bin Hanbel, 3.111

[202]. Neseî, Ezân, 26; Ahmed bin Hanbel, 4, 145, 157

[203]. Neseî, Kitâbu'l-Mevâkît, b. 3, n. 499; Ahmed bin Hanbel'de rivâyet etti. 3-120

[204]. Müslim, Kitâbu'l-Fazâil, n. 10; Neseî, Mevâkît, b. 42, n. 588; İbn-i Mâce, n. 1070; Tirmizî, n. 553

[205]. Buharî, Kitâbu't-Taksiri's-Salat; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât; Tirmizî, Kitâbus's-Salât, Bâbu cem beyne's-Salâteyn, n. 555; Neseî, Mevâkît, b. 5, n. 597; Müslim, Salât, b. 14

[206]. Müslim, Kitâbu Salâti'l-Müsafirîn, Bâbu'l-Cem beyne's-Salâteyni Fi'l-Hazar, n. 49; Neseî, Kitâbu'l-Mevâkît, Bâbu Mâ câe fi'l-cem'i, beyne's-salateyni fi'l-hazar, n. 187

[207]. Müslim, Kitâbu Müsafirîn, b. 54, n. 705; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 24, n. 187; Neseî, Kitâbu'l-Mevâkît, b. 47, n. 602; Ahmed bin Hanbel, 1-223

[208]. Buharî, Kitâbu's-Salât ve Salati'l-Leyli; Müslim, Kitâbu's-Salât, n. 705; Neseî, Kitâbu'l-Mevâkît, Bâbu'l-Vakt, n. 590

[209]. Neseî, Kitâbu'l-Mevâkît, Bâbu'l-Vakt, n. 594

[210]. Buharî, Kitâbu't-Taksiri's-Salat; Müslim, Kitâbu's-Salât, n. 151; Neseî, Mevâkît Bâbu'l-Vaktüllezi Yecmeu, n. 587 Fihil Misafir beyne'z-Zuhri ve'l-Asri

[211]. Tirmizî, Kitâbu'l-Cuma, b. 43; A. Hanbel, 5-241

[212]. Buharî, Kitâbu's-Salat, Taksir; Müslim, Kitâbu's-Salât, n. 464; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, n. 310; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, Mâlik, Muvatta, n. 834; Neseî, Kitâbu's-Salat, n. 1001

[213]. Tirmizî, Kitâbus's-Salât, n. 550

[214]. Buharî, Taksiri's-Salat, n. 57; Müslim, Misâfirin, n. 146; Neseî, Taksir, 575, n. 1452; İbn-i Mâce, Kitâbu İkâmeti's-Salât

[215]. Buharî, Kitabu Taksiri's-Salat, Bâbu Salâti'l-Tetavvü, n. 55; Müslim, Kitâbu Salât, Bâbu Cevâzü'n-Nâfile, n. 149; Neseî, Kîtabu Kıyâmi'l-Leyli, Babü'l-Vitir, n. 1684

[216]. Müslim, Kitâbu Salâti'l-Müsâfirîn, Bâbu Cevâzü'n-Nâfile, n. 700; Neseî, Mesâcid, Bâbü's-Salât ale-l-himâri, n. 741

[217]. Buharî, Kitâbu's-Salat, Bâbu Salati't-Tetavvu; Müslim, Tirmizî, K. Salât, b. 143-186, n. 351; Neseî, İbn-i Mâce,

[218]. Tirmizî, Kitâbus's-Salât, Bâbu Taksiri Salat, n. 545

[219]. Buharî, Kitabu Ebvâb-ı Taksiri's-Salat, n. 53; Tirmizî, Ebvâbu's-Salat, Bâbu kem taksiri's-Salât, n. 549; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât; Bâbu kem taksiri's-Salât

[220]. İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât; Neseî, Kitâbu Taksiri's-Salât, n. 1454

[221]. Buharî, Kitabu Taksiri's-Salat, n. 53; Müslim, Kitâbu Kasrı's-Salât, n. 145; Tirmizî, Ebvâbu Salât, n. 548; Neseî, Kitâbu Taksiri's-Salât, n. 1453; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât

[222]. Neseî, Kitâbu Salâti'l-Havf, n. 1550

[223]. Buharî, Kitâbu Magazi bâbu gazvetir-rikâ, n. 145; Müslim, Kitâbu Salâti'l-Misafirîn, b. Salâti'l-havf, n. 214; Neseî, k. Salatü'l-Havf, n. 1554; Tirmizî, E. Müsâfirîn bâbu Salâti'l-havf, n. 564; İbn-i Mâce, Mâlik

[224]. Buharî, Müslim, Neseî, Kitâbu Salati'l-Havf bâbu ellezi Yecmeu, n. 1538

[225]. Buharî, Müslim, Tirmizî, Neseî, İbn-i Mâce

[226]. Neseî, Kîtabu Salâti'l-Havf, n. 1543

[227]. Buharî, Kitâbu'l-Gazavat bâbu Gazveti Zâti'r-Rika, n. 146; Müslim, Müsafirîn bâbu Salâti'l-Havf, n. 312; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, bâbu Salâti'l-Havf, n. 564; Neseî, Salâtü'l-Havf, n. 1544

[228]. Ahmed bin Hanbel, Müsned, n. 3561

[229]. Neseî, Kitâbu Salâti'l-Havf, n. 1530; Ahmed b. Hanbel, Müsned, n. 2073; Müslim, Salâti'l-Müsâfirîn, bâbu Salâti'l-Havf, n. 213; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, bâbu Salâti'l-Havf, n. 1532

[230]. Müslim, Kitabu Salâti'l-Müsâfirîn, bâbu Salâti'l-Havf, n. 143; Neseî, Kitâbu Salâti'l-Havf, n. 1533; İbn-i Mâce, Ahmed b. Hanbel, Müsned, n. 2124

[231]. Neseî, Kitâbu Salâti'l-Havf, n. 1552

Namaz seferde de, haza da ikişer rekat olarak farz kılındı. Seferî namazlar aynı bırakıldı. Hazarî namaza ziyâde olundu.^[198]

Ömer de şöyle dedi: Senin teaccüb ettiğine, ben de teaccüb etmişim de. O'nu Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e söylemişim. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz: "O, bir sadakadır, Allah onu size bağışladı. Allah'ın sadakasını kabul ediniz" buyurdu.^[199]

Enes bin Mâlik'e (radıyallahu anh) namazın kısaltılmasından sordum, Enes de şöyle dedi: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz, üç mil veya üç fersahlık mesafeye çıktığında farzları iki rekat kıldadı. (Üç mil mi, üç fersah mı olduğunda râvî Şu'be şüpheyne düşmüştür.^[200]

1202 - Muhammed bin Münkedir ve İbrahim bin Meysere Enes bin Mâlik'in şöyle dediğini işitmişlerdir. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimizle öğle namazını Medine'de dört, ikindiye ise Zül Huleyfe'de iki rekat kıldım.^[201]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in şöyle dediğini işittim. "Rabbimiz, bir dağın uç tepesinde koyun yayan ve ezan okuyup namaz kılan çobandan râzı olur. Aziz ve Celil olan Allahu Teâlâ şöyle buyurur. - Şu kuluma bakın, benden korkusundan ezan okuyor, namazını kılıyor, ben kulumu bağışladım ve şüphesiz onu cennetime koyacağım."^[202]

1205 - Şu'be radıyallahu anh'dan: Bana Dabbe oğullarından biri olan Hamza el-Âizî haber verdi de dedi ki: Enes bin Mâlik'in şöyle dediğini

işittim. Enes: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bir yere indiği zaman öğle namazını kılmadan hareket etmezdi. Bir kimse Enes'e gündüzün tam yarısı (güneşin tam tepeye dikildiği vakit) olsa da mı? dedi. Enes de, isterse gündüzün yarısında olsun (öğleyi kılmadan hareket etmezdi) dedi.^[203]

Muaz bin Cebel kendilerine şu haberi vermiştir. Tebuk seferinde, Peygamber sallallahu aleyhi vesellem öğle ile ikindiye, akşam ile yatsıyı birleştirerek kıldı. Bir gün namazın (birini) tehir etti, sonra çıkarak öğle ile ikindi namazını bir arada kıldı. Sonra çadırına girdi, sonra tekrar çıktı, akşamla yatsıyı bir arada kıldı.^[204]

İbn-i Ömer Mekke'de iken (karısı) Safiye'nin ölümü (haberi) için çağrıldığında, nihayet güneş batıp yıldızlar göründü. İbn Ömer Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'in seferde işi acele olduğu zaman bu iki namaz arasını cem ederdi, dedi. Ve aydınlık kaybolana kadar yürüdü. Sonra (binitinden) indi. Akşamla yatsıyı bir arada kıldı.^[205]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem ne seferde, ne de korku içinde olmadığı halde öğle ile ikindiye bir arada, akşamla yatsıyı bir arada kıldı. Mâlik, bunun yağmurlu bir günde olduğu görüşündeyim, dedi.^[206]

İbn-i Abbas'a, Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'in cem etmedeki kastı ne idi, denildi. İbn-i Abbas, ümmetine meşakkat çıkarmamak istedi, cevabını verdi.^[207]

Ebû Dâvud dedi ki: (Ümeyye bin Halef'in kızı) Tev'eme'nin âzatlısı Salih (bin Nebhan) İbn-i Abbas'tan bu hadisi rivâyet etti de, yağmursuz olduğu zaman dedi.^[208]

1215 - Câbir radiyallahu anh'dan: Bir gün Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Mekke'de iken güneş batmıştı. Akşamla yatsı arasını serif denilen (yerde) cem etti.^[209]

1219 - Ukayl (önceki) hadisi aynı senedle rivâyet etmiş ve demiştir ki: Peygamber sallallahu aleyhi vesellem akşamla yatsı arasını cem edebilmek için akşam aydınlığın kaybolduğu vakte kadar tehir ederdi.^[210]

Ebû Dâvud diyor ki: Şu hadis-i şerifi Kuteybe'den başka kimse rivâyet etmedi.^[211]

Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem'le bir sefere çıkmıştık. Bize yatsı namazını kıldırda da iki rekattan birinde vettîni vezzeýtûni (suresini) okudu.^[212]

1222 - Berâ bin Âzib el-Ensârî radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem ile onsekiz seferde bulundum, güneş batıya kaydktan sonra, öğleden önce iki rekât (nafileyi) terk ettiğini görmedim.^[213]

Eğer ben nafile kılsaydım, seferde namazımı (kısaltmaz) tamamlardım. Ey kardeşimin oğlu, ben Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'le seferde bulundum, vefatına kadar iki rekattan fazla kılmazdı. Hz. Ömer'le bulundum. O da iki rekata ziyâde etmedi. Hz. Osman'la bulundum, vefatına kadar (o da) iki rekattan ziyâde kılmadı. Aziz ve Celil olan Allah, “Rasûlullah da sizin için güzel bir örnek vardır” buyurdu, dedi.^[214]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, deve hangi tarafa dönerse dönsün onun üstünde nafile ve vitir namazı kılardı. Şu kadar var ki, onun üstünde farz kılmazdı.^[215]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Hayber'e doğru dönmüş giderken eşeğinin üzerinde namaz kıldığını gördüm.^[216]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem beni bir hacetine göndermişti. (Râvî) dedi ki, bir de geldim ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem devesi üzerinde doğuya doğru namaz kılıyordu. Secdelerde rûkûdan daha aşağı (eğiliyor) idi.^[217]

1229 - İmran bin Husayn radıyallahu anh'dan: Peygamber sallallahu aleyhi vesellem ile berâber gazveye (gittim) Mekke'nin fethinde onunla hazır bulundum. Mekke'de onsekiz gece kaldı. (Farzları) ikişer rekât kılıyordu. Ve şöyle dedi: “Ey Mekke halkı, siz dört (rekât) kılın biz ise misafiriz.”^[218]

Ebû Dâvud dedi: Abbad bin Mensur dedi: İkrime'den, o da İbn-i Abbas'tan rivâyete göre İbn-i Abbas, “Rasûlullah, Mekke'de ondokuz gün kaldı,”

demiş. ^[219]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Mekke'nin fethi yılı Mekke'de onbeş gün kaldı da namazları kısaltıyordu. ^[220]

Biz Peygamber sallallahu aleyhi vesellem ile Medine'den Mekke'ye gittik, Medine'ye dönünceye kadar (farzları) ikişer rekat kılıyordu. (Râvî Yahya bin Ebî İshak) biz Hz. Enes'e Mekke'de biraz kaldınız mı? dedik. Enes on gün kaldık, dedi. ^[221]

Biz Peygamber sallallahu aleyhi vesellem ile Usfan'da idik. Müşriklerin başında Halid bin Velid bulunuyordu. Biz öğle namazını kıldık. Müşrikler; yemin olsun aldatıldık. Yemin olsun gaflete düştük. Müslümanlar namazda iken hücum etmemiz gerekmez miydi? dediler. Bunun üzerine öğle ile ikindi arasında (korku anında) namazı kısaltma ayeti indi. İkinci vakti olunca, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem kibleye döndü müşrikler önünde idiler. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in arkasında bir saf teşekkül etti, o saftan sonra başka bir saf daha teşekkül etti. Rasûlullah Efendimiz rükûa indi eğildi, bütün saflar da eğildiler. Efendimiz secdeye indi, Peygamberimizin tam arkasındaki saf da secdeye indi. Geride teşekkül eden saf (secdeye inmeyerek) ayakta, secde edenleri beklediler. Onlar (Efendimizin tam arkasında olanlar) iki secdeyi tamamlayınca kalktılar. Onların gerisinde olan saf secdeye indi. Sonra öndeki saf gerideki saffın yerine, gerideki saf ta öndeki saffın yerine geçti. Sonra Peygamber Efendimiz rükûa eğildi, bütün saflar da eğildiler. Sonra secdeye indi, tam arkasındaki saftakiler de indiler, öbür geridekiler ayakta onları beklediler. Efendimiz ve tam arkasındakiler secdeden kalkınca, nöbettekiler secdeye vardılar. Sonra hep birden oturdular. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem hepsine birden selam verdirdi. Rasûlullah Usfan'da kıldığı bu namazı bir de Beni Süleym'de kıldı. ^[222]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, ashabına korku namazı kıldırıldı da onları arkasında iki Safâ ayırdı. Tam arkasında kalanlara bir rekat kıldırıldı, sonra ayağa kalktı, geride bulunan (ikinci) saftakiler, bir rekat kılana kadar (onları) ayakta bekledi. Bunu müteâkip arkadaki saftakiler öne, öndekiler arkaya geçtiler. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem (arkasına yeni gelen)

bu ikinci saftakilere de bir rekat kıldırdı ve sonra, geriye geçen saftakiler bir rekat daha kılana kadar bekledi. Ve arkasından selam verdi.^[223]

(Ashap iki bölüğe ayrıldı) bölüğün biri Peygamber Efendimizle saf tuttu. Öbür bölük düşmanın karşısına geçti, yanında bulunan bölüğe bir rekat namaz kıldırdı ve ayak üstü kalktı, onlara siz (kalanları) kendi kendinize tamamlayın (emrini verdi) onlar da derhal gidip düşman karşısında saf tuttular. Düşman karşısında olanlar da Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in arkasına geldiler, namazından kalan ikinci rekatı da onlara kıldırdı ve oturdu (onlar da) kalanı kendileri tamamladıktan sonra onlara selam verdirdi.^[224]

Ebû Dâvud dedi ki: Yahya bin Said'in, Kâsım'dan rivâyeti Yezid bin Ruman'ın rivâyetine benzer. Ancak selamda ona muhalefet etti. Ubeydullah'ın rivâyeti Yahya bin Said'in rivâyeti gibidir. Orada ayak üstü sabit durur, dedi^[225]

– Necid gazvesinin olduğu sene Peygamber Efendimiz ikinci namazını kılmaya durdu, bir bölük Efendimiz'le namaza durdu, öbür bölük sırtları kibleye olduğu halde düşmana karşı (saf tuttu) Efendimiz tekbir aldı, arkasında olanlar da düşman karşısında bulunanlar da hep birden tekbir aldılar. Efendimiz rükûa eğildi, yalnız arkasındaki bölük de rükû yaptı, secdeye indi, arkasındaki bölük de indi, düşman karşısındaki bölükse ayakta bekliyordu. Efendimiz ikinci rekata kalktı, arkasındakiler de kalktılar ve düşmanın karşısına gittiler. Düşman karşısında olan bölük de Efendimizin arkasına geldiler. Kendi kendilerine rükû ve secde yaparak bir rekat kıldı ve kalktılar. Rasûlullah Efendimiz ayakta olduğu gibi duruyor (onları bekliyordu) Efendimiz onlara bir rekat daha kıldırdı. Rükûa eğildi. Onlar da eğildiler, secdeye vardı, onlar da berâber vardılar. Efendimiz ve arkasındakiler oturdukları yerde bekliyordular. Düşman karşısında bulunan bölük geldi, rükû ve secde yaparak (kalan rekatı kıldılar) sonra hep birden selam verdiler. Efendimiz cemaate iki rekat kıldırdı, bölüklerin her birinin fertleri cemaatle birer rekat kılabilirler.^[226]

Peygamber Efendimiz iki taifeden biri düşman karşısında iken bir bölüğüne bir rekat kıldırdı. Sonra birinci bölük gittiler. Düşman karşısındaki bölüğün yerine durdular. Düşman karşısındakiler Peygamber Efendimizin arkasına

geldiler. Efendimiz onlara da bir rekat kıldırdı ve selam verdi. Sonra arkasındakiler kalktı kalan rekatlarını kaza ettiler. Öbür bölük de kalktı, onlar da tamamladılar (ve selam verdiler.)^[227]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem bize korku namazı kıldırmişti. (Cemaat) Efendimizin arkasında saf tuttular. Bir bölüğü de düşmanın karşısında saf tuttu. Peygamberimiz, arkasındaki bölüğe bir rekat namaz kıldırdı, sonra düşmanın karşısındakiler onların yerine geçtiler, onlar da düşman karşısında saf tuttular. Peygamberimiz bir rekat da onlara namaz kıldırdıktan sora selam verdi. Sonra arakasındakiler kalktılar. Kendi kendilerine bir rekat namaz kıldılar ve selam verdiler ve gittiler. Düşman karşısındakilerin yerine durdular. Düşman karşısında olanlar da yerlerine döndüler ve kendi kendilerine birer rekat daha kılıp sonra selam verdiler.^[228]

– “Ben varım,” dedi ve Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bir rekat bir bölüğe, bir rekat da öbür bölüğe kıldırdı (fakat bölükler) kalan rekatı kaza etmediler, dedi.^[229]

Allah Teâlâ Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem’in dilinde namazı hizada dört, seferde iki ve korku anında bir rekat olarak farz kıldı, dedi.^[230]

– Akşam namazlarında da aynen böyle idi. İmamın altı rekat, bölüklerinde (her birinin) üçer rekat olurdu. Ebû Dâvud dedi: Yahya bin Ebû Kesir, Ebû Seleme’den, o da Câbir’den o da Rasûlullah’tan böyle rivâyet etti. Süleyman el-Yeşkurî Câbir’den o da, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’den böyle rivâyet etti.^[231]

NAFİLE NAMAZLAR

290 - NAFİLE BÂBLARININ TEFERRUATI VE SÜNNETİN REKATLARI

١٢٥٠- عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ قَالَتْ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ

صَلَّى فِي يَوْمٍ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً تَطَوُّعًا بَنِي لَهُ بِهِمْ بَيْتٌ فِي الْجَنَّةِ».

1250 - Ümmü Habibe radiyallahu anhâ'dan rivâyet edildiğine göre Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz şöyle buyurdular:

“Kim bir günde nafil olarak on iki rekat namaz kılsa, o namazlar sebebi ile o kimseye (cennette) bir ev yapılır.”^[232]

١٢٥١- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقٍ قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ عَنْ صَلَاةِ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الطَّلُوعِ، فَقَالَتْ: كَانَ يُصَلِّي

قَبْلَ الظُّهْرِ أَرْبَعًا فِي بَيْتِي، ثُمَّ يَخْرُجُ فَيُصَلِّي بِالنَّاسِ، ثُمَّ يَرْجِعُ

إِلَى بَيْتِي فَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ، وَكَانَ يُصَلِّي بِالنَّاسِ الْمَغْرِبَ ثُمَّ يَرْجِعُ

إِلَى بَيْتِي فَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ، وَكَانَ يُصَلِّي بِهِمُ الْعِشَاءَ ثُمَّ يَدْخُلُ بَيْتِي

فَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ، وَكَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ ثَلَاثَ رَكْعَاتٍ فِيهِمُ الْوُتْرَ،

وَكَانَ يُصَلِّي لَيْلًا طَوِيلًا قَائِمًا وَلَيْلًا طَوِيلًا جَالِسًا، فَإِذَا قَرَأَ وَهُوَ

قَائِمٌ رَكَعَ وَسَجَدَ وَهُوَ قَائِمٌ، وَإِذَا قَرَأَ وَهُوَ قَاعِدٌ رَكَعَ وَسَجَدَ وَهُوَ

قَاعِدٌ، وَكَانَ إِذَا طَلَعَ الْفَجْرُ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ يَخْرُجُ فَيُصَلِّي بِالنَّاسِ

صَلَاةَ الْفَجْرِ.

1251 - Abdullah bin Şakîk radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Aişe radiyallahu anha'ya Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem'in nafil namazlarından sordum.

Aişe radiyallahu anha:

– “Peygamber sallallahu aleyhi vesellem öğlenin farzından önce benim evimde 4 rekat (sünnet) kılar. Sonra da çıkar cemaate (farzı) kıldırır, tekrar evime döner iki rekat (sünnet) daha kılardı. Akşam namazını cemaate kıldırır, evime gelir iki rekat da (sünnet) kılardı. Yatsı namazını cemaate kıldırır, sonra evime gelir iki rekat (sünnet) daha kılardı. Geceleri vitir de dahil olmak üzere dokuz rekat kılardı. Bazı geceleri uzun müddet ayakta, bazı geceleri de oturarak namaz kılardı. Ayakta okuduğu zaman rükû ve secdeye ayaktan varırdı oturarak okuduğu zaman rükû ve sücûdu da oturarak yapardı. Şafak atınca da (evde) iki rekat (sünnet) kılar sonra mescide çıkar, cemaate sabah namazını kıldırırdı. [\[233\]](#)

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem nafîleleri ayakta kıldığında rükû ve secdeye ayaktan iner, oturarak kıldığında da ayağa kalkmadan oturduğu yerden inerdi.

١٢٥٢- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ الظُّهْرِ رَكَعَتَيْنِ وَبَعْدَهَا رَكَعَتَيْنِ، وَبَعْدَ الْمَغْرِبِ رَكَعَتَيْنِ

فِي بَيْتِهِ، وَبَعْدَ صَلَاةِ الْعِشَاءِ رَكَعَتَيْنِ، وَكَأَنَّهُ لَا يُصَلِّي بَعْدَ الْجُمُعَةِ حَتَّى

يُنْصَرِفَ فَيُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ.

1252 - Abdullah bin Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre; Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem iki rekat öğleden önce, iki de öğleden sonra, iki de akşamdan sonra evinde, iki rekat da yatsıdan sonra kılardı. Cumadan sonra da evine dönene kadar bir şey kılmaz. Evinde iki rekat kılardı. [\[234\]](#)

١٢٥٣- عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ لَا يَدْعُ

أَرْبَعًا قَبْلَ الظُّهْرِ وَرَكَعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْغَدَاةِ.

1253 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre: “Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem öğleden önceki dört rekat ile, sabah namazından

önceki iki rekâtı hiç terk etmezdi.”[235]

291 - SABAH NAMAZININ İKİ REKAT SÜNNETİ

١٢٥٤- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ

يَكُنْ عَلَى شَيْءٍ مِنَ التَّوَابِلِ أَشَدَّ مُعَاهَدَةً مِنْهُ عَلَى الرُّكْعَتَيْنِ قَبْلَ الصُّبْحِ.

1254 - Aişe radiyallahu anha’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

“Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem sabah namazından önceki sünnet kadar nafilelerden hiçbir şeye şiddetle devam etmezdi.”[236]

292 - SABAH NAMAZININ SÜNNETİNİ KISA (SÛRELERLE) KILMAK

١٢٥٥- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يُخَفِّفُ الرُّكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْفَجْرِ حَتَّى إِذَا لَأَقُولُ: هَلْ قَرَأَ فِيهِمَا

بِأَمِّ الْقُرْآنِ؟

1255 - Aişe radiyallahu anha’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

“Peygamber sallallahu aleyhi vesellem sabah namazından önceki iki rekât sünneti çok hafif kılardı. Hatta ben acaba bu rekatlarda Fatiha okudu mu” derdim.[237]

١٢٥٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ فِي

رُكْعَتَيْ الْفَجْرِ ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾ وَ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾

1256 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre:

“Peygamber sallallahu aleyhi vesellem sabah namazının iki rekât sünnetinde Kâfirun ve İhlas surelerini okudu.”[238]

١٢٥٧- عَنْ بِلَالٍ أَنَّهُ حَدَّثَهُ: أَنَّهُ آتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيُؤَدِّيَنَّهُ بِصَلَاةِ الْغَدَاةِ فَشَغَلَتْ عَائِشَةُ بِلَالًا بِأَمْرِ سَأَلَتْهُ عَنْهُ حَتَّى نَفَضَهُ الشُّبَيْخُ فَأَصْبَحَ جَدًّا. قَالَ: فَقَامَ بِلَالٌ فَأَذَّنَهُ بِالصَّلَاةِ وَتَأَمَّرَ أَذْقَهُ فَلَمْ يَخْرُجْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمَّا خَرَجَ صَلَّى بِالنَّاسِ وَأَخْبَرَهُ أَنَّ عَائِشَةَ شَغَلَتْهُ بِأَمْرِ سَأَلَتْهُ عَنْهُ حَتَّى أَصْبَحَ جَدًّا، وَأَنَّهُ أَبْطَأَ عَلَيْهِ بِالْخُرُوجِ فَقَالَ: «إِنِّي كُنْتُ رَكَعْتُ رَكَعَتِي الْفَجْرِ» فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّكَ أَصْبَحْتَ جَدًّا قَالَ: «لَوْ أَصْبَحْتُ أَكْثَرَ مِمَّا أَصْبَحْتُ لَرَكْعَتُهُمَا وَأَحْسَنُتُهُمَا وَأَجْمَلُتُهُمَا».

1257 - Bilal radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Kendisi Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem'i sabah namazına çağırmaya gelmişti. Hz. Aişe Bilal'e bir mesele sorarak onu ortalık ağarana kadar meşgul etti. Ortalık hakikaten ağarmıştı. Hemen Bilal kalktı ve Rasûlullah'ı namaza çağırdı ve çağırmasında ısrar etti, fakat Peygamber Efendimiz (çabuk) çıkmadı. Çıkınca da hemen nâsa namaz kıldırdı.

Bilal: Hz. Aişe'nin kendisine sual sorduğunu ve bundan dolayı cidden çağırmada geç kaldığını ve Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in geç çıktığını söyledi.

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem:

- “Ben sabahın iki rekat sünnetini kılıyordum,” dedi. Bilal:
- Ey Allah'ın Rasûlü cidden (sünneti) ortalığın ağarmasına bıraktın, dedi.

Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem:

- “Eğer ben bu günden daha fazla ortalığın ağarmasına kalsam, o iki rekâtı hem kıldardım, hem de çok güzel bir şekilde ifâ ederdim” dedi. [\[239\]](#)

١٢٥٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

«لَا تَدْعُوهُمَا وَإِنْ طَرَدَتْكُمُ الْخَيْلُ».

1258 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem: “Düşman süvarisi kovalasa bile sabahın iki rekat sünnetini terk etmeyin” buyurmuştur. [\[240\]](#)

١٢٥٩- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّ كَثِيرًا مِمَّا كَانَ يَقْرَأُ رَسُولُ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي رَكْعَتَيْ الْفَجْرِ ﴿قُلْ آمَنَّا بِاللَّهِ

وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا﴾ [آل عمران: ٨٤] هَلُمَّ الْآيَةَ. قَالَ هَلُمَّ فِي الرُّكْعَةِ

الْأُولَى، وَفِي الرُّكْعَةِ الْآخِرَةِ ﴿قُلْ آمَنَّا بِاللَّهِ وَاشْهَدْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ﴾

[آل عمران: ٥٢]

1259 - Abdullah bin Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'in sabah namazında en çok okuduğu “Allah’a ve bize indirilene inandık” (Ali İmran 84) ayeti idi, bunu birinci rekatta, “Allah’a inandık şahit ol biz Müslümanlarız” (Ali İmran 52) (ayetini ikinci rekatta okurdu.) [\[241\]](#)

١٢٦٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَقْرَأُ فِي رَكْعَتَيْ الْفَجْرِ ﴿قُلْ آمَنَّا بِاللَّهِ وََمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا﴾ [آل عمران:

٨٤] فِي الرُّكْعَةِ الْأُولَى وَفِي الرُّكْعَةِ الْآخِرَةِ بِهَذِهِ الْآيَةِ: ﴿وَرَبَّنَا آمَنَّا بِمَا

أُنْزِلَتْ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ﴾ [آل عمران: ٥٣] أَوْ ﴿إِنَّا

أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَا تُسْأَلُ عَنْ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ﴾ [البقرة:

١١٩]. فَكَ لَدَاوَزِدِي.

1260 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem'in sabah namazının iki rekat (sünnetinin) birinci rekatında “Allah’a ve bize indirilene inandık de” (Âl-i

İmran 84) ayetini, ikinci rekatta ise, “Ey bizim rabbimiz senin indirdiğine inandık, Peygamberine de uyduk, bizi şahitlerle berâber yaz.” (Ali İmran 53) veya “Biz seni hakkıyla korkutucu ve müjdeleyici olarak gönderdik, cehennem ehlinde sen sorumlu değilsin” (Bakara; 11) âyetini okudu. Dârâverdî ikinci rekatta hangi ayeti (okuduğunda) şüphe etti.

293 - SABAH NAMAZININ SÜNNETİNDEN SONRA (BİRAZ) YATMAK

۱۲۶۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ الرُّكَعَتَيْنِ قَبْلَ الْمَسْجِدِ فَلْيَضْطَجِعْ عَلَى يَمِينِهِ». فَقَالَ لَهُ

مَرْوَانَ بْنُ الْحَكَمِ: أَمَا يُجِزِي أَخَذَنَا مَسَاءً إِلَى الْمَسْجِدِ حَتَّى يَضْطَجِعَ

عَلَى يَمِينِهِ؟ - قَالَ غَيْرُهُ: اللَّهُ فِي عَدِيْبِهِ: - قَالَ: لَا. قَالَ: فَبَلَّغْ ذَلِكَ ابْنَ

عُمَرَ فَقَالَ: أَتَكْتَرِ أَبُو هُرَيْرَةَ عَلَى نَفْسِهِ قَالَ: فَقِيلَ لِابْنِ عُمَرَ هَلْ تَكْتَرِ

شَيْئًا مِمَّا يَقُولُ؟ قَالَ: لَا، وَلَكِنَّهُ إِجْتَرَأَ وَجَبْنَا. قَالَ: فَبَلَّغْ ذَلِكَ أَبَا هُرَيْرَةَ.

قَالَ: فَمَا دَلِّي إِنْ كُنْتُ حَفِظْتُ وَنَسُوا.

1261 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz şöyle buyurdu:

“Sizden biriniz sabah namazından önceki iki rekatı (sünneti) kıldığı vakit sağ tarafına yatsın.”

Mervan bin Hakem Ebû Hüreyre'ye:

– “Sağ tarafınıza yatmanın yerini evden camiye yürüyerek gelişimiz tutmaz mı?” dedi. Ubeydullah'ın rivâyet ettiği hadiste Ebû Hüreyre:

– “Hayır tutmaz.” cevabını verdi. Ebû Hüreyre'nin bu rivâyetini İbn-i Ömer işitti de şöyle dedi:

– “Ebû Hüreyre nefsinin aleyhine çok şeyler yapıyor. İbn-i Ömer’e Ebû Hüreyre’nin söylediğinden bir şeyi inkar mı ediyorsun, yoksa” dediler.

İbn-i Ömer:

– “Hayır, inkar etmiyorum, fakat o çok cesur, biz ise çekingeniz.” dedi. İbn-i Ömer’in bu sözü Ebû Hüreyre’ye yetiştii de Ebû Hüreyre, “Ben işittiğimi ezberimde tuttum, onlar unutmuş ise benim bunda ne günahım var.” dedi.

[242]

١٢٦٢- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

إِذَا قَضَى صَلَاتَهُ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ نَظَرَ، فَإِنْ كُنْتُ مُسْتَقِظَةً خَذَنِي وَإِنْ

كُنْتُ نَائِمَةً أَبْغَضَنِي، وَصَلَّى الرَّكَعَتَيْنِ ثُمَّ اضْطَجَعَ، حَتَّى يَأْتِيَهُ الْمَوَدَّةُ

فَيُؤَدِّنُهُ بِصَلَاةِ الصُّبْحِ، فَيُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ ثُمَّ يُخْرُجُ إِلَى الصَّلَاةِ.

1262 - Aişe radiyallahu anha’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem seherde teheccüdü kıldığđı vakit bakardı. Eğer ben uyanmış olursam benimle konuşurdu. Eğer henüz uyanmamışsam beni uyandırır iki rekat namaz kılar, sonra müezzin sabah namazına çağırmaya gelene kadar sağ tarafı üzerine yatarđı. Hafif iki rekat (sünnet) kıldıktan sonra farzı kılddırmaya çıkardı. [243]

١٢٦٣- قَالَتْ عَائِشَةُ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى

رَكَعَتَيِ الْمَجَرِ فَإِنْ كُنْتُ نَائِمَةً إِضْطَجَعَ وَإِنْ كُنْتُ مُسْتَقِظَةً خَذَنِي.

1263 - Aişe radiyallahu anha’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, sabahın iki rekat sünnetini kıldığđı vakit ben uyanmamış olursam o da yatarđı. Eğer o vakit uyanmış olursam benimle konuşurdu. [244]

١٢٦٤- عَنْ مُسْلِمِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: خَرَجْتُ مَعَ النَّبِيِّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِبَصَلَاةِ الصُّبْحِ فَكَانَ لَا يَمُرُّ بِرَجُلٍ إِلَّا نَادَاهُ بِالصَّلَاةِ

أَوْ حُرُوكَةً بِرَجُلِهِ. قَالَ زَيْدٌ: قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْمُضَلِّ.

1264 - Müslim bin Ebî Bekre'den o da babası Ebî Bekre'den rivâyet ettiklerine göre şöyle demişlerdir:

Peygamberimizle sabah namazına çıkmıştım. Peygamberimiz (yolda uğradığı her adamı ya namaza çağırıyordu veya (uyandırmak için) onu ayağıyla kımıldatıyordu.

294 - SABAH NAMAZININ SÜNNETİNİ KILMADAN İMÂMA YETİŞEN KİMSE NE YAPMALI?

١٢٦٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَرْجِسَ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ وَالثَّيْبُ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الطُّلُوعَ فَصَلَّى الرَّكَعَتَيْنِ ثُمَّ دَخَلَ مَعَ الثَّيْبِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الصَّلَاةِ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ يَا فُلَانُ! أَيْمُهُمَا صَلَاتُكَ، الَّتِي

صَلَّيْتَ وَخَذْتُكَ أَوْ الَّتِي صَلَّيْتُ مَعَنَا؟

1265 - Abdullah bin Sercis radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem sabah namazını kılarken bir erkek geldi. İki rekat (kendi kendine) kıldı. Sonra Efendimizle namaza iştirak etti. Peygamberimiz namazdan sonra, “Ey filan senin namazın hangisidir?” Yalnız kendi, kıldığın mı, yoksa benimle kıldığın mı?” buyurdu.^[245]

١٢٦٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

«إِذَا أَتَيْتَ الصَّلَاةَ فَلَا صَلَاةَ إِلَّا الْمَكْتُوبَةَ»

1266 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Farza kametlendikten sonra farzdan başka namaz kılınmaz” buyurdu.^[246]

İZAH

Şâfiî ve Ahmed bin Hanbel'e göre farza başladıktan sonra sünnetle uğraşılabilir. Mâlik Hazretlerine göre, hiçbir rekat fevt etmeden yetişebilecekse sabahın sünnetini kılar. İmam Azam'a göre bir rekatta yetişebilecekse kılar, değilse kılmaz.

295 - SABAH NAMAZININ SÜNNETİNİ GEÇİREN KİMSE ONU NE ZAMAN KAZA EDER?

١٢٦٧- عَنْ قَيْسِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: رَأَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ رَجُلًا يُصَلِّيُ بَعْدَ صَلَاةِ الصُّبْحِ رَكْعَتَيْنِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «صَلَاةُ الصُّبْحِ رَكْعَتَانِ» فَقَالَ الرَّجُلُ إِنِّي لَمْ أَكُنْ

صَلِّيتُ الرَّكْعَتَيْنِ اللَّتَيْنِ قَبْلَهُمَا فَصَلَّيْتُهُمَا، فَسَكَتَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

1267 - Kays bin Amr radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem sabah namazından sonra bir kimsenin iki rekat daha kıldığını gördü. Ve Rasûlullah o adama:

“– Sabah namazı iki rekattır. Bu senin kıldığın fazla nedir?” dedi. Adam:

– Ya Rasûlallah ben sabah namazından önceki iki rekat sünneti kılamamıştım. Şimdi kılıyorum.” dedi. Peygamber Efendimiz de sükût etti. [\[247\]](#)

İZAH

Bu hadis-i şerif sabah namazının sünnetini farzdan önce kılamayan kimsenin farzdan sonra daha güneş doğmadan kılabileceğine delâlet eder.

Atâ, Tâvûs ve İbn-i Cüreyc de bu görüştedir.

Şâfiî ve Ahmed bin Hanbel Hazretleri güneş doğduktan sonra kaza eder, dediler.

Mâlik Hazretleri kuşluk vaktinden zevâle kadar kaza eder, zevâlden sonra kaza etmez, diyor.

Hanefîlere göre güneş biraz yükselince isterse kılar, isterse terk eder. Çünkü vacip değil, sünnettir. (Maalim-üs-Sünne)

١٢٦٨ - قَالَ سُفْيَانُ: كَانَ عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَافٍ يُحَدِّثُ بِهَذَا الْحَدِيثِ

عَنْ سَعْدِ بْنِ سَعِيدٍ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَى عَبْدُ رَبِّهِ وَيَحْيَى ابْنَا سَعِيدٍ هَذَا الْحَدِيثَ مُرْسَلًا

أَنَّ جَدَّهُمْ ذَيْدًا صَلَّى مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهَذِهِ الْقِصَّةِ.

1268 - Süfyân dedi ki:

Şu geçen hadisi Atâ bin Ebî Rabah, Sa'd bin Said'den rivâyet ederdi.

Ebû Dâvud dedi: Şu hadisi Said'in iki oğlu Abdu Rabbih ve Yahya, mürsel olarak rivâyet ettiler. Gerçekten dedeleri Zeyd Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ile namaz kıldı, (diye geçen şu kıssayı anlattılar).

296 - ÖĞLEN NAMAZININ SÜNNETLERİ

١٢٦٩ - عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ رَسُولُ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ خَالَطَ عَلَى أَرْبَعِ زَكَاةَاتٍ قَبْلَ الظُّهْرِ

وَأَرْبَعِ بَعْدَهَا حُرِّمَ عَلَى النَّارِ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَاهُ الْعَلَاءُ بْنُ الْحَارِثِ وَسُلَيْمَانُ بْنُ مُوسَى عَنْ

مُكْحُولٍ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ.

1269 - Peygamberimizin ailesi Ümmü Habibe radiyallahu anha'dan:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Kim dört rekat öğlenin (farzından) önce, dört rekat da sonra (sekiz rekat sünnete) devam ederse onun cesedi ateşe haram kılınır” buyurdu. [248]

Ebû Dâvud dedi:

Bu hadisi Alâ bin el-Hâris ve Süleyman bin Musa Mekhul'den geçen hadisin isnâdı ile mislini rivâyet etti.

١٢٧٠- عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَزْبَحَ

قَبْلَ الظُّهْرِ لَيْسَ فِيهِ تَسْلِيمٌ تُفْتَحُ لَهُنَّ أَبْوَابُ السَّمَاءِ»

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: بَلَغَنِي عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْقَطَّانِ قَالَ: لَوْ خَلَّصْتُ

عَنْ غَيْبَةٍ بِشَيْءٍ لَخَذْتُ عَنْهُ بِهَذَا الْحَدِيثِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: غَيْبَةٌ ضَعِيفٌ. قَالَ أَبُو دَاوُدَ: إِنِّي بِتَجَابٍ هُوَ سَهْمٌ.

1270 - Ebû Eyyüb radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz şöyle buyurmuştur: “Arada selam vermeden öğleden önce kılınan dört rekat (sünnete) gök kapıları açık bulundurulur.” [249]

Ebû Dâvud dedi: Yahya bin Saîd el-Kattan'dan bana yetiştirildiğine göre şöyle dedi: “Eğer ben Ubeyde'den bir şey rivâyet etsem şu hadisi rivâyet ederdim.”

Ubeyde zayıf bir râvîdir. “İbn-i Mincab‘ ise o Sehm denilen kimsedir.” dedi.

297 - İKİNDİDEN ÖNCE KILINAN SÜNNET

١٢٧١- عَنْ إِبْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

«مَنْ رَزَحَ اللَّهُ إِنْزَاً صَلَّى قَبْلَ الْعَصْرِ أَرْزَعَا».

1271 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem: “İkinci namazından önce dört rekat (sünnet) kılan kimseye Allah merhamet etsin” buyurdu. ^[250]

١٢٧١- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ

الْعَصْرِ رَكْعَتَيْنِ.

1272 - Ali radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem ikinci namazından önce iki rekat (sünnet) kılardı.

298 - İKİNDİDEN SONRA NAMAZ KILMAK

١٢٧٢- عَنْ مُرَيْبِ بْنِ أَبِي عُبَيْدٍ أَنَّ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنَ عُبَيْدٍ وَعَبْدَ

الرَّحْمَنِ بْنِ لَازِمٍ وَالْبُسُورُ بْنُ مَخْرَمَةَ أَرْسَلُوهُ إِلَى عَائِشَةَ فَذَجَّ النَّبِيَّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا: اقْرَأْ عَلَيْهَا السَّلَامَ مِنْ جَمِيعَا، وَسَلِّمَا هِيَ

الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ، وَقُلْ إِنَّا أَخْبَرْنَا أَنَّكَ تُصَلِّيَهُمَا وَقَدْ بَلَّغْنَا أَنَّ رَسُولَ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْهُمَا، فَدَخَلْتُ عَلَيْهَا فَلَمَّحْتُهَا مَا أَرْسَلُونِي

بِهِ فَقَالَتْ: سَلِ أُمَّ سَلَمَةَ فَخَرَجَتْ إِلَيْهِمْ فَأَخْبَرَتْهُنَّ بِقَوْلِهَا فَرَدُّونِي إِلَى

أُمِّ سَلَمَةَ بِبَيْتٍ مَا أَرْسَلُونِي بِهِ إِلَى عَائِشَةَ فَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ سَمِعْتُ رَسُولَ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْهَى عَنْهُمَا ثُمَّ رَأَيْتُهُ يُصَلِّيَهُمَا، أَمَّا جِئْتُ

صَلَّاهُمَا: فَإِنَّهُ صَلَّى الْعَصْرَ ثُمَّ دَخَلَ - وَعِنْدِي بَسُورَةٌ مِنْ بَنِي حَرَامٍ مِنْ

الْأَنْصَارِ - فَصَلَّاهُمَا فَأَرْسَلْتُ إِلَيْهِ الْجَارِيَةَ فَقُلْتُ قُومِي بِجَنَابِهِ فَقُولِي لَهُ:

تَقُولُ أُمُّ سَلَمَةَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَسَمِعْتُكَ تَنْهَى عَنْ هَاتَيْنِ الرَّكْعَتَيْنِ وَأَرْأَاكَ

تُصَلِّيَهُمَا فَإِنَّ أَشَارَ بَيْنَهُمَا فَاسْتَأْجِرِي عَنْهُ. قَالَتْ: فَفَعَلْتُ الْجَارِيَةُ فَأَشَارَ

بَيِّنْدِهِ فَاَسْتَأْخَرْتُ عَنْهُ، فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ: «يَا بِنْتُ أَبِي أُمَيَّةَ سَأَلْتُ عَنْ

الرُّكُوعَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ، يُؤْتِيَانِي نَاسٌ مِنْ عَبْدِ الْقَيْسِ بِالإِسْلَامِ مِنْ قَوْمِهِمْ،

فَسُئِلُونِي عَنِ الرُّكُوعَيْنِ اللَّتَيْنِ بَعْدَ الظُّهْرِ فَهَهُمَا هَاتَانِ».

1273 - İbn-i Abbas'ın kölesi Küreyb radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Abdullah İbn-i Abbas Abdurrahman bin Ezher ve Misver bin Mahrame radiyallahu anh Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem'in ailesi Hz. Aişe'ye beni göndererek hep birden bizden selam söyle ve ikinci namazından sonra kıldığını haber aldığımız iki rekat sünnet namazdan ona sor ve bize gelen haberde ikindiden sonra o namazdan Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem men etmişti. (Küreyb diyor ki):

– Aişe radiyallahu anha'nın yanına geldim. Beni kimler ve ne için gönderdilerse anlattım. Aişe radiyallahu anha bana, “Ümmü Seleme'ye, sor” dedi. Ben de beni gönderenlere gelerek Hz. Aişe'nin sözünü onlara duyurdum. Bu defa da Hz. Aişe'ye gönderdikleri gibi beni Ümmü Seleme radiyallahu anha'ya gönderdiler. Ümmü Seleme:

“Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in ikindiden sonra kılınan iki rekat namazdan nehyettiğini işittim. Sonra da Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in o iki rekat namazı bizzat kılmakta olduğunu gördüm. Fakat ben gördüğümde evvela ikinci namazını kıldırdı, sonra benim yanıma geldi. O anda benim yanımda da ensardan Benî Haram'a mensup kadınlar bulunuyorlardı. O anda namaza durdu ve ben kızıma, “Git Peygamberin yanında dur ve ona: Ya Rasûlallah! Ailen Ümmü Seleme kendisinin ikindiden sonra namazdan men ettiğini işittim, şimdi ise kendisi kılıyor,” dedi. “Ve eğer Peygamber sana işaret ederse geri çekil,” diye emrettim. Kızım emrimi yerine getirdi. Peygamber Efendimiz kıza işaret etti o da geri çekildi. Rasûlullah namazdan sonra, “Ey Ebû Ümeyye'nin kızı, bana ikindiden sonra kıldığım şu iki rekat namazı sordun, Abdul Kays oğullarından bir heyet İslâmiyeti kabul etmiş olarak bana geldi, öğleden sonraki iki rekat sünneti kılmaktan beni alıkoydular. Bu kıldığım iki rekat öğlenin son sünneti idi” buyurdu. [\[251\]](#)

299 - GÜNEŞ YÜKSEKTE İKEN İKİNDİDEN SONRA İKİ REKAT KILMAYA RUHSAT VERENLERİN DELİLLERİ

١٢٧٤- عَنْ وَهْبِ بْنِ الْأَعْدَجِ، عَنْ عَلِيٍّ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْعَصْرِ إِلَّا وَالشَّمْسُ مُرْتَفِعَةً.

1274 - Vehb bin Ecda' ve Ali radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem ikindi namazından sonra namazdan nehyetti. Güneş yüksekte olduğu vakit müstesnâ. [\[252\]](#)

İZAH

İkinci namazından sonra nafîle kılmak mekruhtur. Ancak o zaman hazır olan cenazenin namazı ve geçmiş namazların farzları kaza edilebilir.

Bu hâdisе dayanarak güneş parlaklığını muhafaza ettiği müddet nafîle kılınabileceğini savunan ilim adamları vardır.

١٢٧٥- عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يُصَلِّي فِي بَيْتِ كُلِّ صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ زَكَاةً إِلَّا الْعَصْرَ وَالْعَصْرَ.

1275 - Ali radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem sabahla ikindiden başka her farz namazın arkasından iki rekât (nafîle) kıları.

١٢٧٦- عَنْ إِبْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: شَهِدْتُ عِنْدِي رَجُلًا مَرْضِيًّا، فِيهِمْ

عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، وَأَوْضَأَهُمْ عِنْدِي عُمَرُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا صَلَاةَ بَعْدَ صَلَاةِ الصُّبْحِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ وَلَا صَلَاةَ

بَعْدَ صَلَاةِ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ».

1276 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Yanımda çok sevdiğim kimseler de vardı. Hele içlerinden en çok sevdiğim Hz. Ömer de bulunuyordu.

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem: “Sabah namazından sonra güneş doğana kadar, ikinci namazından sonra da güneş batana kadar (nafile) namaz kılınmaz” buyurdu. ^[253]

١٢٧٧- عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبْسَةَ السُّلَمِيِّ أَنَّهُ قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ

أَيُّ اللَّيْلِ أَسْمَعُ؟ قَالَ: «جَوْفُ اللَّيْلِ الْآخِرِ، فَصَلِّ مَا شِئْتَ فَإِنَّ الصَّلَاةَ

مَشْهُودَةٌ مَكْتُوبَةٌ حَتَّى تُصَلِّيَ الصُّبْحَ ثُمَّ أَقْصِرْ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ فَتَرْفَعِ

قَبَسَ دُحْبِ أَوْ رُمَحِينَ فَإِنَّهَا تَطْلُعُ بَيْنَ قَرْنَيْ شَيْطَانٍ وَيُضَلِّي لَهَا الْكُفَّاءُ،

ثُمَّ صَلِّ مَا شِئْتَ فَإِنَّ الصَّلَاةَ مَشْهُودَةٌ مَكْتُوبَةٌ حَتَّى يَغْبِطَ الرُّمَحُ ظِلُّهُ،

ثُمَّ أَقْصِرْ فَإِنَّ جَهَنَّمَ تُشَجَّرُ وَتُفْتَحُ أَبْوَابُهَا، فَإِذَا رَاغَبَ الشَّمْسُ فَصَلِّ مَا

شِئْتَ فَإِنَّ الصَّلَاةَ مَشْهُودَةٌ حَتَّى تُصَلِّيَ الْعَصْرَ، ثُمَّ أَقْصِرْ حَتَّى تَغْرُبَ

الشَّمْسُ فَإِنَّهَا تَغْرُبُ بَيْنَ قَرْنَيْ شَيْطَانٍ وَيُضَلِّي لَهَا الْكُفَّاءُ». وَقَصَّ حَدِيثًا

طَوِيلًا. قَالَ الْعَبَّاسُ: هَكَذَا حَدَّثَنِي أَبُو سَلَامٍ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ إِلَّا أَنَّ أُخْطِرَ

شَيْئًا لَا أُرِيدُ فَأَسْتَعْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ.

1277 - Amr bin Abese es-Sülemî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre dedi ki:

– Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'e, “Ey Allah'ın Peygamberi! Gecenin hangi saatindeki ibadet daha makbul” dedim.

Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem

“– Gecenin son anındaki daha makbuldür. O anda istediğini kıl. Çünkü o andaki namazda melekler hem hazır bulunurlar, hem de yazarlar. Sabah namazını kılana kadar böyledir. Sabah namazından sonra güneş doğup bir veya iki mızrak boyu yükselene kadar nafile kılma, o anda güneş şeytanın iki boynuzu arasından doğar (O anda şeytan güneşe tapanları tahrik eder). Kafirler güneşe karşı ibadet ederler. Güneş yükseldikten sonra yine dilediğin kadar nafile kıl. Kuşluk namazında da melekler hazır bulunur ve yazarlar. Ok gölgesiyle aynı uzunluğa gelene kadar devam et, sonra bırak. Çünkü cehennem o anda kaynar ve kapıları açılır (Yani güneş tam ortaya dikilir, beyinler kaynamaya başlar). Güneş batıya kaydığında yine ne kadar istersen kıl, ikinci namazını kılana kadar devam edebilirsin ve melekler hazır bulunur. İkindiye kıldıktan sonra güneş batana kadar nafile kılma. Çünkü güneş şeytanın iki boynuzu arasında batır. O anda kafirler güneşe taparlar.” Çok uzun bir hadis rivâyet etti. Abbas bin Süleym şöyle diyor. Ebû Selam, Ebû Ümâme’den naklen bana aynen böyle haber verdi. Ancak rivâyette istemeyerek hata edersem ondan dolayı da Allah’a istiğfar ederim. O’na tövbede bulunurum. [\[254\]](#)

١٢٧٨- عَنْ يَسَارِ مَوْلَى ابْنِ عُمَرَ قَالَ: رَأَيْتُ ابْنَ عُمَرَ وَأَنَا أَصْلِي

بَعْدَ طُلُوعِ الْفَجْرِ فَقَالَ يَا يَسَارُ! إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

خَرَجَ عَلَيْنَا وَنَحْنُ نُصَلِّي هَذِهِ الصَّلَاةَ فَقَالَ: «الْبَيْتُ شَاهِدُكُمْ غَائِبُكُمْ لَا

تُصَلُّوا بَعْدَ الْفَجْرِ إِلَّا مَسْجِدَتَيْنِ»

1278 - İbn-i Ömer radiyallahu anh’ın azatlısı Yesâr radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Şafak attıktan sonra ben nafile kılıyordum. İbn-i Ömer beni gördü ve bana:

– “Ey Yesâr! Bizler (senin gibi) şafaktan sonra nafile kılarken Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bizi gördü ve bize, “Sizden burada hazır olanlar, bulunmayanlara tebliğ etsinler. Şafaktan sonra sabahın iki rekat sünnetinden başka nafile kılmayın” buyurdu, dedi. [\[255\]](#)

١٢٧٩- عَنِ الْأَسْوَدِ وَمُسْرُوقٍ قَالَا: نَشْهَدُ عَلَى أَنَّهَا قَالَتْ: مَا

مَنْ يَوْمَ يَأْتِي عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا صَلَّى بَعْدَ الْغُضْرِ

رَكَعَتَيْنِ.

1279 - Esved ve Mesruk radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demişlerdir:

Hız. Aişe radiyallahu anha'nın şöyle dediğine ikimiz de şahidiz, dediler.
Aişe radiyallahu anha:

“– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem üzerine, ikindiden sonra iki rekat namaz kılmadığı hiçbir gün geçmemiştir.” dedi. [256]

١٢٨٠- عَنْ ذَاكِرَانَ مَوْلَى عَائِشَةَ: أَنَّهَا حَدَّثَتْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي بَعْدَ الْغُضْرِ وَيَتَمُّ عَتَمًا وَيُؤَافِلُ وَيَتَمُّ

عَنِ الْوُضَالِ.

1280 - Aişe radiyallahu anha'nın azatlısı Zekvân radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Ona Aişe radiyallahu anha haber verdi.

“Peygamber sallallahu aleyhi vesellem bizi ikindiden sonra nafîleden men eder. Fakat kendisi kıları. İftar etmeden arka arkaya oruç tutmayı nehyeder fakat kendisi tutardı.”

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in ikindi namazından sonra kıldığı namaz öğlenin son sünnetini kaza idi veya kendisine mahsus bir namazdı. Bir de Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bir fiilden başkasını nehyeder kendisi işlerse, bu yasağın haram olmadığı, mekruh olduğu anlaşılır, bunu anlatmak için kılmıştır.

300 - AKŞAMDAN ÖNCE NAFİLE NAMAZ KILMAK

١٢٨١- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ الْمُزَنِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «صَلُّوا قَبْلَ الْمَغْرِبِ رَكْعَتَيْنِ»، ثُمَّ قَالَ: «صَلُّوا قَبْلَ الْمَغْرِبِ

رَكْعَتَيْنِ لِمَنْ شَاءَ»، خَشْيَةً أَنْ يَشْجَذَهَا النَّاسُ شَجَّةً.

1281 - Abdullah bin Müzenî radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Akşam namazından önce iki rekat namaz kılın” buyurdu. Sonra Müslümanların bunu sünnet olarak almaları endişesi ile, “Sizden dileyenler akşamdan önce iki rekat namaz kılsın” buyurdu. [257]

١٢٨٢- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: صَلَّيْتُ الرُّكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْمَغْرِبِ عَلَى

عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ: قُلْتُ لِأَنَسٍ: أَرَأَيْتُمْ رَسُولَ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: نَعَمْ، رَأَيْنَا فَلَمْ يَأْمُرْنَا وَلَمْ يَنْهَنَا.

1282 - Enes bin Mâlik radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in hayatında akşamdan önce iki rekat namaz kıldım. Muhtar bin Fülful diyor ki:

– Enes bin Mâlik'e, “Akşamdan önce namaz kıldığınızı Peygamber sallallahu aleyhi vesellem gördü mü, dedim. Enes radıyallahu anh:

– Evet bizi gördü (fakat) bize ne bunu kılacaksınız diye emretti, ne de kılmayın diye nehyetti, dedi. [258]

İZAH

Bu hadise dayanarak seleften bazı zevât, akşam namazının farzından önce iki rekat namaz kılmayı müstehap kabul etmişlerdir. Ahmed bin Hanbel de bu görüştedir. (Menhel, c. 7, s. 182)

١٢٨٣- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَعْقِلٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلَاةٌ بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلَاةٌ لِمَنْ شَاءَ».

1283 - Abdullah bin Muğaffel radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz şöyle buyurdular: “Her iki ezan arasında namaz vardır, arzu eden için iki ezan arasında namaz vardır” buyurdu. [\[259\]](#)

İZAH

İki ezandan maksat; ezanla kamettir. Yani ezanla her kamet arasında isteyen namaz kılabilir demektir. Günde beş vaktin ezanı ile kameti arasında namaz kılıyoruz. Akşam içinde 1281 ve 1282 nolu hadislerle dayanarak akşam namazından önce iki rekat namaz kılınmasını müstehap görenler de var. Akşamın vakti dar olduğunu ve isteyen kılınsın, diye arzuya bırakıldığını ileri sürerek kılınmaması görüşünde olanlar da var. Kılınmasının müstehap olduğunu savunanlar, Hasan-ı Basrî, Ahmed bin Hanbel'dir. Kılınmasını müstehap görmeyenler, Şâfiî, Mâlik ve Ebû Hanife'dir. (Menhel, c. 7, s. 182)

١٢٨٤- عَنْ طَاوُسٍ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ عَنِ الرَّكَعَتَيْنِ قَبْلَ الْمَغْرِبِ

نَقَالَ: مَا رَأَيْتُ أَحَدًا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يُصَلِّيهِمَا وَرَخَّصَ فِي الرَّكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ مَعِينٍ يَقُولُ: هُوَ شَعِيبٌ. يَحْيَى:

وَهُمْ شُعْبَةُ فِي إِسْمِهِ.

1284 - Tavus radiyallahu anh'dan rivâyete göre İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan:

Akşamdan önce kılınan iki rekattan soruldu da, O,

– “Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in hayatında bu iki rekâtı kılan tek bir şahıs görmedim. (Rasûlullah) ikindiden sonra kılınan iki rekata ruhsat verdi” dedi.

301 - KUŞLUK NAMAZI

١٢٨٥- عَنْ أَبِي ذَرٍّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يُضِيحُ

عَلَى كُلِّ سَلَامَةٍ مِنْ ابْنِ آدَمَ صَدَقَةٌ، تَسْلِيْمُهُ عَلَى مَنْ لَقِيَ صَدَقَةٌ،

وَأَمْرُهُ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ، وَنَهْيُهُ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ، وَإِمَامَتُهُ الْأَدَى عَنِ

الطَّرِيقِ صَدَقَةٌ، وَبُضْعُهُ أَهْلَهُ صَدَقَةٌ، وَهَجْرُهُ مَنْ دَلَّكَ عَلَى رَكْعَتَيْنِ
مِنَ الصُّحَى».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَحَدَّثَ عَنْهُ أَنَّهُمْ وَلَمْ يَذْكُرْ مُسْنَدَ الْأَمْرِ وَالنَّهْيِ

- رَأَى فِي حَدِيثِهِ: وَقَالَ: كَذَّابٌ وَكَذَّابٌ - وَزَادَ ابْنُ مَيْبِيعٍ فِي حَدِيثِهِ: قَالُوا

يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخَذْنَا بِقَضَائِي شُؤْنَهُ وَتَكُونُ لَهُ صَدَقَةٌ؟ قَالَ: «أَزَلَيْتَ

لَوْ وَضَعَهَا فِي غَيْرِ حَلِّهَا أَلَمْ يَكُنْ يَأْتِمُ».

1285 - Ebû Zer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz şöyle buyurdu:

“Adem oğluna her doğan gün, vücudundaki her mafsâl için bir sadaka vermesi gerektir. Rast geldiğine selam vermesi sadakadır. İyilikle emretmesi sadakadır. Kötülükten men etmesi sadakadır. Yollardan başkasına zarar verecek şeyleri temizlemesi sadakadır. Ailesiyle cima etmesi sadakadır. Kuşluk vakti kılınan iki rekat bunun hepsine bedeldir” buyurdu.

Ebû Dâvud diyor ki: Ashab: “Ey Allah’ın Rasûlü bizden birimiz ailesiyle şehvetini teskin ettiriyor. O da mı sadaka,” dediler. Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem: “Eğer helâlinden başkasıyla yatsa, bu günah değil mi?” cevabını verdi. (Yani başkasıyla olan günah olduğu gibi, helaliyle olan da sadakadır, demektir.)

١٢٨٦- عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ [الدَّؤَلِيِّ] قَالَ: يَنْتَمَا نَحْنُ عِنْدَ أَبِي ذَرٍّ

قَالَ: «يُضِيحُ عَلَى كُلِّ سَلَامَةٍ مِنْ أَخْبَاتِكُمْ فِي كُلِّ يَوْمٍ صَدَقَةٌ، فَلَهُ بِكُلِّ

صَلَاةٌ صَدَقَةٌ وَصِيَامٌ صَدَقَةٌ وَخُحٌّ صَدَقَةٌ وَتَسْبِيحٌ صَدَقَةٌ وَتَكْبِيرٌ صَدَقَةٌ

وَتَحْمِيدٌ صَدَقَةٌ» فَقَدْ رَسُوهُ اللهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ هَذِهِ الْأَعْمَالِ

الْعَالِيَةِ ثُمَّ قَالَ: «يُخَوِّزُنِي أَخَذْتُكُمْ مِنْ ذَلِكَ زَكَاةً الْمُسَخَى».

1286 - Ebû'l-Esved ed-Düelî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Bir zamanlar biz Ebû Zer'in yanında bulunuyorduk. Ebû Zer, “Sizden birinize her gün vücudunun her uzvu için sadaka vermesi lâzımdır. Her kıldığı namaz sadaka, tuttuğu oruç sadaka, yaptığı hacc sadaka, okuduğu tesbih sadaka, tekbir sadaka, elhamdülillah sadaka, Peygamberimiz şu salih amellerden bazısını saydı da sonra: “Sizden birinize bunlar yerine iki rekat kuşluk namazı kâfi gelir” buyurdu. [260]

١٢٨٧- عَنْ سَهْلِ بْنِ مُعَاذٍ بْنِ أَنَسٍ الْجُهَنِيِّ، عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ

اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ قَعَدَ فِي صَلَاةٍ حِينَ يَنْصَرِفُ مِنْ

صَلَاةٍ الصُّبْحِ حَتَّى يُتَسَبَّحَ زَكَاةً الْمُسَخَى لَا يَقُولُ إِلَّا غَيْرًا غَفِيرًا لَهُ

عُطَايَا وَإِنْ كَانَتْ أَكْثَرُ مِنْ زَبَدِ الْبَحْرِ».

1287 - Sehl bin Muaz bin Enes el-Cühenî'den, o da babasından rivâyet ettiklerine göre şöyle demişlerdir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Kim sabah namazından sonra namaz kıldığı yerde iki rekat kuşluk namazını kılana kadar oturur ve hayırdan başka bir şey söylemezse, denizlerin köpüğünden çok hatası da olsa affedilir” buyurdu.

١٢٨٨- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«صَلَاةٌ فِي إِثْرِ صَلَاةٍ لَا لَعْنُ بَيْنَهُمَا كِتَابٌ فِي عِلِّيْنِ».

1288 - Ebû Ümâme radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz şöyle buyurdu:

“Aralarında lüzumsuz lakırdı olmadan bir namazın arkasından diğer bir namaz kılmak, en yüce dereceye yazılmaya hak kazandırır.”

İZAH

Melekler onun sevabını İlliyyîne kadar yükseltirler. Yüce makamlara erer demektir.

۱۲۸۹- عَنْ نُعَيْمِ بْنِ هَمَّارٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يَقُولُ: «يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: يَا ابْنَ آدَمَ! لَا تُعْجِزْنِي مِنْ أَرْبَعِ

رَكَعَاتٍ فِي أَوَّلِ نَهَارِكَ أَخْفِكَ آخِرُهُ».

1289 - Nüaym bin Hemmar radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'in şöyle buyurduğunu işittim: “Cenabı Allah şöyle buyurur, “Ey âdem oğlu, Gündüzün evvelinde benim için dört rekat namaz kılmaktan acze düşme ki, o günün sonunda ben sana yardıma yetişip kâfi geleyim.”^[261]

۱۲۹۰- عَنْ أُمِّ هَانِيٍّ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْفَتْحِ صَلَّى سُبْحَةَ الضُّحَى ثَمَانِي رَكَعَاتٍ يُسَلِّمُ مِنْ

كُلِّ رَكَعَتَيْنِ قَالَ أَخْبَدُ بْنُ صَالِحٍ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

صَلَّى يَوْمَ الْفَتْحِ سُبْحَةَ الضُّحَى فَذَكَرَ مِنْهَا قَالَ ابْنُ الشَّرَحِ: إِنَّ أُمَّ هَانِيٍّ

قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَمْ يَذْكُرْ سُبْحَةَ

الضُّحَى بِمَغْنَاهُ.

1290 - Ebû Tâlib'in kızı Ümmühânî radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem (Mekke'nin) fethi günü her iki rekatta bir selam vererek kuşluk namazını sekiz rekat kıldı, Ahmed bin

Salih radiyallahu anh dedi ki:

– “Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem (Mekke’nin) fethi günü kuşluk namazını kıldı diye aynen Ümmühanî’ninki gibi rivâyet etti. İbn-i Serh diyor ki:

– Ümmühânî, “Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem yanıma geldi diye evvelki rivâyeti gibi aynı manada rivâyet etti, fakat kuşluk namazını zikretmedi.”^[262]

١٢٩١- عَنْ ابْنِ أَبِي لَيْلَى قَالَ: مَا أَخْبَرْنَا أَحَدًا أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى الضُّحَى غَيْرَ أَمَّ هَانِي فَإِنَّهَا ذَكَرَتْ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ فَتَحَ مَكَّةَ اغْتَسَلَ فِي بَيْتِهَا وَصَلَّى ثَمَانٍ رَكَعَاتٍ، فَلَمْ

يَرَهُ أَحَدٌ صَلَّاهُنَّ بَعْدَ.

1291 - İbn-i Ebî Leylâ radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ümmühânî’den başka hiçbir kimse Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’in kuşluk namazını kıldığını gördüğünü bize söylemedi. Ümmühânî ise şöyle anlattı: “Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Mekke’nin fethi günü evime geldi ve yıkandı (arkasından) sekiz rekat kuşluk namazı kıldı. Peygamberimizin ondan sonra kuşluk namazı kıldığını başka kimse görmedi.”^[263]

١٢٩٢- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقٍ قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ هَلْ كَانَ رَسُولُ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الضُّحَى فَقَالَتْ: لَا إِلَّا أَنْ يَجِيءَ

مِنْ مَغِيبِهِ، قُلْتُ: هَلْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ بَيْنَ

الشُّوْر؟ قَالَتْ مِنَ الْمُفْضَلِ.

1292 - Abdullah bin Şakîk radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Hiz. Aife radiyallahu anha'ya;

- Peygamber sallallahu aleyhi vesellem kuşluk namazı kılar mıydı? diye sorduğum zaman. Hayır ancak yolculuk dönüşünde kılardı dedi.
- Bir rekatta iki sûreyi birden okur muydu? dedim. Aife radiyallahu anha:
- Mufasssal sûrelerden (ikisini bir arada bir rekatta okurdu) dedi.[\[264\]](#)

İZAH

Mufasssal sûreler: Hucrat sûresinden, Kur'an'ın sonuna kadar olan sûrelere denir.

۱۲۹۳- عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهَا قَالَتْ:

مَا سَبَّحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُبْحَةَ الصُّحَى قَطُّ وَلَا

لَأَسْبَحَهَا وَإِنْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيَدْعُ الْعَمَلَ وَهُوَ

يُحِبُّ أَنْ يَعْمَلَ بِهِ غَشِيَةً أَنْ يَعْمَلَ بِهِ النَّاسُ فَيُفْرَضَ عَلَيْهِمْ.

1293 - Rasûlullah'ın zevcesi Aife radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem katiyen kuşluk namazı kılmazdı, fakat ben kuşluk namazı kılardım.

İZAH

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem bazı amelleri yapmayı çok sevdiği halde, ümmeti de aynı ameli yaparlar da ümmetine farz olur korkusu ile terk ederdi.[\[265\]](#)

۱۲۹۴- عَنْ سِنَاءَةَ قَالَتْ: قُلْتُ لِحَبِيبِ بْنِ سَمُرَةَ أَكُنْتُ تُجَالِسُ

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَتْ: نَعَمْ نَحْيُوا فَكَانَ لَا يَقُومُ مِنْ

مَعَالَاةِ الْيَدِي صَلَّي فِيهِ الْقَدَاةَ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ فَإِذَا طَلَعَتْ قَامَ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

1294 - Simâk radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Câbir bin Semure radiyallahu anh'a Rasûlullah ile oturduğun var mıdır? dedim. Semûre radiyallahu anh:

– “Evet pek çok oturdum, sabah namazını kıldıktan sonra güneş doğana kadar namaz kıldığı yerde oturur, güneş doğunca kalkardı. [266]

302 - GÜNDÜZ KILINAN (NAFİLE) NAMAZLAR

١٢٩٥- عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «صَلَاةُ

اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِثْنِي مِثْنِي».

1295 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz, “Gece ve gündüz (nafile) namazları ikişer rekattır” buyurdu. [267]

İZAH

Şâfiî, Ahmed bin Hanbel ve İmam Mâlik Hazretleri bu hadis-i şerife uyarak nafile namazlar ikişer rekat kılınır, dediler. İmam Azam'a göre de evlâ olan ikişer rekat kılmaktır.

١٢٩٦- عَنِ الْمُعَلِّبِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْصَّلَاةُ

مِثْنِي مِثْنِي أَنْ تَشْهَدَ فِي كُلِّ رَكَعَتَيْنِ وَأَنْ تَبَاءَسَ وَتَمْسُكَنَّ وَتُتَبِّعَ

بِذِيكَ وَتَقُولَ: اَللّٰهُمَّ اَللّٰهُمَّ فَمَنْ لَمْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَهِيَ خِدَاجٌ».

سَوَّلَ أَبُو دَاوُدَ: عَنْ صَلَاةِ اللَّيْلِ مِثْنِي قَالَ: إِنْ شِئْتَ مِثْنِي وَإِنْ شِئْتَ أَرْبَعًا.

1296 - Muttalip radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz şöyle buyurdu, “(Nafile) namazlar ikişer rekattır. Her iki rekatta teşehhüd edersin. Yokluk, fakirlik izhar ederek avuçlarını iyice açarsın ve ey Allah’ım ey Allah’ım dersin (yalvarırsın). Kim böyle yapmazsa ecir ve fazileti noksandır.”

Ebû Dâvud’a, “Gece namazları ikişer mi kılınacak?” diye soruldu.

Ebû Dâvud:

– “Dilersen ikişer, dilersen dörder rekat kılarırsın.” dedi. [\[268\]](#)

Tebese: Yokluk, fakirlik izhar edersin.

Temeskene: Fakirlik, eli boşluk izhar edersin.

Tukni-a: Kaldırırsın demektir.

303 - TESBİH NAMAZI

١٢٩٧- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ لِلْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ: «يَا عَبَّاسُ! أَلَا أُعْطِيكَ؟
أَلَا أَسْتَحْكُ؟ أَلَا أَخْبِرُكَ؟ أَلَا أَفْعَلُ بِكَ عَشْرَ حِصَالٍ إِذَا أَنْتَ فَعَلْتَ

ذَلِكَ غَفَرَ اللَّهُ لَكَ ذَنْبَكَ أَوَّلَهُ وَآخِرَهُ قَدِيمَهُ وَحَدِيثَهُ خَطَاةَ وَغَمَدَهُ،

صَغِيرَهُ وَكَبِيرَهُ بَرَاءَةً وَغَلَانِيَةً - عَشْرَ حِصَالٍ - أَنْ تُصَلِّيَ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ

تَقْرَأُ فِي كُلِّ رَكَعَةٍ فَاتِحَةَ الْكِتَابِ وَسُورَةً. فَإِذَا فَرَغْتَ مِنَ الْقِرَاءَةِ فِي

أَوَّلِ رَكَعَةٍ وَأَنْتَ قَائِمٌ قُلْتَ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

وَاللَّهُ أَكْبَرُ خَمْسَ عَشْرَةَ مَرَّةً، ثُمَّ تَرْكَعُ فَتَقُولُهَا وَأَنْتَ زَاكِعٌ عَشْرًا ثُمَّ

تَرْفَعُ رَأْسَكَ مِنَ الرُّكُوعِ فَتَقُولُهَا عَشْرًا ثُمَّ تَهْوِي سَاجِدًا فَتَقُولُهَا وَأَنْتَ

سَاجِدٌ عَشْرًا ثُمَّ تَرْفَعُ رَأْسَكَ مِنَ السُّجُودِ فَتَقُولُهَا عَشْرًا ثُمَّ تَسْجُدُ

فَتَقُولُهَا عَشْرًا ثُمَّ تَرْفَعُ رَأْسَكَ فَتَقُولُهَا عَشْرًا فَذَلِكَ خَمْسٌ وَسَبْعُونَ

فِي كُلِّ رَكْعَةٍ تَفْعَلُ ذَلِكَ فِي أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ إِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تُصَلِّيَهَا فِي
كُلِّ يَوْمٍ مَرَّةً فَاَفْعَلْ، فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ مَرَّةً، فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ
فَفِي كُلِّ شَهْرٍ مَرَّةً، فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فِي كُلِّ سَنَةٍ مَرَّةً، فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فِي
عُمْرِكَ مَرَّةً».

1297 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem amcası Abbas bin Abdulmuttalib'e şöyle dedi:

“– Ey Abbas, Ey Ammî, sana vereyim mi? Sana istifade edeceğin bir şey vereyim mi? Sana hediye vereyim mi? Sana bir iyilikte bulunayım mı? On haslet var, on hasleti yaptığın takdirde Allah günahlarının evvelini, sonunu, önce olanını, yeni olanlarını, bilerek ve unutulmuş olanlarını büyüklerini de, küçüklerini de, gizlisini de, aşikârını da, af edecektir. On haslet 4 rekat namaz kıalarsın her rekatta fatiha ve sûre okursun birinci rekatta okunan nihayet bulunca ayakta iken on beş defa sübhanallah, velhamdülillah, velâilâhe illallah, vellahüekber dersin, sonra rükûa inersin. On defa da rükûda okursun. Sonra da rükûdan başını kaldırır on defa da ayakta okursun. Secdeye iner on defa da birinci secdede okursun. Secdeden başını kaldırır, on defa da (iki secde arasında) oturduğun yerde okursun, tekrar secde eder, on defa da ikinci secdede okursun, sonra başını kaldırır on defa daha söylersin, işte her rekatta yetmiş beş tesbih olur. Her rekatta böylece yaparsın (cem'an üç yüz tesbih eder) eğer bu namazı her gün kılmaya gücün yeterse, her gün kıl, eğer her gün kılamazsan haftada bir defa, her hafta kılamazsan her ayda bir defa kıl. Ayda kılamazsan hiç olmazsa senede bir kere kıl, senede kılamazsan ömründe olsun bir defa kıl” buyurdu. [269]

١٢٩٨- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّادٍ قَالَ: قَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «إِغْنِي غَدًا أَخْبِرَكَ وَأُتَيْتَكَ وَأَعْطَيْتَكَ» حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ يُعْطِينِي

عَظِيئَةً قَالَ: «إِذَا زَالَ النَّهَارُ فَقُمْ فَصَلِّ أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ» فَذَكَرْتُ نَعْوَهُ. قَالَ:

«لَمْ تَرْفَعْ رَأْسَكَ - يَغْنِي مِنَ السَّجْدَةِ الثَّانِيَةِ - فَامْسُو جَالِسًا وَلَا تَقُمْ

حَتَّى تُسَبِّحَ عَشْرًا، وَتُحَمِّدَ عَشْرًا، وَلْتَكْبِرَ عَشْرًا، وَتَهْتَلِلَ عَشْرًا، ثُمَّ تَقْطَعِ
ذَلِكَ فِي الْأَرْبَعِ الرُّكَعَاتِ». قَالَ: «فَإِنَّكَ لَوْ كُنْتَ أَعْظَمَ أَهْلِ الْأَرْضِ
دَتَبًا غَوَرَ لَكَ بِذَلِكَ». قَالَ: «كُلْتُ: فَإِنْ لَمْ أَسْتَطِعْ أَنْ أَصَلِّيَهَا بِذَلِكَ السَّاعَةِ
قَالَ: «صَلِّيَهَا مِنَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ».

1298 - Abdullah bin Amr'dan, o demiştir ki:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem bana: “Yarın bana gel. Seni mükâfatlandırayım. Sana vereyim.” dedi. Hatta ben de Rasûlullah bana hediye verecek zannettim.

Rasûlullah bana:

– “Gündüz gün aydınlığı girince kalk dört rekat namaz kıl.” Sonra İbn-i Abbas’ın rivâyeti gibi rivâyet etti. “Sonra ikinci secdeden başını kaldır dimdik otur, on defa tesbih, on kere elhamdülillah, on kere allahü ekber, on da tevhit okumadan kalkma ve bunları dört rekatin hepsinde yaparsın, yer yüzünde en büyük günahı olan sen olsan bu namaz sebebiyle mağfiret olunursun” buyurdu. Ben:

– “O saatte kılmaya gücüm yetmezse nasıl kılayım?” dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

– “Gece ve gündüzün bir kısmında kıalarsın” buyurdu. [\[270\]](#)

١٢٩٩- عَنْ عُرْوَةَ بْنِ رُوَيْمٍ: حَدَّثَنِي الْأَنْصَارِيُّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِيَجْعَلَنِي فِي هَذَا الْحَدِيثِ. فَقَدْ كَرِهْتُ نَحْوَهُمْ، قَالَ فِي السُّجْدَةِ

الثَّانِيَةِ مِنَ الرُّكَعَةِ الْأُولَى، كَمَا قَالَ فِي حَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَيْمُونٍ.

1299 - Urve bin Ruveyym radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Bana ensardan biri haber verdi. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem bu hadis-i şerifi Cafer'e söyledi. Evvelki rivâyetin benzerini zikretti ve birinci

rekatın ikinci secdesinde Mehdi bin Meymun'un rivâyet ettiği hadisteki gibi söyledi.

304 - AKŞAM NAMAZININ İKİ REKAT SÜNNETİ NEREDE KILINIR?

۱۳۰۰- عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى مَسْجِدَ بَنِي عَبِيدِ الْأَشْهَلِ فَصَلَّى فِيهِ الْمَغْرِبَ فَلَمَّا

قَضَى صَلَاتَهُمْ زَالَهُمْ يُسَبِّحُونَ بِغَدَاها. فَقَالَ: «هَلْ بِي صَلَاةِ الْبُيُوتِ».

1300 - Ka'b bin Ucre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem Abdül Eşhed oğullarının mescidine geldi ve akşam namazını orada kıldı. Eşhel oğulları akşamı kıldıktan sonra sünnete durdular. Peygamberimiz (o halde) onları gördü ve, “Bu sünnetler evde kılınmalıdır” buyurdu. [271]

۱۳۰۱- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يُطِيلُ الْقِرَاءَةَ فِي الْمَسْجِدِ بَغْدَا الْمَغْرِبِ حَتَّى يَتَفَرَّقَ أَهْلُ الْمَسْجِدِ.

1301 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem akşam namazından sonra kılınan iki rekat sünnette kıraatı çok uzatırdı, hatta cemaat mescitten dağılana kadar devam ederdi.

۱۳۰۲- عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَعْنَاهُ

مُرْسَلٌ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ حُمَيْدٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ يَحْيَى يَقُولُ:

كُلُّ شَيْءٍ خَلَّيْتُمْ عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَهُوَ مُسْنَدٌ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

1302 - Bir önceki hadisle aynı manada bir hadis de Saîd bin Cübeyr tarafından mürsel olarak Hz. Peygamber'den rivâyet edilmiştir.

Ebû Dâvud dedi ki: Ben Muhammed bin Humeyd'i şöyle derken işittim: Ben Yakub'u şöyle derken işittim: Benim size Cafer ve Saîd bin Cübeyr vasıtasıyla Peygamberden naklettiğimiz her haber aslında İbn-i Abbas vasıtasıyla Peygamber'e dayanır.”

İZAH

Bu hadis-i şerif akşam namazının sünnetini camide kılmanın câiz olacağına delâlet eder. Bir önce geçen 1300 nolu hadiste akşamın sünnetini evde kılmanın daha iyi olacağını gösterir. Tâbiî bu durum evi camiye yakın olanlar içindir. Ev camiye uzaksa eve her zaman gelmek mümkün olmayabilir.

305 - YATSIDAN SONRA (KILINACAK) NAMAZ

١٣٠٢- عَنْ شُرَيْحِ بْنِ هَانِيٍّ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: سَأَلْتُهَا عَنْ صَلَاةٍ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: مَا صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعِشَاءَ قَطُّ فَدَخَلَ عَلَيَّ إِلَّا صَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ أَوْ بَشَتْ

رَكَعَاتٍ وَلَقَدْ مَعْلُونًا مَرَّةً بِاللَّيْلِ فَطَرَحْنَا لَهُ يَطْعَامًا، فَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى ثَقَبٍ

فِيهِ يَنْتَعِجُ الْمَاءُ وَنَدَى، وَمَا رَأَيْتُهُ مُتَّقِيًا الْأَرْضَ بِشَيْءٍ مِنْ مِثَابِهِ قَطُّ.

1303 - Şüreyh bin Hâni radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in (yatsıdan sonra kıldığı) namazı hakkında Hz. Aişe radiyallahu anha'ye sordum, Aişe radiyallahu anha, “Peygamber sallallahu aleyhi vesellem yatsı namazını kılardı. Sonra benim odama girerse mutlaka dört rekat veya altı rekat namaz kılardı. Yeminle

söyleyebilirim ki; bir gece yağmura tutulmuştuk. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’in altına deriden bir post attık. Halâ gözümün önünden gitmez. Şiltenin deliklerinden sular kaynıyordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’in elbisesini yerden koruduğunu da görmedim (yine o yağmur altında yatsıdan sonra namaz kıldı) dedi.

306 - GECE NAMAZININ FARZİYETİNİN KALDIRILMASI

۱۳۰۲- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ فِي الْمُرُؤِلِ: ﴿قُمِ اللَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا

بَعْضَهُ﴾ [المزمل: ۲] نَسَخَهَا الْآيَةُ الَّتِي فِيهَا ﴿عَلِمَ أَنَّ لَنْ تُحْصَوْهُ

فَتَابَ عَلَيْكُمْ فَافْرَعُوا مَا تَبَيَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ﴾ [المزمل: ۲۰] وَ﴿ثَابِتَةً

الَّيْلِ﴾ [المزمل: ۶] أَوَّلُهُ وَكَانَتْ صَلَاتُهُمْ لِأَوَّلِ اللَّيْلِ يَقُولُ: هُوَ أَجْزَلُ

أَنْ تُحْصَوْهُ مَا فَرَضَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ مِنْ قِيَامِ اللَّيْلِ وَذَلِكَ أَنَّ الْإِنْسَانَ

إِذَا نَامَ لَمْ يَدْرِ مَتَى يَسْتَيْقِظُ، وَقَوْلُهُ: ﴿وَأَقُومَ قِيْلًا﴾ [المزمل: ۶] هُوَ

أَجْزَلُ أَنْ يَقَعَهُ فِي الْقُرْآنِ وَقَوْلُهُ: ﴿وَإِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْعًا طَوِيلًا﴾

[المزمل: ۷] يَقُولُ: قَرَأْنَا طَوِيلًا.

1304 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Müzzemmil sûresinin “gecenin birazı hariç olmak üzere kalk, gecenin yarısı miktarınca” ayetini, yine aynı sûrenin “sizin onu sayamayacağınızı bildi ve tövbenizi kabul buyurdu, Kur’an’da kolayınıza geleni okuyun,” ayeti ile neshetti. Müzzemmil sûresindeki “gerçek gece ibadete kalkan nefis”den murad gecenin evvelinde kalkandır. Ashabın namazı gecenin ilk saatlerinde idi. İbn-i Abbas bu ayette, gece namazından Allah’ın size farz kıldığını yapmak daha uygundur, dedi. Çünkü; insan uyuduğu zaman ne vakit kalkacağını bilemez. Ayetteki, “hem kıraatçe daha sağlamdır,” cümlesini İbn-i Abbas: Kur’anda bilgi sahibi olmak daha uygundur diye tefsir ederdi.

“Senin için gündüz sebhan tavil vardır” ayetini de uzun bir meşguliyet var, diye tefsir ederdi.

۱۳۰۵- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ أَوَّلُ الْمُرُتِلِ كَانُوا يَتَقَوَّمُونَ

نُحُورًا مِنْ قِيَابِهِمْ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ عَشَى نَزَلَ آخِرُهَا، وَكَانَ بَيْنَ أَوَّلِهَا

وَأَخِيرِهَا سَنَةٌ.

1305 - İbn-i Abbas radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Müzzemmil sûresinin evveli inince ashab-ı kiram Ramazan gecelerinde (terâvihi) kıldıkları gibi namaz kılarlardı. Bu sûrenin son ayetleri inene kadar böyle devam ettiler. Bu sûrenin ilk ayetlerinin inişi ile son ayetinin inişi arasında bir sene geçti.

307 - GECEYİ İHYA ETMEK

۱۳۰۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«يَغْتَدُّ الشَّيْطَانُ عَلَى قَائِمَةٍ رَأْسِ أَحَدِكُمْ - إِذَا هُوَ نَامَ - ثَلَاثَ عُقَدٍ

يَضْرِبُ مَكَانَ كُلِّ عُقْدَةٍ عَلَيْكَ لَيْلٌ طَوِيلٌ فَارْقُدْ. فَإِنْ اسْتَيْقَظَ فَذَكَرَ

اللَّهَ انْحَلَّتْ عُقْدَتُهُ، فَإِنْ تَوَضَّأَ انْحَلَّتْ عُقْدَتُهُ، فَإِنْ صَلَّى انْحَلَّتْ عُقْدَتُهُ،

فَأَصْبَحَ نَشِيطًا طَلِبًا النَّفْسِ وَإِلَّا أَصْبَحَ خَبِيثًا النَّفْسِ كَسَلَانًا».

1306 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem: “Sizden biriniz uyuduğu vakit şeytan tam ensesine üç düğüm atar ve her düğümün üzerine gece çok uzundur, yat bakalım kelimesini yerleştirir. Uyuyan kalkar, Allah’ı anarsa düğümlerden biri, abdest alırsa diğeri, namaz kılsa üçüncü düğüm de çözülür. Sabaha neşeli ve gönül hoşluğu ile çıkar. Eğer kalkmaz (zikir etmez abdest ve namazda bulunmazsa) bedbin, üzüntülü ve tembel olarak sabahlar” buyurdu. [\[272\]](#)

١٣٠٧- عَنْ بَنِي عُثَيْبٍ قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي قَيْسٍ يَقُولُ:

نَاكَتْ غَائِثَةٌ لَا تَنْتَعِ قِيَامَ اللَّيْلِ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

كَأَنَّهُ لَا يَدْعُهُ، وَكَأَنَّهُ إِذَا مَرَّضَ أَوْ تَبَسَّلَ صَلَّى قَاعًا.

1307 - İbn-i Humeyr radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Yezid bin Abdullah bin Ebû Kays'ın şöyle dediğini işittim:

Aişe radiyallahu anha dedi ki:

“Gece namazını bırakma. Zira Peygamber sallallahu aleyhi vesellem gece namazını terk etmezdi, hasta veya yorgun olduğu vakitler de oturarak kılardı.”

١٣٠٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«رَجِمَ اللَّهُ رَجُلًا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّى وَأَبْقَطَ امْرَأَتَهُ، فَإِنْ أَبَتْ نَضَحَ فِي

وَجْهِهَا الْمَاءَ. رَجِمَ اللَّهُ امْرَأَةً قَامَتْ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّتْ وَأَبْقَطَتْ زَوْجَهَا،

فَإِنْ أَبَى نَضَحَتْ فِي وَجْهِهِ الْمَاءَ».

1308 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz şöyle buyurdu: “Gece kalkıp namaz kılan ve ailesini de uyandıran, hanımı uyanmazsa yüzüne su serpererek uykusunu kaçırarak erkeğe Allah merhamet etsin. Gece kalkıp namaz kılan, kocasını da uyandıran uyanmazsa yüzüne su serpen (efendisine namaz kıldırarak) kadına da Allah rahmet etsin.”^[273]

İZAH

Gece bir erkek kalkar, nafîle namaz kılar, hanımını uyandırır. Uyanmazsa uykusunu kaçırmak için yüzüne su atarak uyandırır. Berâber kılarılarsa Allah bu erkeğe, kadın böyle yaparsa kadına rahmet eder. Ancak uyuyan

yüzüne direk su atmak uygun olmaz. Uyku sersemliği ile gözünü açamıyor da elinin serinliği ile uykusunu kaçırmaya yardımcı olursa demektir.

١٣٠٩- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ قَالَا: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَقْبَضَ الرَّجُلُ أَمَلَهُ مِنَ اللَّيْلِ فَضَلَّيَا أَوْ صَلَّى زَكَتَيْنِ

جَمِيعًا كُتِبَ فِي الذَّاكِرِينَ وَالذَّاكِرَاتِ» وَلَمْ يَرْفَعْهُ ابْنُ كَثِيرٍ وَلَا ذَكَرَهَا

هُرَيْرَةُ، جَعَلَهُ كَلَامَ أَبِي سَعِيدٍ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: زَوَّاهُ ابْنُ مَهْدِيٍّ عَنْ سُفْيَانَ قَالَ: وَأَزَّاهُ ذَكَرَ

أَبَا هُرَيْرَةَ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَحَدِيثُ سُفْيَانَ مُؤَوَّفٌ.

1309 - Ebû Saîd ve Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz, “Bir kimse gece karısını da kaldırarak (nafile) namaz kılarlar veya berâber iki rekat kılarlarsa karı da koca da, Allah’ı çok zikreden erkeklerden ve kadınlardan olarak yazılırlar” buyurdu. İbn-i Kesir hadisi Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’e ref etmedi. Ebû Hüreyre’yi de zikretmedi. Bunu Ebû Said’in sözünden saydı.

[274]

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadisi İbn-i Mehdî Süfyân’dan nakletti. Ve öyle zannediyorum ki Süfyân (bu hadisin senedinde) Ebû Hüreyre’yi de zikretti, dedi.

Ebû Dâvud yine dedi ki: Süfyân’ın bu hadisi mevkuftur.

308 - NAMAZDA UYUKLAMAK

١٣١٠- عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ النَّبِيَّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا نِمَسَ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ فَلْيَرْفُذْ

حَتَّى يَذْهَبَ عَنْهُ النَّوْمُ فَإِنْ أَحَدُكُمْ إِذَا صَلَّى وَهُوَ نَاعَسَ لَعَلَّهُ يَنْعَبُ

يَسْتَغْفِرُ فَيُسَبِّحُ نَفْسَهُ».

1310 - Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'in hanımı Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz şöyle buyurdu: “Sizden birinize namazda uyuklamak gelirse uykusu gidene kadar yatsın, çünkü sizden biriniz uyuklarken namaz kılsa istiğfar edeyim derken kendine sövebilir.”^[275]

١٣١٠ - عَنْ أُمِّ هُرَيْرَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ مِنَ اللَّيْلِ فَاسْتَمِعَ الْقُرْآنَ عَلَى لِسَانِهِ فَلَمْ يَتَرَبَّصْ

مَا يَقُولُ فَلْيَضْطَجِعْ».

1311 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre, Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz şöyle buyurmuşlardır: “Sizden biriniz gece kalkar (Kur'an okurken) Kur'an diline yabancı gelmeye başlar ve ne dediğini bilemezse (uykusunu alana kadar) yatsın” buyurdu.^[276]

١٣١١ - عَنْ أَنَسٍ قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

الْمَسْجِدَ وَجَدَ مَدُودَ بَيْنَ سَارِيَتَيْنِ فَقَالَ: «مَا هَذَا الْحَبْلُ؟» فَقِيلَ

يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذِهِ عَمَنَةُ ابْنَةِ جَحْشٍ تُصَلِّي فَإِذَا أَعْيَتْ تَعَلَّقَتْ بِهِ

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيَصِلَ مَا أَطْلَقَتْ فَإِذَا أَعْيَتْ

فَلْتَجْلِسْ» قَالَ زَيْدٌ: فَقَالَ مَا هَذَا؟ قَالُوا لِيَسْبِ تُصَلِّي، فَإِذَا كَسَلَتْ

أَوْ فَتَزَتْ أَمْسَكَتْ بِهِ، فَقَالَ «خَلُّوه». فَقَالَ: «لِيَصِلَ أَحَدُكُمْ نَسَاطَةً

فَإِذَا كَسِلَ أَوْ فَتَرَ فَلْيَقْبِضْ».

1312 - Enes radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Mescid-i Nebevi'ye girmişti. İki direk arasına gerilmiş bir ip gördü ve “Şu ip nedir?” buyurdu. Ashab:

– “Bu Cahş’ın kızı Hamne’nin ipidir. Ya Rasûlallah namaz kılar, yorulmaya başladığında bu ipe tutunur,” dediler. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Gücünün yettiği kadar kılsın, yorulduğunda otursun” buyurdu.

Ziyad bin Eyyüb rivâyetinde Peygamber sallallahu aleyhi vesellem: “Şu nedir” buyurdu. Ashab, Zeyneb’indir, namaz kılar tembellik ve uyuşukluk geldiği vakit bu ipe tutunur, dediler. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Bu ipi çözün. Sizden biriniz (ibadete) neşesi bulunduğu müddet namaz kılsın, tembellik, uyuşukluk ve uyuklama gelirse hemen otursun (dinlensin)” buyurdu. [\[277\]](#)

İZAH

Müslüman’ım diyenlerin bir çoğunun farzları bile ihmal ettiği bir devirde nafîle ile meşgul olanların durumu tebrike şâyândır. Hele geceleri sinema ve televizyon seyredip sabah kuşluk vaktine kadar ibadetsiz uyuyan gafil mü’minlere bakarak gece uykusunun bir kısmından feragat edip zikrin bütün çeşitlerini içine alan namazla meşgul olan insanı düşününce ne kadar takdir de edilse azdır. Karanlık içinde parlayan bir ziya ne kadar sevimli ise gafiller içerisinde Allah’ı ananların durumu da böyledir.

Ancak nafîle ile meşgul olurken ifrata varmamalı, az da kılsa huzurlu, duygulu, neşeli ve tefekkür içerisinde kılmalı. Uyku kendisini sardığı vakit gafleti atana kadar istirahat edip, sonra ibadet etmeli. Çünkü ne söylediğini bilmeyecek kadar kendisinden geçen insan kılacağı namazı gafletle kendisinden geçmiş, tefekkürü bırakmış olarak kılacak. Yarabbî, beni cennetine koy diyecek yerde, Yarabbî beni cehennemine koy, diyebilir.

Yarabbî beni nimetinden mahrum etme, diyeceği yerde beni azabından mahrum etme diyebilir.

Vücudun muhtaç olduğu istirahatı ortadan kaldırarak ibadet etmek için, bir ipe tutunmak veya gömleğini ıslatıp giymek doğru değildir. Amma yeteri kadar istirahat etse de havanın sıcaklığı ve bulunduğu yerin basık bir yer olması dolayısıyla gelen gafleti gidermek için elini yüzünü yıkar, biraz dışarı çıkar gezerse bunda bir sakınca yoktur.

309 - GECELEYİN DEVAM ETTİĞİ ZİKRİNİ VEYA KUR’AN TİLAVETİNİ OKUYAMADAN UYUYUP KALAN KİMSE

۱۳۱۳- عَنْ إِبْنِ وَهْبٍ بْنِ عَبْدِ الْقَارِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ

الْخَطَّابِ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ نَامَ عَنْ

جُزْئِهِ أَوْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ فَقَرَأَهُ مَا بَيْنَ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَصَلَاةِ الظُّهْرِ كُتِبَ لَهُ

كَأَنَّمَا قَرَأَهُ مِنَ اللَّيْلِ».

1313 - İbn-i Vehb bin Abdulkârî radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ömer bin Hattab’ın şöyle dediğini işittim. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem: “Kim hizbini ve hiziblerden bir kısmını okumadan uyur da sabah namazı ile öğle namazı arasında okursa geceden okumuş gibi olur” buyurdu.^[278]

310 - GECE İBADETE KALKMAYA NİYET EDİP DE UYUYA KALAN KİMSE

۱۳۱۴- عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ رَجُلٍ عَنْهُ رِضِي أَنْ عَلَيْهِ ذَوْجٌ

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخْبَرَنَاهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: «مَنْ مَرَّ بِإِمْرَةٍ تَكُونُ لَهُ صَلَاةٌ بِلَيْلٍ يُغْلِبُهُ عَلَيْهَا نَوْمٌ إِلَّا كُتِبَ لَهُ أَجْرُ

صَلَاتِهِ وَكَانَ نَوْمُهُ عَلَيْهِ صَدَقَةً».

1314 - Saîd bin Cübeyr’den, o da kendisinden râzı olduğu bir zattan ona Peygamber sallallahu aleyhi vesellem’in hanımı Aişe radiyallahu anha’dan haber vermiş. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Herhangi bir kimsenin gece kıldığı namaz bulunur da uyku galebe ederek uyuya kalırsa sanki

kalkmış, namazı kılmış gibi kendisine sevap yazılır. Uykusu da ona sadaka olur” buyurdu. [\[279\]](#)

311 - GECENİN HANGİ SAATİNDE YAPILAN İBADET DAHA FAZİLETLİDİR?

۱۳۱۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«الْبَتْلُ وَبَيْنَا غَرْ وَجَلَّ كُلُّ لَيْلَةٍ إِلَى سَمَاءِ الدُّنْيَا جِئَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ

الْأَكْبَرُ يَقُولُ: مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ، مَنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ، مَنْ

يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ».

1315 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem şöyle demiştir: “Her gece, gecenin son üçte biri kalınca Rabbimiz Tebareke ve Teâlâ Hazretleri dünya göğüne iner ve “Bana kim duâ eder ki duasını kabul edeyim, kim istiyor ki vereyim, kim bana istiğfar ederse onu mağfiret edeyim.” buyurur. [\[280\]](#)

312 - PEYGAMBER SALLALLAHU ALEYHİ VE SELLEM GECE HANGİ SAATLERDE NAMAZA KALKARDI?

۱۳۱۶- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: إِذَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

لَيُوقِظُهُ اللَّهُ غَرْ وَجَلَّ بِاللَّيْلِ فَمَا يَجِيءُ السَّحَرُ حَتَّى يُفْرَغَ مِنْ حَزْبِهِ.

1316 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Allah Teâlâ hazretleri Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'i gece kaldırırsa Rasûlullah (Kur'an'dan her gece okuduğu) hizbini bitirmeden, seher gelmezdi. (Seher vakti girince hizbini mutlaka bitirmiş olurdu.)

١٣١٧- عَنْ مَسْرُوقٍ، قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنْ صَلَاةِ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقُلْتُ لَهَا أَيُّ جِبِينٍ كَانَ يُصَلِّي؟

قَالَتْ: كَانَ إِذَا سَمِعَ الصُّرَاخَ قَامَ فَصَلَّى.

1317 - Mesrûk radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Aişe radıyallahu anha'dan Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'in nafîle namazından sordum. “Onu hangi saatte kılardı?” dedim. Aişe radıyallahu anha, “Şiddetli sesi işitince kalkar ve namaz kılardı.” cevabını verdi. [281]

İZAH

Sürâh: Yüksek ve şiddetli ses demektir.

Burada gecenin sonunda Allah Teâlâ'nın kullarına kim bana istiğfar ederse onu mağfiret edeyim diye hitabını işitince kalkardı, veya horoz sesini işitince kalkardı, demektir.

١٣١٨- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: مَا أَكْفَاءُ السَّحَرِ عِنْدِي إِلَّا نَائِمًا تَغْنِي

النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

1318 - Aişe radıyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

“Peygamber sallallahu aleyhi vesellem benim yanımda kaldığında seher vakti onu uyurken bulurdum.” dedi. [282]

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem horoz sesini işitince uyanır, sehre kadar hizbini bitirir, seher vakti biraz istirahat ederdi.

١٣١٩- عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا

حَزَنَهُ أَمَرَ صَلَّى.

1319 - Huzeyfe radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem sıkıntılı bir işle karşılaşınca hemen (nafile) namaz kılardı.

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e bir düşünce keder isabet etse, mühim bir olayla karşılaşsa seher vakti nafile namaz kılar ve namazla bu işi karşılardı.

۱۳۲۰- عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ: سَمِعْتُ رِبِيعَةَ بْنَ كَثْبَةَ الْأَسْلَمِيَّ يَقُولُ:

كُنْتُ أَبِثَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آتِيَهُ بِوَضُوئِهِ وَيُحَاجِّجُهُ

فَقَالَ: «سَلِّني». فَقُلْتُ مُرَافَقَتَكَ فِي الْحِجَّةِ، قَالَ: «أَوْ غَيْرَ ذَلِكَ؟» قُلْتُ:

هُوَ ذَاكَ، قَالَ: «فَأَجِبْنِي عَلَى نَفْسِكَ بِكَلِمَةٍ السُّجُودِ».

1320 - Ebû Seleme radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rabî'a bin Kâ'b el-Esleme'yi dinledim şöyle diyordu: Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'le bir yerde geceledim: “Ben abdest suyunu ve diğer ihtiyaçlarını getirirdim. Efendimiz bana, “Benden dilediğini iste.” dedi. Ben de, “Cennette sana komşu olmak isterim.” dedim. Efendimiz bana, “Bundan başka bir şey istesen.” dedi. Ben de, “Dileğim budur” dedim. Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem: “Öyle ise çok nafile kılarak kendin için bana yardım et” buyurdu. [\[283\]](#)

۱۳۲۱- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ فِيهِ هَلِيلُ الْأَكْبَةِ: «تَكْجَأَنِي جُثُوبُهُمْ عَنِ

الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ» [السجدة:

۱۶] قَالَ: كَانُوا يَتَّقُونَ مَا بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ يَصُفُّونَ قَالَ: وَكَانَ

الْحَسَنُ يَقُولُ: قِيَامُ اللَّيْلِ.

1321 - Enes bin Mâlik radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre o:

“Yanları yataklarından ayrılır, korku ve ümit içinde Rablerine yalvarırlar ve kendilerine rızık olarak verdiğimizden dağıtırlar.” mealindeki ayet (Secde sûresi, 16) hakkında şöyle demiştir: Onlar akşam ile yatsı arasında nafile kılmak için uyanık olurlardı, dedi. Hasanü'l-Basrî “gece namazıdır,” dedi.

۱۳۲۶- عَنْ أَنَسٍ فِي قَوْلِهِ «كَانُوا قَلِيلًا مِنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ»

[الذاريات: ۱۷] قَالَ: كَانُوا يَصَلُّونَ فِيمَا بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ زَادَ فِي

حَدِيثٍ يَخْتِمْ وَكَذَلِكَ «تَتَجَالَّى لُجُوبُهُمْ».

1322 - Enes radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

“Gecenin bir kısmında teheccüd kılarlardı” âyetinin tefsirinde, akşamla yatsı arasında kılarlardı.” dedi. Yahya'nın rivâyet ettiği hadiste, râvî “Yanları yataklarından ayrılırdı” ayetini de ziyâde etmiştir.

313 - GECE NAMAZINA İKİ REKATLA BAŞLAMAK

۱۳۲۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ مِنَ اللَّيْلِ فَلْيَصِلْ رَكْعَتَيْنِ حَمِيمَتَيْنِ».

1323 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “Sizden biriniz gece kalktığında (önce) hafif (kısa) iki rekat namaz kılsın.”^[284]

۱۳۲۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: «إِذَا» - بِمَعْنَاهُ - زَادَ: «ثُمَّ لِيَطْوِلَ

بَعْدَ مَا شَاءَ».

وَزَوَّاهُ ابْنُ عَرَبٍ عَنْ مُخَلِّدٍ قَالَ: «فِيهِمَا تَجَوُّزٌ».

1324 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Evvelki hadisin manasında rivâyet etti ve ilk ikiden sonra dilediği kadar uzatsın, cümlesini ziyâde etti. [285]

Bu hadisi İbn-i Avn Muhammed bin Sîrîn'den rivâyette de bu iki rekatte hafif geçmek var şeklinde rivâyet etti.

١٣٢٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ خُبَيْبٍ الْحَنْظَلِيِّ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَلَّ أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلَ؟ قَالَ: «طَوَّلَ الْقِيَامِ».

1325 - Abdullah bin Habeşî el-Has'amî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimize: “Amellerin efdali hangisidir?” diye soruldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem: “(Namaz kılarken) kıyamı uzun olandır” buyurdu. [286]

314 - GECE NAMAZLARININ İKİŞER İKİŞER KILINMASI

١٣٢٦- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ صَلَاةِ اللَّيْلِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«صَلَاةُ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى، فَإِذَا غَشِيَ أَحَدُكُمْ الصُّبْحَ صَلَّى رَكْعَةً وَاحِدَةً

تُؤْتِي لَهُ مَا قَدْ صَلَّى».

1326 - Abdullah bin Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'e bir zât gece namazlarını sordu. Peygamber Efendimiz de, “Gece namazları ikişer rekât kılınır. Sizden biriniz şafağın atmasından korkarsa bir rekât daha kılar, önceden kıldığı (iki rekât) ile (bu tek rekâtın toplamı) onun için vitir olur” buyurdu. [287]

315 - GECE NAMAZLARINDA YÜKSEK SESLE OKUMAK

١٣٢٧- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كَانَتْ قِرَاءَةُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ عَلَى قَدْرِ مَا يَسْمَعُهُ مِنْ فِي الْحُجُرَةِ وَهُوَ فِي الْبَيْتِ.

1327 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'in (namazda açık) okumasının ölçüsü, kendisi evde iken diğer odadakilerin işiteceği kadar idi. [288]

١٣٢٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ قَالَ: كَانَتْ قِرَاءَةُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ بِاللَّيْلِ يَرْفَعُ طَوْرًا وَيَخْفِضُ طَوْرًا.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: أَبُو حَالِيدٍ الْوَالِيبِيُّ إِسْمُهُ هُرْمُزٌ.

1328 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem gece namazlarında kıraatta sesini kâh yükseltir, kâh kısardı.

Ebû Dâvud şöyle dedi: İsmi geçen Ebû Halid el-Valibi'nin ismi Hürmüz'dür.

١٣٢٩- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ

لَيْلَةً فَإِذَا هُوَ بِأَبِي بَكْرٍ يُصَلِّيُ يَخْفِضُ مِنْ صَوْتِهِ. قَالَ: وَمَرَّ بِعُمَرَ بْنِ

الْخَطَّابِ وَهُوَ يُصَلِّيُ رَافِعًا صَوْتَهُ. قَالَ: فَلَمَّا اجْتَمَعَا هِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا أَبَا بَكْرٍ! مَرَرْتُ

بِكَ وَأَنْتَ تُصَلِّيُ تَخْفِضُ صَوْتَكَ؟» قَالَ: قَدْ أَسْمَعْتُ مِنْ نَاجِيَةٍ يَا

رَسُولَ اللَّهِ! - قَالَ -: وَقَالَ لِعُمَرَ: «مَرَرْتُ بِكَ وَأَنْتَ تُصَلِّيُ رَافِعًا

صَوْتَكَ؟» قَالَ: فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَوْعِظُ الْوَسْطَانِ وَأَطْرِدُ الشَّيْطَانَ.

زَادَ الْحَسَنُ فِي حَدِيثِهِ: فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا

أَبَا بَكْرٍ إِزْفَعُ مِنْ صَوْتِكَ شَيْئًا، وَقَالَ لِعُمَرَ: «إِخْفِضْ مِنْ صَوْتِكَ

شَيْئًا».

1329 - Ebû Katâde radiyallahu anh'den rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem bir gece evinden ashabının yanına çıkmıştı. Bir de ne görsün. Ebû Bekir radiyallahu anh namaz kılıyor. Namazda kıraatı sesini kısarak okuyordu. Râvî diyor ki; Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Hattab'ın oğlu Ömer'e rastladı. (O da namaz kılıyor fakat) o sesini yükselterek okuyordu. Peygamber Efendimiz'in yanında toplandıkları bir anda Efendimiz onlara:

– “Ey Ebû Bekir, sana rastladım. Namaz kılıyordun ve kıraatte sesini kısıyordun.” dedi. Ebû Bekir radiyallahu anh:

– “Ey Allah'ın Rasûlü yalvardığım zata (Allah'a) işittirdim, cevabını verdi. Peygamber Efendimiz Ömer'e, “Sana da rastladım, sen de yüksek sesle namaz kılıyordun” buyurdu. Ömer radiyallahu anh:

– “Ben uyuklayanı (ve gafilleri) uyandırıyor şeytanı da kovuyordum Ya Rasûlallah.” cevabını verdi.

Hasen bin Sabah rivâyetinde şu kısmı ziyâde etti: “Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem, “Ey Ebû Bekir, sen sesini biraz yükselt, Ömer'e de sen de sesini biraz kıs” buyurdu.^[289]

İZAH

Namazda cehrin derecesi kendin işitecek kadar okumaktır. İmam olanlarsa cemaatin durumuna göre okuyabilirler. Yüksek sesle okuyan imamların da Hakk'ın huzurunda olduklarını unutmamaları, acı acı bağırmamaları gerekir.

۱۳۳۰ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهِذِهِ الْقِيَمَةِ

لَمْ يَذْكُرْ: فَقَالَ لِأَبِي بَكْرٍ: «إِزْفَعُ شَيْئًا» وَلَا لِعُمَرَ «إِخْفِضْ شَيْئًا».

زَادَ: «وَقَدْ سَمِعْتُكَ يَا بِلَالُ، وَأَنْتَ تَقْرَأُ مِنْ هَذِهِ السُّورَةِ وَمِنْ هَذِهِ

الشَّوَرَةِ» قَالَ: كَلَامٌ طَيِّبٌ يَجْمَعُهُ اللَّهُ يَغْفِرُهُ إِلَى بَعْضِهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كُلُّكُمْ قَدْ أَصَابَ».

1330 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'den bu kıssayı (bir önceki hadisi) rivâyet etti. Fakat Ebû Bekir radiyallahu anh için, “Sen sesini biraz yükselt, Ömer radiyallahu anh’a, sen de sesini biraz kıs” buyurdu cümlesini zikretmedi. (Ancak şunu) ziyâde etti:

Peygamber Efendimiz: “Ey Bilal, senin okuduğunu da işittim, biraz da şu sureden okuyordun” buyurdu. Bilal, “Çok güzel kelâm. Allah onları birbiriyle toplar,” dedi. Peygamber Efendimiz de, “Hepiniz isabet ettiniz” buyurdu.

١٣٣١- عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ زَيْدًا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ فَقَرَأَ فَرَفَعَ صَوْتَهُ بِالْقُرْآنِ

فَلَمَّا أَصْبَحَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَرْحَمُ اللَّهُ قُلَانَا

كَأَيُّنَ مِنْ آيَةٍ أَذْكُرْنَاهَا اللَّيْلَةَ كُنْتَ قَدْ أَسْمَعَلْتَهَا».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: زَوَّاهُ هَارُونُ التَّخَوِيُّ عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ فِي سَوْدَةٍ

أَبِیْ عِمْرَانَ فِي الْخُرُوفِ: ﴿وَكُنَّا مِنْ نَبِيِّ﴾ [آل عمران: ١٤٦].

1331 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre:

Bir kimse gecenin bir kısmında kalktı. Sesli olarak Kur'an okudu. Sabahleyin Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Allah filana rahmet etsin. Benim unuttuğum “Ke-eyyin min ayetin”i bu gece bana hatırlattı” buyurdu.

Ebû Dâvud dedi:

– Bu hadisi Harun el-Nahvi, Hammad bin Seleme'den rivâyet etti. Âl-i İmran sûresinin ve (Ke-eyyin min nebiyyin katele maahu ribbiyyune kesîr) (146) âyetini bana hatırlattı.” dedi.^[290]

İZAH

Mescid-i Saadette gece vakti sesle Kur'an okuyan zât kurrâdan Abdullah bin Yezid Ensari'dir. (Kastalâni) Peygamberimizin unuttuğu bu ayet Yusuf sûresinin (105)inci ayetidir, dedi.

١٣٣٢- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: اخْتَلَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فِي الْمَسْجِدِ فَسَمِعَتْهُمْ يُجَاهِرُونَ بِالْقِرَاءَةِ. فَكَتَفَ الْبِشْرَ وَقَالَ:

«أَلَا إِنَّ كُلَّكُمْ مُتَاجِرٌ رَبِّهِ، فَلَا يُؤْذِنُ بَعْضُكُمْ بَعْضًا. وَلَا يَرْفَعُ بَعْضُكُمْ

عَلَى بَعْضٍ فِي الْقِرَاءَةِ» أَوْ قَالَ: «فِي الصَّلَاةِ».

1332 - Ebû Saîd radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem mescitte itikafa girmişti. Ashabın yüksek sesle Kur'an okuduklarını işitti ve perdeyi açarak şöyle buyurdu:

“Dikkat şüphesiz hepiniz Rabbinize niyaz ediyorsunuz. Birbirinize eza vermeyin. Kıraatte birbirinizden fazla bağırmayın veya (râvi şüphe ediyor) namazda (birbirinizden fazla ses çıkarmayın)” buyurdu.

İZAH

Kur'an kurslarında ders çalışan talebelere, namaz kılanların yanında Kur'an okuyanlara, başkalarını düşünmeleri emir buyruluyor.

١٣٣٣- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

لَهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «الْمَجَاهِرُ بِالْقُرْآنِ كَالْمَجَاهِرِ بِالصَّدَقَةِ وَالْمُسِرُّ بِالْقُرْآنِ

كَالْمُسِرِّ بِالصَّدَقَةِ».

1333 - Ukbe bin Âmir radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz, “Kur'an'ı aşikâre okuyan sadaka-i açıktan veren gibidir. Kur'an'ı gizli okuyansa sadaka-i gizleyen gibidir” buyurdu. [\[291\]](#)

316 - GECE NAMAZI

١٣٣٤- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ عَشْرَ رَكَعَاتٍ وَيُؤَيِّزُ بِسُجْدَةٍ وَيُسْجُدُ سَجْدَتَيْ الْفَجْرِ

فَذَلِكَ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكَعَةً.

1334 - Aişe radiyallahu anha'dan: "Peygamber sallallahu aleyhi vesellem gece on rekat (nafile) kılar, bir rekat daha ilavesiyle vitri de îfâ eder (şafak atınca) sabahın iki rekat sünnetini de kılardı. Bunların hepsi onüç rekat tutardı."[\[292\]](#)

Peygamber Efendimizin kıldığı onüç rekattan, üçü vitir, ikisi sabahın sünneti, sekiz de teheccüt idi. Müezzin, sabah namazında ezanı bitirince kalkar iki rekat namaz kılar, sonra sağ tarafına müezzin ona gelene kadar yatardı.

١٣٣٥- عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّ رَسُولَ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ إِحْدَى عَشْرَةَ رَكَعَةً يُؤَيِّزُ

بَيْنَهَا بِوَاحِدَةٍ فَإِذَا فَرَغَ مِنْهَا اضْطَجَعَ عَلَى شِقْوِهِ الْأَيْمَنِ

1335 - Aişe radiyallahu anha'dan: "Peygamber sallallahu aleyhi vesellem gece onbir rekat namaz kılardı. Bunlardan bir rekatiyla vitri tamamlar ve bu bir rekattan ayrılınca sağ tarafı üzerine yatardı."[\[293\]](#)

١٣٣٦- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يُصَلِّي فِيمَا بَيْنَ أَنْ يَفْرُغَ مِنْ صَلَاةِ الْعِشَاءِ إِلَى أَنْ يَنْصُدَعَ الْفَجْرُ إِحْدَى

عَشْرَةَ رَكَعَةً يُسَلِّمُ مِنْ كُلِّ اثْنَيْنِ، وَيُؤَيِّزُ بِوَاحِدَةٍ، وَيَسْكُتُ فِي سَجْدَتَيْهِ

قُلُورًا مَا يَقْرَأُ أَحَدُكُمْ خَمْسِينَ آيَةً قَبْلَ أَنْ يَرْفَعَ رَأْسَهُ، فَإِذَا سَكَتَ الْمُؤَذِّنُ

بِالْأُولَى مِنْ صَلَاةِ الْفَجْرِ قَامَ فَرَكَعَ رَكَعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ، ثُمَّ اضْطَجَعَ عَلَى

شِقْوِهِ الْأَيْمَنِ حَتَّى يَأْتِيَهُ الْمُؤَذِّنُ

1336 - Aişe radiyallahu anha'dan: "Peygamber sallallahu aleyhi vesellem yatsı namazıyla şafağın atması arasında onbir rekat namaz kılar, her iki rekatta selam verir, onbirinciye tek olarak kılardı. Secdede sizden birinizin elli ayet okuyacağı kadar başını kaldırmadan dururdu. Müezzin, sabah namazının ilk ezanını bitirip, sükût ettiği vakit kalkar, kısaca iki rekat namaz kılar, sonra müezzin kendisine gelene kadar sağ tarafı üzerine yatarı. [294]

١٣٣٦- أَنَّ ابْنَ شِهَابٍ أَخْبَرَهُمْ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ قَالَ: وَيُوتِرُ بِوَاحِدَةٍ

وَيَسْجُدُ سَجْدَةً قَدَرُ مَا يَقْرَأُ أَحَدُكُمْ خَمْسِينَ آيَةً قَبْلَ أَنْ يَرْفَعَ رَأْسَهُ

فَإِذَا سَكَتَ الْمُؤَذِّنُ مِنْ صَلَاةِ الصُّبْرِ وَتَبَيَّنَ لَهُ الصُّبْرُ وَسَاقَى مَعْنَاهُ قَالَ:

وَيَغْضُوهُمْ يَزِيدُ عَلَى بَعْضٍ.

1337 - İbn-i Şihab ez-Zührî (bir önceki hadisin) manasını senediyle birlikte rivâyet etmiştir. Bu hadisin metnini râvî Süleyman bin Dâvud şöyle nakletti: Onbirinci rekatı tek olarak vitir yapardı. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem başını kaldırmadan sizden biriniz elli ayet okuyacak kadar secdede kalırdı. [295]

Müezzin sabah ezanını okuyup da sabah namazı vakti kendisine malum olunca... Sonra râvî Süleyman bin Dâvud bir önceki hadisin kalan metninin manasını rivâyet etti ve dedi ki: Bu hadisi râvîlerinin bir kısmı bir kısmından farklı ilavelerle rivâyet ettiler.

١٣٣٨- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً يُوتِرُ بِهَا بِخَمْسٍ لَا يُجْلِسُ فِي

نِصْفٍ مِنَ الْخَمْسِ حَتَّى يُجْلِسَ فِي الْآخِرَةِ فَيُسَلِّمَ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَاهُ ابْنُ عُثَيْمٍ عَنْ هِشَامِ نَعْوَةَ.

1338 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Peygamber sallallahu aleyhi vesellem gece on üç rekat namaz kılar, beş rekatını vitir yapardı ve en son rekatta oturup da selam verinceye kadar bu

beş rekatın hiçbirinde oturmazdı.^[296]

١٣٣٩- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يُصَلِّي بِاللَّيْلِ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً ثُمَّ يُصَلِّي إِذَا سَمِعَ النِّدَاءَ بِالطُّبْحِ

رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ.

1339 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

“Peygamber sallallahu aleyhi vesellem gece on üç rekat kılar. Sabah ezanını işitince hafif iki rekat (sabahın sünnetini) kılardı.

١٣٤٠- عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي

مِنَ اللَّيْلِ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً كَانَ يُصَلِّي ثَمَانِي رَكْعَاتٍ وَيُوتِرُ بِرَكْعَةٍ ثُمَّ

يُصَلِّي. - قَالَ مُسْلِمٌ: بَعْدَ الْوُتْرِ ثُمَّ اتَّفَقَا - رَكْعَتَيْنِ وَهُوَ قَاعِدٌ، فَإِذَا أَرَادَ

أَنْ يَرْكَعَ قَامَ فَرَكَعَ، وَيُصَلِّي بَيْنَ أَذَانِ الصُّبْرِ وَالْإِقَامَةِ رَكْعَتَيْنِ

1340 - Aişe radiyallahu anha'dan şöyle rivâyet etmiştir:

“Peygamber sallallahu aleyhi vesellem gece on üç rekat (namaz) kılardı. Sekiz rekatı kılınca (dokuzuncuyu) vitir yapar sonra kılardı. Müslim bin İbrahim diyor ki: Vitirden sonra oturduğu yerden iki rekat kılardı. Sonra her iki râvînin rivâyeti şu şekilde birleşti. Rükûa varmak murat edince, kalkar rükû ederdi. Sabah ezanı ile ikamet arasında iki rekat (sünnet) kılardı.”^[297]

١٣٤١- عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَأَلَ عَائِشَةَ

زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كَيْفَ كَانَتْ صَلَاةُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

لَهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي رَمَضَانَ؟ فَقَالَتْ: مَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يَزِيدُ فِي رَمَضَانَ وَلَا فِي غَيْرِهِ عَلَى إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً، يُصَلِّي

أَرْبَعًا فَلَا تَسْأَلُ عَنْ خُسْبِيهِمْ وَطَوَلِيهِمْ، ثُمَّ يُصَلِّي أَرْبَعًا فَلَا تَسْأَلُ عَنْ

خُسْبِيهِمْ وَطَوَلِيهِمْ، ثُمَّ يُصَلِّي ثَلَاثًا. قَالَتْ عَائِشَةُ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ

أَتَنَا قَبْلَ أَنْ تُوتِرَ؟ قَالَ: «يَا عَائِشَةُ! إِنْ عَيْنِي تَنَامَانِ وَلَا يَنَامُ قَلْبِي».

1341 - Seleme bin Abdurrahman radiyallahu anh'dan rivâyet edilmiştir.

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'in eşi Hz. Aişe'ye: “Rasûlullah Ramazan'da nasıl namaz kılardı?” diye sordu.

Aişe radiyallahu anha:

– “Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Ramazan'da ve hanesinde (gece namazlarını) onbir rekattan ziyâde kılmazdı. Dört rekat kılardı fakat onun ne güzelliğini ne de uzunluğunu sorma. Sonra dört rekat daha kılardı. Onun da güzelliğini ve uzunluğunu sorma, daha sonra da üç rekat kılardı.”

Aişe radiyallahu anha'dan:

– “Ey Allah'ın Rasûlü salatı vitri kılmadan önce uyuyor musun?” dedim. Rasûlullah: “Ey Aişe, benim gözlerim uyur, kalbim uyumaz.” cevabını verdi. [\[298\]](#)

İZAH

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz, geceleri kıldığı onbir rekatı üçe bölerdi. Dördünü kılar, selam verir, tekrar 4 rekat kılar, selam verir, sonunda da üç rekat kılar selam verirdi.

١٣٤٢- عَنْ مَعْقِدِ بْنِ هِشَامٍ قَالَ: طَلَقْتُ امْرَأَتِي فَأَتَيْتُ الْمَدِينَةَ

لَأَبِيعَ عَقَارًا كَانَ لِي بِهَا فَأَشْتَرِي بِهِ السَّلَاحَ وَأَغْزُو فَلَقِيتُ نَفَرًا مِنْ

أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا: قَدْ أَرَادَ نَفَرٌ مِمَّنَّا سِتَّةً أَنْ

يَفْعَلُوا ذَلِكَ فَتَهَاجُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقَالَ: «لَقَدْ كَانَ لَكُمْ

فِي رَسُولِ اللَّهِ أَمُودٌ خَشِئْتُهُ» فَأَتَيْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ فَسَأَلْتُهُ عَنْ بَوَثْرِ النَّبِيِّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ فَقَالَ: أَذُكَ عَلَى أَغْلَمِ النَّاسِ بَوَثْرِ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فَأَبَتْ عَائِشَةُ فَأَتَيْتُهَا فَاسْتَشْبَعْتُ حَكِيمَ بْنَ أَلْفَلَحٍ

تَأْتِي فَتَأْخُذُهُ فَتَنْطَلِقُ مَعِي، فَكُنْتُ أَذْنًا عَلَى عَائِشَةَ، فَقَالَتْ: مَنْ هَذَا؟ قَالَ:
حَكِيمُ بْنُ أَلْفَلَحٍ قَالَتْ: وَمَنْ مَعَكَ؟ قَالَ: سَعْدُ بْنُ هِشَامٍ، قَالَتْ: هِشَامُ بْنُ
عَامِرٍ الَّذِي قُتِلَ يَوْمَ أُحُدٍ؟ قَالَ: قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَتْ: بَعَثَ الْمَوءُ كَانَ عَامِرًا.
قَالَ: قُلْتُ: يَا أُمُّ الْمُؤْمِنِينَ! حَدِّثِي عَن خُلُقِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ: أَلَسْتُ تَقْرَأُ الْقُرْآنَ فَإِنَّ خُلُقَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ الْقُرْآنَ. قَالَ: قُلْتُ: حَدِّثِي عَن قِيَامِ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِاللَّيْلِ قَالَتْ: أَلَسْتُ تَقْرَأُ ﴿يَا أَيُّهَا الْمَرْبُؤِلُ﴾؟ قَالَ:
قُلْتُ: بَلَى، قَالَتْ: فَإِنَّ أَوَّلَ هَلْوِ السُّورَةِ نَزَلَتْ، فَقَامَ أَصْحَابُ رَسُولِ
اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى انْتَضَحَتْ أَفْئِدَتُهُمْ وَخَبَسَ خَابِئَتُهَا فِي
السَّمَاءِ اثْنِي عَشَرَ شَهْرًا، ثُمَّ نَزَلَ آخِرُهَا، فَصَارَ قِيَامَ اللَّيْلِ تَطَوُّعًا بَعْدَ
فَرِيضَةٍ، قَالَ: قُلْتُ: حَدِّثِي عَن وَتْرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَتْ:
كَانَ يُؤَتِّرُ بِخَمَانِ زَكَاةٍ، لَا يَجْلِسُ إِلَّا فِي الثَّامَةِ، ثُمَّ يَقُومُ فَيُصَلِّي زَكَاةً
أُخْرَى، لَا يَجْلِسُ إِلَّا فِي الثَّامَةِ وَالثَّاسِعَةِ، وَلَا يُسَلِّمُ إِلَّا فِي الثَّاسِعَةِ، ثُمَّ
يُصَلِّي زَكَاةً وَهُوَ جَالِسٌ، فَذَلِكَ إِحْدَى عَشْرَةَ زَكَاةً يَا بُنَيَّ! فَلَمَّا أَسْرَ
وَأَخَذَ النَّخْمَ أَوْتَرَ بِسَبْعِ زَكَاةٍ، لَمْ يَجْلِسْ إِلَّا فِي السَّابِعَةِ وَالثَّلَاثَةِ،
وَلَمْ يُسَلِّمْ إِلَّا فِي السَّابِعَةِ، ثُمَّ يُصَلِّي زَكَاةً وَهُوَ جَالِسٌ، فَذَلِكَ سَبْعُ
زَكَاةٍ يَا بُنَيَّ! وَلَمْ يَقُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً يَتِمُّهَا
إِلَى الصُّبْحِ، وَلَمْ يَقْرَأِ الْقُرْآنَ فِي لَيْلَةٍ مَطَّةً، وَلَمْ يَضُمَّ شَهْرًا يَتِمُّهُ غَيْرُ
رَمَضَانَ، وَكَانَ إِذَا صَلَّى صَلَاةً دَاوَمَ عَلَيْهَا، وَكَانَ إِذَا غَلَبَتْهُ عَيْنَاهُ مِنَ
اللَّيْلِ يَنُومُ صَلَّى مِنَ النَّهَارِ يَتِمُّ عَشْرَةَ زَكَاةً، قَالَ: فَأَتَيْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ

فَخَذُّنَاهُ، فَقَالَ: هَذَا وَاللَّهِ هُوَ الْحَدِيثُ، وَلَوْ كُنْتُ أَكَلِمَتَهَا لَأَتَيْتُهَا حَتَّى

أُشَاهِدَهَا بِمِثْلِهَا، قَالَ: قُلْتُ: لَوْ عَلِمْتُ أَنَّكَ لَا تُكَلِّمُهَا عَا خَلْقَكَ.

1342 - Sa'd bin Hişâm radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

“Ailemi boşadım. Medine’de bana ait olan akarımı satıp parasıyla silah alarak harbe gitmek için Medine’ye geldim. (Yolda) Rasûlullah’ın ashabından bir cemaate rast geldim. Onlar (bana) bizden altı kişilik bir gurup, “O senin yaptığını yapmak istediler de Rasûlullah onları bu işten nehyetti,” ve kendilerine:

“Sizin için Rasûlullah’ta iyi bir örnek vardır,” ayetini okudu dediler. İbn-i Abbas’ın yanına vardım ve Peygamberimizin vitrinden sordum. İbn-i Abbas, “Rasûlullah’ın vitrini herkesten daha iyi bilen Aişe radıyallahu anha’yı sana salık veririm. Ona git, dedi. Ben de Aişe radıyallahu anha’ya geldim, gelirken Hakim bin Eflah’ın bana uymasını istedim. Berâber gelmekten çekindi. Ona, “Allah aşkına” diyerek ısrar ettim. Bunun üzerine Hakim: Benimle Hz. Aişe’ye geldi. Hz. Aişe’nin yanına girmeye izin istedik.

Aişe radıyallahu anha:

– O kim? (Hakim de) Hakim bin Eflah, dedi. Aişe yanındaki kim?

Eflah: Sa’d bin Hişâm dedi.

Aişe radıyallahu anha:

– Uhud günü öldürülen Amr’ın oğlu mu? dedi.

Hişâm:

– Evet, dedi.

Aişe radıyallahu anha:

– Amr ne iyi bir insandı. Ben:

– “Ey mü’minlerin annesi bana Rasûlullah’ın ahlakından haber ver,” dedim.

Aişe radiyallahu anha:

– “Sen hiç mi Kur’an okumadın? Rasûlullah’ın ahlakı Kur’an’dan ibaretti,” dedi. Ben:

– “Rasûlullah’ın gece namazından haber ver,” dedim. Aişe radiyallahu anha:

– Sen (Müzzemmil sûresini) okumadın mı? buyurdu. Ben:

– Evet okudum, dedim. Aişe radiyallahu anha:

– Bu sûrenin evveli inince ashap ayakları şişene kadar ayakta ibadet ettiler. Sûrenin son kısmı on iki ay semada tutuldu. Sonra sûrenin sonu indirildi. Gece namazları farzlardan sonra nafil oldu.

– Hişam:

– “Bana Rasûlullah’ın vitrini anlat,” dedim. Aişe radiyallahu anha:
“Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem vitri sekiz rekat kılardı ve yalnız sekizinci rekatta oturur da sonra kalkar bir rekat daha kılardı. Ancak sekizinci ve dokuzuncu rekatta otururdu da yalnız dokuzuncuda selam verirdi. Ey oğulcuğum (bu dokuzdan) sonra Rasûlullah oturduğu yerden iki rekat daha kılardı. O (vitrin) onbir rekatı, yaşlanıp şişmanlayınca vitiri yedi rekat kıldı. Altıncı ve yedinci rekatlarda oturur, yedinci de selam verirdi. Sonra oturduğu yerden iki rekat daha kılardı. (Vitr) dokuz rekat olurdu. Ey oğulcuğum. Rasûlullah hiçbir geceyi sabaha kadar ibadetle geçirmedi. Kur’an’ın tamamını bir gecede okumadı. Ramazan’dan başka hiçbir ayı tamamen oruçlu geçirmedi. Bir namazı kılmaya başlarsa ona devam ederdi. Uyku galebe ederek gece uyusa gündüz on iki rekat namaz kılardı,” dedi.
Hişam:

İbn-i Abbas’a geldim. Aişe radiyallahu anha’ın sözlerini ona anlattım.

İbn-i Abbas: “Yemin olsun şu hadisin ta kendisidir. Eğer Aişe radiyallahu anha ile konuşsa idim “Ona varır bu hadisi bizzat kendi ağzından

dinlerdim,” dedi.

Hişam dedi ki: Ben de ona: “Eğer senin Aişe radiyallahu anha ile konuşmadığınızı bilseydim, sana haber vermezdim.” dedim. [299]

١٣٤٣- عَنْ قَتَادَةَ بْنِ دَعْبَةَ نَحْوَهُ قَالَ: يُصَلِّي ثَمَانِي رَكَعَاتٍ لَا يُجْلِسُ بَيْنَهُنَّ إِلَّا جَنَّةَ الثَّابِتَةِ، فَيُجْلِسُ فَيُذَكِّرُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ ثُمَّ يَدْعُو ثُمَّ يُسَلِّمُ تَسْلِيمًا يُسْمِعُنَا، ثُمَّ يُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ، وَهُوَ جَالِسٌ، بَعْدَمَا يُسَلِّمُ، ثُمَّ يُصَلِّي رَكَعَةً، فَبَلَكَ إِحْدَى عَشْرَةَ رَكَعَةً يَا بُنَيَّ! قَلَّمَا أَتَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَخَذَ النَّخَمَ أَوْ تَرَ بَسِيعَ صَلَاتِي رَكَعَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ بَعْدَ مَا سَلَّمَ - بِمَعْنَاهُ - إِلَى مُشَافَهَةٍ.

1343 - Katade radiyallahu anh’dan:

Bir önceki hadisin benzeri aynı senetle rivâyet olunduğuna göre dedi ki: “Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem sekiz rekat (gece namazı) kılardı. Yalnız sekizincide otururdu. Aziz ve Celil olan Allah’ı zikrettikten sonra da duâ eder ve duayı müteakip bize işittirecek şekilde selam verirdi. Selam verdikten sonra da oturduğu yerden iki rekat namaz kılardı. Bir rekat daha ayrıca kılardı. Ey oğulcuğum! İşte Rasûlullah’ın (gece) kıldıklarının yekûnu on bir rekat olurdu.

Rasûlullah yaşlanıp şişmanlayınca yedinciye de tek kılardı. Selamdan sonra oturduğu yerden iki rekat daha kılardı. Önceki hadisteki müşâfehe kelimesine kadar aynı manâda rivâyet etti.

١٣٤٤- حَدَّثَنَا سَعِيدٌ بِهَذَا الْحَدِيثِ قَالَ: يُسَلِّمُ تَسْلِيمًا يُسْمِعُنَا، كَمَا قَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ.

1344 - Saîd (bin Ebî Arûbe) radiyallahu anh şöyle rivâyet etmiştir:

Şu (önceki) hadisi rivâyet etti ve Yahya bin Said’in dediği gibi, “Rasûlullah selam verir de selamını bize işittirirdi,” dedi.

١٣٤٥- قَالَ ابْنُ بَشَّارٍ يَتَخَوَّ حَبِيبُ بْنُ سَعِيدٍ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ:

وَسَلِّمْ تَسْلِيمَةً يُسْمِعُنَا.

1345 - İbn-i Beşşar Yahya bin Said'in hadisinin benzerini söyledi. Şu kadar ki o şöyle dedi. "Bir kere selam verir, bize de işittirirdi."

١٣٤٦- حَدَّثَنَا زُرَّارَةُ بْنُ أَوْفَى: أَنَّ عَائِشَةَ سَمِعَتْ عَنْ صَلَاةِ رَسُولِ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ فَقَالَتْ: كَانَ يُصَلِّي صَلَاةَ

الْعِشَاءِ فِي جَمَاعَةٍ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى أَهْلِهِ فَيَرْكَعُ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ ثُمَّ يَأْتِي

إِلَى فِرَاشِهِ وَيَتَنَامُ، وَطَهْرُهُ مُعْطَى حَتَّى رَأَى، وَسِوَاكَهُ مُؤْخَرٌ حَتَّى

يَتَعَنَّ اللَّهُ سَاعَتَهُ الَّتِي يَتَعَنَّ مِنَ اللَّيْلِ، فَيَتَسَوَّكُ وَيُسَبِّحُ الْوُضُوءَ، ثُمَّ يَقُومُ

إِلَى مُصَلَّاهُ فَيُصَلِّي ثَمَانِي رَكَعَاتٍ يَقْرَأُ فِيهِنَّ بِأَمِّ الْكِتَابِ وَسُورَةً مِنَ

الْقُرْآنِ وَمَا شَاءَ اللَّهُ، وَلَا يَقْعُدُ فِي شَيْءٍ مِنْهَا حَتَّى يَقْعُدَ فِي الثَّامَةِ، وَلَا

يُسَلِّمُ وَيَقْرَأُ فِي الثَّاسِعَةِ، ثُمَّ يَقْعُدُ فَيَدْعُو بِمَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَدْعُوهُ وَيَسْأَلَهُ

فَيَرْغَبُ إِلَيْهِ وَيُسَلِّمُ تَسْلِيمَةً وَاحِدَةً شَدِيدَةً يَكْنُزُ يُوقِفُ أَهْلَ الْبَيْتِ مِنْ

سِلَّةِ تَسْلِيمِهِ، ثُمَّ يَقْرَأُ وَهُوَ قَاعِدٌ بِأَمِّ الْكِتَابِ وَيَرْكَعُ وَهُوَ قَاعِدٌ، ثُمَّ يَقْرَأُ

الثَّانِيَةَ فَيَرْكَعُ وَيَسْجُدُ وَهُوَ قَاعِدٌ، ثُمَّ يَدْعُو مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَدْعُو، ثُمَّ

يُسَلِّمُ وَيَتَضَرَّعُ فَلَمْ تَزَلْ بِلَاكِ صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

حَتَّى يَدْنَ فَتَقْصُصَ مِنَ التَّسْبِيحِ ثِنْتَيْنِ فَيَجْعَلُهَا إِلَى الْبَيْتِ وَالشَّيْءِ وَرَكَعَتَيْهِ

وَهُوَ قَاعِدٌ حَتَّى قُبِضَ عَلَى ذَلِكَ.

1346 - Zürâre bin Evfâ radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Aişe radiyallahu anha'ya Peygamber Efendimizin gece içerisindeki namazından soruldu da Aişe radiyallahu anha:

“Rasûlullah yatsı namazını cemaatle kıldadı. Sonra ehline döner, evde dört rekat kıldıktan sonra döşğine girerdi. Misvakı hazır, abdest suyu baş ucunda örtülü bir halde Allah (c.c) onu gece uyandıracığı ana kadar yatar (kalkınca) misvak kullanır. Ve abdestini alır, namaz kılacağı yere doğrulur sekiz rekat namaz kıldadı. Bu rekatlarda Fatiha ve Kur’an’dan bir sûre ve Allah (c.c)’in dilediğini okurdu. Bu sekiz rekatin sekizinci rekatin kâdesine kadar, hiç oturmaz, selam da vermezdi. Dokuzuncu rekatta da okur, sonra oturur, Allah’ın duâ etmesini dilediği dualarla duâ eder, Rabbinden ister ve istemeğe rağbet ederdi. Şiddetlice selam verir, nerde ise selamının şiddetinden ehl-i beytini uyandırırdu.

Yine oturduğu yerden Fatihayı okur, oturduğu yerden rükûa varır, ikinci rekatta da okur, oturduğu yerde rükû ve secde yapar. Sonra Allah’ın dilediği dualarla yalvarır selam verir, kalkardı. Rasûlullah Efendimiz şişmanlayıncaya kadar böyle devam etti. (İhtiyarlayıp da şişmanlayınca) dokuz rekattan ikisini noksan olarak ve iki rekatını da oturarak olmak üzere vefatına kadar altı yedi rekat kıldı.”

١٣٤٧- عَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ قَدْ كَثُرَ هَذَا الْحَدِيثُ بِإِسْنَادِهِ قَالَ: يُصَلِّي

الْعِشَاءَ ثُمَّ يَأْوِي إِلَى فِرَاشِهِ ثُمَّ يَذْكُرُ الْأَرْبَعَ رَكَعَاتِ رَسَاقِ الْحَدِيثِ وَقَالَ

فِيهِ: فَيُصَلِّي ثَمَانِي رَكَعَاتٍ يُسَوِّي بَيْنَهُنَّ فِي الْقِرَاءَةِ وَالزُّكُوعِ وَالسُّجُودِ

وَلَا يَجْلِسُ فِي شَيْءٍ مِنْهُنَّ إِلَّا فِي الثَّامِنَةِ فَإِنَّهُ كَانَ يَجْلِسُ ثُمَّ يَقُومُ وَلَا

يُسَلِّمُ فِيهِ فَيُصَلِّي رَكَعَةً يُوتِرُ بِهَا ثُمَّ يُسَلِّمُ تَسْلِيمَةً يَرْفَعُ بِهَا صَوْتَهُ حَتَّى

يُرْقِطَنَّ ثُمَّ سَاقَ مَغْنَاءَ.

1347 - Behz bin Hakim radiyallahu anh’dan, geçen şu hadisi aynı isnatla rivâyet ederek:

– “Rasûlullah yatsıyı kılar, sonra döşğine yerleşirdi, dedi. (Önceki hadiste geçen) dört rekatı zikretmedi ve hadisi böylece sevk ederek rivâyetinde dedi ki: “Rasûlullah kıraat, rükû ve sücûdu birbirine müsâvî olacak şekilde sekiz rekat kılar, yalnız sekizinci rekatin başında otururdu, oturur selam vermeden doğrulur, bir rekat daha kılar, bu tek rekatı da vitir yapardı. Sonra sesini

yükseltir de selam verir. Hatta bizi bile uyandırırđı. Sonra râvî aynı manada hadisi sevk etti.

١٣٤٨- عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّهَا سَمِعَتْ عَنْ صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ فَقَالَتْ: كَانَ يُصَلِّي بِالثَّانِيَةِ الْجَنَاءَ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى

أَهْلِهِ فَيُصَلِّي أَرْبَعًا ثُمَّ يَأْوِي إِلَى فِرَاشِهِ. ثُمَّ سَأَلَ الْحَدِيثَ بِطَوِيلِهِ، وَلَمْ

يَذْكُرْ سُورَى يَبْنِيهِمْ فِي الْقِرَاءَةِ وَالزُّكُوعَ وَالسُّجُودَ وَلَمْ يَذْكُرْ فِي التَّسْلِيمِ:

حَتَّى يَرْقُطَنَا.

1348 - Mü'minlerin annesi Aişe radiyallahu anha'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'in namazı hakkında ona soruldu da Aişe radiyallahu anha:

– “Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem cemaate yatsı namazını kıldırıdıktan sonra ehline gelir. Dört rekat kıldıktan sonra yatağına yerleşirdi,” dedi. Ve hadisi sonuna kadar sevk etti. Fakat (kıraat, rükû ve secdeleri birbirine denk kıldardı) lafzını bir de selamda (bizi uyandırana kadar şiddetle selam verirdi) lafzını zikretmedi.

١٣٤٩- عَنْ عَائِشَةَ بِهَذَا الْحَدِيثِ وَلَيْسَ فِي تَمَامِ حَدِيثِهِمْ.

1349 - Aişe radiyallahu anha'dan:

Bir önce geçen şu hadis-i şerif rivâyet edildi. Bu hadis isnadında önceki hadisler kadar tamam değildir.

١٣٥٠- عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً، يُؤَيِّرُ بِشَيْءٍ - أَوْ كَمَا قَالَتْ -

وَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ، وَرَكْعَتَيِ الْعُجْرِ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ.

1350 - Aişe radiyallahu anha'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

“Peygamber sallallahu aleyhi vesellem geceleri on üç rekat namaz kılar, dokuzuncuyu tek kılardı veya Aişe validemiz buna benzer bir şey söyledi ve oturduğu yerden iki rekat kılar, sabahın sünnetini de ezanla ikamet arasında kılardı.”

١٣٥١- عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُؤَيِّزُ

بِتِسْعِ رَكَعَاتٍ ثُمَّ أَوْتَرَ بِسَبْعِ رَكَعَاتٍ وَرَكَعَ رَكَعَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ بَعْدَ

الْوُتْرِ يَفْرَأُ فِيهِمَا، فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَرْكَعَ قَامَ فَرَكَعَ ثُمَّ سَجَدَ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَى الْحَدِيثَ خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَسَدِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ

بْنِ عَمْرٍو وَفُلَّةٌ قَالَتْ فِيهِ: قَالَ عُلُقَمَةُ بْنُ وَقَّاصٍ: يَا أُمَّتَاهُ! كَيْفَ كَانَ يُصَلِّي

الرَّكَعَتَيْنِ فَذَكَرَ مَعْنَاهُ.

1351 - Aişe radiyallahu anha'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

“Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem (önceleri) dokuz rekat ile vitir yapardı. Sonra yedi rekat ile vitir yaptı. Vitirden sonra oturduğu yerden iki rekat namaz kılar ve o rekatların her ikisinde de kıraatte bulunurdu. Rükû yapmak isteyince ayağa kalkar, rükûda bulunur, sonra da secde ederdi. Ebû Dâvud diyor ki:

– Şu iki hadisi Halid bin Abdullah el-Vâsıtî, Muhammed bin Amr'dan aynını rivâyet etti ve o rivâyette Alkama bin Vakkas dedi ki:

– “Ey anne! Rasûlullah o iki rekatı nasıl kılardı, deyip hadisin manasını zikretti.”^[300]

١٣٥٢- عَنْ سَعْدِ بْنِ هِشَامٍ قَالَ: قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ فَدَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ

فَقُلْتُ: أَخْبِرِينِي عَنْ صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ: إِنَّ

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي بِالثَّانِيسِ صَلَاةَ الْعِشَاءِ ثُمَّ

يَأْتِي إِلَى فَرَاشِهِ فَيَتَنَامُ فَإِذَا كَانَ جَوْفَ اللَّيْلِ قَامَ إِلَى حَاجَتِهِ وَإِلَى طَهْوَرِهِ،

تَوَضُّأً ثُمَّ دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَصَلَّى ثَمَانِي رَكَعَاتٍ، بِخَيْلٍ إِلَيْهِ أَنَّهُ يُسَوِّي
بَيْنَهُنَّ فِي الْقِرَاءَةِ وَالرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ، ثُمَّ يُرِي بِرُكْعَةٍ، ثُمَّ يُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ
وَهُوَ جَالِسٌ، ثُمَّ يَضَعُ جَنْبَهُ فَرُئِمَا جَاءَ بِلَالٌ فَأَذَنَهُ بِالصَّلَاةِ، ثُمَّ يُغْنِي
وَرُئِمَا شَكَكَتْ أَعْيُنِي أَوْ لَا ۖ حَتَّى يُؤَذِّنَهُ بِالصَّلَاةِ، فَكَانَتْ بِلَالٌ صَلَاتُهُ،
حَتَّى أَسْرُ لِحَمِّ فَلَا تُكُونُ مِنْ لَحْمِهِ مَا شَاءَ اللَّهُ. وَسَأَلْتُ الْحَدِيثَ.

1352 - Sa'd bin Hişam radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Medine'ye geldim. Hz. Aişe'nin yanına vardım, "Rasûlullah'ın namazını bana haber ver," dedim. Aişe radiyallahu anha:

– "Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem yatsı namazını cemaate kıldırır, sonra döşğine girer, uyurdu. Gece yarısı olunca, hâcete çıkar, suyunu alır, abdest alır, sonra mescide girer, sekiz rekat namaz kılardı. Hayalime, Rasûlullah'ın kıraat, rükû ve secdeleri birbirine denk yaptığı geliyor. Bir rekat daha kılar, onunla da vitir yapmış olurdu. Sonra da oturduğu yerden iki rekat daha kılar, sonra yanını yere koyardı. Çok kere Hz. Bilal gelir namazın (farzını) hazır olduğunu ona ilâm ederdi. Sonra hafif gözlerini yumardı. Bazen de Bilal kendisine namazı haber vermeden önce uyuklayıp uyuklamadığında şüphe ederdim. Rasûlullah yaşlanıp şişmanlayana kadar gece namazlarına böyle devam ederdi. (Hz. Aişe) Hz. Peygamber'in biraz da şişmanlığından bahsetti. (Daha sonra Sâ'd bin Hişam) bir önceki hadisi bütünüyle rivâyet etti.^[301]

İZAH

Azenehu: Ona ilâm ederdi.

Ağfa: Gözlerini yumardı.

١٣٥٣- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّهُ رَأَى عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رَأَاهُ اسْتَيْقَظَ فَتَسَوَّكَ وَتَوَضَّأَ وَهُوَ يَقُولُ: «إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ

وَالْأَرْضِينَ ﴿[آل عمران: ١٨٩] حَتَّىٰ خَتَمَ الشُّورَةَ ثُمَّ قَامَ فَضَلَّىٰ
رَكَعَتَيْنِ أَطَالَ فِيهِمَا الْقِيَامَ وَالرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ ثُمَّ انْصَرَفَ، فَتَامَ خَتَمُ
نَفْخِ، ثُمَّ فَعَلَ ذَلِكَ ثَلَاثَ نَوَاطٍ بِسَبِّ رَكَعَاتٍ كُلُّ ذَلِكَ يَسْتَلِهُ ثُمَّ
يَتَوَضَّأُ وَيَقْرَأُ هَذِلَامَ الْآيَاتِ، ثُمَّ أَوْتَرَ - قَالَ عُثْمَانُ: بِثَلَاثِ رَكَعَاتٍ
نَاقِئَةٍ الْمُؤَدَّةُ فَخَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ. وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: ثُمَّ أَوْتَرَ فَأَتَاهُ بِأَلَلِ
لَاَذَنَهُ بِالصَّلَاةِ حِينَ مَلَأَ الْفَجْرَ فَضَلَّىٰ رَكَعَتَيْنِ الْفَجْرِ، ثُمَّ خَرَجَ إِلَى
الصَّلَاةِ ثُمَّ اتَّفَقَا - وَهُوَ يَقُولُ: «اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا، وَاجْعَلْ
فِي لِسَانِي نُورًا، وَاجْعَلْ فِي سَمْعِي نُورًا، وَاجْعَلْ فِي بَصَرِي نُورًا،
وَاجْعَلْ خَلْفِي نُورًا، وَأَمَامِي نُورًا، وَاجْعَلْ مِنْ قُوَّتِي نُورًا، وَمِنْ
تَخَيِّي نُورًا، اللَّهُمَّ! وَأَعْظِمْ لِي نُورًا».

1353 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Bir gece Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem evimde yatmıştı. Rasûlullah'ın gece kalkıp misvak kullanıp, “Göklerin ve yerin yaratılmasında gece ve gündüzün değişmesinde akıl sahipleri için alâmetler vardır.” (Âl-i İmran sûresi, 189) ayetlerini okuyarak abdest aldığını gördüm. Sûreyi sonuna kadar okudu. Sonra kalktı. Kıyam, rükû ve secdelerini uzatarak iki rekat namaz kıldı. Sonra namazdan ayrıldı, nefes alıp verişi işitilecek kadar uyudu, sonra her iki rekatta bir, aynı şeyi yaparak üç defada altı rekat namaz kıldı, fakat her defasında misvak kullanır, abdest alır ve o ayetleri okurdu. Sonra vitri kılardı. (Râvîlerden) Osman bin Ebî Şeybe (rivâyetinde) “vitri üç rekat kılardı,” dedi.

Rasûlullah'a müezzini gelir (haber verirdi). Rasûlullah da namaza çıkardı. (Râvîlerden) İbn-i İsa rivâyetinde Rasûlullah vitri kılardı ve şafak atınca ona Hz. Bilal gelir namazın (farzına) ilâmda bulunurdu da Rasûlullah sabahın iki rekat sünnetini kıldıktan sonra camiye çıkardı. Râvîlerden Osman bin Ebî Şeybe ile Muhammed bin İsa Rasûlullah'ın şunu söylediğinde ittifak ettiler: “Ey Allah kalbimde nur, dilimde nur, kulağımda

nur, gözümde nur, arkamda nur, önümde nur, üstümde nur, altımda nur kıl!
Allah'ım benim nurumu büyüt," buyururdu. [302]

۱۳۵۴ - عَنْ حُصَيْنِ نَعْمُو. قَالَ: «وَأَعْظِمَ لِي نُورًا».

1354 - Husayn radiyallahu anh'dan:

Bu hadisin benzeri rivâyet edildi. “Nûrumu büyüt Allah'ım,” dedi.

۱۳۵۵ - عَنِ الْفَضْلِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: بَثُّ لَيْلَةٍ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَعْلَمُ كَيْفَ يُصَلِّي فَقَامَ فَنُوضًا وَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ قِيَامَهُ بِمَثَلِ

رُكُوعِهِ، وَرُكُوعُهُ بِمَثَلِ سُجُودِهِ، ثُمَّ نَامَ ثُمَّ اسْتَيْقَظَ فَنُوضًا وَاسْتَعِزَّ ثُمَّ

قَرَأَ بِخَمْسِ آيَاتٍ مِنْ آلِ عِمْرَانَ: ﴿إِذَا فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

وَالْخِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ﴾ فَلَمْ يَزَلْ يَفْعَلْ هَذَا حَتَّى صَلَّى عَشْرَ رَكَعَاتٍ

ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى سَجْدَةً وَاحِدَةً فَأَوْتَرَهَا وَنَادَى الْمُنَادِي عِنْدَ ذَلِكَ فَقَامَ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَمَا سَكَتَ الْمُؤَذِّنُ فَصَلَّى سَجْدَتَيْنِ

خَفِيفَتَيْنِ ثُمَّ جَلَسَ حَتَّى صَلَّى الصُّبْحَ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: خَفِيفَتَيْنِ عَلَيَّ مِنْ إِنْ بَشَارَ بَعْضُهُ.

1355 - Hz. Abbas'ın oğlu Fadl radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah'ın (gece) namazını nasıl kıldığını görmek için bir gece evinde yattım. Rasûlullah kalktı. Abdest alıp iki rekat namaz kıldı. Kıyamı rükûu kadar, rükûu da secdeleri kadar idi. Sonra uyudu.

Uyanınca abdest aldı. Misvak kullandı. Âl-i İmran sûresinden (göklerin ve yerin yaratılmasında, gece ve gündüzün değişmesinde, akıl sahipleri için alâmetler var) ayetlerinden başlayarak beş ayet okudu. On rekat kılana kadar ikişer ikişer bu şekilde devam etti. Sonra kalkıp bir rekat daha kıldı ve onunla vitir yaptı. O anda müezzin ezana başladı. Müezzinin ezanını

müteakip Rasûlullah Efendimiz kalkıp, hafif iki rekat namaz kıldıktan sonra sabahın farzını kılana kadar oturdu.

Ebû Dâvud, İbn-i Beşşar'dan (gelen) bu hadisin bir kısmı bana gizli kaldı, diyor.

İZAH

Vestenne: Misvak kullandı, demektir.

۱۳۵۶- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: بَيْتٌ عِنْدَ خَالَتِي مِثْمُونَةَ فَجَاءَ رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ مَا أُنْسِيَ فَقَالَ: «أَصَلَّى الْعَلَامُ؟» قَالُوا:
نَعَمْ، فَأَضَعَجَجَ حَتَّى إِذَا غَضِيَ مِنَ اللَّيْلِ مَا شَاءَ اللَّهُ قَامَ فَتَوَضَّأَ ثُمَّ صَلَّى
سِتْرًا أَوْ خَنْسًا أَوْ تَرِبَةً ثُمَّ يَسْلِمُ إِلَّا فِي آخِرِهِمْ

1356 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Bir gece (Rasûlullah'ın ailesi) teyzem Meymûne'nin evinde yatmıştım. Karanlık basınca Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem de geldi ve beni kastederek, “O çocuk namazı kıldı mı?” diye sordu. Evdekiler:

– “Evet,” dediler. Hemen yattı. Gecedен Allah (c.c)’ın dilediği kadar geçince kalktı. Abdest aldı. Altı veya beş rekat namaz kıldı. Bunlarla vitir yaptı.

Ancak sonunda selam verdi.

۱۳۵۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: بَيْتٌ فِي بَيْتِ خَالَتِي مِثْمُونَةَ يَنْتِ
الْحَارِثُ فَصَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعِشَاءَ ثُمَّ جَاءَ فَصَلَّى
أَرْبَعًا ثُمَّ نَامَ ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ فَأَذَانِي فَأَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ،
فَصَلَّى خَمْسًا، ثُمَّ نَامَ حَتَّى سَبَحْتُ غَطِيطَةً - أَوْ خَطِيطَةً - ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى
رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى الْغَدَاةَ.

1357 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Bir gece (Peygamberin ailesi) teyzem Haris'in kızı Meymûne'nin evinde yatmışım. Peygamber Efendimiz yatsının (farzını) kıldı. Arkasından dört rekat daha kıldı, uyudu. Sonra kalktı namaza durdu. Ben de soluna durdum. Beni arkasından döndürdü. Sağına durdurdu. Beş rekat kıldıktan sonra yine uyudu, hatta soluğunun sesini bile işittim. Kalktı iki rekat daha kıldı, sonra camiye gidip sabah namazını kıldırdı. [303]

İZAH

Gatıda: Horlamak, nefes alırken boğazın hırıldamasıdır.

Hatıd: Odada uyuyan kimsenin nefesinin ses çıkarmasıdır.

۱۳۵۸- عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ حَدَّثَهُ - فِي هَذِهِ الْقِيَمَةِ

- قَالَ: فَقَامَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ رَكَعَتَيْنِ حَتَّى صَلَّى ثَمَانِي رَكَعَاتٍ ثُمَّ أَوْتَرَ

بِخَمْسٍ وَلَمْ يَجْلِسْ بَيْنَهُنَّ

1358 - Saîd bin Cübeyr radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edildi:

İbn-i Abbas Said'e şu kıssada şunları anlattı:

– “Rasûlullah kalktı, ikişer ikişer sekiz rekat namaz kıldı. Sonra beş rekat tek kıldı. Aralarında da hiç oturmadı,” dedi.

۱۳۵۹- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يُصَلِّي ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً بِرَكَعَتَيْهِ قَبْلَ الصُّبْحِ سِتًّا مَثْنَى مَثْنَى وَثَوَاتِرَ

بِخَمْسٍ لَا يَقْعُدُ بَيْنَهُنَّ إِلَّا فِي آخِرِهِنَّ

1359 - Aişe radiyallahu anha'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem sabahın sünnetiyle birlikte gece on üç rekat namaz kıldı. (Önce) ikişer ikişer altı rekat kılar, beş rekat ta vitir

kılar, arasında hiç oturmaz, ancak sonunda otururdu. (İki de sabahın sünneti, on üç rekat olurdu).

١٣٦٠ - عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا أَخْبَرَتْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي بِاللَّيْلِ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً بِرَكْعَتِي الْفَجْرِ.

1360 - Urve radiyallahu anh'dan, o da Aişe radiyallahu anha'dan şöyle rivâyet etmişlerdir:

Hız. Aişe, Urve'ye Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in sabahın sünneti dahil gece on üç rekat namaz kıldığını haber verdi. [304]

١٣٦١ - عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى

الْعِشَاءَ ثُمَّ صَلَّى ثَمَانِي رَكَعَاتٍ قَائِمًا وَرَكَعَتَيْنِ بَيْنَ الْأَذَانَيْنِ وَلَمْ يَكُنْ

يَدْعُهُمَا.

قَالَ جَعْفَرُ بْنُ مُسَافِرٍ فِي حَدِيثِهِ: وَرَكَعَتَيْنِ جَالِسًا بَيْنَ الْأَذَانَيْنِ.

زَادَ جَالِسًا.

1361 - Aişe radiyallahu anha'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem yatsıyı kıldı. Arkasından ayakta sekiz rekat daha namaz kıldı. İki rekat da ezanla ikamet arasında kıldı. Bu iki rekatı hiç terk etmezdi.

Cafer bin Müsafir rivâyetinde Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ezanla ikamet arasında oturarak iki rekat kıldı,” diyor. (câlisen/oturarak) kelimesini ziyâde etti. [305]

١٣٦٢ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي نَافِيسٍ قَالَ: قُلْتُ لِعَائِشَةَ بِكُمْ كَانَ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُؤْتِي قَائِمًا: كَانَ يُؤْتِي بِأَرْبَعٍ وَثَلَاثٍ

وَسِتٍّ وَثَلَاثٍ وَثَمَانٍ وَثَلَاثٍ وَعَشْرٍ وَثَلَاثٍ، وَلَمْ يَكُنْ يُؤْتِي بِأَقْصَى

مِنْ سِتٍّ وَلَا بِأَكْثَرِ مِنْ ثَلَاثَ عَشْرَةَ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: زَادَ أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ: وَلَمْ يَكُنْ يُرَوِّ بِرَكْعَتَيْنِ تَبْلُ

الْفَجْرِ. قُلْتُ: مَا يُرَوِّ؟ قَالَتْ: لَمْ يَكُنْ يَدْعُ ذَلِكَ وَلَمْ يَذْكُرْ أَحْمَدُ

وَسَبَّ وَثَلَاثَ.

1362 - Abdullah bin Ebî Kays radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Hız. Aişe'ye Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem kaç rekât vitir kıları, diye sordum. Aişe radiyallahu anha:

– “Yedi, dokuz, onbir ve on üç rekattır. Yediden aşağı ve onüçten ziyâde vitir kılmazdı,” dedi.

Ebû Dâvud diyor ki:

– Ahmed bin Sâlih, rivâyetinde, “Sabah namazından önce kıldığı iki rekâtla vitirde bulunmazdı” lafzını ziyâde etti.

Ben Aişe'ye, “vitir kılmaz mıydı?” dedim. Aişe radiyallahu anha: “Vitiri terk etmezdi,” dedi. Ahmed rivâyetinde altı ve üç daha (dokuz kıları) lafzını zikretmedi.

İZAH

Dört ve üç; önce dört rekât teheccüd kılar, sonra üç rekât vitir yapardı. Altı ve üç: Önce altı rekât teheccüd kılar sonra üç rekât vitir kıları. Sekiz ve üç önce sekiz rekât teheccüd kılar, sonra üç rekât vitir kıları. Önce on rekât teheccüd kılar, sonra üç rekât daha kıları. Teheccüdü değişik sayıda kılmaması vaktin durumuna ve kıraatin durumuna göredir. Vitrin üç rekât olarak kararlaşmasından önce değişik olarak vitir kıldığı rivâyeti dikkate alındığında rivâyetler de geçen vitir mecâz değil, hakikat olur.

١٣٦٣- عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ يَزِيدَ: أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى عَائِشَةَ فَسَأَلَهَا عَنْ

صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِاللَّيْلِ فَقَالَتْ: كَانَ يَصَلِّي ثَلَاثَ

عَشْرَةَ رَكْعَةً مِنَ اللَّيْلِ ثُمَّ إِنَّهُ صَلَّى إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً وَتَرَكَ رَكْعَتَيْنِ

ثُمَّ قُبِضَ حِينَ قُبِضَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ تِسْعَ
رَكَعَاتٍ، وَكَانَ آخِرَ صَلَاتِهِ مِنَ اللَّيْلِ الْوَيْتَرُ.

1363 - Esved bin Yezid radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Esved: Hz. Aişe'nin yanına geldi ve Rasûlullah'ın gece namazından sordu. Aişe radiyallahu anha da:

– “Gece on üç rekat namaz kılardı. Sonraları (yaşlanınca) iki rekatını terkle on bir rekat kılardı. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem vefatı günlerinde geceleri dokuz rekat namaz kılardı. Geceleyin kıldığı namazın sonuncusu da vitir olurdu.” cevabını verdi.

١٣٦٤ - عَنْ مَحْرُومَةَ بِنِ سُلَيْمَانَ أَنَّ كُرَيْبًا مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ

أَنَّهُ قَالَ: سَأَلْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ كَيْفَ كَانَتْ صَلَاةُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِاللَّيْلِ؟ قَالَ: بَتَّ عِنْدَهُ لَيْلَةٌ وَهُوَ جُنْدٌ نِيْمُوْنَةٌ، فَتَنَامُ حَتَّى

إِذَا دَعَبَ ثُلُثُ اللَّيْلِ أَوْ بَعْضُهُ اسْتَيْقَظَ، قَامَ إِلَى شَرْبِ مَاءٍ فَتَوَضَّأَ

وَتَوَضَّأَتْ مَعَهُ، ثُمَّ قَامَ فَكَفَّمْتُ إِلَى جَنْبِهِ عَلَى نِسَارِهِ فَجَعَلَنِي عَلَى

يَمِينِهِ، ثُمَّ وَضَعَ يَدَهُ عَلَى رَأْسِي كَأَنَّهُ يَمْسُ أُنْثَى كَأَنَّهُ يُوقِظُنِي فَصَلَّى

رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ.

قُلْتُ: قَرَأَ فِيهِمَا بِأَمِّ الْقُرْآنِ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ ثُمَّ سَلَّمَ، ثُمَّ صَلَّى حَتَّى

صَلَّى إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً بِالْوَيْتَرِ ثُمَّ نَامَ فَأَتَانَهُ بِلَالٌ فَقَالَ: الصَّلَاةُ يَا

رَسُولَ اللَّهِ! فَقَامَ فَزَكَّعَ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ صَلَّى لِلنَّاسِ

1364 - Mahreme bin Süleyman radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

İbn-i Abbas'ın azatlısı Küreyb ona haber verdi. Küreyb diyor ki:

– “Ben İbn-i Abbas'a “Rasûlullah'ın gece namazları nasıldı,” diye sordum.

İbn-i Abbas:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem teyzem Meymûne'nin nöbetinde iken bir gece yanında yattım. Rasûlullah gecenin üçte biri veya yarısı geçinceye kadar uyudu ve uyandı. İçinde su bulunan bir kaba geldi. Abdest aldı. Ben de onunla berâber abdest aldım. Rasûlullah namaza kalktı. Ben de kalkıp sol tarafına durdum. Beni sağına durdurdu. Sonra elini başıma koydu. Beni ikaz edercesine kulağıma dokunur (veya kulağımı çeker) gibiydi. Hafif iki rekat namaz kıldı. Her rekatında Fatihayı okudu ve selam verdi. Sonra vitirle berâber on bir rekat namaz kıldı ve yattı. (Sabah) Bilal ona gelerek “Ey Allah'ın Rasûlü! Namaz vakti geldi,” diye seslendi. Efendimiz de kalktı. (Sabahın) iki rekat (sünnetini) kıldıktan sonra cemaate sabahın farzını kıldırdı. [306]

١٣٦٥- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: بَثُّ عِنْدَ خَالَتِي مِثْمُونَةَ فَقَامَ النَّبِيُّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ، فَصَلَّى ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً مِنْهَا

رَكْعَتَا الْفَجْرِ خَزَزَتْ بِنَاعِهِ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ يَقْدِرُ ﴿يَا أَيُّهَا الْمُرْسَلُ﴾ لَمْ يَقُلْ

لَوْ: مِنْهَا رَكْعَتَا الْفَجْرِ.

1365 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Bir gece teyzem Meymûne'nin evinde yattım. Gece Peygamber sallallahu aleyhi vesellem kalktı, on üç rekat namaz kıldı. Bunlardan ikisi sabahın sünneti idi. Her rekattaki kıyamının, “Müzzemmil sûresini” okuyacak kadar olduğunu tahmin ettim. Râvîlerden Nuh bin Habib, “Bunlardan iki rekâtı sabahın sünnetiydi,” lafzını söylemedi. [307]

Hazertü: Tahmin ve takdir ettim, demektir.

١٣٦٦- عَنْ زَيْدِ بْنِ عَالِيٍّ الْجَهَنِّيِّ أَنَّهُ قَالَ: لَأَزِمَنَّ صَلَاةَ رَسُولِي

اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّيْلَةَ قَالَ: فَتَوَشَّطْتُ عَشِيَّتَهُ أَوْ قُضَاةَ

نُصَلِّي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ ثُمَّ صَلَّى

رَكَعَتَيْنِ طَوِيلَتَيْنِ طَوِيلَتَيْنِ ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ، وَهُمَا دُونَ
الْثَلَاثِينَ قَبْلَهُمَا ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ دُونَ الْثَلَاثِينَ قَبْلَهُمَا ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ
دُونَ الْثَلَاثِينَ قَبْلَهُمَا، ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ دُونَ الْثَلَاثِينَ قَبْلَهُمَا، ثُمَّ أَوْتَرَ،
فَذَلِكَ ثَلَاثُ عَشْرَةَ رَكَعَةً.

1366 - Zeyd bin Halid el-Cühenî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

“Elbette bu gece Rasûlullah’ın namazını gözeteceğim,” dedim. Başımı Rasûlullah’ın eşiğine veyahut çadırına koydum. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem uzatmadan iki rekat namaz kıldı. Sonra uzun uzun iki rekat kıldı. Arkasından, kendisi bir öncekilere nispetle kısa, ikişer ikişer sekiz rekat daha kıldı ve sonra vitri îfâ etti, bunların hepsi on üç rekat idi. [308]

İZAH

1334’den 1360 numaralı hadise kadar geçen hadisler, muhtelif râvîler tarafından nakledilmiş olup bu rivâyetler adet ve kılınış keyfiyeti bakımından birbirlerinden farklıdır. Muhtelif zamanlarda Rasûlullah’ın gece namazını görenlerin, muhtelif şekillerde rivâyet etmeleri normaldir. Önceleri Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz on üç rekat gece namazı kıldırı. Sonra ihtiyarlayınca dokuz rekat, yedi rekat kılmıştır. Bu on üçten üçü, salat’i vitir, on rekatı da teheccüd namazı idi. Dokuz rekattan üçü salat-ı vitir, altısı teheccüd idi. Yukarıdaki rivâyetlerden Peygamber Efendimizin vitir namazını bir selamla beş rekat, yedi rekat, dokuz rekat, on bir ve on üç rekat kıldığı da anlaşılıyor. Vitrin bir rekat olarak kılındığı, üç rekat kılındığında ikide selam verilip, üçüncüsünün tek başına kılındığı açıkça belirtiliyor.

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz kıldığı bu namazların birbirinden farklı oluşunu nazar-ı itibare alarak imam Şâfiî Hazretleri vitrin en azı bir rekat, en çoktan azı üç rekat, en fazlası on bir rekat demiştir. İmam Azam, vitir üç rekat olarak kararlaştırmadan önce Peygamber sallallahu aleyhi vesellem üç, beş, yedi, dokuz, on bir ve on üç rekat kılmıştır. Üç rekat olarak kararlaştıktan sonra vitri üç rekat kılmıştır. Ve “Üç rekat kılmak

vaciptir” diyor. İmam Şâfiî’ye göre vitir sünnettir. Vitir namazında beş, yedi ve dokuz rekat kılındığında sonunda bir kere oturup, bir selam vermek efdaldır. Üç kılındığında iki oturuş ve iki selam daha iyidir, diyor. Hanefîlerce vitir üç rekattır. İki oturuş ve bir tek selam verilir. Hanbelîlerce vitrin en azı bir rekat, en çoğu on bir rekattır. Mâlikîlerce vitir bir rekattır.

١٣٦٧- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ بَاشَ عِنْدَ مَيْمُونَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهِيَ خَالَتُهُ قَالَ: فَاضْطَجَعْتُ فِي عَرْصِ الْوَسَادَةِ وَاضْطَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَهْلُهُ فِي طُولِهَا، فَتَنَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى إِذَا انْتَصَفَ اللَّيْلُ أَوْ جَلَّةِ بَقِيلٍ أَوْ بَعْدَهُ بِقِيلٍ ثُمَّ اسْتَبَقَطَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَلَسَ يَنْسُجُ التُّرُومَ عَنْ وَجْهِهِ بِيَدِهِ، ثُمَّ قَرَأَ الْفُتُورَ الْآيَاتِ - الْمَعْوَاثِ مِنْ سُورَةِ آلِ عِمْرَانَ - ثُمَّ قَامَ إِلَى شَيْءٍ مُعَلَّقَةٍ فَتَوَضَّأَ مِنْهَا فَأَحْسَنَ وَضُوءَهُ، ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي. قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: فَكُنْتُ مُضْجَعْتُ بِقُلِّ مَا صَنَعَ ثُمَّ ذَهَبْتُ فَكُنْتُ إِلَى جَنْبِهِ، فَوَضَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَهُ الْيَمْنَى عَلَى رَأْسِي، فَأَخَذَ بِأُذُنِي يَفْتِيلُهَا، فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ - قَالَ الْقَدَنِيُّ: بِسْ مِرَارٍ - ثُمَّ أَوْتَرَ، ثُمَّ اضْطَجَعَ حَتَّى جَاءَهُ الْمُؤَذِّنُ فَقَامَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى الضُّبْحَ.

1367 - İbn-i Abbas radiyallahu anh’dan şöyle rivâyet edilmiştir:

O, bir gece teyzesi ve Rasûlullah’ın ailesi Meymûne’nin yanında yatmıştı. İbn-i Abbas diyor ki “Ben yastığın enine, Rasûlullah ve ailesi de uzununa (başımızı koymuş) yatmıştık. Tam gece yarısına veya yarısından biraz önceye veyahut ta sonraya kadar uyudu. (O vakit) uyandı, uyku eserini gidermek için elini yüzüne sürüyordu Sonra Âli- İmran sûresinin sonundan

on ayet okudu. Sonra asılı olan su kabı (kırbe)’nın yanına vardı ve ondan güzelce abdest aldı. Kalktı. Namaz kılıyordu. Abdullah bin Abbas diyor ki:

– Kalktım Rasûlullah ne yaptı ise ben de yaptım, gelip yanına durdum. Rasûlullah sağ elini başıma koydu, kulağıma da yapıştı, onu ovuşturuyor (asılıyordu). İki rekat, yine iki rekat, yine iki rekat, yine iki rekat, yine iki rekat, yine iki rekat kıldı.

Ka’nebî diyor ki; ikişer rekat lafzı altı defa tekrar edilmiştir. Sonra vitri kıldı ve müezzin gelene kadar yattı. (Müezzin ilâm için gelince) kalktı. (Sabahın sünnetini) hafifçe iki rekat (evinde) kıldı. Sonra mescide çıkıp (ashabına) sabah namazını kıldırdı.

İZAH

Bu hadis 1364 rakamıyla geçti.

Şenn: Kırbe demektir.

317 - NAMAZDA ORTA YOLU TUTMAK

۱۳۶۸- عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«أَكَلُوا مِنْ الْعَمَلِ مَا تُطِيقُونَ، فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَمَلُّ حَتَّى تَمَلُّوا، فَإِنَّ أَحَبَّ

الْعَمَلِ إِلَيَّ اللَّهُ أَدْوَمُهُ وَإِنْ غَلَّ»، وَكَانَ إِذَا عَمِلَ عَمَلًا أَتَيْتُهُ.

1368 - Aişe radiyallahu anha’dan rivâyet edildiğine göre Peygamber sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu:

“(Nafile) amellerden gücünüzün yeteceğini yüklenin, siz usanmadıkça Allah (c.c) usanmaz. Şüphesiz amellerin Allah’a sevimlisi, az da olsa devamlı olanıdır.” Nitekim Rasûlullah bir amel işlediğinde ona devam ederdi. [\[309\]](#)

۱۳۶۹- عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ إِلَى

عُثْمَانَ بْنِ مَظْعُونٍ فَمَجَّاءَ فَقَالَ: «يَا عُثْمَانُ! أَرَايْتَ غِنًى شَيْئاً؟» قَالَ:

لَا، وَاللّٰهُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَلِيْكُنْ شَيْئَكَ اُحْلُبُ، قَالَ: «فَاتَّبِعْنِي اَنْتُمْ وَاَتَّبِعْنِي
وَأَصُومُوا وَأَقِطُوا، وَأَتَّبِعْ النِّسَاءَ، فَاتَّبِعْنِي اللّٰهُ يَا غُثَمَانُ! فَإِنْ لَمْ يَخْلِكَ عَلَيْكَ
حَقٌّ، وَإِنْ لَمْ يَخْلِكَ عَلَيْكَ حَقٌّ، وَإِنْ لَمْ يَخْلِكَ عَلَيْكَ حَقٌّ، فَصُمْ وَأَقِطُوا،
وَصَلِّ وَتَمَّ».

1369 - Aişe radiyallahu anha'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Osman bin Maz'ûn'a (gelmesi için) haber gönderdi. Osman da Rasûlullah'a geldi. Rasûlullah ona:

- “Ey Osman sünnetimden yüz mü çevirdin?” dedi. Osman:
- “Yemin olsun böyle bir şey yok. Bilakis sünnetini talep ediyorum,” dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ona:
- “Ben (gece) hem uyurum, hem de namaz kılarım. (Bazı gün) oruç tutarım, (bazı günleri de) tutmam. Kadınlarla da evlenirim.”
- “Ey Osman! Allah'tan kork! ehlinin, misafirinin, nefsinin senin üzerinde (ayrı ayrı) hakları vardır. (Bazı günler) oruç tut (bazı günler) tutma, (gecenin bir kısmında) uyu, (bir kısmında da) namaz kıl” buyurdu.

İZAH

Osman bin Maz'ûn çok dikkatli bir zât idi. Geceleri uyumayacağına, gündüzleri hep oruçlu geçireceğine, aile zevki tatmayacağına, bütün varlığını ahiretine sarf edeceğine, ahdetmişti. Bunu Fahr-i Kâinat Efendimiz işitince, kendisini çağırdı ve böyle buyurdu.

۱۳۷۰- عَنْ عَلْقَمَةَ قَالَ: سَأَلْتُ عَلِيْمَةَ كَيْفَ كَانَ عَمَلُ رَسُوْلِ اللّٰهِ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَلْ كَانَ يَخْصُ شَيْئًا مِنَ الْأَيَّامِ؟ قَالَتْ: لَا، كَانَ
[كُلُّ] عَمَلِهِ دِيْمَةً، وَأَلَيْكُمْ يَنْتَظِعُ مَا كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ يَنْتَظِعُ؟

1370 - Alkame radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Aişe radiyallahu anha'ya, “Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in ibadeti nasıldı, tahsisen ayırdığı günler var mıydı” diye sordu.

Aişe radiyallahu anha:

– “Hayır yoktu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in bütün ameli devam üzerine idi. Rasûlullah'ın tahammül ettiğine hanginiz tahammül edebilir” buyurdu. [\[310\]](#)

İZAH

“Çok koşan çabuk yorulur. Erken kalkan yavaş yürüse de yol alır” derler. İşte Peygamber sallallahu aleyhi vesellem ibadetlerinde az da olsa devamlı, sebatlı idi. Ümmetine numûne olduğu için beşerin muhtaç olduğu uyku, yemek, evlenmek gibi insanlara mahsus ihtiyaçları kullanırdı. Hiçbir seneyi baştan başa oruçlu geçirmemiştir. Eğer geçirseydi ümmeti de aynı şeyi yapacak, tâbiî ki herkesin buna gücü yetmeyecekti. Bunun için bazı günleri oruçlu geçirir, bazı günleri yer, hele pazartesi ve perşembeleri oruçlu geçirirdi. Gecelerden de, dinimizde mübarek geceler müstesnâ, hiçbir geceyi tamamen uykusuz geçirmezdi. Fakat tamamen ihmal edip kalkmadığı bir gece de yoktu. Mutlaka gecenin bir kısmını ibadetle geçirirdi.

Şu halde Peygamber sallallahu aleyhi vesellem ibadetlerinde de orta yolu tutmuştu. Rasûlullah'ın şu hali gösteriyor ki, bir gece hiç uyumayıp diğer geceleri tamamen terk etmektense, geceler ve gündüzlerde, hem ibadet etmeli, hem de bir kısmında Rasûlullah'ın yaptığı gibi yapmalıdır. Tâbiî ki en iyi yol Rasûlullah'ın yolu, en faziletli ibadet de Rasûlullah'ın yaptığı şekilde yapılandır.

[\[232\]](#). Müslim, Kitâbu Salât, bâbu Fadlu's-Suneni'r-Râtibe, n. 161; Tirmizî, Kitâbu-s Salât bâbu fî-men sallâ isnetey aşrete rek'aten, n. 415; Neseî, Kıyamü'l-Leyli bâbu sevâbı men Sallâ fil yevmi, n. 1795; İbn-i Mâce

[\[233\]](#). Müslim, Tirmizî, Kitâbu's-Salât, bâbu vasfı salâti-n-Nebîyyi sallallahu aleyhi vesellem bil-Leyli, n. 439; Neseî, Kitâbu Kıyâmu'l-Leyli,

n. 1795

[234]. Buharî, Kitâbu's-Salât, babu Tetavvu, n. 72; Müslim, Kitâbu's-Salât, babu Fazlûs-süneni'r-Râtibe, n. 172; Neseî, Kitâbu'l-Îmâme, babu's-Salâtü ba'de-z-Zuhru, n. 874

[235]. Buharî, Kitâbu's-Salât; Neseî, Kitâbu'l-Kıyâmıl-Leyl, n. 1758

[236]. Buharî, Kitâbu Salât; Neseî, Kitâbu's-Salât, babu-l-Fecri, n. 72

[237]. Buharî, Kitâbu Salât, babu, n. 72; Müslim, Kitâbu Salâtil müsâfirîn, babu istihbabu rekâtil fecri, n. 159; Neseî, Kitâbu Salât, babu Tahfîfî rek'atil fecri, n. 947

[238]. Müslim, Kitâbu Salâti'l-Müsâfirîn, babu tahfîfî rekati'l-fecri, n. 161; Neseî, Kitâbu İftitah, babu fî rek'atil fecri, n. 946; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât

[239]. İbn-i Mâce, K. Salât, babu vakti Salâti'l-fecri, n. 669

[240]. Ahmed b. Hanbel, Müsned, n. 9242

[241]. Müslim, K. Salât, b. İstihbâbı rek'atil fecri, n. 161; Neseî, K. İftitah, n. 945

[242]. Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, n. 420

[243]. Buharî, Kitâbu's-Salât Tetavvu, n. 70; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. Salâti'l-Leyl, n. 165; Tirmizî, E. Salât, Bâb vasfî'n-Nebîyyi sallallahu aleyhi vesellem bil-Leyli, n. 440

[244]. Müslim, K. Salâti'l-Müsâfirîn babu Salâti'l-Leyli, n. 133

[245]. Müslim, K. Salât; Neseî, K. İmame, n. 869; İbn-i Mâce, K. Salât

[246]. Müslim, K. Salât; Neseî, K. Salât, n. 866; Tirmizî, E. Salât, b. İza Ukîmeti's-Salât, n. 421; İbn-i Mâce, K. İkâmeti's-Salât, n. 1151

[247]. İbn-i Mâce, K. Salât, n. 1821; Tirmizî, E. Salât, b. Fî men, Tefûtuhur-
rek'aten, n. 422

[248]. Tirmizî, K. Salât, b. Rek'ateyni badez-Zuhri, n. 427; Neseî, K. Salât;
İbn-i Mâce, K. Salât

[249]. Tirmizî, İbn-i Mâce

[250]. Tirmizî, E. Salât, bab-ul-erbai kabl-el asri, n. 430

[251]. Buharî, K. Salât, babu izâ kelleme ve hüve yusallî, n. 87; Müslim, K.
Salât

[252]. Neseî, K. Mevâkît bab-ur-Ruhsati fî-s-Salâti ba'del-asri, n. 574;
Ahmed b. Hanbel, Müsned.

[253]. Buharî, K. Salât, Müslim, Tirmizî, Neseî, K. Salat, n. 563; İbn-i
Mâce, K. İkameti's-Salât, b. Nehyi an Salât, n. 1250; Ahmed b. Hanbel,
Müsned, n. 110

[254]. Tirmizî, Kitâb-ud-Deavât babu intizârî-l-Ferâcî ve gayri zâlike, n.
3574; Müslim, K. Salât-il-Müsâfirîn babu İslâmi Amr b. Abese, n. 832; İbn-
i Mâce, n. 1364

[255]. İbn-i Mâce, K. Salât; Tirmizî, E. Salât babu Lâ salâte ba'de tulûi-l-
fecri illâ rek'ateyn, n. 419; Buharî, K. Tarihi-l-Kebir

[256]. Buhari, K. Salât babu mâ yusallî ba'de-l-asri, n. 153; Müslim, K.
Sâlâti-l-Müsâfirîn, b. Ma'rifeti'l-Rek'ateyn, n. 835; Neseî, K. Mevâkît,
Ba'del-Asrî, n. 576

[257]. Buharî, K. Salât, babu's-Salâti kable'l-Mağribi, n. 74

[258]. Müslim, K. Salâti'l-Müsâfirîn, b. İstihbabu-l-rek'ati Kable Salâti'l-
Mağribi, n. 836

[259]. Buharî, K. Ezan babu beyne külli ezâneyni salâtin, n. 161; Müslim,
K. Salâti'l-Müsâfirîn, n. 838; İbn-i Mâce, K. İkameti's-Salât, b. Mâ câe fir-

rek'ateyni Kablel mağribi, n. 1162; Neseî, K. Ezân, 682; Tirmizî, E. Salât, b. Mâcâe fî-s-Salâti kablel mağribi, n. 185

[260]. Müslim, K. Salati-l-Müsâfirîn, babu istihbabı Salâti-d-Duha, 717

[261]. Tirmizî, Kitabu-d-Duhâ min hadis-i Ebî Zerrin ve Ebi-d-Derdâ no: 475; Buharî, K. Salâti-l-Leyli ve-l-Meğâzi, n. 336; Tirmizî, E. Salât, babu saâtîd-duhâ, n. 474; Müslim, Hayz, babun tüsteru-l-Mutesilü bisevbin, n. 336; Neseî, K. Tahâret, babu Mâ câe fî salâti-t-duhâ, n. 226

[262]. İbn-i Mâce, K. İkâmeti-s'Salât babu Salâti-l'Leyli Ve-n-Nehâri mesnâ, n. 1323

[263]. Buharî, K. Salâti-l'Leyli ve-l-Meğazî, n. 336; Müslim, K. Hayz, babu tusteru'l-Mutesilâ, n. 336; Tirmizî, E. Salât, babu salati-d-duhâ, n. 474

[264]. Müslim, K. Salâti-l-Müsâfirîn babu istihbabu salâti-d-duhâ, n. 717; Tirmizî, K. Salâti-l-Müsâfirîn, babu istihbabu salâti-d-duhâ; Neseî, K. Salâti'l-Müsâfirîn, babu istihbabu salâti-d-duhâ

[265]. Buharî, K. Salât, babu men lem yusalli-d-duhâ, n. 73; Müslim, K. Salâti'l-Müsâfirîn, b. İstihbabu sa'atü-d-duhâ, n. 718

[266]. Müslim; Neseî

[267]. Tirmizî, K. Cum'a babu Salâti'l-Leyli ve-n-Nehâri, n. 597; Neseî, K. Salât, Salâti'l-Leyli ve-n-Nehâri, n. 1322; İbn-i Mâce, K. İkâmeti's-Salât, b. Mâcâe fî salâti'l-Leyli, n. 1322

[268]. Neseî, k. Salât, babu Salâti'l-Leyli ve-n-Nehâri; İbn-i Mâce, K. Salât, babu Salâti'l-Leyli ve-n-Nehâri, n. 1325

[269]. İbn-i Mâce, K. Salât, babu Salâti't-Tesbih, n. 1386

[270]. Tirmizî, E. Salât, babu Salâti't-Tesbih, n. 481

[271]. İbn-i Mâce, Tirmizî

[272]. Buharî, K. Teheccüdi bil'Leyli, babu akdû's-Şeytan fi kafiyyeti-r-Re'si, n. 65; Müslim, K. Salâti'l-Müsâfirîn, babu ma ruviye fî men nâme-l-leyle ecmea hatta esbaha, n. 774; Neseî, K. Kiyami'l-Leyl, babu-l-Terğib fi kıyâmi-l-leyli, n. 1608

[273]. Neseî, K. Kıyamil'Leyl, n. 1611; İbn-i Mâce, K. İkâmeti's-Salât, babu fî men eykaza ehlehu mine-l-leyli, n. 1336

[274]. Neseî, İbn-i Mâce, K. İkâmeti's-Salât, babu fî men eykaza ehlehu mine'l-leyli, n. 1335

[275]. Buharî, K. Salât; Müslim, K. Salâti'l-Müsâfirîn, babu emri men nease, n. 786; Tirmizî, E. Salât; Neseî, K. Salât; İbn-i Mâce, İkâmeti's-Salât, babu Mâ câe fil-musallî, n. 1370

[276]. Müslim, K. Salâti'l-Müsâfirîn, babu men nease ev ista'ceme aleyhi'l-Kur'an, n. 787; Tirmizî, E. Salât

[277]. Buharî, K. Salâti'l-Tatavvui babu mâ yekrahu mine'l-Teşdîdi, n. 67; Müslim, K. Salâti'l-Müsâfirîn, b. Emru men nease fî salatihim, n. 784; Neseî

[278]. Müslim, K. Salât, n. 747; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 408, n. 581; Neseî, Ebvâbu's-Salât, babu men nâme an hızbihî, n. 1343; İbn-i Mâce

[279]. Neseî, K. Kıyami'l-leyli, babu men kâne lehü salâtün bil'leyli, n. 1785

[280]. Buharî, K. Salât, babu-d-Duai ve-s-Salâti âhiri-l-leyli, n. 66; Müslim, K. Salât, babu-d-Dua Ahiri-l-leyli, n. 758; Tirmizî, E. Salât, babu nüzûli-r-Rabbi ilâ-s-Semâi-d-dünya, n. 446; İbn-i Mâce, K. Salât, babu eyyi saâti-l-leyli efdalü, n. 1366

[281]. Buharî, K. Kıyamil-l-leyli, babu men nâme evveli-l-leyli, n. 63; Müslim, K. Salâti-l-Müsâfirîn, babu Salâti-l-leyli, n. 741; Neseî, K. Kıyâmi-l-leyli, n. 1617

[282]. Buharî, K. Kıyâmi-l-leyli, men nâme inde-s-Seheri, n. 73; Müslim, K. Salâti-l-Müsâfirîn, babu salâtü-l-leyli, n. 742

[283]. Müslim, K. Salât, babu fadli-s-Sücûd, n. 489; Neseî, K. İftitah, babu fadli-s-Sücûd, n. 1139; Tirmizî, k. Deavât; İbn-i Mâce, K. Duâ

[284]. Müslim, K. Salâti-l-Müsâfirîn, babu-d-duâi fî salâti-l-leyli, n. 718

[285]. Müslim, K. Salât-ül-Müsâfirîn, babu-d-dua fî salât-il-leyl, n. 769

[286]. Neseî, Zikru-s-sadakati fî-s-Salâti ve-l-İmâni; Müslim, K. Salâti-l-Müsâfirîn, babu efdali-s-Salâti, n. 756

[287]. Buharî, b. Vitr, c. 2, s. 12, n. 30; Müslim, K. Salât, babu salâti-l-leyli n. 749; Neseî, K. Salât, babu salati-l-leyli rek'atân, n. 1320; İbn-i Mâce, K. İkameti's-Salâti, b. Mâcâe fî salâti-l-leyli, n. 1320

[288]. Ahmed bin Hanbel, Müsned, n. 2246

[289]. Tirmizî, E. Salât, babu Kırâati-l-Vitr, n. 447

[290]. Buharî, K. Salât, babu fezâili-l-Kur'an, n. 788; Müslim, K. Salât, babu fezâili-l-Kur'an, n. 788; Neseî

[291]. Tirmizî, K. Fezâili'l-Kur'an, n. 2919; Neseî, K. Fezâili-l-Kur'an, n. 2919

[292]. Buharî, Kitâbu Salâti'l-leyl, n. 65; Müslim, Kitâbu-s-Salât, babu Salâti'l-leyl, n. 738; Neseî, Kitâbu Salâti-l-leyl, n. 1697

[293]. Buharî, Kitâbu Kıyâmil-leyl, n. 644; Müslim, Kitâbu Salâti'l-Müsâfirîn, babu Salâti-l-leyl, n. 736; Tirmizî, Kitabu-s-Salât, babu vasfi salâti-l-leyl, n. 440; İbn-i Mâce, Kitâbu-s-Salât, babu kem yusalli bi-l-leyli, n. 1358

[294]. Buharî, Kitâbu Kıyâmi-l-leyl, n. 736; Müslim, Kitâbu-s-Salât, babu; Neseî, babu kem yusalli bi-l-leyl, n. 1358; İbn-i Mâce

[295]. Buhârî, Kitâbu Kıyâmi-l-leyl, n. 736; Müslim, Kitâbu-s-Salât, babu: Neseî, babu kem yusalli bi-l-leyl, n. 1358; İbn-i Mâce

[296]. Buhârî, K. Salât; Müslim, k. Salâti'l-Müsâfirîn, b. Salâti'l-leyl, n. 738; Tirmizî, k. Ebvâbu-s-Salât, b. Mâcâe, fî vitr, n. 459; Neseî; İbn-i Mâce

[297]. Müslim, K. Salâti-l-Müsâfirîn, babu Salâti-l-Leyl, n. 738; Neseî, babu Salâti-l-Leyl

[298]. Buhârî, el-Vitr babu Kuyâmi-l-leylî bi ramazâne, n. 66; Müslim, K. Salâti-l-Müsâfirîn, n. 738; Tirmizî, E. Salât, b. Mâcâe fî vasfî salâti-Nebîyyi, n. 439; Neseî, K. Kıyâmi-l-leyl

[299]. Müslim, K. Salât, babu câmi-i salâti-l-leylî, n. 746; Neseî, K. Kıyâmi-l-leyl, n. 1652-1602

[300]. Müslim, K. Salâti'l-Müsâfirîn, babu Salâti-l-Leyli, n. 738

[301]. Neseî, K. Kıyâmi-l-Leyl, n. 1652

[302]. Ahmed b. Hanbel, Müsned, n. 3541; Müslim, K. Salâti-l-Müsâfirîn, babu-d-duai fî salâti-l-leyl, n. 763; Neseî; Buhârî

[303]. Buhârî, el-Vitr, n. 30; Neseî, K. Kıyâmi-l-leyl, n. 1621; Müslim, k. Sâlatil-Müsâfirîn, b. Terğib fî kıyamı Ramazan, n. 762

[304]. Salâtül Müsâfirîn, b. Salâtü-l-leylî, n. 738; Müslim

[305]. Buhârî, Salâti-l-Leyl, n. 69

[306]. Buhârî, el-Vitr, n. 30; Müslim, K. Salâtil-Müsâfirîn, babu-d-duai fî salâti-l-leyl, n. 763; Tirmizî; Neseî; İbn-i Mâce

[307]. Neseî

[308]. Müslim K. Salâtil-Müsâfirîn, babu-d-Duai fî salâti-l-leyl, n. 765; Tirmizî; Neseî; İbn-i Mâce, K. Salât, babu kem yusalli bi-l-leyl. n. 1362

[309]. Buharî, Kıyâmi'l-leyl, n. 68; Müslim, K. Salât, babu fazileti-l-ameli-d-dâim, n. 783; İbn-i Mâce, K. Zühd, b. Müdavemeti alel ameli, n. 4240

[310]. Buharî, Müslim, K. Salâtil Müsâfirîn b. fazileti ameli-d-daim, n. 783; Tirmizî

[232]. Müslim, Kitâbu Salât, bâbu Fadlu's-Suneni'r-Râtibe, n. 161; Tirmizî, Kitâbu-s Salât bâbu fî-men sallâ isnetey aşrete rek'aten, n. 415; Neseî, Kıyamü'l-Leyli bâbu sevâbı men Sallâ fil yevmi, n. 1795; İbn-i Mâce

[233]. Müslim, Tirmizî, Kitâbu's-Salât, bâbu vasfı salâti-n-Nebîyyi sallallahu aleyhi vesellem bil-Leyli, n. 439; Neseî, Kitâbu Kıyâmu'l-Leyli, n. 1795

[234]. Buharî, Kitâbu's-Salât, babu Tetavvu, n. 72; Müslim, Kitâbu's-Salât, babu Fazlûs-süneni'r-Râtibe, n. 172; Neseî, Kitâbu'l-İmâme, babu's-Salâtü ba'de-z-Zuhru, n. 874

[235]. Buharî, Kitâbu's-Salât; Neseî, Kitâbu'l-Kıyâmıl-Leyl, n. 1758

[236]. Buharî, Kitâbu Salât; Neseî, Kitâbu's-Salât, babu-l-Fecri, n. 72

[237]. Buharî, Kitâbu Salât, babu, n. 72; Müslim, Kitâbu Salâtil müsâfirîn, babu istihbabu rekâtil fecri, n. 159; Neseî, Kitâbu Salât, babu Tahfîfi rek'atil fecri, n. 947

[238]. Müslim, Kitâbu Salâti'l-Müsâfirîn, babu tahfîfi rekati'l-fecri, n. 161; Neseî, Kitâbu İftitah, babu fî rek'atil fecri, n. 946; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât

[239]. İbn-i Mâce, K. Salât, babu vakti Salâti'l-fecri, n. 669

[240]. Ahmed b. Hanbel, Müsned, n. 9242

[241]. Müslim, K. Salât, b. İstihbâbı rek'atil fecri, n. 161; Neseî, K. İftitah, n. 945

[242]. Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, n. 420

[243]. Buharî, Kitâbu's-Salât Tetavvu, n. 70; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. Salâti'l-Leyl, n. 165; Tirmizî, E. Salât, Bâb vasfi'n-Nebîyyi sallallahu aleyhi vesellem bil-Leyli, n. 440

[244]. Müslim, K. Salâti'l-Müsâfirîn babu Salâti'l-Leyli, n. 133

[245]. Müslim, K. Salât; Neseî, K. İmame, n. 869; İbn-i Mâce, K. Salât

[246]. Müslim, K. Salât; Neseî, K. Salât, n. 866; Tirmizî, E. Salât, b. İza Ukîmeti's-Salât, n. 421; İbn-i Mâce, K. İkâmeti's-Salât, n. 1151

[247]. İbn-i Mâce, K. Salât, n. 1821; Tirmizî, E. Salât, b. Fî men, Tefûtuhur-rek'aten, n. 422

[248]. Tirmizî, K. Salât, b. Rek'ateyni badez-Zuhri, n. 427; Neseî, K. Salât; İbn-i Mâce, K. Salât

[249]. Tirmizî, İbn-i Mâce

[250]. Tirmizî, E. Salât, bab-ul-erbai kabl-el asri, n. 430

[251]. Buharî, K. Salât, babu izâ kelleme ve hüve yusallî, n. 87; Müslim, K. Salât

[252]. Neseî, K. Mevâkîf bab-ur-Ruhsati fî-s-Salâti ba'del-asri, n. 574; Ahmed b. Hanbel, Müsned.

[253]. Buharî, K. Salât, Müslim, Tirmizî, Neseî, K. Salat, n. 563; İbn-i Mâce, K. İkameti's-Salât, b. Nehyi an Salât, n. 1250; Ahmed b. Hanbel, Müsned, n. 110

[254]. Tirmizî, Kitâb-ud-Deavât babu intizâri-l-Ferâcî ve gayri zâlike, n. 3574; Müslim, K. Salât-il-Müsâfirîn babu İslâmi Amr b. Abese, n. 832; İbn-i Mâce, n. 1364

[255]. İbn-i Mâce, K. Salât; Tirmizî, E. Salât babu Lâ salâte ba'de tulûi-l-fecri illâ rek'ateyn, n. 419; Buharî, K. Tarihi-l-Kebir

[256]. Buhari, K. Salât babu mâ yusallî ba'de-l-asri, n. 153; Müslim, K. Sâlati-l-Müsâfirîn, b. Ma'rifeti'l-Rek'ateyn, n. 835; Neseî, K. Mevâkît, Ba'del-Asrî, n. 576

[257]. Buharî, K. Salât, babu's-Salâti kable'l-Mağribi, n. 74

[258]. Müslim, K. Salâti'l-Müsâfirîn, b. İstihbabu-l-rek'ati Kable Salâti'l-Mağribi, n. 836

[259]. Buharî, K. Ezan babu beyne külli ezâneyni salâtin, n. 161; Müslim, K. Salâti'l-Müsâfirîn, n. 838; İbn-i Mâce, K. İkâmeti's-Salât, b. Mâ câe fir-rek'ateyni Kablel mağribi, n. 1162; Neseî, K. Ezân, 682; Tirmizî, E. Salât, b. Mâcâe fî-s-Salâti kablel mağribi, n. 185

[260]. Müslim, K. Salati-l-Müsâfirîn, babu istihbabı Salâti-d-Duha, 717

[261]. Tirmizî, Kitabu-d-Duhâ min hadis-i Ebî Zerrin ve Ebi-d-Derdâ no: 475; Buharî, K. Salâti-l-Leyli ve-l-Meğâzi, n. 336; Tirmizî, E. Salât, babu saâtid-duhâ, n. 474; Müslim, Hayz, babun tüsteru-l-Mutesilü bisevbin, n. 336; Neseî, K. Tahâret, babu Mâ câe fî salâti-t-duhâ, n. 226

[262]. İbn-i Mâce, K. İkâmeti-s'Salât babu Salâti-l'Leyli Ve-n-Nehâri mesnâ, n. 1323

[263]. Buharî, K. Salâti-l'Leyli ve-l-Meğazî, n. 336; Müslim, K. Hayz, babu tusteru'l-Mutesilâ, n. 336; Tirmizî, E. Salât, babu salati-d-duhâ, n. 474

[264]. Müslim, K. Salâti-l-Müsâfirîn babu istihbabu salâti-d-duhâ, n. 717; Tirmizî, K. Salâti-l-Müsâfirîn, babu istihbabu salâti-d-duhâ; Neseî, K. Salâti'l-Müsâfirîn, babu istihbabu salâti-d-duhâ

[265]. Buharî, K. Salât, babu men lem yusalli-d-duhâ, n. 73; Müslim, K. Salâti'l-Müsâfirîn, b. İstihbabu sa'atü-d-duhâ, n. 718

[266]. Müslim; Neseî

[267]. Tirmizî, K. Cum'a babu Salâti'l-Leyli ve-n-Nehâri, n. 597; Neseî, K. Salât, Salâti'l-Leyli ve-n-Nehâri, n. 1322; İbn-i Mâce, K. İkâmeti's-Salât, b. Mâcâe fî salâti'l-Leyli, n. 1322

[268]. Neseî, k. Salât, babu Salâti'l-Leyli ve-n-Nehâri; İbn-i Mâce, K. Salât, babu Salâti'l-Leyli ve-n-Nehâri, n. 1325

[269]. İbn-i Mâce, K. Salât, babu Salâti't-Tesbih, n. 1386

[270]. Tirmizî, E. Salât, babu Salâti't-Tesbih, n. 481

[271]. İbn-i Mâce, Tirmizî

[272]. Buharî, K. Teheccüdi bil'Leyli, babu akdû's-Şeytan fi kafiyeti-r-Re'si, n. 65; Müslim, K. Salâti'l-Müsâfirîn, babu ma ruviye fî men nâme-l-leyli ecmea hatta esbaha, n. 774; Neseî, K. Kiyami'l-Leyl, babu-l-Terğib fi kıyâmi-l-leyli, n. 1608

[273]. Neseî, K. Kıyamil'Leyl, n. 1611; İbn-i Mâce, K. İkâmeti's-Salât, babu fî men eykaza ehlehu mine-l-leyli, n. 1336

[274]. Neseî, İbn-i Mâce, K. İkâmeti's-Salât, babu fî men eykaza ehlehu mine'l-leyli, n. 1335

[275]. Buharî, K. Salât; Müslim, K. Salâti'l-Müsâfirîn, babu emri men nease, n. 786; Tirmizî, E. Salât; Neseî, K. Salât; İbn-i Mâce, İkâmeti's-Salât, babu Mâ câe fil-musallî, n. 1370

[276]. Müslim, K. Salâti'l-Müsâfirîn, babu men nease ev ista'ceme aleyhi'l-Kur'an, n. 787; Tirmizî, E. Salât

[277]. Buharî, K. Salâti'l-Tatavvui babu mâ yekrahu mine'l-Teşdîdi, n. 67; Müslim, K. Salâti'l-Müsâfirîn, b. Emru men nease fî salatihim, n. 784; Neseî

[278]. Müslim, K. Salât, n. 747; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 408, n. 581; Neseî, Ebvâbu's-Salât, babu men nâme an hızbihî, n. 1343; İbn-i Mâce

[279]. Neseî, K. Kıyami'l-leyli, babu men kâne lehü salâtün bil'leyli, n. 1785

[280]. Buharî, K. Salât, babu-d-Duai ve-s-Salâti âhiri-l-leyli, n. 66; Müslim, K. Salât, babu-d-Dua Ahiri-l-leyli, n. 758; Tirmizî, E. Salât, babu nüzüli-r-

Rabbi ilâ-s-Semâi-d-dünya, n. 446; İbn-i Mâce, K. Salât, babu eyyi saâti-l-leyli efdalü, n. 1366

[281]. Buharî, K. Kıyamil-l-leyli, babu men nâme evveli-l-leyli, n. 63; Müslim, K. Salâti-l-Müsâfirîn, babu Salâti-l-leyli, n. 741; Neseî, K. Kıyâmi-l-leyli, n. 1617

[282]. Buharî, K. Kıyâmi-l-leyli, men nâme inde-s-Seheri, n. 73; Müslim, K. Salâti-l-Müsâfirîn, babu salâtü-l-leyli, n. 742

[283]. Müslim, K. Salât, babu fadli-s-Sücûd, n. 489; Neseî, K. İftitah, babu fadli-s-Sücûd, n. 1139; Tirmizî, k. Deavât; İbn-i Mâce, K. Duâ

[284]. Müslim, K. Salâti-l-Müsâfirîn, babu-d-duâi fî salâti-l-leyli, n. 718

[285]. Müslim, K. Salât-ül-Müsâfirîn, babu-d-dua fî salât-il-leyl, n. 769

[286]. Neseî, Zikru-s-sadakati fî-s-Salâti ve-l-İmâni; Müslim, K. Salâti-l-Müsâfirîn, babu efdali-s-Salâti, n. 756

[287]. Buharî, b. Vitr, c. 2, s. 12, n. 30; Müslim, K. Salât, babu salâti-l-leyli n. 749; Neseî, K. Salât, babu salati-l-leyli rek'atân, n. 1320; İbn-i Mâce, K. İkameti's-Salâti, b. Mâcâe fî salâti-l-leyli, n. 1320

[288]. Ahmed bin Hanbel, Müsned, n. 2246

[289]. Tirmizî, E. Salât, babu Kırâati-l-Vitr, n. 447

[290]. Buharî, K. Salât, babu fezâili-l-Kur'an, n. 788; Müslim, K. Salât, babu fezâili-l-Kur'an, n. 788; Neseî

[291]. Tirmizî, K. Fezâili'l-Kur'an, n. 2919; Neseî, K. Fezâili-l-Kur'an, n. 2919

[292]. Buharî, Kitâbu Salâti'l-leyl, n. 65; Müslim, Kitâbu-s-Salât, babu Salâti'l-leyl, n. 738; Neseî, Kitâbu Salâti-l-leyl, n. 1697

[293]. Buharî, Kitâbu Kıyâmil-leyl, n. 644; Müslim, Kitâbu Salâti'l-Müsâfirîn, babu Salâti-l-leyl, n. 736; Tirmizî, Kitabu-s-Salât, babu vasfi

salâti-l-leyl, n. 440; İbn-i Mâce, Kitâbu-s-Salât, babu kem yusalli bi-l-leyli, n. 1358

[294]. Buhârî, Kitâbu Kıyâmi-l-leyl, n. 736; Müslim, Kitâbu-s-Salât, babu; Neseî, babu kem yusalli bi-l-leyl, n. 1358; İbn-i Mâce

[295]. Buhârî, Kitâbu Kıyâmi-l-leyl, n. 736; Müslim, Kitâbu-s-Salât, babu: Neseî, babu kem yusalli bi-l-leyl, n. 1358; İbn-i Mâce

[296]. Buhârî, K. Salât; Müslim, k. Salâti'l-Müsâfirîn, b. Salâti'l-leyl, n. 738; Tirmizî, k. Ebvâbu-s-Salât, b. Mâcâe, fî vitr, n. 459; Neseî; İbn-i Mâce

[297]. Müslim, K. Salâti-l-Müsâfirîn, babu Salâti-l-Leyl, n. 738; Neseî, babu Salâti-l-Leyl

[298]. Buhârî, el-Vitr babu Kuyâmi-l-leyli bi ramazâne, n. 66; Müslim, K. Salâti-l-Müsâfirîn, n. 738; Tirmizî, E. Salât, b. Mâcâe fî vasfî salâti-Nebîyyi, n. 439; Neseî, K. Kıyâmi-l-leyl

[299]. Müslim, K. Salât, babu câmi-i salâti-l-leyli, n. 746; Neseî, K. Kıyâmi-l-leyl, n. 1652-1602

[300]. Müslim, K. Salâti'l-Müsâfirîn, babu Salâti-l-Leyli, n. 738

[301]. Neseî, K. Kıyâmi-l-Leyl, n. 1652

[302]. Ahmed b. Hanbel, Müsned, n. 3541; Müslim, K. Salâti-l-Müsâfirîn, babu-d-duai fî salâti-l-leyl, n. 763; Neseî; Buhârî

[303]. Buhârî, el-Vitr, n. 30; Neseî, K. Kıyâmi-l-leyl, n. 1621; Müslim, k. Sâlatil-Müsâfirîn, b. Terğib fî kıyamı Ramazan, n. 762

[304]. Salâtül Müsâfirîn, b. Salâtü-l-leyli, n. 738; Müslim

[305]. Buhârî, Salâti-l-Leyl, n. 69

[306]. Buhârî, el-Vitr, n. 30; Müslim, K. Salâtil-Müsâfirîn, babu-d-duai fî salâti-l-leyl, n. 763; Tirmizî; Neseî; İbn-i Mâce

[307]. Neseî

[308]. Müslim K. Salâtil-Müsâfirîn, babu-d-Duai fi salâti-l-leyl, n. 765; Tirmizî; Neseî; İbn-i Mâce, K. Salât, babu kem yusalli bi-l-leyl. n. 1362

[309]. Buharî, Kıyami-l-leyl, n. 68; Müslim, K. Salât, babu fazileti-l-ameli-d-dâim, n. 783; İbn-i Mâce, K. Zühd, b. Müdavemeti alel ameli, n. 4240

[310]. Buharî, Müslim, K. Salâtil Müsâfirîn b. fazileti ameli-d-daim, n. 783; Tirmizî

“Kim bir günde nafîle olarak on iki rekat namaz kılsa, o namazlar sebebi ile o kimseye (cennette) bir ev yapılır.”^[232]

– “Peygamber sallallahu aleyhi vesellem öğlenin farzından önce benim evimde 4 rekat (sünnet) kılar. Sonra da çıkar cemaate (farzı) kıldırır, tekrar evime döner iki rekat (sünnet) daha kılar. Akşam namazını cemaate kıldırır, evime gelir iki rekat da (sünnet) kılar. Yatsı namazını cemaate kıldırır, sonra evime gelir iki rekat (sünnet) daha kılar. Geceleri vitir de dahil olmak üzere dokuz rekat kılar. Bazı geceleri uzun müddet ayakta, bazı geceleri de oturarak namaz kılar. Ayakta okuduğu zaman rükû ve secdeye ayaktan varırdı oturarak okuduğu zaman rükû ve sücûdu da oturarak yapardı. Şafak atınca da (evde) iki rekat (sünnet) kılar sonra mescide çıkar, cemaate sabah namazını kıldırırdı.^[233]

1252 - Abdullah bin Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre; Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem iki rekat öğleden önce, iki de öğleden sonra, iki de akşamdan sonra evinde, iki rekat da yatsıdan sonra kılar. Cumadan sonra da evine dönene kadar bir şey kılmaz. Evinde iki rekat kılar.^[234]

1253 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre: “Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem öğleden önceki dört rekat ile, sabah namazından önceki iki rekati hiç terk etmezdi.”^[235]

“Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem sabah namazından önceki sünnet kadar nafîlelerden hiçbir şeye şiddetle devam etmezdi.”^[236]

“Peygamber sallallahu aleyhi vesellem sabah namazından önceki iki rekat sünneti çok hafif kıldırı. Hatta ben acaba bu rekatlarda Fatiha okudu mu” derdim.^[237]

“Peygamber sallallahu aleyhi vesellem sabah namazının iki rekat sünnetinde Kâfirun ve İhlas surelerini okudu.”^[238]

– “Eğer ben bu günden daha fazla ortalığın ağarmasına kalsam, o iki rekati hem kıldırı, hem de çok güzel bir şekilde ifâ ederdim” dedi.^[239]

Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem: “Düşman süvarisi kovalasa bile sabahın iki rekat sünnetini terk etmeyin” buyurmuştur.^[240]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem’in sabah namazında en çok okuduğu “Allah’a ve bize indirilene inandık” (Ali İmran 84) ayeti idi, bunu birinci rekatta, “Allah’a inandık şahit ol biz Müslümanlarız” (Ali İmran 52) (ayetini ikinci rekatta okurdu.)^[241]

– “Hayır, inkar etmiyorum, fakat o çok cesur, biz ise çekingeniz.” dedi. İbn-i Ömer’in bu sözü Ebû Hüreyre’ye yetiştı de Ebû Hüreyre, “Ben işittiğimi ezberimde tuttum, onlar unutmuş ise benim bunda ne günahım var.” dedi.^[242]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem seherde teheccüdü kıldığı vakit bakardı. Eğer ben uyanmış olursam benimle konuşurdu. Eğer henüz uyanmamışsam beni uyandırır iki rekat namaz kılar, sonra müezzin sabah namazına çağırmaya gelene kadar sağ tarafı üzerine yatardı. Hafif iki rekat (sünnet) kıldıktan sonra farzı kıldırmaı çıkardı.^[243]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, sabahın iki rekat sünnetini kıldığı vakit ben uyanmamış olursam o da yatardı. Eğer o vakit uyanmış olursam benimle konuşurdu.^[244]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem sabah namazını kılariken bir erkek geldi. İki rekat (kendi kendine) kıldı. Sonra Efendimizle namaza iştirak etti. Peygamberimiz namazdan sonra, “Ey filan senin namazın hangisidir?” Yalnız kendi, kıldığın mı, yoksa benimle kıldığın mı?” buyurdu.^[245]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Farza kametlendikten sonra farzdan başka namaz kılınmaz” buyurdu.^[246]

– Ya Rasûlallah ben sabah namazından önceki iki rekat sünneti kılamamıştım. Şimdi kılıyorum.” dedi. Peygamber Efendimiz de sükût etti.^[247]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Kim dört rekat öğlenin (farzından) önce, dört rekat da sonra (sekiz rekat sünnete) devam ederse onun cesedi ateşe haram kılınır” buyurdu.^[248]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz şöyle buyurmuştur: “Arada selam vermeden öğleden önce kılınan dört rekat (sünnete) gök kapıları açık bulundurulur.”^[249]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem: “İkindi namazından önce dört rekat (sünnet) kılan kimseye Allah merhamet etsin” buyurdu.^[250]

“Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’in ikindiden sonra kılınan iki rekat namazdan nehyettiğini işittim. Sonra da Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’in o iki rekat namazı bizzat kılmakta olduğunu gördüm. Fakat ben gördüğümde evvela ikindi namazını kıldırdı, sonra benim yanıma geldi. O anda benim yanımda da ensardan Benî Haram’a mensup kadınlar bulunuyorlardı. O anda namaza durdu ve ben kızıma, “Git Peygamberin yanında dur ve ona: Ya Rasûlallah! Ailen Ümmü Seleme kendisinin ikindiden sonra namazdan men ettiğini işittim, şimdi ise kendisi kılıyor,” dedi. “Ve eğer Peygamber sana işaret ederse geri çekil,” diye emrettim. Kızım emrimi yerine getirdi. Peygamber Efendimiz kıza işaret etti o da geri çekildi. Rasûlullah namazdan sonra, “Ey Ebû Ümeyye’nin kızı, bana ikindiden sonra kıldığım şu iki rekat namazı sordun, Abdul Kays oğullarından bir heyet İslâmiyeti kabul etmiş olarak bana geldi, öğleden sonraki iki rekat sünneti kılmaktan beni alıkoydular. Bu kıldığım iki rekat öğlenin son sünneti idi” buyurdu.^[251]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem ikindi namazından sonra namazdan nehyetti. Güneş yüksekte olduğu vakit müstesnâ.^[252]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem: “Sabah namazından sonra güneş doğana kadar, ikindi namazından sonra da güneş batana kadar (nafile) namaz kılınmaz” buyurdu.^[253]

“– Gecenin son anındaki daha makbuldür. O anda istediğini kıl. Çünkü o andaki namazda melekler hem hazır bulunurlar, hem de yazarlar. Sabah namazını kılana kadar böyledir. Sabah namazından sonra güneş doğup bir veya iki mızrak boyu yükselene kadar nafile kılma, o anda güneş şeytanın iki boynuzu arasından doğar (O anda şeytan güneşe tapanları tahrik eder). Kafirler güneşe karşı ibadet ederler. Güneş yükseldikten sonra yine dilediğin kadar nafile kıl. Kuşluk namazında da melekler hazır bulunur ve yazarlar. Ok gölgesiyle aynı uzunluğa gelene kadar devam et, sonra bırak. Çünkü cehennem o anda kaynar ve kapıları açılır (Yani güneş tam ortaya dikilir, beyinler kaynamaya başlar). Güneş batıya kaydığında yine ne kadar istersen kıl, ikindi namazını kılana kadar devam edebilirsin ve melekler hazır bulunur. İkindiyi kıldıktan sonra güneş batana kadar nafile kılma. Çünkü güneş şeytanın iki boynuzu arasında batar. O anda kafirler güneşe tapanlar.” Çok uzun bir hadis rivâyet etti. Abbas bin Süleym şöyle diyor. Ebû Selam, Ebû Ümâme’den naklen bana aynen böyle haber verdi. Ancak rivâyette istemeyerek hata edersem ondan dolayı da Allah’a istiğfar ederim. O’na tövbede bulunurum.^[254]

– “Ey Yesâr! Bizler (senin gibi) şafaktan sonra nafile kılarken Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bizi gördü ve bize, “Sizden burada hazır olanlar, bulunmayanlara tebliğ etsinler. Şafaktan sonra sabahın iki rekat sünnetinden başka nafile kılmayın” buyurdu, dedi.^[255]

“– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem üzerine, ikindiden sonra iki rekat namaz kılmadığı hiçbir gün geçmemiştir.” dedi.^[256]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Akşam namazından önce iki rekat namaz kılın” buyurdu. Sonra Müslümanların bunu sünnet olarak almalari endişesi ile, “Sizden dileyenler akşamdan önce iki rekat namaz kılsın” buyurdu.^[257]

– Evet bizi gördü (fakat) bize ne bunu kılacaksınız diye emretti, ne de kılmayın diye nehyetti, dedi.^[258]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz şöyle buyurdular: “Her iki ezan arasında namaz vardır, arzu eden için iki ezan arasında namaz vardır” buyurdu.^[259]

Bir zamanlar biz Ebû Zer’in yanında bulunuyorduk. Ebû Zer, “Sizden birinize her gün vücudunun her uzvu için sadaka vermesi lâzımdır. Her kıldığı namaz sadaka, tuttuğu oruç sadaka, yaptığı hacc sadaka, okuduğu tesbih sadaka, tekbir sadaka, elhamdülillah sadaka, Peygamberimiz şu salih amellerden bazısını saydı da sonra: “Sizden birinize bunlar yerine iki rekat kuşluk namazı kâfi gelir” buyurdu.^[260]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem’in şöyle buyurduğunu işittim: “Cenabı Allah şöyle buyurur, “Ey âdem oğlu, Gündüzün evvelinde benim için dört rekat namaz kılmaktan acze düşme ki, o günün sonunda ben sana yardıma yetişip kâfi geleyim.”^[261]

– Ümmühânî, “Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem yanıma geldi diye evvelki rivâyeti gibi aynı manada rivâyet etti, fakat kuşluk namazını zikretmedi.”^[262]

Ümmühânî’den başka hiçbir kimse Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’in kuşluk namazını kıldığını gördüğünü bize söylemedi. Ümmühânî ise şöyle anlattı: “Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Mekke’nin fethi günü evime geldi ve yıkandı (arkasından) sekiz rekat kuşluk namazı kıldı. Peygamberimizin ondan sonra kuşluk namazı kıldığını başka kimse görmedi.”^[263]

– Mufasssal sûrelerden (ikisini bir arada bir rekatta okurdu) dedi.^[264]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem bazı amelleri yapmayı çok sevdiği halde, ümmeti de aynı ameli yaparlar da ümmetine farz olur korkusu ile terk ederdi.^[265]

– “Evet pek çok oturdum, sabah namazını kıldıktan sonra güneş doğana kadar namaz kıldığı yerde oturur, güneş doğunca kalkardı.”^[266]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz, “Gece ve gündüz (nafile) namazları ikişer rekattır” buyurdu.^[267]

– “Dilersen ikişer, dilersen dörder rekât kılarırsın.” dedi.^[268]

“– Ey Abbas, Ey Ammî, sana vereyim mi? Sana istifade edeceğin bir şey vereyim mi? Sana hediye vereyim mi? Sana bir iyilikte bulunayım mı? On haslet var, on hasleti yaptığın takdirde Allah günahlarının evvelini, sonunu, önce olanını, yeni olanlarını, bilerek ve unutulmuş olarak yapılanlarını büyüklerini de, küçüklerini de, gizlisini de, aşikârını da, af edecektir. On haslet 4 rekât namaz kılarırsın her rekatta fatiha ve sûre okursun birinci rekatta okunan nihayet bulunca ayakta iken on beş defa sübhanallah, velhamdülillah, velâilâhe illallah, vellahüekber dersin, sonra rükûa inersin. On defa da rükûda okursun. Sonra da rükûdan başını kaldırır on defa da ayakta okursun. Secdeye iner on defa da birinci secdede okursun. Secdeden başını kaldırır, on defa da (iki secde arasında) oturduğün yerde okursun, tekrar secde eder, on defa da ikinci secdede okursun, sonra başını kaldırır on defa daha söylersin, işte her rekatta yetmiş beş tesbih olur. Her rekatta böylece yaparsın (cem'an üç yüz tesbih eder) eğer bu namazı her gün kılmaya gücün yeterse, her gün kıl, eğer her gün kılamazsan haftada bir defa, her hafta kılamazsan her ayda bir defa kıl. Ayda kılamazsan hiç olmazsa senede bir kere kıl, senede kılamazsan ömründe olsun bir defa kıl” buyurdu.^[269]

– “Gece ve gündüzün bir kısmında kılarırsın” buyurdu.^[270]

Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem Abdül Eşhed oğullarının mescidine geldi ve akşam namazını orada kıldı. Eşhel oğulları akşamı kıldıktan sonra sünnete durdular. Peygamberimiz (o halde) onları gördü ve, “Bu sünnetler evde kılınmalıdır” buyurdu.^[271]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem: “Sizden biriniz uyuduğu vakit şeytan tam ensesine üç düğüm atar ve her düğümün üzerine gece çok uzundur, yat bakalım kelimesini yerleştirir. Uyuyan kalkar, Allah'ı anarsa düğümlerden biri, abdest alırsa diğeri, namaz kılarırsa üçüncü düğüm de çözülür. Sabaha neşeli ve gönül hoşluğu ile çıkar. Eğer kalkmaz (zikir etmez abdest ve namazda bulunmazsa) bedbin, üzüntülü ve tembel olarak sabahlar” buyurdu.^[272]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz şöyle buyurdu: “Gece kalkıp namaz kılan ve ailesini de uyandıran, hanımı uyanmazsa yüzüne su serpererek uykusunu kaçıran erkeğe Allah merhamet etsin. Gece kalkıp namaz kılan, kocasını da uyandıran uyanmazsa yüzüne su serpen (efendisine namaz kıldırın) kadına da Allah rahmet etsin.”[273]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz, “Bir kimse gece karısını da kaldırarak (nafile) namaz kılarlar veya berâber iki rekat kılarlarsa karı da koca da, Allah’ı çok zikreden erkeklerden ve kadınlardan olarak yazılırlar” buyurdu. İbn-i Kesir hadisi Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’e ref etmedi. Ebû Hüreyre’yi de zikretmedi. Bunu Ebû Said’in sözünden saydı. [274]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz şöyle buyurdu: “Sizden birinize namazda uyuklamak gelirse uykusu gidene kadar yatsın, çünkü sizden biriniz uyuklarken namaz kılsa istiğfar edeyim derken kendine sövebilir.”[275]

1311 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre, Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz şöyle buyurmuşlardır: “Sizden biriniz gece kalkar (Kur’an okurken) Kur’an diline yabancı gelmeye başlar ve ne dediğini bilemezse (uykusunu alana kadar) yatsın” buyurdu.[276]

Ziyad bin Eyyüb rivâyetinde Peygamber sallallahu aleyhi vesellem: “Şu nedir” buyurdu. Ashab, Zeyneb’indir, namaz kılar tembellik ve uyuşukluk geldiği vakit bu ipe tutunur, dediler. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Bu ipi çözün. Sizden biriniz (ibadete) neşesi bulunduğu müddet namaz kılsın, tembellik, uyuşukluk ve uyuklama gelirse hemen otursun (dinlensin)” buyurdu.[277]

Ömer bin Hattab’ın şöyle dediğini işittim. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem: “Kim hizbini ve hiziblerden bir kısmını okumadan uyur da sabah namazı ile öğle namazı arasında okursa geceden okumuş gibi olur” buyurdu.[278]

1314 - Saîd bin Cübeyr’den, o da kendisinden râzı olduğu bir zattan ona Peygamber sallallahu aleyhi vesellem’in hanımı Aişe radiyallahu anha’dan haber vermiş. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Herhangi bir kimsenin

gece kıldığı namaz bulunur da uyku galebe ederek uyuya kalırsa sanki kalkmış, namazı kılmış gibi kendisine sevap yazılır. Uykusu da ona sadaka olur” buyurdu.^[279]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem şöyle demiştir: “Her gece, gecenin son üçte biri kalınca Rabbimiz Tebareke ve Teâlâ Hazretleri dünya göğüne iner ve “Bana kim duâ eder ki duasını kabul edeyim, kim istiyor ki vereyim, kim bana istiğfar ederse onu mağfiret edeyim.” buyurur.^[280]

Aişe radiyallahu anha’dan Peygamber sallallahu aleyhi vesellem’in nafil namazından sordum. “Onu hangi saatte kılardı?” dedim. Aişe radiyallahu anha, “Şiddetli sesi işitince kalkar ve namaz kılardı.” cevabını verdi.^[281]

“Peygamber sallallahu aleyhi vesellem benim yanımda kaldığında seher vakti onu uyurken bulurdum.” dedi.^[282]

Rabi’a bin Kâ’b el-Esleme’yi dinledim şöyle diyordu: Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’le bir yerde geceledim: “Ben abdest suyunu ve diğer ihtiyaçlarını getirirdim. Efendimiz bana, “Benden dilediğini iste.” dedi. Ben de, “Cennette sana komşu olmak isterim.” dedim. Efendimiz bana, “Bundan başka bir şey istesen.” dedi. Ben de, “Dileğim budur” dedim. Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem: “Öyle ise çok nafil kılarak kendin için bana yardım et” buyurdu.^[283]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “Sizden biriniz gece kalktığında (önce) hafif (kısa) iki rekat namaz kılsın.”^[284]

Evvelki hadisin manasında rivâyet etti ve ilk ikiden sonra dilediği kadar uzatsın, cümlesini ziyâde etti.^[285]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimize: “Amellerin efdali hangisidir?” diye soruldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem: “(Namaz kılarken) kıyamı uzun olandır” buyurdu.^[286]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem’e bir zât gece namazlarını sordu. Peygamber Efendimiz de, “Gece namazları ikişer rekat kılınır. Sizden

biriniz şafağın atmasından korkarsa bir rekat daha kılar, önceden kıldığı (iki rekat) ile (bu tek rekatın toplamı) onun için vitir olur” buyurdu.^[287]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem’in (namazda açık) okumasının ölçüsü, kendisi evde iken diğer odadakilerin işiteceği kadar idi.^[288]

Hasen bin Sabah rivâyetinde şu kısmı ziyâde etti: “Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem, “Ey Ebû Bekir, sen sesini biraz yükselt, Ömer’e de sen de sesini biraz kıs” buyurdu.^[289]

– Bu hadisi Harun el-Nahvi, Hammad bin Seleme’den rivâyet etti. Âl-i İmran sûresinin ve (Ke-eyyin min nebiyyin katele maahu ribbiyyune kesîr) (146) âyetini bana hatırlattı.” dedi.^[290]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz, “Kur’an’ı aşikâre okuyan sadaka-i açıktan veren gibidir. Kur’an’ı gizli okuyansa sadaka-i gizleyen gibidir” buyurdu.^[291]

1334 - Aişe radiyallahu anha’dan: “Peygamber sallallahu aleyhi vesellem gece on rekat (nafile) kılar, bir rekat daha ilavesiyle vitri de îfâ eder (şafak atınca) sabahın iki rekat sünnetini de kılardı. Bunların hepsi onüç rekat tutardı.”^[292]

1335 - Aişe radiyallahu anha’dan: “Peygamber sallallahu aleyhi vesellem gece onbir rekat namaz kılardı. Bunlardan bir rekatıyla vitri tamamlar ve bu bir rekattan ayrılınca sağ tarafı üzerine yatarı.^[293]

1336 - Aişe radiyallahu anha’dan: “Peygamber sallallahu aleyhi vesellem yatsı namazıyla şafağın atması arasında onbir rekat namaz kılar, her iki rekatta selam verir, onbirinciye tek olarak kılardı. Secdede sizden birinizin elli ayet okuyacağı kadar başını kaldırmadan dururdu. Müezzin, sabah namazının ilk ezanını bitirip, sükût ettiği vakit kalkar, kısaca iki rekat namaz kılar, sonra müezzin kendisine gelene kadar sağ tarafı üzerine yatarı.^[294]

1337 - İbn-i Şihab ez-Zührî (bir önceki hadisin) manasını senediyle birlikte rivâyet etmiştir. Bu hadisin metnini râvî Süleyman bin Dâvud şöyle nakletti:

Onbirinci rekâtı tek olarak vitir yapardı. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem başını kaldırmadan sizden biriniz elli ayet okuyacak kadar secde kalırdı.^[295]

“Peygamber sallallahu aleyhi vesellem gece on üç rekât namaz kılar, beş rekâtını vitir yapardı ve en son rekatta oturup da selam verinceye kadar bu beş rekâtın hiçbirinde oturmazdı.^[296]

“Peygamber sallallahu aleyhi vesellem gece on üç rekât (namaz) kılar. Sekiz rekâtı kılınca (dokuzuncuyu) vitir yapar sonra kılar. Müslim bin İbrahim diyor ki: Vitirden sonra oturduğu yerden iki rekât kılar. Sonra her iki râvînin rivâyeti şu şekilde birleşti. Rükûa varmak murat edince, kalkar rükû ederdi. Sabah ezanı ile ikamet arasında iki rekât (sünnet) kılar.^[297]

– “Ey Allah’ın Rasûlü salatı vitri kılmadan önce uyuyor musun?” dedim. Rasûlullah: “Ey Aişe, benim gözlerim uyur, kalbim uyumaz.” cevabını verdi.^[298]

Hişam dedi ki: Ben de ona: “Eğer senin Aişe radiyallahu anha ile konuşmadığını bilseydim, sana haber vermezdim.” dedim.^[299]

– “Ey anne! Rasûlullah o iki rekâtı nasıl kılar, deyip hadisin manasını zikretti.^[300]

– “Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem yatsı namazını cemaate kıldırır, sonra döşegine girer, uyurdu. Gece yarısı olunca, hâcete çıkar, suyunu alır, abdest alır, sonra mescide girer, sekiz rekât namaz kılar. Hayalime, Rasûlullah’ın kıraat, rükû ve secdeleri birbirine denk yaptığı geliyor. Bir rekât daha kılar, onunla da vitir yapmış olurdu. Sonra da oturduğu yerden iki rekât daha kılar, sonra yanını yere koyardı. Çok kere Hz. Bilal gelir namazın (farzını) hazır olduğunu ona ilâm ederdi. Sonra hafif gözlerini yumardı. Bazen de Bilal kendisine namazı haber vermeden önce uyuklayıp uyuklamadığında şüphe ederdim. Rasûlullah yaşlanıp şişmanlayana kadar gece namazlarına böyle devam ederdi. (Hz. Aişe) Hz. Peygamber’in biraz da şişmanlığından bahsetti. (Daha sonra Sâ’d bin Hişam) bir önceki hadisi bütünüyle rivâyet etti.^[301]

Rasûlullah’a müezzini gelir (haber verirdi). Rasûlullah da namaza çıkardı. (Râvîlerden) İbn-i İsa rivâyetinde Rasûlullah vitri kıldı ve şafak atınca ona Hz. Bilal gelir namazın (farzına) ilâmda bulunurdu da Rasûlullah sabahın iki rekat sünnetini kıldıktan sonra camiye çıkardı. Râvîlerden Osman bin Ebî Şeybe ile Muhammed bin İsa Rasûlullah’ın şunu söylediğinde ittifak ettiler: “Ey Allah kalbimde nur, dilimde nur, kulağında nur, gözümde nur, arkamda nur, önümde nur, üstümde nur, altımda nur kıl! Allah’ım benim nurumu büyüt,” buyururdu.^[302]

Bir gece (Peygamberin ailesi) teyzem Haris’in kızı Meymûne’nin evinde yatmıştım. Peygamber Efendimiz yatsının (farzını) kıldı. Arkasından dört rekat daha kıldı, uyudu. Sonra kalktı namaza durdu. Ben de soluna durdum. Beni arkasından döndürdü. Sağına durdurdu. Beş rekat kıldıktan sonra yine uyudu, hatta soluğunun sesini bile işittim. Kalktı iki rekat daha kıldı, sonra camiye gidip sabah namazını kıldırdı.^[303]

Hız. Aişe, Urve’ye Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’in sabahın sünneti dahil gece on üç rekat namaz kıldığını haber verdi.^[304]

Cafer bin Müsafir rivâyetinde Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ezanla ikamet arasında oturarak iki rekat kıldı,” diyor. (câlisen/oturarak) kelimesini ziyâde etti.^[305]

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem teyzem Meymûne’nin nöbetinde iken bir gece yanında yattım. Rasûlullah gecenin üçte biri veya yarısı geçinceye kadar uyudu ve uyandı. İçinde su bulunan bir kaba geldi. Abdest aldı. Ben de onunla berâber abdest aldım. Rasûlullah namaza kalktı. Ben de kalkıp sol tarafına durdum. Beni sağına durdurdu. Sonra elini başıma koydu. Beni ikaz edercesine kulağıma dokunur (veya kulağımı çeker) gibiydi. Hafif iki rekat namaz kıldı. Her rekatında Fatihayı okudu ve selam verdi. Sonra vitirle berâber on bir rekat namaz kıldı ve yattı. (Sabah) Bilal ona gelerek “Ey Allah’ın Rasûlü! Namaz vakti geldi,” diye seslendi. Efendimiz de kalktı. (Sabahın) iki rekat (sünnetini) kıldıktan sonra cemaate sabahın farzını kıldırdı.^[306]

Bir gece teyzem Meymûne’nin evinde yattım. Gece Peygamber sallallahu aleyhi vesellem kalktı, on üç rekat namaz kıldı. Bunlardan ikisi sabahın

sünneti idi. Her rekattaki kıyamının, “Müzzemmil sûresini” okuyacak kadar olduğunu tahmin ettim. Râvîlerden Nuh bin Habib, “Bunlardan iki rekâtı sabahın sünnetiydi,” lafzını söylemedi.^[307]

“Elbette bu gece Rasûlullah’ın namazını gözeteceğim,” dedim. Başımı Rasûlullah’ın eşiğine veyahut çadırına koydum. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem uzatmadan iki rekât namaz kıldı. Sonra uzun uzun iki rekât kıldı. Arkasından, kendisi bir öncekilere nispetle kısa, ikişer ikişer sekiz rekât daha kıldı ve sonra vitri îfâ etti, bunların hepsi on üç rekât idi.^[308]

“(Nafî) amellerden gücünüzün yeteceğini yüklenin, siz usanmadıkça Allah (c.c) usanmaz. Şüphesiz amellerin Allah’a sevimlisi, az da olsa devamlı olanıdır.” Nitekim Rasûlullah bir amel işlediğinde ona devam ederdi.^[309]

– “Hayır yoktu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’in bütün ameli devam üzerine idi. Rasûlullah’ın tahammül ettiğine hanginiz tahammül edebilir” buyurdu.^[310]

RAMAZAN AYI İLE İLGİLİ KONULAR

318 - RAMAZAN AYI GECELERİNDE KIYAM

١٣٧١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يُرْعِبُ فِي قِيَامِ رَمَضَانَ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَأْمُرَهُمْ بِعَزِيمَةٍ، ثُمَّ يَقُولُ: «مَنْ قَامَ

رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ»، فَتَوَفَّى رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْأَمْرُ عَلَى ذَلِكَ، ثُمَّ كَانَ الْأَمْرُ عَلَى ذَلِكَ فِي

خِلَافَةِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، وَصَدَرَا مِنْ خِلَافَةِ عُمَرَ، رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَكَذَا زَوَاهُ عُقَيْلٌ وَيُونُسُ وَأَبُو أُوَيْسٍ: «مَنْ قَامَ

رَمَضَانَ» وَزَوَى عُقَيْلٌ: «مَنْ صَامَ رَمَضَانَ وَقَامَهُ».

1371 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem ashabına azimetle emretmeksizin, ramazanın kıyamına terğip ederdi. Sonra şöyle buyururdu: “Kim ramazan gecelerinin sevabına inanarak, ecrini bekleyerek kaim olursa, geçmiş günahları bağışlanır.” Gece namazları bu halde iken Peygamber sallallahu aleyhi vesellem vefat etti. Ebû Bekir radiyallahu anh'ın hilafetinde ve Hz. Ömer'in hilafetinin başlangıcında da böyle devam etti.

Ebû Dâvud diyor ki: Ukayl, Yunus ve Ebû Üveys, “Kim ramazan (gecelelerini) kaim olursa,” dedi.

Râvîlerden Ukayl rivâyetinde, “Kim ramazanın (gündüzlerini) oruç tutar, gecelerini kaim olursa) diye rivâyet etti. [\[311\]](#)

١٣٧٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ يَتْلُغُ بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «مَنْ

صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ، وَمَنْ قَامَ لَيْلَةَ

الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ».

1372 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan, Rasûlullah'a varan bir rivâyette şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Kim inanarak ve sevabına güvenerek ramazan (gecelelerini) kaim olursa, geçmiş günahları mağfîret olunur.” “Kim, inanarak ve sevabına güvenerek Kadir gecesini ibadetle geçirirse geçmiş günahları mağfîret olunur.”^[312]

١٣٧٢- عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى فِي الْمَسْجِدِ، فَصَلَّى بِصَلَاتِهِ نَاسٌ، ثُمَّ صَلَّى مِنَ الْقَابِلَةِ فَكَثُرَ النَّاسُ، ثُمَّ اجْتَمَعُوا مِنَ اللَّيْلَةِ الثَّالِثَةِ فَلَمْ يَخْرُجْ إِلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمَّا أَصْبَحَ قَالَ: «قَدْ رَأَيْتُ الَّذِي مَنَعْتُمْ، فَلَمْ يَمْنَعْنِي مِنَ الْخُرُوجِ إِلَيْكُمْ إِلَّا أَنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقْرَضَ عَلَيْكُمْ» وَذَلِكَ فِي رَمَضَانَ.

1373 - Peygamberimizin zevcesi Aişe radiyallahu anha'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem (bir ramazan gecesini) camide namaz kıldı. Onun kıldığı namaz gibi cemaat de kıldılar. İkinci gece yine kıldı. Cemaat çoğaldılar. Üçüncü gece (cemaat terâvih kılmak için) toplandılar. (Fakat) bu gece Peygamber sallallahu aleyhi vesellem onların yanına çıkmadı. Sabah olunca, “Sizin gece ne yaptığınızı (toplandığınızı) gördüm. Yanınıza çıkmama bir mani de yoktu. Ancak size (terâvih) farz kılınmasından korktum” buyurdu. İşte bu ramazan ayında olmuştur.^[313]

١٣٧٣- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ النَّاسُ يُصَلُّونَ فِي الْمَسْجِدِ فِي رَمَضَانَ أَوْزَاعًا فَأَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَضَرَبْتُ لَهُ حَصِيرًا فَصَلَّى عَلَيْهِ، بِهَذِهِ الْقِصَّةِ قَالَتْ فِيهِ، قَالَ: تَعْنِي النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَيُّهَا النَّاسُ! أَنَا وَاللَّهُ مَا بَثَّ إِلَيْنِي هَلْوَ يَحْتَمِدُ اللَّهُ عَائِلًا وَلَا خَفِيَ عَلَيَّ مَكَانُكُمْ».

1374 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

“Ramazanda cemaat ayrı ayrı namaz kılarlardı. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'in emriyle ona bir hasır serdim. O da hasırın üzerinde namaz kıldı,” (Râvî hadisin bundan sonraki kısmında) şu (önceki hadiste anlatılan) olayı nakletti. Hz. Aişe de bu hadiste Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'i kastederek dedi ki: “Ey insanlar! Yemin olsun bu gece gafil olarak yatmadım. Allah'a hamd olsun. Sizin durumunuz (topluca konuşmanız)da bana gizli kalmadı” buyurdu.

١٣٧٥- عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: سَمِعْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَمَضَانَ فَلَمْ يَقُمْ بِنَا شَيْئًا مِنَ الشَّهْرِ حَتَّى يَبْقِيَ سَنَعٌ، فَقَامَ بِنَا حَتَّى نَحْبُ ثُلُثَ اللَّيْلِ، فَلَمَّا كَانَتِ السَّادِسَةُ لَمْ يَقُمْ بِنَا، فَلَمَّا كَانَتِ الْخَامِسَةُ قَامَ بِنَا حَتَّى دَهَبَ شَطْرُ اللَّيْلِ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ نَقَلْتَا قِيَامَ هَذِهِ اللَّيْلَةِ. قَالَ: فَقَالَ: «إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا صَلَّى مَعَ الْإِمَامِ حَتَّى يَتَصَرَّفَ حَيْبُ الْبَيْتِ قِيَامٌ لَيْلَةٍ». قَالَ: فَلَمَّا كَانَتِ الرَّابِعَةُ لَمْ يَقُمْ، فَلَمَّا كَانَتِ الثَّانِيَةُ جَمَعَ أَهْلَهُ وَنِسَاءَهُ وَالنَّاسَ فَقَامَ بِنَا حَتَّى غَضِبْنَا أَنْ يَهْوَتَا الْفَلَاحُ. قَالَ، قُلْتُ: وَمَا الْفَلَاحُ؟ قَالَ: السَّخُورُ. ثُمَّ لَمْ يَقُمْ بِنَا بِقِيَّةِ الشَّهْرِ.

1375 - Ebû Zer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ramazanı Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ile berâber tuttuk. Yedi gün kalana kadar bize bir şey kıldırmadı. Yedi gün kalınca gecenin üçte biri geçinceye kadar bize namaz kıldırıldı. Altı gün kala bir şey kıldırmadı. Beş gün kala gecenin yarısına kadar bize kıldırıldı. Dedim ki: Ey Allah Rasûlü! Bu gecenin ihyası için bize daha fazla namaz kıldırırsan. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem: “Bir kimse imam çekilinceye kadar namaz kılsa ona geceyi ihya etme sevabı vardır” buyurdu. Dört gün kala kılmadı, üç gün kala ehlini, kadınlarını ve nası topladı, bize namaz kıldırmaya başladı. Öyle ki, Felahın geçmesinden korktuk. Râvî, (Cübeyr) dedi ki: Felah nedir, diye sordum. Ebû Zer: “Sahurdur” diye cevap verdi.

Ramazanın kalan kısmında bize bir daha gece namazı (terâvih) kıldırmadı, dedi. [314]

١٣٧٦- عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا دَخَلَ

الْعَشْرُ أَحْبَبَ اللَّيْلَ وَشَدَّ الْبِيزَرَ وَاتَّقَطَ أَغْلَهُ.

1376 - Aişe radiyallahu anha'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem ramazanın son on günü girince, îzârını bağlar (paçaları sıvar) ehlini uyandırır ve geceyi ihya ederdi. [315]

İZAH

İzar: Göbekten aşağı bağlanan don ve peştamallara denir. Burada maksat ciddiyetle ibadete başladığı, demektir.

١٣٧٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ إِذَا أَنَسَ فِي رَعْمَانٍ يُصَلُّونَ فِي نَاحِيَةِ الْمَسْجِدِ فَقَالَ: «مَا

هَؤُلَاءِ؟» فَقِيلَ: هَؤُلَاءِ نَاسٌ لَيْسَ مِنْهُمْ قُرْآنٌ، وَأَبِي بَنٍ كَتَبَ يُصَلِّي

وَهُمْ يُصَلُّونَ بِضَلَالَةٍ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَصَابُوا وَنَعِمَ

مَا صَنَعُوا».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: لَيْسَ هَذَا بِالْمَحْدِثِ بِالقَوِيٍّ، مُسْلِمٌ بْنُ خَالِدٍ

ضَعِيفٌ.

1377 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ramazanda (bir gün) Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem mescide çıkmıştı. Bir de ne görsün, nâs mescidin bir kenarında namaz kılıyordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

– “Onlar ne yapıyorlar,” dedi cevaben.

– Onlar nâstan Kur’an’ı bilmeyenlerdir. Ubey bin Ka’b namaz kılıyor. Onlar da ona uyararak onun kıldığını kılıyorlar, denildi. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem:

– “İsabet ettiler, ne güzel şey yapıyorlar” buyurdu.

Ebû Dâvud diyor ki:

Bu hadis kuvvetli değildir. (Çünkü) Müslim bin Hâlid zayıftır, dedi.

319 - KADİR GECESİ

١٣٧٨- عَنْ زَيْدٍ قَالَ: قُلْتُ لِأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ: أَخْبِرْنِي عَنْ لَيْلَةِ الْقَدْرِ

يَا أَبَا الْمُثَنَّبِ! لَيْلُ صَاحِبَتِنَا سَبِيلَ عَنْهَا، فَقَالَ: مَنْ يَقُمْ الْحَزْلَ يَصِيبُهَا،

فَقَالَ: رَحِمَ اللَّهُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ وَاللَّهِ! لَقَدْ عَلِمَ أَنَّهَا فِي رَمَضَانَ -

زَادَ مُسَلَّدٌ: وَلَكِنْ كَرِهَ أَنْ يَتَكَلَّمَ، أَوْ أَحَبَّ أَنْ لَا يَتَكَلَّمَ، ثُمَّ انْفَقَا

- وَاللَّهِ! إِنَّهَا لَبَيَّ رَمَضَانَ لَيْلَةُ سَبْعٍ وَعِشْرِينَ لَا يَنْتَبِي. قُلْتُ:

يَا أَبَا الْمُثَنَّبِ! أَلَمْ يَكُنْ عَلِمْتَ ذَلِكَ؟ قَالَ: بِالْآيَةِ الَّتِي أَخْبَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

قُلْتُ لَزَيْدٍ: مَا الْآيَةُ؟ قَالَ: تُصْبِحُ الشَّمْسُ صَبِيحَةَ بَلَكِ اللَّيْلَةِ مِثْلَ

الْعُثْبِ لَيْسَ لَهَا شُعَاعٌ حَتَّى تَزُولَ.

1378 - Zir radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Übey bin Ka’b’e, “Ey Ebû’l-Münzir! Kadir gecesini bana anlat,” dedim.

Arkadaşımız (İbn-i Mes’ûd’a) ondan soruldu da, “Kim senenin gecelerini ibadetle geçirirse kadiri bulabilir,” dedi. Bunun üzerine Ubey cevaben dedi ki: Allah Ebâ Abdurrahman’a rahmet etsin. Yemin olsun ki Kadir’in ramazanda olduğunu biliyor.

Müsedded rivâyetinde şunu ziyâde etti: “Amma (Ebû Abdurrahman) insanların buna bağlanıp (ihmkar hareketlerini) kerih gördüğü için veya avunup kalmamalarını arzu etti de (tayinen bildirmedi) hadisin bundan sonraki kısmında iki râvî de Übey’in şöyle dediğine ittifak ettiler. Yemin olsun ki; kadir Ramazanın yirmi yedinci gecesindedir, şaşmaz. Zir dedi ki: Ey Ebal-Münzir! O gecede olduğunu nereden bildin, dedim. Übey bin Ka’b:

– “Peygamberin bize haber verdiği alâmetle bildim,” dedi.

– Asım dedi ki, “Zir’e alâmet nedir?” diye sordum. Zir:

– “O gecenin sabahında güneş tas gibi karanlık (daire şeklinde) yükselene kadar ışıksız olur,” dedi.^[316]

١٣٧٩ - عَنْ هَمْرَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُتَيْسٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: كُنْتُ فِي

مَجْلِسٍ بَنِي سَلَمَةَ وَأَنَا أَضَعُفُهُمْ فَقَالُوا: مَنْ يَسْأَلُ لَنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ لَيْلَةِ الْقَدْرِ - وَذَلِكَ صَبِيحَةُ إِخْفَى وَعَشِيرِينَ مِنْ رَمَضَانَ

- فَخَرَجْتُ فَوَاقَيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الْمَغْرِبِ،

ثُمَّ قُمْتُ بِبَابِ بَيْتِهِ فَمَرُّ بِي، فَقَالَ: «ادْخُلْ» فَدَخَلْتُ فَأَتَيْتُ بِعَشَائِهِ قَرَأْتَنِي

أَكْفَ عَنْهُ مِنْ قَلْبِهِ، فَلَمَّا فَرَغَ قَالَ: «نَاوِلْنِي نَعْلِي»، فَقَامَ وَقُمْتُ مَعَهُ،

فَقَالَ: «كَأَنَّكَ لَكِ حَلِيقَةٌ» قُلْتُ أَجَلُ أُرْسَلَنِي إِلَيْكَ رَهْطٌ مِنْ بَنِي سَلَمَةَ

يَسْأَلُونَكَ عَنْ لَيْلَةِ الْقَدْرِ، فَقَالَ: «كَمْ اللَّيْلَةُ»، فَقُلْتُ: اِثْنَتَانِ وَعِشْرُونَ،

قَالَ: «هِيَ اللَّيْلَةُ» ثُمَّ رَجَعَ فَقَالَ: «أَوِ الْقَابِلَةُ»: يُرِيدُ لَيْلَةَ ثَلَاثٍ وَعِشْرِينَ.

1379 - Damra bin Abdullah bin Üneys, o da babası Abdullah’tan şöyle rivâyet etmiştir:

Benî Seleme’den bir topluluk içinde idim. Onların en küçüğü de bendim. Onlar Rasûlullah’tan, “Kadir gecesini bize kim soruverecek,” dediler. O gün de ramazanın yirmi birinci gününün sabahı idi. Camiye çıktım. Peygamber

Efendimizle akşam namazını kıldım. Sonra Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'in evinin kapısında durdum. Efendimiz bana uğradı. "Gir içeri," dedi. Ben de girdim. Akşam yemeği getirildi. Yemeğin azlığından (fazlaca yemekten) çekindim. Yemekten sonra, "Bana ayakkabılarımı ver" buyurdu. Ve kalktı onunla ben de kalktım. Bana, "Senin bir hacetin var gibi" buyurdu. Ben de: "Evet. Benî Seleme'den bir cemaat size kadir gecesini sormam için gönderdiler," dedim. Bana (bu gün) ayın kaçınıcı gecesi buyurdu. "Yirmi ikinci gece" dedim. "Bu gece" buyurdu. Sonra döndü "veya yirmi üçüncü geceyi kastederek (kadir) gelecek gece" buyurdu.

İZAH

Kadir gecesine, Kadir denilmesi, bu gecenin pek büyük kıymeti haiz olmasındandır.

- 1 - Kur'an bu gece indirilmiştir.
- 2 - Bu gece yapılan ibadet, içinde kadir bulunmayan bin ay ibadete bedeldir.
- 3 - Bu gece, gelecek seneye kadar olacak her şey takdir olunur. Meleklerle açıklanır.
- 4 - Bu gece hakkında müstakil olarak "Kadir Sûresi" indi.

Bu sûrenin inmesine sebep, Fahr-i Kâinat Efendimiz bir gün ashabına geçmiş ümmetlerden bir mücahidin 83 yıl harp ettiğini haber verdi. Bunu duyan ashab-ı kirâm ömürlerinin kısalığını düşünerek üzüldüler. Bunun üzerine Kadir sûresi indi.

Kadir gecesinin hangi gece olduğunda ilim adamları ihtilaf ettiler. Geçen rivâyetlere dayanarak Kadir gecesinin ramazanın (1, 17, 18, 19, 21, 23, 25, 27, 29 ve 30) uncu gecelerinden her birinde olduğu görüşünü savunanlar vardır. Bu durumda bazıları kadirin Ramazan'ın tek gecelerinde olduğunu bazıları da Ramazan gecelerinden herhangi bir gecede olduğunu söylemişlerdir.

İmam Azam kadir gecesi ramazandadır, kâh öne geçer, kâh son günlere kalır, değişir diyor.

İmam Ebû Yusuf ile İmam Muhammed'e göre; Ramazan'ın, muayyen olmayan bir gecesindedir. İleri gelmez, geri de kalmaz diyorlar. Ama ramazanın son on gününde olduğu görüşünde oldukları da rivâyet edilmiştir.

İmam Şâfiî'ye göre: Kadir gecesini Ramazanın son on günündedir.

Hanefî Ebû Bekri Râzî:

Kadir gecesini hiçbir aya mahsus değildir, der. Senenin ayları içerisinde devreder. Ebû Hanife'den de böyle bir görüş rivâyet edilmiştir.

Kadir gecesinin gününün belli olmayışının bazı hikmetleri vardır.

1 - Eğer kadir gecesini bildirilirse sadece o geceyi ihya ederek diğer geceleri ihmal edenler çıkabilirdi.

2 - Kadir gecesini bulabilmek için Ramazan gecelerinin tamamı ihya edilmesi için bildirilmemiştir.

۱۳۸۰- عَنْ ابْنِ أَبِي شَيْبَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ

إِنِّي لِي بِأَدْيَةٍ أَكُونُ فِيهَا وَأَنَا أَصَلِّي فِيهَا بِحَمْدِ اللَّهِ، فَمُرَّنِي بِلَيْلَةٍ أَنْزِلَهَا

إِلَيَّ هَذَا الْمَسْجِدِ، فَقَالَ: «أَنْزِلُ لَيْلَةَ ثَلَاثٍ وَعِشْرِينَ».

فَقُلْتُ لِأَبِيهِ: فَكَيْفَ تَكُنْ أَبُولَهُ يَضْحَكُ؟ قَالَ: تَكُنْ إِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ

إِذَا صَلَّى الْعَصْرَ، فَلَا يَخْرُجُ مِنْهُ لِحَاجَةٍ حَتَّى يُصَلِّيَ الصُّبْحَ، فَإِذَا

صَلَّى الصُّبْحَ وَجَدَ دَابَّةً عَلَيْهِ بَابَ الْمَسْجِدِ فَيُجَلِّسُ عَلَيْهَا فَلْيَحِقَّ

بِبَادِيَّتِهِ.

1380 - Üneys el-Cühenî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ey Allah'ın Rasûlü, benim çölde bir evim var, orada bulunuyorum. Allah'a hamd olsun namazımı da orada kılıyorum. Bana emret de bir geceyi de inip şu mescitte geçireyim, dedim.

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Yirmi üçüncü gece in” buyurdu. Muhammed bin İbrahim diyor ki: Üneys Cühenî’nin oğluna, “Baban (o gece) nasıl yapardı?” diye sordum.

– İkinci namazını kılınca mescide girer, sabah namazını kılincaya kadar hiçbir ihtiyacı için çıkmazdı.

– Sabahı kılınca hayvanını kapısının önünde hazır bulur, üzerine biner çöldeki evine kavuşurdu, dedi. [\[317\]](#)

١٣٨١- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«الْتِمِسُوهَا فِي الْعَشْرِ الْآخِرِ مِنْ رَمَضَانَ، فِي تَاسِعَةٍ تَبْقَى، وَفِي سَابِعَةٍ

تَبْقَى، وَفِي خَامِسَةٍ تَبْقَى.»

1381 - İbn-i Abbas radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Kadir gecesini ramazanın son on gününde arayınız. (Hele) bayrama dokuz gün kala, yedi gün kala, beş gün kala arayın” buyurdu. [\[318\]](#)

320 - KADİR GECESİ RAMAZANIN YİRMİ BİRİNDEDİR DİYENLERİN DELİLLERİ

١٣٨٢- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَكَبَّرُ الْعَشْرَ الْآخِرَ مِنْ رَمَضَانَ، فَأَعْتَكَفَ عَامًا حَتَّى إِذَا

كَانَتْ لَيْلَةُ إِحْدَى وَعِشْرِينَ - وَهِيَ اللَّيْلَةُ الَّتِي يَخْرُجُ فِيهَا مِنْ إِفْتِكَافِهِ

- قَالَ: «مَنْ كَانَ إِعْتَكَفَ مَعِيَ فَلْيَتَكَبَّرِ الْعَشْرَ الْآخِرَ، وَقَدْ رَأَيْتُ

هَذِهِ اللَّيْلَةَ ثُمَّ أَتَيْتُهَا، وَقَدْ رَأَيْتُني أَسْجُدُ مِنْ صَبَاحَتِهَا فِي مَاءٍ وَطِينٍ

فَالْتِمِسُوهَا فِي الْعَشْرِ الْآخِرِ وَالْتِمِسُوهَا فِي كُلِّ وَثْرٍ»

قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: فَمَطَرَتْ السَّمَاءُ مِنْ بَلَدِ اللَّيْلَةِ، وَكَانَ الْمَسْجِدُ عَلَى

عَرِيْشَ تَوَكَّفَ الْمَسْجِدُ، فَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ: فَأَبْصُرْتُ عَيْنَايَ رَسُولَ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَى جَنْبَيْهِ وَأَنْفِهِ أَكْثَرُ الْمَاءِ وَالطِّينِ مِنْ صَبِيحَةِ

إِخْدَى وَعِشْرِينَ.

1382 - Ebû Saîd el-Hudrî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz Ramazan'ın (onundan yirmisine kadar) ortadaki on gününde itikâf ederdi. Bir sene Ramazanın yirmi birinci gününe kadar itikâfta bulundu. O gece itikâfından çıktığı gece idi. Efendimiz, “Benimle berâber itikafa girmiş olanlar son (on gece)de de itikafa devam etsinler. Bana kadir gecesi gösterildi. Sonra unutturuldu. Ben, o gecenin sabahında kendimi su ve çamur üzerine secde eder gördüm. Kadiri Ramazan'ın son on gününde (hele) her tek gecede arayın” buyurdu.

Ebû Saîd diyor ki: “O gece hava yağışlı idi. Mescid hurma dalından örtülü idi. Tavanlarından su damladı,” Ebû Saîd diyor ki: “Şu gözlerim, o günün sabahında Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'in alnı ve burnunda su ve çamur eserini gördü. O gün Ramazan'ın yirmi birinci günü idi.”^[319]

İZAH

Vekefe: Tavandan içine su sızdı, damladı, aktı demektir.

١٣٨٢- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْقَبْشُوهَا فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ وَالْقَبْشُوهَا فِي

التَّاسِعَةِ وَالسَّابِعَةِ وَالْخَامِسَةِ».

قَالَ: قُلْتُ: يَا أَبَا سَعِيدٍ! إِنِّي أَعْلَمُ بِالْعَنْدِ بِئَا. قَالَ: أَجَلْ. قُلْتُ:

مَا التَّاسِعَةُ وَالسَّابِعَةُ وَالْخَامِسَةُ؟ قَالَ: إِذَا مَضَتْ وَاحِدَةٌ وَعِشْرُونَ فَالتَّاسِعَةُ

تَلِيهَا التَّاسِعَةُ، وَإِذَا مَضَى ثَلَاثٌ وَعِشْرُونَ فَالتَّاسِعَةُ تَلِيهَا السَّابِعَةُ، وَإِذَا

مَضَى خَمْسٌ وَعِشْرُونَ فَالتَّاسِعَةُ تَلِيهَا الْخَامِسَةُ.

1383 - Ebû Saîd el-Hudrî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “Kadiri Ramazanın son onunda arayın, dokuzunda arayın, yedisinde arayın ve beşinde arayın,”

(Râvî Ebû Nadra) Ben ya Ebû Said, “Siz sayısını bizden daha iyi bilirsiniz,” dedim.

– Said, evet dedi. Ben:

– “Dokuzuncu, yedinci ve beşinci nedir” diye sordum.

Ebû Said:

– «Ramazanın yirmi birinci günü geçince takip eden dokuzuncu, ramazanın yirmi üçüncü günü geçince geri kalan yedinci, yirmi beşinci günü geçince takip eden beşinci günü geçince takip eden beşinci gündür,» dedi. [\[320\]](#)

321 - KADİR RAMAZAN'IN ON YEDİNCİ GECESİNDEDİR DİYENLERİN DELİLLERİ

۱۳۸۴- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «أَطْلُبُوهَا لَيْلَةً سَبْعَ عَشْرَةَ مِنْ رَمَضَانَ وَلَيْلَةَ إِحْدَى وَعَشْرِينَ

وَلَيْلَةَ ثَلَاثٍ وَعَشْرِينَ» ثُمَّ سَكَتَ.

1384 - İbn-i Mes'ûd radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem bize, «(Kadiri) Ramazan'ın on yedinci, yirmi birinci, yirmi üçüncü gecelerinde arayın,» buyurdu. Sonra sükût etti.

322 - KADİRİN SON YEDİDE OLDUĞUNU RİVÂYET EDENLERİN DELİLLERİ

١٣٨٥- عَنْ ابْنِ عُثْمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

«تَحْزَنُوا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي السَّبْعِ الْأَوَاخِرِ»

1385 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, «(Kadir gecesini) ramazanın son yedi gününde arayın,» buyurdu. [321]

323 - KADİR YİRMİ YEDİNCİ GECEDEDİR DİYENLERİN DELİLLERİ

١٣٨٦- عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ قَالَ: «لَيْلَةُ الْقَدْرِ لَيْلَةُ سَبْعٍ وَعِشْرِينَ»

1386 - Ebû Süfyân'ın oğlu Muaviye radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “(Kadir gecesini) Ramazanın yirmiyedinci gecesidir” buyurdu.

324 - KADİR RAMAZANIN HER GECESİNDEDİR DİYENLERİN DELİLLERİ

١٣٨٧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَرَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وَأَنَا أَسْمَعُ عَنْ لَيْلَةِ الْقَدْرِ فَقَالَ: «هِيَ فِي كُلِّ رَمَازَانَ»

1387 - Abdullah bin Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamberimiz sallallahu aleyhi veselleme Kadir Gecesinden soruldu. Ben de dinliyordum. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Kadir, Ramazanın her gecesindedir” buyurdu.

325 - KUR'AN-I KERİM KAÇ GÜNDE HATMEDİLMELİDİR?

۱۳۸۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ قَدْ «إِقْرَأَ الْقُرْآنَ فِي شَهْرٍ». قَالَ: إِنِّي أَجِدُ قُوَّةَ. قَالَ: «إِقْرَأْ فِي

عِشْرِينَ». قَالَ: إِنِّي أَجِدُ قُوَّةَ. قَالَ: «إِقْرَأْ فِي خَمْسَ عَشْرَةَ». قَالَ: إِنِّي

أَجِدُ قُوَّةَ. قَالَ: «إِقْرَأْ فِي عَشْرِ». قَالَ: إِنِّي أَجِدُ قُوَّةَ. قَالَ: «إِقْرَأْ فِي

سِتِّينَ وَلَا تَزِيدَنَّ عَلَى ذَلِكَ».

1388 - Abdullah bin Amr radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ona, “Kuran’ı bir ayda hatim et” buyurdu. Abdullah bin Amr:

– “Benim daha az zamanda hatim etmeye gücüm yeter,” dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

– “Yirmi günde hatim et” buyurdu. Abdullah bin Amr:

– Daha az zamanda hatim etmeye güç, kuvvet bulurum, dedi.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

– “Onbeş günde bir hatim et,” dedi.

Abdullah:

– “Benim daha az zamanda hatim etmeye gücüm yeter,” dedi.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem: “On gün de bir hatim et” buyurdu.

Abdullah:

– “Benim daha az zamanda hatme gücüm yeter.” dedi.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem öyle ise; “yedi günde oku, Bunun üzerine asla ziyâde kılma (yedi günden daha az zamanda hatm etme)” buyurdu. [322]

İZAH

Kur'an-ı Kerim'i ezberlemek için çabuk okunması bir zarûrettir. Fakat ibadet maksadı ile Kur'an okuyan kimse tecvidine dikkat ederek, manâsını düşünerek, rahmet ayetleri geldikçe sevinerek, azab ayetleri geldikçe üzülerken göz yaşı dökerek okumalı, manâsını bilmeyenler de onun Allah kelâmı olduğunu, her ayetin bir hikmet saçtığını düşünerek okumalı.

۱۳۸۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «ضُمُّ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ وَاقْرَأِ الْقُرْآنَ فِي شَهْرٍ»

فَنَاقَضَنِي وَتَنَاقَضَتْهُ فَقَالَ: «ضُمُّ يَوْمًا وَأَقِطِرْ يَوْمًا»

قَالَ عَطَاءٌ: وَاخْتَلَفْنَا عَنْ أَبِي فَقَالَ بَعْضُنَا: سَبْعَةُ أَيَّامٍ. وَقَالَ بَعْضُنَا:

خَمْسًا.

1389 - Abdullah bin Amr radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem bana, “Her aydan üç gününü oruç tut, ayda bir Kur'an'ı hatmet,” dedi. Ve bana eksiltti. Ben de eksilttim ve yine, “Bir gün tut bir gün ye” buyurdu.

Atâ dedi: “Babamla ben Sahib'den rivâyette ihtilaf ettik. Bizim bazımız yedi günde, bazımız beş günde hatmeder dedik,” diyor.

۱۳۹۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! فِي كَيْفِ الْقُرْآنِ

الْقُرْآنُ؟ قَالَ: «فِي شَهْرٍ». قَالَ: إِنِّي أَقْرَأُ مِنْ ذَلِكَ - رَدَّدَ الْكَلَامَ أَبُو

مُوسَى وَتَنَاقَضَتْهُ - حَتَّى قَالَ: «اقْرَأْهُ فِي سَبْعٍ». قَالَ: إِنِّي أَقْرَأُ مِنْ ذَلِكَ.

قَالَ: «لَا يَفْقَهُ مَنْ قَرَأَهُ فِي أَقَلِّ مِنْ ثَلَاثٍ».

1390 - Abdullah bin Amr anlatıyor;

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem’e, “Ey Allah’ın Rasûlü, Kur’an’ı kaç günde hatim edeyim” dedi. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Bir ayda hatmet,” dedi.

İbn-i Amr;

– “Benim daha az zamanda okumaya gücüm yeter,” dedi. Ebû Musa sözü tekrarlıyordu. Peygamber Efendimiz (hatim müddetini) ona azalttı. O kadar ki (yedi günde oku, hatmet) dedi.

Ben;

– “Ondan daha az zamanda hatme gücüm yeter,” dedim.

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem:

– “Üç günden az zamanda Kur’an’ı hatmeden onu anlayamaz” buyurdu^[323]

۱۳۹۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِقْرَأِ الْقُرْآنَ فِي شَهْرٍ». قَالَ: إِنَّ بِي قُوَّةً. قَالَ: «إِقْرَأْهُ

فِي ثَلَاثٍ».

1391 - Abdullah bin Amr radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem bana:

– “Kur’an’ı ayda bir hatmet,” dedi.

Ben:

– “Daha az zamanda okumaya kudretim yeter,” dedim. Peygamberimiz:

– “(Öyle ise) onu üç günde bir oku” buyurdu.

326 - KUR'AN'I HİZİBLERE AYIRMAK

١٣٩٢- عَنْ ابْنِ أَبِي هَاشِمٍ قَالَ: سَأَلَنِي نَافِعُ بْنُ جُبَيْرٍ بْنُ مُطْعِمٍ فَقَالَ

لِي: فِي كَيْفِ كَيْفِ تَقْرَأُ الْقُرْآنَ؟ فَقُلْتُ: مَا أَحْزَنُهُ، فَقَالَ لِي نَافِعٌ: لَا تَقُلْ مَا

أَحْزَنُهُ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «تَرَأَتْ جُزْءًا مِنْ

الْقُرْآنِ» قَالَ حَبِيبُ اللَّهِ ذَكَرَهُ عَنِ الْمُغْبِرَةِ بْنِ شُعْبَةَ.

1392 - İbn-i Hâd radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Nâfi bin Cübeyr bin Mu'tim bana: “Kur'an'ı kaç günde hatmediyorsun,” diye sordu. Ben:

– “Öyle bir taksim yapmıyorum,” dedim.

Öyle deme zira Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Ben (bu gece) Kur'an dan bir cüz okudum” buyurdu. İbn-i Hâd diyor ki:

– Rasûlullah'tan bu sözü Nâfi, Muğire bin Şu'be'den rivâyetle söyledi, zannederim. [\[324\]](#)

١٣٩٣- عَنْ أَبِي هَاشِمٍ قَالَ: قَبِلْنَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي وَفْدٍ ثَقِيفٍ قَالَ: فَتَرَأَيْتُ الْأَخْلَافَ عَلَى الْمُغْبِرَةِ بْنِ

شُعْبَةَ وَأَنْزَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَنِي مَالِكٍ فِي قُبْرِ لَهُ.

– قَالَ مُسَدَّدٌ: وَكَانَ فِي الْوَفْدِ الَّذِينَ قَدِمُوا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ ثَقِيفٍ – قَالَ: كَانَ كُلُّ لَيْلَةٍ يَأْتِينَا بَعْدَ الْعِشَاءِ يُحَدِّثُنَا

– قَالَ أَبُو سَجِيدٍ: فَأَتَيْنَا عَلَى رَجُلَيْنِ حَتَّى يُزَاوِحَ بَيْنَ رَجُلَيْنِ مِنْ طَوِيلِ

الْقِيَامِ وَأَكْتَفُو مَا يُحَدِّثُنَا مَا لَقِيَ مِنْ قَوْمِهِ مِنْ مُرُئِيٍّ ثُمَّ يَقُولُ: «لَا سَوَاءَ

[لَا أُنْسَى] كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ مُسْتَذَلِّينَ» – قَالَ مُسَدَّدٌ: «بِمَكَّةَ – فَلَمَّا خَرَجْنَا

إِلَى الْمَدِينَةِ كَانَتْ سِجَالُ الْحَرْبِ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ، نُدَالُ عَلَيْهِمْ وَيُدَالُونَ

عَائِنَا» فَلَمَّا كَانَتْ لَيْلَةُ أَبِطَأَ عِنْدَ الْوُقُوفِ، الَّذِي كَانَ يَأْتِينَا فِيهِ، قُلْنَا لَقَدْ

أَبِطَأَتْ عِنَّا اللَّيْلَةُ. قَالَ: «إِنَّهُ مَرَأً عَلَمِي بِجُزْئِي مِنَ الْقُرْآنِ، فَكَرِهْتُ أَنْ أَجِيءَ حَتَّى أَتِمُّهُ».

نَالِ أَوْسٍ: سَأَلْتُ أَصْحَابَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيْفَ

تُخَرِّجُونَ الْقُرْآنَ؟ قَالُوا: ثَلَاثَ، وَخَمْسَ، وَسِتِّعَ، وَإِخْدَى عَشْرَةَ،

وَقُلَاثَ عَشْرَةَ، وَجِزْبُ الْمَفْصِلِ وَخَلَّةٌ».

1393 - Evs bin Huzeyfe radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Sakîf Heyetiyle Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'e geldik. Ahlâf sülalesi, Muğire bin Şu'be'ye misafir oldu. Benî Mâlikîleri de Peygamber sallallahu aleyhi vesellem kendisine ait bir çadıra altı.

– Rasûlullah'a gelen heyette Sakîf kabilesinden de kimseler vardı, dedi. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem her gece yatsıdan sonra gelir bize hadisler söylerdi.

Ebû Saîd diyor ki:

– Peygamberimiz ayak üstü anlatırdı. Ayakta çok dikildiği için ayaklarını değiştirerek dururdu. En fazla anlattığı Kureyş'den çektiği idi. (Kureyş'le) müsâvi değildik, biz zayıf ve zelil idik. Müseddet diyor ki:

– Bu durum Mekke'de idi. Ne zaman ki Medine'ye hicret ettik, harb nöbeti onlarla bizim aramızda sıra ile cereyan ediyordu. Biz onları yeniyorduk, onlar bizi. Bir gece Peygamber sallallahu aleyhi vesellem her zamanki vaktinden gecikti. Biz, “Ey Allah'ın Rasûlü! Bu gece bize geç geldin,” dedik.

– Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz:

– “Kur’an’dan okuduğum bir cüze yeni başlamıştım. Bitirmeden gelmeyi hoş görmedim” buyurdu.

Evs diyor ki: Rasûlullah’ın ashabına Kur’an’ı nasıl hiziblere böldüklerini sordu. Ashâb:

– “Üç (sûreyi bir hizib) beş, yedi, dokuz, onbir, on üç (sûreyi bir hizibe) mufassal sûreleri bir hizibe bölerdik,” cevabını verdiler.

İZAH

Bu hadis-i şeriften ashabın Kur’an’ı Kerim’i 7 hizbe ayırdıkları, bu günkü mevcut hiziblerin ashab-ı kiram devrinde bulundukları anlaşılıyor. Bu hizibler şöyle idi:

- 1- Bakara, Âl-i İmrân ve Nisa olmak üzere bu üç sûre bir hizib
- 2- Maide, En’âm, Arâf, Enfâl ve Tevbe sûresi olmak üzere bu beş sûre bir hizib
- 3- Yunus sûresinden Nahl sûresine kadar olan yedi sûre bir hizib
- 4- İsra sûresinden Şuarâ sûresine kadar olan 9 sûre bir hizib.
- 5- Şuarâ sûresinden Yâsin sûresine kadar olan 11 sûre bir hizib.
- 6- Saffât sûresinden Hucurât sûresine kadar olan on üç sûre bir hizib.
- 7- Kaf sûresinden Kur’ân’ın sonuna kadar olan mufassal sûreler de bir hizib olarak ayrılmıştı.

۱۳۹۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا يَفْقَهُ مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فِي أَقَلِّ مِنْ ثَلَاثٍ».

1394 - Abdullah bin Amr radiyallahu anh’dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Kur’an’ı üç günden daha az bir zamanda hatmeden onu anlayarak okumuş olamaz” buyurdu. [\[325\]](#)

١٣٩٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو: أَنَّهُ سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فِي كَيْفَ يَقْرَأُ الْقُرْآنُ؟ قَالَ: «فِي أَرْبَعِينَ يَوْمًا» ثُمَّ قَالَ: «فِي عَشْرِ»

ثُمَّ قَالَ: «فِي عَشْرِينَ» ثُمَّ قَالَ: «فِي خَمْسِ عَشْرَةَ» ثُمَّ قَالَ: «فِي عَشْرِ»

ثُمَّ قَالَ: «فِي سَنَةٍ» لَمْ يَنْزِلْ مِنْ سَنَةٍ.

1395 - İbn-i Amr radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi veselleme Kur'an'ı kaç günde bir hatmedeyim diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem: “Kırk günde bir hatmet,” dedi. İbn-i Amr daha az zamanda okurum, diye ısrar ettikçe bir ayda, sonra 20 günde, sonra 15 günde, sonra on günde (en son) yedi günde hatmet, buyurdu. Yediden daha aşağı inmedi. [\[326\]](#)

١٣٩٦- عَنْ عَلْقَمَةَ وَالْأَسْوَدِ قَالَا: أَمَى ابْنُ مَسْعُودٍ رَجُلٌ فَقَالَ: إِنِّي

أَقْرَأُ الْمُفَصَّلَ فِي رَكْعَةٍ فَقَالَ: أَهَذَا كَهَذَا الشِّعْرِ وَتَنَزَّلُوا كَثَرِ الدُّعَاءُ؟ لَكِنَّ

النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ النُّطَائِرَ السُّورَتَيْنِ فِي رَكْعَةٍ: فَتُجْعَلُ

وَالرُّخْنُ فِي رَكْعَةٍ، وَالتَّوْبَةُ وَالْحَاقَّةُ فِي رَكْعَةٍ، وَالطُّورُ وَالذَّارِيَاتُ فِي

رَكْعَةٍ، وَإِذَا وَقَعَتْ وَلُؤْلُؤُ فِي رَكْعَةٍ، وَسَأَلَ سَابِلٌ وَالنَّازِعَاتُ فِي رَكْعَةٍ،

وَوَيْلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ وَعَبَسَ فِي رَكْعَةٍ، وَالْمَدَنِيُّ وَالْمُرْثَلُ فِي رَكْعَةٍ، وَهَلْ

أَتَى وَلَا أَقْسَمُ بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فِي رَكْعَةٍ، وَعَمَّ يَتَسَاءَلُونَ وَالْمُرْسَلَاتُ فِي

رَكْعَةٍ، وَالْأُدْحَانُ وَإِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ فِي رَكْعَةٍ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: هَذَا تَأْلِيفُ ابْنِ مَسْعُودٍ رَجَعَهُ اللَّهُ

1396 - Alkame ve Esved radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demişlerdir:

İbn-i Mes'ûd'a bir zât geldi. “Ben mufasssal sûreleri bir rek'âtta okuyorum”, dedi. İbn-i Mes'ûd ona:

– Şiir geveler gibi süratli ve kötü hurma saçarak gibi saçarak mı okuyorsun? Lâkin Peygamber sallallahu aleyhi vesellem birbirine denk iki sûreyi bir rekâtta okurdu. (Necm ve Rahman sûresini) bir rekâtta, (ikitarabet ve Hakka sûresini) bir rekâtta, (Tûr ve Zâriyât) bir rekâtta, (Vâkıa ve Nûn'u) bir rekâtta, (Seele sâilûn ve Nâziâtı) bir rekâtta, (Mutaffifin ve Abeseyi) bir rekâtta, (Müddessir ve Müzzemmili) bir rekâtta, (Hel etâ ve Lâuksimûyü) bir rekâtta, (Amme ve Mûrselâti) bir rekâtta, (Duhan ve Küvvirat sûrelerini) de bir rekâtta okurdu.

Ebû Dâvud:

– Şu (tertip) İbn-i Mes'ûd'un telifidir. Allah ona rahmet etsin, diyor.^[327]

١٣٩٧- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا مَسْعُودٍ وَهُوَ

يَطُوفُ بِالنَّبِيِّ، فَقَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ قَرَأَ

الْأَيَّتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي لَيْلَةِ كَفَّاهُ».

1397 - Abdurrahman bin Yezid radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

“– İbn-i Mes'ûd tavaf yapıyordu. Kendisine Kur'an-ı Kerim'den geceleyin okunması kafi olan miktarı sordum. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Kim gece Bakara sûresinin sonundaki iki ayeti (Amenarrassûlüyü) okursa ona kâfidirler” buyurdu, cevabını verdi.”^[328]

İZAH

“Âmenerrasûlünün birinci âyeti iman esaslarını, ikinci ayeti de duâ esaslarını bildirdiği için bu iki ayeti okuyan imanını tazelemiş, duâ ederek Allah'a yalvarmış olur.

١٣٩٨- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ قَامَ بِخَيْرِ آيَاتِهِ لَمْ يَكُتِبْ مِنَ الْغَافِلِينَ،

وَمَنْ قَامَ بِجَانَةِ آيَةٍ كُتِبَ مِنَ الْقَانِئِينَ، وَمَنْ قَامَ بِأَلْفِ آيَةٍ كُتِبَ مِنَ

1398 - Abdullah bin Amr bin As radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “On ayet okuyarak geceyi kaim olan gafillerden yazılmayacaktır. 100 ayetle kaim olan Allah’a dönenlerden yazılacak, bin ayetle kaim olanlar büyük ecir alanlardan yazılacaklardır.”

İZAH

Mukantarûn; Tonlarla ecir alanlar demek olur.

١٣٩٩- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: أَتَى رَجُلٌ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: أَقْرِئْنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ: «اقْرَأْ ثَلَاثًا مِنْ ذَوَاتِ الْوَاتِ» فَقَالَ: كَثِيرٌ سَيِّئٌ، وَاشْتَدَّ قَلْبِي، وَغَلَطَ لِسَانِي قَالَ: «اقْرَأْ ثَلَاثًا مِنْ ذَوَاتِ حَمٍ»، فَقَالَ يَنْتَلِ مَقَالِيهِ، فَقَالَ: «اقْرَأْ ثَلَاثًا مِنَ الْمُسْتَبْحَابِ»، فَقَالَ يَنْتَلِ مَقَالِيهِ. فَقَالَ الرَّجُلُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ اقْرِئْنِي سُورَةَ جَلِيمَةَ، فَأَقْرَأَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ» حَتَّى فَرَعَ مِنْهَا. فَقَالَ الرَّجُلُ: وَاللَّيْلِ بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لَا أَرِيدُ عَلَيْهَا أَبَدًا ثُمَّ أَقْبَرَ الرَّجُلُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَفْلَحَ الرَّجُلُ» مَرَّتَيْنِ.

1399 - Abdullah bin Amr radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber Efendimiz'e bir adam geldi ve beni okut yâ Rasûlallah, dedi. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem: “Eliflâm Râlardan üç sûreyi oku” buyurdu. O zat:

– Yaşım ilerledi, kalbim şiddetlendi ve dilim kabalaştı, dedi. Peygamberimiz:

- “Hâimimlerden üçünü oku” buyurdu, O zat:
- Önce söylediği gibi söyledi. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Sabbihalardan üçünü oku” buyurdu. Adam:
- Önceki sözünü tekrar etti. Ey Allah’ın Rasûlü bana (her türlü hayrı) içinde toplayan sûre öğret, dedi. Peygamber Efendimiz de o şahsa “iza zülziletil-ardu” sûresinin sonuna kadar okuttu. Adam, seni hak Peygamber olarak gönderen Allah’a yemin olsun ki, buna bir şey ilâve etmeyeceğim, dedi. Sonra adam dönüp gitti. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem iki defa: “Adamcağız kurtuldu” buyurdu.

327 - AYETLERİN SAYISI

١٤٠٠ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«سُورَةُ مِنَ الْقُرْآنِ ثَلَاثُونَ آيَةً تُشْفِقُ لِصَاحِبِهَا عَشَى عَفْوُهُ: ﴿تَبَارَكَ

الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ﴾».

1400 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre;

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Kur’an’da 30 ayetli bir sûre var, okuyana mağfîret edilene kadar şefaât eder. O, “tebarekellezî bi yedihi’l mülk” diye başlayan suredir” buyurdu. [329]

328 - SECDELERE AİT KONULAR VE KUR’AN’DAKİ TİLAVET SECDELERİNİN SAYISI

١٤٠١ - عَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ أَتَاهُ خَمْسَ عَشْرَةَ سَجْدَةً فِي الْقُرْآنِ بِهَا ثَلَاثٌ فِي الْمَفْضَلِ

وَفِي سُورَةِ الْحَجِّ سَجْدَتَانِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رُوِيَ عَنْ أَبِي السَّرْحَاءِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

إِخْدَى عَشْرَةَ سَجْدَةً، وَإِسْنَادُهُ وَاهٍ.

1401 - Amr bin Âs radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem ona Kur'an'da onbeş secde okudu, bu secdelerden üçü mufassal sûrelerde, ikisi de Hac sûresinde idi.

Ebû Dâvud diyor ki: Ebû Derdâ, Peygamberimiz'den Kur'an'da 11 secde rivâyet etti, bu rivâyetin isnâdı aşırı derecede zayıftır. [330]

İZAH

İmâm-ı Azam'a göre Kur'an'ı Kerimde 14 secde ayeti vardır. Şâfiî'ye göre bir rivâyet de böyledir. Şu kadar ki, secde-i tilâvet İmam Azam'a göre vacip diğer üç mezhebe göre sünnettir. Secde-i tilâvet şöyle yapılır. Secde yapmağa niyet edilir. İmam Azam'a göre elleri kaldırmadan Şâfiî ve Ahmed bin Hanbel'e göre elleri de kaldırarak tekbir alınır, secdeye inilir. Secdede üç kere Subhâne rabbiyel a'lâ denir. Veya bir kere "Subhane Rabbina in kane va'dü rabbina le mef'ulâ" denir. Sonra tekbir alınarak secdeden ayağa kalkılır. Okuma secdesinin rüknü secdeden kaçınanlara rağmen alını yer koymaktır. Hasta olanların imâ ile secde etmeleri kâfidir. (El Fıkhü alel-Mezahib-il-Erbâa, c.1, s. 468 - 469)

١٤٠٢- أَنَّ عُمَةَ بِنَ عَامِرٍ حَدَّثَتْهُ قَالَتْ: قُلْتُ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! فِي سُورَةِ الْحَجِّ سَجْدَتَانِ؟ قَالَ: «نَعَمْ، وَمِنْ

لَمْ يَسْجُدْهُمَا فَلَا يقرأَهُمَا».

1402 - Ukbe bin Âmir radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle denilmiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi veselleme Hac sûresinde secde iki tane midir, dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz:

– “Evet,” cevabını verdi: “Kim o secdeleri yapmayacaksa o ayetleri okumasın” buyurdu. [331]

İZAH

İmâm-ı Azam Hac sûresinin birinci secdesinin vacip olmadığını ikinci secdesinin vacip olduğunu söylemiştir. Şâfiî ve Ahmed bin Hanbel Hac sûresinin her iki secdesinde de secdeyi gerekli görmüşlerdir. Hanefîlerce Sâ'd sûresinde secde vardır. Şâfiîlerce Sâ'd sûresinde secde yoktur. (Mealimü's - Sünen, c.2, s. 119)

329 - MUFASSAL SÛRELERDE SECDE OLMADIĞINI SÖYLEYENLERİN DELİLLERİ

١٤٠٣- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ

يَسْجُدْ فِي شَيْءٍ مِنَ الْمُفَاضِلِ مَنَّا تَحَوَّلَ إِلَى الْمَعِينَةِ.

1403 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Medine'ye geldiğinden beri mufassal sûrelerin hiç birinde secde-i tilâvet yapmadı, dedi.

١٤٠٤- عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّجْمَ لَمْ يَسْجُدْ فِيهَا.

1404 - Zeyd bin Sâbit radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle denilmiştir:

Necm sûresini Peygamber sallallahu aleyhi veselleme okudum, bu sûrede tilâvet secdesi yapmadı. [\[332\]](#)

İZAH

Mufassal sûreler Kaf sûresinden Kur'an'ın sonuna kadar olan sûrelerdir. Bu sûrelerde Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bir seferinde tilâvet secdesi yapmayışı ya kerahat vakti oluşundan veya o anda abdesti bozulmuş olmasından olabilir. İmam Azam'a göre mufassal sûrelerden olan Necm, Şakkat ve İkra sûrelerinde secde vâciptir. Şâfiî bir kavlinde, "Bu üç sûrede

secde yoktur” der. Diğer kavlinde bu üç sûrede secdeyi kabul eder. Fakat Sâd sûresinde bulunan secdenin olmadığını söyler. (El-Menhel, c. 8, s. 20-2)

١٤٠٥- عَنْ حَارِثَةَ بْنِ زَيْدٍ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَعْنَاهُ.

1405 - Harice'nin babası Zeyd bin Sabit'ten o da Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellemden geçen hadisin manâsını rivâyet etti.

330 - NECM SÛRESİNDE SECDE EDİLMESİ GÖRÜŞÜNDE OLANLARIN DELİLİ

١٤٠٦- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ

سُورَةَ النَّجْمِ فَسَجَدَ بِهَا، وَمَا بَقِيَ أَحَدٌ مِنَ الْقَوْمِ إِلَّا سَجَدَ، فَأَخَذَ رَجُلٌ

مِنَ الْقَوْمِ كَفًّا مِنْ خَصَا أَوْ ثَرَابٍ فَرَفَعَهُ إِلَيَّ وَجْهَهُ وَقَالَ: يَكْفِينِي هَذَا.

قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: فَلَقَدْ رَأَيْتُهُ بَعْدَ ذَلِكَ قُبِلَ كَأَمْرًا.

1406 - Abdullah bin Mes'ûd radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Necm sûresini okudu ve (secte ayeti gelince) orada secde etti. Kavim içerisinde secde etmeyen kimse kalmadı. Kavim içerisinde bir kimse (Ümeyye bin Halef) bir avuç çakıl veya toprak aldı. Onu yüzüne kadar kaldırdı ve, “Bana secde yerine bu kâfidir” dedi.

Bu hadiseden sonra o adamın kâfir olarak (Bedir'de) öldüğünü gördüm. [\[333\]](#)

331 - ŞAKKAT VE İKRA SÛRELERİNDEKİ SECDELER

١٤٠٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: سَجَدْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فِي ﴿إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ﴾ وَ﴿اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ﴾.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: أَسْلَمَ أَبُو هُرَيْرَةَ سَنَةَ بَيْتِ غَامٍ خَيْرٍ، وَهَذَا السُّجُودُ

مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آخِرُ فِعْلِهِ.

1407 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Biz Peygamber Efendimizle berâber İzes-semâün Şakkat ve İkra sûrelerindeki secde ayetlerinden dolayı secde ettik.

Ebû Dâvud diyor ki: Ebû Hüreyre hicretin 6'ıncı senesi (Hayber seferi sırasında) Müslüman oldu. Şu secdeler Rasûlullah'ın son fiilidir (secde-i tilâvet gereklidir.)^[334]

١٤٠٨- عَنْ أَبِي زَائِعٍ قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ الْعَتَمَةَ فَقَرَأَ ﴿إِذَا

السَّمَاءُ انشَقَّتْ﴾ فَسَجَدَ فَقُلْتُ: مَا هَذَا السُّجُودُ؟ قَالَ: سَجَدْتُ بِهَا

خَلَفَ أَبِي الْقَاسِمِ فَلَا أَرَاهُ أَنَسَجُدَ بِهَا حَتَّى أَلْقَاهُ.

1408 - Ebû Râfi radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ebû Hüreyre ile yatsı namazı kıldım. Namazda (Şakkat sûresini) okudu. Secde etti. Ben: “Bu secde niçin,” diye sordum. Ebû Hüreyre;

– “Ben Ebû'l-Kasım'ın (Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem) arkasında bu sûrede secde ettim. Peygamberimize kavuşana (ölene) kadar bu sûrede secdeye devam edeceğim.” dedi.^[335]

332 - SÂD SÛRESİNDEKİ SECDE BABI

١٤٠٩- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: لَيْسَ ﴿ص﴾ مِنْ غَزَائِمِ السُّجُودِ، وَقَدْ

رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْجُدُ فِيهَا.

1409 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir.

Sâd sûresi secdesi azimetlerden olan secdelerden değildir. Fakat ben Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'in bu sûreyi (okuyunca) secde ettiğini gördüm.^[336]

١٤١٠- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّهُ قَالَ: قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَرَّ عَلَى الْبَيْتِ: ﴿س﴾ [ص: ١٠] فَلَمَّا بَلَغَ السُّجْدَةَ نَزَلَ

فَسَجَدَ، وَسَجَدَ النَّاسُ مَعَهُ، فَلَمَّا كَانَ يَوْمَ آخِرِ قَرَأَهَا، فَلَمَّا بَلَغَ السُّجْدَةَ

تَشَرُّنَ النَّاسُ لِلْسُّجُودِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّمَا هِيَ تَوْبَةٌ

نَبِيٍّ وَلَكِنِّي رَأَيْتُكُمْ تَتَرُكُونَ السُّجُودَ» فَتَزَلَّ فَسَجَدَ وَسَجَدُوا.

1410 - Ebû Saîd el-Hudrî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber Efendimiz minber üzerinde olduğu halde Sâd sûresini okudu. Secde âyetine gelince minberden indi ve secde etti. Cemaat de onunla berâber secde ettiler. Başka bir gün yine bu sûreyi okudu. Secde âyetine gelince cemaat secdeye hazırlandılar. Peygamber Efendimiz: “Bu âyet bir peygamberin secdesidir, fakat ben sizi secdeye hazırlanmış gördüm” buyurdu. Minberden inip secde etti. Cemaat de berâber secde ettiler.

İZAH

Teşezzene: Hazırlandı, demektir. Sâd sûresi secdesi İmam Azam'a göre vaciptir. İmam Şâfiî'ye göre bu suredeki secdede, secde şart değildir.

333 - HAYVANA BİNMIŞKEN NAMAZ HARİCİNDE SECDE AYETİNİ İŞİTEN NE YAPMALIDIR?

١٤١١- عَنْ إِبْنِ عُثْمَانَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ عَامَ

الْفَتْحِ سُجْدَةَ فَسَجَدَ النَّاسُ كُلُّهُمْ مِنْهُمْ الزَّكَاةَ وَالسَّاجِدَ فِي الْأَرْضِ

حَتَّىٰ لَوْ الرُّؤُوسُ لَنَسَجْدُ لِلَّهِ يَدِي

1411 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz (Mekke'nin) fethi yılı secde âyetini okudu. Cemaat de hepsi secde ettiler. Secde edenlerden bir kaçı binit üzerinde, bazısı toprak üzerinde, secde ediyorlardı. Hatta binenler elleri üzerine secde ediyorlardı.

١٤١٢- عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَقْرَأُ عَلَيْنَا السُّورَةَ - قَالَ ابْنُ نُعْمَيْرٍ: فِي غَيْرِ الصَّلَاةِ ثُمَّ اتَّفَقَا - فَسَجَدُ

وَنَسَجْدُ مَعَهُ حَتَّى لَا يَجِدَ أَحَدُنَا مَكَانًا لِمَوْضِعِ جَبْهَتِهِ.

1412 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem bize içerisinde secde ayeti bulunan bir sûreyi okurdu. İbn-i Nümeyr, (bu sûreyi) namaz dışında okurdu diyor. Sonra râvîler (şurada) ittifak ettiler. Peygamber Efendimiz secde ederdi, biz de secde ederdik, de o kadar ki (kalabalıktan) bizden birimiz secde için alnını koyacak yer bulamazdı.^[337]

١٤١٣- عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَقْرَأُ عَلَيْنَا الْقُرْآنَ فَإِذَا مَرَّ بِالسُّجْدَةِ كَبَّرَ وَسَجَدَ وَسَجَدْنَا مَعَهُ

قَالَ عَبْدُ الرَّزَّاقِ: كَانَ الثَّوْرِيُّ يُعْجِبُهُ هَذَا الْحَدِيثُ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: يُعْجِبُهُ، لِأَنَّهُ كَثِيرٌ.

1413 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem bize Kur'an okurdu. Secde âyetine geldiğinde tekbir alır, secde yapardı. Onunla birlikte biz de secde ederdik.

Abdurezzak dedi:

– Şu hadis Sevrî'nin hoşuna giderdi.

Ebû Dâvud dedi:

– Sevrî'nin bu hadis hoşuna giderdi, çünkü; bu hadiste tekbir zikrediliyor.

İZAH

Bu hadis-i şerif secde ayetini işiten kimsenin de okuyan gibi secde etmesi gerektiğine delâlet eder. Secde-i tilâvet yapılırken tekbir alınır. Ellerin kaldırılması hususunda ilim adamları ihtilaf ettiler. İmam Azam'a göre tekbir alınarak secdeye inilir. Eller kaldırılmaz. Kalkarken de tekbir alınır. İmam Şâfiî ve Ahmed bin Hanbel'e göre tekbirle birlikte eller de kaldırılır. İmam Şâfiî ile Ahmed bin Hanbel Kur'an'ı dinlemek maksadı ile oturanlar secde ayetini dinlerlerse secde ederler. O maksatla oturmamışlarsa isterse secde eder isterse etmezler, demişlerdir. (Mealimü's-Sünen c. 2, s. 120)

334 - KİŞİ SECDE YAPTIĞINDA NE OKUMALIDIR?

١٤١٤ - عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَقُولُ فِي سُجُودِ الْقُرْآنِ بِاللَّيْلِ، يَقُولُ فِي السُّجُودِ بِرَأْسِهِ: «سَجْدَةٌ وَخَبِيرٌ

بِاللَّيْلِ خَلَقَهُ وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ بِخَوْلِهِ وَقُوَّتِهِ».

1414 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz gece Kur'an secdelerini yaparken secdede tekrar tekrar, “Yüzüm, gücü ve kuvvetiyle kendisini yaratıp (şekil verene) kulağını ve gözünü açana (işitme, görme duyusunu verene) secde etti” derdi. [\[338\]](#)

335 - SABAH NAMAZINDAN SONRA SECDE AYETİ OKUMAK

١٤١٥- عَنْ أَبِي تَيْمِيَّةَ الْهُجَيْمِيِّ قَالَ: لَمَّا بَعَثْنَا الرَّثْبَ - قَالَ أَبُو

دَاوُدَ: يَغْنِي إِلَى الْمَدِينَةِ - قَالَ: كُنْتُ أَقْضِي بَعْدَ صَلَاةِ الصُّبْحِ فَأَسْجُدُ

فِيهَا، فَتَهَانِي ابْنُ عُمَرَ فَلَمْ أَتِهِ - ثَلَاثَ مَرَّاتٍ - ثُمَّ عَادَ فَقَالَ: إِنِّي

صَلَّيْتُ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَعِيَ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ

وَعُثْمَانَ فَلَمْ يَنْسَجِدُوا حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ

1415 - Ebû Temîyme el-Hüceymî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

(Medine'ye) kervan gönderdiğimizde sabah namazından sonra (içinde secde ayeti bulunan ayetlerden) bulunur ve tilâvet secdesi yapardım.

Abdullah bin Ömer üç defa bu hareketimden beni nehyetti. Fakat ben vazgeçmedim. Sonra tekrar bana şöyle dedi:

– Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in arkasında Ebû Bekir, Ömer ve Osman radiyallahu anh ile berâber namaz kıldım. (Farzdan sonra) güneş doğmadıkça secde etmediler.

İZAH

Sabah namazının farzından sonra okunan secde ayeti için secde etmek mekruh değildir. Fakat kerahat vakti çıktıktan sonra secde etmek daha iyidir.

[311]. Buharî, babu fazli men kâme ramazâne, n. 58; Müslim, K. Salâtil-Müsâfirîn, babu-t-Tergib fî kıyâmi ramazane, n. 759; Tirmizî, K. Savm, babu-t-Tergib fî kıyâmi ramazane, n. 808; Neseî, K. Savm. n. 2200

[312]. Buharî, K. Savm, babu faz'i- leyleti-l-Kadri, n. 59; Müslim, k. Savm. n. 59; Neseî, K. Savm, n. 2204; İbn-i Mâce, K. Zikri-s-Savm, babu kıyâm-i Şehr-i ramazane. n. 1326

[313]. Buharî, K. Savm, babu fazli men kâme ramazane, n. 59; Müslim, K. Salâtil-Müsâfirîn, babu fî kıyâmi ramazane ve hüve, n. 761; Neseî, K.

Kıyami-l-leyl, babu kıyâm-ı şehri ramazane, n. 1605

[314]. Tirmizî, K. Savm, babu Kıyâmi şehri ramazane, n. 806; Neseî, k. Sehv, babu men sallâ mea-l-imâmi hattâ, n. 1365; İbn-i mâce, K. İkâmeti-s-Salât, babu Kıyami şehri ramazane, n. 1327

[315]. Buhârî, K. Savm, babu fazli-l-ameli fi-l-aşri-l-evâhiri, n. 61; Neseî; Müslim, K. İ'tikâf, babu-l-ictihâdi fi-laşri-l evâhiri, n. 1174; İbn-i Mâce, k. Savm, babu-l-i'tikâf. n. 1769

[316]. Müslim, K. Savm, babu fazl-i leyleti-l kadri, n. 1165; Tirmizî, K. Savm, babu leyleti-l-Kadri, n. 793

[317]. Müslim, K. Savm, babu leyleti-l-Kadri, n. 1168

[318]. Buhârî, K. Savm, babu-t-Taharrî leylete-l-kadri, n. 61

[319]. Buhârî, K. Savm, babu-t-Taharrî leylete-l-kadri, n. 61; Müslim, K. Savm, babu leyleti-l-kadri, n. 1165; Neseî, K. Salât; İbn-i Mâce, K. Savm, babu fi leyleti-l kadri, n. 1766

[320]. Müslim, K., Savm, Bâbu fi leyleti-l-Kadri, N, 1167 Neseî, K. Salât

[321]. Müslim, K., Savm, Bâbu fazl-i leyleti-l-Kadri, N, 1167 Nesêî,

[322]. Buhârî, K. Savm, Müslim, K. Savm, Bâbu-n-Nehyi an savmi-d-Dehri, n. 1159

[323]. Tirmizî, K. Kırâat b. 13, n. 2947

[324]. İbn-i Mâce,

[325]. Tirmizî, K. Kırâat Bâbu fi kem yahtimü-l-Kurân, n. 205, İbn-i Mâce, K. İkâmeti's-Salat, Bâbu fi kem yestehibbu hatme-l Kur'an, n. 1347 Nes i, n. 1390

[326]. Tirmizî, K. Kırâat, B. Kem yahtimül Kur'an, n. 2947, İbn-i Mâce, K. İkâmeti-s_Salât, B. Kem yestehibbü Hatmil Kur'an, n. 1347

[327]. Müslim, K. Salâtil-Müsafirîn b. Tertilil-l-Kıraat, n. 722; Neseî, K. İftitah, b. Kıaati-s-Sûreteyn fî rekâtin. n. 1006

[328]. Buhâri, K. Megazî ve fezâili-l-Kur'ân; Müslim, K. Salât, Fazlul Fatiha; n. 708; Tirmizî, K. Sevabil Kur'an B. Sûreti, Âli İmran, n. 2884 Neseî; İbn-i Mâce, İkameti's-Salât B. Vb. Macâe fî mâ Yürcâ en Yekfiye min kıyamil - Leyl, n. 1369

[329]. Tirmizî, K. Savabi-l-Kur'an, n. 1400 Neseî, K. Edeb; İbn-i Mâce, K. Edeb, n. 3786

[330]. İbn-i Mâce, K. İkameti-s-Salât, Bâbu adedi Secdât-il-Kur'an n. 1017

[331]. Tirmizî, E. Salât, Secde Fil-hac, n. 578

[332]. Buhâri, K. Salat ve Sücûdu-l-Kur'an, Müslim, K. Salât, Men karâe secdete ve lem yecsûd, n. 577; Tirmizî, E. Salât, B. Men lem yescüd Fin-necm. n. 576, Neseî, K. İftitah, Terkissucud, Finnecm n. 961

[333]. Buhâri, K. Sücûdu'l_Kur'an Secdeti'n-Necm; Müslim, K. Mesâcid, Sücûdul Kur'an, n. 576; Neseî, İftitahıs-salât, Fi'n-Necm, n. 690

[334]. Müslim, Salât, Sücûdut-tilavet, n. 576; Tirmizî, E. Salât, Sücud fî ikra, n. 573; Neseî, İftitahıssalâh, n. 964; İbn-i Mâce, İkametis Saat, Adedi sücûdu'l-Kur'an, n. 1058

[335]. Buhâri, K. Sücûdi-l-Kur'âni bâbu secdeti izessemâün şekkat, n. 51 Müslim, K. Mesâcid. B. Sücûdi tilavet, n. 578 Neseî, K. İftitah, n. 972

[336]. Buhâri, K. Sucud-il-Kur'an bâbu secdeti Sâd, n. 50; Tirmizî, E. Salat bâbu-s-Secdeti fî Sad, n. 577; Neseî, K. İftitah bâb-us-Sucudi fî sureti sâd, n. 958

[337]. Buhâri, Müslim

[338]. Tirmizî, E. Salât, Sucûdul Kur'an. n. 580

[311]. Buhârî, babu fazli men kâme ramazâne, n. 58; Müslim, K. Salâtil-Müsâfirîn, babu-t-Tergib fî kıyâmi ramazane, n. 759; Tirmizî, K. Savm,

babu-t-Tergib fî kıyâmi ramazane, n. 808; Neseî, K. Savm. n. 2200

[312]. Buhârî, K. Savm, babu faz'î- leyleti-l-Kadri, n. 59; Müslim, k. Savm. n. 59; Neseî, K. Savm, n. 2204; İbn-i Mâce, K. Zikri-s-Savm, babu kıyâm-i Şehr-i ramazane. n. 1326

[313]. Buhârî, K. Savm, babu fazli men kâme ramazane, n. 59; Müslim, K. Salâti'l-Müsâfirîn, babu fî kıyâmi ramazane ve hüve, n. 761; Neseî, K. Kıyami-l-leyl, babu kıyâm-ı şehr-i ramazane, n. 1605

[314]. Tirmizî, K. Savm, babu Kıyâmi şehr-i ramazane, n. 806; Neseî, k. Sehv, babu men sallâ mea-l-imâmi hattâ, n. 1365; İbn-i mâce, K. İkâmeti-s-Salât, babu Kıyami şehri ramazane, n. 1327

[315]. Buhârî, K. Savm, babu fazli-l-ameli fî-l-aşri-l-evâhiri, n. 61; Neseî; Müslim, K. İ'tikâf, babu-l-ictihâdi fi-laşri-l evâhiri, n. 1174; İbn-i Mâce, k. Savm, babu-l-i'tikâf. n. 1769

[316]. Müslim, K. Savm, babu fazl-i leyleti-l kadri, n. 1165; Tirmizî, K. Savm, babu leyleti-l-Kadri, n. 793

[317]. Müslim, K. Savm, babu leyleti-l-Kadri, n. 1168

[318]. Buhârî, K. Savm, babu-t-Taharrî leylete-l-kadri, n. 61

[319]. Buhârî, K. Savm, babu-t-Taharrî leylete-l-kadri, n. 61; Müslim, K. Savm, babu leyleti-l-kadri, n. 1165; Neseî, K. Salât; İbn-i Mâce, K. Savm, babu fî leyleti-l kadri, n. 1766

[320]. Müslim, K., Savm, Bâbu fî leyleti-l-Kadri, N, 1167 Neseî, K. Salât

[321]. Müslim, K., Savm, Bâbu fazl-i leyleti-l-Kadri, N, 1167 Neseî,

[322]. Buhârî, K. Savm, Müslim, K. Savm, Bâbu-n-Nehyi an savmi-d-Dehri, n. 1159

[323]. Tirmizî, K. Kırâat b. 13, n. 2947

[324]. İbn-i Mâce,

[325]. Tirmizî, K. Kırâat Bâbu fî kem yahtimü-l-Kurân, n. 205, İbn-i Mâce, K. İkameti's-Salat, Bâbu fî kem yestehibbu hatme-l Kur'an, n. 1347 Nes i, n. 1390

[326]. Tirmizî, K. Kırâat, B. Kem yahtimül Kur'an, n. 2947, İbn-i Mâce, K. İkameti-s_Salât, B. Kem yestehibbü Hatmil Kur'an, n. 1347

[327]. Müslim, K. Salatil-Müsafirîn b. Tertilil-l-Kırâat, n. 722; Neseî, K. İftitah, b. Kıaati-s-Sûreteyn fî rekâtin. n. 1006

[328]. Buhâri, K. Megazî ve fezâili-l-Kur'ân; Müslim, K. Salât, Fazlul Fatiha; n. 708; Tirmizî, K. Sevabil Kur'an B. Sûreti, Âli İmran, n. 2884 Neseî; İbn-i Mâce, İkameti's-Salât B. Vb. Macâe fî mâ Yürçâ en Yekfiye min kıyamıl - Leyl, n. 1369

[329]. Tirmizî, K. Savabi-l-Kur'an, n. 1400 Neseî, K. Edeb; İbn-i Mâce, K. Edeb, n. 3786

[330]. İbn-i Mâce, K. İkameti-s-Salât, Bâbu adedi Secdât-il-Kur'an n. 1017

[331]. Tirmizî, E. Salât, Secde Fil-hac, n. 578

[332]. Buhâri, K. Salat ve Sücûdu-l-Kur'an, Müslim, K. Salât, Men karâe secdete ve lem yecsûd, n. 577; Tirmizî, E. Salât, B. Men lem yescüd Fin-necm. n. 576, Neseî, K. İftitah, Terkissucud, Finnecm n. 961

[333]. Buhâri, K. Sücûdu'l_Kur'an Secdeti'n-Necm; Müslim, K. Mesâcid, Sücûdul Kur'an, n. 576; Neseî, İftitahıs-salât, Fi'n-Necm, n. 690

[334]. Müslim, Salât, Sücûdut-tilavet, n. 576; Tirmizî, E. Salât, Sücud fî ikra, n. 573; Neseî, İftitahıssalâh, n. 964; İbn-i Mâce, İkametis Saat, Adedi sücudu'l-Kur'an, n. 1058

[335]. Buhâri, K. Sücûdi-l-Kur'âni bâbu secdeti izessemâün şekkat, n. 51 Müslim, K. Mesâcid. B. Sücûdi tilavet, n. 578 Neseî, K. İftitah, n. 972

[336]. Buhâri, K. Sücud-il-Kur'an bâbu secdeti Sâd, n. 50; Tirmizî, E. Salat bâbu-s-Secdeti fî Sad, n. 577; Neseî, K. İftitah bâb-us-Sucudi fî sureti sâd, n. 958

[337]. Buhâri, Müslim

[338]. Tirmizî, E. Salât, Sucûdul Kur'an. n. 580

Râvîlerden Ukayl rivâyetinde, “Kim ramazanın (gündüzlerini) oruç tutar, gecelerini kaim olursa) diye rivâyet etti.”^[311]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Kim inanarak ve sevabına güvenerek ramazan (gecelelerini) kaim olursa, geçmiş günahları mağfiret olunur.” “Kim, inanarak ve sevabına güvenerek Kadir gecesini ibadetle geçirirse geçmiş günahları mağfiret olunur.”^[312]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem (bir ramazan gecesini) camide namaz kıldı. Onun kıldığı namaz gibi cemaat de kıldılar. İkinci gece yine kıldı. Cemaat çoğaldılar. Üçüncü gece (cemaat terâvih kılmak için) toplandılar. (Fakat) bu gece Peygamber sallallahu aleyhi vesellem onların yanına çıkmadı. Sabah olunca, “Sizin gece ne yaptığınızı (toplandığınızı) gördüm. Yanınıza çıkmama bir mani de yoktu. Ancak size (terâvih) farz kılınmasından korktum” buyurdu. İşte bu ramazan ayında olmuştur.^[313]

Ramazanı Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ile berâber tuttuk. Yedi gün kalana kadar bize bir şey kıldırmadı. Yedi gün kalınca gecenin üçte biri geçinceye kadar bize namaz kıldırıldı. Altı gün kala bir şey kıldırmadı. Beş gün kala gecenin yarısına kadar bize kıldırıldı. Dedim ki: Ey Allah Rasûlü! Bu gecenin ihyası için bize daha fazla namaz kıldırırsan. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem: “Bir kimse imam çekilinceye kadar namaz kılsa ona geceyi ihya etme sevabı vardır” buyurdu. Dört gün kala kılmadı, üç gün kala ehlini, kadınlarını ve nası topladı, bize namaz kıldırmaya başladı. Öyle ki, Felahın geçmesinden korktuk. Râvî, (Cübeyr) dedi ki: Felah nedir, diye sordum. Ebû Zer: “Sahurdur” diye cevap verdi. Ramazanın kalan kısmında bize bir daha gece namazı (terâvih) kıldırmadı, dedi.^[314]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem ramazanın son on günü girince, îzârını bağlar (paçaları sıvar) ehlini uyandırır ve geceyi ihya ederdi.^[315]

– “O gecenin sabahında güneş tas gibi karanlık (daire şeklinde) yükselene kadar ışıksız olur,” dedi.^[316]

– Sabahı kılınca hayvanını kapısının önünde hazır bulur, üzerine biner çöldeki evine kavuşurdu, dedi.^[317]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Kadir gecesini ramazanın son on gününde arayınız. (Hele) bayrama dokuz gün kala, yedi gün kala, beş gün kala arayın” buyurdu.^[318]

Ebû Saîd diyor ki: “O gece hava yağışlı idi. Mescid hurma dalından örtülü idi. Tavanlarından su damladı,” Ebû Saîd diyor ki: “Şu gözlerim, o günün sabahında Peygamber sallallahu aleyhi vesellem’in alnı ve burnunda su ve çamur eserini gördü. O gün Ramazan’ın yirmi birinci günü idi.”^[319]

– «Ramazanın yirmi birinci günü geçince takip eden dokuzuncu, ramazanın yirmi üçüncü günü geçince geri kalan yedinci, yirmi beşinci günü geçince takip eden beşinci günü geçince takip eden beşinci gündür,» dedi.^[320]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, «(Kadir gecesini) ramazanın son yedi gününde arayın,» buyurdu.^[321]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem öyle ise; “yedi günde oku, Bunun üzerine asla ziyâde kılma (yedi günden daha az zamanda hatm etme)” buyurdu.^[322]

– “Üç günden az zamanda Kur’an’ı hatmeden onu anlayamaz” buyurdu^[323]

– Rasûlullah’tan bu sözü Nâfi, Muğire bin Şu’be’den rivâyetle söyledi, zannederim.^[324]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Kur’an’ı üç günden daha az bir zamanda hatmeden onu anlayarak okumuş olamaz” buyurdu.^[325]

Peygamber sallallahu aleyhi veselleme Kur’an’ı kaç günde bir hatmedeyim diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem: “Kırk günde bir hatmet,” dedi. İbn-i Amr daha az zamanda okurum, diye ısrar ettikçe bir ayda, sonra

20 günde, sonra 15 günde, sonra on günde (en son) yedi günde hatmet, buyurdu. Yediden daha aşığı inmedi.^[326]

– Şu (tertip) İbn-i Mes'ûd'un telifidir. Allah ona rahmet etsin, diyor.^[327]

“– İbn-i Mes'ûd tavaf yapıyordu. Kendisine Kur'an-ı Kerim'den geceleyin okunması kafi olan miktarı sordum. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Kim gece Bakara sûresinin sonundaki iki ayeti (Amenarrassûlüyü) okursa ona kâfidirler” buyurdu, cevabını verdi.”^[328]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Kur'an'da 30 ayetli bir sûre var, okuyana mağfîret edilene kadar şefa'at eder. O, “tebarekellezî bi yedihi'l mülk” diye başlayan suredir” buyurdu. ^[329]

Ebû Dâvud diyor ki: Ebû Derdâ, Peygamberimiz'den Kur'an'da 11 secde rivâyet etti, bu rivâyetin isnâdı aşırı derecede zayıftır. ^[330]

– “Evet,” cevabını verdi: “Kim o secdeleri yapmayacaksa o ayetleri okumasın” buyurdu. ^[331]

Necm sûresini Peygamber sallallahu aleyhi veselleme okudum, bu sûrede tilâvet secdesi yapmadı.^[332]

Bu hadiseden sonra o adamın kâfir olarak (Bedir'de) öldüğünü gördüm.^[333]

Ebû Dâvud diyor ki: Ebû Hüreyre hicretin 6'ıncı senesi (Hayber seferi sırasında) Müslüman oldu. Şu secdeler Rasûlullah'ın son fiilidir (secde-i tilâvet gereklidir.)^[334]

– “Ben Ebû'l-Kasım'ın (Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem) arkasında bu sürede secde ettim. Peygamberimize kavuşana (ölene) kadar bu sürede secdeye devam edeceğim.” dedi.^[335]

Sâd sûresi secdesi azimetlerden olan secdelerden değildir. Fakat ben Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'in bu sûreyi (okuyunca) secde ettiğini gördüm.^[336]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem bize içerisinde secde ayeti bulunan bir sûreyi okurdu. İbn-i Nümejr, (bu sûreyi) namaz dışında okurdu diyor. Sonra râvîler (şurada) ittifak ettiler. Peygamber Efendimiz secde ederdi, biz de secde ederdik, de o kadar ki (kalabalıktan) bizden birimiz secde için alnını koyacak yer bulamazdı.^[337]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz gece Kur'an secdelerini yaparken secdede tekrar tekrar, "Yüzüm, gücü ve kuvvetiyle kendisini yaratıp (şekil verene) kulağını ve gözünü açana (işitme, görme duyusunu verene) secde etti" derdi.^[338]

VİTİR NAMAZIYLA İLGİLİ KONULAR

336 - VİTİR NAMAZININ MÜSTEHAAP OLUŞU

١٤١٦- عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا

أَهْلَ الْقُرْآنِ! أَوْتِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ وَتَرْتِجِبُ الْوُتْرُ».

1416 - Ali radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: "Ey Kur'an ehl-i vitir kılın. Şüphesiz Allah tektir.Teki sever."[\[339\]](#)

١٤١٧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - بِمَعْنَاهُ -

زَادَ: فَقَالَ أَغْرَابِيٌّ: مَا تَقُولُ؟ قَالَ: «لَيْسَ لَكَ وَلَا لِأَصْحَابِكَ».

1417 - Abdullah bin Mes'ûd'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Önceki hadisin manâsında bir hadis rivâyet edildi. O rivâyette şu ziyâde var. Bir bedevî İbn Mes'ûd'a (bu hususta) ne diyorsun? dedi. O da bedevîye, "Söylediğim (Vitir Namazı) ne seni ne de adamlarını ilgilendiren bir şey değil" buyurdu.

İZAH

Bu hadis vitrin vacip olmadığını savunanların delilidir. "Eğer vâcib olsa Kur'an ehline emredilip bedevî istisna edilmezdi," diyorlar.

١٤١٨- عَنْ خَارِجَةَ بِنِ خَلْفَةَ - قَالَ أَبُو الْوَلِيدِ: الْعَدَوِيُّ - قَالَ:

خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «يَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ

قَدْ أَمَدَّكُمْ بِصَلَاةٍ، وَهِيَ خَيْرٌ لَكُمْ مِنْ حُمْرِ النَّعَمِ، وَهِيَ الْوُتْرُ، فَجَعَلَهَا

لَكُمْ فِيمَا بَيْنَ الْعِشَاءِ إِلَى طُلُوعِ الْفَجْرِ».

1418 - Hârice-bin Huzâfe radiyallahu anh'dan rivâyet edilğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem ashabının yanına çıktı ve, “Allah size bir namaz ziyâde kıldı ki, o namaz sizin hakkınızda kırmızı tüylü develerden daha hayırlıdır. İşte o namaz vitir namazıdır. O namazı size yatsı ile şafağın atışı arasında verdi” buyurdu. [340]

337 - VİTİR NAMAZI KILMAYANLAR HAKKINDA

۱۴۱۹ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «الْوِتْرُ حَقٌّ فَمَنْ لَمْ يُوتِرْ فَلَيْسَ مِنَّا، الْوِتْرُ

حَقٌّ فَمَنْ لَمْ يُوتِرْ فَلَيْسَ مِنَّا، الْوِتْرُ حَقٌّ فَمَنْ لَمْ يُوتِرْ فَلَيْسَ مِنَّا».

1419 - Abdullah'ın babası Büreyde radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şunları demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellemin şöyle buyurduğunu işittim: “Vitir namazı haktır. Vitir kılmayan bizden değildir. Vitir haktır. Vitir kılmayan bizden değildir. Vitir haktır. Vitir kılmayan bizden değildir.”

۱۳۲۰ - عَنْ ابْنِ مُخَيَّرٍ، أَنَّ زُجَلًا مِنْ بَنِي كِنَانَةَ - يُدْعَى

الْمُخَذَّجِيُّ - سَمِعَ زُجَلًا بِالشَّامِ - يُدْعَى أَبُو مُعَدٍّ - يَقُولُ: إِنَّ الْوِتْرَ

وَاجِبٌ. قَالَ الْمَخَذَّجِيُّ: فَرَحْتُ إِلَى عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ

عُبَادَةُ: كَذَّبَ أَبُو مُعَدٍّ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَقُولُ: «خَمْسُ صَلَوَاتٍ كَتَبَهُنَّ اللَّهُ عَلَى الْعِبَادِ، فَمَنْ جَاءَ بِهِنَّ لَمْ

يُضَيِّعْ مِنْهُنَّ شَيْئًا إِسْتِخْفَافًا بِحَقِّهِمْ كَمَا أَنَّ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدٌ أَنْ يُدْخِلَهُ

الْجَنَّةَ، وَمَنْ لَمْ يَأْتِ بِهِنَّ فَلَيْسَ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدٌ، إِنَّ شَاءَ عَذَابُهُ وَإِنْ

شَاءَ أَدْخَلَهُ الْجَنَّةَ».

1420 - İbn-i Muhayriz radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Benî Kinane'den Mahdecî diye anılan bir adam Şam'lı Ebâ Muhammed diye anılan bir zatın “vitir vaciptir” dediğini işitti. Mahdecî anlatıyor: Hemen Ubade bin Sâmit'e gittim. Ebâ Muhammed'in söylediklerini ona haber verdim. Ubade bin Sâmit, Ebû Muhammed doğru söylemiyor, ben Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'den şöyle buyurduğunu işittim: “5 vakit namaz var. Allah (c.c) onları kullarına farz kılmıştır. Kim haklarında küçümsemede bulunmadan, haklarını zayi etmeksizin, o beş vakit namazı kılsa, o kimseyi cennete koymaya Allah söz verdi. Onları kim kılmazsa Allah'ın, o kimseyi cennete koyacağına vadi yoktur. Dilerse azap eder, dilerse Cennetine koyar.” [341]

İmam Azam'a göre vitir vâciptir. Mâlik, Ahmed bin Hanbel ve Şâfiî'ye göre sünnettir. (El-Fıkhu Alel Mezâhib, c.1, s. 338)

338 - VİTİR KAÇ REKATTIR?

١٤٢١- عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الْبَادِيَةِ سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ صَلَاةِ اللَّيْلِ، فَقَالَ بِأَمْرِي هَكَذَا «مَثَى مَثَى

وَالْوُتْرُ رَكْعَةٌ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ».

1421 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Bedevîlerden birisi Peygamber Efendimize gece namazlarından sordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

– “İki parmağı ile işaret ederek, ikişer rekâttır. Vitir ise gecenin sonunda tek rekât kılınır” buyurdu. [342]

١٤٢٢- عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْوُتْرُ حَقٌّ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ، فَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يُؤْتِرَ

بِحَمْسٍ فَلْيَفْعَلْ، وَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يُؤْتِرَ بِثَلَاثٍ فَلْيَفْعَلْ، وَمَنْ أَحَبَّ أَنْ

يُؤْتِرَ بِوَاحِدَةٍ فَلْيَفْعَلْ».

1422 - Ebâ Eyyûb el-Ensârî radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Vitir namazını kılmak her Müslümana haktır. Vitri beş rekât kılmak isteyen beş kılsın, üç rekât kılmak isteyen üç rekât kılsın, bir rekât kılmak isteyen de bir rekât kılsın” buyurdu.

İZAH

Vitir İmam Azam’a göre vâcip olduğu için şafak vaktine kadar kılınmamışsa Sabah namazından sonra kaza edilir. Şâfiî, Mâlik ve Ahmed bin Hanbel’e göre sabah namazına kadar kılınmamışsa kaza edilmez, diyorlar. Vitir Namazı İmam Azam’a göre bir selâmla üç rekâttır. İmam Şâfiî ile Ahmed bin Hanbel bir rekât de kılınabilir, bunda kerahat yok diyorlar. İmam Mâlik ise tek rekât kılınır, çift kılmak mekruhtur, diyor. Süfyân-ı Sevrî vitir üç, 5, 7, 9 ve 11 rekât kılınır diyor. Vitir namazı hakkındaki rivâyetlerin farklılığı dolayısı ile vitir namazı üzerinde ilim adamları ihtilaf etmişlerdir. Şâfiî ve Ahmed bin Hanbel’e göre vitrin en azı bir rekât, en çoğu onbir rekâttır.

339 - VİTİRDE HANGİ SÛRELER OKUNUR?

١٤٢٣ - عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يُوتِرُ بِسَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى، وَقُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا، وَاللَّهُ الْوَاحِدُ

الضَّمَدُ.

1423 - Übey bin Kâ'b radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem vitir namazında (Sebbih isme rabbikel a'lâ), (Kul-lillezine keferû) ve (Vallahü ehad allahüsamed (ihlâsı)) okurdu.

[343]

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem vitir namazında (birincide Sebbih isme Rabbikel a'lâ ikincide Kulyâ eyyühel kâfirun, Üçüncü de

Kulhüvallahü ahad sûresini okudu dediler.)

١٤٢٤ - عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ يَزِيدٍ قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ أُمَ الْمُؤْمِنِينَ:

يَا أَيُّ شَيْءٍ كَانَ يُؤَيَّرُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ فَذَكَرَ عَفْنَاهُ.

قَالَ: «وَفِي الثَّابِتِ بِقَوْلِ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ وَالْمَعْرُودَتَيْنِ».

1424 - Abdullaziz bin Cüreyc radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Müslümanların annesi Aişe'ye Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem vitir namazında hangi sûreleri okurdu diye sordum. (Geçen hadisin) manâsına uygun olarak anlattı. Üçüncü rekâtta ise (kulhüvallahü ahad, Felâk ve Nâs sûrelerini (okuduğunu haber verdi) dedi.

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem vitir namazının üçüncü rekâtında bir defasında ihlası, felak ve nâs sûrelerini okumuş olabilir. [344]

340 - VİTİR NAMAZINDA KUNUT

١٤٢٥ - عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: عَلَّمَنِي رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَلِمَاتٍ أَقُولُهُنَّ فِي الْوُتْرِ - قَالَ ابْنُ جَوَازٍ:

فِي قُنُوتِ الْوُتْرِ - «اللَّهُمَّ اهْدِنِي فِيمَنْ هَدَيْتَ، وَعَافِنِي فِيمَنْ عَافَيْتَ،

وَتَوَلَّنِي فِيمَنْ تَوَلَّيْتَ، وَبَارِكْ لِي فِيمَا أَعْطَيْتَ، وَفِي شَرِّ مَا قَضَيْتَ، إِنَّكَ

تَقْضِي وَلَا يُقْضَى عَلَيْكَ، وَإِنَّهُ لَا يَذِلُّ مَنْ وَالَيْتَ وَلَا يَعْزُ عَنْ عَفْنَيْتَ،

تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَتَعَالَيْتَ».

1425 - Hasan bin Ali radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bana vitir namazında, -râvi ibn Cevvâş'ın dediğine göre Kunutta okuyayım diye şu sözleri öğretti: "Allah'ım hidayete erdirdiklerin içerisinde beni de hidayette daim kıl. Afiyet verdiklerin arasında bana da afiyet ver. Gözettiklerinin içinde beni de gözet verdiğin şeylerde benim için bereket kıl. Tekfir ettiklerinin şerrinden beni koru. Sen hüküm edersin, kimse sana hüküm edemez. Senin dost edindiğin zelil kılınamaz. Senin düşman olduğun kimse aziz olamaz. Sen yücesin, Allah'ım büyüksün." [345]

İZAH

Vitir namazında rükûdan önce senenin tamamında Kunut okunması vaciptir. Şâfiî, Mâlik ve Ahmed bin Hanbel'e göre vitir namazında Kunut sadece ramazanın 15 inden sonradır. Şâfiî, Mâlik ve Ahmed bin Hanbel'e göre bütün sene sabah namazının farzında rükûdan sonra Kunut yapılır. Bu hadiste rivâyet edilen Kunutu Şâfiîler sabah namazlarında rükûdan sonra okurlar.

١٤٢٦- حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ. قَالَ فِي آخِرِهِ قَالَ: هَذَا

يَقُولُ فِي الْوُتْرِ فِي الْقُنُوتِ وَلَمْ يَذْكُرْ: أَقُولُهُنَّ فِي الْوُتْرِ. أَبُو الْحَوَزَاءِ

رَبِيعَةُ بْنُ شَيْبَانَ.

1426 - Ebû İshak aynı isnad ve manâda geçen hadisi rivâyet etti, fakat orada vitirde Kunutta böyle derdi, dedi. (Vitirde onları okuyorum cümlesini zikretmedi) Ebû'l-Havra, Rabia bin Şeyban'dır.

١٤٢٧- عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ فِي آخِرِ وَتْرِهِ: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ،

وَبِمَعَاذِكَ مِنْ عِقَابِكَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ لَا أُخْصِي ثَنَاءَ عَلَيْكَ أَنْتَ

كُنَّا أَتَيْنَاكَ عَلَى نَفْسِكَ».

قَالَ أَبُو خَالِدٍ: رَوَى عِيسَى بْنُ يُونُسَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَرُوبَةَ،

عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْبَزْزِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي بِنِ

كَتَبَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَتَت - يَعْنِي فِي الْوُتْرِ

- قَبْلَ الرُّكُوعِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَيُرْوَى أَنَّ أُمَّيَّا كَانَ يَقْتُلُ فِي النِّصْفِ مِنْ
شَهْرِ رَمَضَانَ.

1427 - Ali bin Ebû Talip radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

“-Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem vitrin sonunda, “Allah’ım, gazabından rızana, azabından affına, senden sana sığınırım, Allah’ım; senin zatını senâ ettiğin gibi, ben seni övüp senâ edip saymaktan âcizim” buyurdu. [346]

Ebû Dâvud diyor ki, Übey bin Ka’b radiyallahu anh’dan: Peygamber sallallahu aleyhi vesellem vitir namazında rükûdan önce Kunut okurdu.

Ebû Dâvud diyor ki; Übey bin Ka’b’ın ramazanın yarısından (sonra) Kunut ettiği rivâyet olunuyor.

١٤٢٨- عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ: أَنَّ أُمَّيًّا بَنَ كَتَبَ لَهُمْ

يَعْنِي فِي رَمَضَانَ وَكَانَ يَقْتُلُ فِي النِّصْفِ الْآخِرِ مِنْ رَمَضَانَ.

1428 - Muhammed bin Sîrîn arkadaşlarından birinden rivâyet ettiğine göre Übey bin Ka’b onlara (Ramazanda) imam olmuş, Ramazanın son yarısında Kunut yaparmış.

١٤٢٩- عَنِ الْحَسَنِ: أَنَّ عَمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ جَمَعَ النَّاسَ عَلَى

أُمَّيِّ بْنِ كَتَبَ فَكَانَ يُصَلِّي لَهُمْ عَشْرِينَ لَيْلَةً، وَلَا يَقْتُلُ بِهِمْ إِلَّا فِي

النِّصْفِ الْبَاقِي. فَإِذَا كَانَتِ الْعَشْرُ الْأَوَاخِرُ تَخَلَّفَ فَصَلَّى فِي بَيْتِهِ،

فَكَانُوا يَقُولُونَ: أَيْيُّ أُمَّيِّ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَهَذَا يُدَلُّ عَلَى أَنَّ الْبَيْتَ ذَكَرَ فِي الْقُتُوبِ لَيْسَ

بِشَيْءٍ وَهَذَانِ الْحَدِيثَانِ يُدَلِّلَانِ عَلَى ضَعْفِ حَدِيثِ أُمَّيِّ، أَنَّ الْبَيْتَ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُنْتُ فِي الْوُثْرِ.

1429 - Hasen radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir.

Ömer bin Hattab radiyallahu anh nâsı Übey bin Ka'b'ın arkasında topladı. Übey onlara (Ramazanın) yirmi gecesinde namaz kıldırıldı. Ancak ramazanın son yarısında Kunutu okurdu. Ramazanın son 10 günü girince imamlığa gelmez, evde kıldırıldı. Cemaat (onun hakkında) Übey kaçtı derlerdi.

Ebû Dâvud diyor ki:

Şu rivâyet, Kunut hakkında zikrolunanın, bir ehemmiyet taşımadığına delâlet eder. Son iki hadis, Übeyy'in Peygamber sallallahu aleyhi vesellem vitirde Kunut yaptı, sözünün zayıf olduğuna delâlet ederler.

341 - VİTİRDEN SONRA DUA

١٤٣٠- عَنْ أَبِي بَكْرٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَلَّمَ فِي الْوُثْرِ قَالَ: «سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ».

1430 - Übey bin Ka'b radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Kunutta selâm verdiği vakit, “Sübhanel melikül kuddûs “Mülkün sahibi ve noksanlıklardan berî olan Allah'ı tenzih ederim,” derdi. [347]

١٤٣١- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَنْ نَامَ عَنْ وَثْرِهِ أَوْ نَسِيَ فَلْيُصَلِّهِ إِذَا ذَكَرَهُ».

1431 - Ebû Saîd radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Kim vitrini kılmadan yatar veya unuttur kılmazsa, onu hatırlayınca kılsın” buyurdu. [348]

342 - VİTİR NAMAZINI UYUMADAN ÖNCE KILMAK

١٤٣٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: أَوْصَانِي خَلِيلِي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بِثَلَاثٍ لَا أَدْعُهُنَّ فِي سَفَرٍ وَلَا حَضَرٍ: رُكْعَتِي الصُّحَى، وَصُومُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ

مِنَ الشَّهْرِ، وَأَنْ لَا أَتَامَ إِلَّا عَلَى وَتَرٍ.

1432 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Dostum Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bana üç şey tavsiye etti, ne hazarda, ne seferde onları terk etmiyorum.

– “İki rekât kuşluk namazını, her aydan üç gün oruç tutmamı ve vitir namazını kılmadan yatmamamı,” dedi. [349]

١٤٣٣- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ: أَوْصَانِي خَلِيلِي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بِثَلَاثٍ لَا أَدْعُهُنَّ بِشَيْءٍ، أَوْصَانِي بِعِتَامِ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ

وَلَا أَتَامَ إِلَّا عَلَى وَتَرٍ، وَبِصَبْحَةِ الصُّحَى فِي الْحَضَرِ وَالسَّفَرِ.

1433 - Ebû Derdâ radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Bana dostum Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem üç şey tavsiye etti. Onları hiçbir şey için terk etmiyorum.

– Her aydan üç gününü oruçlu geçirmemi, vitri kılmadan uyumamayı ve seferde, hazarda kuşluk namazını kılmamı tavsiye etti.

١٤٣٤- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِأَبِي

بَكْرٍ: «مَنْ تَوَيَّزَ؟» قَالَ: «أَتَوَيَّزُ مِنْ أَوَّلِ اللَّيْلِ، وَقَالَ يُعَمَّرُ: «مَنْ تَوَيَّزَ؟»

قَالَ: «أَتَوَيَّزُ آخِرَ اللَّيْلِ، فَقَالَ لِأَبِي بَكْرٍ: «أَتَعِدُّ هَذَا بِالْحَزْمِ؟» وَقَالَ - يُعَمَّرُ:

«أَخَذَ هَذَا بِالْقُوَّةِ».

1434 - Ebû Katade radıyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Ebû Bekir'e;

– “Ey Ebû Bekir; vitri ne zaman kılıyorsun!” buyurdu. Ebû Bekir radıyallahu anh:

– “Gecenin evvelinde kılıyorum,” dedi. Ömer’e “Ey Ömer sen vitri ne zaman kılıyorsun” dedi. Ömer radıyallahu anh gecenin sonunda dedi. Ebû Bekir için, bu ihtiyatı tuttu. Ömer radıyallahu anh için de, bu da kuvvete (azimete) sarıldı, dedi.

343 - VİTİR NAMAZININ VAKTİ

۱۴۳۵- عَنْ مَسْرُوقٍ قَالَ: قُلْتُ لِخَلِيفَةٍ: مَتَى كَانَ يُرِيزُ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَتْ: كُلُّ ذَلِكَ قَدْ فَعَلَ: أَوْتَرُ أَوَّلَ اللَّيْلِ وَوَسْطَهُ

وَأَخِيرَهُ، وَلَكِنْ إِنْتَهَى وَتَرَهُ - جِبِينَ عِلَت - إِلَى الشَّخْرِ.

1435 - Mesruk radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Aişe radıyallahu anha'ya Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem vitri ne zaman kılardı, diye sordum. Aişe radıyallahu anha:

– Gecenin her anında kılardı. Gecenin evvelinde, ortasında ve sonunda kılardı, fakat vefatı günlerinde vitri sehere kadar varmıştı, dedi. [350]

۱۴۳۶- عَنْ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «تَجَاوَرُوا

الصُّبْحَ بِالْوَتْرِ».

1436 - İbn-i Ömer radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem: “Sabahtan önce vitri kılmakta acele edin” buyurdu. [351]

۱۴۳۷- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَيْبٍ قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ عَنْ وَتْرِ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ: رُبَّمَا أَوْتَرُ أَوَّلَ اللَّيْلِ وَرُبَّمَا أَوْتَرُ
مِنْ آخِرِهِ، قُلْتُ: كَيْفَ كُنَّا تَقْرَأُتَهُ أَكْبَانَ يَبْرُ بِالْقِرَاءَةِ أَمْ يَجْهَرُ؟

قَالَتْ: كُلُّ ذَلِكَ كَانَ يَفْعَلُ، رُبَّمَا أَسْرُ وَرُبَّمَا جَهَرُ، وَرُبَّمَا اخْتَصَلَ قَنَامٌ
وَرُبَّمَا تَوَضَّأَ قَنَامٌ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: [وَقَالَ غَيْرُ قُتَيْبَةَ: تَعْنِي فِي الْجَنَابَةِ.

1437 - Abdullah bin Ebî Kays radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Aişe radiyallahu anha'ya Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in vitir namazından sordum. Aişe radiyallahu anha:

– “Bazen gecenin evvelinde, bazen de gecenin sonunda kıldırı, dedi. Ben:

– (Vitirde) Kıraatı nasıldı? Kıraatı açıkca mı, yoksa gizli mi okuyordu, dedim.

Aişe radiyallahu anha:

– Hepsini de yapardı. Bazen gizli, bazen de açık okurdu. (Cünüp olunca) bazen gusleder, uyur, bazen de abdest alır uyurdu, dedi.

Ebû Dâvud dedi. Kuteybe'den başkası, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in cünüp iken böyle yaptığını kastediyor, dediler. [352]

١٤٣٨- عَنْ ابْنِ عُثْمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لِيَجْعَلُوا

آخِرَ صَلَاتِكُمْ بِاللَّيْلِ وَتَرَا»

1438 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem geceleri namazlarını en sonunu vitir (tek rekât) kılın buyurdu. [353]

344 - VİTRİ BOZMANIN CAİZ OLMADIĞI

١٤٣٩- عَنْ قَيْسِ بْنِ حَلْقٍ قَالَ: زَارَنَا حَلْقُ بْنُ عَلِيٍّ فِي يَوْمٍ مِنْ

رَمَضَانَ، وَأَنَسَى عِنْدَنَا وَأَفْطَرَ، ثُمَّ قَامَ بِنَا تِلْكَ اللَّيْلَةَ وَأَوْتَرِنَا، ثُمَّ اخْتَدَرَ

إِلَى مَنْسَجِدِهِ فَصَلَّى بِأَصْحَابِهِ، حَتَّى إِذَا بَقِيَ الْوُتْرُ قَدَّمَ رَجُلًا فَقَالَ:
أَوْتَرِ بِأَصْحَابِكَ فَإِنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَا

وُتْرَانِ فِي لَيْلَةٍ».

1439 - Kays bin Talk radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Talk bin Ali, bir Ramazan günü bizi ziyaret etti ve yanımızda akşamladı. İftarını yaptı. Sonra bize o gece namaz kıldırdı. Vitir namazını da kıldırdı. Sonra mescidine gitti. Arkadaşlarına namaz kıldırdı. Vitir namazı kalmıştı. Bir zatı öne geçirdi ve ona:

– Arkadaşlarına vitri kıldır. Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in bir gecede iki vitir yoktur, dediğini işittim, dedi. [354]

345 - NAMAZLARDA KUNUT YAPMAK

١٤٤٠- حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ قَالَ: وَاللَّهِ لَا أَقْرَبُكُمْ صَلَاةَ رَسُولِ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: فَكَانَ أَبُو هُرَيْرَةَ يَقُتُّ فِي الْوُتْرَةِ

الْآخِرَةِ مِنَ صَلَاةِ الظُّهْرِ، وَصَلَاةِ الْعِشَاءِ الْآخِرَةِ، وَصَلَاةِ الصُّبْحِ، فَيَدْعُو

لِلْمُؤْمِنِينَ وَيَلْعَنُ الْكَافِرِينَ.

1440 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Allah'a yemin ederim, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in namazına muhakkak sizi yaklaştıracam (sizi ona muttali edeceğim) dedi. (Ebû Seleme bin Abdurrahman) diyor ki: Ebû Hüreyre öğle namazının son rekâtında, vitir namazında ve sabah namazında Kunut okuyor. Mü'minlere duâ ediyor ve kâfirlere lânette bulunuyordu. [355]

١٤٤١- عَنْ الزَّهْرَاءِ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْنُثُ فِي

صَلَاةِ الصُّبْحِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: زَادَ ابْنُ مُعَاذٍ: وَصَلَاةَ الْمَغْرِبِ.

1441 - Berâ radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem: sabah namazında Kunutta bulunurdu.

Ebû Dâvud dedi ki: İbn-i Muaz akşam namazında da Kunut okuduğunu ziyâde etti. [356]

١٤٤٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: كُنْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فِي صَلَاةِ الْمَغْرِبِ شَهْرًا، يَقُولُ فِي قُنُوتِهِ: «اللَّهُمَّ! نَجِّ الْوَلِيدَ بْنَ الْوَلِيدِ،

اللَّهُمَّ! نَجِّ سَلَمَةَ بْنَ هِشَامٍ، اللَّهُمَّ! نَجِّ الْمُسْتَظْعِمِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ،

اللَّهُمَّ! اشْدُدْ وَطْأَتَكَ عَلَى مُضَرَ، اللَّهُمَّ! اجْعَلْهَا عَلَيْهِمْ سِتْرًا كَسِتْنِي

يُوسُفَ».

قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: وَأَصْبَحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ

فَلَمْ يَدْعُ لَهُمْ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ: «وَمَا تَرَاهُمْ قَدْ قَدِمُوا».

1442 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi vesellem yatsı namazında bir ay kadar Kunut okudu. Kunutunda, “Ey Allah’ım Velid bin Velid’i kurtar, Seleme bin Hişam’ı kurtar, mü’minlerden zaifleri de kurtar. Allah’ım mudara azabını şiddetlendir. Onlar üzerine Yusuf’un (rüya tabirini, yaptığı yedi yıllık kıtlık) seneleri gibi kıtlık ver” buyurdu.

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan şöyle dedi:

Bir gün Peygamber sallallahu aleyhi vesellem sabahladı. Onlara duâ etmedi. Ben onu kendisine hatırlattım. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem onların kurtulup Medine'ye geldiklerini görmedim mi, buyurdu. [357]

İZAH

Velid bin Velid ve Seleme bin Hişam gibi mü'minler Mekke'de müşriklerin elinde idiler. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem onların kurtulmasına namazda duâ etti. Onlar Medine'ye hicret edip gelince Kunutu bıraktı.

١٤٤٣- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كُنْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

شَهْرًا مُتَابِعًا فِي الظُّهْرِ وَالْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ وَصَلَاةِ الطُّبْحِ فِي ذِكْرِ

كُلِّ صَلَاةٍ إِذَا قَالَ: «سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ» مِنَ الرَّكْعَةِ الْآخِرَةِ يَدْعُو عَلَيَّ

أَحْيَاءَ مَنْ بَيْنِي سَلِيمٍ: عَلَيَّ رِجْلِي وَذَقْوَانِي وَغَضَبِي، وَيُؤْمِنُ مَنْ خَلْفَهُ.

1443 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bir ay arka arkaya öğle, ikindi, akşam, yatsı ve sabah namazlarının arkasında Kunut okudu. Son rekâtta Semi Allahü limen hamideh (Allah hamd edenin hamdini kabul eder) dediğinde, (kabilelerden) Benî Süleym'den, Ri'l, Zekvân, Useyye kabilelerine beddua ederdi. Arkadakiler de âmin derlerdi.

İZAH

Bu hadis felâket geldiğinde, bir zorlukla karşılaşıldığında namazlarda Kunut yapılabileceğini ifade ediyor.

Fahr-i Kâinat Efendimizden hâfız muallimleri isteyen bu kabileler Fahr-i Kâinat'ın göndermiş olduğu muallimleri pusuya düşürüp şehid etmişlerdi. Bunun üzerine Fahr-i Kâinat onlar aleyhine duada bulundu.

Mudar kabilesine de, Hz. Yusuf'un devrinde yedi sene arka arkaya devam eden kıtlık gibi kıtlık istedi.

١٤٤٤ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّهُ سَمِعَ: مَلَأَ قُنُوتَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ؟ فَقَالَ نَعَمْ، فَقِيلَ لَهُ: تَجَلَّ الرَّكُوعُ أَوْ

بَعْدَ الرَّكُوعِ؟ قَالَ: بَعْدَ الرَّكُوعِ. - قَالَ مُسَدَّدٌ: - بِسَبْعٍ.

1444 - Enes bin Mâlik radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Ona Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in sabah namazlarında Kunut okuyup okumadığı soruldu. Enes radiyallahu anh:

– “Evet” cevabını verdi. Enes’e;

– Rükû’dan önce mi, sonra mı okurdu denildi. Enes:

– “Rükû’dan sonra,” dedi.

Müseddet: Rükû’dan az sonra demiştir. [\[358\]](#)

١٤٤٥ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَنَتَ

شَهْرًا ثُمَّ تَرَكَهُ.

1445 - Enes bin Mâlik radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bir ay (vitirde) Kunut okudu, sonra terk etti. [\[359\]](#)

١٤٤٦ - عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ: حَدَّثَنِي مَنْ صَلَّى مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الْغَدَاةِ فَلَمَّا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ قَامَ هَيَّيَّةَ

1446 - Muhammed bin Sîrîn radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Bana da Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ile sabah namazı kılan bir zât anlattı. Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi vesellem ikinci rekâtta başını kaldırıncaya ayaküstü biraz durdu. [\[360\]](#)

346 - NAFİLEYİ EVDE KILMANIN FAZİLETİ

١٤٤٧- عَنْ زَيْدِ بْنِ قَابِطٍ أَنَّهُ قَالَ: اخْتَبَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَسْجِدِ حَجْرَةً، فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْرُجُ مِنَ اللَّيْلِ فَيُضِلِّي فِيهَا - قَالَ: - فَصَلُّوا مَعَهُ بِصَلَاتِهِ يَغْنِي رِجَالًا، وَكَانُوا يَأْتُونَهُ كُلَّ لَيْلَةٍ، حَتَّى إِذَا كَانَ لَيْلَةٌ مِنَ اللَّيَالِي لَمْ يَخْرُجْ إِلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَنَحَّضُوا، وَرَفَعُوا أَصْوَاتَهُمْ، وَخَضِبُوا بَابَهُ، قَالَ: فَخَرَجَ إِلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُغَضَّبًا فَقَالَ: «أَيُّهَا النَّاسُ! مَا زَالَ بِكُمْ ضَيِّغُكُمْ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّ مَشْجَبَ عَلَيْنِكُمْ، فَعَلَيْكُمْ بِالصَّلَاةِ فِي بُيُوتِكُمْ فَإِنْ خَيْرَ صَلَاةٍ الْمَرْءُ فِي بَيْتِهِ إِلَّا الصَّلَاةُ الْمَكْتُوبَةُ».

1447 - Zeyd bin Sâbit radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem mescit içinde bir odacık yapmıştı, geceleri oraya çıkar namaz kılardı. Râvî diyor ki; erkekler her gece Peygamberimizin odasına gelir Efendimizle birlikte namaz kılardı. Gecelerden birinde erkekler geldi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem evinden onların yanına gelmedi. Onlar Efendimize (duyurmak kastı ile) yüksek sesle konuştular, öksürdüler, kapısını küçük taşlarla çaldılar. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz onlara gazaplanarak yanlarına çıktı ve “Ey nâs, şu gece namazına, fasılasız devam ediyorsunuz. Ben bunun size farz kılınacağını zannediyorum. Sizlere evlerinizde de namaz kılmanız gerekir. Zira farzlar hariç, kişinin namazlarının en hayırlısı evinde kıldığı namazdır” buyurdu. [\[361\]](#)

İZAH

Mescitteki bu odacık hasır veya hurma dalından çevrilmişti. Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem terâvih cemaate farz kılınır korkusu ile ashabın

yanına çıkmamıştır.

١٤٤٨ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

«اجْعَلُوا فِي بُيُوتِكُمْ مِنْ صَلَاتِكُمْ وَلَا تَسْخَطُوهَا قُبُورًا».

1448 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Namazlarınızın bir kısmını evlerinizde kılınız, evlerinizi kabre çevirmeyiniz” buyurdu. [362]

İZAH

Kabirler üzerinde namaz kılmak mekruh olduğu için kabristanlıkta hususi namaz kılınacak yer yoksa namaz kılınmaz. Bundan dolayı evleri namazdan hâlî kılarak kabire çevirmeyin buyruluyor.

Bir de kabirde yatanlar namazdan mahrumdurlar. Ölüler kabirlerinde namaz kılmadığı gibi, sizde evlerinizde namaz kılmayarak evlerinizi kabristana çevirmeyin demektir. Buradan şu da anlaşılır: Namaz kılmayanlar diri cenaze, evleri de onlara kabirdir.

347 - KIYAMIN UZUNLUĞU

١٤٤٩ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُبَيْشٍ السَّخْتَمِيِّ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ: أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «سَلُّوْا الْقِيَامَ» قِيلَ: فَأَيُّ

الْعُدَّةِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «جَهْدُ الْمُقْبِلِ»، قِيلَ: فَأَيُّ الْهَجْرَةِ أَفْضَلُ؟ قَالَ:

«مَنْ هَجَرَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ»، قِيلَ: فَأَيُّ الْجِهَادِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «مَنْ

جَاهَدَ الْمُشْرِكِينَ بِمَالِهِ وَنَفْسِهِ»، قِيلَ: فَأَيُّ الْقَتْلِ أَشْرَفُ؟ قَالَ: «مَنْ

أَهْرَقَ دَمَهُ وَغَقَرَ جَوَادُهُ».

1449 - Abdullah bin Hubşî el-Has'amî radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi veselleme amellerin en faziletlisi hangisidir, diye soruldu.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

– “Kıyamı uzun olanıdır.” Sadakaların en faziletlisi nedir, denildi. Efendimiz:

– “Malı az olanın takati nispetinde verdiği” Hicretin en faziletlisi hangisidir, denildi. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem:

– “Allah’ın ona haram kıldıklarından kaçanın hicretidir.” Harplerin en efdali hangisidir denildi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

– “Mal ve canıyla müşriklerle savaşının cihadıdır.” Hangi ölüm daha hayırlıdır? denildi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

– “Atı öldürölüp, kendi kanı da akıtılanın ölümü ölümünün en efdalidir” buyurdu.

348 - GECE İBADETİNE TEŞVİK

١٤٥٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رَجِمَ اللَّهُ رَجُلًا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّى وَأَبْقَطَ امْرَأَتَهُ فَصَلَّتْ فَإِنْ أَثَرُ

نَضَحَ فِي وَجْهِهَا الْمَاءَ رَجِمَ اللَّهُ امْرَأَتَهُ قَامَتْ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّتْ وَأَبْقَطَتْ

زَوْجَهَا فَإِنْ أَبَى نَضَحَتْ فِي وَجْهِ الْمَاءِ».

1450 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu:

“Gecenin bir kısmında kendi kalkıp namaz kılan, hanımını da uyandırıp ona da namaz kıldırın, kadın uyanmazsa yüzüne su serperek (uykusunu giderip uyandıran) erkeğe Allah rahmet etsin. Gecenin bir kısmında kalkıp namaz

kılan, kocasını da uyandıran, uyanmazsa yüzüne su serperek uyandıran kadına da Allah rahmet etsin” [363]

İZAH

Yüze su atmak, su sürmek onun uykusunun gidermek içindir. Bu da önceden uyandırarak, elinin yaş olduğunu duyurarak yapılır.

١٤٥١- أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ وَأَبِي هُرَيْرَةَ قَالَا: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اسْتَيْقَظَ مِنَ اللَّيْلِ وَأَقْبَضَ إِمْرَأَتَهُ فَصَلَّيَا زَكَمَتَيْنِ

بِجَمِيعَا كُتُبِنَا مِنَ الذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ ۖ»

1451 - Ebû Saîd El-Hudrî ve Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Kim gecenin bir kısmında uyanır ailesini uyandırır, berâber iki rekât namaz kılarlarsa, Allah’ı çok zikreden erkekler ve çok zikreden kadınlardan yazılırlar” buyurdu. [364]

349 - KUR’ÂN OKUMANIN SEVABI

١٤٥٢- عَنْ عُثْمَانَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ خَيْرُكُمْ

مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُۥ».

1452 - Osman radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Sizin en hayırlınız, Kur’an’ı öğrenen ve başkasına da öğreteninizdir” buyurdu. [365]

١٤٥٣- عَنْ سَهْلِ بْنِ مَعَاذٍ الْجُهَنِيِّ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ وَعَجَلَ بِمَا فِيهِ أَلِيسَ وَالْبَاءُ تَابَا يَزِم

الْقِيَامَةُ ضَوْءٌ أَحْسَنُ مِنْ ضَوْءِ الشَّمْسِ فِي بَيْتٍ أَوْ كَانَتْ فِيكُمْ

فَمَا ظَنُّكُمْ بِالَّذِي عَمِلَ بِهَذَا

1453 - Sehl bin Muaz el-Cühenî radiyallahu anh'dan: O da babasından rivâyet ettiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Kim Kur'an'ı okur, içindekilerle amel ederse, anne ve babasına kıyamet gününde bir taç giyindirilir. O tacın zıyası dünya evindeki güneşin zıyasından daha güzeldir. Ya Kur'an ile amel edene ne verileceği hakkında zannınız nedir? Siz düşünün” buyurdu.

١٤٥٤- عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الَّذِي

يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَهُوَ مُاهٍ بِهِ مَعَ السَّعَةِ الْكَرَامِ الْبَرَّةِ وَالَّذِي يَقْرَأُ وَهُوَ

يَشْتَدُّ عَلَيْهِ فَلَهُ أَجْرَانِ

1454 - Aişe radiyallahu anha'dan:

Peygamber Efendimizden naklediliyor: Peygamberimiz, “Kur'an'a âşina olarak onu okuyan kimse, sefere (denilen) kerim ve itaatkâr meleklerle berâberdir. Kur'an'a âşina olmayıp, okuması ona zorluk veren kimseye de, iki sevap vardır” buyurdu. [366]

١٤٥٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا

اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ تَعَالَى يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَيَتَذَكَّرُونَ

بَيْنَهُمْ إِلَّا نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ وَغُشِيََتْهُمْ الرَّحْمَةُ وَخَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ

وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ

1455 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre Peygamber sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu:

“Bir kavim camilerden birinde toplanır Allah (c.c) Hazretlerinin kitabını okur ve aralarında birbirlerine öğretirlerse, onlara sekînet iner. Onları rahmet kaplar. Melekler onları kuşatır, o kimseleri Allah (c.c) kendine yakın olan meleklerin yanında anar.” [367]

١٤٥٦- عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَمِيرٍ الْجَمْعِيِّ قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ فِي الصُّفَّةِ فَقَالَ أَيُّكُمْ يُجِبُّ أَنْ يَخْدُوَ إِلَى
بُطْحَانَ أَوْ الْعَقِيقِ فَيَأْخُذَ نَاقَتَيْنِ كَزَمَانَوَيْنِ زَهْرَاوَيْنِ يَنْتَبِهُنَّ بِاللهِ عَزَّ
وَجَلَّ وَلَا يَقْلَعَنَّ رَجِمٍ قَالُوا كُلُّنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ فَلَا أَنْ يَخْدُوَ أَحَدُكُمْ كُلَّ
يَوْمٍ إِلَى الْمَسْجِدِ فَيَتَعَلَّمُ آيَتَيْنِ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ غَيْرَ لَهُ مِنْ نَاقَتَيْنِ
وَإِنْ ثَلَاثَ ثَلَاثَاتٍ بِقُلِّ أَعْدَادِهِنَّ مِنَ الْإِبِلِ

1456 - Ukbe bin Âmir el-Cühenî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Biz sofrada iken Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz yanımıza geldi. “Sizden hanginiz her gün sabah, Buthan veya Akık’a kadar gidip, Allah’ın günah saydığı bir şeyi yapmadan, sıla etmeyi bırakmadan hörgüçlü, renkleri beyaza çalan iki deve alıp gelmeyi ister. (Sever arzu eder?” Ashâb; hepimiz isteriz, ey Allah’ın Rasûlü dediler.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem : “Sizden birinizin her gün mescide giderek Aziz ve Celil olan Allah’ın kitabından iki ayet okuması, onun için o iki deveden daha hayırlıdır. Eğer üç ayet okursa üç deveden, okuduğu ayet sayısınca o kadar deve sayısından hayırlıdır” buyurdu. [368]

İZAH

Kevma: Devenin hörgücü.

Zehra: Beyaza çalan renkte demektir.

Buthan: Medine’de bir yerin adı.

Akik: Medine’de bir vadinin adıdır.

350 - FATİHA SÛRESİ

١٤٥٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ أَمَّ الْقُرْآنَ وَأَمَّ الْكِتَابَ وَالشَّيْخَ الْمَثْنِي

1457 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem “Fatiha suresi, ümmül -Kur'an, ümmü'l-kitab ve seb'ü'l-mesânîdir” buyurdu. [369]

١٤٥٨ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ بْنِ الْمَخْلِيِّ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مَرَّ بِهِ وَهُوَ يُصَلِّي فَنَدَعَاهُ قَالَ فَصَلَّيْتُ لِمِ أَتَيْتُهُ قَالَ: فَقَالَ مَا مَنَعَكَ أَنْ

تُجِيبَنِي قَالَ كُنْتُ أَصَلِّي قَالَ أَلَمْ يَقُلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ» [الأنفال: ٢٤] لِأَعْلَنَكَ

أَعْظَمَ سُورَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ أَوْ فِي الْقُرْآنِ شَكَّ خَالِدٌ قَبْلَ أَنْ أُخْرَجَ مِنْ

الْمَسْجِدِ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَوْلُكَ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ هِيَ

الشَّيْخَ الْمَثْنِي الَّذِي أَوَيْتُ وَالْقُرْآنُ الْعَظِيمُ

1458 - Ebû Saîd bin el-Muallâ radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Namaz kılarken Peygamber sallallahu aleyhi vesellem ona rastladı ve onu çağırdı. Ebû Saîd diyor ki: Namazı kıldım ondan sonra Rasûlullah'a geldim. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bana;

– “Çağırma icabet etmene ne mani oldu” buyurdu.

Ben:

– “Namaz kılıyordum,” dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Allah Teâlâ Kur'an'da, (Ey iman edenler Allah ve Rasûlü sizi çağırdığında icabet edin, çünkü size hayat verdi) buyurmadı mı?” Buyurdu ve “Elbette sana Kur'an'dan veya Kur'an'da en büyük sûreyi, (râvilerden Halid) tereddüt etti. Mescitten çıkmadan haber vereceğim,” dedi. Ben de Ey Allah'ın Rasûlü; öğreteceğin sözünü (öğret dedim). Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Elhamdülillahi Rabbil Alemîn, bana verilen seba'l-mesânî ve Kur'an-ı azîmdir” buyurdu. [370]

351 - FATİHA UZUN SÛRELERDENDİR DİYENLERİN DELİLİ

١٤٥٩- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ أَوْتِيَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مِثْقًا مِنَ الْمَنَائِي الْعُطُولِ وَأَوْتِيَ مُوسَى بِثَلَاثَةِ لَوْحٍ الْأَوَّلُ وَفُتِحَتْ

بِشْتَانِ بَقِيْنِ أَرْبَعِ

1459 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi veselleme yedi tane ikili uzun sûre verilmiştir. Musa (a.s)'a da altı (sûre) verilmiştir. Musa (a.s) (elinden) yazılı levhaları atınca iki sûre kaldırıldı, 4 sûre bâki kaldı. [\[371\]](#)

İZAH

Hız. Musa Tur-i Sînâ'dan Allah Teâlâ'nın mîkâtında iken Tevrat zebercedden veya zümrüden levhalar üzerinde yazılı olarak geldi. Hız. Musa bunları alarak kavmine döndü. Bir de ne görsün, kavmi onun gelmesini beklemediği gibi, kardeşi Harun'u da dinlemeyerek buzağıya taptılar. Hız. Musa kızarak elindeki levhaları yere atmıştı. İşte o zaman bu levhalarda bulunan sûrelerden ikisi kaldırılmıştır.

352 - AYETÜL - KÜRSÎ

١٤٦٠- عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

أَنَا الْمُنِيرُ أَيُّ آيَةٍ مَعَكَ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ أَعْظَمُ؟ قَالَ: قُلْتُ اللَّهُ

وَرَسُولُهُ أَكْبَرُ، قَالَ أَمَا الْمُنِيرُ أَيُّ آيَةٍ مَعَكَ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ أَكْبَرُ؟ قَالَ:

قُلْتُ «اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ» قَالَ فَضْرَبَ بِي صَدْرِي وَقَالَ

لِيَهْنِ لَكَ يَا أَبَا الْمُنِيرِ الْعِلْمُ

1460 - Ubey bin Ka'b radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem: (Bana) “Ey Eba'l-Münzir, Allah'ın (c.c) kitabından senin (ezberinde olanlardan) sevabı en büyük olanı hangisidir” buyurdu.

Ben:

– “Allah ve Rasûlü daha iyi bilir,” dedim. Tekrar “Ey Eb'al-Münzir Allah'ın kitabından ezberinde olanlardan hangi ayetin sevabı daha büyüktür?” buyurdu.

Ben: “Ayetel Kürsi” dedim.

Rasûlullah göğsüme vurdu ve “İlim sana mübârek olsun Ey Ebâl-Münzir!” buyurdu. [\[372\]](#)

İZAH

Kur'an-ı Kerim'in her ayeti Allah kelâmıdır. Ayetlerin ecir bakımından birbirinden farklı oluşu, konuları itibarıyladır. Kürsî ayeti; Allah Teâlâ'nın birliğinden ve sıfatlarından bahsetmektedir.

Bu itibarla sevabı en büyük olan ayetlerden biridir.

Ebû'l-Münzir; Ubey bin Ka'b'ın künyesidir.

353 - SAMET (İHLAS) SÛRESİ

١٤٦١- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَجُلًا سَمِعَ رَجُلًا يَقْرَأُ قُلْ هُوَ

اللَّهُ أَخَذَ بِرِدَّةِهَا فَلَمَّا أَصْبَحَ جَاءَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فَذَكَرَ لَهُ وَكَانَ الرَّجُلُ يَقَالُهَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالَّذِي

نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّهَا لَتُغْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ

1461 - Ebû Saîd El Hudrî radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Bir zât, diğerk bir zatın tekrar tekrar (Kulhüvallahû Ahad) okuduğunu işitti. Sabah olunca Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’e gelip bunu azımsayarak anlattı. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Nefsim kudretinde olan Allah’a yemin ederim ki, İhlâs: Kur’an’ın üçte birine muâdildir” buyurdu. [373]

İZAH

İhlâs sûresi ayetleri itibarı ile kısadır. Konusu itibarı ile çok mühimdir. Kur’an-ı Kerim’i konuları itibarı ile:

1 - Kısaslar,

2 - Ahkâm,

3 - Tevhid, tenzih konusuna ayırırsak İhlâs sûresi bu üçten üçüncüyü temsil eder.

İşte Fahr-i Kâinat Efendimiz: “İhlâs sûresi Kur’an’ın üçte birine muadildir” buyurmuştur.

Bu hadisten İhlâs sûresini okumanın Kur’an’ın üçte birini okumaya bedel olduğunu anlayanlar da olmuştur.

354 - MUAVVİZETeyN SûRELERİ

١٤٦٦- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ: كُنْتُ أَعُوذُ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَافِثَةً فِي الشَّفَرِ فَقَالَ لِي يَا عُقْبَةُ أَلَا أَعْلَمُكَ خَيْرَ سُورَتَيْنِ

فَرَتْنَا فَعَلَّمَنِي قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ وَقُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ، قَالَ فَلَمْ

يَزِمْنِي شَيْئًا بِهِمَا جِدًّا [قَالَ] فَلَمَّا نَزَلَ بِصَلَاةِ الشُّجْعَانِ صَلَّى بِهِمَا صَلَاةَ

الشُّجْعَانِ لِلنَّاسِ فَلَمَّا فَرَغَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ الصَّلَاةِ

إِلْتَصَقَ إِلَيَّ فَقَالَ يَا عُقْبَةُ كَيْفَ رَأَيْتَ

1462 - Ukbe bin Âmir radiyallahu anh'dan rivâyet olunduğuna göre şöyle demiştir:

– Seferde Rasûlullah'ın devesini ben yederdim. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bana: “Ey Ukbe, dikkat sana okunan hayırlı iki sûre öğreteyim” buyurdu. (Kul eûzü birabbilfelak, Kul eûzü birabbinnâs) sûrelerini öğretti. (Bu iki sûre kısa olduğu için) benim bunlarla pek fazla sevinmediğimi gördü. Sabah namazını kılmak için inince, cemaate namazı bu iki süre ile kıldırdı. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namazdan ayrılınca bana iltifat buyurdu ve “Ey Ukbe (bu sûrelerdeki istiâzeyi) nasıl gördün” buyurdu. [374]

١٤٦٣- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ بَيْنَا أَنَا أَسِيرُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ الْجُحْفَةِ وَالْأَبْوَاءِ إِذْ غَشِيَتْنا رِيحٌ وَظُلْمَةٌ شَدِيدَةٌ

فَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَعَوَّذُ بِأَعْوَدُ بَرِّتِ الْفَلَقِ وَأَعْوَدُ

بَرِّتِ النَّاسِ وَهُوَ يَقُولُ يَا عُقْبَةُ تَعَوَّذْ بِهِمَا فَمَا تَعَوَّذَ مَتَعَوَّذَ بِمِثْلِهِمَا قَالَ

رَسِمْتُهُ يُؤْمِنُ بِهِمَا فِي الصَّلَاةِ

1463 - Ukbe bin Âmir radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Bir zamanlar ben Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in maiyyetinde Cuhfe ile Ebvâ arasında yürüyordum. Bizi şiddetli bir rüzgâr ve zifiri karanlık bürüdü. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem (Kul eûzü Bi-rabbbil Felak) ve (Kul eûzü birabbinnâs) sûreleri ile (Allah'a) sığındı, bana da, “Ey Ukbe bu sûrelerle Allah'a sığın, hiçbir kimse, bunların misliyle Allah'a sığınmış değildir” buyurdu. (Sonra) Ben, Rasûlullah'ı, bize o iki süre ile namaz kıldırırken dinledim.

İZAH

Cuhfe: Şamlıların, mağriplilerin ve Mısırlıların mîkâtıdır. Cidde'ye çok yakındır, şimdi orada Rabig köyü var.

Ebvâ: Mekke ve Medine arasında bir köydür. Peygamberimizin annesi Hz. Amine orada medfûndur.

Bu sûrenin esrârını öğrenmek için Elmalılı merhûmun tefsirinin sekizinci cildinin sonuna bakınız.

355 - KIRAATTE TERTÎLİN MÜSTEHAPOLUŞU

١٤٦٤ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقَالُ لِصَاحِبِ الْقُرْآنِ إِعْرَأْ وَارْتَقِ وَذَيِّلْ كَمَا كُنْتَ تُرَتِّلُ فِي

الدُّنْيَا فَإِنَّ مِنْزِلَكَ عِنْدَ آخِرِ آيَةٍ تَقْرُؤُهَا

1464 - Abdullah bin Ömer radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “Kıyamet günü Kur'an ehline Kur'an'ı oku yüksel, Dünyada tertile riayet ettiğin gibi burada da riayet et. Senin Cennetteki makamın okuduğun son ayetindedir denilecek” buyurdu. [375]

İZAH

Tertil: Kur'an'ı edâ ve sedâsına tecvidine riayet ederek okumaktır.

Cennetin dereceleri Kur'an ayetlerinin sayısı kadardır. Kur'an'ı tertil üzere okuyup ezberleyenler, ahirette cennetin en yüksek katına çıkacaklardır.

١٤٦٥ - عَنْ كَتَادَةَ قَالَ سَأَلْتُ أَنَسًا عَنْ قِرَاءَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فَقَالَ كَانَ يَمُدُّ مَدًّا

1465 - Katade radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Enes radıyallahu anh'dan Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in kıraatinden sordum. Enes:

– “(Usulüne uygun olarak) medleri iyice uzatırdı.” dedi. [376]

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Kur'an'ı medleri uzatarak yavaş yavaş okurdu. Bilhassa gece namazlarında tertîl üzere okur, azab ayetlerinde Allah'a sığınır. Nimet ayetlerinde kendisi ve bütün mü'minler için duâ ederdi.

١٤٦٦- عَنْ بَعْلَى بْنِ مَعْلُكٍ أَنَّهُ سَأَلَ أُمَّ سَلَمَةَ عَنْ قِرَاءَةِ رَسُولِ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَصَلَاتِهِ فَقَالَتْ: وَمَا لَكُمْ وَصَلَاتُهُ كَانَ يُصَلِّي

وَيَتَأَمَّرُ مَا صَلَّى ثُمَّ يُصَلِّي قَدْزَ مَا تَأَمَّرَ ثُمَّ يَتَأَمَّرُ مَا صَلَّى خَشْيَ

يُضِيحُ وَتَعَثَّتْ قِرَاءَتُهُ فَإِذَا هِيَ تَتَعَثُّ قِرَاءَتُهُ خَوْفًا خَوْفًا

1466 - Ya'lâ bin Memlek radiyallahu anh:

Ümmü Seleme'ye, Rasûlullah'ın kıraatinden ve namazından sordu. Ümmü Seleme: Onun namazından size ne? (Onun namazı nerede sizin kıldığınızı nerede) dedi.

Namaz kılar. Kıldığı kadar uyur. Uyuduğu kadar namaz kılar. Yine kıldığı kadar uyur. Sabaha kadar böyle devam ederdi. Rasûlullah'ın kıraatini vafetti. Ümmü Seleme Rasûlullah'ın kıraatini harf harf diye vafederdi. [377]

١٤٦٧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَعْلُكٍ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ وَهُوَ عَلَى نَاقَةٍ يَقْرَأُ بِسُورَةِ الْفَتْحِ وَهُوَ يَرْجِعُ

1467 - Abdullah bin Muğaffel radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellemi Mekke'nin fethi günü deve üzerinde fetih sûresini okurken gördüm. Terci (makam) yapıyordu. [378]

١٤٦٨- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ زَيْنُوا الْقُرْآنَ بِأَصْوَاتِكُمْ

1468 - Berâ bin Âzib radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Kur'an'ı seslerinizle süsleyin” buyurdu. [379]

١٤٦٩- قَالَ تَعْبَهُ مَوْ فِي كِتَابِي عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ بِنَا مَنْ لَمْ يَتَعَنَّ بِالْقُرْآنِ

1469 - Kuteybe radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Said bin Ebî Said'den: Yazdığım kitabımda Saîd dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Kur'an'ı makamıyla okumayan bizden değildir” buyurdu.

İZAH

Bu hadis-i şerif harflerin mahrecini değiştirmemek ve tağanniye kaçmamak şartıyla makamla okumak lâzım geldiğini gösteriyor.

١٤٧٠- عَنْ سَعِيدٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَهُ

1470 - Sa'd radiyallahu anh'dan Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “Bir önceki hadisin misli” rivâyet olundu.

١٤٧١- قَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي بَرْدٍ مَرْ بَنَا أَبُو لُبَيْدَةَ فَأَتَيْنَاهُ حَتَّى

دَخَلَ بَيْتَهُ فَتَدَخَّلْنَا عَلَيْهِ فَإِذَا رَجُلٌ رَدُّ الْبَيْتِ رَدُّ الْهَيْئَةِ فُسَمِيَتْهُ يَقُولُ

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَيْسَ بِنَا مَنْ لَمْ يَتَعَنَّ

بِالْقُرْآنِ

قَالَ: فَقُلْتُ لِأَبْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ يَا أَبَا مُحَمَّدٍ أَرَأَيْتَ إِذَا لَمْ يَكُنْ حَسَنَ

الصُّوْبِ؟ قَالَ: يُحَسِّنُهُ مَا اسْتَطَاعَ

1471 - Ubeydullah bin Ebî Yezid'den rivâyet olunduğuna göre şöyle demiştir:

Ebû Lübabe, yanımızdan geçti. Biz de ona tabi olduk. O evine girdi biz de girdik. Bir de ne göreyim. Ebû Lübâbe, evi ve üstü başı eski bir kimse idi, onun şöyle dediğini gördüm. Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in "Kur'an'ı makamıyla okumayan bizden değildir," dediğini işittim.

Ben İbn-i Müleyke'ye, "Ey Ebâ Muhammed görmez misin? Okuyan kimse sesi güzel bir kimse değilse ne yapacak, dedim. Ebû Müleyke: Gücünün yettiği kadar sesini güzelleştirir" dedi.

İZAH

İmam Azam tecvidine riayet ederek Kur'an'ı makamla okumak mubahtır, demiştir.

Şâfiî de; bir kere müsaade etmiş bir seferinde mekruhtur, demiştir.

İmam Mâlik: teğannî mekruh demiştir. (Avnü-l-Ma'bûd, c. 1, s. 568)

١٤٧٢ - قَالَ وَكَيفَ وَابْنُ عُيَيْنَةَ يَغْنَى يَسْتَعْنِي بِهِ

1472 - Vekî ve İbn-i Uyeyne radiyallahu anhümâ'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demişlerdir.

Teğannîden maksat istiğna (ihtiyaç duymama, itibar etmeme)dir.

İZAH

Kur'an gibi ilâhi bir lütfa eren, başkasına muhtaç olmaz. Şiirle, gazelle, şarkı ile zamanını öldürmez. Onların insana vereceği duyguların en güzel ve en üstününü Kur'an verir.

١٤٧٢ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

مَا أَذِنَ اللَّهُ لِيَنْبَغِي مَا أَذِنَ لِيَنْبَغِي حَسْبَ الصُّوتِ يَتَعَمَّى بِالْقُرْآنِ يَجْهَرُ بِهِ

1473 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Allah Teâlâ güzel ses verdiği bir Peygambere, makamla sesini yükselterek Kur’an okumasına izin verdiği kadar, hiçbir şeye izin vermedi” buyurdu. [380]

356 - KUR’ÂN’I EZBERLEYİP SONRA UNUTANLARIN DURUMU

١٤٧٤- عَنْ سَعْدِ بْنِ عُבَادَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ مَا مِنْ امْرِئٍ يَتْلُو الْقُرْآنَ ثُمَّ يَنْسَاهُ إِلَّا لَقِيَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ

الْقِيَامَةِ أَجْدَمَ

1474 - Sa’d bin Ubâbe radıyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre Peygamber sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “Herhangi bir kimse ki, Kur’an’ı okur, sonra unutursa, Aziz ve Celil olan Allah’a, kıyamet gününde elleri kesik (ve boş) olarak kavuşur.”

357 - KUR’ÂN YEDİ HARF ÜZERİNE İNDİRİLMİŞTİR

١٤٧٥- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ الْقَادِرِ قَالَ: سَمِعْتُ عُثْمَانَ

الْخَطَّابِ يَقُولُ سَمِعْتُ هِشَامَ بْنَ حَكِيمٍ بْنِ جَزَاءٍ يَقْرَأُ سُورَةَ الْفُرْقَانِ

عَلَى غَيْرِ مَا أُنْزِلَتْهَا وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقْرَأَ بِهَا

لَكَدْتُ أَنْ أَعْجَلَ عَلَيْهِ لِمَ أَمْلَأْتَهُ حَتَّى انْصَرَفَ لِمَ لَبِثْتُ بِرِذَائِهِ فَمَجِثُ بِهِ

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي سَمِعْتُ هَذَا

يَقْرَأُ سُورَةَ الْفُرْقَانِ عَلَى غَيْرِ مَا أُنْزِلَتْهَا فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اقْرَأْ فَقَرَأَ الْقِرَاءَةَ الَّتِي سَمِعْتَهُ يَقْرَأُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَكَذَا أُنْزِلَتْ ثُمَّ قَالَ لِي اقْرَأْ فَقَرَأْتُ فَقَالَ هَكَذَا أُنْزِلَتْ ثُمَّ

قَالَ إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ أَنْزَلَ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرَفٍ فَافْرَعُوا مَا تَشْرُونَ

1475 - Abdurrahman bin Abdulkârî radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ömer bin Hattab'ı şöyle derken işittim “Hişam bin Hakim bin Hizami, Furkan sûresini benim okuduğumdan ayrı bir tarzda okurken işittim. Halbuki o sûreyi (benim bildiğim şekilde bana) Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem öğretmişti. Nerde ise ben ona (müdahalede) acele edecektim. Fakat o, bitirene kadar mühlet verdim. Sonra onun cübbesinden sımsıkı tutup göğsü üzerine toplayıp Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem e getirdim.”

– “Ey Allah'ın Rasûlü ben şunu Furkan sûresini senin bana öğrettiğinden başka şekilde okurken işittim,” dedim. Efendimiz ona, “oku” buyurdu. Hişam benim işittiğim şekilde okudu. Rasûlullah bunun üzerine, “Kur'an böylece indirildi” buyurdu. Sonra bana “sen oku” buyurdu. Ben de okudum Kur'ân böylece indirildi buyurdu. Sonra da “Şu Kur'ân yedi lügat üzerine indirildi. Ondan size kolay geleni okuyunuz” buyurdu. [381]

١٤٧٦- أَخْبَرَنَا عَمْرُو قَالَ: قَالَ الزُّهْرِيُّ إِنَّمَا هَلِيبُ الْأَخْرِفِ فِي الْأَمْرِ

الْوَاجِدِ لَيْسَ يَخْتَلِفُ فِي حَلَالٍ وَلَا حَرَامٍ

1476 - Ma'mer radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Zührî şöyle dedi: “Şu harfler (vecihler) hepsi manâca aynı hükümdedir. Helâl ve Haram ifade etmekte farklılık arzetmezler.”

١٤٧٧- عَنْ أَنَسِ بْنِ كَعْبٍ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا

أَنْسُ إِنِّي أَمَرْتُ الْقُرْآنَ فَقِيلَ لِي عَلَى حَرْفٍ أَوْ حَرْفَيْنِ فَقَالَ الْمَلِكُ الْبَدِي

مَعِي قُلْ عَلَى حَرْفَيْنِ قُلْتُ عَلَى حَرْفَيْنِ فَقِيلَ لِي عَلَى حَرْفَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةٍ

فَقَالَ الْمَلِكُ الْبَدِي مَعِي قُلْ عَلَى ثَلَاثَةٍ قُلْتُ عَلَى ثَلَاثَةٍ حَتَّى يُلْغِ سَبْعَةَ

أَحْرَفٍ ثُمَّ قَالَ لَيْسَ بَيْنَهَا إِلَّا شَاوٍ كَأَنَّكَ إِذَا قُلْتَ سَبْعًا عَلِيمًا غَرِيظًا

حَكِيمًا مَا لَمْ تُخْتِمَ آيَةً عَذَابٍ بِرَحْمَةٍ أَوْ لَيْتَ وَرَحْمَةٍ بِعَذَابٍ

1477 - Übey bin Ka'b radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bana, “Ey Ubey, Bana Kur'an okutuldu ve bana bir lügât üzerine mi yoksa iki lügât üzerine mi (okumak istediğim)? soruldu. Benim maiyetimde olan melek “iki lügât üzerine iste” dedi. Ben de “iki lügât üzerine” dedim. Yine bana iki lügât üzerine mi yoksa üç lügât üzerine mi? denildi. Yanımdaki melek üç “lügât üzerine de” dedi. Ben de üç “lügât üzerine” dedim. Hatta yedi lügât üzerine varana kadar böyle devam etti. Bu lügâttan her biri kâfi gelir ve yeter. Bir azap ayetini rahmetle ve bir rahmet ayetini azapla hitama erdirmedikçe. Eğer, işitici bilici, gâlib, hükmedici, kelimelerini birbirlerinin yerine söylersen kâfidir” buyurdu.

١٤٧٨- عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ عِنْدَ

أَصْحَابِ بَيْتِي غِفَارٍ فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَأْمُرُكَ أَنْ تَقْرَأَ أَمْرَكَ

عَلَى حَرْفٍ قَالَ أَشَاءَ اللَّهُ مَعَاذَهُ وَمَخْذُومُهُ إِنَّ أَمْرِي لَا تَطْلُقُ ذَلِكَ ثُمَّ

أَتَاهُ ثَانِيَةً فَذَكَرَ نَحْوَ هَذَا حَتَّى بَلَغَ سَبْعَةَ أَحْزُوفٍ قَالَ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكَ أَنْ

تَقْرَأَ أَمْرَكَ عَلَى سَبْعَةِ أَحْزُوفٍ فَأَلَيْمَا حَرْفٍ قَرَأْتُمْ عَلَيْهِ فَقَدْ أَصَابُوا

1478 - Übey bin Ka'b radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, Benî Gıfar'ın su gölü yanında bulunuyordu. Ona Cebrâil (a.s) geldi ve “Aziz ve Celil olan Allah (Kur'an'ı) ümmetine bir lügât üzerine okutmanı emir ediyor,” dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Allah'tan affını ve mağfiretini isterim. Benim ümmetim buna takat getiremez,” dedim. (Cibril) Rasûlullah'a ikinci defa geldi, önceki gibi söyledi. Yedi lügât üzere balığ olana kadar (geldi gitti) (en sonunda),” Allah Teâla Kur'an'ı ümmetine yedi lügât üzerine okutmanı emretti. Hangi lügât üzerine okurlarsa isabet etmiş olurlar.” dedi. [382]

İZAH

Kur'an-ı Kerim'in ilk iniş i Kureyş lügâtı üzerinedir. Her kabîlenin ayrı bir lehçesi ve şîvesi vardı. İşte Kur'an da Kureyş lehçesi üzerine iniyordu. Kabileler arasında Kuran'ın çabuk yayılması için, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Kur'an'ın Arap yarımadasında meşhur diğer kabilelerin lehçesi üzerine de inmesini arzu ediyordu. Bu hususta niyazda ısrar ettiğinden (Kureyş, Hevâzin, Sakif, Hüzeyl, Kinâne, Temim, Ayman olmak üzere) yedi lügât üzere indi.

Peygamber Efendimizin vefatına kadar böyle muhtelif şîvelerle okumak devam etti. Peygamberimizin vefatına yakın Cibril'le olan son mukabelelerinde Kureyş lehçesi üzerine kararlaştırıldı. Sonra Kur'an'ın her kelimesi değil, bazı kelimeleri değişik lehçelerle okunmuştur.

Bu lehçelerin değişmesi şîve farkındandır. Aynı kelimeyi çeşitli lehçelerle okumak onun manâsını değiştirmez. Kıraatler ise sonradan türemiş, Mücahid bunlardan yedisini seçmiştir. Sahih olabilecek mütevâtir yedi kıraat bunlardır. Diğer kıraatler şâzdır. Abdullah bin Mes'ûd radiyallahu anh, "Ben Arap kabilelerinin hepsinin şîvesini dinledim. Manâ itibariyle hepsini birbirine yakın buldum. Sizin (helümme ve ekbil demeniz gibi)" demiştir.

1 - Yedi harften maksat emir, nehiy, haram helâl, muhkem, müteşabih, emsâl, kasd edildiğini söyleyenler de olmuştur.

2 - Bunu, bu gün meşhur yedi kıraat diye tefsir edenler olmuştur. Fakat en doğrusu 7 lehçe demektir. Yukarıda açıkladığımız gibi kıraatler sonradan yazılmıştır.

358 - DUÂNIN FAZİLETİ VE ÂDÂBI

١٤٧٩- عَنِ الثَّوْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

الدُّعَاءُ مِنَ الْبَيِّنَاتِ «قَالَ رَبُّكُمْ اذْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ» [غافر: ٢٠]

1479 - Numan bin Beşir radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Dua ibadetin ta kendisidir. Rabbimiz (siz bana duâ edin ben de kabul edeyim) buyurdu” dedi [383]

١٤٨٠- عَنِ ابْنِ لَيْسَةَ أَنَّهُ قَالَ سَمِعَنِي أَبِي وَأَنَا أَقُولُ اللَّهُمَّ

إِنِّي أَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ وَنَعِيمَهَا وَزِينَتَهَا وَكَذَا وَكَذَا وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ

وَسَلَابِهَا وَأَعْلَالِهَا وَكَذَا وَكَذَا فَقَالَ يَا بُنَيَّ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ سَبِّحُونَ قَوْمَ يَدْعُونَ فِي الدُّعَاءِ فَيَأْتِيكَ أَنْ

تَكُونَ مِنْهُمْ إِنَّكَ إِنْ أُعْطِيتَ الْجَنَّةَ أُعْطِيتَهَا وَمَا فِيهَا مِنَ الْخَيْرِ وَإِنْ

أُعْذْتُ مِنَ النَّارِ أُعْذْتُ بِهَا وَمَا فِيهَا مِنَ الشَّرِّ

1480 - İbn-i Sa'd radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ben şu kelimeleri konuşurken babam beni dinlemiş. (Allah'ım senden cenneti, onun nimetlerini ve güzelliklerini bunun benzerini isterim. Ateşten, onun zincirlerinden, boyun bağı demirlerinden bunun gibilerden sana sığınırım dedim. Babam bana, “Oğulcuğum (böyle yapma) ben Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem in “Gelecekte kavimler olacak, duada haddi aşacaklar” buyurduğunu işittim. Onlardan olmaktan sakın, “Duada haddi aşma,” eğer sana cennet verildi ise Cennet ve içindeki olanlar da verilmiştir. Cehennemden sığınırsan ateşten ve içindeki şerlerden de sığınmış olursun,” dedi.

١٤٨١- أَخْبَرَنِي أَبُو هَانِيئٍ حَمِيدُ بْنُ هَانِيئٍ أَنَّ أَبَا عَلِيٍّ عَمَرُو بْنُ

مَالِكٍ حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ قُضَالََةَ بْنَ عُبَيْدٍ صَاحِبَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا يَدْعُو

فِي صَلَاتِهِ لَمْ يَمَجِّدِ اللَّهَ تَعَالَى وَلَمْ يُصَلِّ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَجَلْ هَذَا ثُمَّ دَعَا، فَقَالَ لَهُ

أَوْ لَغَيْرِهِ إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيَبْدَأْ بِتَمْجِيدِ رَبِّهِ جَلَّ وَعَزَّ وَالتَّوَهُُّ عَلَيْهِ ثُمَّ

بُصِّلِي عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ يَدْعُو بِغَدِّ بِمَا شَاءَ

1481 - Humeyd bin Hâni radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Ona Amr bin Mâlik anlattı, O da Rasûlullah'ın sahabisi Fedâle bin Ubeyd şöyle dediğini işitmiş. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Bir kimsenin namazda duâ ettiğini ve duasında Allah'ı sena etmediğini, peygambere (sallallahu aleyhi vesellem) selat ü selam da bulunmadığını işitti. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Şu kimse acele etti” buyurdu. Sonra adamı çağırdı. Ya o adama veya başkasına; “Biriniz namaz kıldığı vakit, Aziz ve Celil olan Allah'ı ululamak ve onu övmekle başlasın, sonra Peygambere selat ü selâm etsin. Bundan sonra dilediği şeyle duâ etsin” buyurdu. [384]

١٤٨٢- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَسْتَجِيبُ الْجَوَامِعَ مِنَ الدُّعَاءِ وَيَدْعُ مَا سِوَى ذَلِكَ

1482 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

– “Peygamber sallallahu aleyhi vesellem lafzı kısa, manâsı şumûllü duayı müstehab görür, bundan gayrısını terkederdi,”

١٤٨٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: لَا يَقُولُ: اٰخِذْكُمْ اَللّٰهُمَّ اَعْزِزْ لِيْ اِنْ شِئْتَ اَللّٰهُمَّ ارْحَمْنِيْ اِنْ

شِئْتَ لِيَغْزِمِ الْمَسْأَلَةَ فَاِنَّهُ لَا مُكْرَهَ لَهُ

1483 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “(Sizden biriniz duasında) Ey Allah'ım! Dilersen beni affet, Ey Allah'ım! Bana dilersen rahmet et, demesin. İstemekte azimli olsun. Çünkü istenenleri vermek için Allah'ı zorlayacak yoktur” buyurdu. [385]

١٤٨٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

يُسْتَجَابُ لِأَخِيذِكُمْ مَا لَمْ يَعْجَلْ فَيَقُولْ قَدْ دَعَوْتُ فَلَمْ يُسْتَجَبْ لِي

1484 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Birinizin yaptığı dua, duâ ettim de kabul olmadı diye acele etmedikçe kabul buyrulur” buyurdu. [386]

İZAH

Musa ve Harun aleyhimesselemin, Firavun aleyhine yaptıkları duâ ile tahakkuku arasında kırk sene olduğu rivâyet edilir.

١٤٨٥ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَسْتُرُوا الْجُدْرَ مَنْ نَظَرَ فِي كِتَابِ أَخِيهِ بَغْيٌ إِذْنُهُ فَإِنَّمَا

يَنْظُرُ فِي النَّارِ سَلُّوا اللَّهَ بِطُغْيَانِكُمْ وَلَا تَسْأَلُوهُ بِطُغْيَانِهَا فَإِنَّا فَرَعْنَاهُمْ

فَانسَحُوا بِهَا وَجُوهَكُمْ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَثِيرٍ

كُلُّهَا وَاعْيَةُ وَهَذَا الطَّرِيقُ أَثْبَتُهَا وَهُوَ ضَعِيفٌ أَيْضًا

1485 - Abdullah ibn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem: “Duvarlara örtü asmayınız. Kim izinsiz din kardeşinin (kitabına) bakarsa ancak ateşe bakmış olur. Allah’tan avuçlarınızın içleriyle isteyin. Tersini istemeyin. Duayı bitirdiğinizde avucunuzu yüzlerine sürünüz” buyurdu.

Ebû Davûd: bu hadis birçok vecihten Muhammed-bin Ka'b'dan rivâyet edildi, hepsi de vahîdîr (aşırı derecede zayıftır). Bu vecihlerin en güzeli budur. Bu vecihte zayıftır demiştir. [387]

İZAH

Duvarların halı ve kilim gibi bir şeyle boydan boya kaplanması kibir alâmeti olduğu için nehyedilmiştir.

Başkasının sırrına vakıf olmaya çalışmak çirkin olduğu gibi başkasının mektubuna izinsiz bakmak ta çirkindir, hatta ateşe bakmış gibi gözünün nuru söneceği gibi ahiret evinde de bu sebeple gözleri ateşe girer.

Duada ellerin içi yukarı, sırtı aşağı getirilir.

Son derece şiddetli, kıtlık olursa ellerin içi aşağı getirilerek de duâ edilebilir.

۱۴۸۶- عَنْ مَالِكِ بْنِ يَسَارٍ السَّكُونِيِّ ثُمَّ الْقَوْنِي أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا سَأَلْتُمُ اللَّهَ فَاسْأَلُوهُ بِطُحُونِ أَصْحَابِكُمْ وَلَا

تَسْأَلُوهُ بِظُهُورِهِمَا

1486 - Mâlik bin Yesâr Es Sekûnî sonra Avfî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Allah’tan bir şey isteğinizde avuçlarınızın içleriyle isteyin. Ellerinizin tersi ile istemeyin” buyurdu.

۱۴۸۷- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يَدْعُو هَكَذَا بِطَاحِنِ كَفِّهِ وَظَاهِرِهِمَا

1487 - Enes bin Mâlik radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

“Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’i şöylece ellerinin içleri ve dışları ile duâ ederken gördüm.”

۱۴۸۸- عَنْ سَلْمَانَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ

رَبِّكُمْ تَبَارَكَ وَتَعَالَى خَيْرٌ كَرِيمٌ يَسْتَجِيبُ مِنْ عَبْدِهِ إِذَا رَفَعَ يَدَيْهِ إِلَيْهِ أَنْ

يَرْدَهُمَا صَفْرًا

1488 - Selman El-Fârisî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

— “Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Şüphesiz yüce büyük olan Rabbimiz son derece haya ve kerem sahibidir. Bir kulu ellerini kaldırıp ona

duâ ettiğinde, onun ellerini boş olarak döndürmekten hayâ eder” buyurdu.
[388]

١٤٨٩- إِبْنُ عَبَّاسٍ قَالَ: أَلْمَسْأَلَةُ أَنْ تَرْفَعَ يَدَيْكَ حَذْوَ مَنْكِبَيْكَ أَوْ

نَحْوَهُمَا وَالِاسْتِغْفَارُ أَنْ تُشِيرَ بِأَصْبُعٍ وَاحِدَةٍ وَالِإِبْتِهَالُ أَنْ تُشَدَّ يَدَاكَ

جَمِيعًا

1489 - İbn-i Abbas radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

(Dua ederek) istemek, iki ellerini iki omuzun hizasına veya o kadar kaldırmaktır. İstiğfar: tek parmakla işaret etmen, İbtihal: iki elini birden iyice uzatmandır.

İZAH

İbtihal: Kıtlık ve diğer âfetlerin defî için duâda mübalağa yapmak demektir. İstiğfar ederken, şeytan ve nefse kahr için şehâdet parmağı ile işaret edilebilir.

Dua ederken eller nasıl tutulmalıdır? Şu yukarıda İbn-i Abbas ve Enes radiyallahu anh’dan rivâyet edilen hadis-i şeriflerden anlaşılacağına göre avuçlar açık, avuçların yüksekliği omuzların hizasında koltuk altları görünür halde olmalıdır.

١٤٩٠- حَدَّثَنِي عَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ صَعْبَةَ بْنِ عَبَّاسٍ بِهَذَا

الْحَدِيثِ قَالَ: فِيهِ وَالِإِبْتِهَالُ هَكَذَا وَرَفَعَ يَدَيْهِ وَجَمَلَ ظُهُورَهُمَا مِمَّا

يَلِي وَجْهَهُ

1490 - Abbas bin Abdullah b. Ma’bed b. Abbas radiyallahu anh’dan, bir önce geçen şu hadis rivâyet edildi. Onda: (Râvî): “Azaptan korunmak için yalvarma (ibtihal şöyledir) dedi ve ellerini, üstleri yüzü tarafına gelecek şekilde kaldırdı.

١٤٩١- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ قَدْ ذَكَرْتُ نَحْوَهُ

1491 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre: bir önce geçen hadisin benzerini zikretti.

١٤٩١- عَنِ الشَّابِّ بْنِ يَزِيدَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا دَعَا فَرَفَعَ يَدَيْهِ مَسَحَ وَجْهَهُ بِيَدَيْهِ

1492 - Sâib bin Yezid radiyallahu anh'dan; o da babasından şöyle rivâyet etmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem duâ ettiği zaman ellerini kaldırır, ellerini de yüzüne sürerdi.

١٤٩٣- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمِعَ رَجُلًا يَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَنِّي أَشْهَدُ أَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْوَاحِدُ الْعَزِيزُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

فَقَالَ لَقَدْ سَأَلْتَ اللَّهَ بِالِاسْمِ الَّذِي إِذَا سُئِلَ بِهِ أُعْطِيَ وَإِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ

1493 - Abdullah bin Büreyde radiyallahu anh'dan o da babasından:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bir kimsenin şöyle yalvardığını işitti. O şahıs: “Ey Allah’ım, ben seni isterim (gayem sensin) Ben şehâdet ederim ki, sen Allah’sın, senden başka Allah yok. Ancak sen varsın sen doğurmayan, doğurulmayan, eşi benzeri, dengi olmayan birsin, Sametsin,” diyordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ona, “Yemin olsun Allah’tan öyle bir ismiyle istedin ki, O onunla istenince verir, onunla yalvarınca kabul eder” buyurdu. [389]

١٤٩٤- حَدَّثَنَا عَمَّاكَ بْنُ مَعْمُولٍ بِهَذَا الْحَدِيثِ قَالَ فِيهِ لَقَدْ سَأَلَ اللَّهُ

عَزَّ وَجَلَّ بِاسْمِهِ الْأَعْظَمِ

1494 - Mâlik bin Miğvel radiyallahu anh şu önceki hadisi rivâyet etti ve bu rivâyetinde Peygamber sallallahu aleyhi vesellem (o adam için) “Allah’ın

ism-i azamıyla Allah'tan istedi" buyurdu.

١٤٩٥- عَنْ أَنَسٍ أَنَّهُ كَانَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

جَالِسًا وَرَجُلٌ يُضَلِّي نُمَ دَعَا اللَّهَ فَقَالَ أَنَا أَنَا أَنْتَ أَنْتَ الْخَلْقُ لَا إِلَهَ

إِلَّا أَنْتَ الْمَنَانُ بَدِيعَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ يَا حَيُّ

يَا قَيُّوْمُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَقَدْ دَعَا اللَّهُ بِاسْمِهِ الْعَظِيمِ

الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ وَإِذَا سُئِلَ بِهِ أُعْطِيَ

1495 - Enes radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre o, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ile birlikte otururken adamın biri namaz kılıyordu. (O adam) namazdan sonra şöyle duâ etti: “Ey Allah’ım şüphesiz senden isterim. Hamd ancak sanadır, senden başka ilâh yoktur. Ancak sen varsın. Nimetleri veren sensin. Gökleri ve yerleri yaratan sensin. Ey Celâl ve İkrâm sahibi olan Allah’ım, Ey Hayat sıfatıyla Hay olan ve ey kâinatı kudretiyle durduran,” Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Yemin olsun (bu adam) Allah’ın duâ edilince kabul buyuracağı, kendisiyle istenince vereceği, büyük ismiyle, (ismi a’zamlı) duâ etti” buyurdu. [390]

١٤٩٦- عَنْ عَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

إِسْمُ اللَّهِ الْأَعْظَمُ فِي هَاتَيْنِ الْآيَتَيْنِ «وَاللَّهُمَّ إِلَهَ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ» وَفَاتِحَةِ سُورَةِ آلِ عِمْرَانَ «أَتَمَّ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ

الْقَيُّوْمُ»

1496 - Esmâ bint-i Yezid radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “Allah’ımızın ismi azam-ı şu iki ayettedir: “Sizin Allah’ınız kendinden başka Allah olmayan Rahman ve Rahim olan Allah’tır.” (El-Bakara 163) ve Âl-i İmran’ın ilk ayetidir. “Elif-lam mim, Allah’tan başka ilah yok. O, Haydır Kayyumdur.”[391]

١٤٩٧- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ سُرِقَتْ مِلْحَقَةٌ لَهَا فَجَعَلَتْ تَدْعُو عَلَى

صُنِّعَتْهَا فَجَعَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَا تُسَبِّحُنِي غَدَا»

1497 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre kendisine ait bir boy örtüsü çalınmıştı. Aişe radiyallahu anha onu çalana beddua ediyordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem de ona: “Ey Aişe, hırsız aleyhine yaptığın duada hafifletme” buyurdu.

١٤٩٨- عَنْ عُمَرَ قَالَ إِنَّمَا دَنَسْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي

الْعُمُرَةِ فَأَذِنَ لِي وَقَالَ لَا تَتَسَنَّأَ بِأَخِي مِنْ دُعَائِكَ فَقَالَ كَلِمَةً مَا يَسُرُّنِي

أَنْ لِي بِهَا الدُّنْيَا

قَالَ سُبْحَنَهُ ثُمَّ لَقِيتُ عَامِسًا بَعْدَ بِالْمَدِينَةِ فَخَلَّيْنِي وَقَالَ أَشْرَفْنَا يَا

أَخِي فِي دُعَائِكَ

1498 - Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Umre yapmaya Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'den izin istedim, bana izin verdi ve “Ey kardeşçığım, beni dualarında unutma” buyurdu. Beni sevindiren öyle bir kelime buyurmuştu ki, sanki dünya benim olmuştu.

(Râvîlerden) Şu'be dedi ki: daha sonra Medine'de Asım'a rastladım, bu hadisi bana nakletti (fakat bu rivâyette) “duana bizi de ortak et ey kardeşçığım” dedi. [392]

١٤٩٩- عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ قَالَ: مَرَّ عَلَيَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا أَذْغُرُ بِأَصْبِعِي فَقَالَ آخِذْ آخِذْ وَأَشَارَ بِالسَّبَابَةِ

1499 - Sa'd bin Ebî Vakkas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ben parmaklarımla (işaret ederek) duâ ediyordum. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem bana rast geldi ve:

– “Tek parmağınla” buyurdu ve şehâdet parmağıyla işaret etti. [393]

359 - ÇAKIL TAŞLARIYLA TESBİH ÇEKMEK

١٥٠٠- عَنْ عَائِشَةَ بِنْتِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ عَنْ أَبِيهَا أَنَّهُ دَخَلَ مَعَ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى إِفْرَاقٍ وَتَيْنِ يَدِيهَا نَوَى أَوْ حَصَى

تُسَبِّحُ بِهِ فَقَالَ أَخْبِرْكَ بِمَا هُوَ أَيْسَرُ عَلَيْكَ مِنْ هَذَا أَوْ أَفْضَلُ فَقَالَ سُبْحَانَ

اللَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ فِي السَّمَاءِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ فِي الْأَرْضِ

وَسُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ بَيْنَ ذَلِكَ وَسُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا هُوَ خَالِقٌ

وَاللَّهُ أَكْبَرُ بِمِثْلِ ذَلِكَ وَالْمَحْمَدُ اللَّهُ بِمِثْلِ ذَلِكَ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ بِمِثْلِ ذَلِكَ وَلَا

خَزَلٌ وَلَا قُوَّةُ إِلَّا بِاللَّهِ بِمِثْلِ ذَلِكَ

1500 - Sa'd bin Ebî Vakkas'ın kızı, Aişe radiyallahu anha'dan, o da babasından şöyle rivâyet etmiştir:

Sa'd bin Ebî Vakkas Rasûlullah ile berâber bir kadının yanına vardılar. Kadının önünde hurma çekirdeği veya çakıl vardı, tesbihini onunla sayıyordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

– “Sana bundan daha kolayını veya daha faziletlisini haber vereyim. Gökteki mahlûkatı sayısınca Allah'ı tenzih ederim. Yerdeki mahlûkat sayısınca Allah'ı tenzih ederim. Gökten yer arasındaki mahlûkat sayısınca Allah'ı tenzih ederim. Yaratacağı şeyler sayısınca Allah'ı tenzih ederim. Bunun misli Allahü Ekber, bunun kadar Elhamdülillah, bunun kadar lâ havle velâ kuvvete illâ billahi, de” buyurdu. [\[394\]](#)

İZAH

Bu hadis-i şerif tesbihlerin adedini bilmek için sayılması mümkün her şeyle tesbih çekilebileceğine, parmaklarla saymanın daha iyi olacağına delâlet eder.

١٥٠١- عَنْ يَسِيرَةَ أَخْبَرَتْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَهُنَّ

أَنْ يُرَاجِعْنَ بِالْكَتْمِ وَالْقُلْبِ وَأَنْ يَتَّقِينَ بِالْأَتَابِلِ فَبُهِتْنَ

مَسْئُولَاتٌ مُسْتَطَقَاتٌ

1501 - Yüseyrâ radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem kendilerine (kadınlara) tekbir, takdis ve tehlili gözetip devam etmelerini ve parmaklarının uçlarıyla saymalarını emretmiştir. Çünkü parmak uçları da sorumludurlar ve konuşturulacaklardır. [\[395\]](#)

İZAH

Kadınlar da aynen erkekler gibi yaptıklarından mesuldürler, kıyamet gününde yaptıklarını bir bir anlatacaklar. El parmakları da ayaklar gibi konuşturulacak sorumlu tutulacaklar. Sahibinin iyilik ve kötülüklerine şahitlik edecekler.

١٥٠٢- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَغْقِدُ التَّسْبِيحَ

قَالَ ابْنُ قُدَامَةَ يَمِينُهُ

1502 - Abdullah bin Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

“Peygamber sallallahu aleyhi veselleme elinin boğumlarıyla tesbih çekerken gördüm.”

İbn-i Kudame: Sağ eliyle dedi. [\[396\]](#)

١٥٠٣- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مِنْ بَيْتِ بَجْوَيْرِيَّةَ وَكَانَ اسْمُهَا بَرْةَ فَمَحْوَلٌ اسْمُهَا فَخَرَجَ وَهِيَ فِي مَضْلَاهَا

دَخَلَ وَهِيَ فِي مَضْلَاهَا فَقَالَ لَمْ تَرَ إِلَيَّ فِي مَضْلَاكِ هَذَا قَالَتْ نَعَمْ قَالَ

فَدَخَلْتُ بِغَدِيدِ أَرْبَعِ كَلِمَاتٍ ثَلَاثَ مَوَاقٍ لَوْ وَرِثْتُ بِمَا قَلْبُ لَوَزَنَتْهُنَّ

سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ عِنْدَ خَلْقِهِ وَرِضَا نَفْسِهِ وَزِينَةُ عَرْشِهِ وَمَدَادُ كَلِمَاتِهِ

1503 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Hz. Cüveyriye'nin namazgâhında iken onun yanından çıktı. (Cüveyriye'nin ismi Berre idi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem onun ismini değiştirmişti.) Rasûlullah evden çıktığında o namaz kıldığı yerde idi. Sonra döndü Cüveyriye'yi yine namazgâhında buldu. Rasûlullah ona:

– “Hala şu namazgâhında mısın” buyurdu. Cüveyriye (Validemiz), “Evet”, dedi. Peygamber Efendimiz, “Ben senden sonra dört kelimeyi üçer defa söyledim. Eğer benim söylediklerim senin (şu uzun zamanda) söylediklerinle tartılabilecek olsa onlar daha ağır gelirdi. O kelimeler şunlardır. (Allah’a mahlûkatının sayısı, zâtının rızâsı, arşının ağırlığı ve kelimelerini yazacak mürekkep kadar hamd ve tesbih ederim.) [\[397\]](#)

İZAH

Dualar, içinde bulunan lafızların durumuna göre birbirinden farklıdırlar. Hz. Cüveyriye'nin uzun zamanda okuduğu evrâdı ile Fahr-i Kâinatın okuduğu şu dört kelime tartılsa, bu kelimelerin daha ağır gelmesi, bu lafızların ifade ettiği manânın ehemmiyetinden dolayıdır.

۱۵۰۳ - حَدَّثَنِي أَبُو هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ أَبُو ذَرٍّ يَا رَسُولَ اللَّهِ ذَهَبَ

أَصْحَابُ الدُّثُورِ بِالْأَجُورِ يُصَلُّونَ كَمَا نُصَلِّي وَيُصُومُونَ كَمَا نَصُومُ وَلَهُمْ

نُصُولٌ أَمْوَالٍ يَتَصَدَّقُونَ بِهَا وَلَيْسَ لَنَا مَالٌ نَتَصَدَّقُ بِهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا أَبَا ذَرٍّ أَلَا أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ تُذَرِّكُ بِهِنَّ مَنْ سَبَقَكَ

وَلَا يُلْحَقُكَ مَنْ خَلْفَكَ إِلَّا مَنْ اتَّخَذَ بِوَجْهِ عَمَلِكَ، قَالَ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ

قَالَ فَكَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ كُلَّ صَلَاةٍ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَتَحَمُّدًا ثَلَاثًا

وَتَلَاثِينَ وَتَسْبِيحًا ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَتَحْمِيدَهَا بِلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ

لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ حُفِرَتْ لَهُ ذُنُوبُهُ وَلَوْ

كَانَتْ بِخَلِّ زَبَدِ الْبَحْرِ

1504 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ebû Zer radiyallahu anh, Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'e:

“Ey Allah'ın Rasûlü, sevapların hepsini servet sahipleri aldı götürdü. (Çünkü onlar) bizim gibi namaz kılıyorlar, bizim gibi oruç tutuyorlar. Onların fazla malları da var, sadaka veriyorlar, bizim ise sadaka verecek malımız yok,” dedi.

Peygamber Efendimiz ona, “Ey Ebû Zer, seni geçenlere seni yetiştirecek, senden geride olanlarını sana yetiştirmeyecek ancak senin amelin gibi yapanlar müstesna olan kelimeleri sana öğreteyim mi” buyurdu. Ebû Zer:

– Evet öğret. Ey Allah'ın Rasûlü! dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ona:

– “Aziz ve Celil olan Allah'a her namazın arkasından otuz üç defa tekbir getirirsin, otuz üç defa Elhamdülillah dersin, otuz üç defa subhanallah dersin ve Allah'tan başka ilah yoktur. O birdir, onun eşi benzeri yoktur. Mülk O'nundur, hamd O'nadır. O her şeye muktedirdir, dersin. Kim bunu söylerse denizin köpüğü kadar günahı da olsa afedilir” buyurdu.

360 - SELAM VERİNCE OKUNACAK DUÂ

١٥٠٥- عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ كَتَبَ مُعَاوِيَةُ إِلَى الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ

أَيُّ شَيْءٍ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِذَا سَلَّمَ مِنْ

السَّلَامَةِ فَأَمْلَأَهَا الْمُغِيرَةُ عَلَيْهِ وَكَتَبَ إِلَى مُعَاوِيَةَ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ

وَلَهُ الْخَنْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ أَللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلَا

مُعْطِيٍّ لِمَا مَنَعْتَ وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَبْدِ بِشَيْءٍ

1505 - Muğîre bin Şu'be radiyallahu anh'ın azatlısı Verrâd'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Hiz. Muaviye, Muğîre bin Şu'be'ye mektup yazarak, “Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem selâm verince ne derdi,” diye sordu.

Muğîre bin Şu'be de azatlısına (Verrâd'a) şunları yazdırıp Muaviye'ye gönderdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle derdi: “Allah'tan başka ilah yoktur. O birdir, O'nun eşi, benzeri, dengi yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'nadır, O her şeye muktedir, Ey Allah'ım senin verdiğine kimse mani olamaz, senin vermediğini kimse vermeye güç yetiremez. Servet sahibinin senin indinde serveti menfaat veremez, (ancak güzel ameli menfaat verir.) [398]

١٥٠٦- عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الزُّبَيْرِ عَلَى الْمَنبَرِ

يَقُولُ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا انْصَرَفَ مِنَ الصَّلَاةِ يَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْخَزَائِنُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ أَهْلُ

النِّعْمَةِ وَالْفَضْلِ وَالْثَنَاءِ الْحَسَنِيِّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ

كَرِهَ الْكَافِرُونَ

1506 - Ebû Zübeyr radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Abdullah bin Zübeyr'in minber üzerinden şunları konuştuğunu işittim: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namazı bitirince şöyle derdi: “Allah'tan başka ilâh yoktur. O birdir, O'nun şeriki yoktur, mülk O'nundur. Hamd O'nadır. O her şeye muktedir, Allah'tan başka ilâh yoktur. Din Kâfirler hoş görmeseler de, nimet fazilet ve güzel senâya lâyıktır, Allah'tan başka Allah yoktur, din yalnız ona has kılınmıştır. Kâfirler hoş görmeseler de.”[399]

١٥٠٧- عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ قَالَ كَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ يُحَلِّلُ فِي دُبُرِ

كُلِّ صَلَاةٍ فَذَكَرَ نَحْوَ هَذَا الدُّعَاءِ زَادَ فِيهِ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ لَا

إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَا نَعْبُدُ إِلَّا إِيَّاهُ لَهُ الْبَعْثَةُ وَسَاقِ بَقِيَّةُ الْحَدِيثِ

1507 - Ebû Zübeyr radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Abdullah bin Zübeyr her namazın arkasından tehlil okurdu, (deyip) bir önce geçen şu duâ gibi anlattı. Bu rivâyetinde “O’na ibadete, O’nun yasaklarından kaçmaya (kendi başımıza) gücümüz yetmez. Ancak Allah’ın güç ve kuvvet vermesiyle yeter. Başkasına tapmaz, biz ancak Allah’a ibadet deriz. Nimet onundur.” kelimelerini ziyâde etti ve hadisin kalan kısmını sevketti.^[400]

١٥٠٨ - عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ قَالَ سَمِعْتُ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: وَقَالَ سَلِيمَانُ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي دُبُرِ صَلَاتِهِ أَللَّهُمَّ رَبَّنَا وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ أَنَا شَهِيدٌ أَنَّكَ أَنْتَ الرَّبُّ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ، أَللَّهُمَّ رَبَّنَا وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ أَنَا شَهِيدٌ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ، أَللَّهُمَّ رَبَّنَا وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ أَنَا شَهِيدٌ أَنَّ الْبَيَّةَ كُلَّهَا إِخْوَةٌ، أَللَّهُمَّ رَبَّنَا وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ اجْعَلْنِي مُخْلِصًا لَكَ وَأَهْلِي فِي كُلِّ سَاعَةٍ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ اسْمِعْ وَاسْتَجِبْ، اللَّهُ أَكْبَرُ الْأَكْبَرِ، أَللَّهُمَّ نَوِّرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قَالَ سَلِيمَانُ بْنُ دَاوُدَ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ اللَّهُ أَكْبَرُ الْأَكْبَرِ حَسْبِي اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ اللَّهُ أَكْبَرُ الْأَكْبَرِ

1508 - Zeyd bin Erkam radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in şöyle dediğini işittim. - Râvî Süleyman bin Davûd: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namazlarının sonunda şöyle buyururdu diye rivâyet etti: “Ey bizim Rabbimiz ve her şeyin Rabbi! Ben şehâdet ederim ki şüphesiz sen Rabsın, birsin senin eşin dengin

yoktur. Ey bizim ve her şeyin Rabbı olan Allah'ım! Şüphesiz ben şahidim ki Muhammed sallallahu aleyhi vesellem senin kulun ve elçindir. Ey bizim ve her şeyin Rabbı olan Allah'ımız! Şüphesiz ben şahidim ki kulların hepsi kardeşirler. Ey bizim ve her şeyin Rabbı olan Allah'ımız beni ve ehlimi dünya ve ahiretin her saatinde sana (ibadette) ihlâslı kıl, Ey Celâl ve ikrâm sahibi olan Allah'ım! Yalvarışımı işitirsin kabul eyle. Allah en büyüktür. Bütün göklerin ve yerin nuru Allah'tır."

Râvîlerden Süleyman bin Dâvud'un rivâyeti şöyledir. "Göklerin ve yerin Rabbı Allah'tır, Allah Büyüklerin Büyüğüdür. Allah bana kâfidir ne güzel vekildir. Allah büyüktür."

١٥٠٩- عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ إِذَا سَلَّمَ مِنَ الصَّلَاةِ قَالَ اللَّهُمَّ اخْضِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ

وَمَا أَسْرَزْتُ وَمَا أَغْلَنْتُ وَمَا أَسْرَفْتُ وَمَا أَنْتَ أَغْلَمُ بِهِ مِنِّي أَنْتَ الْمُقَدِّمُ

وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ

1509 - Ali bin Ebû Tâlib radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namazdan selâm verince şöyle buyurdu: "Ey Allah'ım, benim önce geçen günahlarımı, sonraya bıraktığım kusurlarımı, açık ve gizlediğimi ve benim yaptığım günahlarımı sen benden daha iyi bilirsin. (Dilediğini) öne geçiren de sensin, sonraya bırakan da. Başka ilâh yok, ancak sen varsın." [401]

١٥١٠- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْعُو

رَبِّ أَجَنِّي وَلَا تُؤْمِنْ عَلَيَّ وَأَنْصُرْنِي وَلَا تَضُرْ عَلَيَّ وَأَمْكُرْ لِي وَلَا تَمَكِّرْ

عَلَيَّ وَأَهْلِبْنِي وَيَبْسِرْ هُدَايَ إِلَيَّ وَأَنْصُرْنِي عَلَى مَنْ بَغَى عَلَيَّ اللَّهُمَّ

اجْعَلْنِي لَكَ شَاكِرًا لَكَ ذَاكِرًا لَكَ رَاجِيًا لَكَ بَطْرًا عَاكِفًا لَكَ مُجْتَبِيًا

رَبِّ تَقَبَّلْ تَوْبَتِي وَأَغْسِلْ حَوْبَتِي وَأَجِبْ دَعْوَتِي وَبُخِّثْ حُجَّتِي وَأَهْدِ

قَلْبِي وَسَدِّدْ لِسَانِي وَاسْلُكْ سَبِيلَ سَخِيمَةِ قَلْبِي

1510 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle duâ ederdi:

“- Allah’ım lehime olan yerde bana yardım et, aleyhime olan şeylere yardım etme. Bana yardım et, aleyhime olan şeylere yardım etme. Bana değil, aleyhimde olanlara tuzak kur, bana hidayet et, hidayet yollarını bana kolay kıl. Aleyhime azgınlık edenlere karşı bana yardım et. Allah’ım beni sana şükredici kıl, seni zikredicilerden eyle, senden korkanlardan kıl. Sana itaatkâr kıl. Sana sevgiyle, korkuyla dönenlerden eyle. Ey Rabbım tevbeni kabul eyle, günahımı yıka, duamı kabul eyle, delilimi sabit kıl, kalbimi hidayette kıl, dilime doğruyu söylet, kalbimdeki haset, kin ve karanlığı yok et Allahım.”^[402]

İZAH

Muhbit: Tevazu etmek, huşulu olmak.

Havb: Büyük günahlar.

Veslül: Öldür, demektir.

Sahime: Kalp karanlığı, haset, kin demektir.

١٥١١- عَنْ سُفْيَانَ قَالَ سَمِعْتُ عُمَرَو بْنَ مَرْثَدَةَ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ قَالَ

وَيَسِّرْ الْهُدَى إِلَيَّ وَلَمْ يَقُلْ هُدَايَ

1511 - Süfyân radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Amr bin Mürre'yi yukarıda geçen hadisi aynı isnad ve aynı manâda rivâyet ettiğini işittim. O rivâyetinde (hidayeti bana kolay kıl) dedi (hidayetimi) demedi.

١٥١٢- عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا سَلَّمَ قَالَ:

اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ سَمِعَ سُفْيَانَ بْنَ عُثْرَةَ قَالَ قَالَ أَبُو ثَعْلَبَةَ عَنْ عَدِيٍّ

1512 - Aişe radiyallahu anha'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem namazdan selâm verdiğiinde,
“Allah’ım selâm sensin, selâm da sendendir. Sen yüceler yücesisin. Ey
Celâl ve ikram sahibi” buyurdu.

Ebû Dâvud dedi ki: Süfyân, Amr Bin Mürre'den sema yoluyla hadis
almıştır. Alimler bu hadislerin sayısının on sekiz olduğunu söylerler.^[403]

١٥١٣- عَنْ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ النَّبِيَّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنْصَرِفَ مِنْ صَلَاتِهِ اسْتَعْفَرَ ثَلَاثَ

مَرَّاتٍ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ فَذَكَرَ مَعْنَى حَدِيثِ عَائِشَةَ

1513 - Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellemin azatlısı Sevbân radiyallahu
anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namazdan ayrılmak istediğinde üç
defa Allah’a istiğfar eder, sonra “Ey Allah’ım Allahumme...” buyururdu.
Râvî bir önce geçen Aişe radiyallahu anha hadisinin manâsının aynısını
rivâyet etti.^[404]

361 - İSTİĞFAR

١٥١٤- عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ

اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَصْرُ مَنْ اسْتَعْفَرَ وَإِنْ عَادَ فِي الْيَوْمِ

سَبْعِينَ مَرَّةً

1514 - Ebû Bekir Es-Sıddîk radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “İstiğfar eden kimse (günahlara)
günde yetmiş defa avdet etmiş olsa da ısrar etmiş sayılmaz.”^[405] buyurdu.

١٥١٥- عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ الْأَعْوَى الْمُزَنِيِّ قَالَ سَمِعْتُ فِي حَدِيثِهِ

وَكُنْتُ لَهُ صَاحِبَةً قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّهُ لَيُغْفَرُ

عَلَى قَلْبِي وَإِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ فِي كُلِّ يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ

1515 - Ebû Bürde ve Eġarr-ı Müzenî radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “Gerçek şu ki: (Bazen) Kalbimin perdelendiği olur. Bu sebeple ben Allah’a günde yüz defa istiğfar ederim.”^[406]

İZAH

Yuġânî: perdelenme, kapanma ve örtülme demektir.

١٥١٦- عَنْ ابْنِ عُثْمَرَ قَالَ: إِنْ كُنَّا لَنَتَعَمَّدُ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فِي الْمَجْلِسِ الْوَاجِبِ مِائَةَ مَرَّةٍ رَبِّ الْغَفِيرِ لِي وَتُبَ عَلَيَّ إِنَّكَ أَتَى

التَّوَابِ الرَّحِيمِ

1516 - İbn-i Ömer radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Biz Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in, bir mecliste yüz defa, “Rabbim beni mağfiret et. Tevbemi kabul buyur, sen tevbeleri kabul eden ve kullarına acıyansın,” dediğini sayardık. ^[407]

١٥١٧- سَمِعْتُ هِلَالَ بْنَ يَسَارٍ بْنَ زَيْدٍ مَوْلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يُخْبِرُنِي عَنْ جَدِّي أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

لَهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ قَالَ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ

الْقَيُّومُ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ غُفِرَ لَهُ وَإِنْ كَانَ قَدْ فُوتَ مِنَ الرَّحْمَةِ

1517 - Hilâl bin Yesâr bin Zeyd babası Yesâr'dan, Resulullah'ın azatlısı olan dedesi Zeyd'in Hz. Peygamber'i şöyle buyururken işittiğini rivâyet etmiştir: “Her kim Allah'tan başka Allah yok ancak O, hayat sıfatıyla muttasıf ve kayyum olan Allah vardır. Ben ona tövbe ederim derse harpten bile kaçmış olsa günahı affolunur,”

İZAH

Bu hadis-i şerifi okuyarak harpten kaçanın günahı af oluyormuş, şu halde harpten kaçmak büyük bir günah değilmiş zannına kapılmak, büyük günahlardandır. Kumandanın düşmanı çember içine almak için merkezde bulunan bölüğe geri çekilmesini emredip onların bu emre uyarak geri çekilmesi müstesna, ölüm korkusu, aile hasreti için harpten kaçarak ırzını, namusunu, dinini, memleketini, millet ve sancağını, düşmana teslim etmek büyük hainliktir. Bu hadis-i şerif bu istiğfarın sevabının büyüklüğünü ifade eder, yoksa harpten kaçanlar bu istiğfarı okurlarsa af edilirler demek manâsına değildir. Milletlerin kanunlarında en büyük suç harpten kaçmaktır. İslâm'da imandan sonra en büyük farz cihaddır. En utanç verici suç harpten kaçmaktır. Savaşanların büyük bir kısmının bunu işlediğini düşünün. Memleket düşman çizmesi altında kaldığı gibi, kendileri de öldürülürler. [408]

١٥١٨- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ حَدَّثَهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَزِمَ الْإِسْتِغْفَارَ جَعَلَ اللَّهُ لَهُ مِنْ كُلِّ عَيبٍ مَخْرَجًا وَمِنْ

كُلِّ هَمٍّ قَرَجًا وَرَزَقَهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ

1518 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem: “Kim istiğfara devam ederse, Allah ona her darlıktan bir çıkış her kederden bir ferahlık ihsan eder ve o kimseyi ümid etmediği yerden rızıklandırır” buyurdu. [409]

١٥١٩- عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ شُهَيْبٍ قَالَ: سَأَلَ قَتَادَةَ أَنَسًا أَيُّ دَعْوَةٍ

كَانَ يَدْعُو بِهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكْثَرَ قَالَ كَانَ أَكْثَرَ دَعْوَةٍ

يَدْعُو بِهَا أَللَّهُمَّ وَنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ

النَّارِ وَزَادَ زِيَادَةً وَكَانَ أَنَسُ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَدْعُوَ بِدَعْوَةٍ دَعَا بِهَا وَإِذَا أَرَادَ أَنْ

يَدْعُوَ بِدَعَاءٍ دَعَا بِهَا فِيهَا

1519 - Abdülaziz bin Suhayb radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Katâde radiyallahu anh Hz. Enes'e, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem hangi duâ ile daha çok duâ ederdi, diye sordu. Enes radiyallahu anh;

– “Rasûlullah'ın en çok yaptığı dua, “Ey Allah'ım! Ey bizim Rabbimiz! Bize dünyada da ahirette de hasene (dünya ve ahiretin maddi ve manevi güzelliklerini) ver. Ve bizi cehennem azabından koru. Abdulaziz bin Suhayb şunu ziyaret etti. “Enes radiyallahu anh kısaca bir duâ yapmak istediği vakit, bu duayı okurdu. Ve bir daha uzun duâ etmek arzu ettiğinde, diğerleri arasında bu duayı da okurdu.”^[410]

١٥٢٠- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلٍ بْنِ حَنْظَلَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ مَنَّاكَ اللَّهُ الشَّهَادَةَ بِعِدْقٍ بَلَّغَهُ اللَّهُ عَنَّا رِزْقَ

الشُّهَدَاءِ وَإِنْ مَاتَ عَلَى فِرَاشِهِ

1520 - Ebû Ümâme bin Sehl bin Huneyf'ten o da babasından rivâyet ettiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “Kim sıdk ile Allah'tan şehitlik isterse, yatağında ölse bile, Allah onu şehitlerin derecesine yükseltir.” ^[411]

١٥٢١- عَنْ أَسْمَاءَ بْنِ الْحَكَمِ الْقَزَارِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيًّا رَضِيَ

اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ كُنْتُ رَجُلًا إِذَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ خَلَيْتًا نَفَعَنِي اللَّهُ بِتَمَنَاءٍ أَنِّي يَتَّقَنِي وَإِذَا خَلَفَنِي أَخَذَ مِنْ

أَصْحَابِهِ إِشْتِخْلَفْتُهُ فَإِذَا خَلَفَ لِي صَدَّقْتُهُ قَالَ وَخَلَفَنِي أَبُو بَكْرٍ وَصَدَّقَ

أَبُو بَكْرٍ أَنَّهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَا مِنْ

عَبْدٍ يُذْنِبُ ذَنْبًا فَيُحْسِنُ الطُّهُورَ ثُمَّ يَقُومُ فَيُصَلِّيَ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ يَسْتَغْفِرُ اللَّهَ

إِلَّا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ ثُمَّ قَرَأَ هَذِهِ الْآيَةَ «وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا

أَنفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ» إِلَى آخِرِ الْآيَةِ

1521 - Esmâ bin Hakem El-Fezâri radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ali radiyallahu anh'ın şöyle dediğini işittim: “Ben öyle kimseyim ki Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'den bir hadis-i şerif işittiğim zaman Allah Tealâ'nın dilediği ölçüde ondan faydalanırım. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ashabından bir kimse bana hadis-i şerif haber verdiğinde yemin ettiriyordum. Eğer benim teklifim için yemin ederse, o hadis-i şerif hakkında o kimseyi tasdik ederdim. Ebû Bekir radiyallahu anh bana bir hadis haber verdi. Ebû Bekir radiyallahu anh sözlerinde doğru idi. O şöyle anlattı. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in şöyle dediğini işittim, “Herhangi bir kul bir günah işler (arkasından) güzelce temizlenir, sonra kalkar iki rekât namaz kılarsa sonra Allah'a istiğfar ederse, Allah onu affeder.” Sonra Rasûlullah: “Ol kimseler ki bir fuhşiyat yaptıklarında veya nefislerine zulümde bulunduklarında Allah'ı zikrederler.” (Ali İmran 135) âyetini sonuna kadar okudu.^[412]

١٥٢٢- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

أَخَذَ بِيَدِي وَقَالَ يَا مُعَاذُ وَاللَّهِ إِنِّي لَأُحِبُّكَ وَاللَّهُ إِنِّي لَأُحِبُّكَ فَقُلْ

أَوْصِيكَ يَا مُعَاذُ لَا تَدْعُنِي فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ تَقُولُ اللَّهُمَّ اجْزِئْ عَنِّي

ذُنُوبِي وَشُكْرِي وَحَسَنَ عِبَادَتِي وَأَوْصِي بِذَلِكَ مُعَاذُ الصَّنَابِغِيِّ

وَأَوْصِي بِهِ الصَّنَابِغِيُّ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ

1522 - Muaz bin Cebel radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem onun elini tuttu ve “Ey Muaz! Allah’a yemin ederim ki ben seni seviyorum, Allah’a yemin ederim ki ben seni seviyorum. Ey Muaz! Sana vasiyet ediyorum. Her namazın arkasından (Allahım senin zikrine, şükrüne ve sana ibadet etmeme bana yardım et) duasını terk etmemeni vasiyet ederim.” Hz. Muaz bunu Sunabihîyye vasiyet etti. Sunabihî de Ebû Abdurrahman’a tavsiye etti. [413]

١٥٢٣- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ أَنْ أَقْرَأَ بِالْمُعَوَّذَاتِ دُبُرَ كُلِّ صَلَاةٍ

1523 - Ukbe bin Âmir radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bana her namazın arkasından muavvizât (Nas ve Felâk) sûrelerini okumamı emretti. [414]

١٥٢٤- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

يُعِجِبُهُ أَنْ يَدْعُو ثَلَاثًا وَيَسْتَغْفِرَ ثَلَاثًا

1524 - Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem üç defa duâ ve üç defa istiğfar etmekten hoşlanır.

١٥٢٥- عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ عُمَيْسٍ قَالَتْ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَلَا أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ تَقُولِينَهُنَّ مِنْهُ الْكَزْبُ أَوْ فِي الْكَزْبِ

اللَّهُ اللَّهُ رَبِّي لَا أُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا

1525 - Esmâ bint-i Umeys radiyallahu anha’dan rivâyet edildiğine göre o dedi ki:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bana “Sana sıkıntı anında veya sıkıntı içerisinde iken okuyacağın kelimeleri öğreteyim mi?” dedi ve “Allah, Allah benim Rabbim, ben ona hiçbir şeyi ortak tutmam, dersin” buyurdu. [415]

١٥٢٦- أَنَّ أَبَا مُوسَى الْأَشْعَرِيَّ قَالَ: كُنْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَلَمَّا دَنَوْا مِنَ الْمَدِينَةِ تَكَبَّرَ النَّاسُ
وَرَقَعُوا أَمْوَاتَهُمْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا أَيُّهَا
النَّاسُ إِنَّكُمْ لَا تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا إِنَّ الَّذِي تَدْعُونَهُ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ
أَعْتَابِي رِكَابِكُمْ ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا أَبَا مُوسَى
أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى كَثْرٍ مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ؟ فَقُلْتُ: وَمَا هُوَ؟ قَالَ: لَا حَوَیْ
وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

1526 - Ebû Musa el-Eş'arî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Bir seferde ben Rasûlullah'ın maiyetinde bulunuyordum. Medine'ye yaklaşıncâ nâs seslerini yükselterek tekbir getirdiler. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem: “Ey nâs siz(kulakları) sağıra ve gâibe duâ etmiyorsunuz, kendisine yalvardığınız, sizin aranızda ve bineklerinizin boyunları arasındadır,” Sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Ey Ebâ Musa! Seni Cennet hazinelerinden bir hazineye delâlet edeyim mi?” buyurdu. Ben:

– O nedir, dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

– “Lâ havle velâ Kuvvete illâ Billah'tır (ibadete güç, kötülükten kaçmaya kuvvet yok ancak Allah'ın yardımıyla var)” buyurdu.

İZAH

Bu hadis-i şerif bize tekbir ve tesbihi içimizden huzurla okumamızı talim ediyor. Çünkü Allah kulun gönlünden geçeni dahi bilir ve işitir. Allah'ımız kullarının arasında olmasa da kullarına sıfatları ile yakın olmasından kinâyedir. Bu kelimelerin Cennet hazinelerinden oluşu, bu kelimelerin o dereceye ve manevî sermayeye ermeye vesile oluşlarıdır. Bu hadiseye konu olan sefer Hayber seferî dönüşü idi.

١٥٢٧- عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ أَنَّهُمْ كَانُوا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُمْ يَتَضَعَّدُونَ فِي بُيُوتٍ فَجَمَلَ رَجُلٌ كَلِمًا عَلَا الشَّيْءُ نَادَى

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ فَقَالَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّكُمْ لَا تَتَذَوْنَ أَصَمَ وَلَا غَائِبًا ثُمَّ قَالَ يَا عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ فَذَكَّرَ مَعَهُ

1527 - Ebû Musa el-Eş'arî radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Ashab Rasûlullah ile birlikte bir yokuşu tırmanırken bir kimse her tümseği çıkışta yüksek sesle: “Allah’tan başka ilah yoktur. Allah büyüktür” diye bağıırıyordu. Nebî sallallahu aleyhi vesellem, “Şüphesiz siz sağıra ve gâibe çağırılmıyorsunuz” buyurdu. Sonra (Ey Abdullah bin Kays) buyurdu. Râvî bundan sonra, önce geçen hadisin manâsını zikretti.

İZAH

Abdullah bin Kays; Ebû Musa el-Eş'arî'dir.

١٥٢٨- عَنْ أَبِي مُوسَى بِهَذَا الْحَدِيثِ وَقَالَ فِيهِ: فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ ارْزُقُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ

1528 - Ebû Musa'dan önceki hadis rivâyet edildi. Ve bu hadiste Nebî sallallahu aleyhi vesellem “Ey nâs, nefislerinize acıyın, merhamet edin” buyurdu. [416]

١٥٢٩- أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ مَنْ قَالَ رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا وَجَبَتْ

لَهُ الْجَنَّةُ

1529 - Ebû Saîd el-Hudrî radiyallahu anh'dan rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “kim rab olarak allah’a, din olarak islâma, resûl olarak muhammed sallallahu aleyhi vesellem’e razıyım derse ona cennet vâcib olur” buyurdu.

١٥٣٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلَاةً وَاحِدَةً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ عَشْرًا

1530 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Kim bana bir defa salavât-ı şerife getirirse Allah da ona on defa salavat getirir (Rahmet ve merhamet eder)” buyurdu. [\[417\]](#)

١٥٣١- عَنْ أُوَيْسِ بْنِ أُوَيْسٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
إِنَّ مِنْ أَفْضَلِ أَلِفَامِكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَأَكْثِرُوا عَلَيَّ مِنَ الصَّلَاةِ فِيهِ فَإِنَّ
صَلَاتِكُمْ مَقْرُوضَةٌ عَلَيَّ قَالَ: فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَكَيْفَ تُعْرَضُ صَلَاتُنَا
عَلَيْكَ وَقَدْ أُرْسَتْ قَالَ يَقُولُونَ بَلَيْتَ قَالَ إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عَزَمَ عَلَيَّ
الْأَرْضِ أَجْسَادَ الْأَنْبِيَاءِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِمْ

1531 - Evs bin Evs radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Cum’a sizin en efdal günlerinizdendir. Sizin okuduğunuz salavat-ı şerifeler bana arz olunur” buyurdu. Ashab, “Ey Allah’ın Rasûlü! Bizim Salât ü (selamımız) sana nasıl arz olunur? Hâlbuki sen çürümüş olacaksın.” Râvî diyor ki: (Erimte = çürüdü) yerine (beliye = çürüdün) lafzını söylerler.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Şüphesiz yüce olan Allah toprağa peygamberlerin cesetlerini yemeyi haram kıldı” buyurdu. [\[418\]](#)

362 - AİLE VE MALIN ALEYHİNE BEDDUA YAPMAKTAN NEHY

١٥٣٢- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَدْعُوا عَلَيَّ أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَدْعُوا عَلَيَّ أَوْلَادَكُمْ وَلَا تَدْعُوا عَلَيَّ خَدَبِكُمْ وَلَا تَدْعُوا عَلَيَّ أَمْوَالِكُمْ لَا تَوَاقِفُوا مِنِّي اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى سَاعَةً نَبِيلَ فِيهَا عَطَاءٌ فَيَسْتَجِيبُ لَكُمْ

1532 - Câbir bin Abdullah radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu:

“Nefisleriniz aleyhine, çocuklarınız aleyhine, hizmetçileriniz aleyhine, mallarınız aleyhine duâ etmeyin. Allah'ın bir kabul ve ihsan saati vardır, o saate rastlamanın yoksa sizin aleyhteki duanızı kabul eder.”

İZAH

İnsanlar çok acelecidir, hasta olur, ölüm ister, çocuklara kızar, belâlarını ister, istediği şekilde yerini bulmayan malın helâkine duâ eder. Allah'ın bir kabul saati vardır. O saatlere rastlarsa kabul eder, sonunda duayı yapan da nedâmet eder.

363 - PEYGAMBER'DEN BAŞKASINA SALÂT OKUMAK

۱۵۳۲- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ امْرَأَةً قَالَتْ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ صَلِّ عَلَيَّ وَعَلَى زَوْجِي فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: صَلِّ

اللَّهُ عَلَيْكَ وَعَلَى زَوْجِكَ

1533 - Câbir bin Abdullah radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Bir kadın Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'e bana ve kocama salât et, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

– “Allah sana ve kocana salât (rahmet ve merhamet) etsin” buyurdu.

İZAH

Buradaki salâttan maksat duâ etmektir. Çünkü salât lafzının namaz, dua, salavat-ı şerife manâları vardır. Bu kadın Peygamberimize bana ve kocama duâ et, demiş oluyor. Efendimiz de bu kadın ve kocasına rahmetle duâ ediyor. Fahr-i Kâinat kimin hakkında duâ etmişse bahtiyar olmuşlardır. 1590 nolu hadise müracaat ediniz.

364 - MÜSLÜMANIN GIYABINDA DUA ETMEK

١٥٣٤ - عَنْ أَبِي الدُّدَّاءِ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَقُولُ إِذَا دَعَا الرَّجُلُ لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ قَالَتْ الْمَلَائِكَةُ آمِينَ وَلَكَ بِمِثْلِ

1534 - Ebû Derdâ radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Bir kimse mü'min kardeşine arkasından gaybına (iyilikle) duâ ederse, melekler kabul et yârab,” derler. “Ey duâ eden bir misli de sana olsun derler” buyurdu. [\[419\]](#)

١٥٣٥ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ النَّعَّاسِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ أَسْرَعَ الدُّعَاءِ إِبْجَابَةُ دَعْوَةِ غَائِبٍ لِغَائِبٍ

1535 - Abdullah bin Amr bin As radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Duaların en çabuk kabul edileni gâibin gâibe duasıdır” buyurdu. [\[420\]](#)

İZAH

Yüze karşı yapılan duaya riyâ karışabilir, arkadan yapılan duâ daha samimîdir. Mü'minin mü'mine duası daha çabuk kabul edilir. Çünkü insan günah işlemediği bir dille duâ etmeli ben mü'min kardeşimin dili ile günah işlemediğime göre onun benim için duası makbul olur.

ثَلَاثُ دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لَا شَكَّ فِيهِنَّ دَعْوَةُ الْوَالِدِ وَدَعْوَةُ الْمُسَافِرِ ١٥٣٦ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ

1536 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Üç duâ vardır ki; kabul olduklarında asla şüphe yoktur. Ana ve babanın duası, misâfirîn duası,

mazlumun duası” buyurdu. [421]

365 - BİR TOPLUMDAN KORKAN KİMSENİN OKUYACAĞI DUA

١٥٣٧- عَنْ أَبِي بُرْدَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ أَبَاهُ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا خَافَ قَوْمًا قَالَ اللَّهُمَّ إِنَّا نَجْعَلُكَ فِي نُحُورِهِمْ

وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شُرُورِهِمْ

1537 - Ebû Bürde bin Abdullah radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Ona da babası haber verdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “bir kavimden korktuğun zaman, ey Allah’ım, onların helâkına, boyunlarının uçurulmasına, seni vekil kılar ve onların şerrinden sana sığınırız,” buyururdu.

İZAH

Nahr: Göğsün boyna bitişen yeridir. Öküz ve develer nahrinden kesilir. Onun için deve ve sığır kesmeğe nahr denir. Burada nahrden maksat helâk edilmektir.

366 - İSTİHÂRE

١٥٣٨- حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّبِ أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُنَا الْإِسْتِخَارَةَ كَمَا يُعَلِّمُنَا

السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ يَقُولُ لَنَا إِذَا هُمْ أَحَدُكُمْ بِالْأَمْرِ فَلْيَرْجِعْ وَخَمْسِينَ مِنْ

غَيْرِ الْفَرِيضَةِ وَلْيَقُلْ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَجِيرُكَ بِجَلْمِكَ وَأَسْتَغْفِرُكَ بِقُدْرَتِكَ

وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ فَإِنَّكَ تَقْدِيرُ وَلَا أَقْدِيرُ وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ

وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ يُسَيِّئُ لِعَمَلِي

الَّذِي يُرِيدُ خَيْرًا لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَمَعَادِي وَعَاقِبَةُ أَمْرِي فَأَقْدِرْهُ

لِي وَيُسِّرْهُ لِي وَيَتَوَكَّلْ لِي فِيهِ أَللَّهُمَّ وَإِنْ كُنْتُ نَعَلْتُهُ شُرًّا لِي بِمَثَلِ الْأَوَّلِ

فَاصْرِفْني عَنْهُ وَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاقْدِرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ رَضِّنِي بِهِ أَوْ

قَالَ فِي عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ

1538 - Muhammed bin Münkedir radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

O, Câbir bin Abdullah'tan dinledi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Kur'andan bir sûre öğretircesine bize istihâreyi öğretirdi de bize; buyururdu ki; "Sizden biriniz bir iş düşündüğünde, farzdan başka iki rekât namaz kılsın ve şöyle duâ etsin (Ey Allah'ım senin ilmine istihare ederim, senin kudretinle senden kudret talep ederim, senin büyük olan fazlından isterim, senin gücün yeter, benimki yetmez, sen bilirsin ben bilmem, sen gayıpları çok çok bilensin. Allah'ım eğer bu (iş) ne ise aynen söyler) benim için dinim, maişetim, akibetim ve işlerimin sonu bakımından hayırlı ise, sen bilirsin onu benim için takdir et ve onu bana kolay kıl, onu bana bereketli eyle. Ey Allah'ım o iş senin ilminde benim için şerli ise, evvelki gibi dinim dünyam akibetim hakkında onu benden uzak kıl, beni de ondan uzak kıl, hayır her nerede olursa olsun onu bana takdir et ve beni o hayrınla râzı kıl, veya istihâre yapan kişi dünya ve ahiretim hakkında da" diyebilir. [422]

367 - İSTİÂZE

١٥٣٩- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يَتَعَوَّذُ مِنَ خَمْسِينَ مِنَ الشَّيْطَانِ وَالْبُخْلِ وَسُوءِ الْعُمُرِ وَفِتْنَةِ الْقُلُوبِ

وَعَذَابِ الْقَبْرِ

1539 - Ömer bin Hattab radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem beş şeyden Allah'a sığınır. "Korkaklıktan, cimrilikten, (faydasız günah içinde geçen) ömürden, kalbin

(haset, kin, küfür gibi) fitnesinden ve kabir azabından.” [423]

١٥٤٠- سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَعُوْذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْخُبْنِ

وَالْبُهْلِ وَالْهَزَمِ وَاَعُوْذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَاَعُوْذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا

وَالْمَمَاتِ

1540 - Enes bin Mâlik radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu:

“Ey Allah’ım âcizlikten, tembellikten, korkaklıktan cimrilikten, ihtiyarlıktan sana sığınırım, kabir azabından sana sığınırım. Diriliğin de ölümün de fitnesinden sana sığınırım.” [424]

١٥٤١- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: كُنْتُ أَتَخْدِمُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فَكُنْتُ أَسْمَعُهُ كَثِيرًا يَقُولُ اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَعُوْذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْخَزَنِ

وَوُطِّلِعَ الدِّينَ وَغَلَبَةِ الرِّجَالِ وَذَكَرَ بَعْضُ مَا ذَكَرَهُ النَّبِيُّ

1541 - Enes bin Mâlik radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’e hizmet ediyordum. Rasûlullah’ı çok kere şöyle duâ ederken işittim. “Allah’ım geçmişe ve geleceğe ait sıkıntılardan borçların ağırlığından ve düşmanların galebesinden sana sığınırım”[425]

١٥٤٢- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ كَانَ يُعَلِّمُهُمْ هَذَا الدُّعَاءَ كَمَا يُعَلِّمُهُمُ السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ يَقُولُ

اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ وَاَعُوْذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَاَعُوْذُ

بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ وَاَعُوْذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ

1542 - Abdullah bin Abbas radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem onlara Kur'an'dan bir sûre öğrettiği gibi şu duayı öğretirdi. “Ey Allah'ım, Cehennem azabından sana sığınırım, kabir azabından sana sığınırım. Deccaldan sana sığınırım, ölümün ve hayatın şerrinden sana sığınırım” buyurdu. [426]

١٥٤٢- عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَذْغُرُ

بِهَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ النَّارِ وَعَذَابِ النَّارِ وَمِنْ

شَرِّ الْغَنَى وَالْفَقْرِ

1543 - Aişe radiyallahu anha'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem:

Şu kelimelerle duâ ederdi. “Ey Allah'ım, cehennemin fitnesinden, cehennem ateşinden, zenginlik ve fakirliğin şerrinden sana sığınırım.” [427]

١٥٤٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ

اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَعُوْذُ بِكَ مِنَ الْفَقْرِ وَالْقِلَّةِ وَالذَّلَّةِ وَاَعُوْذُ بِكَ مِنْ اَنْ اُظْلَمَ

اَوْ اُظْلَمَ

1544 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle duâ buyurdu:

“Ey Allah'ım, fakirlikten, nafaka azlığından, zelillikten sana sığınırım. Başkasına zulüm etmekten ve (başkası tarafından) zulüm olunmaktan da sana sığınırım.” [428]

١٥٤٥- عَنْ أَبِي عُمَرَ ثَقَفَى كَانَ مِنْ دُعَاءِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ وَتَحْوِيلِ خَافِيَتِكَ وَفُجَاءَةِ

نِقْمَتِكَ وَجَمِيعِ سَخَطِكَ

1545 - Abdullah bin Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in dûası (şu cümlelerdi); “Ey Allah’ım, nimetin elden gitmesinden, verdiğin afiyetin değişmesinden, azabının ansızın gelip çatmasından ve hışmının hepsinden sana sığınırım.”

İZAH

Füc’e: Aniden Nekam: Azap, Saht: Gazap ve hışım demektir. Büyüklerin hışmına “Saht” umûmunkine “gazap” denir.

١٥٤٦- قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

يَدْعُو يَقُولُ اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَعُوْذُ بِكَ مِنَ الشَّقَاةِ وَالْیَقَاةِ وَشَوْءِ الْاَخْلَاقِ

1546 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle duâ ederdi: “Ey Allah’ım, sana karşı gelmekten, münâfıklıktan ve kötü huydan sana sığınırım.” [\[429\]](#)

İZAH

Şikak: Ayak yarığı, düşmanlık ve muhalefet manâlarına gelir, burada karşı gelmek demektir.

١٥٤٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَقْرَأُ اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَعُوْذُ بِكَ مِنَ الْجُوعِ فَإِنَّهُ يَنْسُ الضَّجِيعَ وَاعُوْذُ بِكَ مِنَ

الْحِيَاةِ فَإِنَّهَا يَنْسُبُ الْبَطَانَةَ

1547 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle duâ ederdi: “Allah’ım açlıktan sana sığınırım. Şüphesiz o kötü bir yatak arkadaşıdır. Hainlikten de sana sığınırım, zira o, pek kötü bir sırdaştır.” [\[430\]](#)

١٥٤٨ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ يَقُولُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْإِزْعِ مِنْ جِلْمٍ لَا يَنْفَعُ وَمِنْ قَلْبٍ

لَا يَخْشَعُ وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ وَمِنْ دُعَاءٍ لَا يُسْمَعُ

1548 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “Allah’ım, şu dört şeyden sana sığınırım. Menfaat vermeyen ilimden, senden korkmayan kalpten, doymayan nefisten, kabûle şâyân olmayan dûadan. [431]

١٥٤٩ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ حَدَّثَنَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ ضَلَاةٍ لَا تَنْفَعُ وَذَنْزٍ دُعَاءٍ آخِرٍ

1549 - Enes bin Mâlik radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle duâ buyurdu: “Ey Allah’ım, menfaat vermeyen namazdan, sana sığınırım,” Hz. Enes diğer bir duâ daha zikretti.

١٥٥٠ - عَنْ فُرْوَةَ بْنِ نُوَيْلٍ الْأَشْجَعِيِّ قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ أُمَّ

الْمُؤْمِنِينَ عَمَّا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْعُو بِهِ قَالَتْ:

كَانَ يَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا عَمِلْتُ وَمِنْ شَرِّ مَا لَمْ أَفْعَلْ

1550 - Ferve bin Nevfel el-Eşcaî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Müslümanların annesi Aişe radiyallahu anha'dan, “Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem hangi dûalarla yalvardığını sordum: Aişe radiyallahu anha Rasûlullah, “Ey Allah’ım, yaptıklarımın şerrinden ve yapmadıklarımın şerrinden sana sığınırım” cevabını verdi. [432]

١٥٥١ - عَنْ شُعْبَةَ بْنِ شَكْلٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ فِي خَبَرٍ أَبِي أَحْمَدَ

شَكْلٍ بْنُ حَمِيدٍ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ لِي دُعَاءٌ قَالَ قُلْ اللَّهُمَّ إِنِّي

أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ سَمْعِي وَمِنْ شَرِّ بَصَرِي وَمِنْ شَرِّ لِسَانِي وَمِنْ شَرِّ قَلْبِي

وَمِنْ شَرِّ مَنِي

1551 - Şüteyr bin Şekel radıyallahu anh'dan o da babasından rivâyet ettiklerine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e, "Ey Allah'ın Rasûlü bana bir duâ öğret," dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem de: "Ey Allah'ım! Kulağımın, gözümün, dilimin, kalbimin, benim şerrinden sana sığınırım (de)" buyurdu. [433]

١٥٥١- عَنْ أَبِي الْيَسْرِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

يَدْعُو اللَّهَ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَذَمِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ التَّرَدِّي وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ

الْعَزَقِ وَالْحَزَقِ وَالْهَزَمِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ يَتَخَبَّطَنِي الشَّيْطَانُ عِنْدَ الْمَوْتِ

وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ أَمُوتَ فِي سَبِيلِكَ مُذْبِرًا وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ أَمُوتَ لَدِيغًا

1552 - Ebû Yesar radıyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle duâ buyururdu:

"Ey Allah'ım yıkık (altında kalmak)tan, sarp yerden yuvarlanmaktan boğulmaktan, yanmaktan, ihtiyarlıktan sana sığınırım. Ölüm anında şeytanın beni çarpmasından sana sığınırım, senin yolundan dönmüş olarak ölmekten sana sığınırım. Akrep ve yılan tarafından da sokularak ölmekten de sana sığınırım." [434]

١٥٥٢- عَنْ أَبِي الْيَسْرِ زَادَ فِيهِ وَالْغَمَّ

1553 - Ebû Yesar radıyallahu anh'dan bir önceki hadis rivâyet edilmiş ve bu hadise "ve kederden de" sözü ilave edilmiştir.

١٥٥٣- عَنْ أَنَسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ

إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبَرَصِ وَالْجُنُونِ وَالْجَدَامِ وَسَيِّئِ الْأَسْقَامِ

1554 - Enes radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle duâ buyururdu: “Ey Allahım! Baras (alaca) hastalığından, delilikten, cüzzam hastalığından ve kötü (müzmin) hastalıklardan sana sığınırım.” [435]

١٥٥٥ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ الْمَسْجِدَ فَإِذَا هُوَ بِرَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ يُقَالُ لَهُ أَبُو أُمَامَةَ فَقَالَ يَا أَبَا أُمَامَةَ مَا لِي أَرَاكَ جَالِسًا فِي الْمَسْجِدِ فِي غَيْرِ وَقْتِ الْعَلَاءِ قَالَ هُمُومٌ لِرَمَثِي وَذُبُونٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَفَلَا أَعْلَمُكَ كَلَامًا إِذَا غُلْتَهُ أَذْهَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ هَمَّكَ وَقَضَى غَنكَ ذِيَّتَكَ قَالَ قُلْتُ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ قُلْ إِذَا أَصْبَحْتَ وَإِذَا أَمْسَيْتَ أَللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْفَجْبَنِ وَالْبَحْلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ غَلَبَةِ الدَّيْنِ وَقَهْرِ الرِّجَالِ قَالَ فَقَعَلْتُ ذَلِكَ فَأَذْهَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ هَمِّي وَقَضَى غَنِّي ذَنْبِي

1555 - Ebû Saîd El-Hudrî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Bir gün Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Mescid-i Nebevîye'ye girdi, bir de ne görsün. Ensardan Ebû Ümâme adındaki zât mescidde oturuyor. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ona, “Ey Ebû Ümâme sana ne oldu ki namaz vakti haricinde seni mescitte oturur görüyorum” buyurdu. Ebû Ümâme: “Ey Allah'ın Rasûlü! Yakama yapışan kederler ve borçlarım beni buraya getirdi,” cevabını verdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem;

– “Okuduğun zaman Allah'ın kederini gidereceği borcunu ödeteceği kelimeleri sana öğreteyim mi?” buyurdu. Ebû Ümâme:

– “Evet öğret, Ey Allah'ın Rasûlü,” dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bana:

– “Akşamladığın ve sabahladığın vakit, “Ey Allah’ım, gam ve kederden sana sığınırım, acizlik ve tembellikten sana sığınırım, korkaklık ve cimrilikten sana sığınırım, borçtan ve düşmanların kahrından sana sığınırım,” de buyurdu.

Rasûlullah’ın bu tavsiyesini yaptım. Aziz ve Celil olan Allah kederimi giderdi ve borcumu ödetti.

[339]. Tirmizî, Vitir Elvitru Leyse bihatm. n. 453; Neseî, Kıyyamülleyl, n. 1676; İbn-i Mâce, K. İkamet’is-Salât, B. Vitir. n. 1660

[340]. İbn-i Mâce, K. Vitir. Bâbu mâ câe fî vitri, n. 1168; Tirmizî, K. Vitir, b. Fazlı-l-Vitri, n. 452

[341]. Neseî, E. Salât, Muhafaza Alassalât, n. 462; İbn-i Mâce, İkâmeti-s-Salât, Farzı salavâtil hams, n. 1401

[342]. Müslim, K. Salâtü-l-Müsâfirîn bâbu Salâtil-Leyl, n. 749; Neseî, K. Kıyâmü Leyli, bâbü-l-Vitri bi-vâhidetin, n. 1693

[343]. Neseî, Kıyamülleyl-l-Kıraat fil vitir, n. 1730; İbn-i Mâce, İkameti’s-Sa’at, Ma yukrau, Fil vitir, n. 1171

[344]. Tirmizî, E. Vitir, bâbu mâ yakrau’fil-vitri, n. 463; İbn-i Mâce, K. İkamet-i-s-Salât, b. Mâcâe fî mâ yükreu fil-vitri, n. 1173

[345]. Tirmizî, E. Vitir. n. 476; Neseî, Vitir. n. 1746; İbn-i Mâce, K. İkamet’s Salât fî mâ yükreu fil-vitri n. 1178

[346]. Tirmizî, K. Deavât bâbu duâ-il-Vitri, n. 3561

[347]. Neseî, Vitir Kıraat Fil-vitir, n. 1733

[348]. İbn-i Mâce, İkâmeti-s-Salât, Men name an vitrihi, n. 1188; Tirmizî, e. Salât, bâbur-Raculi Yenâmü anil-Vitri, n. 465

[349]. Müslim, K. Salatü-l-Müsafirîn bâbu istihbâbu Salatid-duhâ, n. 721 Buhâri, K. Salatüd-duhâ, n. 73

[350]. Buhâri, Salâtul Misafirîn; Müslim, Salâtul Misafirîn, Salatilleyl, n. 745; Tirmizî, E. Salât, Vitir, n. 457; Neseî, K. Kıyâmu-l-Leyl b. Vaktîl-Vitri, İbn-i Mâce,

[351]. Tirmizî, e. Salât, B. Mubadereti-s-Subh bi-l-Vitri. n. 467; Müslim, s. Müsafirîn, b. Salatîl-Leyl, n. 750

[352]. Tirmizî, e. Salât bâbu kıraatı-l-leyli, n. 449; Neseî, K. Tehâret, n. 223

[353]. Buhâri, K. Vitir. Bâbu âhıra salâtihi vitrun. n. 31; Müslim, k. Salâti'l-Misafirîn, bâbu salât'il-Leyli, n. 751

[354]. Neseî, K. Kıyâmi-l-Leyli bâb-un-nehyi an vitreyini fileyletin, n. 1680; Tirmizî, E. Salât bâbu lâ Vitrâni fi leyletin, n. 470

[355]. Buhâri, K. İstihbabul Kunût, n. 676; Müslim, K. Mesâcid, n. 1076; Neseî, K. İftitah Kunut Fizzuhr, n. 1076

[356]. Tirmizî, E. Salât bâb-ul-Kunût fil-fecri, n. 401; Neseî, K. İftitahu-s-Salât bâb-ul-kunut fi salati-l-Mağribi, n. 1077

[357]. Buhâri, K. Salât, bâbu duâ-n-Nebîyyi sallallahu aleyhi vesellem... n. 33; Müslim, K. Salati-l-Müsafirîn, bâbu istihbâb-ul-Kunut, n. 675; Neseî, K. İftitah, n. 1074

[358]. Buhâri, K. Vitir Bâbu- Kunut Kable'r-rükû, n. 32; Müslim, K. Mesâcid Kunut, n. 677; Neseî, K. İftitâh Kunut fis-subhi, n. 1072; İbn-i Mâce, K. İkameti's-Salât, Kunut Kable'r-rükû, n. 1183

[359]. Müslim, K. Mesâcid, b. İstihbâbul-Kunut, n. 677

[360]. Neseî, K. Vitir. n. 1073

[361]. Buhâri, K. Salatîl-Misafirîn, B. İstihbabus-Salâti fi'l-Bent; Müslim, K. Salatîl-Misafirîn B. İstihbabu's-Salati fi'l-Bent, n. 781; Tirmizî, K. Salât, B. Fazlu't-Tatavvu, n. 450; Neseî, Kıyamü'l-Leyl Babül hassü ales-Salati fi'l-Büyüt, n. 1600

[362]. Buhâri, K. Ahır-ı-t-teheccüdi fi-l-Leyh bâb-ut-tatavvu fil beyti, n. 76/1; Müslim, K. Salâtil-Müsâfirîn bâbu Salâti-n nafileti fi beyti, n. 777; Tirmizî, K. E. Salât, n. 451; Neseî, K. Kıyamı-l-Leyl b. Mâcâe fi fazl'ı-t-tetavu fil beyti, n. 1099; İbn-i Mâce, K. İkâmeti-s-Salât, bâbu-t-tatavvu fil-beyti, n. 1377

[363]. Neseî, K. Kıyamü'l-leyl Tergıb fi'l-Kıyamül-Leyl, n. 116; İbn-i Mâce, K. İkâmeti's-Salât, n. 1336

[364]. İbn-i Mâce, K. İkâmeti's-Salât, b. Fimen eykaze ehlehu minelleyi, n. 1335

[365]. Buhâri, Fezallül-Kur'an, B. Hayrüküm men tealleme'l-Kur'an Timizi, Fezalilü-Kur'an, n. 2909 Neseî; İbn-i Mâce, Mukaddeme, n. 211

[366]. Buhâri, Müslim, Salâtil Misâfirin, B. Fazlıl mahiri bil Kur'an, n. 798 Neseî, Tirmizî, Sevâbü Kurân, n. 2906; İbn-i Mâce, K. Edeb, B. Sevabul Kur'an. n. 3779

[367]. Tirmizî, K. Sevab-ıl-Kur'ân bâbu fazl-ı müdâreseti, n. 2946; Müslim, K. Zikir bâbu fazl-ı-ictimai alâ tilavetil Kur'ân, n. 2699; İbn-i Mâce, K. Mukaddime, b. Fazlıl Ulemâ, n. 255

[368]. Müslim, K. Salati'l-Misafirîn, B. Kıraatul'-Kur'ân, n. 802

[369]. Buhâri, Tefsiri sûreti Hıcr; Tirmizî, Tefsiri sûretil-Hıcr, n. 3123

[370]. Buhâri, K. Tefsir ve fi Fazaili'l-Kur'ân, n. 20/6232/6; Neseî, K. İftitah, bâb-us-seb'il-Mesâni, n. 914; İbn-i Mâce K. Edeb, Bâbu Sevâbıl-Kur'an, n. 3785

[371]. Neseî, K. İftitah, Fatihatül-Kitâb, n. 916

[372]. Müslim, Salâtü'l-Müsafirîn, B. Fazlu Sureti'l-Kehf, n. 810; Tirmizî, K. Savâbil-Kur'an, b. 5. n. 2883

[373]. Buhâri, K. Fazâilil-Kur'an, n. 233; Neseî, K. İstiâze, n. 5438

[374]. Neseî, K. Kıyamul-Leyl, n. 1337

[375]. Tirmizî, K. Sevâbul Kur'ân, bâbu leyse fi, n. 2915; İbn-i Mâce, K. Edeb, n. 3780

[376]. Buhâri, K. Fazâilil Kur'an, n. 241/6; Tirmizî, K. Şemâil, n. 308; Neseî, K. İftitah, bâbu medd-ıs-savti, n. 1015; İbn-i Mâce

[377]. Tirmizî, Sevâbi'l-Kur'an, keyfe kânet kırâeti-n-Nebîyyi sallallahu aleyhi vesellem. n. 2924; Neseî, K. İftitah, bâbu tezyini-l-Kur'ani bi-s-Savti, n. 1023

[378]. Buhâri, K. Magazî ve Tefsir Müslim, K. Salatil - Müsâfirîn bâbü kırâatihi sallallahu aleyhi vesellem suretil fethi, n. 74; Tirmizî, Şemâil, bâbu kırâeti-r-Rasûli sallallahu aleyhi vesellem n. 312

[379]. Neseî, K. İftitah bâbu tezyinil-Kur'anı bi-s-savti, n. 1016; İbn-i Mâce, K. İkâmeti-s-Salâti babu husn-ıs-savti bil-Kur'ân, n. 1342

[380]. Buhâri, K. Fazâilil-Kur'an bâbu men lem Yeteğanne bi-Kur'an, n. 235/6; Müslim, K. Salâtil Müsafirîn, bâbu tahsini-s-Savti bi-l-Kur'an, n. 792; Neseî, K. İftitah bâbu tezyinil-Kur'anı bi-s-savti, n. 1018

[381]. Buhâri, K. Fazâilil-Kurani bâbu,; Müslim, K. Salatil misafirîn, bâb-ul Kur'anı ala seb'ati ahrufin, n. 818; Tirmizî, K. Kırâet, bâb-ul Kur'an Ünzile alâ seb'ati ahrufin, n. 2944; Neseî, K. İftitah, n. 937; Müsned, n. 158

[382]. Müslim, K. Salâtil misâfirîn; bâbü Kur'an-ı nezele alâ seb'ati, n. 821

[383]. Tirmizî, K. Deavât bâbud-duâi muhhul ibâdeti, n. 3369; İbn-i Mâce, K. Dua, bâbu fazl-ı-dua, n. 3828

[384]. Tirmizî, K. Deavât, n. 3475; Neseî, K. İftitah-ut-temcid, n. 1285

[385]. Buhâri, K. Dua, bâbu yüstecâbü li-l abdi mâ lem ya'cil, n. 92/8; Müslim, K. Dua, bâbü yüstecabü li-d-dâi mâ lem Ya'cil, n. 2735; Tirmizî, K. Deavât, bâbu men yestacilü fi duâ-ihî, n. 3384; İbn-i Mâce, K. Duâ babü Yüstecabü ehadiküm mâ lem.

[386]. Buhâri, K. Deavât, bâbu liya'zimi-l-meselete, n. 92/8; Müslim, K. Zikir, bâbul-azmü bi-d-duâi, n. 2678; Tirmizî, k. Dua, bâb-ul-azmi bi-l

mesele, n. 3492; İbn-i Mâce, K. Dua b. La yekulu-r-racülü iğfirlî în şî'te n. 3854

[387]. İbn-i Mâce, K. Dua, babu ref'il-yedeyni fid-duâ, n. 3866

[388]. Tirmizî, K. Deavât, bâbu fi keremillahi teâlâ, n. 3551; İbn-i Mâce, K. Duai, bâbu ref'il-Yedeyni fid-duâi, n. 3865

[389]. Tirmizî, K. Deavât, bâbu Câmi'd-dâvât, n. 3471

[390]. Neseî, K. İftitah, bâbud-duâi ba'de-z-zikri, n. 3301

[391]. İbn-i Mâce, K. Dua, bâbu ismillahil a'zami, n. 3855; Tirmizî, K. Deavât bâbu Câmi-d-deavâti, n. 3472

[392]. İbn-i Mâce, K. Hac, bâbu fazl-ıd-duâi- hacci, n. 2892

[393]. Neseî, K. İftitah bâbu-n-nehvi anil-işâreti bi-usbiayni, n. 1274; Tirmizî, K. Deavât babu fi keremillahi No: 3552

[394]. Tirmizî, K. Deavâtı bâbu-t-teavvuzi fi dübüri-s-Salâti, n. 3563

[395]. Tirmizî, K. Deavât, bâbu fazlı-t-tesbih, n. 3577

[396]. Neseî, K. İftitah, B. 294, n. 1356; Tirmizî, k. Deavât, bâbu akdi-t tesbihi bi-l-yedi, n. 3482

[397]. Neseî, K. İftitah bâbu âhâre min adedi-t-tesbihi, n. 1353; Müslim, K. Edeb, bâbu istihbabı tağyiri-l-ismi-l-kabîhî, n. 2140; Tirmizî, K. Duâi, b. Duâi-n-Nebîyyi sallallahu aleyhi vesellem, n. 3550; İbn-i Mâce, K. Duâ, n. 2808; Müsned, n. 2334

[398]. Buhâri, K. Salât, n. 214 -1; Müslim, K. Salât, n. 593; Neseî, K. İftitah, n. 1342

[399]. Müslim, K. Mesâcid, b. İstihbabu-z-zikri bâde-s-salâti, n. 594; Neseî, K. İftitah, n. 1340

[400]. Müslim, K. Mesâcid, b. İstihbabu-z-zikri, n. 593; Neseî, n. 1341

[401]. Tirmizî, K. Deavât, b. Mâ yekülû izâ kâme minel-Leyli, n. 3419

[402]. Tirmizî, K. Deavât, b. Duâi-n-Nebîyyi sallallahu aleyhi vesellem n. 3546

[403]. Müslim k. Salât, bâbu istihbâb-ız-zikri ba'de-s-salâti, n. 592; Tirmizî, E. Salât, n. 298; Neseî, K. İftitah, n. 1339; İbn-i Mâce, K. İkameti-s-Salât; bâbu mâ yukâlû ba'de-t-teslimi fî-s-Salât, n. 924

[404]. Müslim, K. İkamet-i-s-salât, b. Mâ yükâlû, n. 928; Neseî, n. 1338

[405]. Tirmizî, K. Deavât babü ma Esarra men-istağfere, n. 3554

[406]. Müslim, K. Zikir, bâbu istihbâbu-l-istiğfârı, n. 2702

[407]. Tirmizî, K. Deavât bâbü ma yekûlu izâ kâme min meclisihi, n. 3430; İbn-i Mâce, K. Edeb babul istiğfârı, n. 3814

[408]. Tirmizî, K. Deavât, bâbu fî duâi-d-deyfî, n. 3572

[409]. Müsned, n. 2248; İbn-i Mâce K. Edeb bâbul-istiğfâr, n. 3819

[410]. Buhâri, K. Duâ, bâbu kavli-n-Nebîyyi sallallahu aleyhi vesellem Rabbena Âtinâ n. 73/4; Müslim, K. Zikir, bâbu fazl-id-duâi bi Allahümme Âtinâ fî-d-dünya, n. 2690

[411]. Müslim, K. İmârati bâbu-l-istihbabı talebi-ş-şehâdeti, n. 1909; Tirmizî, K. Cihâd, bâbu fî men seele-ş-şehadete, n. 1653; Neseî, K. Cihâd, bâbu meselet-iş-şehadete, n. 1653; Neseî, K. Cihâd, bâbu meselet-iş-şehadeti, n. 3164; İbn-i Mâce, K. Cihâd, Kıtali fî sebillahi, n. 2797

[412]. Tirmizî, K. Tefsir, bâbu yemin sûreti, Âli İmran, n. 3009; İbn-i Mâce, K. İkameti-s-Salâti, bâb-us-salâti keffâratün, n. 1395

[413]. Neseî, K. İftitah, bâbu-d-duâ, n. 1304

[414]. Tirmizî, K. Sevâbil Kur'anı bâbu fil muavvizeteyni, n. 2903; Neseî, K. İftitâh bâbü emri bi kiraetil-muavvizâti, n. 1337

[415]. İbn-i Mâce, K. Dua, bâb-ud-duâi indel kürbi, n. 3882

[416]. Buhâri, K. Deavât, Müslim, K. Zikir ve duâ bâbu istihbâbı hafd-ıs-savtı, n. 2704; Tirmizî, K. Deavât bâbu men lem yeise lillahe yagdıbu aleyh, n. 3371; İbn-i Mâce, K. Edeb, bâbu (Lâ havle velâ kuvvete illâ billah), n. 3824

[417]. Müslim, K. Salât, bâb-us-salati alen-Nebîyyi sallallahu aleyhi vesellem, n. 408; Tirmizî, E. Salât, bâbu fazl-ıs-salâti alen-Nebîyyi sallallahu aleyhi vesellem, n. 485; Neseî, K. İftitah, bâbu fazl-ıs Salâti Nebîyyi sallallahu aleyhi vesellem, n. 1297

[418]. Neseî, K. Cuma bâbu iksâr-ıs-Salâti ale-n-Nebîyyi (a.s), n. 1375; İbn-i Mâce, K. Salât, bâbu fazl-ıl-Cum'ati, n. 1085

[419]. Müslim, K. Zikir ve duâ, bâbu fazl-ıd-duâi, n. 2732

[420]. Tirmizî, ebvâbi-l-Birr Bâbu da'veti-l ahi li ahîhi, n. 1981

[421]. Tirmizî, Ebvâbi-l-Birr Bâbu fî da'veti-l-vâlideyni, n. 1906; İbn-i Mâce, K. Dua, Bâbu da'veti-l-vâlidı ve-l-mazlûmi, n. 3862

[422]. Buhâri, E. Salât, Bâbu-t-tatavvui,; Tirmizî, E. Salât, Bâbu salâti-l-istihâre, n. 480; Neseî, K. Nikâh, Bâbu-l-istihâre, n. 3255; İbn-i Mâce, K. İkâmeti-s-Salât, Bâbu sa'ati-l-istihare, n. 1383

[423]. Neseî K. İstiâze, Bâbu-l istiâze min fitneti-s-Sâdri, n. 5445; İbn-i Mâce, K. Dua, Bâbu mâ teavveze minhü-n-Nebîyyi sallallahu aleyhi vesellem, n. 3844

[424]. Buhâri, Müslim, K. Zikr ve duâ, Bâbu-t-teavvuzi mine-l-aczi, n. 2706; Neseî, K. İstiâze, Bâbu-l-İstiâze mine-l-buhli, n. 5450

[425]. Buhâri, K. Cihâd; Tirmizî, K. Deavât, Bâbu-l-istiâze mine-l-hemmi, n. 3480; Müslim, Neseî, K. İstiâze, n. 5451

[426]. Müslim, K. Mesâcid, Bâbu mâ yüsteâzü minhu, n. 590; Neseî, K. Cenâiz, n. 2065; İbn-i Mâce, K. Dûa,; İmam Mâlik, K. Salât; Tirmizî, K. Deavât, Bâbu-istiâze min azâbi-l-kabri, n. 3488

[427]. Buhâri, Müslim, K. Zikr ve Duâ, b. Mâ yusteâzü minhu fi-s-salât, n. 589; Tirmizî, K. Deavât, b. Akdi-t-tesbihi bil-yedi, n. 3489; Neseî, K. İstiâze, n. 5468

[428]. Neseî, K. İstiâze, Bâbu-l-İstiâze mine-l-fakri, n. 5466

[429]. Neseî, K. İstiâze, Bâbu-l-istiâze mine-l-hıyâneti, n. 5473

[430]. Neseî, K. İstiâze, n. 5471

[431]. Neseî, K. İstiâze, Bâbu-l-İstâzeti min nefsin lâ teşbeu, n. 5469; İbn-i Mâce, K. Duâ, Bâbu-d-duâi Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, n. 3837; Tirmizî, K. Deavât, b. Mâ câe fi akdi-t-tesbihi bi-l-Yedi, n. 3878; Müslim, K. Duâ, Bâbu-t-teavvizi min şerri mâ amele, n. 3722

[432]. Müslim, K. Duâ, Bâbu-t-teavvuzi min şerri mâ amele, n. 2716; Neseî, k. İstiâze Bâbu-l-İstâzeti min şerri mâ amele, n. 5525; İbn-i Mâce, K. Duâ, Mâ teavveze minhü Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, n. 3839

[433]. Neseî, K. İstiâze Bâbu-l-istiâzeti min şerri-z-Zekeri, n. 5486; Tirmizî, K. Deavât, Bâbu-l-İstâzeti min şerri-s-Semi, n. 3487

[434]. Neseî, K. İstiâze Bâbu-l-istiâzeti mine-l-hasfî, n. 5533

[435]. Neseî, K. İstiâze Bâbu-l-istiâzeti mine-l-cünûn, n. 5495

[339]. Tirmizî, Vitir Elvitru Leyse bihatm. n. 453; Neseî, Kıyyamülleyl, n. 1676; İbn-i Mâce, K. İkamet'is-Salât, B. Vitir. n. 1660

[340]. İbn-i Mâce, K. Vitir. Bâbu mâ câe fi vitri, n. 1168; Tirmizî, K. Vitir, b. Fazlı-l-Vitri, n. 452

[341]. Neseî, E. Salât, Muhafaza Alassalât, n. 462; İbn-i Mâce, İkameti-s-Salât, Farzı salavâtil hams, n. 1401

[342]. Müslim, K. Salâtü-l-Müsâfirîn bâbu Salâtil-Leyl, n. 749; Neseî, K. Kıyâmü Leyli, bâbül-Vitri bi-vâhidetin, n. 1693

[343]. Neseî, Kıyamülley-l-Kıraat fil vitir, n. 1730; İbn-i Mâce, İkameti's-Sa'at, Ma yukrau, Fil vitir, n. 1171

[344]. Tirmizî, E. Vitir, bâbu mâ yakrau'fil-vitri, n. 463; İbn-i Mâce, K. İkamet-i-s-Salât, b. Mâcâe fî mâ yükreu fil-vitri, n. 1173

[345]. Tirmizî, E. Vitir. n. 476; Neseî, Vitir. n. 1746; İbn-i Mâce, K. İkamet's Salât fî mâ yükreu fil-vitri n. 1178

[346]. Tirmizî, K. Deavât bâbu duâ-il-Vitri, n. 3561

[347]. Neseî, Vitir Kıraat Fil-vitir, n. 1733

[348]. İbn-i Mâce, İkâmeti-s-Salât, Men name an vitrihi, n. 1188; Tirmizî, e. Salât, bâbur-Raculi Yenâmü anil-Vitri, n. 465

[349]. Müslim, K. Salatü-l-Müsafirîn bâbu istihbâbu Salatid-duhâ, n. 721
Buhâri, K. Salatüd-duhâ, n. 73

[350]. Buhâri, Salâtıl Misafirîn; Müslim, Salâtıl Misafirîn, Salatilleyl, n. 745; Tirmizî, E. Salât, Vitir, n. 457; Neseî, K. Kıyâmu-l-Leyl b. Vaktıl-Vitri, İbn-i Mâce,

[351]. Tirmizî, e. Salât, B. Mubadereti-s-Subh bi-l-Vitri. n. 467; Müslim, s. Müsafirîn, b. Salatıl-Leyl, n. 750

[352]. Tirmizî, e. Salât bâbu kıraatı-l-leyli, n. 449; Neseî, K. Tehâret, n. 223

[353]. Buhâri, K. Vitir. Bâbu âhıra salâtihi vitrun. n. 31; Müslim, k. Salâti'l-Misâfirîn, bâbu salât'il-Leyli, n. 751

[354]. Neseî, K. Kıyâmi-l-Leyli bâb-un-nehyi an vitreyni fileyletin, n. 1680; Tirmizî, E. Salât bâbu lâ Vitrâni fî leyletin, n. 470

[355]. Buhâri, K. İstihbabul Kunût, n. 676; Müslim, K. Mesâcid, n. 1076; Neseî, K. İftitah Kunut Fizzuhr, n. 1076

[356]. Tirmizî, E. Salât bâb-ul-Kunût fil-fecri, n. 401; Neseî, K. İftitahu-s-Salât bâb-ul-kunut fî salati-l-Mağribi, n. 1077

[357]. Buhâri, K. Salât, bâbu duâ-n-Nebîyyi sallallahu aleyhi vesellem... n. 33; Müslim, K. Salati-l-Müsâfirîn, bâbu istihbâb-ul-Kunut, n. 675; Neseî, K. İftitah, n. 1074

[358]. Buhâri, K. Vitir Bâbu- Kunut Kable'r-rükü, n. 32; Müslim, K. Mesâcid Kunut, n. 677; Neseî, K. İftitâh Kunut fis-subhi, n. 1072; İbn-i Mâce, K. İkameti's-Salât, Kunut Kable'r-rükû, n. 1183

[359]. Müslim, K. Mesâcid, b. İstihbâbul-Kunut, n. 677

[360]. Neseî, K. Vitir. n. 1073

[361]. Buhâri, K. Salatil-Misafirîn, B. İstihbabus-Salâti fi'l-Bent; Müslim, K. Salatil-Misafirîn B. İstihbabu's-Salati fi'l-Bent, n. 781; Tirmizî, K. Salât, B. Fazlu't-Tatavvu, n. 450; Neseî, Kıyamü'l-Leyl Babül hassü ales-Salati fi'l-Büyüt, n. 1600

[362]. Buhâri, K. Ahır-t-teheccüdi fi-l-Leyh bâb-ut-tatavvu fil beyti, n. 76/1; Müslim, K. Salâtil-Müsâfirîn bâbu Salâti-n nafileti fi beyti, n. 777; Tirmizî, K. E. Salât, n. 451; Neseî, K. Kıyamı-l-Leyl b. Mâcâe fi fazl'ı-t-tetavu fil beyti, n. 1099; İbn-i Mâce, K. İkâmeti-s-Salât, bâbu-t-tatavvu fil-beyti, n. 1377

[363]. Neseî, K. Kıyamü'l-leyl Tergıb fi'l-Kıyamül-Leyl, n. 116; İbn-i Mâce, K. İkâmeti's-Salât, n. 1336

[364]. İbn-i Mâce, K. İkâmeti's-Salât, b. Fimen eykaze ehlehu minelleyi, n. 1335

[365]. Buhâri, Fezallül-Kur'an, B. Hayrüküm men tealleme'l-Kur'an Timizi, Fezalilü-Kur'an, n. 2909 Neseî; İbn-i Mâce, Mukaddeme, n. 211

[366]. Buhâri, Müslim, Salâtil Misâfirin, B. Fazlıl mahiri bil Kur'an, n. 798 Neseî, Tirmizî, Sevâbü Kurân, n. 2906; İbn-i Mâce, K. Edeb, B. Sevabul Kur'an. n. 3779

[367]. Tirmizî, K. Sevab-ıl-Kur'ân bâbu fazl-ı müdâreseti, n. 2946; Müslim, K. Zikir bâbu fazl-ı-ictimai alâ tilavetil Kur'ân, n. 2699; İbn-i Mâce, K.

Mukaddime, b. Fazlil Ulemâ, n. 255

[368]. Müslim, K. Salati'l-Misafirîn, B. Kıraatul'-Kur'ân, n. 802

[369]. Buhâri, Tefsiri sûreti Hıcr; Tirmizî, Tefsiri sûretil-Hıcr, n. 3123

[370]. Buhâri, K. Tefsir ve fî Fazaili'l-Kur'ân, n. 20/6232/6; Neseî, K. İftitah, bâb-us-seb'il-Mesâni, n. 914; İbn-i Mâce K. Edeb, Bâbu Sevâbıl-Kur'an, n. 3785

[371]. Neseî, K. İftitah, Fatihatül-Kitâb, n. 916

[372]. Müslim, Salâtü'l-Müsafirîn, B. Fazlu Sureti'l-Kehf, n. 810; Tirmizî, K. Savâbil-Kur'an, b. 5. n. 2883

[373]. Buhâri, K. Fazâilil-Kur'an, n. 233; Neseî, K. İstiâze, n. 5438

[374]. Neseî, K. Kıyamul-Leyl, n. 1337

[375]. Tirmizî, K. Sevâbul Kur'ân, bâbu leyse fî, n. 2915; İbn-i Mâce, K. Edeb, n. 3780

[376]. Buhâri, K. Fazâilil Kur'an, n. 241/6; Tirmizî, K. Şemâil, n. 308; Neseî, K. İftitah, bâbu medd-ıs-savti, n. 1015; İbn-i Mâce

[377]. Tirmizî, Sevâbi'l-Kur'an, keyfe kânet kırâeti-n-Nebîyyi sallallahu aleyhi vesellem. n. 2924; Neseî, K. İftitah, bâbu tezyini-l-Kur'ani bi-s-Savti, n. 1023

[378]. Buhâri, K. Magazî ve Tefsir Müslim, K. Salatil - Müsâfirîn bâbü kırâatihi sallallahu aleyhi vesellem suretil fethi, n. 74; Tirmizî, Şemâil, bâbu kırâeti-r-Rasûli sallallahu aleyhi vesellem n. 312

[379]. Neseî, K. İftitah bâbu tezyinil-Kur'anı bi-s-savti, n. 1016; İbn-i Mâce, K. İkâmeti-s-Salâti babu husn-ıs-savti bil-Kur'ân, n. 1342

[380]. Buhâri, K. Fazâilil-Kur'an bâbu men lem Yeteganne bi-Kur'an, n. 235/6; Müslim, K. Salâtil Müsafirîn, bâbu tahsini-s-Savti bi-l-Kur'an, n. 792; Neseî, K. İftitah bâbu tezyinil-Kur'anı bi-s-savti, n. 1018

[381]. Buhâri, K. Fazâilil-Kurani bâbu,; Müslim, K. Salatil misafirin, bâb-ul Kur'anı ala seb'ati ahrufin, n. 818; Tirmizî, K. Kırâet, bâb-ul Kur'an Ünzile alâ seb'ati ahrufin, n. 2944; Neseî, K. İftitah, n. 937; Müsned, n. 158

[382]. Müslim, K. Salâtil misâfirîn; bâbül Kur'an-ı nezele alâ seb'ati, n. 821

[383]. Tirmizî, K. Deavât bâbud-duâi muhhul ibâdeti, n. 3369; İbn-i Mâce, K. Dua, bâbu fazl-ı-dua, n. 3828

[384]. Tirmizî, K. Deavât, n. 3475; Neseî, K. İftitah-ut-temcid, n. 1285

[385]. Buhâri, K. Dua, bâbu yüstecâbü li-l abdi mâ lem ya'cil, n. 92/8; Müslim, K. Dua, bâbü yüstecabü li-d-dâi mâ lem Ya'cil, n. 2735; Tirmizî, K. Deavât, bâbu men yestacilü fî duâ-ihî, n. 3384; İbn-i Mâce, K. Duâ babü Yüstecabü ehadiküm mâ lem.

[386]. Buhâri, K. Deavât, bâbu liya'zimi-l-meselete, n. 92/8; Müslim, K. Zikir, bâbul-azmü bi-d-duâi, n. 2678; Tirmizî, k. Dua, bâb-ul-azmi bi-l mesele, n. 3492; İbn-i Mâce, K. Dua b. La yekulu-r-racülü iğfirlî in şî'te n. 3854

[387]. İbn-i Mâce, K. Dua, babu ref'il-yedeyni fid-duâ, n. 3866

[388]. Tirmizî, K. Deavât, bâbu fî keremillahi teâlâ, n. 3551; İbn-i Mâce, K. Duai, bâbu ref'il-Yedeyni fid-duâi, n. 3865

[389]. Tirmizî, K. Deavât, bâbu Câmi'd-dâvât, n. 3471

[390]. Neseî, K. İftitah, bâbud-duâi ba'de-z-zikri, n. 3301

[391]. İbn-i Mâce, K. Dua, bâbu ismillahil a'zami, n. 3855; Tirmizî, K. Deavât bâbu Câmi-d-deavâti, n. 3472

[392]. İbn-i Mâce, K. Hac, bâbu fazl-ı-duâi- hacci, n. 2892

[393]. Neseî, K. İftitah bâbu-n-nehyi anil-işâreti bi-usbiayni, n. 1274; Tirmizî, K. Deavât babu fî keremillahi No: 3552

[394]. Tirmizî, K. Deavâtı bâbu-t-teavvuzi fî dübüri-s-Salâti, n. 3563

[395]. Tirmizî, K. Deavât, bâbu fazlı-t-tesbih, n. 3577

[396]. Neseî, K. İftitah, B. 294, n. 1356; Tirmizî, k. Deavât, bâbu akdi-t tesbihi bi-l-yedi, n. 3482

[397]. Neseî, K. İftitah bâbu âhâre min adedi-t-tesbihi, n. 1353; Müslim, K. Edeb, bâbu istihbabı tağyiri-l-ismi-l-kabîhî, n. 2140; Tirmizî, K. Duâi, b. Duâi-n-Nebîyyi sallallahu aleyhi vesellem, n. 3550; İbn-i Mâce, K. Duâ, n. 2808; Müsned, n. 2334

[398]. Buhâri, K. Salât, n. 214 -1; Müslim, K. Salât, n. 593; Neseî, K. İftitah, n. 1342

[399]. Müslim, K. Mesâcid, b. İstihbabu-z-zikri bâde-s-salâti, n. 594; Neseî, K. İftitah, n. 1340

[400]. Müslim, K. Mesâcid, b. İstihbabu-z-zikri, n. 593; Neseî, n. 1341

[401]. Tirmizî, K. Deavât, b. Mâ yekülü izâ kâme minel-Leyli, n. 3419

[402]. Tirmizî, K. Deavât, b. Duâi-n-Nebîyyi sallallahu aleyhi vesellem n. 3546

[403]. Müslim k. Salât, bâbu istihbâb-ız-zikri ba'de-s-salâti, n. 592; Tirmizî, E. Salât, n. 298; Neseî, K. İftitah, n. 1339; İbn-i Mâce, K. İkameti-s-Salât; bâbu mâ yukâlû ba'de-t-teslimi fi-s-Salât, n. 924

[404]. Müslim, K. İkamet-i-s-salât, b. Mâ yükâlû, n. 928; Neseî, n. 1338

[405]. Tirmizî, K. Deavât babü ma Esarra men-istağfere, n. 3554

[406]. Müslim, K. Zikir, bâbu istihbâbu-l-istiğfârı, n. 2702

[407]. Tirmizî, K. Deavât bâbü ma yekûlu izâ kâme min meclisihi, n. 3430; İbn-i Mâce, K. Edeb babul istiğfârı, n. 3814

[408]. Tirmizî, K. Deavât, bâbu fi duâi-d-deyfi, n. 3572

[409]. Müsned, n. 2248; İbn-i Mâce K. Edeb bâbul-istiğfâr, n. 3819

[410]. Buhâri, K. Duâ, bâbu kavli-n-Nebîyyi sallallahu aleyhi vesellem Rabbenâ Âtinâ n. 73/4; Müslim, K. Zikir, bâbu fazl-id-duâi bi Allahümme Âtinâ fi-d-dünya, n. 2690

[411]. Müslim, K. İmârati bâbu-l-istihbabı talebi-ş-şehâdeti, n. 1909; Tirmizî, K. Cihâd, bâbu fi men seele-ş-şehadete, n. 1653; Neseî, K. Cihâd, bâbu meselet-iş-şehadete, n. 1653; Neseî, K. Cihâd, bâbu meselet-iş-şehadeti, n. 3164; İbn-i Mâce, K. Cihâd, Kıtali fi sebillahi, n. 2797

[412]. Tirmizî, K. Tefsir, bâbu yemin sûreti, Âli İmran, n. 3009; İbn-i Mâce, K. İkâmeti-s-Salâti, bâb-us-salâti keffâratün, n. 1395

[413]. Neseî, K. İftitah, bâbu-d-duâ, n. 1304

[414]. Tirmizî, K. Sevâbil Kur'anı bâbu fil muavvizeteyni, n. 2903; Neseî, K. İftitâh bâbül emri bi kiraetil-muavvizâti, n. 1337

[415]. İbn-i Mâce, K. Dua, bâb-ud-duâi indel kürbi, n. 3882

[416]. Buhâri, K. Deavât, Müslim, K. Zikir ve duâ bâbu istihbâbı hafd-ıs-savtı, n. 2704; Tirmizî, K. Deavât bâbu men lem yeise lillahe yagdıbu aleyh, n. 3371; İbn-i Mâce, K. Edeb, bâbu (Lâ havle velâ kuvvete illâ billah), n. 3824

[417]. Müslim, K. Salât, bâb-us-salati alen-Nebîyyi sallallahu aleyhi vesellem, n. 408; Tirmizî, E. Salât, bâbu fazlıs-salâti alen-Nebîyyi sallallahu aleyhi vesellem, n. 485; Neseî, K. İftitah, bâbu fazl-ıs Salâti Nebîyyi sallallahu aleyhi vesellem, n. 1297

[418]. Neseî, K. Cuma bâbu iksâr-ıs-Salâti ale-n-Nebîyyi (a.s), n. 1375; İbn-i Mâce, K. Salât, bâbu fazl-ıl-Cum'ati, n. 1085

[419]. Müslim, K. Zikir ve duâ, bâbu fazl-ıd-duâi, n. 2732

[420]. Tirmizî, ebvâbi-l-Birr Bâbu da'veti-l ahi li ahîhi, n. 1981

[421]. Tirmizî, Ebvâbi-l-Birr Bâbu fi da'veti-l-vâlideyni, n. 1906; İbn-i Mâce, K. Dua, Bâbu da'veti-l-vâlidı ve-l-mazlûmi, n. 3862

[422]. Buhâri, E. Salât, Bâbu-t-tatavvui,; Tirmizî, E. Salât, Bâbu salâti-l-istihâre, n. 480; Neseî, K. Nikâh, Bâbu-l-istihâre, n. 3255; İbn-i Mâce, K. İkâmeti-s-Salât, Bâbu sa'ati-l-istihare, n. 1383

[423]. Neseî K. İstiâze, Bâbu-l istiâze min fitneti-s-Sâdri, n. 5445; İbn-i Mâce, K. Dua, Bâbu mâ teavveze minhü-n-Nebîyyi sallallahu aleyhi vesellem, n. 3844

[424]. Buhâri, Müslim, K. Zikr ve duâ, Bâbu-t-teavvuzi mine-l-aczi, n. 2706; Neseî, K. İstiâze, Bâbu-l-İstiâze mine-l-buhli, n. 5450

[425]. Buhâri, K. Cihâd; Tirmizî, K. Deavât, Bâbu-l-istiâze mine-l-hemmi, n. 3480; Müslim, Neseî, K. İstiâze, n. 5451

[426]. Müslim, K. Mesâcid, Bâbu mâ yüsteâzü minhu, n. 590; Neseî, K. Cenâiz, n. 2065; İbn-i Mâce, K. Dûa,; İmam Mâlik, K. Salât; Tirmizî, K. Deavât, Bâbu-istiâze min azâbi-l-kabri, n. 3488

[427]. Buhâri, Müslim, K. Zikr ve Duâ, b. Mâ yusteâzü minhu fi-s-salât, n. 589; Tirmizî, K. Deavât, b. Akdi-t-tesbihi bil-yedi, n. 3489; Neseî, K. İstiâze, n. 5468

[428]. Neseî, K. İstiâze, Bâbu-l-İstiâze mine-l-fakri, n. 5466

[429]. Neseî, K. İstiâze, Bâbu-l-istiâze mine-l-hıyâneti, n. 5473

[430]. Neseî, K. İstiâze, n. 5471

[431]. Neseî, K. İstiâze, Bâbu-l-İstâzeti min nefsin lâ teşbeu, n. 5469; İbn-i Mâce, K. Duâ, Bâbu-d-duâi Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, n. 3837; Tirmizî, K. Deavât, b. Mâ câe fî akdi-t-tesbihi bi-l-Yedi, n. 3878; Müslim, K. Duâ, Bâbu-t-teavvizi min şerri mâ amele, n. 3722

[432]. Müslim, K. Duâ, Bâbu-t-teavvuzi min şerri mâ amele, n. 2716; Neseî, k. İstiâze Bâbu-l-İstîâzeti min şerri mâ amele, n. 5525; İbn-i Mâce, K. Duâ, Mâ teavveze minhü Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, n. 3839

[433]. Neseî, K. İstiâze Bâbu-l-istiâzeti min şerri-z-Zekeri, n. 5486; Tirmizî, K. Deavât, Bâbu-l-İstîâzeti min şerri-s-Semi, n. 3487

[434]. Neseî, K. İstiâze Bâbu-l-istiâzeti mine-l-hasfî, n. 5533

[435]. Neseî, K. İstiâze Bâbu-l-istiâzeti mine-l-cünûn, n. 5495

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: "Ey Kur'an ehl-i vitir kılın. Şüphesiz Allah tektir. Teki sever."^[339]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem ashabının yanına çıktı ve, "Allah size bir namaz ziyâde kıldı ki, o namaz sizin hakkınızda kırmızı tüylü develerden daha hayırlıdır. İşte o namaz vitir namazıdır. O namazı size yatsı ile şafağın atışı arasında verdi" buyurdu.^[340]

Benî Kinane'den Mahdecî diye anılan bir adam Şam'lı Ebâ Muhammed diye anılan bir zatın "vitir vaciptir" dediğini işitti. Mahdecî anlatıyor: Hemen Ubade bin Sâmit'e gittim. Ebâ Muhammed'in söylediklerini ona haber verdim. Ubade bin Sâmit, Ebû Muhammed doğru söylemiyor, ben Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'den şöyle buyurduğunu işittim: "5 vakit namaz var. Allah (c.c) onları kullarına farz kılmıştır. Kim haklarında küçümsemede bulunmadan, haklarını zayi etmeksizin, o beş vakit namazı kılsa, o kimseyi cennete koymaya Allah söz verdi. Onları kim kılmazsa Allah'ın, o kimseyi cennete koyacağına vadi yoktur. Dilerse azap eder, dilerse Cennetine koyar."^[341]

– "İki parmağı ile işaret ederek, ikişer rekâttır. Vitir ise gecenin sonunda tek rekât kılınır" buyurdu.^[342]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem vitir namazında (Sebbih isme rabbikel a'lâ), (Kul-lillezine keferû) ve (Vallahü ehad allahüsamed (ihlası)) okurdu.^[343]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem vitir namazının üçüncü rekâtında bir defasında ihlası, felak ve nâs sûrelerini okumuş olabilir.^[344]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bana vitir namazında, -râvi ibn Cevvâş'ın dediğine göre Kunutta okuyayım diye şu sözleri öğretti: "Allah'ım hidayete erdirdiklerin içerisinde beni de hidayette daim kıl. Afiyet verdiklerin arasında bana da afiyet ver. Gözettiklerinin içinde beni de gözet verdiğin şeylerde benim için bereket kıl. Tekfir ettiklerinin şerrinden

beni koru. Sen hüküm edersin, kimse sana hüküm edemez. Senin dost edindiğin zelil kılınamaz. Senin düşman olduğun kimse aziz olamaz. Sen yücesin, Allah'ım büyüksün.” [345]

“-Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem vitrin sonunda, “Allah'ım, gazabından rızana, azabından affına, senden sana sığınırım, Allah'ım; senin zatını senâ ettiğin gibi, ben seni övüp senâ edip saymaktan âcizim” buyurdu. [346]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem Kunutta selâm verdiği vakit, “Sübhanel melikül kuddûs “Mülkün sahibi ve noksanlıklardan berî olan Allah'ı tenzih ederim,” derdi. [347]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Kim vitrini kılmadan yatar veya unuttur kılmazsa, onu hatırlayınca kılsın” buyurdu. [348]

– “İki rekât kuşluk namazını, her aydan üç gün oruç tutmamı ve vitir namazını kılmadan yatmamamı,” dedi. [349]

– Gecenin her anında kılardı. Gecenin evvelinde, ortasında ve sonunda kılardı, fakat vefatı günlerinde vitri sehere kadar varmıştı, dedi. [350]

1436 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem: “Sabahtan önce vitri kılmakta acele edin” buyurdu. [351]

Ebû Dâvud dedi. Kuteybe'den başkası, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in cünüp iken böyle yaptığını kastediyor, dediler. [352]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem geceleri namazlarını en sonunu vitir (tek rekât) kılın buyurdu. [353]

– Arkadaşlarına vitri kıldır. Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in bir gecede iki vitir yoktur, dediğini işittim, dedi. [354]

Allah'a yemin ederim, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in namazına muhakkak sizi yaklaştıracığım (sizi ona muttali edeceğim) dedi. (Ebû Seleme bin Abdurrahman) diyor ki: Ebû Hüreyre öğle namazının son

rekâtında, vitir namazında ve sabah namazında Kunut okuyor. Mü'minlere duâ ediyor ve kâfirlere lânette bulunuyordu.^[355]

Ebû Dâvud dedi ki: İbn-i Muaz akşam namazında da Kunut okuduğunu ziyâde etti.^[356]

Bir gün Peygamber sallallahu aleyhi vesellem sabahladı. Onlara duâ etmedi. Ben onu kendisine hatırlattım. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem onların kurtulup Medine'ye geldiklerini görmedim mi, buyurdu.^[357]

Müseddet: Rükû'dan az sonra demiştir.^[358]

– Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bir ay (vitirde) Kunut okudu, sonra terk etti.^[359]

Bana da Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ile sabah namazı kılan bir zât anlattı. Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi vesellem ikinci rekâttan başını kaldırınca ayaküstü biraz durdu.^[360]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem mescit içinde bir odacık yapmıştı, geceleri oraya çıkar namaz kılardı. Râvî diyor ki; erkekler her gece Peygamberimizin odasına gelir Efendimizle birlikte namaz kılarlardı. Gecelerden birinde erkekler geldi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem evinden onların yanına gelmedi. Onlar Efendimize (duyurmak kastı ile) yüksek sesle konuştular, öksürdüler, kapısını küçük taşlarla çaldılar. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz onlara gazaplanarak yanlarına çıktı ve “Ey nâs, şu gece namazına, fasılasız devam ediyorsunuz. Ben bunun size farz kılınacağını zannediyorum. Sizlere evlerinizde de namaz kılmanız gerekir. Zira farzlar hariç, kişinin namazlarının en hayırlısı evinde kıldığı namazdır” buyurdu.^[361]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Namazlarınızın bir kısmını evlerinizde kılınız, evlerinizi kabre çevirmeyiniz” buyurdu.^[362]

“Gecenin bir kısmında kendi kalkıp namaz kılan, hanımını da uyandırıp ona da namaz kıldırان, kadın uyanmazsa yüzüne su serperek (uykusunu giderip uyandıran) erkeğe Allah rahmet etsin. Gecenin bir kısmında kalkıp namaz

kılan, kocasını da uyandıran, uyanmazsa yüzüne su serperek uyandıran kadına da Allah rahmet etsin” [363]

1451 - Ebû Saîd El-Hudrî ve Ebû Hüreyre radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Kim gecenin bir kısmında uyanır ailesini uyandırır, berâber iki rekât namaz kılarlarsa, Allah’ı çok zikreden erkekler ve çok zikreden kadınlardan yazılırlar” buyurdu. [364]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Sizin en hayırlınız, Kur’an’ı öğrenen ve başkasına da öğreteninizdir” buyurdu. [365]

Peygamber Efendimizden naklediliyor: Peygamberimiz, “Kur’an’a âşina olarak onu okuyan kimse, sefere (denilen) kerim ve itaatkâr meleklerle berâberdir. Kur’an’a aşina olmayıp, okuması ona zorluk veren kimseye de, iki sevap vardır” buyurdu. [366]

“Bir kavim camilerden birinde toplanır Allah (c.c) Hazretlerinin kitabını okur ve aralarında birbirlerine öğretirlerse, onlara sekînet iner. Onları rahmet kaplar. Melekler onları kuşatır, o kimseleri Allah (c.c) kendine yakın olan meleklerin yanında anar.” [367]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem : “Sizden birinizin her gün mescide giderek Aziz ve Celil olan Allah’ın kitabından iki ayet okuması, onun için o iki deveden daha hayırlıdır. Eğer üç ayet okursa üç deveden, okuduğu ayet sayısınca o kadar deve sayısından hayırlıdır” buyurdu. [368]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem “Fatiha suresi, ümmül -Kur’an, ümmü’l-kitab ve seb’ü’l-mesânîdir” buyurdu. [369]

– “Namaz kılıyordum,” dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Allah Teâlâ Kur’an’da, (Ey iman edenler Allah ve Rasûlü sizi çağırdığında icabet edin, çünkü size hayat verdi) buyurmadı mı?” Buyurdu ve “Elbette sana Kur’an’dan veya Kur’an’da en büyük sûreyi, (râvilerden Halid) tereddüt etti. Mescitten çıkmadan haber vereceğim,” dedi. Ben de Ey Allah’ın Rasûlü; öğreteceğin sözünü (öğret dedim). Rasûlullah sallallahu

aleyhi vesellem, “Elhamdülillahi Rabbil Alemîn, bana verilen seba’l-mesânî ve Kur’an-ı azîmdir” buyurdu. [370]

Rasûlullah sallallahu aleyhi veselleme yedi tane ikili uzun sûre verilmiştir. Musa (a.s)’a da altı (sûre) verilmiştir. Musa (a.s) (elinden) yazılı levhaları atınca iki sûre kaldırıldı, 4 sûre bâki kaldı. [371]

Rasûlullah göğsüme vurdu ve “İlim sana mübârek olsun Ey Ebâl-Münzir!” buyurdu. [372]

Bir zât, diğer bir zatın tekrar tekrar (Kulhüvallahû Ahad) okuduğunu işitti. Sabah olunca Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’e gelip bunu azımsayarak anlattı. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Nefsim kudretinde olan Allah’a yemin ederim ki, İhlâs: Kur’an’ın üçte birine muâdildir” buyurdu. [373]

– Seferde Rasûlullah’ın devesini ben yederdim. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bana: “Ey Ukbe, dikkat sana okunan hayırlı iki sûre öğreteyim” buyurdu. (Kul eûzü birabbilfelak, Kul eûzü birabbın nâs) sûrelerini öğretti. (Bu iki sûre kısa olduğu için) benim bunlarla pek fazla sevinmediğimi gördü. Sabah namazını kılmak için inince, cemaate namazı bu iki süre ile kıldırdı. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namazdan ayrılınca bana iltifat buyurdu ve “Ey Ukbe (bu sûrelerdeki istiâzeyi) nasıl gördün” buyurdu. [374]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “Kıyamet günü Kur’an ehline Kur’an’ı oku yüksel, Dünyada tertile riayet ettiğin gibi burada da riayet et. Senin Cennetteki makamın okuduğun son ayetindedir denilecek” buyurdu. [375]

– “(Usulüne uygun olarak) medleri iyice uzatırdı.” dedi. [376]

Namaz kılar. Kıldığı kadar uyur. Uyuduğu kadar namaz kılar. Yine kıldığı kadar uyur. Sabaha kadar böyle devam ederdi. Rasûlullah’ın kıraatini vafetti. Ümmü Seleme Rasûlullah’ın kıraatini harf harf diye vafederdi. [377]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellemi Mekke'nin fethi günü deve üzerinde fetih sûresini okurken gördüm. Terci (makam) yapıyordu. [378]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Kur'an'ı seslerinizle süsleyin” buyurdu. [379]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Allah Teâlâ güzel ses verdiği bir Peygambere, makamla sesini yükselterek Kur'an okumasına izin verdiği kadar, hiçbir şeye izin vermedi” buyurdu. [380]

– “Ey Allah'ın Rasûlü ben şunu Furkan sûresini senin bana öğrettiğinden başka şekilde okurken işittim,” dedim. Efendimiz ona, “oku” buyurdu. Hişam benim işittiğim şekilde okudu. Rasûlullah bunun üzerine, “Kur'an böylece indirildi” buyurdu. Sonra bana “sen oku” buyurdu. Ben de okudum Kur'ân böylece indirildi buyurdu. Sonra da “Şu Kur'ân yedi lügat üzerine indirildi. Ondan size kolay geleni okuyunuz” buyurdu. [381]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, Benî Gıfar'ın su gölü yanında bulunuyordu. Ona Cebrâil (a.s) geldi ve “Aziz ve Celil olan Allah (Kur'an'ı) ümmetine bir lügât üzerine okutmanı emir ediyor,” dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Allah'tan affını ve mağfiretini isterim. Benim ümmetim buna takat getiremez,” dedim. (Cibril) Rasûlullah'a ikinci defa geldi, önceki gibi söyledi. Yedi lügât üzere balığ olana kadar (geldi gitti) (en sonunda),” Allah Teâla Kur'an'ı ümmetine yedi lügât üzerine okutmanı emretti. Hangi lügât üzerine okurlarsa isabet etmiş olurlar.” dedi. [382]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Dua ibadetin ta kendisidir. Rabbimiz (siz bana duâ edin ben de kabul edeyim) buyurdu” dedi [383]

Ona Amr bin Mâlik anlattı, O da Rasûlullah'ın sahabisi Fedâle bin Ubeyd şöyle dediğini işitmiş. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Bir kimsenin namazda duâ ettiğini ve duasında Allah'ı sena etmediğini, peygambere (sallallahu aleyhi vesellem) selat ü selam da bulunmadığını işitti. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Şu kimse acele etti” buyurdu. Sonra adamı çağırdı. Ya o adama veya başkasına; “Biriniz namaz kıldığı vakit, Aziz ve

Celil olan Allah'ı ululamak ve onu övmekle başlasın, sonra Peygambere selat ü selâm etsin. Bundan sonra dilediği şeyle duâ etsin” buyurdu. [384]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “(Sizden biriniz duasında) Ey Allah'ım! Dilersen beni affet, Ey Allah'ım! Bana dilersen rahmet et, demesin. İstemekte azimli olsun. Çünkü istenenleri vermek için Allah'ı zorlayacak yoktur” buyurdu. [385]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Birinizin yaptığı dua, duâ ettim de kabul olmadı diye acele etmedikçe kabul buyrulur” buyurdu. [386]

Ebû Davûd: bu hadis birçok vecihten Muhammed-bin Ka'b'dan rivâyet edildi, hepsi de vahîdîr (aşırı derecede zayıftır). Bu vecihlerin en güzeli budur. Bu vecihte zayıftır demiştir. [387]

– “Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Şüphesiz yüce büyük olan Rabbimiz son derece haya ve kerem sahibidir. Bir kulu ellerini kaldırıp ona duâ ettiğinde, onun ellerini boş olarak döndürmekten hayâ eder” buyurdu. [388]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bir kimsenin şöyle yalvardığını işitti. O şahıs: “Ey Allah'ım, ben seni isterim (gayem sensin) Ben şehâdet ederim ki, sen Allah'sın, senden başka Allah yok. Ancak sen varsın sen doğurmayan, doğurulmayan, eşi benzeri, dengi olmayan birsin, Sametsin,” diyordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ona, “Yemin olsun Allah'tan öyle bir ismiyle istedin ki, O onunla istenince verir, onunla yalvarınca kabul eder” buyurdu. [389]

1495 - Enes radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre o, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ile birlikte otururken adamın biri namaz kılıyordu. (O adam) namazdan sonra şöyle duâ etti: “Ey Allah'ım şüphesiz senden isterim. Hamd ancak sanadır, senden başka ilâh yoktur. Ancak sen varsın. Nimetleri veren sensin. Gökleri ve yerleri yaratan sensin. Ey Celâl ve İkram sahibi olan Allah'ım, Ey Hayat sıfatıyla Hay olan ve ey kâinatı kudretiyle durduran,” Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Yemin olsun (bu adam) Allah'ın duâ edilince kabul buyuracağı, kendisiyle istenince vereceği, büyük ismiyle, (ismi a'zamlı) duâ etti” buyurdu. [390]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “Allah’ımızın ismi azam-ı şu iki ayettedir: “Sizin Allah’ınız kendinden başka Allah olmayan Rahman ve Rahim olan Allah’tır.” (El-Bakara 163) ve Âl-i İmran’ın ilk ayetidir. “Elif-lam mim, Allah’tan başka ilah yok. O, Haydır Kayyumdur.”^[391]

(Râvîlerden) Şu’be dedi ki: daha sonra Medine’de Asım’a rastladım, bu hadisi bana nakletti (fakat bu rivâyette) “duana bizi de ortak et ey kardeşçğim” dedi. ^[392]

– “Tek parmağınla” buyurdu ve şehâdet parmağıyla işaret etti.^[393]

– “Sana bundan daha kolayını veya daha faziletlisini haber vereyim. Gökteki mahlûkatı sayısınca Allah’ı tenzih ederim. Yerdeki mahlûkat sayısınca Allah’ı tenzih ederim. Gök ile yer arasındaki mahlûkat sayısınca Allah’ı tenzih ederim. Yaratacağı şeyler sayısınca Allah’ı tenzih ederim. Bunun misli Allahü Ekber, bunun kadar Elhamdülillah, bunun kadar lâ havle velâ kuvvete illâ billahi, de” buyurdu.^[394]

1501 - Yüseyrâ radiyallahu anha’dan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem kendilerine (kadınlara) tekbir, takdis ve tehlili gözetip devam etmelerini ve parmaklarının uçlarıyla saymalarını emretmiştir. Çünkü parmak uçları da sorumludurlar ve konuşturulacaklardır. ^[395]

İbn-i Kudame: Sağ eliyle dedi.^[396]

– “Hala şu namazgâhında mısın” buyurdu. Cüveyriye (Validemiz), “Evet”, dedi. Peygamber Efendimiz, “Ben senden sonra dört kelimeyi üçer defa söyledim. Eğer benim söylediklerim senin (şu uzun zamanda) söylediklerinle tartılabilecek olsa onlar daha ağır gelirdi. O kelimeler şunlardır. (Allah’a mahlûkatının sayısı, zâtının rızâsı, arşının ağırlığı ve kelimelerini yazacak mürekkep kadar hamd ve tesbih ederim.) ^[397]

Muğire bin Şu’be de azatlısına (Verrâd’a) şunları yazdırıp Muaviye’ye gönderdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle derdi: “Allah’tan başka ilah yoktur. O birdir, O’nun eşi, benzeri, dengi yoktur. Mülk O’nundur. Hamd O’nadır, O her şeye muktedir, Ey Allah’ım senin

verdiğine kimse mani olamaz, senin vermediğini kimse vermeye güç yetiremez. Servet sahibinin senin indinde serveti menfaat veremez, (ancak güzel ameli menfaat verir.) [398]

Abdullah bin Zübeyr'in minber üzerinden şunları konuştuğunu işittim: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namazı bitirince şöyle derdi: "Allah'tan başka ilâh yoktur. O birdir, O'nun şeriki yoktur, mülk O'nundur. Hamd O'nadır. O her şeye muktedir, Allah'tan başka ilâh yoktur. Din Kâfirler hoş görmeseler de, nimet fazilet ve güzel senâya lâyıktır, Allah'tan başka Allah yoktur, din yalnız ona has kılınmıştır. Kâfirler hoş görmeseler de." [399]

Abdullah bin Zübeyr her namazın arkasından tehlil okurdu, (deyip) bir önce geçen şu duâ gibi anlattı. Bu rivâyetinde "O'na ibadete, O'nun yasaklarından kaçmaya (kendi başımıza) gücümüz yetmez. Ancak Allah'ın güç ve kuvvet vermesiyle yeter. Başkasına tapmaz, biz ancak Allah'a ibadet deriz. Nimet onundur." kelimelerini ziyâde etti ve hadisin kalan kısmını sevketti. [400]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namazdan selâm verince şöyle buyurdu: "Ey Allah'ım, benim önce geçen günahlarımı, sonraya bıraktığım kusurlarımı, açık ve gizlediğimi ve benim yaptığım günahlarımı sen benden daha iyi bilirsin. (Dilediğini) öne geçiren de sensin, sonraya bırakan da. Başka ilâh yok, ancak sen varsın." [401]

"- Allah'ım lehime olan yerde bana yardım et, aleyhime olan şeylere yardım etme. Bana yardım et, aleyhime olan şeylere yardım etme. Bana değil, aleyhimde olanlara tuzak kur, bana hidayet et, hidayet yollarını bana kolay kıl. Aleyhime azgınlık edenlere karşı bana yardım et. Allah'ım beni sana şükredici kıl, seni zikredicilerden eyle, senden korkanlardan kıl. Sana itaatkâr kıl. Sana sevgiyle, korkuyla dönenlerden eyle. Ey Rabbim tevbeni kabul eyle, günahımı yıka, duamı kabul eyle, delilimi sabit kıl, kalbimi hidayette kıl, dilime doğruyu söylet, kalbimdeki haset, kin ve karanlığı yok et Allahım." [402]

Ebû Dâvud dedi ki: Süfyân, Amr Bin Mürre'den sema yoluyla hadis almıştır. Alimler bu hadislerin sayısının on sekiz olduğunu söylerler. [403]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem namazdan ayrılmak istediğinde üç defa Allah’a istiğfar eder, sonra “Ey Allah’ım Allahumme...” buyururdu. Râvî bir önce geçen Aîşe radiyallahu anha hadisinin manâsının aynını rivâyet etti.^[404]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “İstiğfar eden kimse (günahlara) günde yetmiş defa avdet etmiş olsa da ısrar etmiş sayılmaz.”^[405] buyurdu.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “Gerçek şu ki: (Bazen) Kalbimin perdelendiği olur. Bu sebeple ben Allah’a günde yüz defa istiğfar ederim.”^[406]

Biz Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’in, bir mecliste yüz defa, “Rabbim beni mağfiret et. Tevbemi kabul buyur, sen tevbeleri kabul eden ve kullarına acıyansın,” dediğini sayardık.^[407]

Bu hadis-i şerifi okuyarak harpten kaçanın günahı af oluyormuş, şu halde harpten kaçmak büyük bir günah değilmiş zannına kapılmak, büyük günahlardandır. Kumandanın düşmanı çember içine almak için merkezde bulunan bölüğe geri çekilmesini emredip onların bu emre uyarak geri çekilmesi müstesna, ölüm korkusu, aile hasreti için harpten kaçarak ırzını, namusunu, dinini, memleketini, millet ve sancağını, düşmana teslim etmek büyük hainliktir. Bu hadis-i şerif bu istiğfarın sevabının büyüklüğünü ifade eder, yoksa harpten kaçanlar bu istiğfarı okurlarsa af edilirler demek manâsına değildir. Milletlerin kanunlarında en büyük suç harpten kaçmaktır. İslâmda imandan sonra en büyük farz cihaddır. En utanç verici suç harpten kaçmaktır. Savaşanların büyük bir kısmının bunu işlediğini düşünün. Memleket düşman çizmesi altında kaldığı gibi, kendileri de öldürülürler.^[408]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem: “Kim istiğfara devam ederse, Allah ona her darlıktan bir çıkış her kederden bir ferahlık ihsan eder ve o kimseyi ümid etmediği yerden rızıklandırır” buyurdu.^[409]

– “Rasûlullah’ın en çok yaptığı dua, “Ey Allah’ım! Ey bizim Rabbimiz! Bize dünyada da ahirette de hasene (dünya ve ahiretin maddi ve manevi güzelliklerini) ver. Ve bizi cehennem azabından koru. Abdulaziz bin Suhayb

şunu ziyaret etti. “Enes radiyallahu anh kısaca bir duâ yapmak istediği vakit, bu duayı okurdu. Ve bir daha uzun duâ etmek arzu ettiğinde, diğerleri arasında bu duayı da okurdu.”^[410]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “Kim sıdk ile Allah’tan şehitlik isterse, yatağında ölse bile, Allah onu şehitlerin derecesine yükseltir.”^[411]

Ali radiyallahu anh’ın şöyle dediğini işittim: “Ben öyle kimseyim ki Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’den bir hadis-i şerif işittiğim zaman Allah Tealâ’nın dilediği ölçüde ondan faydalanırım. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ashabından bir kimse bana hadis-i şerif haber verdiğinde yemin ettiriyordum. Eğer benim teklifim için yemin ederse, o hadis-i şerif hakkında o kimseyi tasdik ederdim. Ebû Bekir radiyallahu anh bana bir hadis haber verdi. Ebû Bekir radiyallahu anh sözlerinde doğru idi. O şöyle anlattı. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’in şöyle dediğini işittim, “Herhangi bir kul bir günah işler (arkasından) güzelce temizlenir, sonra kalkar iki rekât namaz kılarsa sonra Allah’a istiğfar ederse, Allah onu affeder.” Sonra Rasûlullah: “Ol kimseler ki bir fuhşiyat yaptıklarında veya nefislerine zulümde bulunduklarında Allah’ı zikrederler.” (Ali İmran 135) âyetini sonuna kadar okudu.^[412]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem onun elini tuttu ve “Ey Muaz! Allah’a yemin ederim ki ben seni seviyorum, Allah’a yemin ederim ki ben seni seviyorum. Ey Muaz! Sana vasiyet ediyorum. Her namazın arkasından (Allahım senin zikrine, şükrüne ve sana ibadet etmeme bana yardım et) duasını terk etmemeni vasiyet ederim.” Hz. Muaz bunu Sunabihîyye vasiyet etti. Sunabihî de Ebû Abdurrahman’a tavsiye etti.^[413]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bana her namazın arkasından muavvizât (Nas ve Felâk) sûrelerini okumamı emretti. ^[414]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bana “Sana sıkıntı anında veya sıkıntı içersinde iken okuyacağın kelimeleri öğretelim mi?” dedi ve “Allah, Allah benim Rabbim, ben ona hiçbir şeyi ortak tutmam, dersin” buyurdu.^[415]

1528 - Ebû Musa'dan önceki hadis rivâyet edildi. Ve bu hadiste Nebî sallallahu aleyhi vesellem “Ey nâs, nefislerinize acıyın, merhamet edin” buyurdu. [416]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Kim bana bir defa salavât-ı şerife getirirse Allah da ona on defa salavat getirir (Rahmet ve merhamet eder)” buyurdu. [417]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Şüphesiz yüce olan Allah toprağa peygamberlerin cesetlerini yemeyi haram kıldı” buyurdu. [418]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Bir kimse mü'min kardeşine arkasından gaybına (iyilikle) duâ ederse, melekler kabul et yârab,” derler. “Ey duâ eden bir misli de sana olsun derler” buyurdu. [419]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Duaların en çabuk kabul edileni gâibin gâibe duasıdır” buyurdu. [420]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Üç duâ vardır ki; kabul olduklarında asla şüphe yoktur. Ana ve babanın duası, misâfirîn duası, mazlumin duası” buyurdu. [421]

O, Câbir bin Abdullah'tan dinledi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Kur'andan bir sûre öğretircesine bize istihâreyi öğretirdi de bize; buyururdu ki; “Sizden biriniz bir iş düşündüğünde, farzdan başka iki rekât namaz kılsın ve şöyle duâ etsin (Ey Allah'ım senin ilmine istihare ederim, senin kudretinle senden kudret talep ederim, senin büyük olan fazlından isterim, senin gücün yeter, benimki yetmez, sen bilirsin ben bilmem, sen gayıpları çok çok bilensin. Allah'ım eğer bu (iş) ne ise aynen söyler) benim için dinim, maişetim, akibetim ve işlerimin sonu bakımından hayırlı ise, sen bilirsin onu benim için takdir et ve onu bana kolay kıl, onu bana bereketli eyle. Ey Allah'ım o iş senin ilminde benim için şerli ise, evvelki gibi dinim dünyam akibetim hakkında onu benden uzak kıl, beni de ondan uzak kıl, hayır her nerede olursa olsun onu bana takdir et ve beni o hayırla râzı kıl, veya istihâre yapan kişi dünya ve ahiretim hakkında da” diyebilir. [422]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem beş şeyden Allah’a sığınırđı.
“Korkaklıktan, cimrilikten, (faydasız günah içinde geçen) ömürden, kalbin (haset, kin, küfür gibi) fitnesinden ve kabir azabından.” [423]

“Ey Allah’ım âcizlikten, tembellikten, korkaklıktan cimrilikten, ihtiyarlıktan sana sığınırım, kabir azabından sana sığınırım. Diriliğın de ölümün de fitnesinden sana sığınırım.” [424]

Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’e hizmet ediyordum. Rasûlullah’ı çok kere şöyle duâ ederken işittim. “Allah’ım geçmişe ve geleceğeye ait sıkıntılardan borçların ağırlığından ve düşmanların galebesinden sana sığınırım”[425]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem onlara Kur’an’dan bir sûre öğrettiğı gibi şu duayı öğretirdi. “Ey Allah’ım, Cehennem azabından sana sığınırım, kabir azabından sana sığınırım. Deccaldan sana sığınırım, ölümün ve hayatın şerrinden sana sığınırım” buyurdu. [426]

Şu kelimelerle duâ ederdi. “Ey Allah’ım, cehennemin fitnesinden, cehennem ateşinden, zenginlik ve fakirliğin şerrinden sana sığınırım.”[427]

“Ey Allah’ım, fakirlikten, nafaka azlığından, zelillikten sana sığınırım. Başkasına zulüm etmekten ve (başkası tarafından) zulüm olunmaktan da sana sığınırım.” [428]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle duâ ederdi: “Ey Allah’ım, sana karşı gelmekten, münâfıklıktan ve kötü huydan sana sığınırım.” [429]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle duâ ederdi: “Allah’ım açlıktan sana sığınırım. Şüphesiz o kötü bir yatak arkadaşıdır. Hainlikten de sana sığınırım, zira o, pek kötü bir sırdaştır.”[430]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “Allah’ım, şu dört şeyden sana sığınırım. Menfaat vermeyen ilimden, senden korkmayan kalpten, doymayan nefisten, kabûle şâyân olmayan dûadan. [431]

Müslümanların annesi Aişe radiyallahu anha'dan, "Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in hangi dâ'iralarla yalvardığını sordum: Aişe radiyallahu anha Rasûlullah, "Ey Allah'ım, yaptıklarımın şerrinden ve yapmadıklarımın şerrinden sana sığınırım" cevabını verdi. [432]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e, "Ey Allah'ın Rasûlü bana bir duâ öğret," dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem de: "Ey Allah'ım! Kulağımın, gözümün, dilimin, kalbimin, benim şerrinden sana sığınırım (de)" buyurdu. [433]

"Ey Allah'ım yıkık (altında kalmak)tan, sarp yerden yuvarlanmaktan boğulmaktan, yanmaktan, ihtiyarlıktan sana sığınırım. Ölüm anında şeytanın beni çarpmasından sana sığınırım, senin yolundan dönmüş olarak ölmekten sana sığınırım. Akrep ve yılan tarafından da sokularak ölmekten de sana sığınırım." [434]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle duâ buyururdu: "Ey Allahım! Baras (alaca) hastalığından, delilikten, cüzzam hastalığından ve kötü (müzmin) hastalıklardan sana sığınırım." [435]

۳- کِتَابُ الزُّكَاةِ

ZEKÂT BÖLÜMÜ

ZEKÂT

Lügâtte temizlemek demektir.

İstılâhda nisab miktarı malı olanların, mallarının bir kısmını fakirlere vermelerinden ibarettir ki bu da malın temizliği demektir.

Zekât: Hicretin ikinci yılı Ramazan orucu farz kılınmadan önce farz kılınmıştır. Nevevî'nin görüşü budur. İbn-i Esir tarihinde Hicretin dokuzuncu yılı farz kılındığını kaydetmiştir.

İhtiyacından, borcundan fazla yirmi miskal altını veya ikiyüz dirhem gümüşü veya beş devesi veya otuz sığırı veyahut kırk koyunu olan zengin sayılır. Bu malların zekâtını vermek kendisine farz olur.

İki yüz dirhem - 561 gram 20 miskal 81 gramdır.

Altın ve gümüşten kırk gramda bir gram hesabıyla zekât verilir. Asıl ölçülerine göre ise yirmi miskalde yarım miskal 200 dirhemde, kırkda bir hesabı ile beş dirhem zekât verilir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَابُ الزَّكَاةِ

١٥٥٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: لَمَّا تَوَفَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاشْتَخِيفَ أَبُو بَكْرٍ بِمَعْنَى وَكَفَّرَ مِنْ كَفَرٍ مِنَ الْعَرَبِ قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ لِأَبِي بَكْرٍ: كَيْفَ تُقَاتِلُ النَّاسَ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَمَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ غَضَمَ بَيْنِي مَالَهُ وَنَفْسَهُ إِلَّا بِحَقِّهِ وَجَسَابَةٍ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَاللَّهِ لَا أُقَاتِلُنَّ مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ فَإِنَّ الزَّكَاةَ حَقُّ الْمَالِ وَاللَّهُ لَوْ مَنْعُونِي عَقَالًا كَانُوا يُؤَدُّونَهُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَاتَلْتُهُمْ عَلَى مَنْعِهِ. فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَوَاللَّهِ مَا هُوَ إِلَّا أَنْ رَأَيْتُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ شَرَحَ صَدْرُ أَبِي بَكْرٍ لِلْفِتْنَةِ قَالَ فَعَرَفْتُ أَنَّهُ الْحَقُّ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ زَوَّاهُ زَبَّاحُ بْنُ دُرَيْدٍ وَزَوَّاهُ عَبْدُ الرَّزَّاقِ عَنْ مَعْمَرٍ عَنْ الزُّهْرِيِّ بِإِسْنَادِهِ قَالَ بَعْضُهُمْ عَقَالًا وَزَوَّاهُ ابْنُ وَهْبٍ عَنْ يُونُسَ قَالَ عَنَّا قَا

1556 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem vefat edince, Ebû Bekir radiyallahu anh halife tayin edildi, Arap kabilelerinden (mürted olup) küfredenler küfretti. Ömer bin Hattab radiyallahu anh Ebû Bekir radiyallahu anh'a, Nâsla nasıl harp edeceksin? Halbuki Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem,

“Nâsla Allah’dan başka ilah yok deyinceye kadar harp etmekle emrolundum. Kim tevhide okursa, malını ve nefsinı benden korumuş olur. Ancak (birini öldürüp kısas yapmak, zina edip recm etmek gibi) hakkıyla olursa müstesnâ, o zaman onların hesapları Aziz ve Celil olan Allah’adır” buyurdu.

Ebû Bekir radiyallahu anh:

– “Allah’a yemin olsun ki namazla zekât arasını kim ayırır (zekâtı terk ederse) elbette, onlarla harbedeceğim. Zira zekât malın hakkıdır. Allah’a yemin olsun ki Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’e vermiş oldukları bir deve yularının ipini bile bana vermezlerse, farzlarını yerine getirmedikleri için onlara harp açarım.” dedi.

Ömer bin Hattab radiyallahu anh:

– “Allah’a yemin olsun ki Ebû Bekir radiyallahu anh’in kalbini harp için Aziz ve Celil olan Allah’ın şerhettiğini gördüm. Bildim ki, Ebû Bekir’in (söz ve hareketleri) haktır,” dedi.

Ebû Dâvud diyor ki:

– Râvîlerden bazıları ikal (ip, yular) İbn-i Vehb, Yunus’tan ancak (oğlak olarak) rivâyet etti. [\[436\]](#)

İZAH

Asr-ı saâdette Rasûlullah’ın talimi üzerine, zekât veren kabilelerden bazıları, hele Yemâme halkı, Rasûlullah’ın vefatı üzerine mürted olup zekât vermeme yolunu tuttular. Hz. Ebû Bekir çok halim bir zât olmasına rağmen, Din-i İslâm’a yan bakanların haddini bildirmesini bildi ve hadisten de anlaşıldığı gibi, onlar asr-ı saâdette beytûlmâle bir oğlak veya bir ip bir yular bile ödüyorlarsa yine ödemeye mecbur oldular.

Bu hadisteki ikal kelimesi deve yuları ve umûmun sadakası manâsınadır. Zekât develeri birbirine ipe bağlanır getirilir, develerle berâber onlar da beytûlmale verilirdi.

Yemâme halkının irtidadı üçe ayrılır.

1 - Birinciler Rasûlullah'ın peygamberliğini inkâr ettiler. Müseylemetü'l-Kezzap ve El-Esved el-Ansî'nin peygamberliğine inandılar. Hz. Ebû Bekir bunlarla savaştı. Müseyleme Yemâme'de, El-Esved el-Ansî San'a'da öldürüldü. Dernekleri dağıldı, çoğu temizlendi.

2 - İkinci grup dinlerin hepsini, şeriât gönderilmesi esasını inkâr ettiler.

3 - Bu grup İslâm'ın diğer esaslarını kabûl ettiler. Fakat zekâtın farziyetini inkâr ettiler. Zekâtı namazdan ayırdılar. Hz. Ebû Bekir bunların hepsi ile savaştı. Azgınları yola getirdi. İslâm bir bütündür, inanç yönünden bölünmez. İslâm'ın bütün esaslarına inanıp tek bir esasına inanmayan mü'min değildir.

Bu rivâyetten anlaşıldığına göre oğlaklar anneleri ile berâber zekâta tabidirler. 40 oğlak varsa içlerinde biri zekât olarak verilebilir. İmam Şâfiî'nin görüşü budur.

İmam Azam ve Ahmed bin Hanbel'e göre sırf oğlak veya kuzulardan zekât olmadığı gibi zekât verirken yaşını almış koyun veya keçi vermeyip oğlak ve kuzu vermek kâfi gelmez. (Mealimü's-Sünen c. 2, s. 169) - 174)

١٥٥٧- أَخْبَرَنِي يُونُسُ بْنُ أَبِي الزُّهْرِيِّ هَذَا الْحَدِيثَ قَالَ: قَالَ أَبُو بَكْرٍ

إِنْ حَقَّ أَدَاءُ الزُّكَاةِ وَقَالَ عَقْلًا

1557 - Yunus, Zührî'den naklen şu hadisi rivâyet etti de Ebû Bekir şöyle dedi, “Malın hakkı zekâtını vermektir ve umurun hakkıdır,” dedi. Yunus Zührîden (anak değil) ikal dediğini haber vermiştir.

1 - ZEKÂTA TÂBİ MALLAR

١٥٥٨- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ دُونِ صَدَقَةٍ وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ

أَوْاقٍ صَدَقَةٌ وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ صَدَقَةٌ

1558 - Ebû Saîd El-Hudrî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Beş deveden aşağısına zekât yoktur, (gümüşte) beş ukayyeden aşağı zekât yoktur. Ölçülen mahsul de beş vefkten aşağısına zekât yoktur” buyurdu.

İZAH

Züd: Sayıca üçle on arasında olan develere denir. Bu lâfzın müfredi yoktur.

Evaki: Ukiye kelimesinin cem'idir. Ukiye ise kırk dirhemdir.

Evsuki: Vesakın cemidir. Vesak altmış sâ' alacak büyüklükte bir kaptır. Üçyüz sâ' olmadıkça ölçülen hububatta zekât lâzım gelmez demektir.

Bir sâ, bin kırk dirhem, o da 3333 gramdır. Zekât vermek için bir zenginlik ölçüsü vardır. O ölçüye nisab denir. Beş deveden az devesi olan nisaba ermemiş demektir. Zekât vermez, beş ukiyeyi her ukiye kırk dirhem hesabı ile, ikiyüz dirhem gümüşü olmayan gümüşten zekâta tâbi değildir. Beş vesak, her vesak altmış sâ hesabı ile, üçyüz sâ' buğdayı olmayan, hububattan zekâta tâbi değildir.

İmam Ebû Yusuf ve Muhammed'in görüşleri böyledir. İmam Azam'a göre arazi mahsulü ister az, ister çok olsun zekâta tabidir. Beş vesak olması şart değildir.

١٥٥٩- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ يَرْفَعُهُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ قَالَ لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ زَكَاةٌ وَالْوَسْقُ بِشَوْنٍ مَخْتَوِيًا

1559 - Ebû Saîd El-Hudrî Peygamberimizden merfûan rivâyet ediyor. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Beş vesaktan aşağısında zekât yoktur” buyurdu. Vesak; damgalanmış altmış sa'dır. [\[437\]](#)

İZAH

Sa'ların damgalanmış olması, standart ölçüyü temin edebilmek için belediye tarafından damgalanır. Teraziler ve diğer ölçü aletleri de böyledir. Haccac damgası yemiş, altmış sa' bir vesak demektir.

١٥٦٠- عَنْ الْمُغِيرَةِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ قَالَ الْوَشْقُ بَشْرٌ صَاعًا مَحْشُورًا

بِالْحَجَّاجِي

1560 - Muğire'den o da İbrahim radiyallahu anh'dan rivâyet ettiklerine göre şöyle dediler:

Vesak: Haccac damgası yemiş, altmış sa'dır, dedi.

١٥٦١- عَنْ سُورِدِ بْنِ أَبِي الْمَنَازِلِ قَالَ سَمِعْتُ حَبِيبَ الْمَالِكِيِّ قَالَ:

نَالَ رَجُلٌ لِعِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ يَا أَبَا نُجَيْدٍ إِنَّكُمْ لَتُخَدِّثُونَنَا بِأَحَادِيثَ مَا نَجِدُ

لَهَا أَصْلًا فِي الْقُرْآنِ فَعَصَبَ عِمْرَانُ وَقَالَ لِلرَّجُلِ أَوْجَدْتُمْ فِي كُلِّ أَرْبَعِينَ

بِرْهَمًا بَرَهَمٌ وَبِشْرٍ كُلِّ كَذَا وَكَذَا شَاءَ شَاءَ وَبِشْرٍ كَذَا وَكَذَا يَبْعِرُ كَذَا وَكَذَا

أَوْجَدْتُمْ هَذَا فِي الْقُرْآنِ، قَالَ: لَا قَالَ فَعَنْ مَنْ أَخَذْتُمْ هَذَا أَخَذْتُمُوهُ عَنَّا

وَأَخَذْنَاهُ عَنْ نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَذَكَرَ أَشْيَاءَ نَحْنُ هَذَا

1561 - Surad bin Ebi'l-Menâzil radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Habib el Mâlikî'den işittim. Bir kimse İmran bin Husayn'e şöyle dedi: “Ey Ebâ Nüceyd, siz bize hadisler rivâyet ediyorsunuz, biz onlar için Kur'an'da asıl bulamıyoruz,” İmran adama kızdı ve ona:

– “Her kırk dirhemde bir dirhemi (zekât vereceğinizi) Kur'an'da buldunuz mu? Her şu kadar koyundan şu kadar koyun, her şukadar deveden şu kadar deve verileceğini Kur'an'da buldunuz mu?” Adam, hayır, dedi.

İmran:

“Bunları kimden öğrendiniz””

“Bizden öğrendiniz, biz de Rasûlullah'tan öğrendik,” dedi ve buna benzeyen çok şeyler söyledi.

İZAH

Kur'an'ın müfessiri Rasûlullah'tır. O ne emretmişse inanmak ve âmel etmek şarttır. Her neden men etmişse ondan da sakınmak lâzımdır. Dört esastan biri de sünnettir, delili Kur'an'da olmayan meselelerde hâdisleri araştırmak mecbûrîyetindeyiz. Sünnette bulamazsak icma'a baş vururuz, icmada da bulamazsak fukahânın kıyasına baş vuracağız. Bu Kur'an'da yok diye inkâr etmek yanlıştır.

2 - TİCARET MALLARI ZEKÂTA TABİ MİDİR?

١٥٦٢- عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ قَالَ أَمَا بَعْدُ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَأْمُرُنَا أَنْ نُخْرِجَ الزُّكَاةَ مِنَ الَّذِي نَبْعِدُ لِلْبَيْعِ

1562 - Semure bin Cündüb radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

İmdi, şüphesiz Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bizim satış için hazırladığımız eşyadan zekât vermemizi emrederdi.

İZAH

Ticaret malları zekâta tabidir. Ticaret için hazırlanan kumaş, hayvan ve diğer eşyalar zekâta tabidirler. Ticaret için elde bulunan sığırların, koyunların kıymetine nazar edilir. Adetleri mevzubahis değildir.

3 - KENZİN NE OLDUĞU VE ZÎNET EŞYALARININ ZEKÂTI

١٥٦٣- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ امْرَأَةً

أَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَعَهَا ابْنَةٌ لَهَا وَفِي يَدِ

إِنِّيهَا مَسْكَنَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ دَعَبٍ فَقَالَ لَهَا أَنْعِطِينَ زَكَاةَ هَذِهِ
قَالَتْ: لَا، قَالَ: أَمْسُوكِ أَنْ يُسَوِّرَكَ اللَّهُ بِهِمَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ سِوَانِي مِنْ

نَارٍ؟ قَالَتْ: فَخَلَعْتُهُمَا فَأَلْقَيْتُهُمَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقَالَتْ:

هُمَا لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَلِرَسُولِهِ

1563 - Amr bin Şuayb'ten, o da babasından, o da dedesinden rivâyet ettiklerine göre şöyle dedi: Bir kadın yanında kızı olduğu halde Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e geldi. Kadının kızının elinde altından, kalın iki bilezik vardı. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem kadına:

– “Şu bileziklerin zekâtını veriyor musun?” buyurdu. Kadın:

– “Hayır vermiyorum,” dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

– “Peki kıyamette bu iki bilezik yerine Allah (c.c)’in sana ateşten iki bilezik taktırması hoşuna gider mi?” buyurdu. Kadın o iki bileziği hemen çıkardı. Nebî sallallahu aleyhi vesellem'e uzattı ve bunlar Allah ve Resullah'ın rızası içindir, dedi. [438]

İZAH

Miske: Bilezik ve Arap kadınlarının topuklarının üstüne taktıkları halka manâsınadır.

Bu hadis-i şerif, zînet eşyalarına zekât lâzım geldiğine delâlet eder. İmam Azam'ın görüşü de böyledir. Ahmed bin Hanbel, Mâlik bin Enes ve Şâfiî'nin bir kavline göre zînet eşyalarında zekât yoktur.

١٥٦٤- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ: كُنْتُ أَلْبَسُ أَوْصَاحًا مِنْ دَعَبٍ فَقُلْتُ

يَا رَسُولَ اللَّهِ أَكْتَرُ هُوَ؟ فَقَالَ: مَا بَلَغَ أَنْ تُؤَدِيَ زَكَاةَهُ فَرَزَقَنِي فَلَيْسَ بِكَتَرٍ

1564 - Ümmü Seleme radiyallahu anha'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Ben altından işlenmiş halka takınmıştım. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e bu kenz midir, dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem,

“Bir mal zekâtı edâ edilecek hadde erer, zekâtı da verilirse kenz değildir,” cevabını verdi.

١٥٦٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَدَّادٍ بْنِ الْهَادِ أَنَّهُ قَالَ دَخَلْنَا عَلَى عَائِشَةَ

زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَأَى فِي يَدَيَّ فَتَحَاتٍ مِنْ وَرِقٍ فَقَالَ: مَا هَذَا يَا عَائِشَةُ؟

فَقُلْتُ: صَنَعْتُهُنَّ أَتَزِينُ لَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَتَوَدِينَ زَكَاتَهُنَّ قُلْتُ لَا أَوْ

مَا شَاءَ اللَّهُ قَالَ هُوَ خَشْبِكَ مِنَ النَّارِ

1565 - Abdullah bin Şeddad bin El Hâd radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in ailesi Aişe radiyallahu anha'nın yanına vardım. Aişe radiyallahu anha şöyle anlattı. Bir gün Rasûlullah yanıma geldi. Elimde gümüşten yapılmış büyük yüzükler gördü ve Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bana, “Ey Aişe, bu nedir?” diye sordu. Ben, “Ey Allah'ın Rasûlü, sana karşı ziynetleneyim diye bunları yaptım” dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Bunların zekâtını veriyor musun?” buyurdu. Ben, “Hayır veya (bunun gibi) Allah'ın dediği bir şey söyledim” Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Ateşe girmene bunun vebâli sana yeter” buyurdu.

İZAH

Fetehat: Büyük yüzükler demektir.

Altının nisâbı yirmi miskaldir. On miskal altını bulunan kimsenin, on miskal kadar da ziynet eşyası varsa, ikisinin toplamı bir nisap miktarı olduğu için zekâta tabi olur.

Gümüşün nisâbı iki yüz dirhemdir. Gümüşten bu kadar ziynet eşyası olanın veya diğer mevcut gümüşleri ile iki yüz dirhem olursa zekâta tabi olur.

١٥٦٦- عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْخَطَّابِ أَنَّهُ قَالَ دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَأَى فِي يَدَيَّ فَتَحَاتٍ مِنْ وَرِقٍ فَقَالَ: مَا هَذَا يَا عَائِشَةُ؟

لِسُفْيَانَ كَيْفَ تُزَكِّيهِ قَالَ تُضَمُّهُ إِلَى غَيْرِهِ

1566 - Ömer bin Ya'lâ radıyallahu anh bu hadisi yüzük hadisi gibi anlatmıştır.

Süfyan'a yüzüğün zekâtını (Aişe) nasıl verir, denildi. O da onun zekâtını başka (zekât mallarına) ekler, dedi.

4 - MERÂDA OTLAYAN HAYVANLARIN ZEKÂTI

١٥٦٧- عَنْ حُشَادٍ قَالَ أَخَذْتُ مِنْ ثَمَامَةَ بِنْتِ عَبْدِ اللَّهِ بِنْتِ أَنَسٍ

كِتَابًا زَعَمَ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ كَتَبَهُ لِأَنَسٍ وَعَلَيْهِ خَاتِمُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ جِئْتُ بَعَثَةَ مُصَدِّقًا وَكَتَبْتُ لَهُ فَإِذَا فِيهِ هَلْبُ فَرِيضَةِ الصَّدَقَةِ الَّتِي

نَوَّضَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمُشَلِّينَ الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ

عَزَّ وَجَلَّ بِهَا نَبِيَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَمَّ شِئْلُهَا مِنَ الْمُشَلِّينَ عَلَى

وَجْهِهَا فَلْيَنْقُطْهَا وَمَنْ سِئِلَ فَرَقَهَا فَلَا يُعْطَى فِيهَا دُونَ خَمْسٍ وَعِشْرِينَ

مِنَ الْإِبِلِ الْغَنَمِ فِي كُلِّ خَمْسٍ ذُو شَاةٍ فَإِذَا بَلَغَتْ خَمْسًا وَعِشْرِينَ فَفِيهَا

بِئْثُ مَخَاضٍ إِلَى أَنْ تَبْلُغَ خَمْسًا وَثَلَاثِينَ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهَا بِئْثُ مَخَاضٍ

فَابْنُ لَبُونٍ ذَكَرٌ فَإِنْ بَلَغَتْ سِتًّا وَثَلَاثِينَ فَفِيهَا بِئْثُ لَبُونٍ إِلَى خَمْسٍ

وَأَرْبَعِينَ فَإِذَا بَلَغَتْ سِتًّا وَأَرْبَعِينَ فَفِيهَا حِقَّةٌ مَطْرُوقَةٌ الْفَخْلُ إِلَى سِتِّينَ

إِذَا بَلَغَتْ إِخْدَى وَسِتِّينَ فَفِيهَا جِلَاعَةٌ إِلَى خَمْسٍ وَسِتِّينَ فَإِذَا بَلَغَتْ

سِتًّا وَسِتِّينَ فَفِيهَا ابْتِثَا لَبُونٍ إِلَى تِسْعِينَ فَإِذَا بَلَغَتْ إِخْدَى وَتِسْعِينَ

فَفِيهَا جُثَاثٌ مَطْرُوقَةٌ الْفَخْلُ إِلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ فَإِذَا زَادَتْ عَلَى عِشْرِينَ

وَمِائَةٍ فَفِي كُلِّ أَرْبَعِينَ بِئْثُ لَبُونٍ وَفِي كُلِّ خَمْسِينَ حِقَّةٌ فَإِذَا تَبَايَنَ أَشْتَانُ

الْإِبِلَ فِي قَوَائِيصِ الصَّدَقَاتِ فَمَنْ بَلَغَتْ عَنْدهُ صَدَقَةٌ لِمَجْدَعَةٍ وَلَيْسَتْ
عندهُ جَدْعَةٌ وَعندهُ حِقَّةٌ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ وَأَنْ يَجْعَلَ مِنْهَا شَاتَيْنِ إِنْ
اسْتَبْرَأَ لَهُ أَوْ عَشْرَيْنِ دِرْهَمًا وَمَنْ بَلَغَتْ عَنْدهُ صَدَقَةُ الْحَقَّةِ وَلَيْسَتْ
عندهُ حِقَّةٌ وَعندهُ جَدْعَةٌ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ وَيُعْطِيهِ الْمُصَدِّقُ عَشْرِينَ دِرْهَمًا
أَوْ شَاتَيْنِ وَمَنْ بَلَغَتْ عَنْدهُ صَدَقَةُ الْحَقَّةِ وَلَيْسَ عَنْدهُ حِقَّةٌ وَعندهُ ابْنَةٌ
لَبُونٍ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: مِنْ هَاهُنَا لَمْ أَضْبِطْهُ عَنْ مُوسَى كَمَا أَحْبَبْتُ وَجَعَلْتُ
مَعَهَا شَاتَيْنِ إِنْ اسْتَبْرَأَ لَهُ أَوْ عَشْرَيْنِ دِرْهَمًا وَمَنْ بَلَغَتْ عَنْدهُ صَدَقَةُ
بَنَاتِ لَبُونٍ وَلَيْسَ عَنْدهُ إِلَّا حِقَّةٌ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: إِلَى هَاهُنَا ثُمَّ أَتَقَشَّهَ وَيُعْطِيهِ الْمُصَدِّقُ عَشْرِينَ دِرْهَمًا
أَوْ شَاتَيْنِ وَمَنْ بَلَغَتْ عَنْدهُ صَدَقَةُ ابْنَةِ لَبُونٍ وَلَيْسَ عَنْدهُ إِلَّا بَنَاتُ مَخَاضٍ
فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ وَشَاتَيْنِ أَوْ عَشْرَيْنِ دِرْهَمًا وَمَنْ بَلَغَتْ عَنْدهُ صَدَقَةُ ابْنَةِ
مَخَاضٍ وَلَيْسَ عَنْدهُ إِلَّا ابْنُ لَبُونٍ ذَكَرْتُ فَإِنَّهُ يُقْبَلُ مِنْهُ وَلَيْسَ مَعَهُ شَيْءٌ
وَمَنْ لَمْ يَكُنْ عَنْدهُ إِلَّا أَرْبَعٌ فَلَيْسَ فِيهَا شَيْءٌ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رُثْيَا وَفِي
سَابِغَةِ الْعَنَمِ إِذَا كَانَتْ أَرْبَعِينَ فَيُضَاعَفُ شَاءَ إِلَى عَشْرِينَ وَمِائَةٌ فَإِذَا زَادَتْ
عَلَى عَشْرِينَ وَمِائَةٌ فَيُضَاعَفُ شَاتَانِ إِلَى أَنْ تَبْلُغَ مِائَتَيْنِ فَإِذَا زَادَتْ عَلَى
مِائَتَيْنِ فَيُضَاعَفُ ثَلَاثَ شِيَاءٍ إِلَى أَنْ تَبْلُغَ ثَلَاثَ مِائَةٍ فَإِذَا زَادَتْ عَلَى ثَلَاثِ
مِائَةٍ فَيُضَاعَفُ كُلُّ مِائَةٍ شَاءَ شَاءَ وَلَا يُؤْخَذُ فِي الصَّدَقَةِ هَرَمَةٌ وَلَا دَاثُ عَوَارٍ
مِنَ الْعَنَمِ وَلَا تَيْسُ الْعَنَمِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ الْمُصَدِّقُ وَلَا يَجْمَعُ بَيْنَ مُتَفَرِّقٍ وَلَا
يَفْرُقُ بَيْنَ مُجْتَمِعٍ خَشْيَةَ الصَّدَقَةِ وَمَا كَانَ مِنْ خَلِيطَيْنِ فَإِنَّهُمَا يَتَرَاوَعَانِ

بَيْنَهُمَا بِالسُّوْقَةِ فَإِنْ لَمْ تَبْلُغْ سَائِمَةَ الزَّوْجِ لِي أَزْنَعِينَ فَلَيْسَ فِيهَا شَيْءٌ إِلَّا

أَنْ يَنْشَأَ رِثَتُهَا فِي الرِّقَّةِ رُبْعَ الْعَشْرِ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ الْمَالُ إِلَّا تِسْعِينَ وَمِائَةً

فَلَيْسَ فِيهَا شَيْءٌ إِلَّا أَنْ يَنْشَأَ رِثَتُهَا

1567 - Hammad radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Sümâme bin, Abdullah bin Enes'ten bir mektup aldım. O mektubu da Ebû Bekir'in Enes'e zekât tahsili için gönderdiğinde yazdığını söyledi. Üzerinde Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in mühürü de vardı. Ebû Bekir onu tahsildar olarak gönderdiğinde kendisine yazmıştı. Mektupta şöyle yazılı idi. (Aziz ve Celil olan) Allah'ın Nebîsine emrettiği Rasûlullah'ın da Müslümanlara farz kıldığı zekâtın aslı şudur. Kimden buna uygun olarak zekât istenirse hemen versin. Kimden bunun üstünde bir şey isteniyorsa vermesin. Yirmi beş deveden aşağı sayıda develerden her beş devede bir koyun verilir. Yirmibeş deveye yetince orada bir yaşını doldurmuş dişi deve yavrusu verilir. Otuz altıya kadar böyledir. Eğer dişisi yoksa üç yaşına girmiş erkek deve yavrusu verilir. Develerin sayısı otuz altıya ulaşınca, üç yaşına girmiş bir dişi deve yavrusu verilir. Kırk beş deveye kadar böyle devam eder. Sayıları kırkaltı deveye varınca, dört yaşına girmiş, erkek deveyi arayacak çağda, dişi deve verir. Altmışa kadar böyle, altmış bir deve olunca, yetmişbeşe kadar beş yaşına girmiş deve verir. Yetmiş beşten sonra, doksan deveye kadar üç yaşında iki dişi deve yavrusu verilir. Doksan birden yüz yirmi bir deveye kadar, erkek deveyi arayacak kıvamda 4 yaşında iki dişi deve verilir. Develerin sayısı yüz yirmiye geçince her kırk devede 3 yaşında bir dişi deve, her ellide bir dört yaşında deve verilir. Zekâtın farzlarında verilmek için gereken yaşta deve bulunmadığı hallerde, beş yaşında deve vermesi icap edenin yanında beş yaşında deve bulunmaz da, dört yaşında deve bulunursa, onu ve yanında iki tane de koyun versin, eğer kolayına gelirse veya yirmi dirhem versin. Kendisine dört yaşında bir deve vermek farz olan kimsenin yanında dörtlük deve bulunmaz da, üç yaşında deve yavrusu bulunursa, onu versin kâfi gelir” buyurdu.

Ebû Dâvud şöyle dedi: Buradan itibaren hadisi, Musa'dan tam istediğim gibi zabtedemedim. Yanında dört yaşında deve olmayan kimse onunla berâber kolaysa iki koyun veya yirmi dirhem para verir. Bir kimseye üç

yaşında deve vermek gerekir de ancak yanında dört yaşında deve bulunursa kabul olunur.

Ebû Dâvud diyor ki: Hadisin buraya kadarını iyi zaptedemedim, sonrasını ise iyi zapdettim. Tahsildar mal sahibine iki koyun veya yirmi dirhem verir, bir kimseye üç yaşında deve yavrusu vermek farz olur da onun elinde bu yaşta deve bulunmayıp ancak iki yaşına girmiş deve yavrusu varsa onu verir, üstelik tahsildara iki koyun veya yirmi dirhem öder.

Bir kimseye iki yaşında deve vermek farz olur da elinde bu yaşta deve bulunmaz, üç yaşında erkek deve bulunursa, ikilinin yerine bunu verir. Onun yerine bu kabuldür. Üstüne bir şey vermek icap etmez. Yanında üç yaşında bir deve bulunmaz, dört yaşlı varsa onu verir. Sahibi istemezse geri bir şey verilmez. Senenin yarısından çoğunu kırdan geçiren koyunların kırktan yüz yirmiye kadarında bir koyun, yüz yirmiden fazla olursa iki yüze kadar iki koyun, ikiyüz koyuna yetişince üç yüze kadar üç koyun, üçyüzden fazla olunca her yüz koyunda bir koyun vermek farz olur. Zekâtta çok ihtiyar ve kör olanlar alınmaz. Sürünün damızlık koç ve tekesi de mal sahibi arzu etmedikçe alınmaz. Zekât korkusuyla ayrı olanlar birleştirilmez, berâber olanlar da ayrılmaz. İki kişinin karıştırmışından meydana gelen sürüde her şahsın hissesine aynı seviyede müracaat edilir. Mal sahiplerinden birinin koyununun sayısı kırka varmamışsa, ona zekât farz olmaz. Ancak sahibi isterse bir şey verir. Gümüşte de kırkta bir hesabıyla zekât vardır. (Gümüşün nisâbı ikiyüz dirhemdir) Eğer gümüş yüz doksan dirhemse zekât lâzım gelmez. Ancak sahibi dilerse verir. [\[439\]](#)

İZAH

Binti Mahaz: Annesi hamile kalmış, bir yaşını bitirip ikiye girmiş dişi deve poduğudur.

Binti Lebûn: Annesi ikinci yavruyu doğurup sütlenmiş kendisi de ikiyi bitirip üç yaşına girmiş deve yavrusudur.

Hıkka: Dört yaşına girmiş, kendisi hamile kalma kıvamında olan dişi devedir.

Cezaa: Beş yaşında deve demektir.

١٥٦٨- عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: كَتَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِكِتَابِ الصَّدَقَةِ قَلَمٌ يُخْرِجُهُ إِلَى عُمَّالِهِ حَتَّى قُبِضَ لِقَرْنِهِ بِسَيْفِهِ فَمَجَلَّ بِهِ أَبُو بَكْرٍ حَتَّى قُبِضَ ثُمَّ عَجَلَ بِهِ عُمَرُ حَتَّى قُبِضَ فَكَانَ فِيهِ فِي خَمْسٍ مِنَ الْأَيَّامِ شَأْءٌ وَفِي عَشْرِ شَائِئٍ وَفِي خَمْسٍ عَشْرَةٍ ثَلَاثُ شَيْءٍ وَفِي عَشْرِينَ أَرْبَعُ شَيْءٍ وَفِي خَمْسٍ وَعِشْرِينَ ابْنَةُ مَخَافِصٍ إِلَى خَمْسٍ وَثَلَاثِينَ فَإِنْ زَادَتْ وَاحِدَةٌ فَفِيهَا ابْنَةُ لَبُونٍ إِلَى خَمْسٍ وَأَرْبَعِينَ فَإِذَا زَادَتْ وَاحِدَةٌ فَفِيهَا حِقَّةٌ إِلَى سِتِّينَ فَإِذَا زَادَتْ وَاحِدَةٌ فَفِيهَا جَذَعَةٌ إِلَى خَمْسٍ وَسِتِّينَ فَإِذَا زَادَتْ وَاحِدَةٌ فَفِيهَا ابْنَتَا لَبُونٍ إِلَى تِسْعِينَ فَإِذَا زَادَتْ وَاحِدَةٌ فَفِيهَا جَفَّتَانِ إِلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ فَإِنْ كَانَتْ الْأَيَّامُ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَفِي كُلِّ خَمْسِينَ حِقَّةٌ وَفِي كُلِّ أَرْبَعِينَ ابْنَةُ لَبُونٍ وَفِي الْعَتَمِ فِي كُلِّ أَرْبَعِينَ شَأْءٌ شَأْءٌ إِلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ فَإِنْ زَادَتْ وَاحِدَةٌ فَشَاكَّتَانِ إِلَى مِائَتَيْنِ فَإِنْ زَادَتْ وَاحِدَةٌ عَلَى الْمِائَتَيْنِ فَفِيهَا ثَلَاثُ شَيْءٍ إِلَى ثَلَاثِ مِائَةٍ فَإِنْ كَانَتْ الْعَتَمُ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَفِي كُلِّ مِائَةٍ شَأْءٌ شَأْءٌ وَلَيْسَ فِيهَا شَيْءٌ حَتَّى تَبْلُغَ الْمِائَةَ وَلَا يَفْرُقُ بَيْنَ مُجْتَمِعٍ وَلَا يَجْمَعُ بَيْنَ مُتَفَرِّقٍ مَخَافَةَ الصَّدَقَةِ وَمَا كَانَ مِنْ خَلِيطَيْنِ فَإِنَّهُمَا يَتَرَاكِعَانِ بَيْنَهُمَا بِالسُّوْمَةِ وَلَا يُؤْخَذُ فِي الصَّدَقَةِ هَرَمَةٌ وَلَا ذَاتُ عَيْبٍ

قَالَ: قَالَ الرَّهْرِيُّ: إِذَا جَاءَ الْمُضْطَرِّقُ قَسَمَتْ أَلْشَاءُ أَثْلَاثًا ثُلَاثًا ثَمَرًا وَثُلَاثًا خِيَارًا وَثُلَاثًا وَسَعْلًا فَأَخَذَ الْمُضْطَرِّقُ مِنَ الْوَسْعِلِ وَلَمْ يَذْكُرْ

الرَّهْرِيُّ الْبَقَرُ

1568 - Salim babasının radiyallahu anh dediğini rivâyet etmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem zekât mektubunu yazdı, vefatına kadar onu tahsildarlara çıkarmadı. O mektubu kılıcına birleştirdi.

Hız. Ebû Bekir de ölümüne kadar onunla amel etti. Sonra Ömer bin Hattab da onunla amel etti. O mektupta şunlar vardı. (Beş deve de bir koyun, on deve de iki koyun, onbeş deve de üç koyun, yirmi deve de dört koyun, yirmibeş deveden otuz beş deveye kadar iki yaşında bir dişi deve boduğu, otuz beşten bir fazla olursa kırk beş e kadar üç yaşında bir dişi deve yavrusu, kırk beşten bir fazla olursa altmış e kadar dört yaşında bir deve, altmıştan bir fazla olursa yetmişbeş e kadar beş yaşında bir deve, yetmiş beşten bir fazla olursa doksana kadar üç yaşında iki deve yavrusu, doksandan bir fazla olursa yüz yirmiye kadar dört yaşında iki deve, eğer develerin sayısı yüz yirmiden fazla olursa her elli deve de dört yaşında bir deve, her kırkta üç yaşında bir deve. Koyunda: kırk koyunda bir koyun, yüz yirmiye kadar böyle. Yüzyirmibirden iki yüze kadar iki koyun, ikiyüzbirden üçyüze kadar üç koyun. Koyunlar bundan da fazla olursa her yüz koyunda bir koyun zekât verilir. Yüze yetmedikçe zekât yoktur. Zekât korkusuyla ayrı olanların arası birleştirilmez. Berâber olanların arası ayrılmaz. İki kişinin sürülerine karıştırmalarından meydana gelen sürülerde mal sahiplerine müsâvî sûrette hisselerine zekâtla müracaat olunur. Zekâtta çok yaşlılar ve ayıplı kusurlu olanlar alınmaz.

Zührî diyor ki: Tahsildar gelince üçte biri döküntüler, üçte biri orta olanlar, üçte biri de en iyi olmak üzere sürüyü üç böler ve tahsildar zekâtı orta olanlardan alır. Zührî; sığırların (zekâtını) zikretmedi [440]

١٥٦٩ - سُفْيَانُ بْنُ حُسَيْنٍ يُسْنَدُهُ وَمَعْنَاهُ قَالَ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ إِيَّاهُ

مَخَافِئِ فَإِنَّ لُبَّوِي وَلَمْ يَذْكُرْ كَلَامَ الرَّهْرِ

1569 - Süfyân bin Hüseyin aynı isnad ve aynı manâda bu mektubu nakletti. Orada (iki yaşında deve yoksa üç yaşında deve verir) dedi. Râvî Zührî'nin kelâmını zikretmedi.

١٥٧٠ - عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ: هَلِمَ تُسَخِّفُ كِتَابَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّذِي كَتَبَهُ فِي الصَّدَقَةِ وَهِيَ جَنْدٌ آلِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ ابْنُ

شِهَابٍ أَقْرَأْتُهَا سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عُمَرَ فَوَعَّظَهَا عَلِيٌّ وَجْهَهَا وَهِيَ قَائِمِي

اُنْشَخَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ مِنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عُمَرَ وَسَالِمُ بْنُ عَبْدِ

أَبُو بَنْتٍ لَبُونٍ حَتَّى تَبْلُغَ تِسْعًا وَعِشْرِينَ وَمِائَةً فَإِذَا كَانَتْ ثَلَاثِينَ وَمِائَةً فَفِيهَا بَنَاتٌ لَبُونٍ وَحَفَّةٌ حَتَّى تَبْلُغَ تِسْعًا وَثَلَاثِينَ وَمِائَةً فَإِذَا كَانَتْ أَرْبَعِينَ وَمِائَةً فَفِيهَا جَفَّاقَانِ وَبَنَاتٌ لَبُونٍ حَتَّى تَبْلُغَ تِسْعًا وَأَرْبَعِينَ وَمِائَةً فَإِذَا كَانَتْ خَمْسِينَ وَمِائَةً فَفِيهَا ثَلَاثُ جَفَّاقٍ حَتَّى تَبْلُغَ تِسْعًا وَخَمْسِينَ وَمِائَةً فَإِذَا كَانَتْ سِتِّينَ وَمِائَةً فَفِيهَا أَرْبَعُ بَنَاتٍ لَبُونٍ حَتَّى تَبْلُغَ تِسْعًا وَسِتِّينَ وَمِائَةً فَإِذَا كَانَتْ سَبْعِينَ وَمِائَةً فَفِيهَا ثَلَاثُ بَنَاتٍ لَبُونٍ وَحَفَّةٌ حَتَّى تَبْلُغَ تِسْعًا وَسَبْعِينَ وَمِائَةً فَإِذَا كَانَتْ ثَمَانِينَ وَمِائَةً فَفِيهَا حَفَّتَانِ وَابْنَتَا لَبُونٍ حَتَّى تَبْلُغَ تِسْعًا وَثَمَانِينَ وَمِائَةً فَإِذَا كَانَتْ تِسْعِينَ وَمِائَةً فَفِيهَا ثَلَاثُ جَفَّاقٍ وَبَنَاتٌ لَبُونٍ حَتَّى تَبْلُغَ تِسْعًا وَتِسْعِينَ وَمِائَةً فَإِذَا كَانَتْ مِائَتَيْنِ فَفِيهَا أَرْبَعُ جَفَّاقٍ أَوْ خَمْسُ بَنَاتٍ لَبُونٍ أَوْ السَّبْعِينَ وَجِدْتُ أُجِلْتُ وَفِي سَائِمَةِ الْغَنَمِ فَلَمْ أَكْزَرْ نَحْوَ حَدِيثِ شَقِيانَ بْنِ خُسَيْنٍ وَفِيهِ وَلَا يُؤْخَذُ فِي الصَّدَقَةِ هَرَمَةٌ وَلَا ذَاتُ عَوَارٍ مِنَ الْغَنَمِ وَلَا تَيْسُ الْغَنَمِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ الْمُصَدِّقُ

1570 - İbn-i Şihab radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah'ın zekât hakkında yazdığı mektubun nüshası şudur: “O mektup, Ömer bin Hattab radiyallahu anh'ın ailesinde idi,” İbn-i Şihab radiyallahu anh diyor ki: O mektubu bana Hz. Ömer'in torunu Salim okudu ve mektubu olduğu gibi hepsini belledim. İşte o mektup, Ömer bin Abdülaziz'in, Abdullah bin Ömer'den ve Hz. Ömer'in torunu Salim'den bir nüshasını aldığı mektubdur, dedi ve hadisi rivâyet etti. (hadisin devamında) develerin sayısı yüzyirmi bire yetiştiğinde üç yaşında üç tane dişi deve verir. Yüzyirmi dokuza kadar (böyledir) yüzotuza yetiştiğinde, yüzotuzdokuza kadar üç yaşında iki dişi deve ile bir de dört yaşında dişi deve verir. Yüz kırka yetiştiğinde yüz kırkdokuza kadar dört yaşında iki dişi deve ile bir de üç yaşında dişi deve verir. Yüz elliye yetiştiğinde yüz elli dokuza kadar dört yaşında üç dişi deve verir. Yüzaltmışa ulaşınca yüzaltmış dokuza kadar üç

tane üç yaşında dişi deve verir. Yüzyetmiş deveye ulaştığında yüzyetmiş dokuza kadar üç yaşında üç dişi deve ile dört yaşında bir dişi deve verir. Yükkseene ulaşınca yüzseksen dokuza kadar üç yaşında iki dişi deve ile dört yaşında iki dişi deve verir. Yüzdoksana ulaştığında Yüzdoksandokuza kadar dört yaşında üç dişi deve ile üç yaşında bir dişi deve verir. Hangi senelere ait (zekât) bulunursa alınır.

(Merâda yayılan koyunlara gelince) orada Süfyân bin Hüseyin'in hadisi gibi zikretti. Orada zekâtta yaşlılar, kör olan koyunlar, koç ve teke gibi döl hayvanı alınmaz, ancak zekât memuru dilerse alır.

١٥٧١- قَالَ مَالِكٌ وَقَوْلُ حُمَزِ بْنِ الْحَطَّابِ لَا يُجْمَعُ بَيْنَ مُتَفَرِّقٍ

وَلَا يَفْرَقُ بَيْنَ مُجْتَمِعٍ هُوَ أَنْ يَكُونَ لِكُلِّ رَجُلٍ أَرْبَعُونَ شَاةً فَإِذَا أَظْلَمُوا

الْمُضَيَّقُ جَمْعُهُمَا لَيْلًا يَكُونُ بَيْنَهُمَا إِلَّا شَاةً وَلَا يَفْرَقُ بَيْنَ مُجْتَمِعٍ أَنْ

الْخِلْيَطَيْنِ إِذَا كَانَ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةٌ شَاةٍ وَشَاةٌ فَيَكُونُ عَلَيْهِمَا فِيهَا

ثَلَاثٌ شِيبَاءُ فَإِذَا أَظْلَمُوا الْمُضَيَّقُ فَرَقًا غَنَمُهُمَا فَلَمْ يَكُنْ عَلَى كُلِّ وَاحِدٍ

مِنْهُمَا إِلَّا شَاةٌ فَهَذَا الَّذِي سَمِعْتُ فِي ذَلِكَ

1571 - İmam Mâlik diyor ki:

– Ömer bin Hattab radiyallahu anh'ın sözü şöyle idi: “Ayrı olan mal bir araya toplatılmaz, toplu olan da ayrılmaz” sözünün anlamı şudur: “Her bir şahsın kırkar koyunu olup, (her birinin birer koyun zekât vermesi gerekirken tahsildar onlara yaklaşıncı, bu koyunları bir araya getiriyorlar ki hepsine zekât lâzım gelmesin. Bir koyun verilsin diye, iki kişinin yüz birer koyunu birbirine karışmışsa (iki yüzü geçmiş olacağından) üç koyun lazım gelecek diye tahsildar görünce herkes koyununu ayırıyor ve her birine ancak bir koyun lâzım gelir. İşte benim işittiğim budur,” dedi.

١٥٧٢- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ رُفِيعُ أَخْبَرَهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ هَاتُوا رِئِيقَ الشُّعُورِ مِنْ كُلِّ أَرْبَعِينَ دِرْهَمًا دِرْهَمٌ

وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ شَيْءٌ حَتَّى تَبْتَاعُوا بِمِائَتِي دِرْهَمٍ فَإِذَا كَانَتْ مِائَتِي دِرْهَمٍ فَبَيْنَهُمَا

خَمْسَةَ دَرَاهِمَ فَمَا زَادَ فَعَلَى حِسَابِ ذَلِكَ وَفِي الْغَنَمِ فِي كُلِّ أَرْبَعِينَ شاةً
شاةً فَإِنْ لَمْ يَكُنْ إِلَّا تِسْعٌ وَثَلَاثُونَ فَلَيْسَ عَلَيْكَ فِيهَا شَيْءٌ وَسَقَّ صَدَقَةَ
الْغَنَمِ مِثْلَ الزُّهْرِيِّ قَالَ وَفِي الْبَقَرِ فِي كُلِّ ثَلَاثِينَ تَبِيعٌ وَفِي الْأَرْبَعِينَ مِئْسَةٌ
وَلَيْسَ عَلَى الْغَوَامِلِ شَيْءٌ وَفِي الْإِبِلِ قَدْ ذَكَرَ صَدَقَتَهَا كَمَا ذَكَرَ الزُّهْرِيُّ
قَالَ وَفِي خَمْسِينَ وَعِشْرِينَ خَمْسَةً مِنَ الْغَنَمِ فَإِذَا زَادَتْ وَاجِدَةً فِيهَا ابْنَةٌ
مَخَاضٍ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ ابْنَةٌ مَخَاضٍ فَابْنُ لَبُونٍ ذَكَرُ إِلَى خَمْسِينَ وَثَلَاثِينَ
فَإِذَا زَادَتْ وَاجِدَةً فِيهَا بَنْتُ لَبُونٍ إِلَى خَمْسِينَ وَأَرْبَعِينَ فَإِذَا زَادَتْ وَاجِدَةً
فِيهَا جِفَّةٌ طَرَوْقَةُ الْجَمَلِ إِلَى سِتِّينَ ثُمَّ سَقَّ بِمِثْلِ حَدِيثِ الزُّهْرِيِّ قَالَ
فَإِذَا زَادَتْ وَاجِدَةً يَنْغِي وَاجِدَةً وَيَسْعِينَ فِيهَا جِفَّتَانِ طَرَوْقَتَا الْجَمَلِ
إِلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ فَإِنْ كَانَتْ الْإِبِلُ أَكْثَرُ مِنْ ذَلِكَ فَفِي كُلِّ خَمْسِينَ جِفَّةٌ
وَلَا يَفْرُقُ بَيْنَ مُجْتَمِعٍ وَلَا يَجْمَعُ بَيْنَ مُفْتَرَقٍ خَشْيَةَ الصَّدَقَةِ وَلَا تُؤَخَّضُ
فِي الصَّدَقَةِ هَرِمَةٌ وَلَا دَامَتْ عَوَارٍ وَلَا تَيْسٌ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ الْمُصَدِّقُ وَفِي
الْثَبَاتِ مَا سَقَّه الْأَنْهَارُ أَوْ سَقَّتِ السَّمَاءُ الْغُشُرُ وَمَا سَقَّى بِالْعَرَبِ قَبِيحٌ
يُضَفُّ الْعُشْرَ

وَفِي حَدِيثِ عَاصِمٍ وَالْحَارِثِ الصَّدَقَةُ فِي كُلِّ عِلْمٍ
قَالَ زُهَيْرٌ أَخْبَرَنِي قَالَ مَرَّةً وَفِي حَدِيثِ عَاصِمٍ إِذَا لَمْ يَكُنْ فِي الْإِبِلِ
ابْنَةٌ مَخَاضٍ وَلَا ابْنُ لَبُونٍ فَعَشْرَةٌ دَرَاهِمَ أَوْ ثَلَاثَانِ

1572 - Ali radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Râvî Zühêyr; diyor ki: Zannederim Hz. Ali'de bu hadisi Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'den rivâyet etmiş ve şöyle demiştir: “Öşrün 4/1 ini getiriniz, her kırk dirhemden bir dirhemi zekâtıdır. Fakat (gümüşün nisâbı iki yüz dirhem olduğundan) 200 dirhemden aşağıda size zekât lâzım

gelmez. İkiyüz dirhem olunca (kırkta bir hesabıyla) onun beş dirhemi zekâttır. Bundan daha fazla olursa fazlanın nisâbına göre (zekâtı var)dır. Her kırk koyunda bir koyun zekât vardır. Ancak 39 koyun varsa sana bir şey lâzım gelmez deyip, râvî koyunların zekâtını Zührî gibi sevketti.

Sığır da her otuzda bir yaşını bitirmiş bir dana zekât verir. Kırk sığırdan bir iki yaşını geçmiş yaşlı dana verir. Çift öküzlerine, zekât yoktur. Râvî develerin zekâtında Zührî'nin dediği gibi zikretti (yirmi beş deve beşte bir koyun hesabıyla) beş koyun zekât verir. 25 deveden bir deve fazla olursa iki yaşına girmiş deve verir. Eğer iki yaşında dişi deve yoksa üç yaşında erkek deve verir. 35 deveye kadar böyle devam eder. 36 deve olunca üç yaşında bir dişi deve verir. 45'e kadar böyledir. 46 deveden 60 deveye kadar erkek deveye arzu duyan 4 yaşında bir dişi deve lâzım gelir." Sonra Zührî'nin hadisinin aynısını sevketti. 91 deveden yüzyirmi deveye kadar, erkek deveye arzu duyan 4 yaşında iki dişi deve farz olur. Eğer 120 deveden fazla olursa her elli devede dört yaşında bir deve lâzım gelir. Sadaka korkusuyla bir arada olanlar ayrılmaz. Ayrı olanlar birleştirilmez. Zekâtta, yaşlılar, kör olanlar ve sürünün tekesi alınmaz. Ancak tahsildar dilerse alabilir. Otlarda ırmaklardan sulanan ve yağmur suyu ile sulananda öşür vardır. Dolapla sulananlarda öşrün yarısı vardır.

Âsım ve Hâris'in rivâyet ettikleri hadiste (her sene zekât lâzımdır.) ifadesi vardır.

Züheyr dedi ki: ben onu (senede) bir defa dedi, zannediyorum. Âsım'ın rivâyet ettiği hadiste develer içersinde iki yaşındaki ve üç yaşında deve boduğu yoksa ya on dirhem veya iki koyun vermek lâzım, demiştir.

١٥٧٣- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَنْعِيَسُ أُولَٰهُ هَٰذَا الْخَلِيْبِ قَالَ فَإِذَا كَانَتْ لَكَ مَائَتَا دِرْهَمٍ وَخَالَ عَلَيْهَا

الْخَوَلُ فَقِيْبَهَا خَمْسَةُ دَرَاهِمٍ وَلَيْسَ عَلَيْكَ شَيْءٌ يَنْعِيَسُ فِي الدَّهَبِ خَلِي

تَكُوْنُ لَكَ عِشْرُوْنَ دِيْنَارًا فَإِذَا كَانَ لَكَ عِشْرُوْنَ دِيْنَارًا وَخَالَ عَلَيْهَا

الْخَوَلُ فَقِيْبَهَا يَعْشَفُ دِيْنَارٌ فَمَا زَادَ فَيَجْسَابُ فَلَكَ

قَالَ فَلَا أَذْرِي أَعْلَيْ يَقُولُ فَبِحَسَابِ ذَلِكَ أَوْ رَفَعَهُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَيْسَ فِي مَالٍ زَكَاةٌ حَتَّى يَقُولَ عَلَيْهِ الْمُحَوَّلُ إِلَّا أَنَا
بَجَرِيدٍ قَالَ ابْنُ وَهْبٍ يَزِيدُ فِي الْحَدِيثِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
لَيْسَ فِي مَالٍ زَكَاةٌ حَتَّى يَقُولَ عَلَيْهِ الْمُحَوَّلُ

1573 - Şu hadisin evvelinde Ali radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edildi.
“İki yüz dirhem olursa da üzerinden sene geçerse, ona beş dirhem zekât
lâzım gelir. Yirmi dinar olmadıkça altından zekât lazım gelmez. Yirmi dinar
altının bulunur ve üzerinden sene geçerse yarım dinar lâzım gelir. Bundan
fazla olduğunda fazlanın hesabına düşen verilir.

Râvî der ki: Bu cümleyi Ali mi söyledi, veya bunu Rasûlullah sallallahu
aleyhi vesellem'den merfûan mı rivâyet etti, bilmiyorum. Üzerinden sene
geçmedikçe hiçbir mala zekât lâzım gelmez. Ancak Cerir diyor ki; İbn-i
Vehb, Nebî sallallahu aleyhi vesellem'den rivâyet ettiği hadiste üzerinden
sene geçmedikçe hiçbir mala zekât yoktur,” cümlesini ziyâde etti. [441]

١٥٧٤ - عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
لَنْدَ عَقْرَتِ عَنِ الْخَيْلِ وَالزَّيْتِ فَهَاتُوا صَدَقَةَ الزَّيْتِ مِنْ كُلِّ أَرْبَعِينَ
دِرْهَمًا دِرْهَمًا وَلَيْسَ فِي تِسْعِينَ وَمِائَةٍ شَيْءٌ فَلِذَا بَلَّغْتُ مِائَتَيْنِ فَفِيهَا
خَمْسَةُ دَرَاهِمٍ

1574 - Ali radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “At ve kölelerin zekâtını affettim.
Gümüşün zekâtını getirin, 190'a kadar gümüşte zekât yok, ikiyüz dirhem
olunca onda, beş dirhem zekât vardır” buyurdu. [442]

١٥٧٥ - عَنْ يَحْيَى بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: فِي كُلِّ سَائِمَةٍ إِبِلٍ فِي أَرْبَعِينَ بَنَاتِ لَبُونٍ وَلَا يَفْرَقُ إِبِلٌ
عَنْ حِسَابِهَا عَنْ أَعْطَاهَا مُؤْتَجِرًا

نَالَ ابْنُ الْعَلَاءِ مُؤْتَجِرًا بِهَا فَلَهُ أَجْرُهَا وَمَنْ مَتَّعَهَا فَإِنَّا لَجَلُّوْهَا وَشَطَرُ

مَالِهِ عَزَمَةٌ مِنْ عَزَمَاتِ رَبِّنَا عَزَّ وَجَلَّ لَيْسَ لِأَلِ مُحَمَّدٍ مِنْهَا شَيْءٌ

1575 - Behz bin Hakim'den, o da babasından, o da dedesinden rivâyet ettiklerine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Otlakta olan kırk deve de üç yaşında bir dişi deve zekât vardır. Ortak develerin hesabı ayrı yapılmaz. Zekâtı kim sevap umarak verirse.”

İbn-i Alâ (Onunla ecir talep ederse) diye söyledi (ona mukâfatı verilir.) “Kim zekâtı vermezse, biz zekâtı ve onunla malının yarısını alırız. (Bunu) Aziz ve Celil olan Rabbimizin kati emirlerinden bir emir olarak (alırız.) Âl-i Muhammed’e bundan bir şey yoktur” buyurdu.

İZAH

Malının zekâtını vermeyen kimseye İslâm’ın ilk günlerinde şu ceza tatbik edileceği bildirilmişti. Evvelâ malının zekâtı alınacak, sonra da geriye kalan malın yarısı alınacaktı. Sonradan bu hüküm neshedildi. İmam Şâfiî’nin görüşü böyledir. Bu hadis-i şerifi şu şekilde anlayanlar da vardır. Zekâtını vermeyen kimsenin malı ikiye bölünür. Tahsildar istediği taraftan malın zekâtını alır. Hangi manâ verilirse verilsin, zekâtını vermeyene bu bir tehdittir, mâlî ceza vermektir.

Malının şatırını alırız cümlesine, “bir kısmını” manâsını verenler de olmuştur. Avnül Mabûd’da bu manâyı tercih etmiş. Fahr-i Kâinat Efendimiz zekât Allah’ın emri olduğu için aldığını, kendi aile halkına bunda bir hisse olmadığını duyurmuş oluyor. İleride geleceği gibi Haşimîlere zekât almak câiz değildir. Zekât malın kırı olduğu, Fahr-i Kâinatın soyu da şerefli bulunduğu için onlara zekât almak haram kılınmıştır.

١٥٧٦- عَنْ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَسَلَّمَ لَنَا وَجْهَةٌ إِلَى

الْبَيْتِ أَمْرُهُ أَنْ يَأْخُذَ مِنَ الْبَقَرِ مِنْ كُلِّ ثَلَاثِينَ ثَبِيحًا أَوْ ثَبِيحَةً وَمِنْ كُلِّ

أُزْبَعَيْنِ مِئْتَةً وَمِنْ كُلِّ خَالِمْ يَغْنِي مِئْتَةً دِينَارًا أَوْ عَدْلَهُ مِنَ الْخَمَائِرِ

ثِيَابُ تَكُونُ بِالْيَمَنِ

1576 - Muaz radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem onu Yemen'e göndereceğinde her otuz sığırdan iki yaşında bir erkek veya dişi dana, her kırk sığırdan üç yaşında bir dana almasını ve her erkeklik çağına gelen gayrimüslimden (cizye olarak) bir dinar veya Yemen'de bulunan maafır (adındaki) elbiseden bir dinarın karşılığı olarak almasını emretti. [443]

İZAH

Bu hadis-i şerif salma sığırların nisâbının otuz olduğuna, bulûğ çağına gelmeyen gayrimüslimlere cizye lâzım gelmeyeceğine delildir. Hanefilere göre ehl-i kitabın fakirlerinden cizye alınmaz. İmam Şâfiî'nin bir kavline göre de alınmaz.

١٥٧٧- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَهُ

1577 - Muaz radiyallahu anh'dan, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'den (bir önce geçen hadis) misli rivâyet olundu.

١٥٧٨- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ قَالَ بَعَثَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى

الْيَمَنِ فَذَكَرَ مِثْلَهُ وَلَمْ يَذْكُرْ ثِيَابًا تَكُونُ بِالْيَمَنِ وَلَا ذَكَرَ يَغْنَى مُخْتَلِمًا

1578 - Muaz bin Cebel'den diğer bir isnatla bu hadis rivâyet edildi ve orada, "Peygamber sallallahu aleyhi vesellem onu Yemen'e gönderdi," buyurup evvelki gibi zikretti. Fakat orada (Yemen'de yapılan bir elbise) ve (her erkeklik çağına gelen) lâfzı zikir edilmedi.

١٥٧٩- عَنْ سُؤَيْدِ بْنِ غَفَلَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَوْ قَالَ أَخْبَرَنِي مَنْ سَأَلَ

مَعَ مُصَدِّقِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ لَا تَأْخُذَ مِنْ رَاحِصِ لَيْلٍ وَلَا تَجْمَعَ بَيْنَ مَفْتَرِقٍ وَلَا تَفْرِقَ بَيْنَ مُجْتَمِعٍ وَكَانَ إِنَّمَا يَأْتِيهِ الْبَيَاءُ حِينَ تَرُدُّ النِّسْمَ فَيَقُولُ أَتُوا

صِدْقَاتِ أَمْوَالِكُمْ قَالَ فَعَمَدَ رَجُلٌ مِنْهُمْ إِلَى ثَائِفَةِ كَوْمَاءَ قَالَ: قُلْتُ يَا أَبَا

صَالِحٌ عَا الْكَؤُوءَ قَالَ: عَظِيمَةُ السَّنَامِ قَالَ فَأَبَى أَنْ يَقْبَلَهَا قَالَ إِنِّي أَحِبُّ
أَنْ تَأْخُذَ خَيْرَ إِبِلِي قَالَ فَأَبَى أَنْ يَقْبَلَهَا قَالَ فَمُحِطَمٌ لَهُ أُخْرَى دُونَهَا فَأَبَى
أَنْ يَقْبَلَهَا ثُمَّ عَطَمَ لَهُ أُخْرَى دُونَهَا فَقَبِلَهَا وَقَالَ إِنِّي أَجْلَحَا وَأَخَافُ أَنْ
يَجِدَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لِي غَمَدَتَ إِلَى رَجُلٍ
فَتَحْزِنْتُ عَلَيْهِ إِبِلُهُ

1579 - Süveyd bin Gafele radıyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Ben gittim veya bana Rasûlullah'ın tahsildarıyla giden kimse haber verdi.
Rasûlullah'ın (yazılı zekât) ahdinde şu vardı. (Sütlü hayvanları alma.
Araları ayrı olanları birleştirme, bir arada olanları da ayırma. Koyunlar
sulanmaya geldiklerinde (tahsildar) su başına gelirdi ve mallarınızın
zekâtını ödeyin, derdi. Râvî der ki; mal sahiplerinden biri kevması
(hörgücü) bulunan deveyi tutardı.

Hilal bin Habbab (Meysere'ye dedi ki; Ey Ebâ Salih Kevma nedir? dedim.
O'da; Hörgücü büyük olan devedir, dedi ve tahsildar onu almaktan çekindi
ve mal sahibi benim malımın en iyisini almanı arzu ediyorum dedi,
tahsildar yine almaktan çekindi. Mal sahibi ondan biraz daha aşağı değerde
olan devesini dizginledi. Onu da almaktan çekindi. Sonra ondan daha aşağı
kıymette bir deveyi dizginledi ve (tahsildar) onu kabul etti. (Tahsildar) dedi
ki: “ben bunu alıyorum. Ama yine de Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem
“Gittin de adamın en iyi devesini aldın” demesinden korkarım.” dedi. [444]

İZAH

Hutam: Devenin başına bağlanan onunla çekilen ip. Sütlü hayvan sürünün
en iyisi, sahibinin de göz bebeğidir. Onun için zekât yerine onu almaktan
nehyedilmiştir.

١٥٨٠ - عَنْ سُؤَيْدِ بْنِ عَقْلَةَ قَالَ: أَتَانَا مُصَلِّقُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فَأَخَذَتْ يَدَيْهِ وَقَرَأَتْ فِي عَهْدِهِ لَا يُجْمَعُ بَيْنَ مُفْتَرِقٍ وَلَا يَفْرُقُ

بَيْنَ مُجْتَمِعٍ خَشْيَةَ الْعُدَّةِ وَلَمْ يَذْكُرْ رَاضِعَ لَبَنٍ

1580 - Süveyd bin Gafele radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in tahsildarı bize gelmişti. Onun ellerini tuttum ve onun (elindeki zekât hükmü yazılı) ahitte şunu okudum, "Zekât(a tabi olur) korkusuyla, ayrı olanlar birleştirilmez, bir arada olanlar da ayrılmazlar" "Sütlüleri almayınız," lafzını zikretmedi.

İZAH

Mahız: Süt. Şâfiî: Yüklü hamile, İnâk: Dişi keçi yavrusu demektir. İmam Şâfiî koyunların zekâtı yerine erkek toklu alınır. Keçilerin zekâtı yerine erkek çebiş alınamaz. Dişi çebiş alınır, diyor. İmam Azam koyundan da keçiden de dişi şişek ve dişi çebiş alınmaz, diyor.

١٥٨١- عَنْ مُسْلِمِ بْنِ قُتَيْبَةَ الْيَشْكُرِيُّ قَالَ الْخَسِرُ رَوْحٌ يَقُولُ مُسْلِمٌ

بْنُ شُعْبَةَ قَالَ: اسْتَغْمَلْ نَافِعُ بْنُ عُلْقَمَةَ أَبِي عَلَى عِزَافَةٍ قَوْمِهِ فَأَمَرَهُ أَنْ

يُضِدِّقَهُمْ قَالَ فَبَعَثَنِي أَبِي فِي طَائِفَةٍ مِنْهُمْ فَأَتَيْتُ شَيْخًا كَبِيرًا فَقَالَ لَهُ سَمِعُوا

بْنُ دَيْسَمٍ فَقُلْتُ إِنَّ أَبِي بَعَثَنِي إِلَيْكَ يَغْنِي لَأَصْدِيقِكَ قَالَ ابْنُ أَبِي وَأَيُّ نَحْوٍ

تَأْخُذُونَ قُلْتُ نَحْنُ حَتَّى إِنَّا نَتَّبِعُ سُرُوحَ الْعَتَمِ قَالَ ابْنُ أَبِي فَإِنِّي أَخَذْتُكَ

أَتَيْتُكَ فِي شَيْءٍ مِنْ هَذِهِ الشَّعَابِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فِي غَنَمٍ لِي فَجَاءَتْنِي رَجُلَانِ عَلَى بَعِيرٍ فَقَالَا لِي إِنَّا رَسُولَا رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَيْكَ لِتُؤَدِّيَ صَفْقَةَ غَنَمِكَ فَقُلْتُ مَا عَلَيَّ فِيهَا فَقَالَا

شَاءَ فَعَمِدْتُ إِلَى شَاءٍ فَذُ عَرَفْتُ عَكَائَهَا مُنْبَلِلَةً مَحْمُومًا وَمُسْحَمًا فَأَخْرَجْتُهَا

إِلَيْهِمَا فَقَالَا هَذِهِ شَاءُ الشَّافِعِ وَقَدْ نَهَانَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

أَنْ نَأْخُذَ شَافِعًا قُلْتُ فَأَيُّ شَيْءٍ نَأْخُذَانِ قَالَا عَنَاقًا جَذْعَةً أَوْ ثِيْبَةً قَالَ فَأَعْبَدْتُ

إِلَى عَنَاقٍ مَغْتَامٍ وَالْمَغْتَامُ الْبُحْيُ ثُمَّ تِلْدٌ وَلَدَا وَقَدْ حَانَ وَلَاحُهَا فَأَخْرَجْتُهَا

إِلَيْهِمَا فَقَالَا نَاوَلْنَاهَا فَجَعَلَاهَا مَعَهُمَا عَلَى بَعِيرِهِمَا ثُمَّ انْطَلَقَا

1581 - Müslim bin sefine el-Yeşkurî'den, el-Hasan dedi ki: “Ravh ise (Müslim bin Sefine yerine) Müslim bin Şu'be diyor” dedi ki:

Alkame'nin oğlu Nâfi, babamı kendi kavmine reis olarak atadı ve onların zekâtını almasını emretti. Babam o, kavmin bir taifesine beni göndermişti. O taifenin en yaşlılarından Deysem'in oğlu Sagr denilen ihtiyarın yanına vardım ve, “Babam zekâtını vermen için beni sana gönderdi,” dedim. İhtiyar bana “Yeğenim nasıl bir hayvan alacaksınız?” dedi. Ben: Koyunun memelerini araştırıp yoklayarak (iyilerinden seçme) alırız, dedim. İhtiyar bana: Kardeşimin oğlu sana bir vakıa anlatayım, ben Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in hayatında şu vadilerden bir vadide koyunlarımın başında bulunuyordum. At üzerinde iki şahıs bana geldiler ve “Biz koyunların zekâtını ödemen için Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in sana gönderdiği elçileriz,” dediler. Ben onlara:

– Bu koyunlarda bana zekât olarak ne lâzım geliyor, dedim. “Onlar bana bir koyun lâzım geliyor,” dediler. Bence iyiliği belli, içi yağ ve sütle dolu koyunu aldım ve onlara takdim ettim. Onlar bu hamile koyundur. Rasûlullah bizi hamile koyun almaktan nehyetti, dediler. Ben onlara, “Peki nasıl koyun alacaksınız,” dedim. Onlar bana, “Bir yaşında dişi çebiş veya iki yaşına girmiş çebiş,” dediler. Ben de yağlı bir mutat yakaladım ve onlara takdim ettim. Onlar bana bunu aldık, dediler. Ve o kısırı berâber develerinin üzerine aldı, gittiler.

İZAH

Mutat: Doğurma zamanı gelmesine rağmen yağlılığından doğurmayan) hayvana denir (Kısır demektir.) [\[445\]](#)

١٥٨٢- عَنْ مُسْلِمِ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ سَأَلَ فِيهِ وَالشَّافِعِيُّ النَّبِيَّ فِي بَطْنِهَا الْوَلَدُ

قَالَ أَبُو ذَاوُدَ وَقَرَأْتُ فِي كِتَابِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَالِمٍ بِحَمَضٍ عِنْدَ آلِ

عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ الْجَنْمِيِّ عَنْ الزُّبَيْدِيِّ قَالَ وَأَخْبَرَنِي يَحْيَى بْنُ جَابِرٍ

عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نَفِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَعَاوِيَةَ الْعَاصِمِيِّ مِنْ غَاوِسَةِ قَبِيلِ

قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثٌ مَنْ فَعَلَهُنَّ فَقَدْ طَعِمَ طَعْمَ

الْإِيمَانِ مَنْ عَبْدَ اللَّهِ وَخَذَهُ وَأَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَعْطَى رِزْقًا مَالِهِ طَيِّبَةً
بِهَا نَفْسُهُ رَافِدَةٌ عَلَيْهِ كُلُّ غَامٍ وَلَا يُعْطِي الْهَرَمَةَ وَلَا الدَّرَنَةَ وَلَا الْمَرِيضَةَ
وَلَا الشَّرْطَ الْكَلِيمَةَ وَلَكِنْ مِنْ وَسْطِ أَمْوَالِكُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَمْ يَسْأَلْكُمْ خَيْرَ
وَلَمْ يَأْمُرْكُمْ بِشَرٍّ

1582 - Müslim bin Şu'be'den:

Şafi: Karnında yavrusu olan koyun ve keçidir.

Ebû Dâvud diyor ki: Humus'ta Abdullah bin Salim'in kitabında şöyle okudum: Nebî sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyuruyordu, dedi. "Üç şey var, bunları yapan imanının tadını tatmış olur; kişinin tek olan Allah'a kulluk edip ondan başka ilah olmadığına inanması. Gönül hoşnutluğuyla malının zekâtını seve seve her sene vermesi, ne yaşlı ne uyuzlu ne hasta ve ne de adi olanı vermemesidir. (Zekatınızı mallarınızın orta hallisinden (veriniz) zira Allah sizden malınızın iyisini istememiş ve adisini de (vermenizi) emretmemiştir."

١٥٨٢- عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ قَالَ: بَعَثَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
مُصَدِّقًا مَمْرُوثَ بْنِ جُهَلٍ فَلَمَّا جَمَعَ لِي مَالَهُ لَمْ أَجِدْ عَلَيْهِ فِيهِ إِلَّا ابْنَةَ مَخَاضٍ
فَقُلْتُ لَهُ إِذْ ابْنَةُ مَخَاضٍ فَإِنَّهَا صَدَقَتُكَ فَقَالَ ذَلِكَ مَا لَا لَبْنَ فِيهِ وَلَا ظَهَرَ
وَلَكِنْ هَلْوَ نَافَةٌ فِيهِ عَظِيمَةٌ سَمِعْتُ مُحَمَّدًا يَقُولُ لَهُ مَا أَنَا بِأَجِدَ مَا لَمْ أَوْمَرُ
بِهِ وَهَذَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْكَ قَرِيبٌ فَإِنْ أَخْبَيْتَ أَنْ تَأْتِيَهُ
فَتَعْرِضْ عَلَيْهِ مَا عَرَضْتَ عَلَيَّ فَأَفْعَلْ فَإِنْ قَبِلَهُ مِنْكَ قَبِلْتَهُ وَإِنْ رَدَّهُ عَلَيْكَ
رَدَدْتُهُ قَالَ فَإِنِّي فَاعِلٌ فَخَرَجَ مَعِيَ وَخَرَجَ بِالنَّافَةِ الَّتِي عَرَضَ عَلَيَّ حَتَّى
قَبِلْنَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَهُ يَا نَبِيَّ اللَّهِ أَتَانِي
رَسُولُكَ لِيَأْخُذَ مِنِّي صَدَقَةً مَالِي وَإِنَّمَا اللَّهُ مَا قَامَ فِي مَالِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا رَسُولُهُ قَطُّ قَبِلْتُ فَمَجَعْتُ لَهُ مَالِي فَزَعَمَ أَنَّ مَا عَلَيَّ فِيهِ
ابْنَةُ مَخَاضٍ وَذَلِكَ مَا لَا لَبْنَ فِيهِ وَلَا ظَهَرَ وَقَدْ عَرَضْتُ عَلَيْهِ نَافَةً فِيهِ عَظِيمَةً

لِيَأْخُذَهَا فَأَمَّا عَلِيٌّ وَهَآ هِيَ ذَٰهَ قَدْ جِئْتُكَ بِهَا يَا رَسُولَ اللَّهِ خُذْهَا فَقَالَ لَهُ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَٰكَ لِيَذِي عَيْنِكَ فَإِنْ تَعْلُومَتْ بِخَيْرٍ آخِرُكَ
اللَّهُ فِيهِ وَقِيلَ لَهُ بَكَ قَالَ فَهَآ هِيَ ذَٰهَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ جِئْتُكَ بِهَا فَمَحْذَاهَا قَالَ
نَأْمُرُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَبْلِهَا وَذَعَا لَهُ فِي مَالِهِ بِالتَّيْرَةِ

1583 - Ubey bin Ka'b radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem beni tahsildar olarak göndermişti. Bir (mal sahibine) rastladım. Benim için sürüsünü bir araya topladığında, develerin içinde zekât için alınacak ancak iki yaşında bir deve boduğu buldum ve sahibine bu boduğu zekâtına karşılık olarak ver, dedim. Mal sahibi o südü yok, sırtına binilmez (ne işe yarar). Fakat şu genç büyük ve besili bir devedir, bunu al, dedi. Ben de ona, ben emir olunmadığım bir şeyi alamam. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem in yeri işte sana çok yakın. Eğer ona gitmek istersen gidelim) bana teklif ettiğin güzel deveyi Rasûlullah'a arz et. Eğer kabul buyurursa ben de (bundan böyle) alırım. Eğer red ederse ben de almam, dedim. Adam gideceğim, dedi ve benimle yola çıktı. Bana arzettiği deve de berâberinde idi. Nihayet Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e kadar geldik. O şahıs Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e, "Ey Allah'ın Peygamberi! Malımın zekâtını almak için senin tahsildarın bana geldi. Allah'a yemin olsun ki bundan önce ne Allah'ın Peygamberi ve ne de onun tahsildarı benim mallarımı görmediler. Ben bu tahsildara mallarımın hepsini topladım. Bana iki yaşında bir deve boduğu zekât vermem (farz olduğunu söyledi. Halbuki onun ne südü var ne de sırtına binilir. Ben ona alması için genç büyük ve besili bir deve arzettim. Almaktan çekindi. İşte o deve şudur. Al Ey Allah'ın Rasûlü, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem de ona, "O deve sanadır (sana farz olan o değildir) ancak hayır ile nafil olarak onu verirsen Allah onunla sana sevap verir. Biz de senin bu hayrını kabul ederiz" buyurdu.

Adam işte o deve burada! Sana getirdim, al! Ey Allah'ın Rasûlü, dedi. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem de devenin teslim alınmasını emretti. Ve o şahsa malı hususunda bereketle duâ buyurdu.

İZAH

Bu hadis, mal sahibi gönül hoşluğu ile verirse malın en güzelinin zekât olarak alınabileceğine delâlet eder.

١٥٨٤ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ

مُعَاذًا إِلَى الْيَمَنِ فَقَالَ: إِنَّكَ تَأْتِي قَوْمًا أَهْلَ كِتَابٍ فَادْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّي رَسُولُ اللَّهِ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوكَ لِذَلِكَ فَأَعْلِمَهُمْ أَنَّ اللَّهَ

إِفْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلِكُلِّ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوكَ لِذَلِكَ

فَأَعْلِمَهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً فِي أَمْوَالِهِمْ تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ

وَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوكَ لِذَلِكَ فَإِنَّكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ وَاتَّقِ

دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَإِنَّهَا أَلَسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ

1584 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Muaz bin Cebel'i Yemen'e (vali) olarak göndereceğinde şöyle buyurdu, "Sen kitab ehli bir kavmin başına gidiyorsun. Onları Allah'tan başka ilah bulunmadığına ve benim Allah'ın Rasûlü olduğuma şهادete davet et! Eğer bu davetine itaat ederlerse, onlara Allah'ın her gece ve gündüzde beş vakit namazı farz kıldığını talim et! Ona da itaat ederlerse Allah'ın onların mallarında zekâtı farz kıldığını zenginlerin mallarından alınarak fakirlere verileceğini talim et! Buna da itaat ederlerse onların mallarının en iyisini almaktan sakın! Mazlumun bedduasından da sakın. Çünkü Mazlumun duasıyla Allah'ın (kabulü) arasında perde yoktur. [446]

İZAH

Bu hadis-i şerif, kâfirlerin şariat hükümleri ile muhatap olmadıklarına delâlet ediyor. Çünkü Fahr-i Kâinat sallallahu aleyhi vesellem Hz. Muaz'a Yemen'de bulunan gayri müslimleri önce tevhide, şahâdete davet etmesini emir buyurdu. Eğer tevhidi okurlarsa ondan sonra namazın daha sonra zekâtın farz olduğunu duyurmasını emir buyurdu. Bir de Müslümanların malının zekâtını başka dinde olanlara vermek câiz olmadığına delâlet ediyor. Fukahânın umûmunun görüşü de böyledir. Bir memleket halkının

mallarının zekâtını evvelâ komşularına vermeleri gerektiği başka beldele naklinin mekruh olduğu anlaşıyor. Ömer bin Abdulaziz Horasan’dan Şam’a yükletilip getirilen zekâtı Horasan’a iâde etmiştir. İlim adamları bu hadis-i şeriften yetimlerin mallarına zekât lâzım geleceğini anlamışlardır. İmam Şâfiî, Ahmed bin Hanbel, Mâlik ve Süfyân-ı Sevrî’nin görüşü de böyledir. İmam Azam ise yetimin malına zekât lazım gelmeyeceği ancak mahsûlünden öşür alınacağı ve sadaka-i fıtır vermesi gerektiği görüşündedir.

١٥٨٥- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: أَلْتَعْنِي فِي الصَّدَقَةِ كَمَا نَبِيهَا

1585 - Enes bin Mâlik radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Zekâtta haddi aşan (haksızlık yapan) onu vermeyen gibidir” buyurdu. [447]

5 - TAHSİLDÂRIN RIZÂSI

١٥٨٦- عَنْ بَشِيرِ بْنِ الْحَصَاصِيَّةِ قَالَ إِنْ عُنِيَ فِي عَدِيهِ وَمَا كَانَ

اسْمُهُ بِشِيرًا وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمَاهُ بِشِيرًا. قَالَ:

قُلْنَا إِنْ أَهْلَ الصَّدَقَةِ يَغْتَدُونَ عَلَيْنَا أَفَتَكْتُمُونَ مِنْ أَمْوَالِنَا بِقَدْرِ مَا يَغْتَدُونَ

عَلَيْنَا فَقَالَ لَا

1586 - Beşir bin Hasasiye’den şöyle rivâyet edilmiştir:

İbn-i Ubeyd hadisinde bu zatın asıl ismi Beşir değildir, fakat ona Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Beşir adını verdi, dedi. Beşîr anlatıyor: “Biz Peygamber sallallahu aleyhi vesellem’e, zekât tahsildarları bize haddi aşılıyorlar, malımızdan onların aldıkları o fazla kadarını saklayabilir miyiz, dedik. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Hayır saklayamazsınız,” cevabını verdi.

İZAH

Zekât tahsildarlarından bazılarının fazla zekât almasını önlemek için mal sahibinin malının bir kısmını saklamasına müsaade edilmemiştir. Çünkü bu ruhsat verilse sadece haddi aşan tahsildar değil, adâletli tahsildarlardan mallarının bir kısmını saklayanlar çıkabilirdi. Tahsildarın fazla olarak aldığı ve beytülmale tevdi ettiği zekâtın sevabının, mal sahibinin defter-i âmâline kaydedileceği umulur.

١٥٨٧- عَنْ أَيُّوبَ بْنِ أَبِي إِسْحَاقَ وَمَعْنَاهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ

أَصْحَابَ الصَّدَقَةِ يَقْتُلُونَ

1587- Eyyub'tan (bir önce geçen hadisle) aynı isnad ve aynı manâda rivâyet edildi. Ancak orada, “Biz, ey Allah'ın Rasûlü! Ashab-ı sadaka (tahsildarlar,) haddi aşıyorlar,” dedik şeklindedir.

١٥٨٨- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جَابِرٍ بْنِ عَتِيبٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: سَيَأْتِيَكُمْ زَكَاةٌ فَبِئْضُوا فَإِنْ جَاءَكُمْ

فَرَحِّبُوا بِهِمْ وَخَلُّوا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَتَّبِعُونَ فَإِنْ عَذَلُوا فَلَا تَغْشِهِمْ وَإِنْ

ظَلَمُوا فَاعْلَمُوا وَأَرْضَوْهُمْ فَإِنْ تَنَامَ زَكَاةُكُمْ رَضَاهُمْ وَلْيَدْعُوا لَكُمْ

1588 - Abdurrahman bin Câbir bin Atik'ten o da babasından rivâyet ettiklerine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “Yakında size binitli ve sevilmeyen kimseler (tahsildarlar) gelecek. Onlar size geldiklerinde kendilerini rahat ettirin. Ve kendilerini almak istedikleri şeylerle başbaşa bırakın. Ve onların istedikleri şeyi kendilerine verin. Adalet ederlerse kendi lehlerinedir. Zulüm ederlerse kendi aleyhlerinedir. Onları memnun edin. Zira zekâtınızın tamam oluşu onların rızasına bağlıdır, onlar da size duâ etsinler”

١٥٨٩- عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ جَاءَ نَاسٌ يَغْنِي مِنَ الْأَعْرَابِ

إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا إِنَّ نَاسًا مِنَ الْمُضَيِّقِينَ

يَأْتُونَا فَيُظْلِمُونَا قَالَ فَقَالَ أَرْضُوا مُضَيِّقِيكُمْ، قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَإِنْ

ظَلَمُونَا، قَالَ: أَرْضُوا مُصَدِّقِيكُمْ زَادَ عُثْمَانُ وَإِنْ ظَلَمْتُمْ

قَالَ أَبُو كَامِلٍ فِي عَدِيَّتِهِ قَالَ جَرِيرٌ مَا صَدَرَ عَنِّي مُصَدِّقٌ بَعْدَ مَا

سَمِعْتُ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا وَهُوَ عَنِّي زَاهِي

1589 - Cerir bin Abdullah radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e bedevîlerden bir cemaat geldi ve "Tahsildarlardan bazısı geliyor, bize zulüm ediyorlar," dediler. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem onlara, "Tahsildarlarınızı râzı edin" buyurdu. Onlar:

– "Ey Allah'ın Rasûlü! Bize zulüm etselerde mi?" dediler. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem: "tahsildarlarınızı memnun edin" buyurdu. Râvîlerden Osman şunu da ziyâde etti. "Zulm olunsanız da" buyurdu.

Ebû Kâmil hadisinde Cerir şöyle dedi, diyor: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'den şu sözü işittikten sonra, hiçbir tahsildar benden memnun olmadan dönmemiştir. ^[448]

6 - TAHSİLDARIN ZEKÂT SAHİBİNE DUASI

١٥٩٠ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى قَالَ: كَانَ أَبِي مِنْ أَصْحَابِ

الشَّجَرَةِ وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَتَاهُ قَوْمٌ بِصَدَقَتِهِمْ قَالَ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ فُلَانٍ قَالَ فَأَتَاهُ أَبِي بِصَدَقَتِهِ فَقَالَ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى

آلِ أَبِي أَوْفَى

1590 - Abdullah bin Ebî Evfâ radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Babam ağaç altında (Biat-ı Rıdvan) da bulunanlardandı. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e bir topluluk zekâtlarını getirdiklerinde (Ey Allah'ım! Filân kimsenin ailesine rahmet ve mağfiret eyle!) buyururdu. Babam da zekâtını Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e getirmişti.

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem (Babam için) “Ey Allah’ım! Ebî Evfâ ailesine mağfîret eyle” buyurdu. [\[449\]](#)

İZAH

Bu hadis-i şerif Peygamberlerden başkasına da salât okunabileceğine delâlet eder. Çünkü Fahr-i Kâinat Efendimiz Ebî Evfâ’nın âline salâtta bulunmuştur.

7 - DEVENİN YAŞINA GÖRE ALDIĞI İSİMLERİN BEYANI

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: سَمِعْتُ مِنَ الرَّيَاضِيِّ وَأَبِي حَاتِمٍ وَغَيْرِهِمَا، وَبِهِمَا كِتَابُ
التَّحْقِيقِ بْنِ سُنَيْلٍ، وَبِهِمَا كِتَابُ أَبِي غُنَيْدٍ، وَزَيْنُهَا ذَكَرَ أَخْلُصَهُمُ الْكَلِمَةَ، قَالُوا:
يُسَمَّى الْخَوَازِ ثُمَّ الْفَصِيلُ إِذَا فَضَلَ ثُمَّ تَكُونُ بِنْتُ مَخَاضٍ لِسِتَّةٍ إِلَى تَمَامِ
سِتِّينَ، فَإِذَا دَخَلَتْ فِي الثَّانِيَةِ فَهِيَ ابْنَةُ ثَبُودٍ، فَإِذَا تَمَتَّ لَهُ ثَلَاثُ سِنِينَ
فَهُوَ جَرٌّ وَحِقَّةٌ إِلَى تَمَامِ أَرْبَعِ سِنِينَ لِأَنَّهَا اسْتَحَقَّتْ أَنْ تُرَكَّبَ وَيُسَمَّى
عَلَانِهَا الْفُضْلُ وَهِيَ تُلْفَعُ وَلَا يُلْفَعُ فَذَكَرَ حَتَّى يَنْتَهِيَ. وَيُقَالُ لِلْجَعَةِ طَرُوقَةُ
الْفُضْلِ لِأَنَّ الْفُضْلَ يَطْرُقُهَا إِلَى تَمَامِ أَرْبَعِ سِنِينَ، فَإِذَا طَمَعَتْ فِي الْمَخَاضِ
فِيهِمْ جَذَعَةٌ حَتَّى يَسِمَ لَهَا خَمْسُ سِنِينَ، فَإِذَا دَخَلَتْ فِي السَّادَةِ وَالْقَى
ثَبَّتَتْهُ فَهُوَ جَيْتِلٌ ثَنِي حَتَّى يَسْتَكْمِلَ سِتًّا، فَإِذَا طَمَعَتْ فِي السَّابِعَةِ سَمِيَ
الذَّكَرُ [زَيْنَابِيَّةً] وَالْأُنثَى زَيْنَابِيَّةٌ إِلَى تَمَامِ السَّابِعَةِ، فَإِذَا دَخَلَتْ فِي الثَّانِيَةِ
وَالْقَى السِّنُّ الشَّدِيدُ الَّذِي بَعْدَ الزَّيْنَابِيَّةِ فَهُوَ سَدِيدٌ وَسَدِيدٌ إِلَى تَمَامِ
الثَّانِيَةِ، فَإِذَا دَخَلَتْ فِي الثَّلَاثَةِ طَمَعَتْ ثَابِتَةٌ فَهُوَ بَارِلٌ أَيْ يَزَلُّ ثَابِتَةً يَعْنِي طَلَعَ
حَتَّى يَدْخُلَ فِي الْعَاشِرَةِ فَهُوَ جَيْتِلٌ مُخَلَّفٌ. ثُمَّ لَيْسَ لَهُ اسْمٌ، وَلَكِنْ يُقَالُ

بَازِلٌ عَامٌ وَبَازِلٌ عَامَتَيْنِ، وَمُخْلِفٌ عَامٌ وَمُخْلِفٌ عَامَتَيْنِ وَمُخْلِفٌ ثَلَاثَةً

أَعْوَامٌ إِلَى خَمْسٍ سِنِينَ. وَالْخَلِيفَةُ: الْخَامِلُ. قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: وَالْجَدْوَةُ

وَقْتُ مِنَ الزَّمَنِ لَيْسَ بِسَنَةٍ، وَقُضُولُ الْأَسْنَانِ حِنْدٌ مَطْلُوعٌ سَهْنِيَلٍ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: أَنْشَدَنَا الرَّيَّاشِيُّ شِعْرًا:

إِذَا سَهْنِيَلٌ أَوَّلُ اللَّيْلِ مَطْلَعٌ فَبَيْنَ الْبُرُونِ الْحَيْقُ وَالْحَيْقُ جَلْعٌ لَمْ يَتَّقْ مِنْ

أَسْنَانِهَا غَيْرَ الْهَنْعِ وَالْهَنْعِ: الَّذِي يُؤَلَّدُ فِي غَيْرِ حِينِهِ.

Ebû Dâvud diyor ki: Riyâşî, Ebû Hatim ve başkalarından işittim, Nazr bin Şümeyl'in, Ebû Ubeyd'in kitaplarında (gördüm) çok kere her biri aynı şeyi zikretmekle berâber bazı kelimeleri onlardan yalnız biri zikretti. Dediler ki: “devenin yavrusuna ilk doğduğunda (Huvar) emzikten kesildiğinde (Fasîl), bir yaşından iki yaşının tamamına kadar (Binti Mahaz), üç yaşına girdiğinde (Binti'l-Ebûn), üç seneyi tamamladığında 4 yaşını tamamlayana kadar (Hık ve Hıkka) adını alır. Zira o binilmeye hak kazanır ve erkek deve aşılama için üzerine çıkar. Erkek deve ön dişlerini atana kadar tohum saçamaz. Hıkkaya dördüncü yılını bitirene kadar Tarukatı'l Fahl denir. Çünkü erkek deve (aşılama için ona çıkar) deve beşine girdiğinde beş yaş bitene kadar cezaa, 6 yaşına girip ön dişlerini attığında 6 yaş bitene kadar (Seniye), 7 yaşına girdiğinde erkek deveye (Rubay) dişisine de (Rubaiyye) denir. 8 yaşına girip sivri dişlerinin arkasındaki öğütücü dişlerini attığında 8'i bitiren kadar (Sedis ve sedes) denir. 9 yaşına girip azı dişi çıktığında azısı çıkmış olduğundan (Bâzil) denir. 10 yaşına girene kadar böyle adlandırılır. 10 yaşında ise (Muhlif) denir. Bundan sonra adı yoktur. Lâkin şöyle denir. Bir senelik bâzil, 2 senelik bâzil, bir senelik muhlif, 2 senelik muhlif, üç senelik muhlif diye beş senelik hâlife kadar gider. Hâlife Hamile deve demektir.”

Ebû Hâtim: Cezûa; zamandan bir vakittir, yaş değildir diyor. Devenin yaşlarının mevsimi, Süheyl yıldızı doğduğu andır. Ebû Dâvud diyor ki: Riyâşî bir şiir söyledi.

– Gecenin evvelinde Süheyl yıldızı doğduğu zaman, İbnü'l-lebün hıkka, hıkka da cezâ' olur. Devenin dişlerinden hubadan başka çıkmayan diş

kalmaz (bu yıldız doğduğu zaman, üç yaşındaki deve dördüne, dört yaşındaki de beşine girmiş olur) Huba: vaktinin haricinde çıkan diş demektir.

8 - MALLARIN ZEKÂTI NEREDE ALINIR?

١٥٩١- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا جَلْبَ وَلَا جَنْبَ وَلَا تُؤْخَذُ صَدَقَاتُهُمْ إِلَّا

فِي دُورِهِمْ

1591 - Amr bin Şuayb'dan, o da babasından, o da dedesinden radiyallahu anh rivâyet ettiklerine göre Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu:

“Malı getirmek de yok, uzaklaştırmak da yok. Mal sahiplerinin zekâtları ancak meskenlerinde alınır.”

١٥٩٢- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ فِي قَوْلِهِ لَا جَلْبَ وَلَا جَنْبَ قَالَ

أَنَّ نَصْدَقَ الْمَالِيَّةِ فِي مَوَاضِعِهَا وَلَا تُجَلَّبُ إِلَى الْمُصَدِّقِ وَالْجَنْبِ عَنْ

هَلِيمِ الْفَرِیْضَةِ أَيْضًا لَا يُجَنْبُ أَصْحَابُهَا يَقُولُ وَلَا يَكُونُ الرَّجُلُ بِأَقْصَى

مَوَاضِعِ أَصْحَابِ الصَّدَقَةِ فَتُجَنْبُ إِلَيْهِ وَلَكِنْ تُؤْخَذُ فِي مَوَاضِعِهِ

1592 - Muhammed bin İshak'tan rivâyete göre: Malı getirmek de yok, uzaklaştırmak da yok sözü hakkında şöyle söylemiş: Hayvanların zekâtı bulunduğu yerde alınır. Tahsildarın yanına kadar celb edip getirmek yoktur. (Yukarıda geçtiği gibi) şu farızayı alırken sahibi o maldan uzaklaştırılmaz. İbn İshak devamla diyor ki: Tahsildara mal sahibinden uzak ve ayrı bir yerde olup mallar tahsildarın ayağına getirilmemeli, belki zekât mal sahibinin bulunduğu yerde (meskeninde) alınmalı. [\[450\]](#)

İZAH

Celp yok demek; hayvanların zekâtını alacak olan tahsildar, mal sahibinin sâkin olduğu, hayvanların her gün uğramaya mecbur olduğu obaya veya su başına kadar varır. Zekâtı tahsil eder. Kendisi uzak bir yere oturup, mal sahibine haber göndererek, malını buraya kadar getir diye zahmete koşmaz demektir. Velâ celbe: Mal sahibinin mallarını çok uzak bir yere kadar sürüp, tahsildar buraya kadar gelsin diye tahsildarı zahmete koşması da yoktur demektir, veya sahibine sen çekil uzaklaş, deyip tahsildarın, malın başına varıp, malın asıl sahibi imiş gibi hareket etmesi olmaz demektir. Demek ki ne mal sahibi ne de tahsildar zahmete koşulmamalı, her iki taraf müsamahalı davranmalı. Mal sahibi malının başında, obasında münasip bir yerde durmalı, tahsildar da vazifesini yapmalıdır.

9 - KİŞİNİN KENDİ SADAKASINI SATIN ALMASI

١٥٩٣- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُ حَمَلَ عَلَى فَرَسٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَوَجَدَهُ يُبَاعُ فَأَرَادَ أَنْ يَشْتَاَهُ فَسَأَلَ

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ لَا تَبْتَعَهُ وَلَا تَعُدْ

فِي صَدَقَتِكَ

1593 - Abdullah bin Ömer radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Ömer bin Hattab, Allah yolunda bir gaziye bir ata bindirmişti. O atı satılırken buldu, onu satın almak istedi, bunu Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e sordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, "Onu satın alma, zekâtına dönme" buyurdu.^[451]

İZAH

Bu hadis-i şerif, bir zatın verdiği sadaka-i satın almasının mekruh olduğuna delâlet eder. Şâfiî ve Mâlik'in görüşleri de böyledir.

10 - KÖLENİN ZEKÂTI

١٥٩٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَيْسَ

فِي الْخَيْلِ وَالرَّقِيقِ زَكَاةٌ إِلَّا زَكَاةُ الْفَطْرِ فِي الرَّقِيقِ

1594 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “At ve köleye zekât yoktur. Ancak kölede(n dolayı) fitır sadakası vardır” buyurdu. [452]

١٥٩٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

لَيْسَ عَلَى الْمُسْلِمِ فِي عَبْدِهِ وَلَا فِي فَرْسِهِ صَدَقَةٌ

1595 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Müslümana kölesinden ve atından dolayı zekât yoktur” buyurdu. [453]

11 - ZİRAAT MALLARININ ZEKÂTI

١٥٩٦- عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا سَقَتِ الشَّجَاءُ وَالْأَنْهَارُ وَالْعَيُونُ أَوْ كُنَّ بَعْلًا أَلْعُشْرُ

وَفِيمَا سَقَى بِالسَّوَابِي أَوْ التَّضْحِ بِضْفِ الْعُشْرِ

1596 - Sâlim bin Abdullah radiyallahu anh'dan, o da babasından rivâyet ettiklerine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Yağmurla sulanan, nehirlerle sulanan ve pınarlardan sulananlarda veya sulanmadan suyu damarları ile çeken mahsule öşür vardır. Develerle sulanan veya kova ile sulanan (ziraatte) öşrün yarısı vardır” buyurdu. [454]

١٥٩٧- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ فِيمَا سَقَتِ الْأَنْهَارُ وَالْعَيُونُ أَلْعُشْرُ وَمَا سَقَى بِالسَّوَابِي فَيِيهِ بِضْفُ

1597 - Câbir bin Abdullah radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Nehirlerden ve pınarlardan sulanan ziraatte öşür vardır. Develerle sulanan ziraatte öşrün yarısı vardır” buyurdu. [\[455\]](#)

İZAH

Köleler ve atlar ticaret için besleniyorsa ittifakla zekâta tabidirler. Eğer ticaret için değilse İmam Azam’a göre: Her kısrakta bir dinar zekât verir. Veya kıymetini takdir eder, kırk lirada bir lira hesabiyle zekâtını verir. Hizmet için olmayan köle de zekâta tabidir. İmam Şâfiî, Mâlik, Ebû Yusuf ve Muhammed’e göre at ve köle zekâta tabi değildir. Delilleri bu ve gelecek hadis-i şeriflerdir.

Ba’l: Kökü topraktan su alan sulanmaya muhtaç olmayan hurma ve suyu kendine çeken yer.

Nazh: Serpmek, su çekilen dere, Kova ile sulamak. Kadının kocası manâsına gelir.

Sevâni: Saniyenin cem’idir. Su çeken deve demektir.

١٥٩٨- قَالَ وَكَيْفَ الْبَغْلُ الْكَنْبُوسُ الَّذِي يَنْثَبُ مِنْ مَاءِ السَّمَاءِ قَالَ

إِبْنُ الْأَثَرِ وَقَالَ يَخْبِي بَغْيِي ابْنُ آدَمَ سَأَلْتُ أَبَا لِيْلَاسٍ الْأَسَدِيَّ عَنْ

الْبَغْلِ فَقَالَ الَّذِي يُنْقَى بِمَاءِ السَّمَاءِ وَ قَالَ النَّضْرُ بْنُ شُعْبَةَ الْبَغْلُ

مَاءُ الْمَطَرِ

1598 - Vekî şöyle diyor:

Ba’l yağmur suyundan biten bir nevi ottur. Yahya bin Adem şöyle diyor: Ebâ İyas el Esedî’ye ba’l nedir diye sordum. “Yağmur suyu ile sulandır,” dedi. Nadr bin Şümeyl şöyle diyor: “Ba’l, yağmur suyudur.”

١٥٩٩- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بَعَثَهُ إِلَى الْيَمَنِ فَقَالَ خُذِ الْحَبَّ مِنَ الْحَبِّ وَالشَّاةَ مِنَ الْغَنَمِ وَالْبَعِيرَ مِنَ

الْإِبِلِ وَالْبَقَرَةَ مِنَ الْبَقَرِ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: سَبْعُونَ قِشَاءً بِمِائَةِ ثَلَاثَةِ عَشَرَ شِئْرًا وَرَأَيْتُ أَنْوَاجَهُ

صَلَّى بِمِائَةِ بِقِطْعَتَيْنِ قُطِيعَتٍ وَصِيزَتٍ عَلَى بَنِي عَدْلَيْنِ

1599 - Muaz bin Cebel radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, Hazreti Muaz'ı Yemen'e göndermişti.

Ona: “Hububattan zekât olarak yine hububat, koyunlardan koyun, develerden deve ve sığırlardan da sığır alacaksın” buyurdu.

Ebû Dâvud anlatıyor: Mısır'da bir hıyarı karışladım. On üç karış geldi ve bir ağaç kavunu gördüm. İkiye bölünmüş, deveye iki denk olarak yüklenmişti. [\[456\]](#)

İZAH

Kıssa: Hıyar, Etrücce: Ağaç kavunudur. Bu hadisi İbn-i Mâce de rivâyet etti. Bu hadis-i şerifteki asıldan dönülmüştür. Çünkü deveden deve alınacağı bildiriliyor. Hâlbuki beş deveden bir koyun alınıyor. Her malın zekâtını farz olandan vermek daha iyidir. Fakat kıymetlerini vermek de câiz olur.

12 - BALIN ZEKÂTI

١٦٠٠- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ: جَاءَ هِلَالٌ

أَخَذَ بَنِي مُثَعَانَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشُورٍ نَحْلٍ لَهُ

وَكَانَ سَأَلَهُ أَنْ يَخِمِي وَادِيًا يُقَالُ لَهُ سَلْبَةُ فَخِمِي لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَلِكَ الْوَادِي فَلَمَّا وَلَّى عَمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ كَتَبَ سَعْيَانُ

بْنُ وَهَبٍ إِلَى عَمْرِو بْنِ الْخَطَّابِ يَسْأَلُهُ عَنْ ذَلِكَ فَكَتَبَ عَمَرُ رِضِي

اللَّهُ عَنْهُ إِنَّ أَدَى إِلَيْكَ مَا كَانَ يُؤَدِّي إِلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ مِنْ حُشُورِ نَحْلِهِ فَاحْمِ لَهُ سَائِبَةً وَإِلَّا فَإِنَّمَا هُوَ ذَنْبٌ عَنِّي يَأْتِيهِ

مَنْ يَشَاءُ

1600 - Amr bin Şuayb babası vasıtasıyla dedesinin şöyle dediğini rivâyet etti:

Benî Müt'an kabilesinden biri olan Hilâl kendine ait arıların öşrünü alarak Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e geldi, Peygamber sallallahu aleyhi vesellem'den Selebe adını taşıyan vadinin korunmasını istedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem o vadiyi ona koru olarak tahsis etti. Ömer bin Hattab halife olunca, Süfyân bin Vehb ona mektup yazarak bu vadinin ne olacağını sordu. Ömer radiyallahu anh'da ona eğer Hilâl, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e ödediği balın öşrünü sana da verirse onun namına Selebe'yi koru olarak tahsis et, eğer ödemezse o, bir yağmur sineğidir (yağmurla biten otlardan geçinir) İsteyen onların balını yer, diye yazdı.

İZAH

İmam Azam'a göre öşür arazisinde bulunan ballardan öşür alınır. Ahmed bin Hanbel de bu görüştedir. Şâfiî ve Mâlik'e göre balda zekât yoktur. (Mealimü's-Sünen, c.2, s.209)

١٦٠١- عَنْ عُمَرُو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ شَبَابَةَ بَطْنِ مِ

لَهُمْ فَلَا تَكْرَهُوا قَالَتْ مِنْ كُلِّ عَشْرِ يَرْبُوزَةٍ وَقَالَ شُعَيْبَانُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ

الْتَقَيْنِي قَالَ وَكَانَ يَحْمِي لَهُمْ وَادِيَيْنِ زَادَ فَأَذَّنَا إِلَيْهِ مَا كَانُوا يُؤْمُونَ إِلَيَّ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَحَمَى لَهُمْ وَادِيَتَهُمْ

1601 - Amr bin Şuayb'dan, o da babasından, o da dedesinden, (Şebabe kabilesi hakkında) geçen hadisin benzerini zikretti ve orada: (her on kırbede bir kırbesi öşür verilecek) dedi. Süfyân bin Abdullah Es-Sakafî (onlar için iki vadiyi koruyordu, dedi ve şunu) ziyâde etti. (Rasûlullah sallallahu aleyhi

vesellem'e ödedikleri öşrü Ömer'e de ödediler. O da, onlara o iki vadilerini koruyuverdi. [457]

İZAH

Şebâbe çok arı besleyen bir kabile idi. Fahm kolundan idiler. Taif'e yerleşmişlerdi. En iyi balı onlar çıkardığı için bal övülürken "Asel-i Şebâbe" derlerdi.

١٦٠٢- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ بَطْنًا مِنْ قَهْلَمِ

بِمَعْنَى الْمُغِيرَةِ قَالَ مِنْ عَشْرِ قَرَبٍ قَرَبَةً وَقَالَ وَادِيتَيْنِ لَهُمِ

1602 - Amr bin Şuayb'ın dedesinden:

"Şebâbe Fahm'den bir batındır. Muğire'nin geçen hadisinin manâsını rivâyet etti. "On kırbede bir kırbesini öşür verirlerdi ve onların (korunan) iki vadileri vardı" diyor.

13 - ASMADAKİ ÜZÜMÜN MİKTARINI TAHMİN ETMEK

١٦٠٣- عَنْ عَتَّابِ بْنِ أَبِيهِ قَالَ: أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ أَنْ يُخْرَضَ الْجَنْبُ كَمَا يُخْرَضُ النَّخْلُ وَتُؤْخَذُ زَكَاةُ زَيْبَا كَمَا

تُؤْخَذُ زَكَاةُ النَّخْلِ تَمَرًا

1603 - Attab bin Üseyd radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, "Hurmanın ağaç üzerinde tahmin (takdir) edilip, zekâtı kuru hurma olarak alındığı gibi, üzümün de ağaç üzerinde tahmin (takdir) edilip, zekâtının kuru üzüm olarak alınmasını emretti. [458]

İZAH

Yaş meyvenin öşrünü kurusundan almak, neticede ribaya götüreceğinden, Ebû Hanife buna cevaz vermiyor. Bu hadis riba âyeti inmeden önce idi, diyor. Diğer ilim adamlarına ve İmam Şâfiî'nin kavlı-i kadimine göre, yaş üzümünden ne kadar kuru üzüm çıkacağını takdir edip, öşrü ona göre almak câizdir. Mal sahibine kolaylıktır, diyorlar. (Avnü-l-Mabûd, c. 2, s. 24)

١٦٠٤ - عَنْ ابْنِ شِهَابٍ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ:

1604 - İbn-i Şihab'tan bir önce geçen hadisin manâsı ve isnadı ile rivâyet olundu.

14 - AĞAÇTAKİ MEYVENİN MİKTARINI TAHMİN ETMEK

١٦٠٥ - عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: جَاءَ سَهْلُ بْنُ أَبِي خَثْمَةَ

إِلَيَّ فَخَبَّرَنِي قَالَ أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَرَضْتُمْ

تَجَلُّدُوا وَدَعُّوا الثَّلَثَ فَإِنْ لَمْ تَدَعُّوا أَوْ تَجَلُّدُوا الثَّلَثَ فَدَعُّوا الرُّبْعَ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: الْخَارِضُ يَدَعُ الثَّلَثَ لِلْحَرْفَةِ

1605 - Abdurrahman bin Mes'ûd radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Sehl bin Ebî Hasme bizim toplantı yerimize gelmişti. Şöyle dedi: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Ağaç üzerinde takdir ettiğiniz zaman mahsulü toplayın ve üçte birini bıkarınız. Eğer bir şey bırakmazsanız veya üçte birini toplarsanız, dörtte birini bari bırakınız” buyurdu.

Ebû Dâvud şöyle diyor: “Takdir eden memur üçte birini işçilik için bırakır” diyor. [\[459\]](#)

İZAH

Ağaç üzerinde mevcut olan yaş üzümü takdir eden zât yaş üzümün üçte birini ileride meydana gelecek eksilmeleri nazar-ı itibare alarak takdir içerisine koymaz. Geri kalanı takdir eder. Şâfiî “Bunun manâsı mal sahibi

öşrün üçte birini kendisi fakirlere dağıtmak için yanında alıkor,” demektir diyor. (Avn’ül-Ma’bûd, c. 2, s. 24)

15 - AĞAÇTAKİ HURMANIN MİKTARI NE ZAMAN TAHMİN EDİLİR?

١٦٠٦- عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ وَهِيَ تَذْكُرُ شَأْنَ خَيْرِ ثَمَارِ النَّبِيِّ

ﷺ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ بَيَّنَّتْ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ رَوَاحَةَ إِلَى يَهُودَ فَيَخْرُصُ

الشَّخْلَ حِينَ يَطْيِبُ قَبْلَ أَنْ يُؤْكَلَ مِنْهُ

1606 - Aişe radiyallahu anha’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Hayberin durumunu zikrederek şöyle dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, Abdullah bin Ravaha’yı Yahudilere gönderirdi. Hurmalar (yenecek şekilde) güzelleşince, henüz ondan yenmeden takdir ederdi.

16 - ZEKÂT OLARAK VERİLMESİ CAİZ OLMAYAN MEYVELER

١٦٠٧- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْجَعْفُورِ وَلَوْ بِنِ الْحَبِيبِ أَنْ يُؤْخَذَ فِي الصَّدَقَةِ

قَالَ الزُّهْرِيُّ لَوْ تَنَزَّاهُ الْمَدِينَةُ

1607 - Ebû Ümâme bin Sehl’den, o da babasından şöyle rivâyet etmiştir. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem zekâtta hurmanın adisini ve tozlu, karışık renkli, küçük hurmaları almayı neyhetti.

Zührî diyor ki; (bu lafızlar) Medine hurmasından iki rengin adıdır. [\[460\]](#)

İZAH

Cu’rur: hurmanın gayet adisi.

Hubeyk: Tozlu, küçük, rengi muhtelif, Medine’de bulunan bir hurmadır.

Ebedi âlemde karşılığına sevap beklediği zekâtı yerine, malın adisini vermek yakışmaz. İnsan kendi sevmediği bir malı, nasıl olur da ibadeti yerine verebilir?

١٦٠٨ - عَنْ عَوْبِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ دَخَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَسْجِدَ وَبِيَدِهِ غَصَا وَقَدْ خَلَّى رَجُلٌ قَنَا خَفًّا فَطَعَنَ بِالْغَصَا

فِي ذَلِكَ الْقِنَى وَقَالَ لَوْ شَاءَ رَبُّ هَذِهِ الصَّدَقَةِ تَصَدَّقَ بِأَحْلَبٍ مِنْهَا وَقَالَ

إِنَّ رَبَّ هَذِهِ الصَّدَقَةِ يَأْكُلُ الْخَشَفَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

1608 - Avf bin Mâlik radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, Mescidde yanımıza girdi. Elinde bir de asa vardı. Bir adam adi kuru ve yaş (karışık) hurma asmıştı. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem elindeki asayı o asılı hurma salkımına dürterek, “Eğer şu sadakanın sahibi isteseydi, bundan daha güzelini tasadduk ederdi, bunun sahibi kıyamet günü hurmanın döküntüsünü yer” buyurdu.^[461]

İZAH

Kınv: Hurma dalı, Haşef: Kuru hurma demektir. Zengin mü’minler zekâta karşılık hurmalarından salkımlar kopararak fukaranın yemesi için mescidin kapısına asarlar, fakirler de bunları yedi.

17 - FITİR SADAKASI

١٦٠٩ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ زَكَاةَ الْفِطْرِ مَهْرَةً لِلصَّائِمِينَ مِنَ اللَّعْوِ وَالرَّفَثِ وَطَعْمَةً لِلْمَسَاكِينِ

مَنْ أَذَاهَا قَبْلَ الصَّلَاةِ فَهِيَ زَكَاةٌ مَقْبُولَةٌ وَمَنْ أَذَاهَا بَعْدَ الصَّلَاةِ فَهِيَ

صَدَقَةٌ مِنَ الصَّدَقَاتِ

1609 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, fıtır sadakasını oruçlulara lüzumsuz sözden, sövmekten temizlik kıldı. Fakirler için de taam kıldı. “Kim fitrını (Bayram) namazından önce edâ ederse, bu makbul bir zekât olur. Namazdan sonra edâ ederse bu da sadakalardan bir sadaka olur” buyurdu. [\[462\]](#)

18 - FITİR SADAKASI NE ZAMAN VERİLİR?

١٦١٠- عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بِرَكَاةِ الْفِطْرِ أَنْ نُؤَدِيَ قَبْلَ خُرُوجِ النَّاسِ إِلَى صَلَاتِهِ

قَالَ فَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يُؤَدِّيهَا قَبْلَ ذَلِكَ بِالنُّيُومِ وَالْيَوْمَيْنِ

1610 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bize, “Daha halk (bayram) namazına çıkmadan fıtır zekâtını edâ edin,” diye emir buyurdu.

Nafi diyor ki: İbn-i Ömer fıtır sadakasını bayramdan bir veya iki gün önce edâ ederdi. [\[463\]](#)

İZAH

Fıtır sadakasının edâ zamanı, bayram namazından öncedir. Fakir ihtiyacını temin etsin diye birkaç gün önce de verilebilir. Bayram namazından önce ödeyememişse namazdan sonra yine öder. Özürsüz sonraya bırakmamalıdır.

19 - FITİR SADAKASININ MİKTARI NEDİR?

١٦١١- عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَضَ

رَكَاةَ الْفِطْرِ قَالَ فِيهِ فِيمَا قَرَأَ عَلَيَّ مَالِكُ رَكَاةَ الْفِطْرِ مِنْ رَمَضَانَ صَاعٌ

مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعٌ مِنْ شَعِيرٍ عَلَى ثَلَاثِ خُبْزٍ أَوْ عَشْرٍ أَوْ أَكْثَرٍ مِنْ

1611 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem fitır zekâtını farz kıldı. Mâlik'in bana okuduğu rivâyette, "Fitır sadakası, Müslümanlardan kadın ve erkek, hür veya köle üzerine ramazanda bir sa' kuru hurma veya bir sa' arpadır," dedi. [464]

İZAH

Bu hadis-i şerif arpa ve buğdaydan sadaka-i fitır ödemek isteyenlerin bir sa' ödemesi lâzım geldiğine delâlet eder.

Fitır sadakası vaciptir. İmam Azam'a göre sadaka-ı fitr' vacip olmak için, kendisi sadaka-ı fitır alacak durumda olmamalı, ihtiyacından fazla, ikiyüz dirhemi olmalı. Mâlik bin Enes, İbn-i Sîrîn, Atâ ve Zührî'ye göre: Sadaka-ı fitır zengin fakir her Müslümana vaciptir. Ahmed bin Hanbel ve Şâfiî'ye göre, günlük yiyeceğinden fazla sadaka-ı fitrı verecek kadar malı olan her şahsa fitır sadakası vaciptir. Küçük çocuklar için de fitır sadakası ödemek fakihlerin çoğuna göre vâciptir. İmam Azam'a göre aile reisi çocukların ve zimmî olan kölelerinin fitır sadakasını öder. Mâlik, Şâfiî, Ahmed bin Hanbel ve Hasan-ı Basrî'ye göre, zimmî kölesinin fitrını ödeyemez. Şâfiî, Mâlik, Ahmed bin Hanbel, Câbir bin Zeyd ve Hasan-ı Basrî'ye göre buğdaydan yarım sa' kâfi değil, bir sa' kâfidir, diyorlar.

İmâm-ı Azam ve Süfyân-ı Sevrî'ye göre buğdaydan yarım sa' kâfidir. (Mealimü's-Sünen, c.2, s. 216, Avnül-Ma'bûd, c.2,)

١٦١٢- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ زَكَاةَ الْفِطْرِ صَاعًا قَلَنْجَرٍ بِمَعْنَى مَالِكٍ زَادَ وَالصُّبَيْرَ وَالْكَبِيرَ وَأَمَرَ

بِهَا أَنْ تُؤَدَّى قَبْلَ خُرُوجِ النَّاسِ إِلَى صَلَاتِهِ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَاهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ بِإِسْنَادِهِ قَالَ عَلِيٌّ
كُلُّ مُسْلِمٍ

وَرَوَاهُ سَوِيدُ الْجَمْعِيُّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ قَالَ يَدِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ

وَالْمَشْهُورُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ أَيْسَرُ فِيهِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ

1612 - Abdullah bin Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem fitır sadakasını bir sa' olarak farz kıldı. (Râvî) Mâlik'in rivâyet ettiği bir önceki hadisin manâsını zikretti ve rivâyetinde şunu da ziyâde etti.

Büyüğe, küçüğe (hepsine sadaka-i fitır lâzımdır) ve Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem halk musallâya çıkmazdan önce bunun ödenmesini emretti.

Ebû Dâvud diyor ki: Abdullah el-Umerî'nin Nafi'den yaptığı rivâyette ise "her Müslüman'a" demiştir. Ubeydullah'ın, Nafi'den naklinde "Müslümanlardan" kaydı vardır. Ubeydullah'tan meşhur olan rivâyette "Müslümanlardan" kaydı yoktur. [465]

١٦١٢- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَرَضَ

صَلْفَةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ أَوْ تَمْرٍ عَلَى الْمُسْبِرِ وَالْكَبِيرِ وَالْحُرِّ

وَالْمَمْلُوكِ زَادَ مُوسَى وَالدَّكْرُ وَالْإُنْثَى

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: قَالَ فِيهِ أَيُّوبُ وَعَبْدُ اللَّهِ يَقْنِي الْمَعْرِي فِي حَدِيثِهِمَا

عَنْ تَابِعٍ ذَكَرَ أَوْ أَنْتَى أَيْهَا

1613 - Abdullah (bin Ömer) radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem fitır sadakasını hür ve köle büyük ve küçük (her Müslüman'a) hurma ve arpadan bir sa' olarak farz kıldı. Musa bin Mâil rivâyetinde: Kadın ve erkek lâfzını da ziyâde etti.

Ebû Dâvud diyor ki: Abdullah ve Eyyub Nafi'den rivâyetlerinde yukarıda geçtiği gibi (Kadın ve Erkek) lafzını da söyledi. [466]

١٦١٤- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: كَانَ النَّاسُ يُخْرِجُونَ صَلْفَةَ

الْفِطْرِ عَلَى عَبْدٍ وَرَسُولٍ اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ أَوْ

تَمْرٍ أَوْ سُلْتٍ أَوْ رَيْبٍ

قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ فَلَمَّا كَانَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَكَثُرَتْ الْحِنْطَةُ

جَعَلَ عُمَرُ يَضْفُضُ صَاعَ حِنْطَةٍ مَكَانَ صَاعٍ مِنْ تِلْكَ الْأَشْيَاءِ

1614 - Abdullah bin Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem zamanında nâs, fitır sadakasını, arpa, hurma, kılçıksız arpa ve kuru üzümünden bir sa' verirlerdi.

Nâfi diyor ki: Abdullah radiyallahu anh şöyle dedi:

“Vaktâki Ömer radiyallahu anh (Halife) oldu, buğday çoğaldı. Ömer radiyallahu anh o eşyaların yerine yarım sa' buğday verilmesini koydu,”^[467]

İZAH

Sült: Hubûbâtta buğday gibi bir tohumun adıdır. Burada arpa cinsinden kılçıksız arpa demektir.

١٦١٥- قَالَ عَبْدُ اللَّهِ فَقَعَدَ النَّاسُ بَعْدَ يَضْفُضُ صَاعٍ مِنْ بُرٍّ قَالَ وَكَانَ

عَبْدُ اللَّهِ يُعْطِي النَّاسَ فَأَغْوَزَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ النَّاسَ عَامًا فَأَعْطَى الشَّعْبَ

1615 - Abdullah bin Ömer radiyallahu anh diyor ki:

Nâs, yarım sa' buğdayı (bir sa' arpa, kuru üzüm ve hurmaya) denk tuttular. Nâfi diyor ki:

– Abdullah bin Ömer (zekâtı) hurmadan verirdi, bir sene Medinelilere hurma kıtlığı geldi. O sene arpadan verdi. ^[468]

١٦١٦- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ كُنَّا نُخْرِجُ إِذَا كَانَ بَيْنَا رَسُولُ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زَكَاةَ الْفِطْرِ عَنْ كُلِّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ حَرْ أَوْ

مَقْلُوكٌ صَاعًا مِنْ طَعَامٍ أَوْ صَاعًا مِنْ أَنْطٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ أَوْ صَاعًا
مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ زَبِيبٍ قَلِمَ نَزَلَ تُخْرِجُهُ خَشٍ قَدِيمٍ مُعَاوَنَةً خَاجًا أَوْ
مُعْتَمِرًا فَكَلَّمَ النَّاسَ عَلَى الْمَيْتَرِ فَكَانَ يَمِينًا كَلَّمَ بِهِ النَّاسَ أَنْ قَالَ إِيَّيْ
أَرَى أَنْ مَلَّتَيْنِ مِنْ مَسْغَرَاءِ الشَّامِ تَغْدِلُ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ فَأَخَذَ النَّاسُ بِذَلِكَ
فَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ فَأَمَّا أَنَا فَلَا أَزَالُ أُخْرِجُهُ أَبَدًا مَا جِشْتُ
قَالَ أَبُو دَاوُدَ رَوَاهُ ابْنُ عُثَيْمٍ وَعَبْدَةُ وَغَيْرُهُمَا عَنْ ابْنِ إِسْحَاقَ عَنْ
عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ حَكِيمٍ بْنِ جَزَاءٍ عَنْ عِيَّاسٍ عَنْ أَبِي
سَعِيدٍ بِمَعْنَاهُ وَذَكَرَ زَيْلٌ وَاحِدٌ فِيهِ عَنْ ابْنِ عُثَيْمٍ أَوْ صَاعًا مِنْ جَنْطَلَةٍ
وَلَيْسَ بِمَحْفُوظٍ

1616 - Ebû Saîd el-Hudrî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bizim içimizde bulunduğunda her küçük ve büyük, hür ve köle için fıtır sadakamızı yiyecekten bir sa' keşden bir sa', arpadan bir sa', hurmadan bir sa' ve kuru üzümünden de bir sa' olarak çıkarır (verir) dik. Hz. Muaviye hac için veya Umre için (Medine'ye) gelene kadar böylece devam ettik. Hz. Muaviye minber üzerinde halka konuştu, konuştukları arasında şu da vardı.

— “Şam buğdayından iki müddünün, bir sa' hurmaya denk olduğunu ben uygun görüyorum,” dedi. Ve halk da buna uydu. Ebû Saîd diyor ki:

— Ben yaşadığım müddetçe devamlı olarak zekâtımı (böylece) vermeye devam edeceğim.

Ebû Dâvud diyor ki: İbn-i Uleyye'den bir kimse (buğdaydan bir sa') diye rivâyet edildi ki, mahfuz değildir. [469]

١٦١٧ - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ أَنَسٌ فِيهِ ذِكْرُ الْجَنْطَلَةِ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَقَدْ ذَكَرَ مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ فِي هَذَا الْحَدِيثِ عَنْ

الْثَّوْرِيِّ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عِيَّانٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ نَصَفَ صَاعٍ مِنْ بُرِّ

وَهُوَ وَهُمْ مِنْ مُعَلِّيَةِ بْنِ هِشَامٍ أَوْ مِنْ رِوَاةٍ عَنْهُ

1617 - Müseddet haber verdi bize, İsmail haber verdi. Bu rivâyette buğday zikredilmedi.

Ebû Dâvud diyor ki: Hişam'ın oğlu Muaviye'nin şu hadiste zikrettiği (Buğdaydan yarım sa') sözü Hişam oğlu Muaviye'den veya ondan nakledenden bir vehimdir.

١٦١٨- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ يَقُولُ: لَا أَخْرِجُ أَبَدًا إِلَّا صَاعًا

إِنَّمَا كُنَّا نَخْرِجُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَاعَ تَمْرٍ

أَوْ شَعِيرٍ أَوْ أَقِطٍ أَوْ زَبِيبٍ هَذَا حَدِيثٌ يَخْتِ زَادَ سُفْيَانُ أَوْ صَاعًا مِنْ

دَقِيقٍ

قَالَ حَامِدٌ فَأَنْكَرُوا عَلَيْهِ فَتَرَكَهُ سُفْيَانُ قَالَ أَبُو دَاوُدَ فَهَذِهِ الزِّيَادَةُ

وَهُمْ مِنْ ابْنِ عُيَيْنَةَ

1618 - Ebû Saîd el-Hudrî'den rivâyete göre o şöyle demiştir: “Ben asla bir sa’dan boş fıtır sadakası vermem. Biz Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem zamanında bir sa’ hurma veya bir sa’ arpa veya bir sa’ keş veya bir sa’ kuru üzüm verirdik” bu Yahya’nın hadisidir. Süfyân şunu da ziyâde etti; (undan da bir sa’ verirdi)

Hamid diyor ki: Bu ziyadeyi hadisciler inkâr ettiler. Süfyân’da terketti.

20 - BUĞDAYDAN YARIM SA’ DİYE RİVÂYET EDENLER

١٦١٩- غُنْدٌ اللَّهِ بْنِ أَبِي صَخْتَرٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَاعٌ مِنْ بُرٍّ أَوْ قَمْحٍ عَلَى كُلِّ اثْنَيْنِ صَغِيرٍ أَوْ كَبِيرٍ حُرٍّ

أَوْ عَبْدٍ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى أَمَّا غَيْرُكُمْ فَيَرْزُقِيهِ اللَّهُ تَعَالَى وَأَمَّا غَيْرُكُمْ فَيَرْزُقُهُ اللَّهُ

تَعَالَى عَلَيْهِ أَكْثَرُ مِمَّا أُعْطِيَ زَادَ سُلَيْمَانُ فِي حَدِيثِهِ غَيْرِي أَوْ غَيْرِ

1619 - Abdullah bin Ebû Suayr radiyallahu anh'dan, o da babasından rivâyet ettiğine göre babası şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem buyurdu: “Fıtır sadakası, küçük veya büyük, hür veya köle, erkek veya kadın, her iki kişi üzerine buğdaydan bir sa’dır. Amma zenginleriniz onu Allah (için) zekât vermiş olur.

Fakirlerimize gelince Allah da onlara verdiklerinden daha çoğunu iâde buyurur.” Süleyman hadisinde: “Zengin ve fakire” lafzını ziyâde etti.

İZAH

Bir sa’ buğday iki kişiye fitra olursa, yarım sa’ buğday bir fıtır sadakasıdır.

Bür: Buğday, Gamh; Buğday.

Bu hadis-i şerif, buğdaydan yarım sa’ın fıtır sadakasına kâfi geleceğine delildir. Bir de kadın, erkekten ayrı sayıldığı için kocanın karısının fitrasını vermesi şart değildir. Hanefilerin görüşü budur. Şâfiî, Mâlik ve Ahmed bir Hanbel’e göre erkek karısının fitrasını öder.

١٦٢٠- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ ثَعْلَبَةَ بْنِ صَعْتَرٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَامَ رَسُولُ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطْبِنَا فَأَمَرَ بِصَدَقَةِ الْفِطْرِ صَاعٍ تَغِيرُ أَوْ صَاعٍ

شُعِيرٍ عَنْ كُلِّ رَأْسٍ زَادَ عَلَيَّ فِي حَدِيثِهِ أَوْ صَاعٍ بُرٍّ أَوْ قَمْحٍ بَيْنَ اثْنَيْنِ ثُمَّ

اتَّفَقَا عَلَى الصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ وَالْحُرِّ وَالْعَبْدِ

1620 - Abdullah bin Sa’lebe bin Suayr radiyallahu anh'dan o da babasından rivâyet ettiğine göre babası şöyle demiştir.

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem ayakta hutbe okumuştı. Sadaka-i fıtrın hurmadan her şahıs için bir sa’ veya arpadan bir sa’ verilmesini

emretti.

Ali rivâyet ettiği hadisinde:

“İki kişi arasında bür veya gamh (buğday) dan bir sa’ verir” cümlesini ziyâde etti. Sonra râvîler ittifak edip, “Her küçük veya büyük, hür ve köle için” (vacibdir) dediler.

İZAH

Fıtır sadakası İmam Azam’a göre nisaba Mâlik olanlara vaciptir. Fakirlere vacip değildir.

١٦٢١- قَالَ أَبُو دَاوُدَ: قَالَ أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ وَإِنَّمَا هُوَ الْغَدِيرِيُّ

خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّاسَ قَبْلَ الْفِطْرِ يَتَوَسَّعُ

بِمَعْنَى حَدِيثِ الْمُقْرِئِ

1621 - Ebû Dâvud şöyle diyor:

Ahmed bin Salih anlatıyor:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Ramazan Bayramından iki gün önce halka hitap etti. Sonra Râvî Mukri’in hadisinin manâsını rivâyet etti.”

١٦٢٢- عَنِ الْحَسَنِ قَالَ: خَطَبَ ابْنُ عَبَّاسٍ فِي آخِرِ رَمَضَانَ عَلَى

بُشَيْرِ الْبَصْرِيِّ فَقَالَ أَخْرِجُوا صَدَقَةَ صَوْمِكُمْ فَكَأَنَّ النَّاسَ لَمْ يَعْلَمُوا فَقَالَ

مَنْ هَاهُنَا مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ قَوْمُوا إِلَيَّ إِخْوَانُكُمْ فَعَلِمُوهُمْ فَإِنَّهُمْ لَا

يَعْلَمُونَ فَرَأَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَذِهِ الصَّدَقَةَ صَاعًا مِنْ

تَمْرٍ أَوْ شَعِيرٍ أَوْ بَصْفٍ صَاعٍ مِنْ قُمْحٍ عَلَى كُلِّ حَرٍّ أَوْ مَمْلُوكٍ ذَكَرَ أَوْ

أُنْثَى صَغِيرٍ أَوْ كَبِيرٍ فَلَمَّا قَدِمَ عَلَى رَأْيِ رُخْمَسِ الْبَصْرِيِّ قَالَ: قَدْ أَوْسَعَ اللَّهُ

عَلَيْكُمْ فَلَوْ جَعَلْتُمُوهُ صَاعًا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ قَالَ حَنْبَلٌ وَكَانَ الْحَسَنُ يَرَى

صَدَقَةَ رَمَضَانَ عَلَى مَنْ صَامَ

1622 - Hasan Basrî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

“Bir ramazan sonunda İbn-i Abbas Basra’da minber üzerinde hutbede bulundu. Onlara orucunuzun sadakasını veriniz” dedi. Sanki halk daha önce (bunu bilmiyordu. Sonra İbn Abbas devamla “burada Medine halkından kim var! Haydin din kardeşlerinize oruç sadakasını öğretin, zira onlar bilmiyorlar,” dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem her hür ve köle, erkek veya kadın, küçük veya büyük üzerine hurmadan veya arpadan bir sa’ buğdaydan yarım sa’ verilmesini farz kıldı. Ali radiyallahu anh Basra’ya gelince fiyatlarını ucuz gördü ve Allah size nimetini bol kıldı, her şeyden bir sa’ verseniz, dedi. Humeyd dedi ki: Hasan Basrî radiyallahu anh, “Fıtır sadakasının oruç tutanlara vacip olduğu reyinde idi.” [\[470\]](#)

21 - ZEKÂTI VAKTİNDEN ÖNCE VERMEK

١٦٢٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: بَعَثَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عُمَرَ

بْنِ الْخَطَّابِ عَلَى الصَّدَقَةِ فَمَنْعَ ابْنُ جَبْرِيلَ وَخَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ وَالْعَبَّاسُ

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا يَنْقِمُ ابْنُ جَبْرِيلَ إِلَّا أَنْ تَكُنْ

فَقِيرًا فَأَعْتَاهُ اللَّهُ وَأَمَّا خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ فَأَيُّكُمْ تَعْلَمُونَ خَالِدًا فَقَدْ اسْتَبَسَّ

أَنْزَاعَهُ وَأَعْتَنَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَمَّا الْعَبَّاسُ عَمَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فِيهِمْ عَلَى وَبَثَلَهَا ثُمَّ قَالَ أَمَا شَعَرْتُمْ أَنَّ عَمَّ الرَّجُلِ صِنْتَ الْأَبِ أَوْ

صِنْتُ أَبِيهِ

1623 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, Ömer bin Hattab'ı zekât üzerine vazifelendirdi. İbn-i Cemil Hâlid bin Velid ve Abbas zekât vermediler. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “İbn-i Cemil başka bir intikam

almıyor. Ancak, önceleri fakirdi, Allah onu zengin kıldı. (Onun için nankörlük ediyor.) Amma Hâlid bin Velid’e gelince, siz ona zulüm ediyorsunuz. O (malını) silâh ve zırh gibi harb âlâtına bağladı. Onları da Allah yolunda vakfetti. Amcam Abbas’a gelince onun zekâtını ve bir mislini de ben ödeyeceğim. Sonra da bilmez misiniz? Adamın amcası babanın yarısıdır. Veya babasının bir yarısıdır” buyurdu. [471]

İZAH

Hiz. Ömer zekâtı toplama görevini üzerine alınca, zenginlere mallarının zekâtını ödemelerini emretti. İbn-i Cemil zekâtını ödemedi. Hiz. Hâlid, ben zırh ve diğer harp eşyalarını ticaret için toplamadım. Allah yolunda harp etmek için vakfettim. Bunlara zekât gerekmez dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Halid’in sözünü tekid etmiş oldu.

١٦٢٤ - عَنْ عَلِيٍّ أَنَّ الْعَبَّاسَ سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فِي تَعْجِيلِ صَدَقَتِهِ قَبْلَ أَنْ تَحُلَّ فَرَّغَ لَهٗ فِي ذَلِكَ قَالَ عَرُوةٌ فَأَذِنَ لَهُ

فِي ذَلِكَ

1624 - Ali radiyallahu anh’dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Abbas radiyallahu anh zamanı gelmeden önce malının zekâtını acele vermesine Rasûlullah’tan müsaade etmesini istedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ona ruhsat verdi. (Bir rivâyette) ona malının zekâtının vakti gelmeden vermesine izin verdi, dedi. [472]

İZAH

Malın üzerinden daha sene geçmeden, zekâtı verilebilir. Delili bu hadis-i şeriftir.

22 - ZEKÂT BİR BELDEDEN BAŞKA BİR BELDEYE NAKLEDİLEBİLİR Mİ?

١٦٢٥ - أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَطَاءٍ مَوْلَى عُمَرَ بْنِ حَضْرَمٍ عَنْ أَبِيهِ

أَنْ زِيَادًا أَوْ بَعْضَ الْأَعْرَامِ بَعَثَ عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ عَلَى الصَّدَقَةِ فَلَمَّا

رَجَعَ قَالَ لِعِمْرَانَ أَيْنَ الْمَالُ قَالَ وَلِلْمَالِ أَرْسَاتِي أَخَذْنَاهَا مِنْ حَيْثُ كُنَّا

نَأْخُذُهَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَوَضَعْنَاهَا حَيْثُ

كُنَّا نَضَعُهَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

1625 - İmran bin Husayn'ın azatlısı Atâ'nın oğlu İbrahim'den o da babasından; Ziyad veya bazı ümerâ İmran bin Husayn'ı zekât toplamaya gönderdi. Dönüşünde Ümran'a mal nerede, diye soruldu. Ümran, Sen beni mal için mi gönderdin? Biz zekâtı Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem zamanında aldığımız yerlerden aldık. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem zamanında bıraktığımız yerlere de bıraktık dedi. [473]

İZAH

İmran bin Husayn'ın ifadesine göre, zekât alındığı muhitin fakirlerine verilir. Daha çok muhtaçlar bulunursa zekâtın nakli de câizdir. Asr-ı Saadet'te, Medine'ye, zekât mallarından bazısının getirildiği, fakirlere dağıtıldığı olurdu.

23 - KİME ZEKÂT VERİLİR VE ZENGİNLİĞİN ÖLÇÜSÜ NEDİR?

١٦٢٦- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مَنْ سَأَلَ وَلَهُ مَا يَغْنِيهِ جَاءَتْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ خُمُوشٌ أَوْ خُلُوشٌ أَوْ كُدُوشٌ

فِي وَجْهِهِ خَيْلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الْيَتَى قَالَ خُنْشُونَ وَزَهْمًا أَوْ قَيْمَشَهَا

مِنْ الذَّهَبِ،

1626 - Abdullah radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “Elinde kendine yetecek malı olduğu halde dilencilik yapan, kıyamet gününde yüzünde soyuk veya tırnak yarası veya yüzü asık olarak gelecektir.” Ey Allah'ın

Resûlu! (Kendine yetecek) zenginlik (ölçüsü) nedir, diye soruldu.
Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “50 dirhem gümüş veya 50 dirhem gümüş kıymetinde altındır” buyurdu. [474]

١٦٢٧- عَنْ رَجُلٍ بَنِي أَسَدٍ أَنَّهُ قَالَ نَزَلْتُ أَنَا وَأَهْلِي بِبَيْعِ الْغُرَقَةِ
فَقَالَ لِي أَهْلِي اذْهَبْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَلْهُ لَنَا
شَيْئًا نَأْكُلُهُ فَمَجَّلُوا يَذْكُرُونَ مِنْ خَاجَتِهِمْ فَذَهَبْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَجَدْتُ عِنْدَهُ رَجُلًا يَسْأَلُهُ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا أَجِدُ مَا أُعْطِيكَ فَقَوْلِي الرَّجُلُ عَنْهُ وَهُوَ مُغَضَّبٌ
وَهُوَ يَقُولُ لَعْمَرِي إِنَّكَ لَتُعْطِي مَنْ شِئْتَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَغْضَبُ عَلَيَّ أَنْ لَا أَجِدَ مَا أُعْطِيهِ مَنْ سَأَلَ مِنْكُمْ وَلَهُ أَوْقِيَّةٌ
أَوْ عِدْلُهَا فَقَدْ سَأَلَ الْخَافَا قَالَ الْأَسَدِيُّ فَقُلْتُ لِبَفِيحَةٍ لَنَا خَيْرٌ مِنْ أَوْقِيَّةٍ
وَالْأَوْقِيَّةُ أَرْبَعُونَ دِرْهَمًا قَالَ فَارْجِعْ وَلَمْ أَسْأَلْهُ فَقَدِمَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ ذَلِكَ شَعِيرٌ وَرَيْبٌ فَقَسَمَ لَنَا يَمْنَةً أَوْ كَمَا قُلْنَا
حَتَّى أَغْنَانَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ

1627 - Benî Esed'den bir zattan: Ben ve ailem Baki-i Gargad'a inmiştik.
Ailem bana, “Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’e git ve bize yiyecek bir şey iste,” dedi ve hacetlerini anlatıyorlardı. Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi veselleme vardığımda yanında bir adamı ondan bir şey isterken buldum.
Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem “Sana verecek bir şeyim yok,” dedi.
Adam gazaplı olarak, Rasûlullah’ın yanından döndü, şöyle diyordu:
“Ömrüme yemin olsun ki sen dilediğine verirsin,” Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“Ona verecek bir şey bulamadığım için bana gazaplanıyor. Sizden biriniz elinde bir ukiye veya ona denk olacak kadar bir şey olduğu halde dilenirse başa kakarak (baş ağrıtarak dilenmiş olur” buyurdu. El-Esedî diyor ki:

– Ben bizim için sütlü deve bir ukiyeden daha hayırlıdır, dedim. Ukiye 40 dirhemdir. Ben de Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellemden hiçbir şey istemeden döndüm. Ondan sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’e arpa veya kuru üzüm geldi. (Fahr-i Kâinat) ondan bize taksim etti. Veya dediği gibi hatta ki, Allah (c.c) bizi zengin kıldı. [475]

İZAH

Lıkha: Sütlü, dişi deve demektir.

Bir mü’minin muzdar duruma düşmedikçe başkasından bir şey istemesi, elbette onun yüz suyunu döker. Elde bir dişi devesi olanın saillikten vazgeçip onu, bir ukiyeden daha çok görmesi nazar-ı dikkatimizi çekmelidir.

١٦٢٨- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنْ أَبِيهِ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَأَلَ وَلَهُ فَيْمَةٌ أَوْ فَيْمَةٌ فَقَدْ أَخْفَى فَقُلْتُ
نَاقِي الْيَأْفُوتَةِ هِيَ خَيْرٌ مِنْ أَوْفِيَّةٍ قَالَ هِشَامُ خَيْرٌ مِنْ أَرْبَعِينَ ذِرْهَمًا
فَرَجَعْتُ فَلَمْ أَشَأْ لَهُ شَيْئًا زَادَ هِشَامُ فِي خَدِيحِهِ وَكَانَتْ الْأَوْفِيَّةُ عَلَى عَهْدِ
رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْبَعِينَ ذِرْهَمًا

1628 - Ebû Saîd El Hudrî radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Bir kimsenin bir ukiye kıymetinde malı varken dilenirse, o kimse baş ağrıtmış olur” benim Yakute adındaki dişi devem, bir ukiyeden daha kıymetlidir, dedim. Hişam (Ukiye yerine) kırk dirhemden daha hayırlıdır, dedi. Hiçbir şey istemeden Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’in yanından döndüm. Hişam rivâyet ettiği hadiste, “Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem zamanında ukiye kırk dirhemdi, kaydını ziyâde etti.” [476]

١٦٢٩- حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ أَبِي الْخَنَظَلِيِّ قَالَ: قَدِمَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عُيَيْنَةُ بْنُ جَحْشٍ وَالْأَقْرَعُ بْنُ خَابِسٍ فَسَأَلَاهُ فَأَمَرَ لَهُمَا

بِمَا سَأَلَا وَأَمَرَ مُعَاوِيَةُ فَكَتَبَ لَهُمَا بِمَا سَأَلَا فَأَمَّا الْأَفْرَغُ فَأَخَذَ كِتَابَهُ فَلَفَّهُ
فِي جَمَامَتِهِ وَانْطَلَقَ وَأَمَّا غُبَيْبَةُ فَأَخَذَ كِتَابَهُ وَآتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ مَكَانَهُ فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ أَتُرَانِي عَابِلًا إِلَى قَوْمِي كِتَابًا لَا أُدْرِي مَا
فِيهِ كُتِبَ عَلَيْهِ الْمُتَلَبِّسُ فَأَخْبَرَ مُعَاوِيَةُ بِقَوْلِهِ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَأَلَ وَعِنْدَهُ مَا يُغْنِيهِ
لِإِنَّمَا يَشْتَكِي مِنَ النَّارِ وَقَالَ التُّفَيْلِيُّ فِي مَوْضِعٍ آخَرَ مِنْ جَهَنَّمَ
فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا يُغْنِيهِ وَقَالَ التُّفَيْلِيُّ فِي مَوْضِعٍ آخَرَ وَمَا الْغِنَى
الَّذِي لَا يَتَّبِعِي مَعَهُ الْمَسْأَلَةُ قَالَ قَدْزُ مَا يُغْنِيهِ وَيُغْنِيهِ وَقَالَ التُّفَيْلِيُّ فِي
مَوْضِعٍ آخَرَ أَنْ يَكُونَ لَهُ شَيْخٌ يَوْمَ وَلَيْلَةٍ أَوْ لَيْلَةٍ وَيَوْمَ وَكَانَ خَدُّنَا بِهِ
مُخْتَضِرًا عَلَى هَذِهِ الْأَلْفَاظِ الَّتِي ذُكِرَتْ

1629 - Sehl bin Hanzele radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Uyeyne bin Hısn ile Akra bin Hâbis Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e geldiler ve ondan (bir şey) istediler. Peygamber Efendimiz istediklerinin onlara (verilmesini) emretti ve Muaviye'ye de onların istediklerini yazdırdı. Akra, yazılan mektubunu aldı, onu dürüp sarığına soktu ve gitti. Uyeyne ise mektubunu aldı ve Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem in makamına geldi ve kendi kendine: “Ya Muhammed! Beni görüyorsun ya tıpkı Mültemis'in sahifesi gibi içinde ne yazıldığını bilmediğim bir mektubu kavmime götüreceğimi mi zannediyorsun” dedi. Muaviye onun sözlerini Rasûlullah'a ihbar etti. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Kim ki yanında kendine yetecek bir şeyi olduğu halde saillik yaparsa (o kimse malı değil) ancak ateşi çoğaltmış olur” buyurdu.

Nüfeylî diğer rivâyette şöyle dedi (cehennemin ateşli kıvılcımını artırmış olur.) Ashâb: Ey Allah'ın Rasûlü onu istemekten zengin kılacak mal nedir, dediler. Nüfeylî diğer bir rivâyette şöyle dedi. “Varlığıyla berâber dilenmek

yakışmayan zenginliğin miktarı nedir” dediler. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem: “Onu akşam ve sabah doyuracak kadar olursa isteyemez.

Nüfeylî diğer bir rivâyette şöyle dedi: Eğer onu bir gün ve gece doyuracak veya bir gece ve bir gündüz doyuracak bir şey olursa isteyemez” buyurdu. Nüfeylî bize bunun şu zikredilen lâfızları kısaca rivâyet etti.”

İZAH

Mültemis cahiliye şairidir. İsmi Cerir bin Abdulmesih’tir. Amr bin Hindel Meliki hicvetmişti. Amr kendi tahsildarına bir mektup yazdı. Mektubu şairin eline verdi, mektupta şair Mültemis’e yardımı emreder gibi görünüyordu. Fakat hakikatta şairin öldürülmesini emrediyordu. Mültemis mektuptan şüphelendi. Onu açtı. Birine okuttu. İçinde olanı anlayınca hemen mektubu attı ve kurtuldu. Araplar Mültemis’in bu mektubunu dillerine destan ettiler. İşte Uyeyne de eline yazılı olarak verilen ve yardım edilmesini emreden mektubun içinde ne yazıldığını bilmediği için böyle demiştir.

١٦٣٠- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زِيَادٍ أَنَّهُ سَمِعَ زِيَادَ بْنَ نُعَيْمٍ الْحَضْرَمِيَّ

أَنَّهُ سَمِعَ زِيَادَ بْنَ الْحَارِثِ الْمُضَلِّيَّ قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَبَايَعْتُهُ فَذَكَرْتُ حَدِيثًا طَوِيلًا قَالَ: فَأَتَانِي رَجُلٌ فَقَالَ أَغْطِيَنِي مِنَ

الْعُدَّةِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَمْ

يَرْضَ بِحُكْمِ نَبِيٍّ وَلَا غَيْرِهِ فِي الْعُدَّةِ حَتَّى حَكَمَ فِيهَا هُوَ فَجَزَّأَهَا

لِمَا يَنْبَغِي أَجْزَاءَ فَإِنْ كُنْتَ مِنْ بَيْنِ الْأَجْزَاءِ أُغْطِيَنَّكَ حَقُّكَ

1630 - Abdurrahman bin Ziyad radiyallahu anh’dan şöyle rivâyet edilmiştir:

O Ziyad bin Nuaym el-Hazremî’den, o da Ziyad bin el-Hâris es Sudâî’den işitti. Ziyad da Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’e geldim ve ona biatta bulundum, dedi. Uzun bir hadis zikretti ve (Rasûlullah’a) bir kimse geldi ve ona zekâtta bana (bir şey) ver dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ona, “Allah Teâla zekât taksimi hususunda ne bir Peygamberin ne de başkasının hükmüne râzı olmadı. Öyle ki onunla ilgili hükmü bizzat kendi

verdi, onu sekiz sınıfa taksim etti. Eğer o sınıflardan isen sana hakkını veririm.”

İZAH

İsnâdında, Abdurrahman bin Ziyad bin E'nam el-Afrîkî vardır. Onun aleyhinde konuşan çoktur.

١٦٣١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

لَيْسَ الْمِسْكِينُ الَّذِي تَرُدُّهُ التَّمْرَةُ وَالنَّخْرَتَانِ وَالْأَكْلَةُ وَالْأَكْلَتَانِ وَلَكِنَّ

الْمِسْكِينُ الَّذِي لَا يَسْأَلُ النَّاسَ شَيْئًا وَلَا يَقْطَعُونَ بِهِ قِطْعَانَهُ

1631 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “Bir ve iki hurma, bir iki lokma vererek (kapıdan) gönderdiğin kimse fakir değildir. Asıl fakir; kimseden bir şey istemeyen, kendisini de kimseye bildirmeyen bilinmediği için kendisine bir şey verilemeyendir.” [\[477\]](#)

١٦٣٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بَلَدُهُ قَالَ وَلَكِنَّ الْمِسْكِينَ الْمُسْتَعْفِفُ زَادَ مُسْلِمٌ فِي حَدِيثِهِ لَيْسَ لَهُ مَا

يَسْتَعْفِي بِهِ الَّذِي لَا يَسْأَلُ وَلَا يَقْلَمُ بِحَاجَتِهِ فَيَتَضَدَّقُ عَلَيْهِ قَدْ ذَكَرَ الْمَحْرُومُ

وَلَمْ يَذْكُرْ مُسْلِمٌ الْمُسْتَعْفِفُ الَّذِي لَا يَسْأَلُ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ مُحَمَّدُ بْنُ نُورٍ وَعَبْدُ الرَّزَّاقِ عَنْ

مُحَمَّدٍ وَجَعَلَا الْمَحْرُومَ مِنْ قَلَامِ الزُّهْرِيِّ وَهُوَ أَصَحُّ

1632 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem (önceki hadisin) mislini buyurdu. (Lâkin miskin iffetli olandır) dedi. Müseddet rivâyet ettiği hadiste şunu ziyâde etti: “Asıl mahrum; elinde yetecek kadar malı olmayan, başkasından da (sıkılıp) istemeyen muhtaç olduğu bilinemediği için kendisine yardım

olunamayan kimsedir.” Müseddet: “İstemeyen iffetli kimsedir,” lâfzını zikretmedi.

Ebû Dâvud diyor ki: Şu hadisi Muhammed bin Sevr ve Abdurrezzak, Mamer’den rivâyet ettiler. Hadiste anılan (mahrum) lâfzını Zührî’nin sözünden saydılar. Doğrusu da budur.

١٦٣٣- عَنْ عُثَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَدِيٍّ بْنِ الْخَيْثَارِ قَالَ: أَخْبَرَنِي رَجُلَانِ

أَنْهُمَا أَتَيَا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ وَهُوَ يَقْسِمُ

الْعُدَّةَ فَنَآلَاهُ مِنْهَا فَرَفَعَ فِينَا الْبُخْرَ وَخَفَضَهُ فَرَأَانَا جُلْدَيْنِ فَقَالَ إِنَّ

بَيْنَهُمَا أَعْطَيْتُكُمَا وَلَا حَظَّ فِيهَا لِغَنِيِّ وَلَا لِقَوِيٍّ مُكْتَسِبٍ

1633 - Abdullah bin Adiy bin el-Hıyar’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Bana iki kimse haber verdi. Veda hacc-ında onlar Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’e gelmişlerdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem sadaka taksim ediyordu. Sadakadan onlar da istediler. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem bize gözlerini dikti. Sonra indirdi. Bizi güçlü kuvvetli gördü ve “İsterseniz size de veririm. Fakat bu sadakada zenginin ve kazanabilen güçlü kuvvetlilerin hakkı yoktur” buyurdu. [\[478\]](#)

İZAH

Zenginler zekât alamaz. Sıhhati yerinde çalışabilecek durumda olup, çalışmak için müsait iş yeri bulanlar çalışmalı. Zekâta tenezzül etmemelidir.

١٦٣٤- عَنْ عُثَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

لَا تَجْعَلُ الصَّدَقَةَ لِغَنِيٍّ وَلَا لِذِي مِرَّةٍ سَوِيٍّ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَاهُ شُعْبَةُ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِسْرَاهِيمَ كَمَا قَالَ إِسْرَاهِيمُ

وَرَوَاهُ شُعْبَةُ عَنْ سَعْدِ قَالَ لِذِي مِرَّةٍ قَوِيٍّ وَالْأَخْبَارُ عَنِ النَّبِيِّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَغْنَمُهَا لِذِي مِرَّةٍ قَوِيٍّ وَيَنْفَعُهَا لِذِي مِرَّةٍ سَوِيٍّ وَ

نَالَ عَطَاءُ بْنُ زُهَيْرٍ أَنَّهُ لَقِيَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَتِيرَةَ فَقَالَ إِنَّ الصَّدَقَةَ لَا تَجُلُ

لِقَوِيٍّ وَلَا لِذِي مِرَّةٍ سَوِيٍّ

1634 - Abdullah bin Amr radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, (zenginlere ve azaları sağlam kuvvetlilere zekât helâl olmaz,) buyurdu.

Ebû Dâvud diyor ki: ...Şu'be, Sa'd'dan rivâyetinde, “Kuvvetli ve güç sahibine manâsına gelen (zî-mirratin gaviyyi) diye nakledildi.” Hz. Peygamber'den bu konuda rivâyet edilen diğer hadislerin bir kısmı “kuvvetli ve güçlü” bir kısmı da kuvvetli ve sağlam şeklindedir. Atâ bin Züheyr, Abdullah Bin Amr'a rastladı. “Sadaka kuvvetlilere ve tam azaya sahip olanlara helâl olmaz,” dedi. [479]

İZAH

Tirmizî de birinci lâfızla rivâyet etti ve hadis hasendir, dedi. Şu'be bunu merfûan rivâyet etmedi.

24 - ZENGİN OLDUĞU HALDE ZEKÂT ALMASI CAİZ OLANLAR

١٦٣٥- عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

نَالَ: لَا تَجُلُ الصَّدَقَةُ لِلْعَنِيِّ إِلَّا لِيَحْتَسِبَ لِعَارِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ لِعَامِلٍ

عَلَيْهَا أَوْ لِعَارِمٍ أَوْ لِرَجُلٍ اشْتَرَاهَا بِمَالِهِ أَوْ لِرَجُلٍ كُنَّ لَهُ جَارَ مَسْكِينٍ

لَتَضِلَّ عَلَى الْمَسْكِينِ فَأَهْدَاهَا الْمَسْكِينُ لِلْعَنِيِّ

1635 - Atâ bin Yesâr radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “Zengine sadaka helâl olmaz, ancak şu beş kimse için helâl olur. Allah yolunda gazaya çıkanlara, sadaka toplamakla görevli olana, borçluya, parası ile zekât mallarını satın alana ve bir zengin ki fakir bir komşusu olur fakire bir sadaka verilir, fakir de bu zekâtтан gelen şeyi zengin komşusuna hediye eder. Bu helâl olur.”

[480]

١٦٣٦- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَغْنَاهُ

1636 - Ebû Sâid el-Hudrî’den rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu, diye bir önce geçen hadis rivâyet olundu.

١٦٣٧- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

لَا تُجِلُّ الصَّدَقَةُ لِغَنِيِّ إِلَّا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ ابْنِ السَّبِيلِ أَوْ جَارِ فُقِيرٍ

بَصَدَّقَ عَلَيْهِ فَيَهْدِي لَكَ أَوْ يَدْعُوكَ

1637 - Ebû Saîd radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “Zengine zekât helâl değildir. Ancak (zengin) Allah yolunda (harbe çıkmış) olursa veya yolcu olur (parası bitmiş) bulunursa veya fakir komşuya sadaka verilir, o da sana hediye eder veya seni davet ederse müstesna,”

25 - BİR KİMSEYE NE KADAR ZEKÂT VERİLEBİLİR?

١٦٣٨- عَنْ بُشَيْرِ بْنِ يَسَارٍ رَعِمَ أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ يَقَالُ لَهُ

سَهْلُ بْنُ أَبِي خَتْمَةَ أَخْبَرَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَدَاهُ بِمَاءَةٍ مِنْ

إِبِلٍ الصَّدَقَةَ يَغْنِي دِينَ الْأَنْصَارِيِّ الَّذِي قِيلَ بِخَيْرِ

1638 - Büşeyr bin Yesâr radiyallahu anh’dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Ona Ensardan Sehl bin Ebû Hasme denilen kimsenin haber verdiğine göre, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Ona (Hayber’de şehid edilen ensarının diyeti olarak) zekât develerinden yüz tanesini vermiş. [481]

İZAH

Hattabî diyor ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ehl-i Hayber’le ensar arasında ceryan eden katil dolayısı ile aralarını bulmak için sadakadan bu deveyi Sehl bin Ebû Hasme vermiştir. Borcu olmayan fakir bir şahsa ikiyüz dirhemden fazla zekât verilemez. İmam Azam’ın görüşü budur. İmam Şâfiî’ye göre; fakirlikten kurtaracak kadar verilir. Ahmed bin Hanbel’e göre 50 dirhem verilir. (Mealimü’s-Sünen, c. 2, s. 236)

26 - DİLENMENİN CAİZ OLDUĞU DURUMLAR

١٦٣٩- عَنْ سَمُرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْمَسْئِلُ

كُدُوحٌ يَكْدَحُ بِهَا الرَّجُلُ وَجْهَهُ فَمَنْ شَاءَ أَبْقَى عَلَى وَجْهِهِ وَمَنْ شَاءَ

تَرَكَ إِلَّا أَنْ يَسْأَلَ الرَّجُلُ ذَا شُلْعَانٍ أَوْ فِي أَمْرِ لَا يَجِدُ مِنْهُ بُدَا

1639 - Semure radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Dilencilik yüzde tahriştir, yırtıklıktır. Adam yüzünü onunla tırmalar (yaralar) isteyen o yarayı yüzünde bırakır. İsteyen terkeder. Bir kimsenin yetki sahibinden istemesi veya kaçınılmaz bir iş için başkasından istemesi, bundan müstesna” buyurdu.

[482]

İZAH

Maliyede alacağı olan hakkını sultandan isteyebilir. Bir de istemeye mecbur olmuş, muzdar duruma düşmüşse kendisini kurtacak kadar bir şey isteyebilir. Bunun haricinde istemek yüz suyunu döker.

١٦٤٠- عَنْ قَبِيصَةَ بِنِ مَخَارِقِ الْهَلَالِيِّ قَالَتْ تَحَمَّلْتُ حِمَالَةً فَأَتَيْتُ

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: أَهْمُ يَا قَبِيضَةُ حَتَّى تَأْتِيَنَا الصَّدَقَةُ فَتَأْمُرَ
لَكَ بِهَا ثُمَّ قَالَ يَا قَبِيضَةُ إِنَّ الْمَسْأَلَةَ لَا تَجُلُ إِلَّا لِأَحَدٍ ثَلَاثَةَ رَجُلٍ تَحْمِلُ
حِمْلًا فَعَمِلْتُ لَهُ الْمَسْأَلَةَ فَسَأَلَ حَتَّى يُعْبِيَهَا ثُمَّ يُعْمِكَ وَرَجُلٌ أَصَابَتْهُ
بِجَالِحَةٍ فَاجْتَنَحَتْ عَالَهُ فَعَمِلْتُ لَهُ الْمَسْأَلَةَ فَسَأَلَ حَتَّى يُعْبِيَهَا قَوْمًا مِنْ
عَيْشٍ أَوْ قَالَ سِدَادًا مِنْ عَيْشٍ وَرَجُلٌ أَصَابَتْهُ فَاقَةٌ حَتَّى يَقُولَ ثَلَاثَةَ مِنْ
ذَوِي الْحِجَابِ مِنْ قَوْمِهِ قَدْ أَصَابَتْ فَلَنَا الْفَاقَةُ فَعَمِلْتُ لَهُ الْمَسْأَلَةَ فَسَأَلَ
حَتَّى يُعْبِيَهَا قَوْمًا مِنْ عَيْشٍ أَوْ سِدَادًا مِنْ عَيْشٍ ثُمَّ يُعْمِكَ وَمَا سِوَاهُ
مِنْ الْمَسْأَلَةِ يَا قَبِيضَةُ شَحْتُ يَأْكُلُهَا صَاحِبُهَا شَحْنًا

1640 - Kabîsa bin Muhârik el Hilâli radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

İki kavim arasını islah için bir diyeti üzerime almıştım. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e geldim (durumu anlattım) Rasûlullah bana:

– “Ey Kabîsa! Bize sadaka toplanıp gelene kadar (Medine’de) dur. Ondan sana da verilmesini emredelim” buyurdu. Sonra yine, “Ey Kabîsa şu üç şeyden başka şey için istemek helâl olmaz. Bir kimse iki kavim arasını islâh için aralarında olan diyeti üzerine almışsa, o diyeti ödeyene kadar istemek ona helâl olur. Diyet ödenince istemeye son verir. Yine bir kimseye afat isabet eder, (zayi olan) malına muhtaç olursa, geçimi normale dönene kadar veya geçimde orta yollu bir hale gelene kadar istemesi helâl olur. Bu hale gelince istemeye son verir. Yine bir kimseye yokluk isabet eder kavminden kendilerine güvenilen üç kişi falan kimseye (hakikaten) yokluk isabet etti derlerse geçiminde kıvama gelene kadar yahut geçimde orta yollu bir hale gelene kadar istemesi helal olur. Bu hale gelince istemeye son verir. Ey Kabîsa bu üçün haricindeki istemeler haramdır. İsteyenler de haram yemiş olur” buyurdu. [483]

١٦٤١- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَسْأَلَةٍ فَقَالَ أَنَا فِي بَيْتِكَ شَيْءٌ قَالَ بَلَى جَلَسَ ثَلَاثِينَ

بَعْضُهُ وَتَبَسَّطَ بَعْضُهُ وَقَعَبْتُ نَشْرَبُ فِيهِ مِنْ قَلَمَاءٍ قَالَ انْتَبِهِ بِهِمَا قَالَا
نَأْتَاهُ بِهِمَا فَأَخَذَهُمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدَيْهِ وَقَالَ مَنْ
يَشْتَرِي هَذَيْنِ قَالَ رَجُلٌ أَنَا أَخَذَهُمَا بِدِرْهَمٍ قَالَ مَنْ يَزِيدُ عَلَى دِرْهَمٍ
مِائَتِينَ أَوْ ثَلَاثًا قَالَ رَجُلٌ أَنَا أَخَذَهُمَا بِدِرْهَمَيْنِ فَأَعْطَاهُمَا إِثَاءً وَأَخَذَ
الْمِائَتَيْنِ وَأَعْطَاهُمَا الْأَنْصَارِيَّ وَقَالَ اشْتَرِ بِأَحَدِهِمَا حُلَعًا مَا غَائِثُهُ إِلَى
أَهْلِكَ وَاشْتَرِ بِالْآخَرِ قُدُومًا فَأَنْتَبِ بِهِ فَأَتَاهُ بِهِ فَشَدَّ فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عُودًا بِيَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ لَهُ اذْهَبْ فَاصْتَطِبْ وَبِعْ وَلَا تُرَتِّكْ
خَمْسَةَ عَشَرَ يَوْمًا فَذَهَبَ الرَّجُلُ يَمْتَطِبُ وَيَبِيعُ فَمَجَاءَ وَقَدْ أَصَابَ
عَشْرَةَ ذَرَاهِمَ فَاشْتَرَى بِبَعْضِهَا ثَوْبًا وَبِبَعْضِهَا حُلَعًا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَذَا خَيْرٌ لَكَ مِنْ أَنْ تَجِيءَ الْمَسْأَلَةَ تُكْتَلَمُ فِيهِ
وَجِهَكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ الْمَسْأَلَةَ لَا تَضْلُحُ إِلَّا بِثَلَاثَةِ لِيَدِي فَفَرَّ مُذْقِمٌ أَوْ
لِيَدِي غُرْمٌ مُنْطَلِعٌ أَوْ لِيَدِي ذِمٌّ مُرْجِعٌ

1641 - Enes bin Mâlik radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e ensardan bir adam gelip bir şey istedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ona, “Evinde hiçbir şey yok mu” buyurdu. Adam evet bir çulumuz var, bir kısmını seriyor bir kısmını da örtünüyoruz, bir de su kabımız var onunla su içiyoruz, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ona, “Çul ve su kabını bana getir” buyurdu. Ensârî her ikisini de ona getirdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, çulla su kabını eline aldı ve “Şu ikiyi kim satın alacak” buyurdu. Bir adam ben onun ikisini bir dirheme satın alırım, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, iki veya üç kere “bir dirhemden fazla verecek kimse yok mu?” diye sordu. Yine bir adam onları ben iki dirheme satın alırım, dedi. Çul ve su kabını o şahsa verdi. İki dirhemi aldıktan sonra, iki dirhemi eşya sahibine verdi ve şöyle buyurdu: “Bu paranın bir dirhemi ile yiyecek al ailene bırak, bir dirhemine de bir keser al bana gel” buyurdu. Adam bir keser aldı

Rasûlullah’a geldi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem baltaya el tutacak bir sap taktı sonra (adama), “Git odun topla ve sat ve seni onbeş gün görmeyeceğim” buyurdu. Adam gitti odun topladı sattı, geldi ki 10 dirhem kazanmış, bir kısmına elbiselik bir kısmına da yiyecek aldı. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ona, “Bu durum senin için kıyamet gününde yüzünde dilencilik lekesi ile gelmenden hayırlıdır. İstemek ancak şu üç kimseye câizdir, toprağa yapıştıran fakirliğe uğrayana. Altından kalkılamayacak borca düşene ve ara bulmak için kan parası” (diyeti yüklenene buyurdu.) [484]

İZAH

Hıls: Develerin sırtına veya yere serilen kıldan yaygı’ya çul denir.

Ga’b: Kadeh ve bardak demektir.

Mudğig: Toprağa yapıştıran demektir.

Mufdıg: Feci demektir.

Demun mucî: Ağlatan acılı kan, burada bir kabile diğer kabileden birini öldürür, bu iki kabile arasında kan davası bulunur. Bunları sulh için birisi bu aradaki diyeti üzerine alır. Buna hamâle denir. Böyle kimselere yardım etmek yerinde olur.

27 - DİLENMENİN ÇİRKİNLİĞİ

١٦٤٢- عَزُفُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ سَبْعَةَ أَوْ ثَمَانِيَةَ أَوْ تِسْعَةَ فَقَالَ أَلَا تُبَايِعُونَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكُنَّا حَدِيثَ عَهْدٍ بِبَيْعَةِ قُلْنَا قَدْ بَايَعْنَاكَ خَشَى قَالَهَا فَلَا تَابَسْطَنَّا

أَبْدَيْنَا فَبَايَعْتَاهُ فَقَالَ قَائِلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا قَدْ بَايَعْنَاكَ فَعَلَامَ تُبَايِعُكَ قَالَ

أَنْ تُعْبِدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَتُصَلُّوا الصَّلَاةَ الْخَمْسَ وَتُسَمِعُوا

وَتُعْلِمُوا وَأَسْرَ كَلِمَةً خَفِيفَةً قَالَ وَلَا تَسْأَلُوا النَّاسَ شَيْئًا قَالَ فَلَقَدْ كَانَ

بَعْضُ أَوْلِيَّكَ التَّقَرُّ بِسُوطِهِ فَمَا يَسْأَلُ أَحَدًا أَنْ يَتَوَلَّاهُ إِلَّا

1642 - Avf bin Mâlik radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Biz yedi veya sekiz yahut dokuz kişi Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem yanında bulunuyorduk. “Siz Allah’ın Rasûlüne biat etmiyor musunuz?” (uymuyor musunuz?) buyurdu. Halbuki biz yeni biat etmiştik. “Evet, biz sana uyduk,” dedik. Rasûlullah böyle üç defa tekrar etti. Biz de ellerimizi uzattık biat ettik. Bir sözcü ey Allah’ın Rasûlü! Biz sana biat ettik ne üzerine biat edeceğiz, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

– “Allah’a ibadet etmeniz, O’na hiçbir şeyi şerik koşmamanıza, beş vakit namazı kılmanız ve dinleyip itaat etmeniz ve sesini alçaltarak gizlice insanlardan hiçbir şey istememeniz üzerine (biat ediniz)” dedi. Râvî yemin olsun ki! O cemaatten biri kamçısını elinden düşürürdü de hiç kimseden kamçıyı alıvermesini istemezdi, diyor.^[485]

١٦٤٢- عَنْ ثَوْبَانَ قَالَ وَكَانَ ثَوْبَانُ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ يَكْفُلْ لِي

أَنْ لَا يَسْأَلَ النَّاسَ شَيْئًا فَأَتَكْفُلَ لَهُ بِالْجَنَّةِ فَقَالَ ثَوْبَانُ أَنَا فَكَانَ لَا يَسْأَلُ

أَحَدًا شَيْئًا

1643 - Sevbân radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Sevbân, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’in azatlısı idi. Dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Halktan bir şey istememeye kim bana söz verirse, ben de ona Cenneti söz veririm” buyurdu. Sevbân radiyallahu anh ben söz veriyorum, dedi ve (hakikaten) kimseden bir şey istemezdi.

28 - DİLENMEYİP YÜZ SUYU DÖKMEDEN YAŞAMAK

١٦٤٤- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ نَاسًا مِنَ الْأَنْصَارِ سَأَلُوا رَسُولَ

اللَّهُ صَلَّيَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَعْطَاهُمْ ثُمَّ سَأَلُوهُ فَأَعْطَاهُمْ حَتَّى إِذَا نَقَدَ مَا
عِنْدَهُ قَالَ مَا يَكُونُ عِنْدِي مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ أُلْجِزَهُ عَنْكُمْ وَمَنْ يَشْتَفِ بِعَمَلِهِ
اللَّهُ وَمَنْ يَشْتَفِ بِعَمَلِهِ اللَّهُ وَمَنْ يَصْبِرْ يُصْبِرْهُ اللَّهُ وَمَا أَعْطَى اللَّهُ أَحَدًا
مِنْ عَطَاءٍ أَوْسَعَ مِنَ الصَّبْرِ

1644 - Ebû Saîd El- Hudrî radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Ensardan birkaç kişi Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'den (bir şeyler) istediler. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem istediklerini verdi, tekrar istediler yine verdi, istedikleri şey Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in yanında kalmayınca, “Yanımda mevcut olup da size vermekten sakladığım işe yarar hiçbir şey yoktur. Kim başkasının elinde olana göz dikmemek isterse Cenabı Hak onu iffetli kılar. Kim elindeki ile yetinirse Allah onu zengin kılar, kim sabretmeye gayret ederse Allah ona sabır ihsan eder. Cenabı Allah hiçbir kimseye sabırdan daha geniş bir ikramda bulunmadı” buyurdu. [486]

İZAH

Sabırda, o kadar geniş ikram-ı ilâhî vardır ki; diğer nimetlerde bunda bulunan ikram yoktur.

١٦٤٥- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
مَنْ أَصَابَتْهُ فَاقَةٌ فَأَتَتْهَا بِالنَّاسِ لَمْ تُسَدِّ فَاقَتَهُ وَمَنْ أُنْزِلَهَا بِإِلَهِهِ أَوْشَكَ
لَهُ أَنْ يَأْتِيَهُ إِذَا بَنُوهُ عَاجِلٌ أَوْ غَنَى عَاجِلٌ

1645 - İbn-i Mes'ûd radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz şöyle buyurdu: “Bir kimseye yokluk isabet eder, o kimse halini (Allah’a arz etmesi lâzım gelirken) insanlara arz ederse, ona açılan yokluk kapısı kapatılmaz. Kim de fakirliğini Allah’a arz ederse, Allah onu çabukça zengin kılar, ya çabuk ölümle veya çabuk zengin kılmakla.” [487]

١٦٤٦- عَنْ ابْنِ الْفِرَاسِيِّ أَنَّ الْفِرَاسِيَّ قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَسْأَلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا وَإِنْ

كُنْتُ سَائِلًا لَا بُدَّ فَاَسْأَلِ الْعَصَابِيَّ

1646 - İbn-i Firâsî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Firâsî Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e şöyle dedi: “Ey Allah’ın Rasûlü! İhtiyaçlarımı başkasından isteyeyim mi?” Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem de; “Hayır isteme, eğer istemeye mecbur kalırsan salihlerden iste” buyurdu. [488]

١٦٤٧- عَنْ ابْنِ السَّاعِدِيِّ قَالَ اسْتَفْتَعَنِي عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

عَلَى الصَّدَقَةِ فَلَمَّا فَرَعْتُ مِنْهَا وَأَدَيْتُهَا إِلَيْهِ أَمَرَ لِي بِخِمَارٍ فَقُلْتُ إِنَّمَا

عَمِلْتُ لِلَّهِ وَأُجْرِي عَلَى اللَّهِ قَالَ خُذْ مَا أُعْطِيتْ فَيَأْتِي قَدْ عَمِلْتَ

عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَمَلْتَنِي فَقُلْتُ مِثْلَ

تَوَلَّيْتُ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أُعْطِيتْ شَيْئًا

مِنْ غَيْرِ أَنْ تُسْأَلَ فَكُلْ وَتَصَدَّقْ

1647 - İbn-i Saîdî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ömer radiyallahu anh beni zekât toplamakla görevlendirmişti. Zekâtı toplayıp ona teslim ettikten sonra bana hizmetime karşılık bir şey verilmesini emretti. Ben bu hizmeti Allah rızası için yaptığımı mükâfatımı Allah’ın vereceğini söyledim. Ömer radiyallahu anh, sana verileni al, ben de Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’in sağlığında zekât toplamakla görevlendirildim. Bana hizmetime mukabil bir şey verecekti, ben de senin söylediğin gibi söyledim. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem; “Sen istemeksizin sana bir şey verilirse onu al ye ve tasadduk et” buyurdu, dedi. [489]

١٦٤٨ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ وَهُوَ عَلَى الْمَنْبَرِ وَهُوَ يَذْكُرُ الصَّدَقَةَ وَالشُّكْلَ مِنْهَا وَالْمَسْأَلَةَ الْيَدُ

الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى وَالْيَدُ الْعُلْيَا الْمُنْفِقَةُ وَالسُّفْلَى السَّائِلَةُ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: أَخْبَرَنِي عَنْ أَبِي يُونُسَ عَنْ نَافِعٍ فِي هَذَا الْحَدِيثِ قَالَ

عَبْدُ الْوَارِثِ: الْيَدُ الْعُلْيَا الْمُنْفِقَةُ وَ قَالَ أَخْبَرَهُمْ عَنْ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ

أَبِي يُونُسَ الْيَدُ الْعُلْيَا الْمُنْفِقَةُ وَ قَالَ وَاجِدٌ عَنْ حَمَّادِ الْمُنْفِقَةُ

1648 - Abdullah bin Ömer radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem minber üzerinde bulunarak sadakadan, sadakaya göz dikmemekten, istemenin (fenalığından) bahsederken şöyle buyurdu: “Veren el, alan elden hayırlıdır. Veren el sadaka-i verendir. Alan el de dilenendir.”

Ebû Dâvud diyor ki: Bu hadisteki Eyyub’un Nafi’den rivâyeti konusunda ihtilaf edilmiştir. Abdul Vâris “yed-i ulyâ” haya edip istemeyen eldir dedi. Râvîlerin çoğu Hammad bin Zeyd’den o da Eyyub’tan rivâyetine göre; yed-i ulyâ; veren eldir. Hammad’tan Vahid’in rivâyetine göre, yükseklikteki elden maksat iffetli eldir.^[490]

İZAH

Bu hadis-i şerifi yüksekte olan el aşağıda olan elden hayırlıdır, hadisi, dilimize “veren el alan elden hayırlıdır” şeklinde geçmiştir. Ben de tercümede dilimize geçen şeklini aldım.

١٦٤٩ - عَنْ أَبِي الْأَخْوَصِ عَنْ أَبِي مَالِكٍ بْنِ نُفْلَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْأَيْدِي ثَلَاثَةٌ فَيَدُ اللَّهِ الْعُلْيَا وَيَدُ الْمُعْطِي الَّتِي

تَلِيهَا وَيَدُ السَّائِلِ السُّفْلَى فَأَعْطِ الْفَضْلَ وَلَا تَعْجُزْ عَنْ نَفْسِكَ

1649 - Ebû Ahvas radiyallahu anh'dan o da babası Mâlik bin Nadla'dan rivâyet ettiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “Eller üçe ayrılır, en yüce el Allah’ın kudretidir, fakirlere veren el Allah’ın kudretinden sonra gelir. Sailin eli ise en aşağı eldir. Elinde fazla olanı ver, nefsinin engellemesi seni aciz bırakmasın.”

29 - BENÎ HAŞİM’E SADAKA VERMEK

١٦٥٠- عَنْ أَبِي زَافِعٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ رَجُلًا

عَلَى الصَّدَقَةِ مِنْ بَنِي مَحْزُومٍ فَقَالَ لِأَبِي زَافِعٍ اصْحَبْنِي فَإِنَّكَ تُصِيبُ

مِنْهَا قَالَ حَتَّى آتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَسْأَلَهُ فَأَتَاهُ فَسَأَلَهُ فَقَالَ

تَوَلَّى الْقَوْمَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَإِنَّا لَا نَجْعَلُ لَنَا الصَّدَقَةَ

1650 - Ebû Râfî radiyallahu anh’dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, Benî Mahzun’dan bir kimseyi zekât toplamak üzere vazifelendirmiştir. O şahıs, Ebû Râfî sen bana arkadaş ol, sana zekâtta bir şeyler verilir, dedi. Ebû Râfî ben Rasûlullah’a gidip sorayım, dedi. Peygamber Efendimizin yanına geldi ve, “Ben falanla zekât toplamaya gitsem, size getirince zekâtta bana bir şey verilir mi?” diye sordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Bir kavmin azatlı kölesi o kavmin kendi aile fertlerinden sayılır. Bize zekât almak ve yemek helâl değildir” buyurdu. [\[491\]](#)

İZAH

Rasûlullah’a zekât haramdır, ilim adamlarının çoğuna göre benî Haşim’e de böyledir.

١٦٥١- عَنْ أَنَسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَمْشِي بِالشُّمُورِ

الْعَائِزَةِ فَمَا يَخْتَفِي مِنْ أَخْبَهَا إِلَّا مَخَافَةَ أَنْ تَكُونَ صَدَقَةً

1651 - Enes radiyallahu anh’dan şöyle rivâyet edilmiştir: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem (yola düşmüş, sahibi belirsiz hurmalara rastlardı

da, onu almasına ancak zekât malından düşmüş olması korkusu mani olurdu.

İZAH

İmam Şâfiî Abdülmuttalib oğullarına da zekât almak haramdır. Çünkü zekât insanların mallarının kiridir, diyor.

Et-temratül Aire: Yere düşen kimin olduğu belli olmayan hurma demektir.

١٦٥٢- عَنْ أَنَسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَدَ ثَمْرَةً فَقَالَ

لَوْلَا أَنِّي أَخَافُ أَنْ تَكُونَ صَدَقَةً لَأَكَلْتُهَا

1652 - Enes radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bir hurma bulmuştu. “Eğer sadaka olmasından korkmasa idim, bunu yerdim” buyurdu. [\[492\]](#)

١٦٥٣- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ بَعَثَنِي أَبِي إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فِي إِبِلٍ أَغْطَاهَا إِتَاءَ بَنِي الصَّدَقَةِ

1653 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Babam (Abbas) beni, Rasûlullah'ın kendisine verdiği bir zekât devesi ile ilgili olarak, Rasûlullah'a göndermişti.

١٦٥٤- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ نَحْنُو زَادَ أَبِي يَتْبَلُهَا لَهُ

1654 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edildi:

Aynı hadis rivâyet edildi ve burada şu ziyâde vardır. Babam o deveyi Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem için değiştiriveriyordu.

30 - FAKİRİN ZEKAT MALINDAN ZENGİNE HEDİYE VERMESİ

١٦٥٥- عَنْ أَنَسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى بِلَحْمٍ قَالَ مَا

هَذَا قَالُوا شَيْءٌ نَضِيقُ بِهِ عَلَى بَرِيرَةَ فَقَالَ هُوَ لَهَا صَدَقَةٌ وَلَنَا هَدِيَّةٌ

1655 - Enes radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi veselleme et, takdim edilmişti. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Bu nedir?” diye sordu. Bu (Azatlıınız fakir) Berire’ye zekât olarak verilmiştir. (o da bize getirdi) dediler. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Bu et Berire’ye sadaka bize de Berire’den hediye dir” buyurdu. [493]

İZAH

Berire: Hz. Aişe’nin azatlısı bir cariyenin adıdır.

31 - KİŞİNİN TASADDUK ETTİĞİ MALA VÂRİS OLMASI

١٦٥٦- عَنْ أَبِي بُرَيْدَةَ أَنَّ الْمَرْأَةَ أَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فَقَالَتْ كُنْتُ نَصَدَقْتُ عَلَى أَبِي بُرَيْدَةَ وَإِنَّهَا مَاتَتْ وَتَرَكَتْ بِلَاقَ

الْوَلِيدَةِ قَالَ فَمَا وَجِبَ أَجْرُكِ وَرَجَعْتُ إِلَيْكَ فِي الْجِرَارِ

1656 - Bureyde’den rivâyet edildiğine göre;

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’e bir kadın gelerek, Ey Allah’ın Rasûlü ben cariyemi anneme sadaka olarak vermiştim. Şimdi annem öldü. O, cariyeyi de mirâs olarak bıraktı. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem: “Sen sadaka mükâfatına hak kazandın. Mirasta da o cariyeye sana gelecek” buyurdu. [494]

32 - MALDAKİ HAKLAR

١٦٥٧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ كُنَّا نَعُدُّ الْمَاعُونَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَارِيَّةَ الدَّلْوِ وَالْقَدْرِ

1657 - Abdullah radiyallahu anh'dan:

Biz Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in hayatında (komşunun komşuya) emanet kova ve tencere vermesini mâûndan sayardık.

İZAH

Mâûn: Balta, bıçak, çuvaldız, iğne ve tencere gibi emanet verilmesi örfte adet olan şeye denir.

١٦٥٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا

مِنْ صَاحِبٍ كَثُرَ لَا يُؤَدِّي حَقَّهُ إِلَّا جَعَلَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُحْمَسُ عَلَيْهَا فِي
نَارِ جَهَنَّمَ فَتَكُونُ بِهَا جَنَّةٌ وَجَنَّةٌ وَظَهْرُهُ حَتَّى يَقْبَضِي اللَّهُ تَعَالَى بَيْنَ
عِبَادِهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ ثُمَّ يَرَى سَبِيلَهُ
إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ وَإِمَّا إِلَى النَّارِ وَمَنْ مِنْ صَاحِبٍ عَنِمَ لَا يُؤَدِّي حَقَّهَا إِلَّا
جَاءَتْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَوْفَرُ مَا كَانَتْ فَيُطْبَعُ لَهَا بِقَاعٍ قَرَقَرٌ فَتَنْطَلِعُهُ بِقُرُونِهَا
وَتُطْلَوُ بِأَطْلَافِهَا لَيْسَ فِيهَا عَقَضَاءٌ وَلَا جَلَبَاءٌ كُلَّمَا مَضَتْ أَخْرَاجًا رَدَّتْ
عَلَيْهِ أَوْلَاهَا حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَ عِبَادِهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ
سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ ثُمَّ يَرَى سَبِيلَهُ إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ وَإِمَّا إِلَى النَّارِ وَمَنْ مِنْ
صَاحِبٍ إِبِلٍ لَا يُؤَدِّي حَقَّهَا إِلَّا جَاءَتْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَوْفَرُ مَا كَانَتْ فَيُطْبَعُ
لَهَا بِقَاعٍ قَرَقَرٌ فَتُطْلَوُ بِأَخْفَافِهَا كُلَّمَا مَضَتْ عَلَيْهِ أَخْرَاجًا رَدَّتْ عَلَيْهِ
أَوْلَاهَا حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ تَعَالَى بَيْنَ عِبَادِهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ
أَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ ثُمَّ يَرَى سَبِيلَهُ إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ وَإِمَّا إِلَى النَّارِ

1658 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem: “Her hangi bir servet sahibi ki servetinin zekâtını vermezse, o serveti Cenabı Allah Cehennem ateşinde ısıttırıp kızdırtacak, o kızdırılmış malı ile alını yanları ve sırtı dağlanacak, sizin saydığımız günlerden elli bin senelik (kadar zor gelecek) bir günde Allah Teâlâ kulları arasında hükmedene kadar azabı devam edecektir.

Sonra yolu gösterilir ya Cennete veya Cehenneme. Her hangi bir koyun sahibi ki koyunların zekâtını vermezse, (Ahirette dünyadakinden daha çok olarak düz ve geniş bir sahada sahibini boynuzları ile süsecek, tırnakları ile çiğneyecekler, orada boynuzsuz ve burma boynuzlu koç da olmayacak. Hepsinin boynuzu toslanacak durumda olacak) Sürünün arkası geçince sürünün önü yine döndürülerek, sizin saydığınız günlerden elli bin sene miktarı bir zamanda Allah Teâlâ kulları arasında hükmedene kadar böylece azap olunur. Sonra yolu gösterilir ya Cennete veya Cehenneme. Her hangi bir deve sahibi ki develerinin zekâtını vermezse dünyadakinden daha çok ve daha kuvvetli olarak tabanları ile onları çiğneyecekler. Develerin arkası geçince önü sahiplerinin üzerine döndürülecek. Sizin saydığınız günlerden elli bin senelik bir zamanda kulları arasında hükmedinceye kadar bu azâb devam edecek. Sonra yolu gösterilir ya Cennete veya Cehenneme” buyurdu.

[495]

١٦٥٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ قَالَ قَبِي

قِصَّةُ الْإِبِلِ بَعْدَ قَوْلِهِ لَا يَلْزَمِي حَقُّهَا قَالَ وَمِنْ حَقِّهَا خَلْبُهَا يَوْمَ وَزِيدَا

1659 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan: Hadisin benzeri zikredildi. Deve ile ilgili kısma gelince (Onun hakkını edâ etmezse) cümlesinden sonra, “(Devenin) haklarından biri de subaşına geldikleri günde sağılmalarıdır” kısmını ziyâde etti.

١٦٦٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ نَحْوَهُ هَذِهِ الْقِصَّةُ فَقَالَ لَهُ يَنْبَغِي لِأَبِي هُرَيْرَةَ فَمَا حَقُّ الْإِبِلِ قَالَ

تُعْطِي الْكَرِيمَةَ وَتَمْنَحُ الْغَرِيمَةَ وَتَقْفِرُ الظَّهْرَ وَتَطْفِرُ الْعُجْلَ وَتَسْقِي الْعَلِينِ

1660 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan

Nebî sallallahu aleyhi vesellem'den şu kıssanın aynını işittim. Ebû Hüreyre'ye:

– Devenin hakkı nedir, diye soruldu. Ebû Hüreyre:

– İyilerini verirsin, sütü çok olanları sağılmak, sütünden istifade edilmek üzere emanet verirsin. Binilmek üzere emanet verirsin. Erkek deveyi dişileri aşlamak üzere emanet verirsin (dişi devenin) sütünden fakirlere içirirsin, dedi.

١٦٦١- عَنْ عُثَيْبِ بْنِ غُمَيْرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَا حَقُّ

الْإِبِلِ فَذَكَرَ نَحْوَهُ زَادَ وَإِعَارَةً دَلَّوْهَا

1661 - Ubeyd bin Umeyr radiyallahu anh'dan

Bir şahıs Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Efendimize: “Ey Allah'ın Rasûlü devenin hakkı nedir?” diye sordu. Râvî 1659 no.lu hadisin benzerini zikretti ve “develerin kovasını ariyat olarak verirsin” sözünü ziyâde etti.

١٦٦٢- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ

بِمَنْ كُلِّي جَادَ عَشْرَةَ أَوْسُقٍ مِنَ الثَّمَرِ بِقَنْوَ يُغْلَقُ فِي الْمَشْجِدِ لِلْمَسَاكِينِ

1662 - Câbir bin Abdullah radiyallahu anh'dan:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Hurmadan her on vesak miktarı topladıkça yoksulların yemesi için mescide bir hurma salkımı asılması lâzımdır” buyurdu.

İZAH

Kınv: Hurma salkımı demektir.

Ceddü: Hurmanın ağaçtan toplanması, kesilmesi, mahsülün derilmesi demektir.

Bir Vesak altmış Sa', on Vesak 600 sa'dır.

١٦٦٣- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ مَعَ رَسُولِ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ إِذْ جَاءَ رَجُلٌ عَلَى نَاقَةٍ لَهُ فَجَعَلَ

يُضَرِّفُهَا يَمِينًا وَشِمَالًا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

كَانَ مِنْهُ فَضْلٌ ظَهَرَ فَلْيُخْذْ بِهِ عَلَى مَنْ لَا ظَهَرَ لَهُ وَمَنْ كَانَ عَنْتَهُ

فَضْلٌ زَادَ فَلْيُخْذْ بِهِ عَلَى مَنْ لَا زَادَ لَهُ حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ لَا حَقَّ لِأَحَدٍ مِنَّا

فِي الْفَضْلِ

1663 - Ebû Saîd el-Hudrî radiyallahu anh'den, Bir zaman Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ile bir seferde bulunuyorduk, devesine binmiş olarak bir kimse geldi. Devesini sağa sola döndürüp duruyordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Kimin yanında fazla binit devesi varsa olmayanlara versinler ve kimin yanında fazla azık varsa azığı olmayanlara versinler” buyurdu. Öyle ki biz elimizdeki fazla malda hiç birimizin hakkı yok zannettik.

١٦٦٤- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ ﴿وَالَّذِينَ يَكْتَنِبُونَ

الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ﴾ [التوبة: ٣٤] قَالَ كَثِيرٌ ذَلِكَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ فَقَالَ عُمَرُ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَا أُفْرِجُ عَنْكُمْ فَأَنْطَلِقُ فَقَالَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ إِنَّهُ كَثِيرٌ عَلَى أَصْحَابِكَ

هَذِهِ الْآيَةُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَفْرِضِ الزُّكَاةَ

إِلَّا لِيُطَيَّبَ مَا بَقِيَ مِنْ أَمْوَالِكُمْ وَإِنَّمَا فَرَضَ الْمَوَارِيثَ لِتَكُونَ لِمَنْ يَغْدُكُمْ

قَالَ فَكَثِرَ عُمَرُ ثُمَّ قَالَ لَهُ أَلَا أُنْجِزُكَ بِخَيْرٍ مَا يَكْتَنِبُ الْمَرْءُ الْمَرْأَةَ الصَّالِحَةَ إِذَا

نَظَرَ إِلَيْهَا سَوْتَهُ وَإِذَا أَمَرَهَا أَطَاعَتْهُ وَإِذَا غَابَ عَنْهَا حَفِظَتْهُ

1664 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan:

“Altın ve gümüşü biriktirenler” meâlindeki (Tevbe 34. ayeti) inince bu Müslümanlara çok ağır geldi. Ömer radiyallahu anh ben size genişletici bir haber getiririm, dedi ve gittiler. Peygamber Efendimize: Ey Allah'ın Rasûlü

şu âyet-i kerime ashabına çok ağır geldi, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'de:

“Şüphesiz Cenabı Allah zekâtı ancak elinizde kalan malı temizlemek için farz kıldı, mirasları da sizden sonra geleceklerin olmak üzere farz kıldı” buyurdu. Hz. Ömer de (Allahu Ekber) diye tekbir getirdi. Sonra Rasûlullah Efendimiz, “Ey Ömer insanın sakladığı en hayırlı hazinenin ne olduğunu haber vereyim mi? - Saliha bir kadın ki kocası baktığında kocasını memnun eder, kocası emrettiğinde itaat eder. Kocasının evinde hazır olmasa bile onun sırrını ve evini muhafaza eder. İşte en hayırlı define budur” buyurdu [496]

33 - DİLENCİNİN HAKKI

۱۶۶۵- عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ لِلْمَسْكِينِ حَقٌّ وَإِنْ جَاءَ عَلَى قَرْيَةٍ

1665 - Hüseyin bin Ali radiyallahu anh'dan:

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem: “Dilencinin (sizde) hakkı vardır isterse at üstünde gelsin” buyurdu.

İZAH

Dilenciler ya ihtiyacından dolayı dilenir veya bunu meslek edindiği için dilenir. Gelen insanın bu iki gruptan hangisi olduğunu bilemezsin, üstü başı yeni olabilir, at üstünde gelebilir, ihtiyacından dolayı isteyebilir. Yerde sürünerek gelir, ama zengindir. Meslek edindiği için böyle yapabilir.

۱۶۶۶- عَنْ عَلِيٍّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَهُ

1666 - Ali radiyallahu anh; Hz. Peygamber'den geçen hadisin benzerini rivâyet etmiştir.

۱۶۶۷- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ بُعَيْدٍ عَنْ جَدِّهِ أُمِّ بُعَيْدٍ وَكَانَتْ بِمَعْنٍ

بِأَيْعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهَا قَالَتْ لَهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْنِكَ إِنَّ الشَّيْءَ لَيْتَقَوْمٌ عَلَى أَبِييَ مِمَّا أَجَلُ لَهُ شَيْئًا أُعْطِيَهِ إِيَّاهُ

نَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ لَكَ تَجِدِي لَهُ شَيْئًا تُعْطِيهِ

إِيَّاهُ إِلَّا ظِلْفًا مُخْرَقًا فَأَذْفَعِيهِ إِلَيْهِ فِي يَدِي

1667 - Abdurrahman bin Büceyd'den, o da ninesi Ümmü Büceyd radiyallahu anha'dan:

Bu kadın Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz'e biat eden kadınlardan biriydi. Bir gün Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, "Ey Allah'ın Rasûlü, sana salât ü selâm olsun bir fakir gelir kapımın önünde dikilir durur, evde ve elimde ona verecek hiçbir şey bulamadığım da olur. Ne yapayım?" dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: "Eğer kapına gelen fakire verecek işe yarar bir şey bulamazsan, yanmış bir keçi tırnağı bile bulursan eline ver, boş çevirme" buyurdu.

34 - EHL-İ ZİMMETE SADAKA VERMEK

١٦٦٨ - عَنْ أَسْمَاءَ قَالَتْ: قَدِمْتُ عَلَى أَبِي رَاحِبَةَ فِي عَهْدِ قُرَيْشٍ

وَهِيَ رَاحِمَةٌ مُشْرِكَةٌ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أُمِّي قَدِمَتْ عَلَى وَهِي

رَاحِمَةٍ مُشْرِكَةٍ أَفَأَجِبُهَا قَالَتْ نَعَمْ فَصَلِّي أُمَّكِ

1668 - Esmâ radiyallahu anha'dan: Kureyş'in Hudeybiye antlaşması devrinde annem beni özleyerek bana geldi. O zaman annem İslâm'dan yüz çevirmiş bir müşrike idi. Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e: Ey Allah'ın Rasûlü, annem İslâm'dan yüz çevirmiş bir müşrike olarak bana geldi. Onu sılada bulunayım mı? Ona sadaka vereyim mi? Evlâtlık vazifesini yapayım mı, diye sordum.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: "Evet anneni sıla et, ona evlatlık vazifesini îfâ et" buyurdu.^[497]

İZAH

Bu hadisteki sıladan maksat sadakadır. Ehl-i Zimmete zekât verilemez. Bu mü'min fakirin hakkıdır.

35 - MEN EDİLMESİ CAİZ OLMAYAN ŞEYLER

١٦٦٩- عَنْ امْرَأَةٍ يُقَالُ لَهَا بُهَيْسَةُ عَنْ أَبِيهَا قَالَتْ اسْتَلْذَنَ أَبِي النَّبِيَّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَخَلَ بَيْتَهُ وَبَيَّنَ قُبُوبَهُ فَمَجَّلَ يَقْبَلُ وَيُكْرِهُ ثُمَّ

قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الشَّيْءُ الَّذِي لَا يَجِلُّ مِنْهُ قَالَ أَلْمَاءُ قَالَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ

مَا الشَّيْءُ الَّذِي لَا يَجِلُّ مِنْهُ قَالَ أَلْمَلُوحُ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الشَّيْءُ

الَّذِي لَا يَجِلُّ مِنْهُ قَالَ لَنْ تَفْعَلَ الْخَيْرَ خَيْرُكَ

1669 - Büheyse adı verilen bir kadından o da babasından: Büheyse diyor ki: Babam Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den izin aldı ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in (bol olan) gömleği arasına girdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemi öpüp sarılmaya başladı. Sonra babam: "Ey Allah'ın Rasûlü verilmeyip men edilmesi helâl olmayan şey nedir?" dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, "Sudur" buyurdu. Babam tekrar, "Ey Allah'ın Rasûlü verilmemesi helal olmayan şey nedir?" dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: "Tuzdur" cevabını verdi. Babam yine, "Ey Allah'ın Rasûlü verilmemesi helâl olmayan şey nedir?" dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: "Hayır yapman senin için daha hayırlıdır" 'uyurdu. [498]

36 - CÂMÎLERDE DİLENMEK

١٦٧٠- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَلْ مِنْكُمْ أَحَدٌ أَطْعَمَ الْيَوْمَ مِسْكِيًّا فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ

اللَّهُ عَنْهُ دَخَلْتُ الْمَسْجِدَ فَإِذَا أَنَا بِسَابِلٍ يَسْأَلُ فَوَجَدْتُ كِسْرَةَ خُبْزٍ فِي

يَدِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ فَأَخَذْتُهَا مِنْهُ فَدَفَعْتُهَا إِلَيْهِ

1670 - Abdurrahman bin Ebû Bekir radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Sizden bu gün fakir doyuran kimse var mı?” buyurdu. Ebû Bekir radıyallahu anh:

– Ben mescide girdiğim zaman bir dilencinin dilenmekte olduğunu gördüm. (Oğlum) Abdurrahman'ın elinde bir parça ekmek buldum. Abdurrahman'ın elinden aldım, o fakire verdim, dedi.

İZAH

Bu hadis-i şerif camilerde isteyene sadaka vermenin câiz olacağına delâlet eder. Hanefîlerce camilerin içinde dilenciye yardım mekruhtur.

37 - ALLAH'IN ZATI İÇİN DİLENMENİN ÇİRKİNLİĞİ

۱۶۷۱- عَنْ جَابِرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا

يُسْأَلُ بِرُوحِهِ إِلَّا الْجَنَّةُ

1671 - Câbir radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Allah'ın zatı için ancak Cennet istenir, başka bir şey istenmez” buyurdu.

38 - ALLAH İÇİN İSTEYENE VERMEK

۱۶۷۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ مَنْ اسْتَعَاذَ بِاللَّهِ فَأَعْيَدُوهُ وَمَنْ سَأَلَ بِاللَّهِ فَأَعْطُوهُ وَمَنْ دَعَاكُمْ

لَأَجْبِيُوهُ وَمَنْ صَنَعَ إِلَيْكُمْ عَفْزَوْفًا فَكَافِئُوهُ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا مَا تُكَافِئُونَهُ

فَادْعُوا لَهُ حَتَّى تَرَوْا أَنَّكُمْ قَدْ كَفَّائْتُمُوهُ

1672 - Abdullah bin Ömer radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Allah için (size) kim sığınırsa onu koruyun, Allah rızası için sizden yardım isteyene verin. Sizi O’nun rızası için çağıranın çağrısını cevaplayın, size hediye gönderenin hediyesine mukabil siz de ona hediye gönderin, eğer size hediye gönderene hediye edecek bir şey bulamazsanız onun hediyesine mukabele ettiğimize kanaat getirene kadar o kimseye duâ ediniz” buyurur. [499]

39 - KİŞİNİN BÜTÜN MALINI SADAKA OLARAK VERMESİ CAİZ MİDİR?

١٦٧٣- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ بِمِثْلِ بَيْضَةٍ مِنْ ذَهَبٍ فَقَالَ يَا رَسُولَ

اللَّهِ أَصْبَيْتُ هَذِهِ مِنْ مَغْدِبٍ فَخَلَعَهَا فَبَيَّ صَدَقَةً مَا أَمْلِكُ غَيْرَهَا فَأَعْرَضَ

عَنْهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ أَتَاهُ مِنْ قَبْلِ رُكْبَةِ الْأَيْمَنِ فَقَالَ

يَسْأَلُ ذَلِكَ فَأَعْرَضَ عَنْهُ ثُمَّ أَتَاهُ مِنْ قَبْلِ رُكْبَةِ الْأَيْمَنِ فَأَعْرَضَ عَنْهُ رَسُولُ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ أَتَاهُ مِنْ خَلْفِهِ فَأَخَذَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَخَدَعَهَا بِهَا قَلْبُ أَصَابَتُهُ لَأَوْجَعَتْهُ أَوْ لَعَقَرَتْهُ فَقَالَ رَسُولُ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْتِي أَخَذَكُمْ بِمَا يَمْلِكُ فَيَقُولُ هَذِهِ صَدَقَةٌ ثُمَّ

يَقْعُدُ يَسْتَكْفِفُ النَّاسَ خَيْرَ الصَّدَقَةِ مَا كَانَ عَنْ ظَهْرِ غَمٍّ

1673 - Câbir bin Abdullah el-Ensâri radiyallahu anh’dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in yanında bulunuyorduk, elinde yumurta büyüklüğünde altın bulunan bir erkek geldi. Ve ey Allah’ın Rasûlü şu altını maden ocağından elde ettim bu sadakadır. Bunu al, bundan başka bir mala da Mâlik değilim, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onu almaktan imtina etti. Sonra ona sağ tarafından geldi. Evvelce söylediği gibi teklif etti. Yine kabul etmekten imtina etti. Yine Efendimize solundan geldi ve (önceki gibi teklif etti) Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yine kabulden imtina etti. O kimse bu defa da arkasından geldi. Ve onu

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e verdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de onu aldı. Ve o şahsa fırlattı. Eğer bir tarafına isabet etse idi incitirdi veya onu helâk ederdi.

Bunun üzerine Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Sizden biriniz sahip olduğu servetini getirir ve şu sadakadır diye verir sonra da oturur, insanların zekâtını alacağım diye onlara avuç açar. Sadakanın en hayırlısı ihtiyaç fazlası, maldan verilendir” buyurdu.

İZAH

Fahr-i Kâinat Efendimiz, Hz. Ebû Bekir’in malının tamamını tasadduk etmesine müsaade etmişti. Çünkü Hz. Ebû Bekir makâm-ı siddikiyete ermişti. Geride malı olmasa da dilenme durumuna düşecek seciyede değildi. Ama bu zatın bu durumda sabredemeyeceği kanaati ile ona elinde bulunanın tamamını sadaka olarak vermesine müsaade etmemiştir.

١٦٧٤ - عَنْ ابْنِ إِسْحَاقَ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ زَادَ خُذْ عَنْكَ مَا لَكَ لَا حَاجَةَ لَنَا بِهِ

1674 - İbn-i İshak’tan bu hadis aynı isnad ve aynı manâda rivâyet edildi ve rivâyetinde şu ziyâde var: “Malını bizden geri al bizim ona ihtiyacımız yoktur” buyurdu.

١٦٧٥ - عَنْ عِيَّاضِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعْدٍ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ

يَقُولُ دَخَلَ رَجُلٌ الْمَسْجِدَ فَأَمَرَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّاسَ أَنْ

يُطْرَحُوا ثِيَابًا فَطَرَحُوا فَأَمَرَ لَهُ مِنْهَا بِثَوْبَيْنِ ثُمَّ حَثَّ عَلَى الشُّدْقَةِ فَجَاءَهُ

نَظَرٌ أَحَدَ الثَّوْبَيْنِ فَضَاعَ بِهِ وَقَالَ خُذْ ثَوْبَكَ

1675 - İyaz bin Abdullah bin Sa’d radiyallahu anh’dan:

İyaz: Ebû Sâid el Hudrî’nin şöyle dediğini işitti: (yardım isteyen) bir kimse mescide girdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem cemaate elbise tasadduk etmelerini emretti. Cemaat elbiselerinden bir kısmını tasadduk ettiler. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona bu elbiselerden ikisini al diye emretti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz tekrar sadakaya teşvik etti. Kendisine elbise verilen fakir o iki elbiseden birini

getirip sadaka olarak verdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem: Ona “Elbiseni al,” diye seslendi. [500]

١٦٧٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ إِنَّ خَيْرَ الصَّدَقَةِ مَا تَرَكَ غِنًى أَوْ تَصَدَّقَ بِهِ عَنْ ظَهْرِ غِنًى وَإِبْدَأَ

بِمَنْ تَعُولُ

1676 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Sadakanın en hayırlısı geride zenginlik bırakan veya zengin olarak verilen sadakadır. Sadaka vermeye, bakmakla yükümlü olduğun kimselerden başla” buyurdu.

40 - MALIN TAMAMINI SADAKA VERMEK

١٦٧٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الصَّدَقَةِ أَفْضَلُ

قَالَ جَهْدُ الْمُغْيَلِ وَإِبْدَأَ بِمَنْ تَعُولُ

1677 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'a: Ey Allah'ın Rasûlü sadakaların en faziletlisi hangisidir, diye sordum. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem: “Fakirin gücünün yettiğidir. Tasadduka, bakmakla yükümlü olduğun kimselerden başla” buyurdu.

١٦٧٨- عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ أَنْ

تَصَدَّقَ قَوَائِقَ ذَلِكَ مَا لَا عِنْدِي فَقُلْتُ الْيَوْمَ أَسْبَغُ أَبَا بَكْرٍ إِنْ سَجَّعْتَهُ يَوْمَ

لَجِثْتُ بِنُطُوفِ نَالِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَبْقَيْتَ

لِأَهْلِكَ قُلْتُ بَشَقَّةٌ قَالَ وَأَتَى أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِكُلِّ مَا عِنْدَهُ فَقَالَ

لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَبْقَيْتَ لِأَهْلِكَ قَالَ أَبْقَيْتُ لَهُمْ

اللَّهُ وَرَسُولُهُ قُلْتُ لَا أَسَابِقُكَ إِلَى شَيْءٍ أَبَدًا

1678 - Zeyd bin Eslem radiyallahu anh'dan, o da babasından rivâyet ediyor. Babası diyor ki: Ömer bin Hattab'ı şöyle derken işittim: bir gün Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bize sadaka vermemizi emretti. Bu emir benim elimde bol mal bulunduğu bir sıraya rast geldi. Ve ben işte bir gün Ebû Bekir'i sadakada ileri geçersen bu gün geçerim, dedim ve malımın yarısını getirdim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem: Bana “çocuklarına ne bıraktın?” diye sordu. Ben de. Malımın yarısını onlara bıraktım, dedim. Ebû Bekir radiyallahu anh ise malının hepsini getirdi, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona: “Aile halkına ne bıraktın?” diye sordu. Ebû Bekir: Allah ve Rasûlü'nün rızasını bıraktım, diye cevap verdi. Ben ona, “Ey Ebû Bekir ben hiçbir şeyde seni ebediyyen geçemem,” dedim.

41 - SU İKRAM ETMENİN FAZİLETİ

١٦٧٩- عَنْ سَعِيدِ بْنِ سَعْدَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

أَيُّ الصَّدَقَةِ أَغْضَبُ إِلَيْكَ قَالَ الْمَاءُ

1679 - Sa'd radiyallahu anh'dan:

Sa'd radiyallahu anh Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e geldi ve “Sana göre sadakaların en iyisi hangisidir” diye sordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Sudur” diye cevap verdi.

١٦٨٠- عَنْ سَعِيدِ بْنِ عُبَادَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ

1680 - Sa'd bin Ubade radiyallahu anh'dan: O da Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den bu hadisin aynısını rivâyet etti.

١٦٨١- عَنْ سَعِيدِ بْنِ عُبَادَةَ أَنَّهُ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أُمَّ سَعِيدٍ مَاتَتْ

فَأَيُّ الصَّدَقَةِ أَفْضَلُ قَالَ الْمَاءُ

قَالَ فَحَفَرْتُ بِهَا وَقَالَ هَذَا لِأُمِّ سَعِيدٍ

1681 - Sa'd bin Ubade radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e: Ey Allah’ın Rasûlü Sa’d’ın annesi vefat etti. (Onun namına yapılacak) sadakaların en hayırlısı hangisidir? diye sordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Sudur,” cevabını verdi.

Sa’d bin Ubade hemen bir kuyu kazdırdı. Ve şu kuyu Sa’d’ın annesi namına kazdırılmıştır, dedi.

١٦٨٢ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ إِنَّمَا مُسْلِمٌ كُنَّا مُسْلِمًا نُوْتَا عَلَى غُزَيٍّ كُنَّا اللَّهُ مِنْ خُضْرٍ الْجَنَّةِ

وَأَيْنَا مُسْلِمٌ أَطْعَمَ مُسْلِمًا عَلَى جُوعٍ أَطْعَمَهُ اللَّهُ مِنْ ثَمَارِ الْجَنَّةِ وَأَيْنَا

مُسْلِمٌ سَقَى مُسْلِمًا عَلَى ظَمَأٍ سَقَاهُ اللَّهُ مِنْ الرِّيحِ الْمُسْتَقِيمِ

1682 - Ebû Saîd radiyallahu anh’dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Her hangi bir mü’min elbisesi olmayan bir Müslümana elbise giyindirirse, Allah da o Müslümana cennetin yeşil hullelerinden elbise giyindirir. Her hangi bir Müslüman ki, aç bir Müslümanı doyurursa, Allah da o Müslümanı cennet meyvelerinden doyurur, her hangi bir Müslüman ki, susuz bir Müslümanı sularsa, Allah Teâla da onu cennette mevcut (Rahık-ı Mahtûm) şarabından sulayacaktır” buyurdu. [\[501\]](#)

İZAH

Rahık-ı Mahtûm: Saf, karışksız, ağzı mühürlü demektir. Muhaffifîn sûresi 25. ayetine bakınız.

Mahtûm: Mühürlü, damgalı demektir. Cennet şerbetleri ağzı mühürlü sadece içene aittir. İçene misk kokusu gelir.

42 - FAYDALANMAK ÜZERE BAŞKASINA ÂRİYÂT VERMEK

١٦٨٣ - عَنْ أَبِي تَجَنَّةَ السُّلَوِيِّ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو

يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْبَعُونَ حَصْلَةً أَغْلَاهُمْ

مَنْبِخَةُ الْغَنَرِ مَا يَقْمَلُ رَجُلٌ بِحَصْلَةٍ مِنْهَا وَجَاءَ ثَوَابُهَا وَتَصْلِيَةُ مَوْعِدِهَا

إِلَّا أَدْخَلَهُ اللَّهُ بِهَا الْجَنَّةَ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: فِي حَدِيثِ مُسْلِمٍ قَالَ حَسَّانُ قَعْدَدْنَا مَا دُونَ مَنبِخَةِ

الْغَنَرِ مِنْ رِذَى السَّلَامِ وَتَشْيِيبِ الْغَاطِيسِ وَإِمَاطَةِ الْأَكْذَى عَنِ الطَّرِيقِ وَنَحْوِهِ

فَمَا اسْتَطَعْنَا أَنْ نَبْلُغَ خَمْسَةَ عَشَرَ حَصْلَةً

1683 - Ebû Kebşete's-Selûlî radiyallahu anh'dan:

Abdullah bin Ömer'in şöyle dediğini işittim: “Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Kırk haslet var. En üstünü: sütünden istifade etsinler diye keçiye emanet vermektir. Bir kimse sevabını ümid ederek vadedilen mükâfatı tasdik ederek bunlardan bir hasleti işlerse bu vesile ile Allah onu Cennete kor” buyurdu.

Ebû Dâvud diyor ki: Müsedded'in hadisinde Hassân dedi:

“Keçi ariyâtından başka selâm verene selâmını iâde, hapşırana yerhamükallah demek, yollardan gelip geçene mani şeyleri kaldırmak, ve benzeri hasletleri saydık, on beş haslete getirmeye muktedir olamadık,” dedi.

İZAH

Meniha: Sütünden istifade edilmesi için koyun, keçi veya deveyi bir fakire bir müddet için emanet vermektir. Üzüm ağacını, hurma ağacını üzerindeki hurmaları ve yemişi için bir fakire vermektir.

43 - EMİN HAZİNE DÂRIN ECRİ

١٦٨٤- عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

إِنَّ الْخَازِنَ الْأَمِينَ الَّذِي يُعْطِي مَا أُمِرَ بِهِ كَامِلًا مُؤَفَّرًا طَيِّبَةً بِهِ نَفْسُهُ حَتَّى

يَذْفَعُهُ إِلَى الْيَدِ أَمِيرَ لَهُ بِوَاحِدٍ الْمَشْصِدَيْنِ

1684 - Ebû Musa radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Kendisine güvenilen, verilmesi emredilen şeyi (sadakayı) gönül hoşluğuyla emrolunan kişiye (fakire) eksiksiz, tam olarak verinceye kadar (koruyan) emin kasadar sadaka veren iki kişiden biri sayılır”, buyurdu.

44 - KADININ KOCASININ MALINDAN SADAKA VERMESİ

١٦٨٥ - عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَنْفَقَتِ

الْمَرْأَةُ مِنْ بَيْتِ رَوْحِهَا غَيْرَ مُفْلِدَةٍ كَانَ لَهَا أَجْرٌ مَا أَنْفَقَتْ وَلِرَوْحِهَا أَجْرٌ

مَا اكْتَسَبَتْ وَلِحَازِنِهِ وَمِثْلُ ذَلِكَ لَا يَنْقُصُ بَعْضُهُمْ أَجْرَ بَعْضٍ

1685 - Aişe radıyallahu anha'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Kadın haddi aşmaksızın kocasının evinden sadaka verirse o kadına sadaka-i verme sevabı, kocasına da, o malı kazanma sevabı verilir. O malın bekçiliğini yapan memura da, o kadar sevap verilir. Fakat bunlardan hiç birinin mukâfata nail olması, öbürünün mükâfatını eksiltmez” buyurdu.

İZAH

Kadın hıfzı ile mükellef olduğu evinden yiyecek ve giyecek gibi bir şeyi kocasından peşin alacağı bir izinle, fakire verirse, kocası kazandığı kendisi de verdiği için her ikisi de sevaba ererler.

١٦٨٦ - عَنْ سَعْدِ قَالَ: لَمَّا بَايَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

النِّسَاءَ قَامَتْ إِمْرَأَةٌ جَلِيلَةٌ كَانَتْهَا مِنْ نِسَاءِ مَضَرَ فَقَالَتْ يَا نَبِيَّ اللَّهِ إِنَّا كُلُّ

عَلَى آبَائِنَا وَأَبْنَائِنَا

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَأَرَى فِيهِ وَأَزْوَاجَنَا فَمَا يَجْعَلُ لَنَا مِنْ أَمْوَالِهِمْ فَقَالَ

الرُّطْبُ تَأْكُلْنَهُ وَتُهْدِيَنَهُ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: الرُّطْبُ الْحُمَيْرُ وَالْبَقْلُ وَالرُّطْبُ

1686 - Sa'd radıyallahu anh'dan:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, kadınlardan biat aldığıında Mudar (Kabilesi) kadınlarına benzeyen cüsseli bir kadın ayağa kalkarak şöyle dedi:

– Ey Allah'ın Nebîsi: Biz kadınlar babalarımız ve oğullarımız üzerine yüküz.

Ebû Dâvud zannediyorum hadiste “kocalarımıza” ilavesi de vardır, dedi. Onların mallarından bize ne miktarı helâldır? Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Çabuk bozulacak yaş meyve (ve sulu yemeklerden) hem yersiniz hem de hediye edersiniz” buyurdu.

Ebû Dâvud diyor ki: Yaşlardan maksat: Ekmek, sebze ve yaş hurmadır.

١٦٨٧- عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَنْفَقَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ كُتْبِ زَوْجِهَا مِنْ غَيْرِ

أَمْرِهِ فَلَهَا بِضْعُ أَجْرِهِ

1687 - Hemmam bin Münebbih radıyallahu anh'dan, Ebû Hüreyre'nin şöyle dediğini işittim.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Bir kadın kocasının malından kocasından izin almaksızın infak ederse, o kadına kocasına verilen sevabın yarısı kadar sevap vardır” buyurdu. [502]

١٦٨٨- عَنْ عَطَاءٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ فِي الْمَرْأَةِ تَصْلُقُ مِنْ بَيْتِ زَوْجِهَا

قَالَ لَا، إِلَّا مِنْ مَوْتِهَا وَالْأَجْرُ بَيْنَهُمَا وَلَا يَجْعَلُ لَهَا أَنْ تَصْلُقَ مِنْ مَالِ

زَوْجِهَا إِلَّا بِإِذْنِهِ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: هَذَا يَضَعُفُ حَدِيثُ هَمْلَم

1688 - Atâ'nın Ebû Hüreyre'den rivâyet ettiğine göre

Kadının kocasının malından sadaka vermesi hususunda Ebû Hüreyre; hayır veremez. Ancak kendi günlük yiyeceğinden sadaka verebilir, dedi.

Sevabı ise kocasıyla onun arasında müsterektir. Kadının kocasının malından izinsiz olarak sadaka vermesi helâl olamaz. Kocasının izniyle olursa “müstesnâ” dedi.

Ebû Dâvud diyor ki: Bu rivâyet Hemmâm'ın (1687) nolu hadisini zaafa uğrattıyor.

45 - SILA-İ RAHİM (AKRABAYA İYİLİK ETMEK)

١٦٨٩- عَنْ أَنَسٍ قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ آيَةُ الْحَيِّ تَتَفَقَّهُوا بِهَا

تُجِيبُونَ ﴿[آل عمران: ٩٢] قَالَ أَبُو طَلْحَةَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَى رَبَّنَا يَسْأَلُنَا

مِنْ أَمْوَالِنَا فَإِنِّي أَشْهَدُكَ أَنِّي قَدْ جَعَلْتُ أَرْضِي بِأَرْضِي لَمْ يَقَالَ لَهُ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اجْعَلْهَا فِي قَرَابَتِكَ فَقَسَمَهَا بَيْنَ حَسَّانَ

بْنِ ثَابِتٍ وَأَبِي بَنْ كَعْبٍ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: يَلْغِي عَنِ الْأَنْصَارِيِّ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ أَبُو

طَلْحَةَ زَيْدُ بْنُ سَهْلٍ بْنُ الْأَسْوَدِ بْنِ خَزَامٍ بْنُ عَمْرِو بْنِ زَيْدٍ مَنَاءُ بْنُ عَبْدِ

بْنِ عَمْرِو بْنِ مَالِكِ بْنِ الشَّجَارِ وَحَسَّانُ بْنُ ثَابِتٍ بْنُ الْمُنْذِرِ بْنِ خَزَامٍ

يَجْتَمِعَانِ إِلَى خَزَامٍ وَهُوَ الْأَبُ الثَّلَاثُ وَأَبِي بَنْ كَعْبٍ بْنُ قَيْسٍ بْنُ عَتِيكَ

بْنِ زَيْدٍ بْنُ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمْرِو بْنِ مَالِكِ بْنِ الشَّجَارِ فَعَمَرُوا يَجْمَعُ حَسَّانُ

وَأَبَا طَلْحَةَ وَأَبَا قَالَ الْأَنْصَارِيُّ بَيْنَ أَبِي وَأَبِي طَلْحَةَ سِتَّةَ أَهْلٍ

1689 - Enes radiyallahu anh'dan:

“Sevdiğiniz maldan sadaka vermedikçe iyiliğe eremezsiniz” meâlindeki (Al-i İmrân ayet: 92) inince Ebû Talha: Ey Allah'ın Rasûlü, ben görüyorum ki, Rabbımız bize mallarımızdan fakirlere vermemizi istiyor. Ben seni şahit tutarak Eriha'daki arâzimi Allah rızası için vereceğim, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “O malı yakınlarına ver” buyurdu. Ve Ebû Talha, o arâziyi Hassan bin Sâbit ve Ubey bin Kâ'b arasında taksim etti.

Ebû Dâvud diyor ki: Bana Muhammed b. Abdullah el-Ensârî'nin şöyle dediği ulaştı: Ebû Talha ve Hassan üçüncü babaları olan Haram da birleşirler. Ubey bin Ka'b bin Kays bin Atîk bin Zeyd b. Muaviye bin Amr bin Mâlik bin en-Neccar. Böylece Amr, Hassan, Ebû Talha ve Ubeyyi birleştiren atadır. Ensârî dedi ki: Ebû Talha ile Hassan arasında altı ata var.

İZAH

Eriha: Medine'de bir mevkinin adıdır.

١٦٩٠- عَنْ مَيْمُونَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ: كُنْتُ

لِي جَارِيَةٍ فَأَعْتَقْتُهَا فَدَخَلَ عَلَيَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرْتُهُ

فَقَالَ آجِرَكَ اللَّهُ أَمَا إِنَّكَ لَوْ كُنْتَ أَعْطَيْتَهَا أَخْوَالَكَ كَانَ أَكْبَرَ لَأَجْرِكَ

1690 - Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz'in ailesi Meymûne radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

– Bir cariyem vardı, onu azat ettim; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem yanıma girdi. Cariyemi azat ettiğimi Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e haber verdim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

– “Allah sana çok sevap versin. Eğer sen, o cariyeyi azat etmeyip de dayılarına verseydin senin mükâfatın daha büyük olacaktı” buyurdu.

١٦٩١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: أَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بِالْمَدَنَةِ فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ عَنِّي دِيْنَارٌ فَقَالَ تَصَدَّقْ بِهِ عَلَيَّ

نَفْسِكَ قَالَ عِنْدِي آخِرُ قَالَ تَصَدَّقْ بِهِ عَلَى وَلَدِكَ قَالَ عِنْدِي آخِرُ قَالَ

تَصَدَّقْ بِهِ عَلَى زَوْجَتِكَ أَوْ قَالَ زَوْجِكَ قَالَ عِنْدِي آخِرُ قَالَ تَصَدَّقْ بِهِ

عَلَى خَادِمِكَ قَالَ عِنْدِي آخِرُ قَالَ أَنْتَ أَبْضُرُ

1691 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan demiştir ki:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sadaka ile emretmişti. Bir kimse, “Ey Allah’ın Rasûlü yanımda (yalnız) bir dirhemim var,” dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona:

– “Onu kendi şahsına harca” buyurdu. O kimse:

– Yanımda ondan başka bir dirhemim daha var, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

– “Onu çocuğuna harca” buyurdu. Adam:

– Yanımda başka bir dirhemim daha var, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

– “Onu da zevcene (hanımına) veya zevcine (eşine) harca” buyurdu. Adam:

– Yanımda başka bir dirhemim daha var, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

– “Onu da hizmetçine sarfet” buyurdu. Adam:

– Yanımda başka bir dirhemim daha var, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

– “Sen kendi durumunu daha iyi bilir ve daha iyi görürsün. (Nereye sarf edileceğini ona göre ayar edersin.)” buyurdu. [\[503\]](#)

١٦٩٢ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يَضَيِّعَ مَنْ يَفُوتُ

1692 - Abdullah bin Amr radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Bir kimseye geçimini teminle mükellef olduğu kimseleri (sefalet içinde) zayi etmesi, vebal bakımından yeter” buyurdu. [\[504\]](#)

İZAH

Mü'min elinde bulunan servetini hayra ve meşru olmak şartı ile çoluk çocuğuna sarf edip onları sıkıntı altında bırakmamalı, elinde olanı tutup çoluk çocuğunu tazyik altında bırakmak en büyük vebaldir.

١٦٩٢- عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

سَرَّهُ أَنْ يَنْسَطَ عَلَيْهِ فِي رِزْقِهِ وَيُنْسَأَ فِي أَثَرِهِ فَلْيَصِلْ رَحْمَةً

1693 - Enes radiyallahu anh'dan rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Kimi rızkının genişletilmesi ve ömrünün bereketlenmesi sevindirirse akrabalarını sıla etsin” buyurdu. [\[505\]](#)

İZAH

Akrabaları sıla, salihleri ziyaret, cemiyette iyi geçim, rızkın bolluğuna ve ömrün az da olsa bereketli olmasına sebep olur.

١٦٩٤- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: قَالَ اللَّهُ أَنَا الرَّحْمَنُ وَهِيَ الرَّحْمُ شَقَقْتُ لَهَا

اسْمًا مِنْ اسْمِي مَنْ وَصَلَهَا وَصَلَتْهُ وَمَنْ قَطَعَهَا بَتَّ

1694 - Abdurrahman bin Avf radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle dediğini işittim:

“Allah (c.c) buyurdu: Ben Rahmanım, akraba da rahimdir. Rahme kendi isminden bir isim ayırdım ve taktım. Kim rahmini (Akrabasını) sıla ederse,

bende o kimseyi (rahmetimle) sıla ederim. Kim de onu sıla etmezse ben de ondan tamamen rahmetimi keserim.” [506]

١٦٩٥- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَعْنَاهُ

1695 - Abdurrahman bin Avf'dan rivâyet edildiğine göre geçen hadisin manasında bir hadis işitmiştir.

١٦٩٦- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ عَنْ أَبِيهِ يَتْلُو بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ رَجِمَ

1696 - Muhammed bin Cübeyr bin Mut'ım'dan: o da babasından Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e varan bir senetle rivâyet eder: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Akrabasını sıla etmeyen, cennete giremez” buyurdu [507]

İZAH

Akrabaları sıla, bizzat ziyaretle, hediye göndermekle, mektup yazmakla ve selâm yollamakla yapılır. En güzeli bizzat gidip hem ziyaret ve hem de hediye götürülerek yapılandır. Akrabamız her ne kadar soğuk davranrsa da biz onlara karşı sıcak davranarak, akrabalık bağını koparmayacağız.

١٦٩٧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ سَقِيَانُ وَلَمْ يَرْفَعَهُ سَلِيمَانُ إِلَى

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَفَعَهُ قَطْرٌ وَالْحَسَنُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ الْوَاصِلُ بِالْمَكَافِي وَلَكِنَّ الْوَاصِلَ الَّذِي إِذَا

قُطِعَتْ رَحْمَةُ وَصَلَهَا

1697 - Abdullah bin Amr radiyallahu anh'dan rivâyetle:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Akrabasının sılasına karşılık sıla eden, sılacı sayılmaz. Asıl akrabasını sıla eden kimse, akrabası kendisini sıla etmediği vakit sıla edendir” buyurdu.

46 - CİMRİLİK

١٦٩٨- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّا كُنَّا وَالشُّعْ فَإِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِالشُّعِ أَمَرَهُمْ

بِالْبَحْلِ فَجَحَلُوا وَأَمَرَهُمْ بِالْقَطِيعَةِ فَقَطَعُوا وَأَمَرَهُمْ بِالْقُجُورِ فَجَجَرُوا

1698 - Abdullah bin Amr radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir hitabede bulundu ve şöyle buyurdu: “Cimrilikten sakınınız. Çünkü sizden önce geçenler cimrilik yüzünden helâk oldular. Cimrilik onlara mallarını sıkıp kimseye vermemeye sevketti. Akrabalarını sıla etmemeye sevketti. Sıla etmediler ve mal toplamak için günah işlemeye sevketti de günah işlediler.” [508]

İZAH

Şuh: Kendisi kimseye yardım etmediği gibi başkasının da iyilik yapmasını istememek hastalığıdır ki, bahillikten daha beter bir belâdır. Bu hastalık nefsinde yer etmiş olan insan kendisini bir çok felâketten kurtaramaz. Çünkü şuh, ayrık otunun toprağı sardığı gibi, insanı her tarafından sarar. Onu istediği kötülüğe sürükleyebilir.

١٦٩٩- عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ قَالَتْ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لِي

شَيْءٌ إِلَّا مَا أَدْخَلَ عَلَيَّ الرَّبُّ بَيْتَهُ أَفَأَعْطِي مِنْهُ قَالَ أَعْطِي وَلَا تُؤْكَلِ

فِيكَ عَلَيْهِ

1699 - Esmâ bint-i Ebî Bekir radıyallahu anha'dan:

Ben Rasûlullah'a: Ey Allah'ın Rasûlü benim kendime ait evimde bir şeyim yok. Ancak (kocam) Zübeyr'in eve kazanıp getirdiği şeyler var. Kocamın malından fakirlere vereyim mi, dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Ver, sakın onları yığıp saklama, sonra sana gelecek nimet de saklanır” buyurdu.

١٧٠٠- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا ذَكَرَتْ عِدَّةً مِنْ

مَسَاكِينٍ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَقَالَ غَيْرُهُ أَوْ عِدَّةً مِنْ صَدَقَةٍ فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَعْطَيْي وَلَا تُعْصِمِي فَيُخْضِصَ عَلَيْكَ

1700 - Abdullah bin Ebû Müleyke'den rivâyet edildiğine göre Aişe radiyallahu anha Rasûlullah'a bazı fakirlerden bahsetti.

– Ebû Davûd dedi ki: Veya Abdullah bin Ebû Müleyke'den başkalarının rivâyetine göre “bazı sadakalardan söz etti.”

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona: “Ver, saymadan ver, yoksa sana da sayıyla verilir” buyurdu.

[436]. Buhâri, K. Zekât Bâbu vucûbi-z-Zekatı,; Müslim, K. İman, Bâbu-l-emri bikıtâl-n-Nâsi hattâ, n. 21; Tirmizî, K. İman, B. 3, n. 2609; Neseî, K. Muhârebe, n. 3983; İbn-i Mâce, K. Sünnet ve-l-fiten, b. Kefamen kâle Lâilâhella'lah, n. 3927

[437]. Neseî, İbn-i Mâce, K. Zekât Bâbu-l-vesaki sittûne sâan, n. 1832

[438]. Tirmizî, K. Zekât, Bâbu zekâtı-l-huliyyi, n. 637; Neseî, K. Zekât, Bâbu zekâtı-l-huliyyi, n. 2481

[439]. Neseî, K. Zekât, Bâbu Zekâti-l-İbili, n. 2449; İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu izâ ehaze-l-musaddika sitten, n. 1800

[440]. İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu sadakati-l-ibili, n. 1798; Tirmizî, K. Zekât, Bâbu zekâti-l-ibili ve-l-ğanemi, n. 261

[441]. Ahmed b. Hanbel, n. 1264

[442]. Tirmizî, K. Zekât, Bâbu zekâtı-z-Zehebi, n. 620; İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu zekâtı-l-Verakı, n. 1790; Neseî, K. Zekât, Bâbu zekâtı-l-verakı, n. 2479

[443]. Tirmizî, K. Zekât, Babu zekâti-l-Bakar, n. 623; Neseî, K. Zekât, Bâbu sukuti-z-Zekâtı ani-l-ibili, n. 2455; İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu sadakati-l-bakari, n. 1803

[444]. Neseî, K. Zekât, Bâbu-l-cem'i beyne-l-müteferriki, n. 2459; İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu mâ ye'huzu-l-musaddiku mine-ibili, n. 1801

[445]. Neseî, K. Zekât, Bâbu i'tâi-s-Seyyidi-l-mâli bi ğayri, n. 2464

[446]. Buhâri, K. Zekât, Bâbu vücûbi-z-Zekâti; Müslim, K. İman, Bâbu-d-duâi ila-ş-Şahâdeteyn, n. 19; Tirmizî, K. Zekât, Bâbu kerâhiyeti ahzi hıyârı-l-mali, n. 625; Nesî, K. Zekât, Bâbu vücûbi-z-Zekâti, n. 2437; İbn-i Mâce, K. Zekât Bâbu farzu-z-Zekâtı, n. 1783

[447]. Tirmizî, K. Zekât, n. 646; İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu fi ummâli-s-Sadakati, n. 1808

[448]. Müslim, K. Zekât, Bâbu irdâi-s-Saâdeti, n. 989; Neseî, K. Zekât, Bâbu izâ câveze fi-s-Sadakati, n. 2462

[449]. Buhâri, K. Zekât, Bâbu salâti-l-İmâmi ve duâihi li sâhibi, n. 1078; Müslim, K. Zekât, Bâbu-d-duâi limen etâ bi sadakatin, n. 1078; Neseî, Bâbu salâti-l-İmâmı alâ sâhibi-s-Sadakati, n. 2462; İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu mâ yukâlû inde ıhrâcı-z-Zekâtı, n. 1796

[450]. Tirmizî, K. Nikâh, Bâbu-n-Nehyi an-Nîkâhı-ş-Sıġârı, n. 1123; Neseî, K. Nikâh, Bâbun fi-ş-Sıġârı, n. 3337

[451]. Buhâri, K. Hibe, Bâbu izâ hamele alâ feresin fe hüve, n. 1620; Neseî, K. Zekât, Bâbu Şirâis-Sadakati, n. 2618

[452]. Müslim, K. Zekât, Bâbu lâ zekâte alâ-l-müslimi, fi abdihi n. 982

[453]. Buhâri ve Müslim. K. Zekât, Bâbu leyse ale-l-müslimi sadaka n. 982; Tirmizî, K. Zekât, Bâbu leyse fi-l-hayli ve-r-Rakiki fi abdihi, n. 628; Neseî, K. Zekât, Bâbu zekâti-l-hayli, n. 2469; İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu sadakati-l-hayli ve-r-Rakik, n. 1812

[454]. Buhâri, K. Zekât Bâbu-l-öşri fi mâ sukiye min mâi-s-Semâi, Neseî, K. Zekât Bâbu mâ yücibu-l-öşri, n. 2490; İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu sadakati-z-Zurûi, n. 1817; Tirmizî, K. Zekât, Bâbu-s-Sadakati fimâ yuskâ bi-l-enhâri, n. 640

[455]. Müslim, K. Zekât, Bâbu mâ fihi-l-öşri, n. 981; Neseî, K. Zekât, Bâbu mâ yücibu-l-öşri, n. 2491

[456]. İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu mâ tecibu fihi-z-Zekâtü n. 1814

[457]. İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu zekâti-l-aseli, n. 1823; Neseî, K. Zekât, Bâbu zekâti-n-Nahli, n. 2501

[458]. Tirmizî, K. Zekât, Bâbu fi'l-harzı, 644; İbn-i Mâce, K. Zekât, n. 1819

[459]. Termizi, K. Zekât, Bâbun fi-l-harsı, n. 643; Neseî, K. Zekât, Bâbu kem yetruku-l-hârisi, n. 2493

[460]. Neseî, K. Zekât, n. 2494

[461]. Neseî, K. Zekât, Bâbu kavlihi azze vecelle, ve-lâ - teyemmemu, n. 2495; İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu-n-Nehyi en yuhrice, n. 1821

[462]. İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu sadakati-l-fitrı, n. 1827

[463]. Buhâri, K. Zekât, Bâbu farz-ı sadakati-l-fitrı, n. 173; Müslim, K. Zekât, Bâbu-l-emri bi ıhrâcı zekâtı-l-fitrı, n. 986; Tirmizî, K. Zekât, Bâbu takdimihâ kable-s-Salâti, n. 177; Neseî, K. Zekât, Bâbu-l-vakti-l-lezi yüstehabbu en, n. 2522

[464]. Buhâri, K. Zekât, Bâbu sadakati-l-fitrı alâ-l-abdi; Müslim, K. Zekât, Bâbu zekâtı-l-fitrı ale-l-Müslümîne, n. 984; Tirmizî, K. Zekât, Bâbu zekâtı-l-fitrı, n. 676; Neseî, K. Zekât, Bâbu farzu zekâtu ramazâne, n. 2505; İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu sadakati'l fitri, n. 1826

[465]. Buhâri, K. Zekât, Bâbu farz-ı sadakati-l-fitrı, n. 173/1; Müslim, K. Zekât, Bâbu zekâtı-l-fitrı ale-l-müslimîne, n. 984; Neseî, Bâbu furiza zekâtu ramazâne ale-l-müslimîne, n. 2505

[466]. Buhâri, K. Zekât, Bâbu sadakati-l-fitri, n.ssss 173/1; Müslim, K. Zekât, Bâbu Zekâtil fitra alel-Müslimîne, n. 984

[467]. Neseî, K. Zekât, Bâbu zekâtı-l-fitri, n. 2518

[468]. Buhâri, K. Zekât; Müslim, K. Zekât, Bâbu zekâti'l fitrî, n. 984; Tirmizî, K. Zekât, Bâbu zekâtı-l-fitri, n. 675; Neseî, K. Zekât, Babu zekâtı-l-fitri ramazâne, n. 2502

[469]. Buhâri, K. Zekât, Bâbu sâun min zebibin, n. 174/1; Müslim, K. Zekât, Bâbu zekâtı-l-fitri, n. 985; Tirmizî, K. Zekât, Bâbu sadakati-l-fitri, n. 673; Neseî, K. Zekât, Bâbu-t-Temri fî zekâti-l-fitri, n. 2515; İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu sadakati-l-fitri, n. 1829

[470]. Ahmed b. Hanbel, Müsned, n. 2018 - 3291; Neseî, K. Zekât, Bâbu mekîleti zekâtı-l-fitri, n. 2510

[471]. Buhâri, K. Cihad, B. 89, K. Zekât, B. 33 - 49; Müslim, K. Zekât, B. 11; Neseî, K. Zekât, n. 2466; Ahmed b. Hanbel, Müsned, n. 322

[472]. Tirmizî, K. Zekât, Bâbun fî, tâ'cili-z-Zekâti, n. 678; İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbun fî tâ'cili-z-Zekâti, n. 1795

[473]. İbn-i Mâce K. Zekât, Bâbun fî ummali-s-Sadakah, n. 1811

[474]. Tirmizî, K. Zekât, Bâbu men tahillu lehû-z-Zekâtü, n. 650; İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu men se'ele an zahr-i ğinên, n. 1840; Neseî, K. Zekât, Bâbu haddi-l-ğınâ, n. 2593; Ahmed b. Hanbel, Müsned, n. 3675; Hâkim, n. 407 / 1

[475]. Neseî, K. Zekât, Bâbu-l-ilhâfi fî-l-mes'eleti, n. 2597

[476]. Neseî, K. Zekât, Bâbu-l-ilhâfi fil-mes'eleti, n. 2596

[477]. Buhâri, K. Zekât, Bâbu lâ yes'elüne n-Nâse ilhâfen, n. 153; Müslim, K. Zekât, Bâbu-l-Miskin-l-lezi lâ yecidü ğinên, n. 1039; Neseî, K. Zekât, Bâbu tefsiri-l-miskin, n. 2572

[478]. Neseî, K. Zekât, Bâbu-l-kaviyyi-l-müktesibi, n. 2699

- [479]. Tirmizî, K. Zekât, Bâbu men lâ tahillu lehü-s-Sadakah, n. 652
- [480]. İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu men tahillu lehü-s-Sadakah, n. 1841
- [481]. Buhâri, K. Sulh, Cizye, ahkâm, Diyât Müslim, K. Hudud; Tirmizî, K. Diyât, Bâbun fi-l-Kasâmeti, n. 1422; İbn-i, Mâce, K. Diyât, Bâbu-l-Kasâmeti, n. 2677; Mâlik, K. Kısâmeh, n. 1
- [482]. Tirmizî, K. Zekât, n. 681; Neseî, K. Zekât, Bâbu mes'eleti-r-Racüli, n. 2600
- [483]. Müslim K. Zekât, Bâbu men tahillu lehü-s-Sadakah, n. 1044; Neseî, K. Zekât, Bâbu-s-Sadakati limen tahammele, n. 2580
- [484]. Tirmizî, K. Büyû, Bâbu bey'i min yezidin, n. 1218; İbn-i Mâce, K. Ticârât Bâbu bey'i-l-müzâyedeh, n. 2198; Neseî, K. Büyû, Bâbu fi men yezidu
- [485]. Müslim, K. Zekât, Bâbu kerâhiyyeti-l-mes'eleh, n. 1043, Neseî, K. Salât; İbn-i Mâce, K. Cihad
- [486]. Buhâri, K. Zekât, Bâbu-l-isti'fâfi ani-l-mes'eleti; Müslim, k. Zekât, Bâbu fazl-ı-l-taaffüfi ve-s-Sabri, n. 1053; Tirmizî, K. Birr, Bâbu mâ câe fi-s-sabri, n. 2025; Neseî, K. Zekât, Bâbu-l-isti'fâfi ani-l-mes'eleti, n. 2589
- [487]. Ahmed b. Hanbel, Müsned, n. 3696; Tirmizî, K. Zühhd, Bâbu-l-hemmi fid-dünya, n. 2327
- [488]. Neseî, K. Zikât, Bâbu süâli-s-Salihin, n. 2588
- [489]. Buhâri, K. Zekât; Müslim, K. Zekât, b. İbâhati-l-Ahzi, n. 1045; Neseî, K. Zekât, Bâbu men âtâhullâhü mâlen, n. 2605
- [490]. Buhâri, K. Zekât; Müslim, K. Zekât, b. Beyanı emne efda, n. 1033; Neseî, K. Zekât, Lî-s-sadakati
- [491]. Tirmizî, K. Zekât, n. 657; Neseî, K. Zekât, n. 2613
- [492]. Müslim, K. Zekât, Bâbu tahrimi-z-Zekâtı alâ, n. 1071

[493]. Buhâri, Müslim, Kitâbu Zekât, b. Ibâhatü-l, n. 1074; Neseî, Kitâbu Hedîyye lin-Nebîyyi

[494]. Müslim, Tirmizî, Neseî, İbn-i Mâce

[495]. Müslim, Buhâri ve Neseî

[496]. Bu hadisi Hakim de Müstedrek'inde rivâyet etti.

[497]. Buhâri ve Müslim

[498]. Neseî,

[499]. Neseî

[500]. Neseî,

[501]. Neseî,

[502]. Buhâri, Müslim

[503]. Neseî

[504]. Neseî, Müslim

[505]. Buhâri, Müslim, Neseî

[506]. Tirmizî,

[507]. Buhâri ve Müslim; Tirmizî

[508]. Neseî

[436]. Buhâri, K. Zekât Bâbu vucûbi-z-Zekatı,; Müslim, K. İman, Bâbu-l-emri bikâtâ-l-n-Nâsi hattâ, n. 21; Tirmizî, K. İman, B. 3, n. 2609; Neseî, K. Muhârebe, n. 3983; İbn-i Mâce, K. Sünnet ve-l-fiten, b. Kefamen kâle Lâilâhella'lah, n. 3927

[437]. Neseî, İbn-i Mâce, K. Zekât Bâbu-l-vesaki sittûne sâan, n. 1832

[438]. Tirmizî, K. Zekât, Bâbu zekâtı-l-huliyyi, n. 637; Neseî, K. Zekât, Bâbu zekâtı-l-huliyyi, n. 2481

[439]. Neseî, K. Zekât, Bâbu Zekâti-l-İbili, n. 2449; ibn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu izâ ehaze-l-musaddika sitten, n. 1800

[440]. İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu sadakati-l-ibili, n. 1798; Tirmizî, K. Zekât, Bâbu zekâtı-l-ibili ve-l-ğanemi, n. 261

[441]. Ahmed b. Hanbel, n. 1264

[442]. Tirmizî, K. Zekât, Bâbu zekâtı-z-Zehebi, n. 620; ibn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu zekâtı-l-Verakı, n. 1790; Neseî, K. Zekât, Bâbu zekâtı-l-verakı, n. 2479

[443]. Tirmizî, K. Zekât, Babu zekâtı-l-Bakar, n. 623; Neseî, K. Zekât, Bâbu sukuti-z-Zekâtı ani-l-ibili, n. 2455; İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu sadakati-l-bakari, n. 1803

[444]. Neseî, K. Zekât, Bâbu-l-cem'i beyne-l-müteferriki, n. 2459; İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu mâ ye'huzu-l-musaddiku mine-ibili, n. 1801

[445]. Neseî, K. Zekât, Bâbu i'tâi-s-Seyyidi-l-mâli bi ğayri, n. 2464

[446]. Buhâri, K. Zekât, Bâbu vücûbi-z-Zekâti; Müslim, K. İman, Bâbu-d-duâi ila-ş-Şahâdeteyn, n. 19; Tirmizî, K. Zekât, Bâbu kerâhiyeti ahzi hıyârı-l-mali, n. 625; Nesî, K. Zekât, Bâbu vücûbi-z-Zekâti, n. 2437; İbn-i Mâce, K. Zekât Bâbu farzu-z-Zekâtı, n. 1783

[447]. Tirmizî, K. Zekât, n. 646; İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu fî ummâli-s-Sadakati, n. 1808

[448]. Müslim, K. Zekât, Bâbu irdâi-s-Saâdeti, n. 989; Neseî, K. Zekât, Bâbu izâ câveze fî-s-Sadakati, n. 2462

[449]. Buhâri, K. Zekât, Bâbu salâti-l-İmâmi ve duâihi li sâhibi, n. 1078; Müslim, K. Zekât, Bâbu-d-duâi limen etâ bi sadakatin, n. 1078; Neseî, Bâbu salâti-l-İmâmı alâ sâhibi-s-Sadakati, n. 2462; İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu mâ yukâlû inde ıhrâcı-z-Zekâtı, n. 1796

[450]. Tirmizî, K. Nikâh, Bâbu-n-Nehyi an-Nîkâhı-ş-Sıġârı, n. 1123; Neseî, K. Nikâh, Bâbun fî-ş-Sıġârı, n. 3337

[451]. Buhâri, K. Hibe, Bâbu izâ hamele alâ feresin fe hüve, n. 1620; Neseî, K. Zekât, Bâbu Şirâis-Sadakati, n. 2618

[452]. Müslim, K. Zekât, Bâbu lâ zekâte alâ-l-müslimi, fî abdihi n. 982

[453]. Buhâri ve Müslim. K. Zekât, Bâbu leyse ale-l-müslimi sadaka n. 982; Tirmizî, K. Zekât, Bâbu leyse fî-l-hayli ve-r-Rakiki fî abdihi, n. 628; Neseî, K. Zekât, Bâbu zekâti-l-hayli, n. 2469; İbn-iMâce, K. Zekât, Bâbu sadakati-l-hayli ve-r-Rakik, n. 1812

[454]. Buhâri, K. Zekât Bâbu-l-öşri fî mâ sukiye min mâi-s-Semâi, Neseî, K. Zekât Bâbu mâ yücibu-l-öşri, n. 2490; İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu sadakati-z-Zurûi, n. 1817; Tirmizî, K. Zekât, Bâbu-s-Sadakati fimâ yuskâ bi-l-enhâri, n. 640

[455]. Müslim, K. Zekât, Bâbu mâ fihi-l-öşri, n. 981; Neseî, K. Zekât, Bâbu mâ yücibu-l-öşri, n. 2491

[456]. İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu mâ tecibu fihi-z-Zekâtü n. 1814

[457]. İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu zekâti-l-aseli, n. 1823; Neseî, K. Zekât, Bâbu zekâti-n-Nahli, n. 2501

[458]. Tirmizî, K. Zekât, Bâbu fî'l-harzı, 644; İbn-i Mâce, K. Zekât, n. 1819

[459]. Termizi, K. Zekât, Bâbun fî-l-harsı, n. 643; Neseî, K. Zekât, Bâbu kem yetruku-l-hârisi, n. 2493

[460]. Neseî, K. Zekât, n. 2494

[461]. Neseî, K. Zekât, Bâbu kavlihi azze vecelle, ve-lâ - teyemmemu, n. 2495; İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu-n-Nehyi en yuhrice, n. 1821

[462]. İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu sadakati-l-fıtrı, n. 1827

[463]. Buhâri, K. Zekât, Bâbu farz-ı sadakati-l-fitri, n. 173; Müslim, K. Zekât, Bâbu-l-emri bi ıhrâcı zekâtı-l-fitri, n. 986; Tirmizî, K. Zekât, Bâbu takdimihâ kable-s-Salâti, n. 177; Neseî, K. Zekât, Bâbu-l-vakti-l-lezi yüstehabbu en, n. 2522

[464]. Buhâri, K. Zekât, Bâbu sadakati-l-fitri alâ-l-abdi; Müslim, K. Zekât, Bâbu zekâtı-l-fitri ale-l-Müslimîne, n. 984; Tirmizî, K. Zekât, Bâbu zekâtı-l-fitri, n. 676; Neseî, K. Zekât, Bâbu farzu zekâtu ramazâne, n. 2505; İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu sadakati'l fitri, n. 1826

[465]. Buhâri, K. Zekât, Bâbu farz-ı sadakati-l-fitri, n. 173/1; Müslim, K. Zekât, Bâbu zekâtı-l-fitri ale-l-müslimîne, n. 984; Neseî, Bâbu furiza zekâtu ramazâne ale-l-müslimîne, n. 2505

[466]. Buhâri, K. Zekât, Bâbu sadakati-l-fitri, n.ssss 173/1; Müslim, K. Zekât, Bâbu Zekâtil fitra alel-Müslimîne, n. 984

[467]. Neseî, K. Zekât, Bâbu zekâtı-l-fitri, n. 2518

[468]. Buhâri, K. Zekât; Müslim, K. Zekât, Bâbu zekâtı'l fitrî, n. 984; Tirmizî, K. Zekât, Bâbu zekâtı-l-fitri, n. 675; Neseî, K. Zekât, Babu zekâtı-l-fitri ramazâne, n. 2502

[469]. Buhâri, K. Zekât, Bâbu sâun min zebibin, n. 174/1; Müslim, K. Zekât, Bâbu zekâtı-l-fitri, n. 985; Tirmizî, K. Zekât, Bâbu sadakati-l-fitri, n. 673; Neseî, K. Zekât, Bâbu-t-Temri fi zekâtı-l-fitri, n. 2515; İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu sadakati-l-fitri, n. 1829

[470]. Ahmed b. Hanbel, Müsned, n. 2018 - 3291; Neseî, K. Zekât, Bâbu mekîleti zekâtı-l-fitri, n. 2510

[471]. Buhâri, K. Cihad, B. 89, K. Zekât, B. 33 - 49; Müslim, K. Zekât, B. 11; Neseî, K. Zekât, n. 2466; Ahmed b. Hanbel, Müsned, n. 322

[472]. Tirmizî, K. Zekât, Bâbun fî, tâ'cili-z-Zekâti, n. 678; İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbun fî tâ'cili-z-Zekâti, n. 1795

[473]. İbn-i Mâce K. Zekât, Bâbun fî ummali-s-Sadakah, n. 1811

[474]. Tirmizî, K. Zekât, Bâbu men tahillu lehû-z-Zekâtü, n. 650; İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu men se'ele an zahr-i ğinên, n. 1840; Neseî, K. Zekât, Bâbu haddi-l-ğınâ, n. 2593; Ahmed b. Hanbel, Müsned, n. 3675; Hâkim, n. 407 / 1

[475]. Neseî, K. Zekât, Bâbu-l-ilhâfi fi-l-mes'eleti, n. 2597

[476]. Neseî, K. Zekât, Bâbu-l-ilhâfi fil-mes'eleti, n. 2596

[477]. Buhâri, K. Zekât, Bâbu lâ yes'elüne n-Nâse ilhâfen, n. 153; Müslim, K. Zekât, Bâbu-l-Miskin-l-lezi lâ yecidü ğinên, n. 1039; Neseî, K. Zekât, Bâbu tefsiri-l-miskin, n. 2572

[478]. Neseî, K. Zekât, Bâbu-l-kaviyyi-l-müktesibi, n. 2699

[479]. Tirmizî, K. Zekât, Bâbu men lâ tahillu lehü-s-Sadakah, n. 652

[480]. İbn-i Mâce, K. Zekât, Bâbu men tahillu lehü-s-Sadakah, n. 1841

[481]. Buhâri, K. Sulh, Cizye, ahkâm, Diyât Müslim, K. Hudud; Tirmizî, K. Diyât, Bâbun fi-l-Kasâmeti, n. 1422; İbn-i, Mâce, K. Diyât, Bâbu-l-Kasâmeti, n. 2677; Mâlik, K. Kısâmeh, n. 1

[482]. Tirmizî, K. Zekât, n. 681; Neseî, K. Zekât, Bâbu mes'eleti-r-Racüli, n. 2600

[483]. Müslim K. Zekât, Bâbu men tahillu lehü-s-Sadakah, n. 1044; Neseî, K. Zekât, Bâbu-s-Sadakati limen tahammele, n. 2580

[484]. Tirmizî, K. Büyû, Bâbu bey'i min yezidin, n. 1218; İbn-i Mâce, K. Ticârât Bâbu bey'i-l-müzâyedeh, n. 2198; Neseî, K. Büyû, Bâbu fi men yezidu

[485]. Müslim, K. Zekât, Bâbu kerâhiyyeti-l-mes'eleh, n. 1043, Neseî, K. Salât; İbn-i Mâce, K. Cihad

[486]. Buhâri, K. Zekât, Bâbu-l-isti'fâfi ani-l-mes'eleti; Müslim, k. Zekât, Bâbu fazl-ı-l-taaffüfi ve-s-Sabri, n. 1053; Tirmizî, K. Birr, Bâbu mâ câe fi-s-sabri, n. 2025; Neseî, K. Zekât, Bâbu-l-isti'fâfi ani-l-mes'eleti, n. 2589

[487]. Ahmed b. Hanbel, Müsned, n. 3696; Tirmizî, K. Zühd, Bâbu-l-hemmi fid-dünya, n. 2327

[488]. Neseî, K. Zikât, Bâbu süâli-s-Salihin, n. 2588

[489]. Buhâri, K. Zekât; Müslim, K. Zekât, b. İbâhati-l-Ahzi, n. 1045; Neseî, K. Zekât, Bâbu men âtâhullâhü mâlen, n. 2605

[490]. Buhâri, K. Zekât; Müslim, K. Zekât, b. Beyanı emne efda, n. 1033; Neseî, K. Zekât, Lî-s-sadakati

[491]. Tirmizî, K. Zekât, n. 657; Neseî, K. Zekât, n. 2613

[492]. Müslim, K. Zekât, Bâbu tahrimi-z-Zekâtı alâ, n. 1071

[493]. Buhâri, Müslim, Kitâbu Zekât, b. Ibâhatü-l, n. 1074; Neseî, Kitâbu Hediye lin-Nebîyyi

[494]. Müslim, Tirmizî, Neseî, İbn-i Mâce

[495]. Müslim, Buhâri ve Neseî

[496]. Bu hadisi Hakim de Müstedrek'inde rivâyet etti.

[497]. Buhâri ve Müslim

[498]. Neseî,

[499]. Neseî

[500]. Neseî,

[501]. Neseî,

[502]. Buhâri, Müslim

[503]. Neseî

[504]. Neseî, Müslim

[505]. Buhâri, Müslim, Neseî

[506]. Tirmizî,

[507]. Buhâri ve Müslim; Tirmizî

[508]. Neseî

– Râvîlerden bazıları ikal (ip, yular) İbn-i Vehb, Yunus’tan ancak (oğlak olarak) rivâyet etti. ^[436]

1559 - Ebû Saîd El-Hudrî Peygamberimizden merfûan rivâyet ediyor. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Beş vesaktan aşağısında zekât yoktur” buyurdu. Vesak; damgalanmış altmış sa’dır. ^[437]

– “Peki kıyamette bu iki bilezik yerine Allah (c.c)’in sana ateşten iki bilezik taktırması hoşuna gider mi?” buyurdu. Kadın o iki bileziği hemen çıkardı. Nebî sallallahu aleyhi vesellem’e uzattı ve bunlar Allah ve Resullah’ın rızası içindir, dedi. ^[438]

Bir kimseye iki yaşında deve vermek farz olur da elinde bu yaşta deve bulunmaz, üç yaşında erkek deve bulunursa, ikilinin yerine bunu verir. Onun yerine bu kabuldür. Üstüne bir şey vermek icap etmez. Yanında üç yaşında bir deve bulunmaz, dört yaşlı varsa onu verir. Sahibi istemezse geri bir şey verilmez. Senenin yarısından çoğunu kırdan geçiren koyunların kırktan yüz yirmiye kadarında bir koyun, yüz yirmiden fazla olursa iki yüze kadar iki koyun, ikiyüz koyuna yetişince üç yüze kadar üç koyun, üçyüzden fazla olunca her yüz koyunda bir koyun vermek farz olur. Zekâtta çok ihtiyar ve kör olanlar alınmaz. Sürünün damızlık koç ve tekesi de mal sahibi arzu etmedikçe alınmaz. Zekât korkusuyla ayrı olanlar birleştirilmez, berâber olanlar da ayrılmaz. İki kişinin karıştırmasından meydana gelen sürüde her şahsın hissesine aynı seviyede müracaat edilir. Mal sahiplerinden birinin koyununun sayısı kırka varmamışsa, ona zekât farz olmaz. Ancak sahibi isterse bir şey verir. Gümüşte de kırkta bir hesabıyla zekât vardır. (Gümüşün nisâbı ikiyüz dirhemdir) Eğer gümüş yüz doksan dirhemse zekât lâzım gelmez. Ancak sahibi dilerse verir. ^[439]

Zührî diyor ki: Tahsildar gelince üçte biri döküntüler, üçte biri orta olanlar, üçte biri de en iyi olmak üzere sürüyü üçe böler ve tahsildar zekâtı orta olanlardan alır. Zührî; sığırların (zekâtını) zikretmedi ^[440]

Râvî der ki: Bu cümleyi Ali mi söyledi, veya bunu Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'den merfûan mı rivâyet etti, bilmiyorum. Üzerinden sene geçmedikçe hiçbir mala zekât lâzım gelmez. Ancak Cerir diyor ki; İbn-i Vehb, Nebî sallallahu aleyhi vesellem'den rivâyet ettiği hadiste üzerinden sene geçmedikçe hiçbir mala zekât yoktur,” cümlesini ziyâde etti. ^[441]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “At ve kölelerin zekâtını affettim. Gümüşün zekâtını getirin, 190’a kadar gümüşte zekât yok, ikiyüz dirhem olunca onda, beş dirhem zekât vardır” buyurdu. ^[442]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem onu Yemen’e göndereceğinde her otuz sığırda iki yaşında bir erkek veya dişi dana, her kırk sığırda üç yaşında bir dana almasını ve her erkeklik çağına gelen gayrimüslimden (cizye olarak) bir dinar veya Yemen’de bulunan maafir (adındaki) elbiseden bir dinarın karşılığı olarak almasını emretti. ^[443]

Hilal bin Habbab (Meysere’ye dedi ki; Ey Ebâ Salih Kevma nedir? dedim. O’da; Hörgücü büyük olan devedir, dedi ve tahsildar onu almaktan çekindi ve mal sahibi benim malımın en iyisini almanı arzu ediyorum dedi, tahsildar yine almaktan çekindi. Mal sahibi ondan biraz daha aşağı değerde olan devesini dizginledi. Onu da almaktan çekindi. Sonra ondan daha aşağı kıymette bir deveyi dizginledi ve (tahsildar) onu kabul etti. (Tahsildar) dedi ki: “ben bunu alıyorum. Ama yine de Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem “Gittin de adamın en iyi devesini aldın” demesinden korkarım.” dedi. ^[444]

Mutat: Doğurma zamanı gelmesine rağmen yağlılığından doğurmayan) hayvana denir (Kısır demektir.) ^[445]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Muaz bin Cebel’i Yemen’e (vali) olarak göndereceğinde şöyle buyurdu, “Sen kitab ehli bir kavmin başına gidiyorsun. Onları Allah’tan başka ilah bulunmadığına ve benim Allah’ın Rasûlü olduğuma şehadete davet et! Eğer bu davetine itaat ederlerse, onlara Allah’ın her gece ve gündüzde beş vakit namazı farz kıldığını talim et! Ona

da itaat ederlerse Allah'ın onların mallarında zekâtı farz kıldığını zenginlerin mallarından alınarak fakirlere verileceğini talim et! Buna da itaat ederlerse onların mallarının en iyisini almaktan sakın! Mazlumun bedduasından da sakın. Çünkü Mazlumun duasıyla Allah'ın (kabulü) arasında perde yoktur. ^[446]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Zekâtta haddi aşan (haksızlık yapan) onu vermeyen gibidir” buyurdu. ^[447]

Ebû Kâmil hadisinde Cerir şöyle dedi, diyor: Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'den şu sözü işittikten sonra, hiçbir tahsildar benden memnun olmadan dönmemiştir. ^[448]

Babam ağaç altında (Biat-ı Rıdvan) da bulunanlardandı. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e bir topluluk zekâtlarını getirdiklerinde (Ey Allah'ım! Filân kimsenin ailesine rahmet ve mağfiret eyle!) buyururdu. Babam da zekâtını Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e getirmişti. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem (Babam için) “Ey Allah'ım! Ebî Evfâ ailesine mağfiret eyle” buyurdu. ^[449]

1592 - Muhammed bin İshak'tan rivâyete göre: Malı getirmek de yok, uzaklaştırmak da yok sözü hakkında şöyle söylemiş: Hayvanların zekâtı bulunduğu yerde alınır. Tahsildarın yanına kadar celb edip getirmek yoktur. (Yukarıda geçtiği gibi) şu farızayı alırken sahibi o maldan uzaklaştırılmaz. İbn İshak devamla diyor ki: Tahsildara mal sahibinden uzak ve ayrı bir yerde olup mallar tahsildarın ayağına getirilmemeli, belki zekât mal sahibinin bulunduğu yerde (meskeninde) alınmalı. ^[450]

Ömer bin Hattab, Allah yolunda bir gaziye bir ata bindirmişti. O atı satılırken buldu, onu satın almak istedi, bunu Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e sordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Onu satın alma, zekâtına dönme” buyurdu. ^[451]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “At ve köleye zekât yoktur. Ancak kölede(n dolayı) fitır sadakası vardır” buyurdu. ^[452]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Müslümana kölesinden ve atından dolayı zekât yoktur” buyurdu. [453]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Yağmurla sulanan, nehirlerle sulanan ve pınarlardan sulananlarda veya sulanmadan suyu damarları ile çeken mahsule öşür vardır. Develerle sulanan veya kova ile sulanan (ziraatte) öşrün yarısı vardır” buyurdu. [454]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Nehirlerden ve pınarlardan sulanan ziraatte öşür vardır. Develerle sulanan ziraatte öşrün yarısı vardır” buyurdu. [455]

Ebû Dâvud anlatıyor: Mısır’da bir hıyarı karışladım. On üç karış geldi ve bir ağaç kavunu gördüm. İkiye bölünmüş, deveye iki denk olarak yüklenmişti. [456]

1601 - Amr bin Şuayb’dan, o da babasından, o da dedesinden, (Şebabe kabilesi hakkında) geçen hadisin benzerini zikretti ve orada: (her on kırbede bir kırbesi öşür verilecek) dedi. Süfyân bin Abdullah Es-Sakafî (onlar için iki vadiyi koruyordu, dedi ve şunu) ziyâde etti. (Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’e ödedikleri öşrü Ömer’e de ödediler. O da, onlara o iki vadilerini koruyuverdi. [457]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Hurmanın ağaç üzerinde tahmin (takdir) edilip, zekâtı kuru hurma olarak alındığı gibi, üzümün de ağaç üzerinde tahmin (takdir) edilip, zekâtının kuru üzüm olarak alınmasını emretti. [458]

Ebû Dâvud şöyle diyor: “Takdir eden memur üçte birini işçilik için bırakır” diyor. [459]

Zührî diyor ki; (bu lafızlar) Medine hurmasından iki rengin adıdır. [460]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, Mescidde yanımıza girdi. Elinde bir de asa vardı. Bir adam adi kuru ve yaş (karışık) hurma asmıştı. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem elindeki asayı o asılı hurma salkımına dürterek, “Eğer şu sadakanın sahibi isteseydi, bundan daha güzelini tasadduk ederdi, bunun sahibi kıyamet günü hurmanın döküntüsünü yer” buyurdu. [461]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, fitır sadakasını oruçlulara lüzumsuz sözden, sövmekten temizlik kıldı. Fakirler için de taam kıldı. “Kim fitrını (Bayram) namazından önce edâ ederse, bu makbul bir zekât olur. Namazdan sonra edâ ederse bu da sadakalardan bir sadaka olur” buyurdu. [462]

Nafi diyor ki: İbn-i Ömer fitır sadakasını bayramdan bir veya iki gün önce edâ ederdi. [463]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem fitır zekâtını farz kıldı. Mâlik’in bana okuduğu rivâyette, “Fitır sadakası, Müslümanlardan kadın ve erkek, hür veya köle üzerine ramazanda bir sa’ kuru hurma veya bir sa’ arpadır,” dedi. [464]

Ebû Dâvud diyor ki: Abdullah el-Umerî’nin Nafi’den yaptığı rivâyette ise “her Müslüman’a” demiştir. Ubeydullah’ın, Nafi’den naklinde “Müslümanlardan” kaydı vardır. Ubeydullah’tan meşhur olan rivâyette “Müslümanlardan” kaydı yoktur. [465]

Ebû Dâvud diyor ki: Abdullah ve Eyyub Nafi’den rivâyetlerinde yukarıda geçtiği gibi (Kadın ve Erkek) lafzını da söyledi. [466]

“Vaktâki Ömer radiyallahu anh (Halife) oldu, buğday çoğaldı. Ömer radiyallahu anh o eşyaların yerine yarım sa’ buğday verilmesini koydu,” [467]

– Abdullah bin Ömer (zekâtı) hurmadan verirdi, bir sene Medinelilere hurma kıtlığı geldi. O sene arpadan verdi. [468]

Ebû Dâvud diyor ki: İbn-i Uleyye’den bir kimse (buğdaydan bir sa’) diye rivâyet edildi ki, mahfuz değildir. [469]

“Bir ramazan sonunda İbn-i Abbas Basra’da minber üzerinde hutbede bulundu. Onlara orucunuzun sadakasını veriniz” dedi. Sanki halk daha önce (bunu bilmiyordu. Sonra İbn Abbas devamla “burada Medine halkından kim var! Haydin din kardeşlerinize oruç sadakasını öğretin, zira onlar bilmiyorlar,” dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem her hür ve köle, erkek veya kadın, küçük veya büyük üzerine hurmadan veya arpadan bir sa’

buğdaydan yarım sa' verilmesini farz kıldı. Ali radiyallahu anh Basra'ya gelince fiyatlarını ucuz gördü ve Allah size nimetini bol kıldı, her şeyden bir sa' verseniz, dedi. Humeyd dedi ki: Hasan Basrî radiyallahu anh, "Fıtır sadakasının oruç tutanlara vacip olduğu reyinde idi." [470]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, Ömer bin Hattab'ı zekât üzerine vazifelendirdi. İbn-i Cemil Hâlid bin Velid ve Abbas zekât vermediler. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, "İbn-i Cemil başka bir intikam almıyor. Ancak, önceleri fakirdi, Allah onu zengin kıldı. (Onun için nankörlük ediyor.) Amma Hâlid bin Velid'e gelince, siz ona zulüm ediyorsunuz. O (malını) silâh ve zırh gibi harb âlâtına bağladı. Onları da Allah yolunda vakfetti. Amcam Abbas'a gelince onun zekâtını ve bir mislini de ben ödeyeceğim. Sonra da bilmez misiniz? Adamın amcası babanın yarısıdır. Veya babasının bir yarısıdır" buyurdu. [471]

Abbas radiyallahu anh zamanı gelmeden önce malının zekâtını acele vermesine Rasûlullah'tan müsaade etmesini istedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ona ruhsat verdi. (Bir rivâyette) ona malının zekâtının vakti gelmeden vermesine izin verdi, dedi. [472]

1625 - İmran bin Husayn'ın azatlısı Atâ'nın oğlu İbrahim'den o da babasından; Ziyad veya bazı ümerâ İmran bin Husayn'ı zekât toplamaya gönderdi. Dönüşünde Ümran'a mal nerede, diye soruldu. Ümran, Sen beni mal için mi gönderdin? Biz zekâtı Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem zamanında aldığımız yerlerden aldık. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem zamanında bıraktığımız yerlere de bıraktık dedi. [473]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: "Elinde kendine yetecek malı olduğu halde dilencilik yapan, kıyamet gününde yüzünde soyuk veya tırnak yarası veya yüzü asık olarak gelecektir." Ey Allah'ın Resûlu! (Kendine yetecek) zenginlik (ölçüsü) nedir, diye soruldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, "50 dirhem gümüş veya 50 dirhem gümüş kıymetinde altındır" buyurdu. [474]

– Ben bizim için sütlü deve bir ukiyeden daha hayırlıdır, dedim. Ukiye 40 dirhemdir. Ben de Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellemden hiçbir şey istemeden döndüm. Ondan sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e

arpa veya kuru üzüm geldi. (Fahr-i Kâinat) ondan bize taksim etti. Veya dediği gibi hatta ki, Allah (c.c) bizi zengin kıldı.[475]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, “Bir kimsenin bir ukiye kıymetinde malı varken dilenirse, o kimse baş ağrıtmış olur” benim Yakute adındaki dişi devem, bir ukıyeden daha kıymetlidir, dedim. Hişam (Ukiye yerine) kırk dirhemden daha hayırlıdır, dedi. Hiçbir şey istemeden Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem yanından döndüm. Hişam rivâyet ettiği hadiste, “Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem zamanında ukiye kırk dirhemdi, kaydını ziyâde etti.”[476]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “Bir ve iki hurma, bir iki lokma vererek (kapıdan) gönderdiğin kimse fakir değildir. Asıl fakir; kimseden bir şey istemeyen, kendisini de kimseye bildirmeyen bilinmediği için kendisine bir şey verilemeyendir.” [477]

Bana iki kimse haber verdi. Veda hacc-ında onlar Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’e gelmişlerdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem sadaka taksim ediyordu. Sadakadan onlar da istediler. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem bize gözlerini dikti. Sonra indirdi. Bizi güçlü kuvvetli gördü ve “İsterseniz size de veririm. Fakat bu sadakada zenginin ve kazanabilen güçlü kuvvetlilerin hakkı yoktur” buyurdu.[478]

Ebû Dâvud diyor ki: ...Şu’be, Sa’d’dan rivâyetinde, “Kuvvetli ve güç sahibine manâsına gelen (zî-mirratin gaviyyi) diye nakledildi.” Hz. Peygamber’den bu konuda rivâyet edilen diğer hadislerin bir kısmı “kuvvetli ve güçlü” bir kısmı da kuvvetli ve sağlam şeklindedir. Atâ bin Züheyr, Abdullah Bin Amr’a rastladı. “Sadaka kuvvetlilere ve tam azaya sahip olanlara helâl olmaz,” dedi. [479]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurdu: “Zengine sadaka helâl olmaz, ancak şu beş kimse için helâl olur. Allah yolunda gazaya çıkanlara, sadaka toplamakla görevli olana, borçluya, parası ile zekât mallarını satın alana ve bir zengin ki fakir bir komşusu olur fakire bir sadaka verilir, fakir de bu zekâtan gelen şeyi zengin komşusuna hediye eder. Bu helâl olur.” [480]

Ona Ensardan Sehl bin Ebû Hasme denilen kimsenin haber verdiğine göre, Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Ona (Hayber’de şehid edilen ensarinin diyeti olarak) zekât develerinden yüz tanesini vermiş. [481]

Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, “Dilencilik yüzde tahriştir, yırtıklıktır. Adam yüzünü onunla tırmalar (yaralar) isteyen o yarayı yüzünde bırakır. İsteyen terkeder. Bir kimsenin yetki sahibinden istemesi veya kaçınılmaz bir iş için başkasından istemesi, bundan müstesna” buyurdu. [482]

– “Ey Kabîsa! Bize sadaka toplanıp gelene kadar (Medine’de) dur. Ondan sana da verilmesini emredelim” buyurdu. Sonra yine, “Ey Kabîsa şu üç şeyden başka şey için istemek helâl olmaz. Bir kimse iki kavim arasını islâh için aralarında olan diyeti üzerine almışsa, o diyeti ödeyene kadar istemek ona helâl olur. Diyet ödenince istemeye son verir. Yine bir kimseye afat isabet eder, (zayi olan) malına muhtaç olursa, geçimi normale dönene kadar veya geçimde orta yollu bir hale gelene kadar istemesi helâl olur. Bu hale gelince istemeye son verir. Yine bir kimseye yokluk isabet eder kavminden kendilerine güvenilen üç kişi falan kimseye (hakikaten) yokluk isabet etti derlerse geçiminde kıvama gelene kadar yahut geçimde orta yollu bir hale gelene kadar istemesi helal olur. Bu hale gelince istemeye son verir. Ey Kabîsa bu üçün haricindeki istemeler haramdır. İsteyenler de haram yemiş olur” buyurdu. [483]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’e ensardan bir adam gelip bir şey istedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ona, “Evinde hiçbir şey yok mu” buyurdu. Adam evet bir çulumuz var, bir kısmını seriyor bir kısmını da örtünüyoruz, bir de su kabımız var onunla su içiyoruz, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ona, “Çul ve su kabını bana getir” buyurdu. Ensârî her ikisini de ona getirdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, çulla su kabını eline aldı ve “Şu ikiyi kim satın alacak” buyurdu. Bir adam ben onun ikisini bir dirheme satın alırım, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, iki veya üç kere “bir dirhemden fazla verecek kimse yok mu?” diye sordu. Yine bir adam onları ben iki dirheme satın alırım, dedi. Çul ve su kabını o şahsa verdi. İki dirhemi aldıktan sonra, iki dirhemi eşya sahibine verdi ve şöyle buyurdu: “Bu paranın bir dirhemi ile yiyecek al ailene bırak, bir dirhemine de bir keser al bana gel” buyurdu. Adam bir keser aldı

Rasûlullah’a geldi. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem baltaya el tutacak bir sap taktı sonra (adama), “Git odun topla ve sat ve seni onbeş gün görmeyeceğim” buyurdu. Adam gitti odun topladı sattı, geldi ki 10 dirhem kazanmış, bir kısmına elbiselik bir kısmına da yiyecek aldı. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem ona, “Bu durum senin için kıyamet gününde yüzünde dilencilik lekesi ile gelmeden hayırlıdır. İstemek ancak şu üç kimseye câizdir, toprağa yapıştıran fakirliğe uğrayana. Altından kalkılamayacak borca düşene ve ara bulmak için kan parası” (diyeti yüklenene buyurdu.) [484]

– “Allah’a ibadet etmeniz, O’na hiçbir şeyi şerik koşmamanıza, beş vakit namazı kılmanız ve dinleyip itaat etmeniz ve sesini alçaltarak gizlice insanlardan hiçbir şey istememeniz üzerine (biat ediniz)” dedi. Râvî yemin olsun ki! O cemaatten biri kamçısını elinden düşürürdü de hiç kimseden kamçıyı alıvermesini istemezdi, diyor.[485]

Ensardan birkaç kişi Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’den (bir şeyler) istediler. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem istediklerini verdi, tekrar istediler yine verdi, istedikleri şey Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’in yanında kalmayınca, “Yanımda mevcut olup da size vermekten sakladığım işe yarar hiçbir şey yoktur. Kim başkasının elinde olana göz dikmemek isterse Cenabı Hak onu iffetli kılar. Kim elindeki ile yetinirse Allah onu zengin kılar, kim sabretmeye gayret ederse Allah ona sabır ihsan eder. Cenabı Allah hiçbir kimseye sabırdan daha geniş bir ikramda bulunmadı” buyurdu. [486]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz şöyle buyurdu: “Bir kimseye yokluk isabet eder, o kimse halini (Allah’a arz etmesi lâzım gelirken) insanlara arz ederse, ona açılan yokluk kapısı kapatılmaz. Kim de fakirliğini Allah’a arz ederse, Allah onu çabukça zengin kılar, ya çabuk ölümle veya çabuk zengin kılmakla.” [487]

Firâsî Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem’e şöyle dedi: “Ey Allah’ın Rasûlü! İhtiyaçlarımı başkasından isteyeyim mi?” Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem de; “Hayır isteme, eğer istemeye mecbur kalırsan salihlerden iste” buyurdu. [488]

Ömer radiyallahu anh beni zekât toplamakla görevlendirmişti. Zekâtı toplayıp ona teslim ettikten sonra bana hizmetime karşılık bir şey verilmesini emretti. Ben bu hizmeti Allah rızası için yaptığımı mükâfatımı Allah'ın vereceğini söyledim. Ömer radiyallahu anh, sana verileni al, ben de Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'in sağlığında zekât toplamakla görevlendirildim. Bana hizmetime mukabil bir şey verecekti, ben de senin söylediğin gibi söyledim. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem; "Sen istemeksizin sana bir şey verilirse onu al ye ve tasadduk et" buyurdu, dedi. [489]

Ebû Dâvud diyor ki: Bu hadisteki Eyyub'un Nafi'den rivâyeti konusunda ihtilaf edilmiştir. Abdul Vâris "yed-i ulyâ" haya edip istemeyen eldir dedi. Râvîlerin çoğu Hammad bin Zeyd'den o da Eyyub'tan rivâyetine göre; yed-i ulyâ; veren eldir. Hammad'tan Vahid'in rivâyetine göre, yükseklikteki elden maksat iffetli eldir. [490]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, Benî Mahzun'dan bir kimseyi zekât toplamak üzere vazifelendirmiştir. O şahıs, Ebû Râfiâ sen bana arkadaş ol, sana zekâttan bir şeyler verilir, dedi. Ebû Râfi ben Rasûlullah'a gidip sorayım, dedi. Peygamber Efendimizin yanına geldi ve, "Ben falanla zekât toplamaya gitsem, size getirince zekâttan bana bir şey verilir mi?" diye sordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, "Bir kavmin azatlı kölesi o kavmin kendi aile fertlerinden sayılır. Bize zekât almak ve yemek helâl değildir" buyurdu. [491]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem bir hurma bulmuştu. "Eğer sadaka olmasından korkmasa idim, bunu yerdim" buyurdu. [492]

Peygamber sallallahu aleyhi veselleme et, takdim edilmişti. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem, "Bu nedir?" diye sordu. Bu (Azatlıınız fakir) Berire'ye zekât olarak verilmiştir. (o da bize getirdi) dediler. Peygamber sallallahu aleyhi vesellem, "Bu et Berire'ye sadaka bize de Berire'den hediye" buyurdu. [493]

Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem'e bir kadın gelerek, Ey Allah'ın Rasûlü ben cariyemi anneme sadaka olarak vermiştim. Şimdi annem öldü. O, cariyeyi de mirâs olarak bıraktı. Rasûlullah sallallahu aleyhi vesellem:

“Sen sadaka mükâfatına hak kazandın. Mirasta da o cariye sana gelecek” buyurdu.^[494]

Sonra yolu gösterilir ya Cennete veya Cehenneme. Her hangi bir koyun sahibi ki koyunların zekâtını vermezse, (Ahirette dünyadakinden daha çok olarak düz ve geniş bir sahada sahibini boynuzları ile süsecek, tırnakları ile çiğneyecekler, orada boynuzsuz ve burma boynuzlu koç da olmayacak. Hepsinin boynuzu toslanacak durumda olacak) Sürünün arkası geçince sürünün önü yine döndürülerek, sizin saydığınız günlerden elli bin sene miktarı bir zamanda Allah Teâlâ kulları arasında hükmedene kadar böylece azap olunur. Sonra yolu gösterilir ya Cennete veya Cehenneme. Her hangi bir deve sahibi ki develerinin zekâtını vermezse dünyadakinden daha çok ve daha kuvvetli olarak tabanları ile onları çiğneyecekler. Develerin arkası geçince önü sahiplerinin üzerine döndürülecek. Sizin saydığınız günlerden elli bin senelik bir zamanda kulları arasında hükmedinceye kadar bu azâb devam edecek. Sonra yolu gösterilir ya Cennete veya Cehenneme” buyurdu.^[495]

“Şüphesiz Cenabı Allah zekâtı ancak elinizde kalan malı temizlemek için farz kıldı, mirasları da sizden sonra geleceklerin olmak üzere farz kıldı” buyurdu. Hz. Ömer de (Allahu Ekber) diye tekbir getirdi. Sonra Rasûlullah Efendimiz, “Ey Ömer insanın sakladığı en hayırlı hazinenin ne olduğunu haber vereyim mi? - Saliha bir kadın ki kocası baktığında kocasını memnun eder, kocası emrettiğinde itaat eder. Kocasının evinde hazır olmasa bile onun sırrını ve evini muhafaza eder. İşte en hayırlı defîne budur” buyurdu ^[496]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Evet anneni sıra et, ona evlatlık vazifesini îfâ et” buyurdu.^[497]

1669 - Büheyse adı verilen bir kadından o da babasından: Büheyse diyor ki: Babam Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den izin aldı ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in (bol olan) gömleği arasına girdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemi öpüp sarılmaya başladı. Sonra babam: “Ey Allah'ın Rasûlü verilmeyip men edilmesi helâl olmayan şey nedir?” dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “Sudur” buyurdu. Babam tekrar, “Ey Allah'ın Rasûlü verilmemesi helal olmayan şey nedir?” dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Tuzdur” cevabını verdi. Babam

yine, “Ey Allah’ın Rasûlü verilmemesi helâl olmayan şey nedir?” dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Hayır yapman senin için daha hayırlıdır” ‘uyurdu. [498]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Allah için (size) kim sığırırsa onu koruyun, Allah rızası için sizden yardım isteyene verin. Sizi O’nun rızası için çağıranın çağrısını cevaplayın, size hediye gönderenin hediyesine mukabil siz de ona hediye gönderin, eğer size hediye gönderene hediye edecek bir şey bulamazsanız onun hediyesine mukabele ettiğinize kanaat getirene kadar o kimseye duâ ediniz” buyurur. [499]

Iyaz: Ebû Sâid el Hudrî’nin şöyle dediğini işitti: (yardım isteyen) bir kimse mescide girdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem cemaate elbise tasadduk etmelerini emretti. Cemaat elbiselerinden bir kısmını tasadduk ettiler. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona bu elbiselerden ikisini al diye emretti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz tekrar sadakaya teşvik etti. Kendisine elbise verilen fakir o iki elbiseden birini getirip sadaka olarak verdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem: Ona “Elbiseni al,” diye seslendi. [500]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Her hangi bir mü’mîn elbisesi olmayan bir Müslümana elbise giyindirirse, Allah da o Müslümana cennetin yeşil hullelerinden elbise giyindirir. Her hangi bir Müslüman ki, aç bir Müslümanı doyurursa, Allah da o Müslümanı cennet meyvelerinden doyurur, her hangi bir Müslüman ki, susuz bir Müslümanı sularsa, Allah Teâla da onu cennette mevcut (Rahık-ı Mahtûm) şarabından sulayacaktır” buyurdu. [501]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Bir kadın kocasının malından kocasından izin almaksızın infak ederse, o kadına kocasına verilen sevabın yarısı kadar sevap vardır” buyurdu. [502]

– “Sen kendi durumunu daha iyi bilir ve daha iyi görürsün. (Nereye sarf edileceğini ona göre ayar edersin.)” buyurdu. [503]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Bir kimseye geçimini teminle mükellef olduğu kimseleri (sefalet içinde) zayi etmesi, vebal bakımından

yeter” buyurdu.^[504]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Kimi rızkının genişletilmesi ve ömrünün bereketlenmesi sevindirirse akrabalarını sıla etsin” buyurdu. ^[505]

“Allah (c.c) buyurdu: Ben Rahmanım, akraba da rahimdir. Rahme kendi isminden bir isim ayırdım ve taktım. Kim rahmini (Akrabasını) sıla ederse, bende o kimseyi (rahmetimle) sıla ederim. Kim de onu sıla etmezse ben de ondan tamamen rahmetimi keserim.” ^[506]

1696 - Muhammed bin Cübeyr bin Mut’ım’dan: o da babasından Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e varan bir senetle rivâyet eder: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Akrabasını sıla etmeyen, cennete giremez” buyurdu ^[507]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir hitabede bulundu ve şöyle buyurdu: “Cimrilikten sakınınız. Çünkü sizden önce geçenler cimrilik yüzünden helâk oldular. Cimrilik onlara mallarını sıkıp kimseye vermemeye sevketti. Akrabalarını sıla etmemeye sevketti. Sıla etmediler ve mal toplamak için günah işlemeye sevketti de günah işlediler.” ^[508]

LUKATA KİTABI - كِتَابُ اللَّقْطَةِ

YİTİK MAL BÖLÜMÜ

كِتَابُ اللَّقْطَةِ

1 - YİTİK MALIN TARİFİ

١٧٠١- عَنْ سُوَيْدِ بْنِ غَفَلَةَ قَالَ عَزَّوْتُ مَعَ زَيْدِ بْنِ صُوحَانَ

وَسُلَيْمَانَ بْنِ رَبِيعَةَ فَرَجَدْتُ سَوْمًا فَقَالَ لِي اطْرَحْهُ فَقُلْتُ لَا وَلَكِنْ إِنِّي

رَجَدْتُ صَاحِبَهُ وَإِلَّا اسْتَمْنَعْتُ بِهِ قَالَ فَحَصَبْتُ فَمَرَزْتُ عَلَى الْمَدِينَةِ

فَسَأَلْتُ أَبِي بَنَ كَعْبٍ فَقَالَ وَجَدْتُ مَرَّةً فِيهَا مِلَّةٌ وَيَنَارٌ فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ عَرَفْتُهَا حَوْلًا ثُمَّ أَتَيْتُهُ فَقَالَ

عَرَفْتُهَا حَوْلًا فَعَرَفْتُهَا حَوْلًا ثُمَّ أَتَيْتُهُ فَقَالَ عَرَفْتُهَا حَوْلًا فَعَرَفْتُهَا حَوْلًا ثُمَّ

أَتَيْتُهُ فَقُلْتُ لَمْ أَجِدْ مِنْ يَعْرِفُهَا فَقَالَ احْفَظْ عِنْدَهَا وَبَوَائِهَا وَبَوَائِهَا

فَإِنْ جَاءَ صَاحِبُهَا وَإِلَّا فَاسْتَمْنَعِ بِهَا

وَقَالَ وَلَا أَذْرِي أَثَلَاثًا قَالَ عَرَفْتُهَا أَوْ مَرَّةً وَاحِدَةً

1701 - Süveyd bin Gafele radiyallahu anh'dan:

Suhan'ın oğlu Zeyd ve Rebia'nın oğlu Selman'la berâber harbe çıkmıştım, ben bir kamçı bulmuştum, bu iki arkadaşım bana onu bırak, alma dediler. Ben de onlara hayır atmam, eğer sahibini bulursam iâde ederim, sahibini bulamazsam kullanırım, dedim. Sonra hac farızasını edâ edip Medine'ye döndüm. Medine'de Ubey bin Kab'a bunu sordum.

Ubey:

Ben bir kese bulmuştum, içinde yüz dinar vardı, onu Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e getirdim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana, "Onu bir sene ilân et (beklet)" buyurdu, ben de bir sene ilân edip beklettikten sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e getirdim. "Bir sene daha ilân et (beklet)" buyurdu. Bir sene daha ilân edip beklettikten sonra yine getirdim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, "Bir sene daha ilân et (beklet)" buyurdu. (Üçüncü olarak) bir sene daha ilân edip beklettikten sonra yine Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e getirip bunun kimin olduğunu bilen çıkmadı, dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

"Öyle ise paranın miktarını, kesenin ağız bağını ve para kesesini sakla, eğer sahibi gelirse iade edersin, sahibi çıkmazsa kullanırsın" buyurdu.

Râvî diyor ki: Süveyd bin Gafele onu bir sene ilan et sözünü üç defa mı? yoksa bir defa mı dedi bilmiyorum. [\[509\]](#)

١٧٠٢ - عَنْ شُعْبَةَ بْنِ مَعْنَةَ قَالَ سَمِعْتُهَا سَخَوُلًا قَالَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ قَالَ فَلَا

أَذْرِي قَالَ لَهُ ذَلِكَ فِي سَنَةٍ أَوْ فِي ثَلَاثِ سِنِينَ

1702 - Şu'be'den önceki hadisin manası rivâyet edilmiştir. Bu rivâyetine göre, hocası Seleme bin Küheyl önceki hadisi Rasûlullah üç defa "onu bir yıl boyunca ilan et" buyurdu şeklinde rivâyet etmiş sonra da şöyle demiştir. "Rasûlullah Ubey bin Ka'b'a bu üç defa tekrarlama işini bir sene içerisinde mi, yoksa üç sene içerisinde mi yerine getirmesini emretmiş, iyice bilmiyorum" dedi.

İZAH

Bu rivâyette Seleme radiyallahu anh'nin bulunan eşya veya parayı üç sene mi yoksa bir sene mi beklettiğinde tereddüt göstermesinden Hanefî fukahasıncı bir sene ilân edilip saklanması kabul edilmiştir.

İmam Azam Efendimiz on dirhemden az olan lukatanın dört defa ilânı, daha fazla meblağınsa bir sene ilân ve bekletilmesi gerektiği şeklindedir. Şâfiî ve Ahmed bin Hanbel'e göre yitiği bulan zengin de olsa, beklettikten sonra

onu kullanabilir. Hanefîlere ve Mâlikî'ye göre beklettikten sonra sahibi çıkmazsa tasadduk eder. (Mealimü's-Sünen c.2, s. 265)

١٧٠٣- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ

كُثَيْلٍ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ قَالَ فِيهِ التَّعْرِيفُ قَالَ عَامِرُ بْنُ أُوَيْلَةَ وَقَالَ أَغْرِفَ

عَدَدَهَا وَبِرَّعَاغَهَا وَبِرَّكَاعَهَا زَادَ فَإِنْ جَاءَ صَاحِبُهَا فَعَرَفَ عَدَدَهَا وَبِرَّكَاعَهَا

فَادَّقَهَا إِلَيْهِ قَالَ أَبُو دَاوُدَ لَيْسَ يَقُولُ هَذِهِ الْكَلِمَةُ إِلَّا حَمَّادٌ فِي هَذَا

الْحَدِيثِ يَغْنِي فَعَرَفَ عَدَدَهَا

1703 - Musa bin İsmail, Hammad tarikiyle Seleme bin Küheyl'den aynı sened ve manada bir önceki 1701 nolu hadisi rivâyet etmiştir. Suveyd bu rivâyette; buluntu malın tarifinde “iki veya üç yıl” bekletilmesi ifadesini kullandı ve Hz. Peygamber Ubey bin Ka'b'a: “Bulduğun kesenin sayısını ve ağız bağını tespit et” buyurdu. Hammad bu hadise şunu da ilave etti. “Eğer sahibi gelir de miktarını bilecek olursa” sözünü bu hadiste Hammad'dan başka rivâyet eden olmadı.

١٧٠٤- عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْأَنْجَلِيِّ أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ اللَّقْعَةِ قَالَ عَرَفَهَا سَنَةً ثُمَّ اغْرِفَ وَكَاعَهَا

وَعَفَاصَهَا ثُمَّ اسْتَشْفَقُ بِهَا فَإِنْ جَاءَ رِبُّهَا فَأَدَّهَا إِلَيْهِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ

فَضَالَّةُ الْخَنَمِ فَقَالَ خُذْهَا فَإِنَّمَا هِيَ لَكَ أَوْ لِأَخِيكَ أَوْ لِبَلَدِكَ قُلَى

يَا رَسُولَ اللَّهِ فَضَالَّةُ الْإِبِلِ فَغَضِبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

حَتَّى احْمَرَّتْ وَجْهَتَاهُ أَوْ احْمَرَّتْ وَجْهَةٌ وَقَالَ مَا لَكَ وَلَهَا مَعَهَا جَدَاؤُهَا

وَسَقَاؤُهَا حَتَّى يَأْتِيَهَا رِبُّهَا

1704 - Zeyd bin Hâlid el Cühenî radiyallahu anh dan:

Bir kimse Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e bulunan yitik eşyaların hükmünü sordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Onu bir sene ilân et, onun ağız bağını, bulduğun eşyanın torba (ve dağarcığını) da ilân et,

sonra onu kendi ihtiyacına harca, eğer sahibi çıkarsa, onu sahibine öde” buyurdu. O kimse, Ey Allah’ın Reslûlü ya bulduğum yitik bir koyunsa, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Yitik koyunu al, o ya senin ya kardeşinin veya kurdun nasibidir” buyurdu. O kimse, Ey Allah’ın Rasûlü, eğer bulunan yitik bir deve ise deyince Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem o kadar gazablandı ki; şakakları veya yüzü kıpkırmızı oldu ve “Yitik deveden sana ne? Çünkü onun sahibi gelene kadar, gezecek tabanı karnında su tulumu da vardır” buyurdu. [510]

İZAH

Koyun yaradılışı icabı mazlum bir hayvan olduğu için onu çakaldan arslana kadar her hayvan parçalayabilir. Yitik koyun bulan mü’min, onu muhafaza etmeli, deve ona ilhak edilen manda ve kara sığır kendi haline bırakılmalı, tutulmamalı. Ancak bir haksızın gasbına uğrama tehlikesi varsa, sahibine iâde niyeti ile gasıptan kurtarıvermeli.

Deve her haliyle Halikımızın kudretine delâlet eden binlerce acâib ve garâibi üzerinde toplayan bir hayvandır. Sırtındaki hörgücü eriyene kadar aç durabilir. Çünkü o hörgüç besin deposu ve besin ikmal merkezidir. Rivâyete göre uzun müddet kızgın çölde bile susuzluğa tahammul ediyor, o eğri gördüğümüz boyun muazzam bir kaldıraç vazifesi görüyor, yattığı yerde sırtına yük sarılıyor, kalkmak isteyince boynunu ileriye uzatıp kaldıraç gibi gerisine kaldırıyor, başını geri toplayıp bu defa yükü arkaya vererek önünü kaldırıyor.

Deve yitik de olsa kendisini koruyabilir, kurt, kuş zarar veremez.

Vika: Kesenin ağzına bağlanan bağ iplik.

Via: Kap.

İsaf: Para kesesi demektir.

١٧٠٥- أَخْبَرَنِي مَالِكٌ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ زَادَ مِغَاوَرًا تَرِدُ الْمَاءَ وَتَأْكُلُ

الشَّجَرَ وَلَمْ يَقُلْ خُذَهَا فِي ضَالَّةِ الشَّاءِ وَقَالَ فِي اللَّقْطَةِ عَرَفَهَا سَنَةً فَإِنْ

جاء صاحبها وإلا فسانك بها ولم تذكر استئق

قال أبو داود: رواه الثوري وسليمان بن بلال وحماد بن سلمة عن

ربيعه مثله لم يقولوا خذها

1705 - Mâlik radiyallahu anh'dan aynı manâ ve isnatla şu ziyâde rivâyet edildi.

“Deve suya gelir, sulanır, ağaç yer” yitik koyun hakkında da “Al” buyurmadı, yitik eşyada, “Onu bir sene sakla, eğer sahibi gelirse ne alâ, gelmezse, haline göre ondan (metalanırsın)” buyurdu. Fakat ondan (nafakalan) lafzını zikretmedi.

Ebû Dâvud diyor ki: Sevrî, Süleyman bin Bilâl ve Hammad bin Seleme de Rabia'dan rivâyet ettiler. “Onu al,” lafzını rivâyet etmediler.

١٧٠٦- عن زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْمُجَنَّبِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ سَبَّلَ عَنِ اللَّفْظَةِ فَقَالَ عَرَفْتُهَا سَنَةً فَإِنْ جَاءَ بَاعِيبَهَا فَأَوْحَا إِلَيْهِ وَإِلَّا

تَعَرَّفَ بِعَافِئَتِهَا وَوَكَّاهَا لَمْ تَكُنْهَا فَإِنْ جَاءَ بَاعِيبَهَا فَأَوْحَا إِلَيْهِ

1706 - Zeyd bin Hâlid el Cühenî radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e, lûkatadan soruldu da: “Onu bir sene ilân et, eğer sahibi gelirse, ona ver. Gelmezse onun ağız bağını ve kesesini tesbit et, sonra onu ye sonra arayanı çıkarsa, yine onu sahibine öde” buyurdu.

١٧٠٧- عن زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْمُجَنَّبِيِّ أَنَّهُ قَالَ: سَبَّلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرَ نَحْوَ حَدِيثِ رَبِيعَةَ قَالَ وَسَبَّلَ عَنِ اللَّفْظَةِ فَقَالَ

تَعَرَّفْتُهَا حَزْلاً فَإِنْ جَاءَ صَاحِبُهَا دَفَعْتُهَا إِلَيْهِ وَإِلَّا عَرَفْتُ وَكَّاهَا وَعِافَا

لَمْ أَقْبِضْهَا فِي مَالِكَ فَإِنْ جَاءَ صَاحِبُهَا فَأَدَفْتُهَا إِلَيْهِ

1707 - Zeyd bin Hâlid el Cühenî radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e lukatadan soruldu. Bundan sonra 1704 nolu Rabia hadisinin benzeri rivâyet edildi. Râvî devamla hadiseyi şöyle nakletti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Onu bir sene ilân et, eğer sahibi gelirse, iâde edersin. Eğer sahibi çıkmazsa ağız bağını ve kabını da ilân edersin, yine sahibi gelmezse onu malına katarsın. Eğer sahibi çıkarsa onu sahibine ödersin” buyurdu.

١٧٠٨ - عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ وَزَيْدَةَ ابْنَتِ قُتَيْبَةَ وَمَعْنَاهُ رَأَى فِيهِ فَإِنْ

جَاءَ بِأَجْبِهَا فَعَرَفَ جَمَاعَتَهَا وَعَدَدَهَا فَأَوْفَعَهَا إِلَيْهِ

1708 - Yahya bin Saîd ve Rabia’dan, Kuteybe’nin isnadı ve onun rivâyetinin manâsında rivâyet edildi ve şu ziyâde edildi. (Eğer arayıcısı gelirse, kabının ve sayısının nasıl olduğunu tarif ettirsin. Bilirse) onu iâde et.

١٧٠٩ - عَنْ عِيَّاضِ بْنِ حِمَارٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ وَجَدَ لِقَطْعَةٍ فَلْيُطْهِدْ ذَا عَذْلٍ أَوْ ذُوِي عَذْلٍ وَلَا يَكْتُمِ

وَلَا يَتَّبِعْ فَإِنْ وَجَدَ صَاحِبَهَا فَلْيُرِدْهَا عَلَيْهِ وَإِلَّا فَهُوَ مَالُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ

1709 - Iyaz bin Himâr radiyallahu anh’dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Kim bir yitik bulursa, adalet sahibi bir kimseyi veya adalet sahiplerini şahit tutsun, gizlemesin, kayıp ta etmesin, eğer sahibini bulursa, sahibine iâde etsin, sahibi çıkmazsa o, Aziz ve Celil olan Allah’ın malıdır. Onu dilediğine verir” buyurdu.

١٧١٠ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ سَمِعَ عَنِ النَّخَعِ الْمُتَعَلِّقِ فَقَالَ مَنْ أَصَابَ بِحَبْلِهِ مِنْ

ذِي حَاجَةٍ غَيْرَ مُتَجِدِّ حَبْلَةً فَلَا شَيْءَ عَلَيْهِ وَمَنْ خَرَجَ بِشَيْءٍ مِنْهُ فَعَلَيْهِ

عَرَامَةٌ مِثْلِيهِ وَالْعُقُوبَةُ وَمَنْ سَرَقَ مِنْهُ شَيْئًا بَعْدَ أَنْ يُؤْوَى الْجَرِيرَ فَلْيَعَفْ

تَمَنَّى الْمَجْنُونُ فَعَلَيْهِ الْقَتْلُ وَذَكَرَ فِي ضَالَّةِ الْإِبِلِ وَالْعَنَمِ كَمَا ذَكَرَ غَيْرُهُ قُلْ

وَسُئِلَ عَنِ اللَّقْعَةِ فَقَالَ مَا كَانَ مِنْهَا فِي طَرِيقِ الْمَيْثَاءِ أَوْ الْقَرْيَةِ الْجَامِعَةِ

لَمَرَفَتِهَا سَنَةً فَإِنْ جَاءَ طَائِفُهَا فَأَذَقْنَهَا إِلَيْهِ وَإِنْ لَمْ يَأْتِ فَهِيَ لَكَ وَمَا كَانَ

فِي الْخَرَابِ يَغْنِي فُفَيْهَا وَفِي الرِّكَازِ الْخُمْسُ

1710 - Abdullah bin Amr bin Âs'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den, ağaçta bulunan meyveden (alıp yemenin) hükmü soruldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Her kim onu ihtiyacından dolayı ağzıyla alıp yer, eteğini doldurmazsa bu sebeple ona bir ceza lazım gelmez” buyurdu. “Sonra kim o'ndan bir şey alır, harice çıkarırsa, ona aldığıının iki mislini ödemek, bir de ukubet vardır. Hurma kurutulan sergi yerine yerleştirildikten sonra, ondan kıymeti bir kalkan kıymetine denk olacak kadar çalanın cezası, ellerinin kesilmesidir” buyurdu. Kayıp deve ve koyunların bulunması hakkında diğer râvîlerin naklettiği gibi nakletti:

Râvî diyor ki:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selleme yitik malların bulunmasının hükmünden de soruldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Bir yitik herkesin gelip geçtiği umûmî yollarda veya bir çok hanenin bulunduğu bir köyde bulunmuşsa, onu bir sene ilân et, eğer sahibi gelirse onu sahibine ver. Sahibi çıkmazsa, o senindir. Harabelerde bulunan, definelerin beşte biri devlete, geri kalanı bulanadır” buyurdu. [\[511\]](#)

İZAH

Hubneten: Elbisenin bir tarafı demektir.

Biz tercümede; en fazla kullanılan kısım olduğu için etekle tercüme ettik.

Cerin: hurmaları kurutmak için hazırlanan sergi yeri demektir.

Micenn: kalkan demektir.

Tarikı Miyta: İnsanların gelip geçtiği yol demektir.

Hırâb: Vaktiyle mamur bir yerken yıkılıb harab olan harebeler demek.

Rikaz: Geçmiş kavimlere ait yer altında saklanmış gümüş gibi kıymetli mallara denir.

Harabelerde bulunan malların beşte biri devlete ödendikten sonra geri kalan helâldır.

١٧١١- حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ شُعَيْبٍ بِإِسْنَادِهِ بِهَذَا قَالَ فِي ضَالَّةِ السَّلَامِ

قَالَ فَاجْمَعْهَا

1711- Amr bin Şuayb radiyallahu anh şu önceki hadisi aynı senediyle nakletti ve bu rivâyette Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

Yitik koyunları bulma mevzuunda o, “Sahibi gelene kadar (topla) emrine al” buyurdu.

١٧١٢- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ بِهَذَا بِإِسْنَادِهِ قَالَ فِي ضَالَّةِ الْغَنَمِ لَكَ

أَوْ لِأَخِيكَ أَوْ لِلْبَيْتِ خُذْهَا قَطُ وَكَذَلِكَ قَالَ فِيهِ أَيُّوبُ وَيَعْقُوبُ بْنُ عَطَاءٍ

عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَخُذْهَا

1712 - Amr bin Şuayb radiyallahu anh’dan:

Şu isnad ile yitik koyunlar hakkında, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “O koyun ya senin ya (din) kardeşinin veya kurdun nasibidir. Onu muhakkak yakala, sahib çık” buyurdu. Yine Amr’dan gelen diğer bir rivâyette, “Onu tut” buyurdu.

İZAH

Bu hadiste yitik koyunun sahibi çıkarsa sahibinin, çıkmazsa senin, sahibi çıkmaz sen de sahib olmazsan kurtların olacağı ihtar edilerek, bu hayvanın yırtıcı hayvanlardan kendini koruyamayışı sebebi ile onu korumak gerektiği bildiriliyor.

١٧١٣- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهَذَا قَالَ فِي ضَائِقِ الشَّامِ فَاجْتَمَعَتْهَا حَتَّى يَأْتِيَهَا بِأَيِّهَا

1713 - Amr bin Şuayb radiyallahu anh'dan; o da babasından, o da dedesinden 1710 nolu hadisi aynı isnadla rivâyet etti. Bu rivâyete göre Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yitik koyun hakkında:

“O, yitik hayvanı (sabihi) aramaya gelene kadar, muhafaza et” buyurdu.
[512]

١٧١٤ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ وَجَدَ دِينَارًا

نَاقِصًا بِهِ قَاعِطَةً فَسَأَلَتْ عَنْهُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ هُوَ

بِرْذَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَأَكَلْ مِنْهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَكَل

عَلِيٌّ وَقَاعِطَةً فَلَمَّا كَانَ بَعْدَ ذَلِكَ أَتَتْهُ امْرَأَةٌ تَنُحْدُ الدِّينَارَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا عَلِيُّ أَفِي الدِّينَارِ

1714 - Ebû Saîd el-Hudrî radiyallahu anh'dan:

Ebû Talib'in oğlu Ali radiyallahu anh, bir dinar buldu. Onu (hanımı) Fatıma radiyallahu anha'ya getirdi. Fatıma radiyallahu anha'da bu dinarın hükmünü (babası) Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den sordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle cevap verdi: “O dinar Aziz ve Celil olan Allah'ın (ihسان buyurduğu) rızıktır.” Sonra o dinarla alınan şeyden Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Ali radiyallahu anh ve Fatıma radiyallahu anha da yediler. Daha sonra, bir kadın yitirdiği dinarı aramaya geldi. Bunun üzerine Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Ali radiyallahu anh'a, “ya Ali (kadının) dinarını öde” buyurdu.

İZAH

Hadisin isnadında tanınmayan bir şahıs var.

Tenşüdü: Arar ve soruşturur, demektir.

١٧١٥ - عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ انْقَطَعَ دِينَارًا فَأَشْرَى بِهِ دَقِيقًا

فَعَزَّاهُ صَاحِبُ الدَّقِيقِ فَرَدَّ عَلَيْهِ الدِّينَارَ فَأَخَذَهُ عَلِيٌّ وَقَطَعَ مِنْهُ قِيرَاطَيْنِ

فَاشْتَرَى بِهِ لَحْمًا

1715 - Ali radiyallahu anh'dan:

Bir dinar buldu ve o dinar ile un satın aldı. Fakat onun sahibi Ali radiyallahu anh'ı tanıdı. Kendisine ikram için dinarı Ali'ye iade etti. Ali radiyallahu anh'da dinarı aldı ve ondan iki kırat kadarını ayırarak onunla da et satın aldı.

İZAH

Bu hadisi Bilâl bin Yahya el-Absî'nin, Ali radiyallahu anh'dan işitmesinde, düşünülecek noktalar vardır.

١٧١٦- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ دَخَلَ

عَلَى فاطمة وخسرو وحسين يتكبان فقال ما يكيههما قالت الجوع

فخرج علي فوجد ديناراً بالمسوق فجاء إلى فاطمة فأخبرها فقالت

لذهب إلى فلان اليهودي فخذ لنا دقيقاً فجاء اليهودي فاشتري به

فقال اليهودي أنت خشن هذا الذي يزعم أنه رسول الله قال نعم قل

فخذ دينارَكَ وذاك الدقيق فخرج علي حلى جاء به فاطمة فأخبرها

فقالت اذهب إلى فلان الجزار فخذ لنا بذرهم لحمًا فذهب فرهن

الدينار بذرهم لحم فجاء به فمضت ونصبت وخبرت وأرسلت

إلى أبيها فجاءهم فقالت يا رسول الله أذكر لك فإن رأيتك حلالاً

أكلناه وأكلت معنا من شأيه كذا وكذا، فقال: كلوا باسم الله فأكلوا

فبينما هم مكائهم إذا غلام يشهد الله والإسلام الدينار فأمر رسول

الله صلى الله عليه وسلم فدعي له فتسأله فقال سقطت يميني في

الشوق فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا عَلِيُّ اذْهَبْ إِلَى الْجَزَارِ

فَقُلْ لَهُ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَكَ أُرْسِلَ إِلَيَّ

بِالدَّيْنَارِ وَرِزْقِكَ عَلَيَّ فَأَرْسَلْ بِهِ فَلَقَعَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ إِلَيْهِ

1716 - Sehl bin Sa'd radiyallahu anh'dan:

Ali bin Ebû Talib radiyallahu anh (karısı) Fatıma'nın odasına girmişti, (oğulları) Hasan ve Hüseyin ağlıyorlardı. Ali radiyallahu anh bunları ağlatan sebep ne, dedi. Fatıma: Açlıktır, cevabını verdi. Ali radiyallahu anh hemen çıktı, çarşıda bir dinar buldu, onu karısı Fatıma radiyallahu anha'ya haber verdi. Fatıma radiyallahu anha ona, falan yahudiye git bize un satın al dedi, o da yahudiye geldi unu satın aldı. Yahudi ona, sen şu Peygamberim diyen zatın damadı mısın, dedi. Ali de evet, dedi. Yahudi, dinarını al un da senin dedi. Ali radiyallahu anh çıktı unu Fatıma'ya getirdi ve dinarın iade edildiğini haber verdi. Fatıma kocasına falan kasaba git, bir dirhemlik et al, dedi. O da kasaba geldi, o dinarı bir dirhem et karşılığında rehin bıraktı ve eti Fatıma'ya getirdi. Fatıma hamur yoğurdu, ekmek yaptı, babasına sallallahu aleyhi ve sellem haber gönderdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem kızına geldi. Fatıma radiyallahu anha, "Ey Allah'ın Rasûlü, sana olanı anlatayım. Eğer onu bize helâl sayarsan biz de sen de onu yeriz," dedi. Durum şöyle oldu diye olayı anlattı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, "Besmele çekin yeyin" buyurdu. Onlar da yediler, onlar daha orada iken, bir oğlan çocuğu Allah ve İslâm aşkına diye dinarını arıyordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem çocuğun kendisine çağrılmasını emretti, çocuğu çağırdılar. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem dinarı nerede düşürdüğünü sordu, çarşıda, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Ali radiyallahu anh'a, "Ey Ali, kasaba git ona Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem dinarı göndermeni istiyor. İki dirhemi o ödeyecek de" buyurdu. Kasab dinarı gönderdi, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de dinarı çocuğa iade etti.

İZAH

Hateni: Damat demektir.

١٧١٧- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ رَخِصَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْأَعْصَا وَالسُّوطِ وَالْحَبْلِ وَأَشْيَاءَ يُلْتَقِطُهَا الرَّجُلُ يَتَتَبَعُ بِهَا

1717 - Câbir bin Abdullah radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bize asa, kamçı ip ve buna benzeyen şeyleri bulup alanın bununla menfaatlenmesine izin verdi.

١٧١٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ضَالَّةُ

الْإِبِلِ الْمَكْتُومَةُ غَرَامَتُهَا وَمِثْلُهَا مَعَهَا

1718 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Kayıp deveyi saklayana, sakladığı deve ile bir deve daha verme cezası vardır” buyurdu.

İZAH

Deve büyük baş hayvan olduğu için kurt yiyemez, kendini doyurabilir. Onun için devenin diğer yitikler gibi alınması doğru değildir, onu bulup da saklayana ceza olarak bir deve daha vermesi yükletilir. Ahmed bin Hanbel'in görüşü de böyledir. (Meâlim-üs-Sünen, c.2, s. 273)

١٨١٩- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَفَّانَ الشَّيْبَنِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

لَهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ لُقْطَةِ الْحَاجِّ قَالَ أَخْبَرْتُ قَالَ ابْنُ وَهْبٍ يَنْهَى فِي

لُقْطَةِ الْحَاجِّ يَتْرُكُهَا حَتَّى يَجِدَهَا صَاحِبَهَا قَالَ ابْنُ وَهْبٍ عَنْ عَمْرِو

1719 - Abdurrahman bin Osman Teymî radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hacının yitiğini almaktan nehy etti.

Râvîlerden Ahmed bin Salih İbn-i Vehb'in şöyle dediğini bildirdi: Yani hacının malını bulan kimse ona dokunmaz onu olduğu yerde bırakır.

Nihayet sahibi gelip onu orada bulur.^[513]

١٧٢٠ - عَنِ الْمُنْزِيرِ بْنِ جَرِيرٍ قَالَ كُنْتُ مَعَ جَرِيرٍ بِالْبَوَازِجِ فَجَاءَهُ

الرَّاعِي بِالْبَقَرِ وَبِهَا بَقْرَةٌ لَيْسَتْ بِهَا فَقَالَ لَهُ جَرِيرٌ مَا هَذِهِ قَالَ لَحَقْتُ

بِالْبَقَرِ لَا تَدْرِي لِمَنْ هِيَ فَقَالَ جَرِيرٌ أَخْرِجُوهَا فَقَدْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ

ﷺ يَقُولُ لَا يَأْوِي الضَّالَّةُ إِلَّا هَالًا

1720 - Münzir bin Cerir radiyallahu anh'dan:

Ben Cerir'le birlikte Bevazic kasabasında bulunuyordum. (Babamın sığırlarını güden) Çoban sığır sürüsünü (yanımıza) getirdi. İçlerinde sürüye ait olmayan bir de inek vardı. Cerîr, “bu ne diye” sordu. Çoban sürüye karışmış kimindir bilmiyorum dedi. Cerir:

İneği sürüden çıkarınız. Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle dediğini işittim. “Yitik malı kendi malına ancak sapıklar karıştırır.” [\[514\]](#)

İZAH

Manda ve sığır da deve gibi kendini idare edebilir, yırtıcı hayvandan koruyabilir, ördek ve kaz gibi kuş cinsinden olan hayvanlar da sahrada iseler deve gibidir. Şehirde evini sapıtmışsa, zayi olma tehlikesi vardır, zaptedilip sahibi aranmalı, ilân edilmelidir.

[\[509\]](#). Buhâri, K. Lukata, b. İzâ ahbara Rabbe, n. 1196; Müslim, K. Lukata, n. 1723; Tirmizî, K. Ahkem, b. 35, n: 1374; Neseî, k. Zekât, s. 28

[\[510\]](#). Buhâri, K. Lukata, bâbu izâ câe sahibu-l-Lukata; Müslim, K. Lukata n. 7; Tirmizî, K. Ahkâm, b. 35, n. 1373; Neseî; İbn-i Mâce,

[\[511\]](#). Tirmizî, K. Buyu, b. 54, n. 1289; Neseî, İbn-i Mâce

[\[512\]](#). Tirmizî ve Neseî, İbn-i Mâce,

[\[513\]](#). Müslim, Neseî,

[\[514\]](#). Müslim, K. Lukata, b. Lukatatül-hac, n. 1725; İbn-i Mâce, K. Lukata, b. Dallâtül İbn-i, n. 2503

[509]. Buhâri, K. Lukata, b. İzâ ahbara Rabbe, n. 1196; Müslim, K. Lukata, n. 1723; Tirmizî, K. Ahkem, b. 35, n. 1374; Neseî, k. Zekât, s. 28

[510]. Buhâri, K. Lukata, bâbu izâ câe sahibu-l-Lukata; Müslim, K. Lukata n. 7; Tirmizî, K. Ahkâm, b. 35, n. 1373; Neseî; İbn-i Mâce,

[511]. Tirmizî, K. Buyu, b. 54, n. 1289; Neseî, İbn-i Mâce

[512]. Tirmizî ve Neseî, İbn-i Mâce,

[513]. Müslim, Neseî,

[514]. Müslim, K. Lukata, b. Lukatatül-hac, n. 1725; İbn-i Mâce, K. Lukata, b. Dallâtül İbn-i, n. 2503

Râvî diyor ki: Süveyd bin Gafele onu bir sene ilan et sözünü üç defa mı? yoksa bir defa mı dedi bilmiyorum.^[509]

“Yitik koyunu al, o ya senin ya kardeşinin veya kurdun nasibidir” buyurdu. O kimse, Ey Allah’ın Rasûlü, eğer bulunan yitik bir deve ise deyince Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem o kadar gazablandı ki; şakakları veya yüzü kıpkırmızı oldu ve “Yitik deveden sana ne? Çünkü onun sahibi gelene kadar, gezecek tabanı karnında su tulumu da vardır” buyurdu.^[510]

“Bir yitik herkesin gelip geçtiği umûmî yollarda veya bir çok hanenin bulunduğu bir köyde bulunmuşsa, onu bir sene ilân et, eğer sahibi gelirse onu sahibine ver. Sahibi çıkmazsa, o senindir. Harabelerde bulunan, definelerin beşte biri devlete, geri kalanı bulanadır” buyurdu.^[511]

“O, yitik hayvanı (sabihi) aramaya gelene kadar, muhafaza et” buyurdu.^[512]

Râvîlerden Ahmed bin Salih İbn-i Vehb’in şöyle dediğini bildirdi: Yani hacının malını bulan kimse ona dokunmaz onu olduğu yerde bırakır. Nihayet sahibi gelip onu orada bulur.^[513]

İneği sürüden çıkarınız. Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle dediğini işittim. “Yitik malı kendi malına ancak sapıklar karıştırır.”^[514]

كِتَابُ الْمَنَاسِكِ - KİTÂBU'L-
MENÂSİKHAC BÖLÜMÜ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَابُ الْمَنَاسِكِ

1 - HACC-IN FARÎZALARI

١٧٢١- عَنْ إِبْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ الْأَنْزَلَ بْنَ عَابِسٍ سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ الْحَجُّ فِي كُلِّ سَنَةٍ أَوْ مَرَّةٍ وَاحِدَةً قَالَ

بَلْ مَرَّةٍ وَاحِدَةً فَمَنْ زَادَ فَهُوَ تَطَوُّعٌ

1721 - İbn-i Abbas radıyallahu anh'dan:

Akra bin Hâbis radıyallahu anh Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e, "Ey Allah'ın Rasûlü, hac her sene mi farz, yoksa (ömürde) bir defa mı, diye sordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

"Bir defadır. Kim birden fazla yaparsa, o nafiledir," cevabını verdi. [\[515\]](#)

İZAH

Müslim ve Neseî de Ebû Hüreyre'den rivâyet edildiğine göre; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir gün hutbede, "Ey nâs! Allah size haccı farz kıldı, haccedin" buyurdu. Birisi her sene mi, ey Allah'ın Rasûlü dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sükût etti, adam üç defa tekrarladı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, "Eğer ben evet, her sene farz deseydim size her yıl hac farz olacaktı ve siz de takat getiremeyecektiniz" buyurdu.

Emrin tekrârı icâb etmediğinden, ömürde bir defa îfâ ile bu farz yerini bulmuş oluyor.

Hac mevsimi, haccın şartıdır. Kâbe'de haccın sebebidir. Haccın sebebi olan Kâbe tekerrür etmediği için, hac farızası da tekerrür etmez. Namazların zarfı olan vakitler tekerrür ettiği için namazların farziyeti de tekerrür eder.

١٧٢٢- عَنْ ابْنِ أَبِي وَاقِدٍ الثَّمِينِيِّ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لِأَزْوَاجِهِ فِي حُجَّةِ الْوَدَاعِ هَذِهِ ثُمَّ ظَهَرَ الْخُطْبُ

1722 - Ebû Vâkîd el-Leys radiyallahu anh'ın oğlundan:

Ben, Haccetü'l-Veda'da, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ailelerine, "Bu Hacdən sonra (sizler için hasırların üstleri vardır" buyurduğunu işittim, dedi.

İZAH

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bu hadis-i şerifi ile kadınlarının evlerinden çıkamayacaklarına, vefatının yaklaşmasına işaret buyuruyor.

2 - KADINLARIN MAHREMSİZ HAC ETMESİ

١٧٢٣- أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَجُوزُ لِمَرْأَةٍ مُسْلِمَةٍ تُسَافِرُ غَيْرَ لَيْلَةٍ إِلَّا وَمَعَهَا رَجُلٌ ذُو حُرْمَةٍ مِنْهَا

1723 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, "Hiçbir Müslüman kadına yanında kendisine nikahı düşmeyen bir adam bulunmaksızın, bir gecelik yola çıkması helal değildir" buyurdu. [516]

١٧٢٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا

يَجُوزُ لِمَرْأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ تُسَافِرَ يَوْمًا وَلَيْلَةً فَذَكَرَ مِنْهَا

1724 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan, rivâyete göre, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, "Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kadına, (mahremsiz) bir gün ve bir gecelik yola çıkması helâl değildir" buyurdu. "Evvelki hadisin manâsını zikretti." [517]

١٧٢٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فَذَكَرَ نَحْوَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ بَرِيدًا

1725 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu diye aynen önceki rivâyeti nakletti, şu kadar ki bu rivâyette, “Allah’a ve ahiret gününe inanan bir kadının (bir beritlik yola) mahremsiz gitmesi helâl olmaz” dedi.

İZAH

Bir mil, dört bin adım, bir fersah oniki bin adım, berid ise kırksekiz bin adımdır. Bugünkü ölçülere göre İngiliz mili 1855 metredir. Fersah, yaklaşık olarak 5 km.’dir. Berid ise yirmi Km.’dir.

١٧٢٦- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ لَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ تُسَافِرَ سَفَرًا فَرَقًا

ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فَصَاعِدًا إِلَّا وَمَعَهَا أَبُوهَا أَوْ أَخُوهَا أَوْ زَوْجُهَا أَوْ لَيْثُهَا أَوْ

ذُو مَحْرَمٍ مِنْهَا

1726 - Ebû Saîd radiyallahu anh'dan:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “Allah’a ve ahiret gününe inanan bir kadın için üç günlük veya daha fazla mesafeye sefer etmesi helâl değildir. Ancak yanında babası veya kardeşi, kocası, oğlu ve yahutta kendine nikâhı haram olanlardan biri ile sefer edebilir” buyurdu.^[518]

١٧٢٧- عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تُسَافِرُ

الْمَرْأَةُ ثَلَاثًا إِلَّا وَمَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ

1727 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “Kadın berâberinde bir mahrem bulunmadıkça üç (günlük) sefere çıkmasın” buyurdu.^[519]

١٧٢٨- عَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ كَانَ يَرْدِفُ مَوْلَاةً لَهُ يَقَالُ لَهَا صَغِيرَةٌ

تُسَافِرُ مَعَهُ إِلَى مَكَّةَ

1728 - Nâfi radıyallahu anh'dan:

İbn-i Ömer radıyallahu anh Safiyye diye anılan azadlı cariyesini tergisine alır, Safiyye de onunla Mekke'ye sefer ederdi. [\[520\]](#)

İZAH

Kadınların mahremleri olmadıkça kendi başlarına hacca gitmeleri farz değildir. Eğer yanlarında gidecek mahremi var, onun da yol masrafını çekebilecekse berâberce hacca gider gelirler. Böyle bir yakını olmayan kadına hacc-ın edâsı farz değildir. Ahmed İbn-i Hanbel ve İmam Azam'ın mezhepleri de böyledir. İmam Mâlik'se, eğer kadınlar cemaat halinde giderlerse, erkeklerden mahremi olmasa dahi gidebilirler, diyor. İmam Şâfiî ise, kadının yanında kendisine güvenilir hür bir kadın olursa, onunla da hacca gidebilir, diyor. Delilleri Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz'le hac hususunda gücün neye yetmesi lazımdır diye sorulmuş, Peygamber Efendimiz de, azık ve vasıtaya diye cevap vermiş. Bunun için kadın azık ve vasıta bulursa hac etmesi farz diyor, kadınların mahremsiz sefere çıkmasını nehyeden hadis-i şerif ise nafile seferlere aiddir. Farz olan sefere şumûlü yoktur, diyorlar. Şâfiî mezhebinde bulunan ilim adamları zengin olan kadına hacc-ın farz olmasını ve kadının sefere çıkabilmesini, dâr-ı harpte iman eden kadına benzetiyorlar. Kâfire bir kadın dâr-ı harpte iman edip Müslüman olsa, mahremsiz olarak İslâm yurduna hicret eder.

Müslüman olan esir kadın, kâfirlerin elinden kurtulabilirse mahremsiz İslâm yurduna kaçar, hac da farz bir sefer olduğuna göre mahremsiz ona da gidebilir diyorlar.

İmam Azam'a göre kadının hac etmek için bir kimsenin taht-ı nikâhına girmesi ve böylece haccı kendine farz kılması da gerekmez. (Maâlim-üs-Sünen, c.2, s. 277)

3 - İSLAMDA HAC YAPMAMAK VE EVLENMEMEK YOKTUR.

١٧٢٩- عَنْ إِبْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

لَا ضُرُورَةَ فِي الْإِسْلَامِ

1729 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “İslâmda hacca gitmemek ve (gücü yettiği halde evlenmemek) yoktur” buyurdu.

İZAH

İsnadında Amr bin Atâ bulunduğu için hadis imamlarından bazıları zayıftır, diyorlar.

Sarure: Bu kelimenin iki manâsı vardır. Birincisi, hacca gücü yettiği halde hac etmemek. İkincisi, evlenmeye gücü yettiği halde evlenmemektir.

Hacca gücü yetip hac etmemek farzı terkdir, evlenmemekse yerine göre farzı, yerine göre sünneti terkdir.

Her ikisi de doğru değildir, evlenmeyip bekâr gezmenin diğer ismi de ruhbaniyet ki, hıristiyan papazlarının âdetidir. İslâmda ruhbaniyet de yoktur.

4 - HAC İÇİN AZIK TEMİN ETMEK

١٧٣٠ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كَانُوا يَحْجُونَ وَلَا يَتَزَوَّدُونَ قَالَ أَبُو

مَسْعُودٍ كَانَ أَهْلُ الْيَمَنِ أَوْ نَاسٌ مِنْ أَهْلِ الْيَمَنِ يَحْجُونَ وَلَا يَتَزَوَّدُونَ

وَيَقُولُونَ نَحْنُ الْمُتَزَوِّدُونَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ ﴿وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ

التَّقْوَى﴾ [البقرة: ١٩٧] الْآيَةَ

1730 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan:

(Müslüman kabilelerden bazıları) azık (sarf edecek harçlık) almadan hacca gidiyorlardı.

(İbn-i Abbas'tan naklen) şunları söyledi.

Yemen halkı veya Yemenlilerden bazı kimseler azıksız hacca gidiyorlar ve “biz Allah’a tevekkül edenleriz,” diyorlardı. Sübhan olan Allah’ü Teâlâ, meâlen “Azık hazırlayınız, azıkların hayırlısı takva azığıdır” ayetini indirdi. (Bakara s. 197. ayet)^[521]

İZAH

Zad: Azık demektir.

Tezevvüd: Azık hazırlamak demektir. Yolda vasıtaya verilecek paradan toprak bastı parasına kadar hepsi buna dahildir. Harçlıksız çıkıp yolda ona buna yük olmak, o mukaddes yolun kadr ü kıymetini haleldâr eder.

Bu ayet-i kerime Bakara suresi ayet 197. Tamamı “Hac muayyen aylarda yapılır. Kime hac aylarında hac farz olmuşsa hac esnasında cima, fasıklık ve münakaşa yoktur, siz hayır namına ne işlerseniz Allah onu bilir, azık hazırlayın, azıkların en hayırlısı takva azığıdır. Ey akıl sahipleri benden korkunuz.”

5 - HACDA TİCARET YAPMAK

١٧٣١ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَرَأَ هَذِهِ آيَةَ هَٰذَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ

جُنَاحٌ لَّنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ ﴿البقرة: ١٩٨﴾ قَالَ كَانُوا لَا يَتَجَرَّوْنَ

بِئْسَى قَامِرُوا بِالتَّجَارَةِ إِذَا أَقَامُوا مِنْ عَزَلَتِ

1731 - Abdullah bin Abbas radiyallahu anh’dan:

Şu ayet-i kerimeyi okudu, “Hac esnasında ticaretle Rabbınızın fazlu kereminden taleb etmeniz size bir vebâl yoktur.” Müslümanlar hac esnasında Mina’da alış veriş yapmıyorlardı, Arafat’tan Mina’ya dönüşte ticaret yapmalarına izin verildi.^[522]

İZAH

Hadisin isnadında Yezid bin Ebû Ziyad var. Hadis imamlarından çokları onun isnadını sağlam görmemişlerdir.

6 - HACCI İFÂDA ACELE ETMEK

١٧٣٢ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مَنْ أَرَادَ الْحَجَّ فَلْيَتَعَجَّلْ

1732- İbn-i Abbas radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem;

“Kim hac etmek murad ederse acele etsin” buyurdu. [\[523\]](#)

İZAH

Haccın vakti bir bakıma geniş vakte bir cihetten miyare benzediğinden müşkildir. Bunun için Ebû Hanife, İmam Mâlik, İmam Ahmed bin Hanbel hac ilk farz olduğu sene yapılması farzdır diyorlar. Evcez ismindeki kitapta Ebû Yusuf'un da bu görüşte olduğu yazılıdır. İmam Şâfiî, İmam Muhammed, Hac bir kimsenin hacca ilk gücünün yettiği sene hac etmesi farz değildir. Sonraki senelerde de yapabilir. Ancak hac etmeden vefat ederse borçlu ölür diyor. Bir rivâyete göre Ebû Yusuf'un da hacc-ın edasının ilk farz olduğu yılda hemen yapılmasının farz olmadığı görüşünde olduğu rivâyet edilmektedir. (Bezlül Mechud cild 8. s. 212-213.) İlk farz olduğunda yapmak ihtiyat olur çünkü gelecek yıllara erişip erişemeyeceğimiz belli değil. Yetişsek bile sihatimizin durumu değişebilir.

Haccın vakti: Bir cihetten geniş vakte (ki zarfa) bir cihetten miyare benzediğinden vakti müşkildir, bunun için İmam Muhammed, hac ömür içinde istenilen zamanda yapılır. İlk farz oluşunda yapmak farz değildir, ancak ilk farz olduğunda hac etmeyen kimse edâ etmeden ölürse günahkâr olur, diyor. İmam Ebû Yusuf hacc-ın ilk iktidar senesinde yapılması icabeder, şu kadar var ki ilk sene yapmayıp sonraki senelerden birinde hac etmiş olsa yine edâ sayılır, diyor.

7 - HAC YOLCULUĞUNDA HAYVANINI KİRAYA VERMEK

١٧٣٣- أَبُو أُمَامَةَ الشَّيْبِيُّ قَالَ كُنْتُ رَجُلًا أُكْزِي فِي هَذَا الْوَجْهِ
وَكَانَ نَاسٌ يَقُولُونَ لِي إِنَّهُ لَيْسَ لَكَ حَجٌّ فَلَقِيتُ ابْنَ عُمَرَ فَقُلْتُ يَا أَبَا
عَبْدِ الرَّحْمَنِ إِنِّي رَجُلٌ أُكْزِي فِي هَذَا الْوَجْهِ وَإِنْ نَاسٌ يَقُولُونَ لِي إِنَّهُ
لَيْسَ لَكَ حَجٌّ فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ أَلَيْسَ تُحْرِمُ وَتُتَلِّبِي وَتَطُوفُ بِالْبَيْتِ وَتُفِيضُ
مِنْ عَرَفَاتٍ وَتَزِمِي الْجِمَارَ قَالَ قُلْتُ بَلَى قَالَ فَإِنْ لَكَ حَجٌّ جَاءَ رَجُلٌ
إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلَهُ عَنْ مِثْلِ مَا سَأَلْتَنِي عَنْهُ فَسَكَتَ
عَنْهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَجِبْهُ حَتَّى نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ
﴿لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ﴾ فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَرَأَ عَلَيْهِ هَذِهِ الْآيَةَ وَقَالَ لَكَ حَجٌّ

1733 - Ebû Ümâme et-Teymî radiyallahu anh'dan:

Ben hac yolunda (hacılara binek hayvanlarını) kiraya veren bir kimseydim, halk bana: “Senin hacc-ın olmuyor çünkü sen hac esnasında aldığın ücretle ticaret yapıyorsun” diyorlardı.

İbn-i Ömer’e rastlamıştım. Ona Ey Ebû Abdurrahman ben hac yolunda (binek hayvanlarını hacılara) kiraya veren bir adamım. Halk bana senin hacc-ın olmuyor diyorlar (ne buyurursunuz) dedim.

İbn-i Ömer, ihramlanıp telbiye okumuyormusun? Kâbe’yi tavaf edip Arafat’ta vakfeden sonra inip Mina’da cemreleri atmıyor musun? dedi Ben: Evet dedim. İbn-i Ömer: Senin hacc-ın haktır.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e bir adam geldi, aynen senin bana sorduğun gibi ona sordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sustu, cevap vermedi. Bunun üzerine şu ayet indi: “Hac esnasında Rabbinizin fazlu kereminden talep etmeniz size bir vebal yoktur.” Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona birini gönderdi, bu ayeti soru soran şahsa okudu. “Senin hacc-ın makbuldur” dedi. (Bakara sûresi 198’inci ayet)

İZAH

Bu hadis-i şerif hac seferî düzenleyen ve bu yolda para alanların aldıklarının helâl bu vesile ile yaptıkları hacc-ın da sahih olacağına delildir.

١٧٣٤- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّاسَ فِي أَوَّلِ الْحَجِّ كَانُوا

يَتْبَاعُونَ بَيْتِي وَعَرَفَةَ وَسُوقَ ذِي الْحِجَاذِ وَمَوَاسِمَ الْحَجِّ فَخَالُوا الْبَيْعَ

وَهُمْ حُرْمٌ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ هَوَاتِسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحَ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ

رَبِّكُمْ ﴿فِي مَوَاسِمِ الْحَجِّ﴾ قُلْتُ فَحَدَّثَنِي عَبْدُ بْنُ عُثَيْمٍ أَنَّهُ كَانَ يَمْرُؤُهُمَا

فِي الْمُضْحَفِ

1734 - Abdullah bin Abbas radiyallahu anh'dan:

Nâs hacc-ın ilk zamanlarında Mina'da, Arafat'ta Zülmecâz panayırında ve hac mevsimlerinde alış veriş yaparlardı. İhramlı iken alış veriş yapmaktan (mahzuru olur diye) korktular. Sübhan olan Allah Teâlâ meâlen, “Hac mevsiminde rabbınızın fazlu kereminden taleb etmenizde size bir vebal yoktur.” (Bakara 198) ayetini indirdi.

Atâ bin Ebî Rabah diyor ki: Ubeyd bin Umeyr bana İbn-i Abbas'ın “hac mevsiminde” kısmını mushafdan okuduğunu haber verdi.

İZAH

“Mevsim-i hac” ibaresi, şaz kıraatlardan olup Kur'an'dan sayılıyor. İbn-i Abbas bu ayeti okurken bimevsimil hac” cümlesini de okurdu.

١٧٣٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّاسَ فِي أَوَّلِي مَا كَانَ الْحَجُّ

كَانُوا يَبْتَاعُونَ فَلَاكَزَ مَعْنَاهُ إِلَّا قَوْلَهُ «مَوَاسِمِ الْحَجِّ»

1735 - Abdullah bin Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

“İnsanlar hacc-ın ilk zamanlarında alış veriş yaparlardı.” Râvî Ahmed bin Salih önceki hadisin manasını (en son kelimesini teşkil eder) “mevsîmü'l-

hac” (hac mevsimleri)’ne kadar nakletmiştir.

8 - ÇOCUĞUN HACCI

١٧٣٦- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بِالرُّوحَاءِ فَلَقِي رَكْبًا فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ قَالَ مَنْ الْقَوْمُ؟ فَقَالُوا الْمُسْلِمُونَ فَقَالُوا

نَحْنُ أَنْتُمْ قَالُوا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَفَزِعَتْ امْرَأَةٌ فَأَخْلَعَتْ

بَعْضُ صَبِيٍّ فَأَخْرَجَتْهُ مِنْ مِحْفَتِهَا قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ لِهَذَا حَيْجٌ قَالَ

نَعَمْ وَلَكِ أَجْرٌ

1736 - İbn-i Abbas radiyallahu anh’dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Ravha’da idi, orada bir kervana rastgeldi ve onlara selâm verdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Bu cemaat kimdir” buyurdu. Kervandakiler Müslümanlar diye cevap verdiler. Kervandakiler:

Siz kimsiniz, dediler. Efendimiz’in yanındakiler:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem dediler. Bir kadın hemen telaşla bir çocuğun pazusundan tutarak onu bindiği mahfeden çıkardı ve ey Allah’ın Rasûlü:

Şu sabinin hacc-ı olur mu, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Evet olur, senin için de mükâfat vardır” buyurdu. [\[524\]](#)

İZAH

Mehiffe: Kadınlara mahsus, onların binmesi için develere yükletilen sandık biçiminde bir şeydir, ona mahfe derler.

Sabiye hac farz değildir. Hac ederse onun için nafile olur. Anne ve baba ondan mükâfat görür.

Ravha; Mekke ve Medine arasında bir yerin adıdır.

9 - MİKATLAR BAHSİ

١٧٣٧- عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: وَقَّتَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ ذَا الْخَلِيفَةِ وَلِأَهْلِ الشَّامِ الْجُمُعَةَ وَلِأَهْلِ نَجْدٍ قُرْنَ وَيَلْعَنِي

أَنَّهُ وَقَّتَ لِأَهْلِ الْيَمَنِ يَلْعَنُ

1737 - İbn-i Ömer Radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Medinelilere Zülhuleyfe'yi, Şamlılara Cuhfe'yi, Necidlilere Karn'ı, bana gelen habere göre Yemenlilere de Yelemlem'i Mikat olarak tayin etti. [525]

İZAH

Mikat: Hacca giden hacıların ihram giyinmelerine sınır teşkil eden yerlerdir. Hac ve umre niyyeti ile mikata varanlar, mikattan içeriye ihramsız giremezler. Hatta mikatlar dışında olanlar ticaret niyetiyle Mekke'ye gidecek olsalar yine mikat yerinde ihrama girer, Mekke'ye varınca evvelâ Kâbe'yi tavaf eder ve böylece Kâbe'nin hürmet ve şerefini muhafaza etmiş olurlar.

Medine'den geçenler Zülhuleyfe'de, Şam'dan doğru gidenler Cuhfe'de, Necidliler Karn mevkiinde, Yemenliler de Yelemlem'de, Iraklılar Zat-i ırkta ihrama girerler.

Bu milletlerin hepsi kendi mikatından girmeye mecbur zannedilmemeli, meselâ: Şamlılar, Iraklılar, Yemenliler hepsi Medine'de toplanıp sonra Kâbe'ye gidecek olsalar hepsi Medine'nin mikatı olan Zülhuleyfe'den ihrama girerler. Mekkeliler ise Mekke'nin içinde ihrama girerler. Ancak Mekkeliler umre yapacaklarsa o zaman Mekke'yi çevreleyen harem hudutlarından biri dışına çıkar, oradan ihramlanır ve sonra umre yapar. Çünkü Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Kayınbiraderi Hz. Abdurrahman'a; "Aişe'yi en yakın harem hududu olan Ten'im'e götür ve oradan ihrama girsin" buyurdu. Aişe Ten'im'de ihrama girdi.

١٧٣٨ - عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَعَنْ ابْنِ

طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَا وَقَّتْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَعْنَاهُ

وَقَالَ أَحَدُهُمَا وَلِلْأَهْلِ الْيَتِيمِ يَتَلَسَّمُ وَقَالَ أَحَدُهُمَا أَلْتَلَمَّ قَالَ فَهَرُ لَهُمْ

وَلِئِنْ أَتَى عَلَيْهِمْ مِنْ غَيْرِ أَهْلِهِمْ بِمَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ وَمَنْ

كَانَ دُونَ ذَلِكَ قَالَ ابْنُ طَاوُسٍ مِنْ حَيْثُ أُنْشِأَ قَالَ وَكَذَلِكَ حَتَّى أَهْلُ

مَكَّةَ يُهْلَوْنَ مِنْهَا

1738 - Amr bin Dinar Tavûs'tan o da ibn Abbas'tan; Abdullah bin Tavûs ise Tavûs'tan naklen Rasûlullah Mikat tayin etti dediler ve önceki hadisin manasını rivâyet ettiler. Bunlardan biri Yemenlilerin mikatı Yelemlem, öbürü ise Elemllem dedi. Bu iki râvînin ifadelerine göre Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “O mikatlar bu beldeler halkından olmadığı halde hac ve umre etmek niyetiyle bu mikatlara gelenlerin mikatıdır.” İbn-i Tavus rivâyetinde bu kimseler ihrama bulundukları yerden girerler. Mekkeliler’de böyle, Mekke’den Telbiye’ye başlarlar.[\[526\]](#)

İZAH

Yelemlem’in, Elemllem şeklinde de kullanıldığı varmış. Mikat içerisinde olanların ihramı da bu mikatlardan başlayacağı bildirilmiş ise de, İbn-i Tavus’un rivâyetinde bulundukları yerden ihrama girecekleri açıklanmıştır.

Hanefî imamları da mikat içerisinde olanların bulundukları yerden ihrama gireceklerini hatta hıllın sonu, haremin başlangıcına kadar ihramı tehir edebileceklerini, Mekkelilerin ise ihramı Mekke’de giyindikleri gibi haremin sonu hıllın başlangıcına kadar da tehir edebileceklerini söylemişlerdir.

١٧٣٩ - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ وَقَّتْ لِلْأَهْلِ الْعِزَاقِ ذَاتَ عِزْقٍ

1739 - Aişe radiyallahu anha: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: Iraklılar için Zat-i ırk’ı mikat olarak tayin etti, dedi.

١٧٤٠- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: وَقَّتْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ لِأَهْلِ الْمَشْرِقِ الْعَقِيقَ.

1740 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, meşrik halkı için, Akîk'ı mikat olarak tayin etti.

İZAH

Tirmizî bu hadisi de rivâyet etti. Tirmizî hadisi Hasendir, diyor. Münziri isnadında Yezid bin Ebû Ziyad var. Onun için zayıftır diyor.

١٧٤١- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهَا سَمِعَتْ

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ أَهْلُ بِحَجَّةٍ أَوْ عُذْرَةٍ مِنَ الْمَسْجِدِ

الْأَقْصَى إِلَى الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ أَوْ وَجِبَتْ

لَهُ الْجَنَّةُ شَكَ عَبْدُ اللَّهِ أَيُّهُمَا قَالَ،

قَالَ أَبُو دَاوُدَ يَرْحَمُ اللَّهُ وَكَيْفَا أَحْرَمَ مِنْ بَيْتِ الْمَقْدِسِ يَعْنِي إِلَى مَكَّةَ

1741 - Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ailesi Ümmü Seleme radiyallahu anha'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in, “Kim Mescid-i Aksâ'dan hac veya umre niyeti ile telbiyeye başlar Mescid-i Haram'a kadar devam ederse geçmiş günahları ve gelecekte (hataen) işleyecekleri mağfiret edilir. Veya onun için cennet vâcip olur,” dediğini işittim. Râvîlerden Abdullah (bin Yuhannes) hangisini müjdelediğinde şüphe etti.

Ebû Dâvud dedi ki: Allah Vekî'e rahmet etsin. Beytü'l-Makdis'ten ihrama girdi. Yani Mekke'ye kadar ihramda kaldı.

١٧٤٢- أَنَّ الْحَارِثَ بْنَ عَظْرَةَ الشَّهْبَنِي حَدَّثَهُ قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ بِجَنَى أَوْ بِعَرْفَاتٍ وَقَدْ أَطْلَفَ بِهِ النَّاسَ

قَالَ تَسْبِيحُ الْأَعْرَابِ فَإِذَا رَأَوْا وَجْهَهُ قَالُوا هَذَا وَجْهُ مُبَارَكٍ قَالَ وَوَقْتُ

ذَاتِ حِزْقٍ لِأَهْلِ الْعِرَاقِ

1742 - Haris bin Amr Sehmi radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Mina'da veya Arafat'ta iken yanına geldim. Nâs etrafını kuşatmışlardı. Bedevîler geliyor onun yüzünü gördüklerinde: “Bu yüz mübarek bir yüzdür” diyorlardı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Zat-ı ırkı, Irak halkı için mikat tayin etti.

10 - ÂDETLİ KADININ HAC İÇİN TELBİYE YAPMASI (İHRAMA GİRMESİ)

١٧٤٢- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: تَقِيْتُ أَسْمَاءَ بِنْتُ عُمَيْسٍ بِمَعْمَدِ بْنِ

أَبِي بَكْرٍ بِالشَّجَرَةِ فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا بِكُرٍ أَنْ

تَغْتَسِلَ فَتَهْلُ

1743 - Aişe radiyallahu anha'dan:

Esmâ bint-i Umeys (Zülhuleyfe'de) ağacın altında Muhammed bin Ebî Bekr'i doğurdu da, Ebû Bekir'de Esmâ'nın yıkanmasını ve telbiyede bulunmasını istedi.

İZAH

Esmâ bint-i Umeys Ebû Bekir es-Sıddık'ın hanımlarından biridir.

Şecere: Ağaç demektir. Zülhuleyfe'de bir ağaç adıdır. Sonradan bu ağacın çok bittiği ve Medinelilerin mikatına isim olarak kaldığı rivâyet edilmiştir. Müslim'in bir rivâyetine göre Esmâ çocuğunu Zülhuleyfe'de dünyaya getirmişti. Öyle ise şecereden maksat: Zülhuleyfe'dir. Yine Müslim diğer bir rivâyetinde Beyda'da dünyaya getirmişti dedi. Beydâ ve Zülhuleyfe birbirlerine yakındırlar.

١٧٤٤- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

الْحَائِضُ وَالنَّفَسَاءُ إِذَا أَتَتَا عَلَى الْوَقْتِ تَغْتَسِلَانِ وَتُحْرِمَانِ وَتَقْضِيَانِ

الْمَنَاسِكَ كُلَّهَا غَيْرَ الطَّوَافِ بِالْبَيْتِ،

قَالَ أَبُو مَعْمَرٍ فِي حَدِيثِهِ حَتَّى تَطْهُرَ وَلَمْ يَذْكُرْ ابْنَ عِيسَى عَنِ ابْنِ

زُجَيْجَةَ قَالَ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَلَمْ يَقُلْ ابْنُ عِيسَى كُلَّهَا قَالَ

الْمَنَاسِكَ إِلَّا الطَّوَافَ بِالْبَيْتِ

1744 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan:

Hayız ve nüfesâ olan kadınlar, mikata geldiklerinde yıkanır, ihramlarını giyinirler. Kâbe'yi tavaftan başka (haccın) bütün menâsikini ifâ ederler.

Ebû Mamer rivâyet ettiği hadiste:

Temizlenene kadar, dedi. İbn-i İsa, İkrime ve Mücahid'i zikretmedi. Atâ ve İbn-i Abbas'tan rivâyette İbn-i İsa "hepsini" cümlesini söylemedi.

"Menasiki ifâ eder, Kâbe'yi tavaf müstesna" dedi.

İZAH

Bu hadisi Tirmizî de rivâyet etti. Hayız ve nifas halinde olan kadınlar mikata gelişlerinde gusleder, ihrama girer. Hacc-ın bütün menâsikini ifâ eder, yalnız tavafı tehir ederler. Ancak bir kadın Türkiye gibi uzak bir yerden hacca gitmiş tam hac menâsikini ifâ ederken çocuk dünyaya getirmiş olursa arkadaşları dönecek, kocası veya diğer mahreminden kim varsa sıhhî veya maddi bakımdan kadının nifas hali bitene kadar duracak imkâna sahip değilse, böyle bir kadın farz olan tavafı yapıp, hacı olabilmek için yıkanır.

Alt tarafına bir şey bağlar. Allah'tan af ister ve tavafını yapar. Kirli olarak tavaf yaptığı için de deve veya sığır kurban eder. Eğer hacc-ı kırana niyet etmişse iki deve veya iki sığır kurban eder. Memleketine döner.

Şâfiî'ye göre taharetsiz namaz sahih olmadığı gibi tavaf da sahih olmaz, kurbanla bu vazife yerini bulmuş olmaz. İadesi şarttır, der. Ama birkaç gün

Mekke’de beklemekle temizlenebilecekse, o halde tavaf yapmaz, muklaka bekler. (Mealimü’s-Sünen c. 2, s. 286)

11 - İHRAMA GİRERKEN KOKU SÜRÜNMEK

١٧١٥- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُنْتُ أُطِيبُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ لِإِحْرَامِهِ قَبْلَ أَنْ يُحْرِمَ وَلَا يَخْلُلُهُ قَبْلَ أَنْ يَطُوفَ بِالْبَيْتِ

1745 - Aişe radıyallahu anha’dan:

Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’i, ihramını giyinmeden önce ihrama (hazırlamak) için, bir de Kâbe’yi (ziyaret) tavafı etmeden önce ihramdan çıkması için kokulardım. [\[527\]](#)

İZAH

İhrama girmeden önce yıkanıp koku sürünmek ihramın ön sünnetlerindendir. İhramlı iken kokulanmaksa haramdır, ceza lâzımdır.

Bayramın birinci günü Mina’da Cemre-i Akabe’den sonra eğer hacc-ı kıran veya temettü yapıyorsa kurban keser, tıraş olur. Farz olan ziyaret tavafını yapmadan elbise giyinebilir, koku sürünebilir, ailesine yakın olmaktan başka ihramla haram olan her şey kendisine helâl olur. İşte Hz. Aişe Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemi farz tavaftan önce kokulamıştı.

١٧١٦- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كُنْتُ أَنْظُرُ إِلَى وَبَيعِ الْجَسَدِ فِي مَرْقِ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُحْرِمٌ

1746 - Aişe radıyallahu anha’dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in ihramlı iken saç ayırımındaki miskin parlaklığını (şu anda) sanki görüyor gibiyim. [\[528\]](#)

İZAH

Vebis: Parlaklık, beyazlık demektir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz'in saç ayırımında kalan miskin beyazlığı ihrama girmeden önceki kullandığı miskin eseri idi. Önceden kullanılan miskin eserin ihramdan sonra devamı mahzurlu değildir, ekseri sahabenin mezhebi budur.

Şâfiî, Ahmed bin Hanbel'in mezhebi de budur. İmam Mâlik ise ihramlının kokulu olması mekruhtur, diyor. Ebû Hanife'ye göre; "İhramdan önce sürülen kokunun eseri bir uzuvda kalırsa ihramdan sonra oğuşturularak veya ele sürülüp diğer uzuvlara dağıtılırsa ceza lâzımdır," diyor. (Mealimüs-Sünen)

12 - SAÇLARI YAPIŞTIRMAK

١٧٤٧- عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَهْلُ مُلْبِدًا

1747 - Salim bin Abdullah radiyallahu anh'dan, o da babasından:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem saçlarını yapıştıran bir madde ile birbirine yapıştırmış olarak yüksek sesle telbiye yaptığını gördüm. [\[529\]](#)

İZAH

İhlal: Telbiyede sesi yükseltmek

Telbit: İhramda çok kalacak kimselerin toz, kum girmemesi için saçlarını yapışkan bir madde ile birbirine yapıştırıp, keçeletmesidir. Bu mesele erkeklerden saç uzun olanları ilgilendirir. Kadınların baş örtüsü olduğu için toz ve kum onların saç ile mevzû bahis değildir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem saç yapıştırıcı olarak kullandığı madde bazı nüshalarda Asel (Bal) bazı nüshalarda da Gasel diye geçmiştir. Gasel, Hatmi gibi kiri gideren eğer yıkamadan bırakılırsa saç keçeletiren maddedir.

١٧٤٨- عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَبَّى رَأْسَهُ بِالْعَمَلِ

1748 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem başının saçını balla birbirine yapıştırdı.

13 - HACDA KESİLEN KURBAN

١٧٤٩- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخَذَ

عَامَ الْحَدِيثَةِ فِي هَذَانَا رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَمَلًا كَانَ

لَأَبِي جَهْلٍ فِي رَأْسِهِ بُرَّةٌ فِضَّةٌ قَالَ ابْنُ مِنْهَالٍ بُرَّةٌ مِنْ فَعَبٍ زَادَ التَّنْزِيلُ

يُعِظُ بِذَلِكَ الْمُشْرِكِينَ

1749 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan:

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Hudeybiye senesinde hedy (kurbanlık) gönderdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hedylerin içerisinde, başında gümüşten bir halka bulunan Ebû Cehil'in erkek devesi de vardı. İbn-i Minhal (Gümüşten bir halka yerine) altından bir halka vardı, dedi.

Nüfeylî: (şunu) ziyâde etti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bu deve ile müşrikleri kızdırdı.

İZAH

Hedy: Boynuna nal asılıp, yan tarafı işaretlenen kurbanlığa verilen isimdir.

Büre: Halka demektir.

Ebû Cehil, Bedir'de öldürülmüş, devesi Müslümanlara ganimet olarak kalmıştı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in elinde o deveyi görünce müşrikler kızıyorlardı. Müşriklerin kızmamaları için Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, o deveyi hedyin arasına katmıştı. Bu hadis-i şerife göre erkek develerden de hedy câiz olduğu anlaşılıyor. İbn-i Ömer erkek deveden gönderilecek hedyi kerih görür, yalnız develerin dişilerinden hedyi câiz görürdü.

14 - SIĞIRIN HEDYİ (HACDA KURBAN EDİLMESİ)

۱۷۵۰ - عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَبَرَ عَنْ آلِ مُحَمَّدٍ فِي حَبْجَةِ الْوَدَاعِ بَقَرَةً وَاحِدَةً

1750 - Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ailesi Aişe radiyallahu anha'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Veda Haccı'nda Muhammed ailesi için bir tek inek kurban etti. [530]

۱۷۵۱ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَبَحَ

عَمْرًا اعْتَمَرَ مِنْ نِسَائِهِ بَقَرَةً يَنْتَهِنُ

1751 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, hanımlarından umre (temettü) hacc-ı yapanlar için aralarında müşterek olarak bir inek kurban etti. [531]

İZAH

Veda hacc-ında Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin nikâhlı dokuz hanımı vardı, hepsi de hacc-ı temettua niyet etmişlerdi.

Neseî'nin Hz. Aişe'den bir rivâyetine göre, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ailesinden her biri için bir sığır kurban etmişti. Burada Hz. Aişe'den rivâyet edilen hadis-i şerifte, Veda hacc-ında bütün hanımları için bir sığır kurban ettiği bildiriliyor, o gün için dokuz nikâhlısı olduğuna göre, bir sığır hepsine kurban olarak nasıl kesilmiştir? Bu hadis-i şerif İshak'a ve bir devenin on kişiye kurban edileceğini söyleyenlere ve Ahmed bin Hanbel'in bir görüşüne göre delil olabilir.

İbn-i Hazm: Bu ortaklık Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ailelerinden sekizi arasında oldu. Çünkü Hz. Aişe Kıran yapmıştı. Sonunda "Mina'dan iniş gecesi olunca, Allah hacc-ımızı kabul etti. Rasûlullah

sallallahu aleyhi ve sellem benimle Ebû Bekir'in oğlu (Kardeşim) Abdurrahman'ı gönderdi, Abdurrahman beni terkisine aldı, hıllin en yakın hududu olan Ten'im'e kadar götürdü. Umre'ye niyetle telbiyelere başladım. Allah Hac ve Umremizi (Kıran hacc-ımızı) kabul etti. Kıran'da kurban, sadaka ve oruç yoktur," dedi.

Hz. Aişe'nin bu sözünü, Kıran'da kurban olmadığına delil saymıştır. Bize göre, Kıran'da da şükrâne olarak kurban vaciptir. Hz. Aişe'nin rivâyetinde "Kıranda kurban yoktur" sözü Hişâm bin Urve'nin hadise soktuğu kendi sözüdür, deniliyor. (Avnül Mabûd Cilt 5) Hadislerden açıkça anlaşıldığına göre Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımları temettua niyet etmişlerdi. Hz. Aişe Seref'te hayız olunca Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Umre'yi terketmesini, ihramın hacc-ı ifrad olmasını emir buyurdu. Hz. Aişe ifrad hacc-ı yaptı. Hac bittikten sonra Rasûlullah Aişe'nin umre yapmasını emir buyurdu. Erkek kardeşi Abdurrahman'a onu Ten'im'e götürmesini, umre yaptırmasını emir buyurdu. Hz. Aişe'de Ten'im'den umre yaptı. Bu umre hayız dolayısı ile terkettiği umresini kaza oldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Aişe için kestiği kurban terkettiği umreye karşılık ceza kurbanı oldu.

Diğer Ezvâc-ı tahirat temettua niyet ettikleri için kestikleri kurban şükür kurbanı oldu. Bu görüş Hanefîlerin görüşüdür. Şâfiîlere göre; Hz. Aişe hayız olunca umresini terketti. Umre fiilleri hac fiilleri arasına girdi. Kıran hacc-ı yapmış oldu. Bunun için Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Aişe hac fiillerini bitirince, "Ya Aişe senin tavafın hacc-ına da umrene de yeter" buyurdu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Hz. Aişe için kestiği kurban şükür kurbanı oldu. (Bezlü'l-Mechud, c.8, s. 341-342)

15 - KURBANLIK HAYVANLARA NİŞAN KOYMAK

١٧٥٢- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى

الظُّهْرَ بِذِي الْخُلَيْفَةِ ثُمَّ دَخَلَ بَيْدَتَهُ فَأَشْرَفَهَا مِنْ صَفْحَةِ صَنْبَاهَا الْأَيْمَنِ ثُمَّ

سَلَّتْ عَنْهَا الدَّمَ وَقَلَّدَهَا بِشُعْلَيْنِ ثُمَّ أَتَى بِرَاحِلَتِهِ فَلَمَّا قَعَدَ عَلَيْهَا وَاسْتَوَتْ

بِهِ عَلَى التَّبَدُّاءِ أَهْلٌ بِالْحَجِّ

1752 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, öğle namazını Zülhuleyfe'de kıldı. Sonra kurbanlık devesini getirtti, onu hörgücünün sağ tarafından işaretledi ve ondan kan akıttı, boynuna da iki nalin taktı. Daha sonra devesini getirip üzerine binip deve kendisini düzlüğe çıkarınca, burada hac için telbiye getirdi. [532]

İZAH

İşar: Kurbanlık devenin kurbanlık olduğunu bildirmek ve onu hırsızdan ve yol kesicilerden korumak için hörgücünün bir tarafına şiş veya çuvaldız gibi bir şeyin ucunu hafifce dürtüp kanatmaktır.

İmam Azam işara taraftar değildir. İmam Muhammed, Ebû Yusuf, Şâfiî, Mâlik taraftardır.

Kılade: Kurbanlık hayvanların boynuna bir iple nal veya bunun gibi bir şey asmaya denir. Kılâde hayvanın kurbanlık olduğuna işaret için asılır.

١٧٥٣- عَنْ شُعْبَةَ بِهَذَا الْحَدِيثِ بِمَعْنَى أَبِي الْوَلِيدِ قَالَ ثُمَّ سَلَّتْ

الدَّمَ بِتِيهِ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَاهُ هَمَّامٌ قَالَ سَلَّتْ الدَّمَ عَنْهَا بِأُصْبُعِهِ قَالَ أَبُو دَاوُدَ

هَذَا مِنْ شَرِّ أَهْلِ الْبَصْرَةِ الَّذِي تَقَرُّدُوا بِهِ

1753 - Şu önceki Ebû'l-Velid hadisi Şu'be'den de rivâyet edildi. Ancak bu hadisin râvîsi, "Kanı eliyle sildi(akıttı)" ifadesini kullandı.

Ebû Dâvud diyor ki: Hemmam bu hadisi rivâyet etti ve orada "kurbanlık deveden kanı parmağıyla akıttı," dedi. Yine Ebû Dâvud Bu hadisi sadece Basralıların rivâyet ettiği hadislerdendir, dedi.

١٧٥٤- عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ مَخْرَمَةَ وَمَرْوَانَ أَنَّهُمَا قَالَا خَرَجَ رَسُولُ

اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَامَ الْحَدِيثِ فَلَمَّا كَانَ بِذِي الْحَلِيقَةِ قُلْدَ

الْهَدْيِ وَأَشْغَرَهُ وَأَخْرَمَ

1754- Misver bin Mahreme ve Mervan radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demişlerdir.

Hudeybiye musalahası senesi Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (Medineden) çıktı. Zülhuleyfe'ye gelince kurbanlığı boynuna gerdanlık taktı sonra işaretledi ve ihramlandı.^[533]

İZAH

Misver bin Mahreme radiyallahu anh'ın Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den Abdurrahman bin Avf'dan Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali radiyallahu anh'dan rivâyetleri var. Allah kendisinden râzı olsun. (Tehzib, c. 10, s.151)

١٧٥٥- عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَهْدَى

عَنْهَا مَقْلَدًا

1755 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (Beyt-i Şerife) boynunda nişan takılı bir koyun kurban göndermişti.^[534]

İZAH

Koyunların boynuna kurbanlık olduğu bilinsin diye (kılâde, nişan) takmak Hanefî ve Mâlikîlere göre câiz değildir. Şâfiî ve Ahmed bin Hanbel'e göre câizdir. (Bez1-ül-Mechûd, c. 8, s. 346)

16 - HEDYİN DEĞİŞTİRİLMESİ

١٧٥٦- عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ أَهْدَى عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ

نَحْنِيئًا فَأَعْطَى بِهَا ثَلَاثَ مِائَةٍ وَبَيَّارَ فَاتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَخَذْتُ نَجِيًّا فَأَعْطَيْتُ بِهَا ثَلَاثَ مِائَةِ دِينَارٍ أَفَأَبِيعُهَا

وَأَشْتَرِي بِمَمْنِهَا بَدَنًا قَالَ لَا تَحْزَمَهَا إِنَّمَا

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: هَذَا لِأَنَّهُ كَانَ أَشْعَرَهَا

1756 - Sâlim bin Abdullah radiyallahu anh'ın babasından rivâyetine göre şöyle demiştir.

Ömer bin Hattab radiyallahu anh üçyüz dinar vererek asil bir deve almış ve onu kurbanlık için göndermişti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e geldi ve Ey Allah'ın Rasûlü ben asil bir deveyi üç yüz dinar vererek aldım, kurbanlık olarak gönderdim, onu satıp parasıyla başka bir deve mi alayım? (Yoksa onu mu kurban edeyim?) demişti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “hayır onu satma, bizzat onu kurban et” buyurdu.

Ebû Dâvud diyor ki: Rasûlullah'ın bu hükmünün sebebi Hz. Ömer'in, o deveyi işaretlemiş olmasıydı.

İZAH

Necib: Her hayvanın asil, soy, cins olanına derler. Münzirînin Muhtasar'ında Necib yerinde (Buhtiyen) kullanılmış. Horasan tarafında kullanılan iki hörgüçlü bir cins deve demektir. Demek ki Hz. Ömer iki hörgüçlü bir deveyi Hedy için alır. Sonra da, acaba bunu satıp diğer develerden mi alsam, diye tereddüde düşer. Fahr-i Kâinat Efendimize sorar.

17 - HEDY KURBANINI GÖNDERDİĞİ HALDE MEMLEKETİNDE KALAN KİMSENİN DURUMU

١٧٥٧- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ قُلْتُ فَلَا يَدُ بَدَنٍ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَبْدِي ثُمَّ أَشْعَرَهَا وَقُلْنَا ثُمَّ بَعَثَ بِهَا إِلَى الْيَبِيبِ وَأَقْلَمَ

بِالْمَدِينَةِ فَمَا حَرَّمَ عَلَيْهِ شَيْءٌ كَانَ لَهُ حَرَامًا

1757 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in kurbanlık develerinin kılâde iplerini (gerdanlıklarını) elimle eğirdim, sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem develeri işaretledi, boyunlarına gerdanlık taktı ve Kâbe'ye gönderdi. Kendisi Medine'de kaldı. Develeri göndermesiyle kendisine önceden helâl olan şeylerden hiç biri haram olmadı. [535]

İZAH

Kılâde: Kurbanlık olduğu bilinsin için kurbanlık develerin ve kurbanlık koyunların boynuna asılan her hangi bir alâmet boyalı yün iple hayvanın boğazına düşmeyecek şekilde bağlanırdı. Kurbanlık sevk edilip kılâdelendikten sonra İmam Azam'a göre ihramlanmak vâciptir. İster hacca, isterse umreye niyet etsin, Şâfiî ve Mâlik'e göre bizzat ihramlanmadıkça kurbanlığı sevkle ve kılâdelemekle muhrim sayılmaz dediler.

١٧٥٨- أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُهْدِي مِنَ الْمَدِينَةِ فَأَتِيْلُ قَلَائِدَ هَذِهِ ثُمَّ لَا يَجْتَنِبُ شَيْئًا

مِمَّا يَجْتَنِبُ الْمُحْرِمُ

1758 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kurbanlığını Medine'den gönderirdi. Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in kurbanlığının kılâdesini elimde eğirirdim.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kurbanlığını göndermesine rağmen ihramlının sakındığı şeylerden sakınmazdı.

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kurbanlığını göndermesine rağmen ihramlının ihramlıya haram olan şeylerden sakınmazdı demek. Kurbanı göndermekle ihramlı sayılmıyordu. Ailelerine yakın olabiliyor. Dikişli giyinebiliyor ve koku kullanabiliyordu, demektir.

١٧٥٩- قَالَتْ أُمُّ الْمُؤْمِنِينَ بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بِالْهَدْيِ فَأَنَا فَتَلْتُ فَلَا بَدْعًا بِيَدِي مِنْ عَهْدِي كَانَ عِنْدَنَا ثُمَّ أَصْبَحَ فِينَا

خَلَا لَا يَأْتِي مَا يَأْتِي الرَّجُلُ مِنْ أَهْلِهِ

1759 - Mü'minlerin annesi (Aişe) radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kurbanlığını Kâbe'ye göndermişti, ben kurbanlığın kılâdesini bizde mevcut yünden elimde eğirmiştim, sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem aramızda ihramsız olarak sabahladı. Kişinin ailesine yaptığıı yaptı, dedi.

18 - KURBANLIK DEVELERE BİNMEK

١٧٦٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى

رَجُلًا يَسُوقُ بَدَنَةً فَقَالَ إِرْكَبْهَا قَالَ إِنَّهَا بَدَنَةٌ فَقَالَ إِرْكَبْهَا وَتِلْكَ فِي الثَّانِيَةِ

أَوْ فِي الثَّالِثَةِ

1760 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir adamı Kâbe'ye kurbanlık deve sürerken gördü, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Deveye bin” buyurdu. Adam:

O kurbanlıktır, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ikinci defasında veya üçüncü defasında, “Yazık sana bin ona” buyurdu. [\[536\]](#)

İZAH

İmam Azam'a göre, darda da kalınsa, kurbanlığa binilmez. Eğer binilir de hayvanın kıymetinden bir şey noksanlaşırsa noksanlaştırdığını öder. Sevrî'nin fetvası da böyledir. Ahmed bin Hanbel'e göre binmeğe hiçbir engel kayıt yoktur. Şâfiî: Eğer muzdar kalırsa biner yükünü de nakleder.

Mâlik: Zarar vermemek şartı ile biner, beis yok (diyor). (Bez1-ül-Mechüd, c.8, s.355)

١٧٦١- عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ أَخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ سَأَلْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ

عَنْ زُكْوَيْبِ الْهَذَلِيِّ فَقَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ

إِذَا كُنْتُمْ بِالْمَغْرُوبِ إِذَا الْجِئْتُمْ إِلَيْهَا حَتَّى تَجِدَ ظَهْرَهَا

1761 - İbn-i Cüreyc radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Ebû Zübeyr bana şöyle anlattı:

Câbir bin Abdullah radiyallahu anh'dan kurbanlığa binmenin hükmünü sordum. Câbir radiyallahu anh:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle dediğini işittim, dedi. “Ona muhtaç olduğun vakit, bir binit bulana kadar maruf bir şekilde bin” buyurdu. [\[537\]](#)

19 - KURBANLIĞIN YERİNE VARMADAN HELAK OLMASI

١٧٦٢- عَنْ نَاجِيَةِ الْأَسْلَمِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بَعَثَ مَعَهُ بِهَذَلِيٍّ فَقَالَ إِنَّ عَطِيبَ بَنِيهَا شَرٌّ فَأَنْعَزَهُ ثُمَّ اضْطَجَعَ نَعْلُهُ فِي دَمِهِ

ثُمَّ خَلَّى بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّاسِ

1762 - Eslemli Nâciye radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onunla (Mekke'ye) kurbanlık göndermişti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Eğer kurbanlıktan biri yolda helâk olursa onu boğazla, nalinlerini kanıyla boya, sonra onunla halk arasını serbest bırak. (isteyen yesin,)” buyurdu. [\[538\]](#)

İZAH

Atıbe: Yorgun düşer, yürümekten âciz kalır. Helâk olursa demektir.
Nalinden maksat kurbanlık develerin boynuna ve yanına kurbanlık olduğu bilinsin için asılan nalinlerdir. Yolda ölen kurbanlık kesilir. Kılâdelere kan sürülür. Gelip geçenler kurbanlık olduğunu bilir, ondan yerler.

١٧٦٣- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قُلَانًا أَلَمْلَمِي وَبَعَثَ مَعَهُ بِشِمَانٍ عَشْرَةَ بَنَاتٍ فَقَالَ أَرَأَيْتَ إِنْ أَرْجَفَ عَلَيَّ

مِنْهَا شَيْءٌ قَالَ تَنَحَّرَهَا ثُمَّ تَضَيَّعْ نَعْلَهَا فِي دَمِهَا ثُمَّ اضْرِبْهَا عَلَى صَفْحَتِهَا

وَلَا تَأْكُلْ مِنْهَا أَنْتَ وَلَا أَخَذَ مِنْ أَصْحَابِكَ أَوْ قَالَ مِنْ أَهْلِ رُقَيْتِكَ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: الَّذِي نَعَزَ بِهِ مِنْ هَذَا الْحَدِيثِ قَوْلُهُ وَلَا تَأْكُلْ مِنْهَا

أَنْتَ وَلَا أَخَذَ مِنْ رُقَيْتِكَ وَقَالَ فِي حَدِيثٍ غَرِيبٍ الْوَارِثُ ثُمَّ اجْعَلْهُ عَلَى

صَفْحَتِهَا مَكَانَ اضْرِبْهَا

1763 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Eslemli falânı ve onunla berâber (kurbanlık) on sekiz deve göndermişti. Adam:

“Eğer bunlardan birisi üzerine yol ağır gelir meşakkete düşer yürümezse ne yapmamı uygun görürsün, dedi.” Efendimiz: “Onu boğazlarsın, sonra onun nalinini (tırnağını) kanıyla boyarsın ve onu hayvanın yanına vurursun, ondan ne sen ne de arkadaşların yemesinler veya arkadaşlığına ehil olanlar yemesin” buyurdu.

Ebû Dâvud dedi ki: Ebû't-Teyyah'ın bu hadiste teferrüt ettiği kısım, “ne sen ne de arkadaşlarından hiçbirisi yemesin,” sözüdür. Abdul Varis'in rivâyet ettiği hadiste ise “Hayvanın nallarını yan tarafına vur, yerine koy,” dedi. [\[539\]](#)

İZAH

Üzhife: Bitkin, zaif, yorgun. Bitkinlikten burnunu yerden kaldırmadığı zaman, zahafel-baîr derler.

١٧٦٤- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ لَمَّا نَحَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِلَنَّهُ فَتَحَرَ ثَلَاثِينَ بَيْدًا وَأَمْرَنِي فَتَحَرْتُ سَائِرَهَا

1764 - Ali radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (veda hacc-ında) kurbanlık develerini keserken otuzunu kendi eliyle kesti, diğerlerini de bana emretti, ben kestim.

١٧٦٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قُرَيْطٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ إِنَّ أَعْظَمَ الْأَيَّامِ عِنْدَ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَوْمُ الشَّحْرِ ثُمَّ يَوْمُ الْقَرِّ قَالَ

عِيسَى قَالَ ثَوْرٌ وَهُوَ الْيَوْمُ الثَّانِي وَقَالَ وَقُرْبَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِلَنَاتٍ خَمْسٍ أَوْ سِتٍّ فَطَفِقَ يَزْدَلِشْنَ إِلَيْهِ بِأَيْتِهِنَّ يَبْدَأُ فَلَمَّا

وَجِئْتُ جُثُوبَهَا قَالَ فَتَكَلَّمُ بِكَلِمَةٍ خَفِيَّةٍ لَمْ أَفْهَمْهَا فَقُلْتُ مَا قَالَ قَالَ مَنْ

شَاءَ اقْطَعْ

1765 - Abdullah bin Kurd radiyallahu anh'dan rivâyet ettiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Allah indinde günlerin faziletce en büyüğü, kurban bayramı günüdür, sonra karr günüdür” buyurdu. Râvîlerden İsa ve Sevr’in rivâyetine göre (karr günü) kurban bayramının ikinci günüdür. Râvî Abdullah bin Kurd dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e beş veya altı deve yaklaştırıldı. Develer hangimizden başlayacak, diye gidip Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e yaklaşıyorlardı. Develer (kesilip) yanları üzerine yatınca Râvî diyor ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem gizli bir kelime okudu, o kelimeyi anlayamadım, önündekine ne dedi diye sordum. “Kim dilerse bu hayvanın etinden kesip alabilir” buyurdu dedi.

İZAH

Yezdelifne: Yaktaribne manâsına, yaklaşıyorlardı, demektir.

Yevm-i karr: Kurban Bayramının ikinci günüdür. Çünkü o gün, Arafat ve müzdelifeden inilip, Mina’da karar kılınmış olduğundan yevm-i kârr denilmiştir. Hadis-i şeriften senenin günleri içerisinde Kurban Bayramı gününün diğer günlerden üstünlüğü anlaşıyor. Cuma günleri de haftanın günleri arasında en faziletlisidir. Hangisinin üstün olduğunda ihtilâf vardır. Senenin günlerinin faziletlisi Kurban Bayramı günü haftanın günlerinin faziletlisi de Cuma’dır.

١٧٦٦ - عَنْ عُرْفَةَ بْنِ الْحَارِثِ الْكِنْدِيِّ قَالَ: شَهِدْتُ رَسُولَ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَبْجَةِ الْوَدَاعِ وَأَتَانِي بِالْبَيْتِ فَقَالَ ادْعُوا لِي أَبَا

حَسَنِ فَدَعَيْتُ لَهُ عَلِيَّ بْنَ أَبِي رَافِعٍ فَقَالَ لَهُ خُذْ بِأَمْتَلِ الْحَزْبَةِ وَأَخَذَ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِأَغْلَاحِهَا ثُمَّ طَعَنَ بِهَا الْبَيْتَ فَلَمَّا فَرَغَ

رَكِبَ بَعْلَتَهُ وَأَرْذَفَ عَلَيْهَا رُفْيَ اللَّهِ عَنْهُ

1766 - Arefe bin Haris Kindî radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Veda Haccı’nda Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in yanında bulundum. Kurbanlık develer getirildi bana “Hasan’ın babasını (Ali’yi) çağırın” buyurdu. Ali çağırıldı, Ali’ye “Şu harbenin altından sen tut” buyurdu, kendisi de üstünden tuttu. Sonra deveye sapladı ve devenin kesiminden ayrılınca katırına bindi. Hz Ali’yi de terkisine bindirdi.

20 - KURBANLIK DEVELER NASIL KESİLİR?

١٧٦٧ - عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَابِطٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وَأَصْحَابَهُ كَانُوا يَنْحَرُونَ الْبَدَنَةَ مَقُولَةَ الْبُشْرَى قَائِمَةً عَلَى مَا بَقِيَ مِنْ

قَوَائِمِهَا

1767 - Abdurrahman bin Sabid’dan rivâyet edildiğine göre Hz. Peygamber ve ashabı kurbanlık develeri sol (ön ayakları) bağlı ve geri kalan ayakları üzerinde dikili olarak boğazlardı.

١٧٦٨ - أَخْبَرَنِي زَيْدُ بْنُ جُبَيْرٍ قَالَ كُنْتُ مَعَ ابْنِ عُمَرَ بِمِصْرَ فَمَرَّ

بِرَجُلٍ وَهُوَ يُحَرِّقُ بَدَنَهُ وَهِيَ بَارِكَةٌ فَقَالَ إِنَّمَا قِيَامًا مُقَيَّدَةً عَنْ مُحَمَّدٍ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

1768 - Ziyad bin Cübeyr radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

İbn-i Ömer'le Mina'da bulunuyordum. Kurbanlık devesini çökertmiş olarak kesen bir adama rastladım, ve ona deveyi salıver, kalksın ayağı bağlı olarak ayakta kes, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetine uy dedi.

١٧٦٩ - عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ أَقْرِمَ عَلَى بُذْيِهِ وَأَقْبِسَ جُلُودَهَا وَجَلَّالَهَا وَأَمَرَنِي أَنْ لَا

أُعْطِيَ الْجَزَارَ مِنْهَا شَيْئًا وَقَالَ نَحْنُ نُعْطِيهِ مِنْ عِنْدِنَا

1769 - Ali radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana kurbanlık develerine bakmamı (etini) derisini ve çulunu (fakirlere) taksim etmemi, kasabın ücretini kurbanın etinden ödemememi emretti ve, “Kasap ücretini cebimizden öderiz” buyurdu. [\[540\]](#)

İZAH

İmam Azam'a göre nâfile olarak kesilen, hacc-ı kıran ve hacc-ı temettü için kesilen kurbanların etinden sahibi yiyebilir. Nezir kurbanlarının etinden yeyemez. Kasap ücretini de cebinden öder. Kurbandan kasaba hediye vermekte beis yoktur. Ceza kurbanının etinden sahibi yiyemez.

Şâfiî'ye göre, Temettü ve Kıran'a muvaffakiyetten dolayı kesilen kurbanların ve ceza kurbanlarının etinden kesen yiyemez, ancak nâfile olarak kesilen kurbanların etinden yiyebilir.

İmam Mâlik, hacc-ı fesaddan veya yetişememekten dolayı gönderdiği kurbandan ve diğer kurbanların etinden yiyebilir, ihramlı iken av avlamaktan dolayı kestiği ceza kurbanları ile fakirlere nezrettiği kurbanlardan yiyemez.

Ahmed bin Hanbel: İhramda av avlamak cezasına kestiği kurbanla, nezir kurbanlarının etinden yiyemez, başka bütün kurbanların etinden yiyebilir, diyor.

21 - İHRAMA GİRME VAKTİ

١٧٧٠- عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ قَالَ: قُلْتُ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ يَا

أَبَا الْعَبَّاسِ عَجِبْتُ لِاخْتِلَافِ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ فِي إِهْلَالِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ أُوجِبَ
فَقَالَ: إِنِّي لَا أَعْلَمُ النَّاسَ بِذَلِكَ إِلَّا أَنَّهُ إِذَا كَانَتْ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَجَّةٌ وَاحِدَةٌ فَمِنْ هُنَاكَ اخْتَلَفُوا خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَاجًّا فَلَمَّا صَلَّى فِي مَنْجِدِهِ بِبَيْتِ الْمُخَلِيفَةِ
رَكَعَتَيْهِ أُوجِبَ فِي مَجْلِسِهِ قَافِلٌ بِالصَّحْبِ حِينَ فَرَغَ مِنْ رَكَعَتَيْهِ فَسَمِعَ
ذَلِكَ مِنْهُ أَقْوَامٌ فَحَفِظُوهُ عَنْهُ ثُمَّ رَكِبَ فَلَمَّا اسْتَقَلَّتْ بِهِ نَائِقَةُ أَهْلٍ
وَأَذْرَكَ ذَلِكَ مِنْهُ أَقْوَامٌ وَذَلِكَ أَنَّ النَّاسَ إِذَا كَانُوا يَأْتُونَ أَوْسَالَ
فَسَمِعُوهُ حِينَ اسْتَقَلَّتْ بِهِ نَائِقَةُ يَهُلُّ فَقَالُوا إِنَّمَا أَهْلُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ اسْتَقَلَّتْ بِهِ نَائِقَةُ ثُمَّ مَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا عَلَا عَلَى شَرَفِ الْبَيْتِ أَهْلٌ وَأَذْرَكَ ذَلِكَ مِنْهُ
أَقْوَامٌ فَقَالُوا إِنَّمَا أَهْلٌ حِينَ عَلَا عَلَى شَرَفِ الْبَيْتِ وَإِنَّمَا اللَّهُ لَقَدْ
أَوْجِبَ فِي مُضَلَّاهُ وَأَهْلٌ حِينَ اسْتَقَلَّتْ بِهِ نَائِقَةُ وَأَهْلٌ حِينَ عَلَا عَلَى
شَرَفِ الْبَيْتِ قَالَ سَعِيدٌ فَمَنْ أَخَذَ بِقَوْلِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ أَهْلٌ فِي
مُضَلَّاهُ إِذَا فَرَغَ مِنْ رَكَعَتَيْهِ

1770 - Saîd bin Cübeyr radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Abdullah bin Abbas'a, Ey Abbas'ın babası Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabının Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ihramı (niyetle kendisine) vacip kıldığı an yaptığı telbiyesinde ihtilafa düşmeleri taaccübüme gitti dedim. İbn-i Abbas:

O meseleyi ben herkesten daha iyi biliyorum, hakikat şudur: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ancak bir defa hac etti, ihtilafa düştükleri yer de şurasıdır. (Veda hacc-ında) Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hac için çıktı. Zülhuleyfe'deki mescidinde iki rekât (ihram) namazını kıldı, namaz kıldığı yerden kalkmadan hacca niyet etti, iki rekât namazından ayrılır ayrılmaz hac için telbiyeye başladı, bazı kimseler Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den telbiyeleri işittiler, ve onu aynen bellediler. Sonra devesine bindi, devesi o'nu kaldırınca yine telbiye yaptı. Bazı kimseler bu telbiyesine yetiştiler. Böyle ayrı ayrı görüşlerin sebebi nâs bölük bölük serbest geliyorlardı. Rasûlullah'ı sallallahu aleyhi ve sellem devesi sırtında taşırken telbiye yaptığını gördüler ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem devesine bindikten sonra telbiyede bulundu dediler. Sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yoluna devam etti. Beyda tepesine çıkınca yine telbiyede bulundu, bazı kimseler de Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e orada yetiştiler ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ancak Beyda tepesine çıkınca telbiye okudu, dediler. Allah'ın varlığına yemin olsun ki (Zülhuleyfe'deki) namazgâhında hacca niyet etti, devesi O'nu sırtlayınca telbiye yaptı. Beyda üzerine çıkınca yine telbiye okudu. Saîd bin Cübeyr diyor ki:

Abdullah bin Abbas'ın rivâyetini alanlar (Zülhuleyfe'deki) musallâda kılacağı iki rekât namazı müteakib telbiye yaparlar. [\[541\]](#)

İZAH

İhlâl: İhramlanıp yüksek sesle telbiye okumaktır.

١٧٧١- عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ نَبَّأُونِي هَلِ الْيَمِي

تَكْلِبُونَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهَا مَا أَعْلَى رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا مِنْ عِنْدِ الْمَسْجِدِ يَغْنِي مَسْجِدِي الْقَحْلِيَّةِ

1771 - Salim bin Abdullah radıyallahu anh'dan, o da babasından rivâyet ettiğine göre şöyle demiştir:

Şurası (sizin) Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hakkında iddiada bulunduğunuz Beyda'nızdır. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ancak mescidin yanından telbiyeye başladı, dedi. Mescitle Zülhuleyfe mescidini kastediyordu. [\[542\]](#)

İZAH

Beyda: Boş arazi demektir. Burada Zülhuleyfe'ye yakın yüksekce bir yerin adıdır.

١٧٧١- عَنْ عُثَيْدِ بْنِ جُرَيْجٍ أَنَّهُ قَالَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ يَا أَبَا عَبْدِ
الرَّحْمَنِ رَأَيْتَكَ تَطْبَعُ أَرْبَعًا لَمْ أَرِ أَحَدًا مِنْ أَصْحَابِكَ يَطْبَعُهَا قَالَ مَا
مَنْ يَا ابْنَ جُرَيْجٍ قَالَ رَأَيْتَكَ لَا تَمَسُّ مِنَ الْأَرْكَانِ إِلَّا الْيَمَانِينَ وَرَأَيْتَكَ
تَلْبِسُ النَّعَالَ السَّيْبِيَّةَ وَرَأَيْتَكَ تَطْبَعُ بِالْمُغْفَرَةِ وَرَأَيْتَكَ إِذَا كُنْتَ بِمَنْعَةٍ
أَهْلُ النَّاسِ إِذَا رَأَوْا الْهَلَالَ وَلَمْ يُهَلِّ أَنْتَ حَتَّى كَانَ يَوْمَ التَّزْوِيَةِ فَقَالَ
عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ أَمَا الْأَرْكَانُ فَإِنِّي لَمْ أَرِ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يَمَسُّ إِلَّا الْيَمَانِينَ وَأَمَّا النَّعَالَ السَّيْبِيَّةُ فَإِنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَلْبِسُ النَّعَالَ الْيَمَانِيَّ لَيْسَ فِيهَا شَعْرٌ وَيَتَوَضَّأُ فِيهَا فَأَنَا أَحِبُّ أَنْ
أَلْبِسَهَا وَأَمَّا الْمُغْفَرَةُ فَإِنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَطْبَعُ
بِهَا فَأَنَا أَحِبُّ أَنْ أَطْبَعُ بِهَا وَأَمَّا الْإِهْلَالُ فَإِنِّي لَمْ أَرِ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُهَلِّ حَتَّى تَنْتَحِثَ بِهِ رِجْلُهُ

1772 - Ubeyd bin Cüreyc radıyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Abdullah bin Ömer'e “Ey Abdurrahman'ın babası, senin dört şeyi yaptığını gördüm, fakat senin ashabının onları yaptığını görmedim” dedim.

Onlar nelerdir ey ibn Cüreyc dedi. İbn-i Cüreyc:

Kâbe'nin köşelerinden iki köşe olan Rük-n-i Yemânîlere el sürdüğünü, tabak yapılmış kılız deriden pabuç giyindiğini, sarı boya ile boyandığını ve bir de sen Mekke'de olduğun vakit nâs (Zilhicce) hilâlini görünce ihramlanır, telbiyeye başlar, senin arefeden bir gün önceye kadar ihramlanmadığını telbiyede bulunmadığını gördüm, dedi. İbn-i Ömer:

Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Kabe'nin ancak Yemen'e bakan o iki rük-nüne el sürdüğünü, tüysüz deriden pabuç giyinip ve tabaklanmış deriye konan sudan abdest aldığını gördüm, ben de onu giymeyi seviyorum. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sarı ile boyandığını gördüm onula boyanmak benim hoşuma gidiyor ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in devesi onu sırtına kaldırana kadar ihramlanıp telbiyede bulunduğunu görmedim. [543]

İZAH

Nial-i Sibtiyye: Kılız deriden yapılmış pabuç demektir. Sibte, tıraş etmek, kazıdır.

١٧٧٣- عَنْ أَنَسٍ قَالَ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

الظُّهْرَ بِالنَّمِيَةِ أَرْبَعًا وَصَلَّى الْغَضِرَ بِذِي الْخَلْفَةِ زَكَّاتٍ ثُمَّ بَاتَ بِذِي

الْخَلْفَةِ حَتَّى أَصْبَحَ فَلَمَّا رَكِبَ رَاحِلَتَهُ وَاسْتَوَتْ بِهِ أَهْلُ

1773 - Enes radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem öğle namazını Medine'de dört rekât, ikinci namazını Zülhuleyfe'de (seferi olarak) iki rekât kıldı. Sonra sabah olana kadar Zülhuleyfe'de yattı, devesine binip üzerinde karar kılınca ihramlanıp telbiyede bulundu.

١٧٧٤- عَنْ أَنَسٍ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى

الظُّهْرَ ثُمَّ رَكِبَ رَاحِلَتَهُ فَلَمَّا عَلَا عَلَى جَبَلِ النَّبَدَاءِ أَهْلُ

1774 - Enes bin Mâlik radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem öğle namazını kıldı, sonra devesine bindi. Beyda tepesinin üzerine çıkınca ihramlanıp telbiyeye başladı. [544]

١٧٧٥- عَنْ عَائِشَةَ بِنْتِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ كَانَتْ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَخَذَ طَرِيقَ الْفُرْعِ أَهْلٌ إِذَا اسْتَقَلَّتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ وَإِذَا

أَخَذَ طَرِيقَ أُحُدٍ أَهْلٌ إِذَا أَشْرَفَ عَلَى جَبَلِ الْبَيْدَاءِ

1775 - Sa'd bin Ebû Vakkas'ın kızı Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

(Babam) Sa'd dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Şayet Furu' yolundan gidecek olursa devesi üzerine binip devesi onu sırtladığında, Uhud yolundan gidecek olursa Beyda üzerine çıktığında, ihramlanıp telbiyede bulunurdu.

İZAH

Daha önce de izah edildiği gibi Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Zülhuleyfe'de ihramlanmıştı. Hem Zülhuleyfe'de namaz kıldığı yerde telbiye okumuş hem de devesine bindiğinde. Ayrıca Beyda üzerine çıktığında da telbiye okumuştur. Her sahabe gördüğünü rivâyet etmiştir.

22 - HAC İÇİN İHRAMA GİRERKEN ŞART KOŞMAK

١٧٧٦- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ سُبَاعَةَ بِنْتَ الزُّبَيْرِ بِنْتِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ أَتَتْ

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أُرِيدُ الْحَجَّ

أَشْتَرُ طَ قَالَ نَعَمْ قَالَتْ فَكَيْفَ أَقُولُ قَالَ قُولِي لَيْتِكَ أَلَلَّهُمْ لَبَيْكَ وَمَعْلِي

مِنَ الْأَرْضِ حَيْثُ حَبَشْتَنِي

1776 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Abdulmuttalib oğlu Zübeyr'ın kızı Dubâa Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e geldi ve Ey Allah'ın Rasûlü ben hac yapmak istiyorum, şart koşayım mı dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Evet,” cevabını verdi. Dubâa: Nasıl söyliyelim, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Lebbeyk Allahümme lebbeyk” emrindeyim yâ rab emrine âmâdeyim. Ey Allah'ım beni engellediğin yerde ihramdan çıkmam şartıyla emrine âmâdeyim” buyurdu [545]

İZAH

Dubaa Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in amcasının kızıdır. Sahabiyattandır denir. Kendisi şişman ve rahatsız olduğu için Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den ya hacc-ı tamamlamağa gücüm yetmez hasta olursam ihramdan hiç mi çıkmayacağım, benim için hıll sayılacak yer, takatımı alarak alakoyduğun yerdir dersin ve ihramdan çıkabilirsin buyurdu.

Hanefî mezhebine göre hacı ister düşmanla karşılaşsın isterse hac menâsikini yerine getiremeyecek amansız hastalıkla mübtelâ olsun bulunduğu yerden hareme kurbanlığını gönderir. Kurbanlığının hareme varışını tahmin ettiği an ihramdan çıkar.

Şâfiî ve Ahmed bin Hanbel'e göre böyle ihsar yalnız düşman karşısında olabilir. Hastalıkla kurbanı kesip ihramdan çıkmak yoktur.

Dubaa'ya Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hususi izin vermişti. Metinden anlaşılacağı üzere nerede takatsızlık hasıl olursa kurbanını kesip ihramdan çıkabilecektir. (Bezl-ül-Mechûd, s.8, s. 377, Mealimü's-Sünen Avn-ül Ma'bûd, c.2, s.89)

23 - İFRAD HACCI

١٧٧٧ - عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَفْرَدَ الْحَجَّ

1777 - Aişe radiyallahu anha'dan şöyle rivâyet edilmiştir: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ifrad hacc-ı yaptı. [546]

١٧٧٨ - عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُوَافِقَ هِلَالِ ذِي الْحِجَّةِ فَلَمَّا كَانَ بِبَلَدِ الْحُلَيْفَةِ قَالَ مَنْ
شَاءَ أَنْ يَهْلُ بِحَيْجٍ فَلْيَهْلُ وَمَنْ شَاءَ أَنْ يَهْلُ بِعُمْرَةٍ فَلْيَهْلُ بِعُمْرَةٍ قَالَ
مُوسَى فِي حَدِيثٍ وَخِيبَ فَإِنِّي لَوْلَا أَنِّي أَهْدَيْتُ لَأَهْلَلْتُ بِعُمْرَةٍ وَقَالَ
فِي حَدِيثٍ حَمَادُ بْنُ سَلَمَةَ وَأَمَّا أَنَا فَأَهْلُ بِالْحَيْجِ فَإِنْ مَعِيَ الْهَدْيُ ثُمَّ
اتَّفَقُوا فَكَانَتْ قِيَمَةُ أَهْلِ بِعُمْرَةٍ فَلَمَّا كَانَ فِي بَعْضِ الطَّرِيقِ جُفِثَ
فَدَخَلَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا أَنْبِكِي فَقَالَ مَا
يُبْكِيكِ قُلْتُ وَدِدْتُ أَنِّي لَمْ أَكُنْ خَرَجْتُ الْعَامَ قَالَ ارْجِعِي عُمْرَتَكَ
وَارْجِعِي وَأَمْسِكِي وَأَنْتِ بَطِيءٌ قَالَ مُوسَى وَأَهْلِي بِالْحَيْجِ وَقَالَ سَلِيمَانُ
وَأَصْحَابِي مَا يَضَعُ الْمُسْلِمُونَ فِي حَبِيبِهِمْ فَلَمَّا كَانَ لَيْلَةُ الضَّدْرِ أَمَرَ
يَغْنِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَ الرَّحْلِ فَلَمَّحَ بِهَا إِلَى
الْتَّجِيمِ زَادَ مُوسَى فَأَهْلَلْتُ بِعُمْرَةٍ فَكَانَ عُمْرَتُهَا وَطَافَتْ بِالْبَيْتِ فَقَضَى
لَهُ عُمْرَتُهَا وَحُجَّتُهَا قَالَ هَشَامٌ وَلَمْ يَكُنْ فِي شَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ هَلَفِي
قَالَ أَبُو دَاوُدَ: زَادَ مُوسَى فِي حَدِيثِ حَمَادِ بْنِ سَلَمَةَ فَلَمَّا كُنْتُ
لَيْلَةَ الْبَطْحَاءِ طَهَّرْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا

1778 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile berâber Zilhicce'nin hilalinin doğuşu yaklaşıncaya yola çıktık, Zülhuleyfe'ye geldiğimizde Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Hac yapmak isteyenler hac için, (önce) umre yapmak isteyenler umre için ihramlanıp telbiyede bulunsunlar” buyurdu.

Râvîlerden Musa (bin Seleme'nin) Vüheyb'den rivâyetinde Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “Eğer ben kurbanlığımı göndermemiş olsaydım umre için ihram ve telbiyede bulunurdum” buyurmuş.

Hammad bin Seleme'den rivâyetinde, "Fakat ben yanımda kurbanlığım bulunduğundan hac için ihram ve telbiyede bulunacağım" buyurmuş. Sonra (bu hadisi farklı rivâyet eden râvîler) (şurada) ittifak ettiler. Hz. Aişe dedi ki: Ben umre için telbiyede bulunanlar arasında idim. Birazcık yol katettik ki (Serif denen yerde) aybaşı oldum. Ben ağlarken Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yanıma geldi ve, "Seni ağlatan nedir?" buyurdu. Ben, "Keşke bu yıl hacca çıkmaz olsaydım diye arzuladım," dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, "Umreni bırak saçını çöz ve taran" buyurdu. Râvîlerden Musa, "Hac için telbiyede bulun." Süleyman ise "Müslümanlar hacc-ında ne yaparlarsa sen de onu yap" buyurdu" diye rivâyet etti. Mekke'den dönüş günü gelince Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, kayınbiraderi Abdurrahman'a Hz. Aişe'yi Ten'im'e götürmesini emretti, Musa (bu rivâyette şunları) ziyâde etti. Hz. Aişe terkettiği umresinin yerine umre için yeniden ihrama girdi ve telbiyede bulundu. Kâbe'yi tavaf etti, Allah hacc-ını da umresini de kabul buyurdu. Hişam bin Urve:

Hz. Aişe'nin bu yaptıklarının hiç birinde kurban yoktur, dedi.

Ebû Dâvud diyor ki:

Hammad bin Seleme'nin hadisinde Musa şunu ziyâde etti. Aişe radiyallahu anha (Mina'dan dönüşte Batha gecesinde) temizlendi. [\[547\]](#)

İZAH

Muvafine: Yakın kalınca demektir. Zilhicce'ye beş gün kala yola çıkmışlardı.

Leyletüssadr, leyletülbathâ, leyletülhasaba hepsi aynı gecedir. Mina'dan Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in son gün Mekke ile Mina arasındaki Batha'ya indiği gecedir.

Muhassab, Ebtah, Muarras, Heyf-i Benî, Kinane hepsi birdir. Mekke ile Mina arasında bir yer adıdır.

İbn-i Cevzî, Allah ona rahmet eylesin. Sahih hadisler Hz. Aişe'nin Kıran yaptığına delâlet ediyor. Evvelâ umreye niyet etti, hayız olunca Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona hacca niyet etmesini emretti, böylece kıran

yapmış oldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ona "Kabe'yi bir kere tavafın Safâ ile Merve arasında sayın senin hacc-ına da umrene de yeter," buyurması bunu açıkça gösteriyor, dedi ve Hz. Aişe'nin umresini tamamen terkedip yalnız hac yaptığını söyleyenlerin reyini red etti.

Hz. Aişe'nin Ten'im'den tekrar umre yapması onun gönlünü hoş etmek için emredilmişti. "Bunların hiç birinde kurban yoktur," sözü Hişam'ın kelâmından hadise sokulmuştur (Müdirectir) deniliyor.

١٧٧٩- عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ خَرَجْنَا

مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَبِئْنَا مِنْ أَهْلِ

بَغْنَزَةَ وَبِئْنَا مِنْ أَهْلِ بَحْجٍ وَعَنْزَةَ وَبِئْنَا مِنْ أَهْلِ بِلْحَجِّ وَأَهْلَ رَسُولِ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْحَجِّ فَأَمَّا مَنْ أَهْلُ بِلْحَجِّ أَوْ جَمْعَ الْحَجِّ

وَالْعُمْرَةِ فَلَمْ يُجْلُوا حَتَّى كَانَ يَوْمَ النَّحْرِ

1779 - Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımı Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Veda hacc-ı yılı Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte (hac için yola) çıktık. Bizden umre için ihramlanıp telbiye yapan, hac ve umre için ihramlanan telbiye yapan ve yalnız hac için ihramlanan telbiyede bulunanlar vardır. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'de sadece hacca niyetlenmişti. Yalnız hac için ihramlananlar ile hac ve umreyi cem edenler kurban gününe kadar ihramdan çıkmadılar.^[548]

İZAH

Hacc-ı ifrat ve kırana niyet edenler kurban gününe kadar ihramdan çıkamazlar. Kırana yapanlar taş atıp kurbanlarını kesip tıraş olunca ifrat yapanlar da cemre-i akabe ve tıraştan sonra ihramdan çıkarlar.

١٧٨٠- عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ زَادَ فَأَمَّا مَنْ أَهْلُ بَغْنَزَةَ فَأَخْلُ

1780 - Ebû'l-Esved'den aynı senedle önceki hadisin benzeri rivâyet olunmuştur. Ancak râvî bu hadise şunu ilâve etmiştir: Umre için ihramlananlar (bayramdan önce) ihramlarından çıktılar.

İZAH

Umre yapanlar, Kâbe'yi tavaf (safa ile merve arasında sa'y) ettikten sonra tıraş olur, ihramdan çıkar. Terviye günü Mina'ya gitmeden tekrar hac için ihramlanır, bu ikinci ihramından taş atıp kurban kesip tıraş olmadıkça çıkamaz.

خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَأَهْلَلْنَا بِعُمْرَةٍ ١٧٨- عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهَا قَالَتْ:

ثُمَّ قَدَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ كَانَ مَعَهُ هَذِي قَلِيلٌ بِالْحَجِّ

مَعَ الْعُمْرَةِ ثُمَّ لَا يَجُلُ حَتَّى يَجُلَ مِنْهُمَا جَمِيعًا فَقَبِلْتُ مَكَّةَ وَأَنَا خَائِفٌ

وَلَمْ أَطَفْ بِالْبَيْتِ وَلَا بَيْنَ الصُّفَا وَالْمَرْوَةِ فَكُنْتُ ذَلِكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ انْقَضِيَ رَأْسُكَ وَامْتَسَحِي وَأَهْلِي بِالْحَجِّ وَدَعِي

الْعُمْرَةَ قَالَتْ فَقَعَلْتُ فَلَمَّا قَضَيْنَا الْحَجَّ أَرْسَلَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ مَعَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ إِلَى التَّنْعِيمِ فَأَعْتَمَرْتُ فَقَالَ هَلَاكَ مَكَانُ

عُمْرَتِكَ قَالَتْ فَطَوَّافُ الَّذِينَ أَهَلُّوا بِالْعُمْرَةِ بِالْبَيْتِ وَبَيْنَ الصُّفَا وَالْمَرْوَةِ ثُمَّ

خَلُّوا ثُمَّ طَوَّافُوا طَوَّافًا آخَرَ بَعْدَ أَنْ رَجَعُوا مِنْ مَيْمَنِهِمْ وَأَمَّا الَّذِينَ

كَانُوا جَمَعُوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ فَلَمَّا طَوَّافُوا طَوَّافًا وَاحِدًا

قَالَ أَبُو خَالِدٍ: زَوَّاهُ إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ وَمَعْمَرٌ عَنْ إِثْنِ شَهَابٍ

نَعْمَةٌ لَمْ يَذْكُرُوا طَوَّافَ الَّذِينَ أَهَلُّوا بِعُمْرَةٍ وَطَوَّافَ الَّذِينَ جَمَعُوا الْحَجَّ

وَالْعُمْرَةَ

1781 - Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ailesi Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Veda Hacc-ı senesi Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte yola çıktık ve umre niyetiyle ihramâ girdik. Sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “Kimin yanında hedy (kurbanlık) varsa umre ile berâber hacca da niyet etsin. Sonra ihrama devam ederek neticede her ikisinin ihramından birden çıksın” buyurdu. Mekke’ye geldim halbuki ben hayızlı idim, Kabe’yi tavaf etmedim. Safâ ile Merve arasında sa’y de de bulunmadım. Bu halimi Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e şikâyet ettim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana:

“Saçını çöz ve tara, hac niyyeti ile telbiyede bulun ve Umre’yi de terket” buyurdu. Ben de öyle yaptım. Hacc-ı yerine getirdikten sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem beni (kardeşim) Abdurrahman bin Ebû Bekir ile Ten’im’e gönderdi. Umre yaptım, Rasûlullah bana, “İşte şu yaptığın umre terkettiğin Umre’nin yerine” buyurdu. Umre niyeti ile ihramlananlar, Kâbe’yi tavaf ettiler. Safâ ile Merve arasında sa’y de bulundular. Sonra ihramdan çıktılar, sonra Mina’dan dönüşte, Hac için başka bir tavaf daha yaptılar ama hac ve Umreyi cem edenlerse ancak bir tavaf yaptılar, dedi.

Ebû Dâvud diyor ki:

Bu hadis-i şerifin İbrahim Bin Sa’d ve Ma’mer, İbn-i Şihab’tan benzerini irvayet ettiler. Fakat yalnız umre yapanların ve hacle Umre’yi cem edenlerin tavafını zikretmediler.

İZAH

Bu hadis-i şerif hacc-ı kıran yapanların bir tavafla iktifa edebileceklerine delildir. Atâ, Mücahid, Hasan, Tavus, Mâlik, Şâfiî ve Ahmed bin Hanbel’in mezhepleri de böyledir. İmam Azam ve Süfyân-ı Sevrî’ye göre hacc-ı kıran yapanlar biri umre biri de hac için olmak üzere iki tavaf yapmaları lâzımdır diyor. (Bezl-ül-Mechûd, c. 8, s. 388)

١٧٨٢- عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ لَبَّيْنَا بِالْحَجِّ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِسَرِفٍ

جُفِثَ فَدَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا أَبْكِي، فَقَالَ:

مَا يَبْكِيكَ يَا عَائِشَةُ؟ فَقُلْتُ: جُفِثَ لَيْتَنِي لَمْ أَكُنْ حَجَّجْتُ، فَقَالَ:

سُبْحَانَ اللَّهِ إِنَّمَا ذَلِكَ شَيْءٌ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ فَقَالَ أَنَسِي
الْمَنَاسِكَ كُلَّهَا غَيْرَ أَنَّ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ فَلَمَّا دَخَلْنَا مَكَّةَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ شَاءَ أَنْ يَجْعَلَهَا عُمْرَةً فَلْيَجْعَلْهَا عُمْرَةً إِلَّا مَنْ
كَانَ مَعَهُ الْهَدْيُ قَالَتْ وَفَتَّحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ نِسَائِهِ
الْبَقَرِ يَوْمَ النَّحْرِ فَلَمَّا كَانَتْ لَيْلَةُ الْبَطْحَاءِ وَطَهَّرَتْ غَابِئَةُ قَالَتْ يَا رَسُولَ
اللَّهِ أَتُرْجِعُ صَوَاجِي بِحَجٍّ وَعُمْرَةٍ وَأَرْجِعُ أَنَا بِالْحَجِّ فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي بَكْرٍ فَذَهَبَ بِهَا إِلَى التَّحْيِيمِ
فَلَبِثَ بِالْعُمْرَةِ

1782 - Aîşe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Hac niyetiyle telbiyede bulunduk, serif mevkiine vardığımızda ben hayız oldum, ağlıyordum. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yanıma geldi ve, “Ey Aîşe ağlamana sebep ne?” buyurdu. “Ben aybaşı oldum. Ne olaydı hacca niyet etmiş olmasaydım,” dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Subhanallah senin karşılaştığın Allah’ü Teâlâ’nın Adem (a.s)ın kızları için takdir ettiği bir şeydir. Kâbe’yi tavaftan başka, hacc-ın bütün şartlarını yerine getir” buyurdu. Mekke’ye girdiğimiz vakit Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “umre yapmak isteyen umre yapsın yanında kurbanlığı olanlar müstesna” buyurdu.

Aîşe radiyallahu anha diyor ki:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kurban günü kadınları namına sığır kurban etti, batha, (ya inme) gecesi olunca Aîşe radiyallahu anha temizlendi. Ey Allah’ın Rasûlü sen arkadaşlarımı hac ve Umre yapmış olarak döndürürken ben yalnız hacca mı döneceğim, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Ebû Bekir’in oğlu Abdurrahman’a (kız kardeşi Aîşe’yi) Ten’im’e götürmesini emir buyurdu. Hz. Aîşe orada Umre niyetiyle telbiyede bulundu. [\[549\]](#)

İZAH

Serif: Medine’den birkaç mil mesafede Mekke ile Medine arasında bir yerin adıdır.

۱۷۸۳- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ وَلَا نَرَى إِلَّا أَنَّهُ الْحَيْجُ فَلَمَّا قَبِلْنَا تَطَوُّفَنَا بِالنَّبِيِّ فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَمْ يَكُنْ سَاقٍ الْهَدْيِ أَنْ يَجْعَلَ فَأَخْلَ عَنْ لَمْ

يَكُنْ سَاقٍ الْهَدْيِ

1783 - Aişe radiyallahu anha’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile berâber (hac için yola) çıktık, sadece hacca niyet edeceğimizi sanıyorduk. Mekke’ye geldiğimizde Kâbe’yi tavaf ettik.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem önceden kurban göndermemiş olanlara ihramdan çıkmalarını emretti, kurban göndermemiş olanlar da hemen ihramdan çıktı(lar). [\[550\]](#)

İZAH

Bu hadis-i şerif “Lâ Nera” şeklinde rivâyet ediliyor. Tercümeyle ona göre yaptık. Bu metinde ancak hacc-ı ifrata niyet etmiş olarak çıktık, manâsı da verilir.

۱۷۸۴- عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَوْ

اسْتَقْبَلْتُ مِنْ أَمْرِي مَا اسْتَذْبَرْتُ لَمَا شَقْتُ الْهَدْيِ

قَالَ مُحَمَّدٌ أَحْسَنُهُ قَالَ وَلَحَلَلْتُ مَعَ الَّذِينَ أَخْلَوْا مِنَ الْعُمْرَةِ

قَالَ أَرَادَ أَنْ يَكُونَ أَمْرُ النَّاسِ وَاحِدًا

1784 - Aişe radiyallahu anha’dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Son verdiğim emri ilk anda (düşünüp) verseydim, kurbanlıkları sevketmezdim,” buyudu.

Muhammed bin Yahya dedi ki: Ben Osman bin Ömer'in şöyle dediğini zannederim, “Umresini yapıp ihramdan çıkanlarla birlikte ben de ihramdan çıkardım.” Muhammed dedi ki, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem nâsın ibadetinin bir ve berâber olmasını diledi (Onun için böyle buyurdu.) [551]

İZAH

Haccı temettu yapanlar umresini yaptıktan sonra ihramlarından çıkabilirler. Fakat kurbanlığını berâber götürenler kurbanlıklarını kesmedikçe, Umrelerini yapınca ihramdan çıkamazlar. İşte Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ahabın hepsinin berâber olmalarını istediği için, son verdiği emri önceden vermiş olsaydım temennisinde bulunmuştur.

١٧٨٥- عَنْ جَابِرٍ قَالَ أَقْبَلْنَا مُهَلِّينَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْحَجِّ مُفْرَدًا وَأَقْبَلْتُ غَائِبَةً مُهَلَّةً بِغَمْرَةٍ حَتَّى إِذَا كُنْتُ بِسِرْفِ عَرَكْتُ حَتَّى إِذَا قُدِمْنَا طَلْنَا بِالْكُفَيْبَةِ وَبِالصُّفَا وَالْمَرْوَةِ فَأَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَجُلُ بِنَا مَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ هَذِي قَالَ فَقُلْنَا جُلْ مَاذَا فَقَالَ الْجُلُ كُلُّهُ فَوَاقَعْنَا النِّسَاءَ وَنَعَلَيْنَا بِالْعُطَبِ وَلَبِسْنَا ثِيَابَنَا وَلَيْسَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ عَرَفَةَ إِلَّا أَرْبَعُ لَيَالٍ ثُمَّ أَهْلَلْنَا يَوْمَ التَّوْبَةِ ثُمَّ دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى غَائِبَةٍ فَوَجَدَهَا تَبْكِي، فَقَالَ: مَا شَأْنُكِ؟ قُلْتُ شَأْنِي أَنِّي قَدْ جُضْتُ وَقَدْ خَلَّ النَّاسُ وَلَمْ أَخْلُلْ وَلَمْ أَطْفِ بِالْبَيْتِ وَالنَّاسُ بَدَّهَبُونَ إِلَى الْحَجِّ الْآنَ، فَقَالَ: إِنَّ هَذَا أَمْرُ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ فَأَعْتَسِلِي ثُمَّ أَهْلِي بِالْحَجِّ فَفَعَلْتُ وَوَقَفْتُ الْمَوَاقِفَ حَتَّى إِذَا طَهَّرْتُ طَافْتُ بِالْبَيْتِ وَبِالصُّفَا وَالْمَرْوَةِ ثُمَّ قَالَ قَدْ خَلَلْتُ مِنْ حَجِّكِ وَغَمْرَتِكَ جَبِيغًا، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَجِدُ فِي نَفْسِي أَنِّي لَمْ أَطْفِ بِالْبَيْتِ حِينَ حَجَجْتُ، قَالَ: فَأَذْهَبِي بِهَا يَا غَبْدَ الرَّحْمَنِ فَأَغْبِرْهَا مِنَ التَّنْبِيمِ وَذَلِكَ لَيْلَةُ الْحَضْبَةِ

1785 - Câbir radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Biz Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile berâber hacc-ı ifrada niyet etmiş olarak telbiye okuyarak yola koyulduk. Aişe radıyallahu anha sadece Umre için yola çıktı. Serif'e varınca Aişe radıyallahu anha hayız oldu. (Mekke) ye geliğimizde Kâbe'yi tavaf ettik, Safâ ve Merve arasında sa'y yaptık. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bizden yanında kurbanı olmayanların ihramdan çıkmalarını emretti. Câbir devam ederek: ne helâldır dedik. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, "Hepsi helâldır" buyurdu. Biz de kadınlarımızla birleştik, kokuyla kokulandık, elbiselerimizi giyindik, arefe günü ile aramızda ancak dört gece vardı. Terviye günü (ihramla) telbiyeye başladık.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Hz. Aişe'nin yanına girdiğinde onu ağlar buldu. Bu halin ne, diye sordu. Aişe radıyallahu anha, hayız oldum herkes ihramdan çıktı, ben çıkamadım. Kâbe'yi de tavaf etmedim, şimdi herkes hac için gidiyorlar, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

"Bu hal Allah'ın Adem'in kızlarına yazdığı (takdir) ettiği bir iştir. Guslet ve hac için telbiyede bulun," dedi.

Aişe radıyallahu anha'da (emredileni) yaptı, vakfe yerlerinde vakfede bulundu, temizlenince de Kâbe'yi tavaf etti. Safâ ve Merve (arasında) sa'y yaptı. Sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, "Hac ve umre ihramının hepsinden çıkmış oldun" buyurdu. Aişe radıyallahu anha'da:

Ey Allah'ın Rasûlü, hac ettiğim zaman Kâbe'yi tavaf etmediğimden içimden bir (üzüntü) buluyorum," dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de, "Ey Abdurrahman Aişe'yi götür, tenimden umre yaptır" buyurdu. O gece Muhassaba (iniş) gecesi idi. [\[552\]](#)

١٧٨٦- دَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى عَائِشَةَ بِغَيْبِ هَلِجِ

الْقُبَّةِ قَالَتْ عِنْدَ قَوْلِهِ وَأَمَلَيْتُ بِالْحَجِّ ثُمَّ حَبَيْتُ وَأَضْنَعِي مَا يَضْنَعُ الْحَاجُّ

غَيْرَ أَنَّ لَا تَطْلُوفِي بِالْبَيْتِ وَلَا تُصَلِّي

1786 - Hz. Peygamber Aişe'nin yanına geldi. Râvî şu önceki hadisin bir kısmını anlattıktan sonra ve hacca niyet et cümlesine ilave olarak “Haccet, tavafın ve namazın dışında hacıların yaptığı her şeyi yap” sözlerini nakletti.

İZAH

Hayızlı kadınlar tavaftan başka hacc-ın bütün menâsikini yerine getirirler. Tavaf etmez ve namaz kılamazlar.

١٧٨٧- عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رِيَّاحٍ خَلَّتَنِي جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ أَهْلَكَ

مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْحَجِّ خَالِصًا لَا يَخَالِطُهُ شَيْءٌ

نَقَدْنَا مَكَّةَ لِأَرْبَعِ لَيَالٍ غُلُوتُ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ فَطَلَقْنَا وَسَعَيْنَا ثُمَّ أَمَرَنَا

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نُجِلَّ وَقَالَ لَوْلَا هَذِي لَخَلْتُ ثُمَّ

قَامَ سَرَّاقَةً بِنُ مَالِكٍ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ مُشَعَّتَا هَذِهِ أَلِغَابَتَا هَذَا أَمْ

بِلَاغِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَلْ هِيَ لِلْأَعْيُنِ

قَالَ الْأَوْرَاعِي: سَمِعْتُ عَطَاءَ بْنَ أَبِي رِيَّاحٍ يُحَدِّثُ بِهَذَا فَلَمْ أَخْطُفْهُ

حَتَّى لَقِيْتُ ابْنَ جُرَيْجٍ فَأُثِّبَتْ لِي

1787 - Atâ bin Ebî Rebah radıyallahu anh'dan, Câbir bin Abdullah bana şöyle haber verdi:

Biz Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemle kendisine başka bir şey karışmayan halis bir hacca niyetle telbiyede bulunduk. Zilhicce'den daha dört gün geçmişti ki Mekke'ye geldik, tavaf ve sa'yda bulunduk. Sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bize ihramdan çıkmamızı emretti ve, “eğer benim yanımda kurbanlığım olmasaydı ben de ihramdan çıkardım” buyurdu. Sonra Mâlik'in oğlu Surâka ayağa kalktı ve “Ey Allah'ın Rasûlü sen bize yalnız bu yıla mahsus mu hacc-ı temettu yaptırdın, yoksa ebediyyen yapılabilecek mi?” dedi.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Muhakkak, ebediyyen yapılacak” buyurdu.

Evzâî diyor ki: Atâ bin Ebî Rabah bu hadisi haber verirken dinledim, ezberleyemedim. İbn-i Cüreyc'e yetiştim o bunu bana hatırlattı. (Sağlam bir şekilde ezberledim).^[553]

İZAH

Bu hadis-i şerif hac ayları içerisinde umre yapılabileceğine açık bir delil teşkil eder. Umrenin feshi ile temettuun kıyamete kadar yapılabileceği de açıkça anlatılmış oluyor.

١٧٨٨- عَنْ جَابِرٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وَأَصْحَابُهُ لِأَرْبَعِ لَيَالٍ خَلَوْنَ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ فَلَمَّا طَافُوا بِالْبَيْتِ وَالضَّمَا

وَالْمَزْوَةَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اجْعَلُوهَا عُمْرَةً إِلَّا مَنْ

كَانَ مَعَهُ الْهَدْيُ فَلَمَّا كَانَ يَوْمَ النَّزْوَةِ أَهْلُوا بِالْحَجِّ فَلَمَّا كَانَ يَوْمَ النَّحْرِ

قَدِمُوا فَطَافُوا بِالْبَيْتِ وَلَمْ يَطُوفُوا بَيْنَ الضَّمَا وَالْمَزْوَةِ

1788 - Câbir radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ve ashabı Zilhicce'nin dördünde Mekke'ye geldiler. Kâbe'yi tavaf edip Safâ ve Merve'de sa'y yaptıklarında Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onlara, “yanında kurbanlığı olanlardan başkası bu (sa'y ve tavafını) umre yapsın” buyurdu.

Arefeden bir gün önceki gün gelince, hac için ihramlandılar, bayram günü olunca da Kâbe'ye gelip tavaf ettiler, ama (o gün) Safâ ile Merve arasında sa'y yapmadılar.

İZAH

Terviye: Kurban bayramı arefesinden bir gün önceki güne denir.

١٧٨٩- خَلَّيْنِ جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

أَهْلُ هُوَ وَأَصْحَابُهُ بِالْحَجِّ وَلَيْسَ مِنْهُمْ أَحَدٌ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ هَدْيٍ إِلَّا التَّيْمِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَطَلَعَهُ وَكَانَ عَلَيْهِ رُضِيَّ اللَّهُ عَنْهُ قَدِيمٌ مِنَ الْيَمَنِ
وَمَعَهُ الْهَدْيُ فَقَالَ أَهْلُكَ بِمَا أَهْلٌ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وَإِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ أَصْحَابَهُ أَنْ يَجْعَلُوا عَنْزَةً يَطْلُوْنَهَا ثُمَّ
يَقْعُضُوهَا وَيَجْلُوا إِلَّا مَنْ كَانَ مَعَ الْهَدْيِ فَقَالُوا أَتَنْتَلِي إِلَى مَنَى وَذَكَرْنَا
نَقَطْرَ قَبْلِكَ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَوْ أَنِّي بَسَّخْتُ
مِنْ أَمْرِي مَا اسْتَبْرَزْتُ مَا أَهْدَيْتُ وَلَوْ لَا أَنَّ نَجِيَّ الْهَدْيِ لَأَخْلَلْتُ

1789 - Câbir bin Abdullah radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ve ashabı niyet edip hac için telbiyede bulundular. O gün onlardan hiç birinin yanında kurbanlığı da yoktu. Ancak Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ve Talha'nın kurbanlıkları yanındaydı. Ali radiyallahu anh'ın yanında Yemen'den gelmiş kurbanlığı yanında bulunuyordu. Ali radiyallahu anh:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ne için niyet edip telbiyede bulunmuş ise ben de ona niyet edip telbiyede bulundum, dedi. Halbuki Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ashabına tavaf etmelerini (sa'y yapmalarını) sonra saçlarını kısaltarak yanında kurban olmayanların ihramdan çıkmalarını ve böylece haclarını umre (temettü) yapmalarını emretmişti. Ashab:

Cimadan henüz ayrılmış olduğumuz halde Mina'ya mı gideceğiz dediler. Bu söz Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e yetişti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'de: "Eğer ben hac fiillerim hakkında sonradan karşılaştığıma önceden karşılaşmış olsaydım önceden hedy yollamazdım. Benim de yanımda hedyim olmasa, ben de ihramdan çıkardım" buyurdu. [554]

İZAH

Hadis-i şerif; ihramlanacak kimse, hiçbir hacc-ı tayin etmeden ihramlansa sahih olacağına delâlet eder, İhram talik suretiyle giyinilmişse, onun da cevâzına delildir. Ashab-ı kiram Mina'ya çıkacaklarında ihramı yeni

giyinmiş aileleri yanında olanlardan ihramı giyenecekleri günün gecesi hanımları ile cinsî münasebette bulunanlar vardı. Sabahleyin ihramlanıp Mina'ya çıkacaksınız denilince, daha erkeklik suyumuz kurumadan Mina'ya mı çıkacağız, dediler ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ben önceden böyle bir şeyle karşılaşacağımı bilsem ben de Hedy göndermezdim, buyurdu.

١٧٩٠- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ:

هَلِمَ عُمْرَةٌ اسْتَمْتَعْنَا بِهَا فَمَنْ لَمْ يَكُنْ عِنْدَهُ هَدْيٌ فَلْيَجْلُ الْجِلَّ كُلَّهُ وَقَدْ

دَخَلَتِ الْمُعْتَرَةُ فِي الْحَجِّ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: هَذَا مُتَكَرِّرٌ إِنَّمَا هُوَ قَوْلُ ابْنِ عَبَّاسٍ

1790 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Şu Umredir. Biz onu temettü yaptık. Kurbanlığı yanında olmayanlar, helâl şeylerin hepsini helâl olarak işlesinler. Umre kıyamet gününe kadar hacca dahil olmuştur” buyurdu.

Ebû Dâvud diyor ki:

Bu hadis münkerdir. Çünkü bu söz İbn-i Abbas'ın sözüdür. [\[555\]](#)

١٧٩١- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا

أَهْلَ الرَّجُلِ بِالْحَجِّ ثُمَّ قَدِمَ مَكَّةَ فَطَافَ بِالْبَيْتِ وَبِالصُّفَا وَالْمَزْوَةِ فَقَدْ

خَلَّ وَهِيَ عُمْرَةٌ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَاهُ ابْنُ جُرَيْجٍ عَنْ رَجُلٍ عَنْ عَطَاءٍ دَخَلَ أَصْحَابُ

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُهَلِّينَ بِالْحَجِّ خَالِصًا فَبَجَّلَهَا النَّبِيُّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عُمْرَةً

1791 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Bir kimse hac niyetiyle ihram giyinir telbiyede bulunur da Mekke’ye gelince Kâbe’yi tavaf eder Safâ ve Merve arasında sa’y yapar, ihramdan da çıkarsa bu hacc-ı umre olur.”

Ebû Dâvud diyor ki:

İbn-i Cüreyc bir adamdan, o da Atâ’dan şöyle rivâyet etti, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in ashabı yalnız hacc-ı ifrat için niyet edip ihramlanmış oldukları halde telbiye ile Mekke’ye girdiler. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onların bu hacc-ını umreye çevirdi.

١٧٩٢- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: أَمَّلُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بِالْحَجِّ فَلَمَّا قَدِمَ طَافَ بِالنَّيْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَقَالَ ابْنُ شَوَّكِرٍ وَلَمْ

يُقَصِّرْ ثُمَّ انْفَقَا وَلَمْ يُجْلُ مِنْ أَجْلِ الْهَدْيِ وَأَمَرَ مَنْ لَمْ يَكُنْ سَاقِ الْهَدْيِ

أَنْ يَطْلُوفَ وَأَنْ يَنْسَى وَيُقَصِّرَ ثُمَّ يُجْلُ زَادَ ابْنُ عَبَّاسٍ فِي حَدِيثِهِ أَوْ يَخْلُفَ

ثُمَّ يُجْلُ

1792 - İbn-i Abbas radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem hac için ihramlanıp tehlide bulundu. Kâbe’yi tavaf edip Safâ ile Merve arasında sa’y yaptı. Diğer bir râvî İbn-i Şevker (rivâyetinde) saçını kısaltmadı, dedi ve sonra her iki râvî şunda ittifak ettiler. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kurbanlığı yanında olduğu için ihramdan çıkmadı. Kurbanlığını sevketmemiş olanlara tavaf etmesini, sa’y yapmasını ve saçını kısaltıp sonra ihramdan çıkmasını emretti. İbn-i Menî’ rivâyet ettiği hadiste (tırış olup sonra ihramdan çıkmasını) cümlesini ziyâde etti.

١٧٩٣- عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَشَهِدَ عَنْهُ أَنَّهُ

سَمِعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَرَضِهِ الَّذِي قُبِضَ فِيهِ يَنْهَى

عَنِ الْعُمْرَةِ قَبْلَ الْحَجِّ

1793 - Saîd bin Müseyyeb radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabından bir adam Ömer bin Hattab radiyallahu anh'a geldi ve onun yanında şöyle şehâdette bulundu. Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in vefatına sebep olan son hastalığında hactan önce umreden nehyettiğini işittim, dedi.

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, iki defa hacdan önce umre yaptı. Hactan önce umre yapmanın câiz olduğunda ilim adamlarının icmaı vardır. Muhâlefet eden olmamıştır. Sonra İbn-i Müseyyeb'in, Ömer bin Hattab'dan işitmesi mevzuunda da ihtilâf edilmiştir. (Hattabî Şerhi)

١٧٩٤ - عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ قَالَ لِأَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَلْ تَنْهَوْنَ أَنْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْهَى

عَنْ كَذَا وَكَذَا وَعَنْ زَكْوَبٍ جُلُودِ الشُّعُوبِ، قَالُوا: نَعَمْ قَالَ: تَنْهَوْنَ أَنَّهُ

يَنْهَى أَنْ يَفْرُقَ بَيْنَ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ فَقَالُوا: أَمَا هَذَا فَلَا تَقَالَ أَمَا إِنَّهَا مَعَهُنَّ

وَلَكِنَّكُمْ تَنْهَوْنَ

1794 - Muaviye bin Ebû Süfyân Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabına şunları söylemiştir: - Siz Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şunlar şunlarla birlikte kaplan derisinden yapılmış eğer üzerine binmekten nehyettiğini biliyor musunuz?

Evet, dediler. Hz. Muaviye:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hacla umre arasını birleştirmeyi yasakladığını da biliyor musunuz? dedi. Ashâb:

Ama bunu bilmiyorduk, dediler. Muaviye radiyallahu anh:

Bu da diğer yasaklarla berâberdi. Lâkin siz bunu unuttunuz, dedi. ^[556]

İZAH

Hattâbî diyor ki: Hacc-ı kıranın cevazında ümmetin icma-i vardır. Eğer Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem nehyetmiş olsaydı, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in nehy eylediği bir şeyin aksine nasıl ittifak yapılabilirdi. Sahabe-i kirâm Muaviye'nin şu rivâyetine muvafakat etmediler ve bu sözüne de müsaade etmediler, diyor.

24 - HACC-I KIRAN

١٧٩٥- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّهُمْ سَمِعُوهُ يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُلَبِّي بِالْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ جَمِيعًا يَقُولُ: أَيْبُكَ عُمْرَةٌ

وَحَجًّا لَيْبُكَ عُمْرَةٌ وَحَجًّا

1795 - Enes bin Mâlik'in şöyle dediği rivâyet olunmuştur:

– Ben Rasûlullah'ı “Umre ile hac için lebbeyk! Umre ile hac için lebbeyk” derken işittim. ^[557]

١٧٩٦- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: أَيْبُكَ عُمْرَةٌ

وَحَجًّا لَيْبُكَ عُمْرَةٌ وَحَجًّا لَيْبُكَ عُمْرَةٌ وَحَجًّا لَيْبُكَ عُمْرَةٌ وَحَجًّا لَيْبُكَ عُمْرَةٌ

وَحَجًّا لَيْبُكَ عُمْرَةٌ وَحَجًّا لَيْبُكَ عُمْرَةٌ وَحَجًّا لَيْبُكَ عُمْرَةٌ وَحَجًّا لَيْبُكَ عُمْرَةٌ

وَحَجًّا لَيْبُكَ عُمْرَةٌ وَحَجًّا لَيْبُكَ عُمْرَةٌ وَحَجًّا لَيْبُكَ عُمْرَةٌ وَحَجًّا لَيْبُكَ عُمْرَةٌ

وَحَجًّا لَيْبُكَ عُمْرَةٌ وَحَجًّا لَيْبُكَ عُمْرَةٌ وَحَجًّا لَيْبُكَ عُمْرَةٌ وَحَجًّا لَيْبُكَ عُمْرَةٌ

وَحَجًّا لَيْبُكَ عُمْرَةٌ وَحَجًّا لَيْبُكَ عُمْرَةٌ وَحَجًّا لَيْبُكَ عُمْرَةٌ وَحَجًّا لَيْبُكَ عُمْرَةٌ

وَحَجًّا لَيْبُكَ عُمْرَةٌ وَحَجًّا لَيْبُكَ عُمْرَةٌ وَحَجًّا لَيْبُكَ عُمْرَةٌ وَحَجًّا لَيْبُكَ عُمْرَةٌ

1796 - Enes radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem orada yani Zülhuleyfe’de sabaha kadar kaldıktan sonra (devesine) bindi. Devesi Beyda tepesine tam çıktığında Allah’a hamd ve senâ ve tekbirde bulundu. Sonra hac ve umre için berâber niyet etti, telbiyede bulundu. Nâs da hac ve umre için berâber ihramlanıp telbiye getirdiler. Mekke’ye geldiğimizde nâsa ihramdan çıkmalarını emretti, onlar da çıktılar terviye günü (arefeden bir gün önce) olunca yalnız hac için ihramlanıp telbiyede bulundular (bayram günü) Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bizzat kendi eliyle ayakta yedi deve kurban etti.

Ebû Davûd dedi ki: Bu hadisten Enes’in tek başına rivâyet ettiği kısım, “O (Hz. peygamber), önce elhamdulillah, Subhanallah, Allahu Ekber dedi. sonra hac için ihrama girdi” cümlesidir.^[558]

١٧٩٧- عَنْ ابْنِ أَبِي عَازِبٍ قَالَ: كُنْتُ مَعَ عَلِيٍّ جِئْنَا أَمْرَةَ رَسُولِ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْيَمَنِ قَالَ فَأَصْبَحْتُ مَعَهُ أَوَّاقِي فَلَمَّا قَدِمَ
عَلَيَّ مِنَ الْيَمَنِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْتُ وَجَدْتُ
فَاطِمَةَ وَهِيَ لِلَّهِ غَنَاءٌ قَدْ لَيْسَتْ بِبَابَا صَبِيحًا وَقَدْ نَضَعَتِ الْبَيْتَ بِمَضْرُوحٍ
فَقَالَتْ مَا لَكَ فَإِنْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ أَمَرَ أَطْعَمَهُ
نَأْكُلُوا قَالَ قُلْتُ لَهَا إِنِّي أَهْلُكَ بِإِهْلَالِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لِي كَيْفَ صَنَعْتَ فَقَالَ
قُلْتُ أَهْلُكَ بِإِهْلَالِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَإِنِّي قَدْ صَنَعْتُ
الْهَدْيَ وَقَرَنْتُ قَالَ فَقَالَ لِي انْعَزِ مِنَ الْبَيْنِ سَبْعًا وَبِشِينَ أَوْ سِتًّا وَبِشِينَ
وَأَنْبِكَ بِنَفْسِكَ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ أَوْ أَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ وَأَنْبِكَ لِي مِنْ كُلِّ بَدْنَةٍ
بِشْعَةً

1797 - Berâ bin Âzib radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Ali radiyallahu anh'ı Yemen'e emir tayin ettiğinde, ben Ali ile berâberdim. O'nun yanında kilolarca (altın) elde ettim. Ali radiyallahu anh Yemen'den Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına gelince, dedi ki: "Hz. Fatıma'yı boyalı elbise giymiş buldum, evi de koku ile kokulanmıştı." Fatıma radiyallahu anha Ali'ye:

Sana ne oluyor da (ihramdan çıkmıyorsun) oysa Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ashabına (ihramdan çıkmalarını) emretti onlar da ihramdan çıktılar, dedi. Ali radiyallahu anh dedi ki: Ben de ona: Peygamber ne niyetle ihrama girdiyse ben de o niyetle ihrama girdim. "O ise henüz ihramdan çıkmadı" diye cevap verdim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına geldim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana ihrama girerken nasıl hareket ettin, diye sordu. Ben de Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in girdiği gibi ihrama girdim diye niyet ettim." dedim.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ben kurbanlık sevkettim ve hacc-ı kırana niyet ettim. dedi. Resûllüah sallallahu aleyhi ve sellem bana "Kurbanlık develerden altmış yedisini veya altmış altısını kes, otuzüç veya otuz dördünü kendin için al ve bana kestiğin her deveden bir parça ayır" buyurdu.

İZAH

Bu hadiste Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hacc-ı kıran yaptığına açık delâlet vardır. Hattabî şerhinde bu mevzuda uzun izahat var. Bir de, hacc-ı kıran yapanların kestikleri kurbanın etinden yemelerinin helâl olacağına delâlet eder.

١٧٩٨ - عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَهْلُكَ بِهَذَا مَعًا

قَالَ عُمَرُ هَلْبَيْتَ بِسُنَّةِ نَبِيِّكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

1798 - Ebû Vâil radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Subey bin Ma'bed radiyallahu anh diyor ki; hac ve umreye berâber niyet ettim, telbiye getirdim. Ömer radiyallahu anh bana "Peygamberinin sünnetine uymuşsun" dedi. [\[559\]](#)

١٧٩٩- عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ: قَالَ الْعُصَيْبِيُّ بْنُ مَعْبُدٍ كُنْتُ رَجُلًا أَغْرَابِيًّا
نُصْرَانِيًّا فَأَسْلَمْتُ فَأَتَيْتُ رَجُلًا مِنْ غَيْبِزِيِّ يُقَالُ لَهُ هَلْدِيمُ بْنُ ثُرْمَلَةَ فَقُلْتُ
لَهُ يَا هَذَا إِنِّي حَرِيصٌ عَلَى الْجِهَادِ وَإِنِّي وَجَدْتُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ مَكْتُوبَيْنِ
عَلَيَّ فَكَيْفَ لِي بِأَنْ أَجْمَعَهُمَا قَالَ اجْمَعِيهِمَا وَادْبِغْ مَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ
فَأَهْلَلْتُ بِهِمَا مَعًا فَلَمَّا أَتَيْتُ الْغَدَبِ لِقَبِيئِي سَلَمَانَ بْنَ رِبْعَةَ وَزَيْدُ بْنُ
سُوْحَانَ وَأَنَا أَهْلُ بِهِمَا جَمِيعًا فَقَالَ أَهْلَحُمَا لِلْآخِرِ مَا هَذَا بِأَلْفَقَةٍ مِنْ بَعِيرٍ
قَالَ فَكَأَنَّمَا أَلْقَى عَلَيَّ جَبَلٌ حَتَّى أَتَيْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ فَقُلْتُ لَهُ يَا أَمِيرَ
الْمُؤْمِنِينَ إِنِّي كُنْتُ رَجُلًا أَغْرَابِيًّا نُصْرَانِيًّا وَإِنِّي أَسْلَمْتُ وَأَنَا حَرِيصٌ عَلَى
الْجِهَادِ وَإِنِّي وَجَدْتُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ مَكْتُوبَيْنِ عَلَيَّ فَأَتَيْتُ رَجُلًا مِنْ قَوْمِي
فَقَالَ لِي اجْمَعِيهِمَا وَادْبِغْ مَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَإِنِّي أَهْلَلْتُ بِهِمَا مَعًا
فَقَالَ لِي عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ هَلْبَيْتَ لِسَيِّدَةِ نَبِيِّكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

1799 - Ebû Vâil radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Subey bin Ma'bed radiyallahu anh anlatıyor. Ben Nasrânî bir bedevî adam idim, Müslüman oldum. Kendi kabilemden, Hüzeym bin Sürmüle denilen adamın yanına vardım ve (ona) “Ey bana bak, ben harbetmeye çok hırslıyım, hac ve umre de bana farz olmuş durumda, bu ikisini nasıl bir arada yapayım?” dedim. Hüzeym:

İkisini birden cem et ve senin için kolayına gelen bir hayvanı kurban et, dedi. Ben de ikisi için birden berâber telbiyede bulundum. Uzeyb'e geldiğim zaman bana, Zeyd bin Sûhan ile Selman bin Rabia rast geldiler. O sırada ben hac ve umre için berâber telbiyede bulunuyordum. Bu ikiden biri öbürüne bu adam, bilgide devesinden farksız, dedi. Üzerime dağ yıkılmış gibi oldum.

Hemen Ömer bin Hattab'a geldim ve ona ey Mü'minlerin emiri: Ben Hristiyan bedevî bir adamdım. Müslüman oldum, harp etmeye harîsim,

Hac ve umre bana farz olmuş durumda. Kavmimden bir adamın (Huzeym'in) yanına geldim, o bana hac ve umreyi cem et ve gücünün yettiği bir hayvanı kurban et, dedi. Ben de ikisine birden niyetle telbiyede bulundum, dedim. Ömer bin Hattab radiyallahu anh:

“Peygamberinin sünnetine uymuşsun,” dedi.

İZAH

Bu hadis-i şerif te hacc-ı kıranın câiz ve sünnet olduğuna sarih bir delildir.

Henâh; sana diyorum, bana dön demektir (Kamus Tercümesi)

١٨٠٠ - حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: أَتَانِي النَّبَلَةُ آتَتْ مِنْ جَنْدِ رَبِّي غُرٌّ وَجَلَّ قَالَ وَهُوَ

بِالْعَقِيقِ وَقَالَ صَلَّى فِي هَذَا الْوَادِي الْمُبَارَكِ وَقَالَ عُمْرَةٌ فِي حَجَّةٍ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَاهُ الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ وَعُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ فِي هَذَا

الْحَدِيثِ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ وَقُلَّ عُمْرَةٌ فِي حَجَّةٍ

1800 - Ömer bin el-Hattab Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i şöyle derken işittiğini söylemiştir:

“Bu gece bana aziz ve celil olan Rabbımdan bir elçi geldi.” Ömer radiyallahu anh diyor ki:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (o zaman) Akîk'ta bulunuyordu. Gelen elçi ona:

Şu mübarek vadide namaz kıl ve hac içinde umreye (niyet ettim de) dedi.

Ebû Dâvud diyor ki: Ali bin Mübârek, Yahya bin Ebû Kesir'den bu hadiste “Hac içinde umreye de” diye rivâyet etti. [\[560\]](#)

İZAH

Hadisin Buhari’de bir rivâyetinde “fi” yerine “vav” kullanılmıştır. Vav olduğuna göre, hacca ve umreye berâber niyet ettim, demek olur.

Akîk: Bir vâdinin ismidir.

١٨١١ - عَنْ الرَّبِيعِ بْنِ سَبْرَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِمُضَفَّانَ قَالَ لَهُ سَرَّاقَةُ بْنُ مَالِكٍ أَلَمْ نَذَلَّجِي يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفْقِيسَ لَنَا قَضَاءَ قَوْمٍ تَأْتِنَا وَلِيُدُّوا الْيَوْمَ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَدْ أَذْخَلَ عَلَيْكُمْ فِي حَجِّكُمْ هَذَا عُمْرَةً فَإِذَا قَدِمْتُمْ فَمَنْ نَطَوَّفَ بِالنَّيْبِ وَبَيْنَ الصُّفَا وَالْمَرْوَةِ فَقَدْ حَلَّ إِلَّا مَنْ كَانَ مَعَهُ هَدْيٌ

1801 - Rabî bin Sebre’den, o da babasından radiyallahu anh rivâyet ettiklerine göre şöyle dediler:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem le berâber çıkmıştık. Usfan’a geldiğimizde; Suraka bin Mâlik el Müdlicî O’na:

Ey Allah’ın Rasûlü, bize sanki bugün doğmuş kimselere açıklama yapar gibi, (hac hakkında) açıklama yap dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Şüphesiz ki Allah sizin şu haccınıza bir de umre soktu. Mekke’ye geldiğiniz vakit, Kâbe’yi tavaf edip Safâ ile Merve arasında sa’y eden, ihramdan çıkar, ancak yanında kurbanlığı olanlar müstesna” buyurdu.

İZAH

Usfân: Bir mevki adıdır.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Müdlicî oğullarına hacc-ı temettu-u tarif etti, önce umre yapılarak ihramdan çıkılabileceğini, sonra da hac yapılacağını bildirdi. Hacc-ı temettu yapanlar, umreden sonra ihramdan çıkabilirler. Ancak kurbanlıklarını berâber götürmüşlerse kurbanlarını kesene kadar ihramdan çıkamazlar.

١٨٠٢- عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ أَخْبَرَهُ قَالَ: قَصُرْتُ عَنِ النَّبِيِّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَشْقَصِ عَلَى الْمَزْوَةِ أَوْ رَأَيْتُهُ يَقْصُرُ عَنْهُ عَلَى

الْمَزْوَةِ بِمَشْقَصِ قَالَ ابْنُ خَلَّادٍ إِنَّ مُعَاوِيَةَ لَمْ يَلْزَمْ أَخْبَرَهُ

1802 - Muaviye bin Ebû Süfyân radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ben Merve'de Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in (saçını) makasla kesip kısalttım, veyahut Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi saçından kesilip kısaltılırken gördüm. [561]

١٨٠٣- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ مُعَاوِيَةَ قَالَ لَهُ أَمَا عَلِمْتَ أَنِّي قَصُرْتُ

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَشْقَصِ أَخْبَرَنِي عَلَى الْمَزْوَةِ زَادَ

الْحَسَنُ فِي حَدِيثِهِ لِحَجَّتِهِ

1803 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre kendisine Muaviye şöyle demiştir:

“Sen benim “Merve'de Rasûlullah'ın saçlarından (bir kısmını) bir arabî makasıyla kısalttığımı bilmiyor musun?

Râvi el-Hasan, rivâyetine hac (niyetiyle girdiği ihramdan çıkması) için sözünü ilave etmiştir. [562]

١٨٠٤- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ يَقُولُ أَهْلُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بِغَمْرَةٍ وَأَهْلُ أَصْحَابِهِ بِحَجٍّ

1804 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem umreye, ashabı da hacca niyetlenip telbiye getirdiler. [563]

١٨٠٥- أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرِو قَالَ تَمَنَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فِي حُجَّةِ الْوُدَّاعِ بِالْمَعْمَرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَأَهْدَى وَسَاقَ مَعَهُ الْهَدْيَ
مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ وَبَدَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَعْلَلَ بِالْمَعْمَرَةِ
ثُمَّ أَهْلَلَ بِالْحَجِّ وَتَمَتَّعَ النَّاسُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
بِالْمَعْمَرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَكَانَ مِنَ النَّاسِ مَنْ أَهْدَى وَسَاقَ الْهَدْيَ وَمِنْهُمْ مَنْ
لَمْ يَهْدِ فَلَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَكَّةَ قَالَ لِلنَّاسِ مَنْ
كَانَ مِنْكُمْ أَهْدَى فَإِنَّهُ لَا يَحِلُّ لَهُ مِنْ شَيْءٍ حَرَمٌ مِنْهُ حَتَّى يَقْضِيَ حُجَّةَ
وَمَنْ لَمْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَهْدَى فَلْيَطْفِئِ بِالنِّبْتِ وَبِالصُّفَا وَالْمَزْوَةِ وَلْيَقْصِرْ
وَلْيَخْلِلْ ثُمَّ لِيَهْلُ بِالْحَجِّ وَلْيَهْدِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ هَدْيًا فَلْيَصُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ
فِي الْحَجِّ وَتَبَعَةً إِذَا رَجَعَ إِلَى أَهْلِهِ وَطَافَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ جِئْنَ قَدِمَ مَكَّةَ فَاسْتَلَمَ الرُّكْنَ أَوَّلَ شَيْءٍ ثُمَّ غَبَّ ثَلَاثَةَ أَطْوَافٍ
مِنَ الشَّيْخِ وَمَسَى أَرْبَعَةَ أَطْوَافٍ ثُمَّ رَكَعَ جِئْنَ قَضَى طَوَافَهُ بِالنِّبْتِ جَنَدَ
الْمَقَامِ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ فَانصَرَفَ فَأَتَى الصُّفَا فَطَافَ بِالصُّفَا وَالْمَزْوَةِ
سَبْعَةَ أَطْوَافٍ ثُمَّ لَمْ يَخْلِلْ مِنْ شَيْءٍ حَرَمٌ مِنْهُ حَتَّى قَضَى حُجَّةَ وَنَحَرَ
هَدْيَهُ يَوْمَ النُّحْرِ وَأَفَاضَ طَافَ بِالنِّبْتِ ثُمَّ حَلَّ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ حَرَمٌ مِنْهُ
وَفَعَلَ النَّاسُ بِشَيْءٍ مَا فَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَهْدَى
وَسَاقَ الْهَدْيَ مِنَ النَّاسِ

1805 - Abdullah bin Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Veda Haccı'nda hacca kadar umreyle temettu yaptı ve kurban kesti. Hedyi (Kurbanı) Zülhuleyfe'den berâberinde sevketti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem umre için ihramlanarak başladı. Sonra da hac için ihramlandı. Halk Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile berâber hac gününe kadar umre ile temettu yaptılar. İnsanlardan

bazısı hedy sevk etmişti, bazısı da sevk etmemişlerdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Mekke'ye gelince halka şöyle buyurdu.

“Sizden kim hedy göndermişse hacc-ını tamamlayana kadar ihramda haram olan şey ona helâl olmaz. Sizden kim hedy göndermemişse Kâbe'yi tavaf etsin, Safâ ile Merve'de sa'y yapsın, saçını kısalttırsın, ihramdan çıksın sonra (Zilhicce'nin sekizinde) hac için ihramlansın, kurbanını göndersin, kurbanlık bulamayan (kurbana gücü yetmeyenler arafeden önce üç gün) hac günlerinde, yedi gün de ailesi yurduna dönünce oruç tutsun” buyurdu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Mekke'ye geldiği vakit ilk iş olarak Hacer-i Esved köşesini istilam etti, sonra tavafın ilk üç şavtında omuzlarını silkerek adımlarını kısararak (çalımlı) yürüdü, tavafın geri kalan dört şavtını da normal şekilde yürüdü. Kâbe'yi tavaf ettikten sonra Makam-ı İbrahim'de iki rekât namaz kıldı, sonra selâm vererek namazdan çıktı ve kalkıp safaya geldi. Safâ ile Merve arasında (dört kere gidip üç kere gelerek) yedi şavtla sa'y yaptı. Sonra ihramlı için haram olanlardan hiç birini bayram günü, kurbanını kesip hacc-ın bütün şartlarını yerine getirene kadar yapmadı. Mekke'ye indi, Kâbe'de farz tavafını yaptı. Bundan sonra ihramlıya haram olan şey helâl oldu.

İnsanlardan kurban sevk edenler de etmeyenler de Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yaptığı gibi yaptılar. [\[564\]](#)

İZAH

Habbe: Koştı demektir.

١٨٠٦- عَنْ حَفْصَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهَا قَالَتْ يَا

رَسُولَ اللَّهِ مَا شَأْنُ النَّاسِ قَدْ خَلُّوا وَلَمْ تُخَلِّلْ أَنْتَ مِنْ عُمْرَتِكَ فَقَالَ

إِنِّي لَبَدْتُ رَأْسِي وَقَلَّدْتُ هَذِي فَلَا أَجِلُّ حَتَّى أَنْحَرَ الْهَذِي

1806 - Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımı Hafsa radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e:

Ey Allah’ın Rasûlü, insanlara ne oldu, onlar ihramlarından çıktılar, siz ise umrenizden ihramınızdan çıkmadınız, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Ben saçımı yapıştırdım, kurbanlığıma nişan taktım hedyimi boğazlayıncaya kadar ihramımdan çıkmam” buyurdu. [\[565\]](#)

İZAH

Telbid: Saçı yapışkan bir madde ile keçeletirmektir, toz toprak girmesin, dökülmesin diye böyle yaparlardı. Hacc-ı temettu yapanların kurbanları yanlarında ise kurbanlarını kesene kadar ihramdan çıkmazlar.

25 - HAC İÇİN İHRAMLANIP SONRA ONU UMREYE TEBDİL ETMEK

١٨٠٧- عَنْ سُلَيْمِ بْنِ الْأَشْجَدِ أَنَّ أَبَا ذَرٍّ كَانَ يَقُولُ فِيمَنْ حَجَّ ثُمَّ

فَسَحَّهَا بِغَمْرَةٍ لَمْ يَكُنْ ذَلِكَ إِلَّا لِلرَّكْبِ الْبَيْنِ كَانُوا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

1807 - Süleym İbn-i Esved radiyallahu anh’dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Ebû Zer hacc-ını umreye tebdil edenler hakkında “bu ancak (veda hacc-ında) Rasûlullah’la birlikte bulunan kimseler içindir” dermiş. [\[566\]](#)

İZAH

Haccını umreye bozmak şöyle yapılır, evvelâ hacca niyet eder ihram giyinir, telbiyede bulunur sonra o, hacc-ı umre yapmak ister, umresi bitip tıraş olunca ihramından çıkar. Zilhiccenin sekizinci günü hac niyetiyle ihram giyinir ve Mina’ya çıkar, böylece hacc-ı temettu yapmış olur.

١٨٠٨- عَنْ الْحَارِثِ بْنِ بِلَالٍ بْنِ الْحَارِثِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قُلْتُ يَا

رَسُولَ اللَّهِ فَسَحَّ الْمَخِجَ لَنَا خَاصَّةً أَوْ لِمَنْ بَعَدَنَا قَالَ بَلَى لَكُمْ خَاصَّةً

1808 - Haris bin el-Hâris radiyallahu anh'dan o da babasından şöyle rivâyet etmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e:

“Ey Allah'ın Rasûlü, hacc-ı umreyi fesh yalnız bize mi hastır, yoksa bizden sonrakilere de var mı?” dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Hayır sadece size mahsustur” buyurdu. [\[567\]](#)

26 - BAŞKASININ YERİNE HAC YAPMAK

١٨٠٩ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كَانَ الْفَضْلُ بْنُ عَبَّاسٍ

زَدِيْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَاءَتْهُ إِسْرَآةٌ مِنْ خَتَمِ

تَمَّتِيهِمْ فَجَعَلَ الْفَضْلُ يَنْظُرُ إِلَيْهَا وَتَنْظُرُ إِلَيْهِ فَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضْرِبُ وَجْهَ الْفَضْلِ إِلَى الْيَمَنِ الْأَخْرَجَتْ فَقَالَتْ يَا

رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ فَرِيضَةَ اللَّهِ عَلَى عِبَادِهِ فِي الْحَجِّ أَذْرَكَتْ أَبِي شَيْخًا

كَبِيرًا لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يَحِثَّ عَلَى الْوَاحِلَةِ أَفَأَحْبِبُّ عَنْهُ قَالَ نَعَمْ وَذَلِكَ

فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ

1809 - Abdullah bin Abbas radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Fadl bin Abbas Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in terkisinde bulunuyordu. Has'am kabilesinden bir kadın da Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e fetvâ istemeye gelmişti. Fadl radiyallahu anh da kadına, kadın da Fadl radiyallahu anha bakıyordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de Fadl'ın yüzünü öte tarafa çevirmeye başladı. Kadın, Ey Allah'ın Rasûlü hac Allah'ın kullarına farz kıldığı bir emirdir. Babam yaşı kemalini bulmuş bir ihtiyar, devesi üzerinde durmaya bile gücü yetmez. Ben onun namına hac yapabilir miyim, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'de, “Evet yapabilirsin” buyurdu. Bu olay Veda Haccı'nda idi. [\[568\]](#)

١٨١٠ - قَالَ حَفْصُ بْنُ خَدِيدٍ رَجُلٌ مِنْ بَنِي عَابِرٍ أَنَّهُ قَالَ يَا رَسُولَ

اللَّهِ إِنَّ أَبِي شَيْخٌ كَبِيرٌ لَا يَسْتَطِيعُ الْحَجَّ وَلَا الْغُمْرَةَ وَلَا الظُّغْنَ قَالَ

أَخْجِعْ عَنْ أَبِيكَ وَاعْتَمِرْ

1810 - Hafs bin Ömer dedi ki: Amir oğullarından bir adam,

Ey Allah'ın Rasûlü, babam çok yaşlı bir ihtiyardır, hacca, umreye ve yolculuğa tahammül edemez, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Babandan vekâleten hac ve umre yap” buyurdu.

İZAH

İmam Ahmed, umrenin vücûbu hakkında, bundan daha ceyyid ve daha sağlam hadis bilmiyorum, dedi.

١٨١١ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمِعَ

رَجُلًا يَقُولُ لَيْتَكَ عَنْ شُبْرُومَةَ قَالَ مَنْ شُبْرُومَةُ قَالَ أَخٌ لِي أَوْ قَرِيبٌ

لِي قَالَ حَاجَّجْتَ عَنْ نَفْسِكَ؟ قَالَ: لَا قَالَ: حَجَّ عَنْ نَفْسِكَ ثُمَّ حَجَّ

عَنْ شُبْرُومَةَ

1811 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir adamı Şübrüme namına lebbeyk derken işitti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona, “Şübrüme kimdir?” buyurdu. O kimse, benim kardeşimdir, veya benim yakınımıdır, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Kendin namına hac ettin mi?” buyurdu. Adam hayır yapmadım, cevabını verdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona, “Kendi namına hac et, sonra da Şübrüme namına hac et” buyurdu. [\[569\]](#)

İZAH

Beyhakî, bu hadisin isnadı sahihtir ve bu babda bundan daha sahih bir hadis yoktur, diyor.

27 - TELBİYE NASIL YAPILIR?

١٨١٢- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ تَلْبِيَةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ لَيْبَيْكَ أَلِلْهُمَّ لَيْبَيْكَ لَيْبَيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَيْبَيْكَ إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ

لَكَ وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ

1812 - Abdullah bin Ömer radiyallahu anh'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in telbiyesi “Lebbeyk Allahümme lebbeyk, lebbeyke lâ şerike leke lebbeyk, innel hamde vennimete leke vel mülklâ şerike lek”, idi.

Yârab, davetine tekrar tekrar icabet ettim, bütün emirlerini yerine getirmek için huzuruna geldim, Rabbim senin her davetine icabet borcumdur.

Senin saltanatında eşin ve ortağın yoktur. Allah'ım bütün varlığım ile sana döndüm, hamd senindir, nimet senindir, mülk te senindir, bütün bunlarda eşin ve ortağın yoktur. [\[570\]](#)

İZAH

Lebbeyk: Kelimesinin tahlil ve manâsında lügat ve dil alimleri bir çok cihetler izah etmişlerdir.

Bunların rivâyetlerinde ortak olan cihet, tekrar ve emrine icabet manâsına oluşudur.

Hız. İbrahim'in diliyle insanları Kâbe'ye daveti bu kelime ile oldu.

Putperestliği Âmâlika'dan alıp Mekke'ye sokan Amr bin Luhay Kâbe'ye Hübel putunu diktiği gibi, telbiye kelimesinin sonuna da “İlla şeriken hüve leke temlikühü vema meleke” safsatasını soktu. Bu safsata şirk devrinde devam etmiş İbn-i Abbas'tan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah sallallahu

aleyhi ve sellem'in bi'setinin ilk günlerinde Kureyş telbiyelerde bu kelimeleri söylüyorlardı.

Harem-ı Şerif'te Kureyş telbiye getirdiklerinde, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, "Lebbeyke lâ şerike lek"den sonra bu hezeyanı söylemeyiniz," buyururdu.

Şirkin köküne su salan İslâmiyet, telbiyeden bu kelimeleri de kaldırmıştır.

١٨١٣- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: أَهْلَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرَ الثَّلَاثَةَ بِثَلَاثَةِ حَدِيثٍ ابْنِ عُمَرَ قَالَ وَالنَّاسُ يَزِيدُونَ

ذَا الْمَعَارِجِ وَنَحْوَهُ مِنَ الْكَلَامِ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْمَعُ

فَلَا يَقُولُ لَهُمْ شَيْئًا

1813 - Câbir bin Abdullah radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem telbiye okudu deyip telbiyeyi İbn-i Ömer'in rivâyet ettiği hadisteki gibi zikretti ve nâs telbiyeye (Ze'l-meâric) ve buna benzeyen kelimeler ziyâde ediyorlardı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bunların bu sözlerini işitiyor, fakat bir şey söylemiyordu.^[571]

İZAH

Ze'l-Meâric: Dereceler sahibi demektir. Miracın değil, ma'racin cemidir.

١٨١٤- عَنْ هَلَّادِ بْنِ السَّائِبِ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَنَا نَبِيٌّ جَبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَأَمَرَنِي أَنْ أَمُرَ أَصْحَابِي

وَمَنْ مَعِيَ أَنْ يَزِفُّوا أَصْوَاتَهُمْ بِالْإِهْلَالِ أَوْ قَالَ بِالثَّلَاثَةِ يُرِيدُ أَحَدَهُمَا

1814 - Hallâd bin es-Sa'd Ensâri radiyallahu anh'dan, o da babasından rivâyet etmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Bana Cebrâil (a.s) geldi, ashabıma ve benimle bulunanlara tehliil seslerini yükseltmelerini emretmemi söyledi.”

Râvî Hz. Peygamber’in iki kelimedenden birini söylediğini kast ederek dedi ki, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yahut da telbiyede (seslerini yükseltmelerini emretti.)

İZAH

Bu hadis-i şerif telbiyenin vâcip olduğuna delildir.

İmam Azam’a göre telbiye vâciptir, terk edene ceza kurbanı lâzımdır. İmam Şâfiî’ye göre telbiyeyi terk edene ceza lâzım gelmez.

28 - TELBİYEYE NE ZAMAN SON VERİLİR?

١٨١٥- عَنِ الْفَضْلِ بْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

لَبَّى حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ

1815 - Fadl bin Abbas radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (bayram günü): Akabe cemresine taş atana kadar telbiyeye devam etti. [\[572\]](#)

İZAH

Bu ve 1816 nolu hadis-i şerifler telbiyenin Cemre-i Akabe’ye kadar devam edeceğine delildirler. Ehl-i ilmin bu hususta ittifakları var, ancak telbiyeyi kesmenin birinci taşta mı, yedinci taşta mı olduğunda ihtilaf etmişlerdir.

İmâmı Azam ve Süfyân-ı Sevrî ve Şâfiî’nin mezhepleri böyledir. Ahmed bin Hanbel ve İshak taşları atana kadar telbiye devam eder, diyorlar.

İmam Mâlik: Arefe günü güneş batana kadar devam eder, Müzdelife’ye hareket edince bırakır diyor.

Hasan: Arefe günü sabah namazını kılana kadar devam eder, sonra keser, diyor. Muhrim olmayanların telbiyede bulunması İmam Mâlik’e göre mekruhtur. Talim için olursa beis yoktur. Çünkü telbiye ihramlıların âlametidir. (Mealimü’s- Sünen c.2, s.184)

١٨١٦- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ غَدَوْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ مِثَى إِلَى عَرَفَاتِ مِثَا الْمَلْيِ وَمِثَا الْمَكْبَرِ

1816 - Abdullah bin Ömer radiyallahu anh’dan, o da babasından rivâyet ettiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’le berâber (arefe günü) sabahleyin Mina’dan Arafat’a çıktık. Bazımız telbiye okuyor, bazımız da tekbir getiriyorduk.

29 - UMRE YAPAN KİMSE TELBİYİYİ NE ZAMAN KESER?

١٨١٧- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَلْبِثِي

الْمُعْتَمِرُ حَتَّى يَسْتَلِمَ الْحَجَرَ

1817 - İbn-i Abbas radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Umre yapan Hacer-i Esved’i istilam edene kadar telbiyeye devam eder” buyurdu. [\[573\]](#)

30 - İHRAMLİ BİR KİMSENİN HİZMETÇİSİNİ TE’DÎBİ

١٨١٨- عَنْ أَنَسٍ بَنِي أَبِي يَكْرِ قَالَتْ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حُجَّاجًا حَتَّى إِذَا كُنَّا بِالْمَزَجِ نَزَلَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَزَلْنَا فَجَلَسَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا إِلَى جَنْبِ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَلَسْتُ إِلَى جَنْبِ أَبِي وَكَانَتْ
رِجَالُهُ أَبِي بَكْرٍ وَرِجَالُهُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاجْتَمَعَ
عَلَامُ أَبِي بَكْرٍ فَمَجَسَ أَبُو بَكْرٍ يَنْتَظِرُ أَنْ يَطْلُعَ عَلَيْهِ فَطَلَعَ وَلَيْسَ مَعَهُ
بَعِيرُهُ قَالَ ابْنُ بَعِيرٍ قَالَ أَضَلُّكَ الْبَارِحَةَ، قَالَ: فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ بَعِيرُ
وَاجِدٌ تُضِلُّهُ قَالَ فَطَلَقَ يَضْرِبُهُ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يَتَبَسَّمُ وَيَقُولُ أَنْظَرُوا إِلَيَّ هَذَا الْمُحْرِمَ مَا يَصْنَعُ، قَالَ: ابْنُ أَبِي رَزْمَةَ
فَمَا يَزِيدُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيَّ أَنْ يَقُولَ أَنْظَرُوا إِلَيَّ
هَذَا الْمُحْرِمَ مَا يَصْنَعُ وَيَتَبَسَّمُ

1818 - Esmâ bint-i Ebû Bekir radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'le berâber hac niyetiyle (yola) çıkmıştık. Arc (denen yere) vardığımızda Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem vasıtasından indi, biz de indik (hemşirem) Aişe radiyallahu anha Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına oturdu, ben de (babam) Ebû Bekir'in yanına oturdum. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'le babam Ebû Bekir'in yük devesi birdi. O da babama ait kölenin yanında bulunuyordu.

Ebû Bekir radiyallahu anh oturdu. Kölenin gelmesini bekliyordu, köle göründü, fakat yanında deve yoktu. Ebû Bekir radiyallahu anh:

– Deve nerede, diye sordu.

Köle:

– Dün gece onu kaybettim, dedi.

Ebû Bekir radiyallahu anh:

– Bir deve, onu da kaybettin, öyle mi? dedi. Onu dövmeye koyuldu.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hem tebessüm ediyor, hem, “Bakın şu ihramlının yaptığı şeye,” buyuruyordu.

İbn-i Ebû Rizme diyor ki:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem tebessüm ederek

“Bakın şu ihramlının yaptığı şeye,” dedi. Bundan fazla bir tepki göstermedi.
[574]

İZAH

Bu hadis-i şerif ihramlının çocuğunu ve hizmetçisini terbiye edebileceğine delâlet eder.

31 - (DİKİŞLİ) ELBİSESİYLE İHRAMA GİREN KİMSENİN DURUMU

١٨١٩ - أَخْبَرَنَا صَفْوَانُ بْنُ يَحْيَى بْنِ أُمَيَّةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَجُلًا أَمَى النَّبِيَّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ بِالْحِمْزَانَةِ وَعَلَيْهِ أَثَرُ خَلْقٍ أَوْ قَالَ صَفْوَانُ

وَعَلَيْهِ جُبَّةٌ، فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ تَأْمُرُنِي أَنْ أَضَعَّ فِي عُمْرَتِي قَائِلًا

لِللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْوَحْيِ فَلَمَّا سَمِعَ

غَنَةً قَالَ: أَمِنَ السَّابِلُ عَنِ الْغَمَزَةِ قَالَ أَغْبِلْ عَنْكَ أَثَرُ الْخَلْقِ أَوْ قَالَ أَثَرُ

الطُّغْرَةِ وَاخْلَعْ الْجُبَّةَ عَنْكَ وَاضْطَعَّ فِي عُمْرَتِكَ مَا ضَعَفَتْ فِي خَبِثَتِكَ

1819 - Safvan bin Yâ'lâ bin Umeyye'den, o da babasından rivâyet ettiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Cirâne'de iken üzerinde halûk kokusu veya sarılık izi bulunan cübbeli bir adam geldi. Adam: Ey Allah'ın Rasûlü, umremde bana nasıl hareket etmemi emrediyorsun, dedi. Şanı yüce olan Allah (c.c) Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e vahiy indirdi. Vahyin gelişi bitince Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “Umre'den sual

eden nerede” diye sordu ve o zâta hitaben “üzerindeki halûk kokusunun eserini yıka yahut da sarılığın izini yıka, üzerindeki cübbeni de çıkar, hacc-ında yaptığını umrende de yap” buyurdu.

İZAH

Cirâne: Mekke ile Taif arasında, Mekke’ye daha yakın bir yerin adıdır.

Haluk: Za’ferândan yapılan bir kokunun adıdır.

Safra: Za’ferândan yapılan sarı renkli bir kokudur. Za’ferân kullanmak kadınlara ait olduğu için yıkanması emredilmiş, ihramlının cübbe giyinmesi de doğru görülmemiştir.

١٨٢٠- عَنْ ابْنِ يَعْلَى ابْنِ أُمَيَّةَ عَنْ أَبِيهِ بِهَذَا الْقِصَّةِ، قَالَ: فِيهِ فَقَالَ

لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اخْلَعْ بِجَبَّتِكَ فَخَلَعَهَا مِنْ رَأْسِهِ وَشَاقَّ

الْحَدِيثَ

1820 - Ya’lâ bin Umeyye (önceki hadiste geçen) olayı anlattı ve (şunları da) söyledi.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona: “Cübbeni çıkar” buyurdu. Adam da cübbesini başından çıkardı (daha sonra Ya’lâ) hadisin tamamını nakletti.

١٨٢١- عَنْ ابْنِ يَعْلَى ابْنِ أُمَيَّةَ عَنْ أَبِيهِ بِهَذَا الْحَبَرِ، قَالَ: فِيهِ فَأَمَرَهُ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَتْرُغَهَا نَزْعًا وَيَقْطِبَ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا

وَشَاقَّ الْحَدِيثَ

1821 - İbn-i Ya’lâ babasından şu (bir önceki haber nakledildi ve bu haberde (Ya’la ayrıca) Rasûlullah adama,

Cübbesini iyice çıkarıp iki veya üç defa yıkanmasını emretti, deyip hadisi sevketti.

١٨٢٢- عَنْ ابْنِ يَعْلَى ابْنِ أُمَيَّةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْحِجْرَانَةِ وَقَدْ أَحْرَمَ بِمَنْزَرَةٍ وَعَلَيْهِ حُجَّةٌ وَهُوَ مُصَفَّرٌ

لِحَيْثُ وَرَأْسُهُ وَسَاقُ هَذَا الْحَدِيثِ

1822 - İbn-i Ya'lâ bin Umeyye babasından rivâyet ettiğine göre:

Sakalını ve başını sarıya boyamış üzerinde cübbe bulunan ve umre için ihrama girmiş bir adam Cirâne'de Hz. Peygamber'e gelmiş... daha sonra râvî hadisin tamamını nakletti. [575]

32 - İHRAMLININ GİYEBİLECEKLERİ

١٨٢٣- عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا يَتَرَدَّدُ الْمُحْرِمُ مِنَ الْقِيَابِ فَقَالَ لَا يَلْبَسُ الْقَبِيضَ وَلَا

الْبُرْنُسَ وَلَا السَّرَاوِيلَ وَلَا الْبَحْمَانَةَ وَلَا ثَوْبًا مِنْهُ وَرَسَ وَلَا زَعْفَرَانًا وَلَا

الْحُفْنَيْنِ إِلَّا لِمَنْ لَا يَجِدُ الثَّغْلَيْنِ فَمَنْ لَمْ يَجِدِ الثَّغْلَيْنِ فَلْيَلْبَسِ الْقَبِيضَ

وَلْيَقْطَعْهُمَا حَتَّى يَكُونَا أَشْفَلَ مِنَ الْكُفْيَيْنِ

وَلْيَقْطَعْهُمَا حَتَّى يَكُونَا أَشْفَلَ مِنَ الْكُفْيَيْنِ

1823 - Salim'den, o da babasından rivâyet ettiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e bir adam, ihramlı bir kimse elbiselerden hangilerini giymeyi terkeder, diye sordu.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de; “Gömlek, bornoz, don, sarık, vers ve za'ferân sürülmüş elbise ve tokya bulamama zarûreti yokken, mestleri giyinemez. Ama tokya bulamayan mestlerin (boğazını) topuktan aşağıya kadar kessin ve giyinsin” buyurdu. [576]

İZAH

Hadis-i şerif, ihramlıya başı ve yüzü örten her şeyin yasak edilmiş olduğuna delildir. İster bu eşyalar sarık gibi devamlı giyinilenlerden olsun, isterse bornoz gibi arasıra giyinilenlerden olsun, fark yoktur. İhramlıya koku kullanmanın yasaklığına delâlet eder. Başka bir vakit malı zâyî etmek israf,

fakat ihrama giren şahısların topuksuz nalin, toky a bulamamaları halinde mestlerin boğazını kesmeleri israf olmuyor.

Ebû Hanife, Mâlik, Süfyân-ı Sevrî, Şâfiî ve İshak’a göre zarûret anında mestler kesilip giyinilir.

Ahmed bin Hanbel ve Atâ radiyallahu anh mestler kesilmez diyorlar.

Kadınların mesti kesmeden giyinmelerinde beis yok. Çünkü onların ihramı yüzleri ile ellerini açık bulundurmaktan ibarettir.

Hadiste geçen bürnüs: baştan aşağı kadar örten bir şeydir. Hamamlarda kullanılan palto biçimli havluya da bornoz derler.

Vers: Sarı bir ottur, onunla boyanırlar.

Za’ferân: Kendisinden koku yapılan bir çiçektir.

Ebû Dâvud diyor ki: Bu hadisi Hatem bin Eyyûb ve Yahya bin Eyyûb Musa bin Ukbe’den o da Nâfi’den Leys’in dediği gibi naklettiler.

Musa bin Târik Musa bin Ukbe’den İbn-i Ömer’e mevkufen varan bir şekilde rivâyet ettiler.

Yine böyle Abdullah bin Ömer ve Mâlik Eyyub mevkufen, İbrahim bin Saîd el Medenî Nafi’den, İbn-i Ömer’den o da Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’den “İhramlı kadın yüzüne peçe çekmesin, ellerine eldiven takınmasın,” diye rivâyet ettiler.

Yine Ebû Dâvud diyor ki:

İbrahim bin Saîd el-Medenî, Medine ahalisinden bir şeyhtir, fakat onun rivâyet ettiği hadisler pek çok değildir.

۱۸۲۴- عَنْ مَالِكٍ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ بِمَعْنَاهُ

1824 - Mâlik Nafi'den, o da İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan aynı manâda rivâyet etti.

١٨٢٤- عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بِمَعْنَاهُ وَزَادَ وَلَا تَتَّقِبُ الْمَرْأَةُ الْحَرَامَ وَلَا تَلْبِسَ الْقَفَازِينَ

1825 - Nafi'den, o da İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan aynı manâda rivâyetle şunu ziyâde etti.

“İhramlı kadın yüzüne peçe çekmesin, ellerine eldiven giyinmesin” buyurdu. [\[577\]](#)

١٨٢٥- عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْمَحْرَمَةُ

لَا تَتَّقِبُ وَلَا تَلْبِسَ الْقَفَازِينَ

1826 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “ihramlı kadın yüzüne peçe çekmesin ve ellerine eldiven giyinmesin” buyurdu.

١٨٢٦- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ نَهَى النِّسَاءَ فِي إِحْرَامِهِنَّ عَنِ الْقَفَازِينَ وَالنِّقَابِ وَمَا مِثْلَ الْوَرَسِ

وَالزُّعْفَرَانِ مِنَ الثِّيَابِ وَلَتَلْبِسَ بَعْدَ ذَلِكَ مَا أَحَبَّتْ مِنَ أَلْوَانِ الثِّيَابِ

مُعْطَفًا أَوْ خُرًّا أَوْ حُلِيًّا أَوْ سَرَاوِيلَ أَوْ قَمِيصًا أَوْ خُفًّا

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ ابْنِ إِسْحَاقَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ عَبْدِ

بْنِ سُلَيْمَانَ وَمُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَةَ إِلَى قَوْلِهِ وَمَا مِثْلَ الْوَرَسِ وَالزُّعْفَرَانِ مِنَ

الثِّيَابِ وَلَمْ يَذْكُرَا مَا بَعْدَهُ

1827 - Abdullah bin Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kadınları ihramda iken ellerine eldiven giyinmekten, yüzlerine peçe çekmekten, vers ve zâferan sürülmüş

elbise giyinmekten nehy etti. İhramdan sonra usfurla boyanmış ve her renk ipekli elbise, zînet eşyası, don, gömlek veya mestten istediğini giyinsin, buyurdu.

Ebû Dâvud diyor ki:

Bu hadisi İbn-i İshak'tan, Nafi'den, Abde bin Süleyman ve Muhammed bin Seleme de Muhammed bin İshak'tan vers ev za'ferân sürülmüş elbiseden nehy etti, kelimesine kadar zikrettiler ve sonrasını zikretmediler.

İZAH

Nikab: Yüze çekilen peçe

Muasfar: Usfurla boyanmış demektir.

۱۸۲۸ - عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ وَجَدَ الْقُرْآنَ: أَلَيْ عَلَى ثَوْبَيْهَا

نَافِعٌ فَأَلْقَيْتُ عَلَيْهِ بُرُوسًا فَقَالَ تَلْقِي عَلَيَّ هَذَا وَقَدْ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَلْبَسَهُ الْمُحْرِمُ

1828 - Nâfi, İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan: (İbn-i Ömer) üşümüş de ey Nâfi, üzerime bir elbise at, demişti. Ben üzerine (bir bornoz) attım. İbn-i Ömer:

Üzerime bunu mu örttün? Halbuki Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ihramlının bunu giyinmesini nehy etmişti, dedi. [578]

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ السَّرَاوِيلُ لِمَنْ لَا يَجِدُ الْإِزَارَ وَالْحُفُّ لِمَنْ لَا يَجِدُ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

التَّغْلِيْنِ

بْنِ زَيْدٍ وَالَّذِي تَقَرَّدُ بِهِ مِنْهُ دُخْرُ السَّرَاوِيلِ وَلَمْ يَذْكُرِ الْقَطْعَ فِي الْحُفِّ قَالَ أَبُو خَالِدٍ: هَذَا حَدِيثُ أَهْلِ مَكَّةَ وَمَرْجِعُهُ إِلَى الْبَصْرَةِ إِلَى جَابِرِ

1829 - İbn-i abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in “Don giyinmek (ihramlık) peştamal bulamayana, mest giyinmek de (boğazsız) nalin (tokya)

bulamayana aittir” buyurduğunu işittim.

Ebû Dâvud diyor ki: Bu ehl-i Mekke’nin hadisidir. Mercii Basra’da Câbir bin Zeyd’dir, bu hadiste teferrüd ettiği nokta Serâvil kelimesinin zikridir. Mestin boğazını kesmeyi zikretmedi. [\[579\]](#)

İZAH

İzâr: Don demektir. Fakat burada göbekten aşağı kullanılan ihram bezine izar denilmektedir. Bu hadis izar bulamayan hacıların göbekten aşağısını örtmek için don giyinebileceğine delildir. İmam Azam ve Mâlik’e göre donu giyinemez, ancak donu yırtar, peştamal gibi göbekten aşağısına bağlar.

İmam Şâfiî, Ahmed bin Hanbel, Atâ ve İshak radiyallahu anh göre donu yırtmadan da giyinebilir.

Mestte de böyle, İmam Azam tokya bulamayanlar mestin topuktan yukarısını keser ve tokya yerine kullanırlar, diyor. Bu hadiste mestlerin üst kısmının kesileceği sarâhaten bildirilmediği için Ahmed bin Hanbel, Atâ ve İkrime radiyallahu anh kesilmeden giyinilebilir, diyorlar. (Mealimü’s-Sünen c. 2, s. 352)

١٨٣٠- عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا حَدَّثَتْهَا قَالَتْ: كُنَّا

نُخْرِجُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى مَكَّةَ فَتَضَرَّوْذُ جِبَاهَنَا بِالسَّيْفِ

الْمُعَلَّيْبِ حَتَّى الْإِحْرَامَ فَإِذَا هَرَقْتُ إِحْدَانَا سَأَلَ عَلِيٌّ وَجْهَهَا فَيَرَاهُ النَّبِيُّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَا يَنْهَاهَا

1830 - Aişe radiyallahu anha’dan rivâyet edildiğine göre:

Biz ihram içerisinde iken Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemle Mekke’ye çıkardık, alınlarımıza sük denen kokudan sarardık, birimiz terlediği vakit bu kokulu madde (yukarıdan aşağı) yüzüne akardı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bunu görürdü de (bu kokuyu sürünmekten) nehyetmezdi.

İZAH

Sük: Ramekten yapılan bir nevi kokudur. (Kamus tercemesi).

Tezammut: Merhemli sargı bağlamak, burada alna bir nevi macun olan sük kokusuyla bulaştırılmış sargıyı sarmaktır.

١٨٣١- سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ يَطْمِغُ

ذَلِكَ يَغْنِي يَطْمِغُ الْخَفَيْنِ لِلنِّسَاءِ الْمُحَرِّمَةِ ثُمَّ حَدَّثَهُ صَفِيَّةُ بِنْتُ أَبِي عُبَيْدٍ

أَنَّ عَائِشَةَ حَدَّثَتْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ كَانَ رَاحِصَ

لِلنِّسَاءِ فِي الْخَفَيْنِ فَتَرَكَ ذَلِكَ

1831 - Sâlim bin Abdullah radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Abdullah bin Ömer radıyallahu anh ihramlı kadının mestinin boğazını keserdi. Sonra ona Safiyye bint-i Ebû Ubeyd haber verdi. Ona da Hz. Aişe şöyle haber verdi. (Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ihramlı kadınların boğazlı mest giyinmelerine ruhsat verdi) dedi de İbn-i Ömer radıyallahu anh bunu terk etti.

33 - İHRAMLİ BİR KİMSENİN SİLAH TAŞIYABİLMESİ

١٨٣٢- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ يَقُولُ لَمَّا صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ أَهْلَ الْخَنْزِيَّةِ صَلَاتَهُمْ عَلَى أَنْ لَا يَدْخُلُوا إِلَّا بِجِلْبَانِ السِّلَاحِ

فَسَأَلْتُهُ مَا جِلْبَانُ السِّلَاحِ قَالَ الْقِرَاطُ بِمَا فِيهِ

1832 - Berâ bin Âzib radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Hudeybiye'de Mekke halkı ile anlaşma yaptığı vakit (gelecek sene Mekke'ye sadece silah dağarcığı ile girmek şartıyla onlarla anlaşma yaptı.)

(Şu'be der ki, Ben Ebû İshak'a); Silah dağarcığı nedir, diye sordum. (Ebû İshak da); Kın ve içindeki kılıçtır, diye cevap verdi. [\[580\]](#)

İZAH

Cülübban: Kılıcın kın ve kılıfı demektir. Kırab da aynı manâyadır. Metinde cülübban kırabla tefsir edilmiştir. Bu hadis-i şerif ihramlının sırtında silâh taşıyabileceğine delâlet eder.

34 - İHRAMLİ KADININ YÜZÜNÜ ÖRTMESİ

۱۸۳۳ - عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ الرَّكْبَانُ يَمْشُونَ بِنَا وَنَحْنُ مَعَ رَسُولِ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُعْرِضَاتٍ فَإِذَا خَافُوا بِنَا سَدَلَتْ إِحْدَاهَا

جِلْبَابَهَا مِنْ رَأْسِهَا عَلَى وَجْهِهَا فَإِذَا جَاوَزْنَا كَشَفَتْهَا

1833 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre:

Biz ihramlı olarak Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'le berâber bulunurduk, kafileler bizim yanımızdan geçerlerdi, tam hizamıza geldikleri vakit biz kadınlardan her hangi birimiz başından örtüsünü yüzüne indirir, kafilge geçince yine açardık.^[581]

35 - İHRAMLININ GÖLGELENMESİ

۱۸۳۴ - عَنْ أُمِّ الْحُسَيْنِ حَدَّثَتْهُ قَالَتْ خَجَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حُجَّةَ الْوُفَاعِ فَرَأَيْتُ أُسَامَةَ وَبِلَالَ وَأَخَذَهُمَا أَحَدٌ بِخِطْمِ

نَاقَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْآخَرُ زَاقِعٌ قُوَّةَ لَيْسْتَرَةٍ مِنَ الْخَرِ حَتَّى

رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ

1834 - Ümmü'l Husayn radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre:

Haccetül Vedâ'da Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile berâber biz de hac yaptık. Üsame, Bilâl radiyallahu anhüma'dan biri Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, berâber biz de hac yaptık. Üsame ve Bilâl radiyallahu anha ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in devesinin dizginini tutuyor. Öbürü de onu güneşten korumak için elbisesini kaldırırken gördüm. (Bu

hal) Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem akabe cemrelerini atana kadar devam etti.^[582]

İZAH

Hadis-i şerif ihramlının ayakta, oturarak, vasıta üzerinde gölgelenmesinde mahzur olmadığına delildir. Yalnız Ahmed bin Hanbel ile İmam Mâlik ihramlının vasıta üzerinde iken gölgelenmesini mekruh saymışlardır.

36 - İHRAMLININ KAN ALDIRMASI

١٨٣٥ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اخْتَجَمَ

وَهُوَ مُحْرِمٌ

1835 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ihramlı iken kan aldırdı.^[583]

İZAH

İhramlının hacamat yaptırması takatsızlığa ve kan alınan yerin kıllarının kopmasına sebep olmayacaksa beis yoktur. Eğer kılların kopmasına sebep olursa sadaka verir.

İmam Azam ve talebeleri, Süfyân-ı Sevrî, Şâfiî, Ahmed bin Hanbel ve İshak radiyallahu anh ihramlının kan aldırmasına ruhsat vermişler. Mâlik ise ihramlının kan aldırması ceza kurbanını gerektirir, diyor. (Maâlim-üs-Sünen c. 2, s. 356)

١٨٣٦ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اخْتَجَمَ

وَهُوَ مُحْرِمٌ فِي رَأْسِهِ مِنْ دَاءٍ كَانَ بِهِ

1836 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem başındaki bir rahatsızlıktan dolayı ihramlı iken başından kan aldırdı.

١٨٣٧- عَنْ أَنَسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِحْتَجَمَ وَهُوَ

مُحَرِّمٌ عَلَى ظَهْرِ الْقَدَمِ مِنْ وَجَعٍ كَأَنَّهُ بِهِ

1837 - Enes radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ayağındaki bir ağrıdan dolayı ihramlı iken ayağının üstünden kan aldırdı. [584]

37 - İHRAMLININ SÜRME ÇEKMESİ

١٨٣٨- عَنْ نُبَيْهٍ بْنِ وَهَبٍ قَالَ اشْتَكَى عُمَرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَعْمَرٍ

عَيْنَيْهِ فَأَرْسَلَنِي إِلَى أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ قَالَ سَفِينَانُ وَهُوَ أَمِيرُ الْمُؤَمِّمِ مَا يَضَعُ

بِهِمَا قَالَ أَضْمِدُهُمَا بِالصَّبْرِ فَإِنِّي سَمِعْتُ عُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُحَدِّثُ

ذَلِكَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

1838 - Nübeyh bin Vehb radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Ömer bin Ubeydullah bin Ma'mer radiyallahu anh gözlerinin ağrısından şikâyetlenmişti. Eban bin Osman'a durumunu bildirdi ve ağrıyan gözlerine ne yapabileceğini sordu.

Râvilerden Süfyân diyor ki: O sırada Eban, hac emiri idi. Eban:

Onlara sabr çek, ben Osman radiyallahu anh'ın Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den böyle rivâyet ettiğini işittim, dedi. [585]

İZAH

Sabr, ağaçların usâresinden yapılır. Koku cinsinden olmadığı için tırahom ve diğer göz ağrısında bir bezle göze sarılmasına ruhsat verilmiştir.

Sürmeye koku karıştırılmamışsa ihramlı iken gözlere çekmekte mahzur yoktur. Bu hususta İmam Azam ve talebeleri, Süfyân-ı Sevrî, Ahmed bin Hanbel ve İshak da ruhsat verdiler. (Meâlimüs-Sünen c. 2, s. 256)

١٨٣٩- عَنْ نُبَيْهِ بْنِ وَهْبٍ بِهَذَا الْحَدِيثِ

1839 - Nâfi'den, Nübeyh bin Vehb'den bir önce geçen hadis rivâyet olundu.

38 - İHRAMLININ YIKANMASI

١٨٤٠- عَنْ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُنَيْنٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ

وَالْمِسْوَرُ بْنُ مَخْرَمَةَ اخْتَلَفَا بِالْأَبْوَاءِ، فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: يَغْسِلُ الْمُحْرِمُ رَأْسَهُ
وَقَالَ الْمِسْوَرُ لَا يَغْسِلُ الْمُحْرِمُ رَأْسَهُ فَأَرْسَلَهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ إِلَى

أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ فَوَجَدَهُ يَغْتَسِلُ بَيْنَ الْقَرْيَتَيْنِ وَهُوَ يَسْتُرُ بِثَوْبٍ قَالَ

فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ قَالَ مَنْ هَذَا قُلْتُ أَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حُنَيْنٍ أُرْسِلُنِي إِلَيْكَ عَبْدُ

اللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ أَسْأَلُكَ كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَغْسِلُ

رَأْسَهُ وَهُوَ مُحْرِمٌ قَالَ فَوَضَعَ أَبُو أَيُّوبَ يَدَهُ عَلَى الثَّوْبِ فَطَاطَأَهُ حَتَّى بَدَأَ

لِي رَأْسَهُ ثُمَّ قَالَ لِلْإِنْسَانِ يَضِبْ عَلَيْهِ أَصْبِيبَ قَالَ فَضَبَّ عَلَى رَأْسِهِ ثُمَّ

حَرَّكَ أَبُو أَيُّوبَ رَأْسَهُ بِيَدَيْهِ فَأَقْبَلَ بِهِمَا وَأَذْبَرَ ثُمَّ قَالَ هَكَذَا رَأَيْتُهُ يَفْعَلُ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

1840 - Abdullah bin Huneyn radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Abdullah bin Abbas'la, Misver bin Mahreme radiyallahu anh, el-Ebvâ denilen yerde ihtilaf ettiler.

İbn-i Abbas radiyallahu anh:

İhramlı başını yıkayabilir, Misver radiyallahu anh: ihramlı başını yıkayamaz, dedi. Bunun üzerine:

İbn-i Abbas, Abdullah bin Huneyn'i, Ebû Eyyûb-el-Ensârî'ye gönderdi.

Ebû Eyyub'u bir elbise ile örtünmüş olduğu halde iki direk arasında yıkanır buldu. Abdullah anlatıyor:

Ona selâm verdim.

Ebû Eyyub: Selâm veren kimdir, diye sordu. Ben Abdullah bin Huneyn'im.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ihramlı iken başını nasıl yıkardı, senden sormam için beni Abdullah bin Abbas gönderdi, dedim. Ebû Eyyub elini elbisesi üzerine koydu ve başını benim görebileceğim kadar aşağı eğdi, sonra başına su döken adama dök, dedi. Adam da onun başına su döktü, sonra Ebû Eyyüb başını elleriyle ileri geri oğuşturarak hareket ettirdi, daha sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i böyle yaparken gördüm, dedi. [\[586\]](#)

İZAH

İlim adamlarının çoğu ihramlının başını yıkamasına ruhsat verdiler. Fakat başını yıkarken fazla oğuşturup kılları düşürmemeli.

İmam Mâlik ihramlının başını yıkaması mekruhtur, diyor.

İhramlının saçlarını kokulu bir şeyle yıkaması cinayet kurbanı gerektirir, bundan dolayı ihramlı başını kokulu sabunla yıkamamalı. Kokusuz sabunla yıkamasından dolayı ceza lâzım gelmezse de ihtiyatlı olmalı.

Karneyn: İki boynuz demektir. Burada makara bağlanan ağaç parçasının iki ucunu tesbite yarayan paralel dikili iki direk demektir.

39 - İHRAMLININ EVLENMESİ

١٨٤١- عَنْ مُثَنَّى بْنِ وَهَبٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَبِي عُبَيْدٍ الدَّارِ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَنْكِحُ الْمُحْرِمُ وَلَا يَنْكِحُ

مُحْرِمًا إِنَّمَا أُزِدْتُ أَنَّ الْأَنْكَاحَ طَلْعَةُ بْنُ عُمَرَ ابْنَةُ مُثَنَّى بْنِ جُبَيْرٍ فَأُزِدْتُ أَنَّ

أُرْسِلَ إِلَى أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانٍ يَسْأَلُهُ وَأَبَانَ بْنُ يَوْمَيْدٍ أَمِيرُ الْحَاجِّ وَهُمَا

تَحْضُرُ ذَلِكَ فَأَنْكَرَ ذَلِكَ عَلَيْهِ أَبَانَ وَقَالَ إِنِّي سَمِعْتُ أَبِي عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانٍ

Meymûne radiyallahu anh şu sözü 1844 numara ile gelecek hadisın İbn-i Abbas'ın zayıf tarafı tuttuğunu gösterir. 1845 no.lu hadis bunu açıkça ifade ediyor.

١٨٤٤- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَزَوَّجَ

نَيْمُونَةَ وَهِيَ مُحْرَمٌ

1844 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ihramlı olduğu halde Meymûne radiyallahu anha'yı nikâhladı. [589]

١٨٤٥- عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ قَالَ وَهَمَ ابْنُ عَبَّاسٍ فِي تَزْوِيجِ

نَيْمُونَةَ وَهِيَ مُحْرَمٌ

1845 - Sai'd bin Müseyyeb radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Meymûne radiyallahu anha'yı ihramlı iken nikâh ettiğine dair rivâyetinde İbn-i Abbas yanılmıştır.

40 - İHRAMLININ ÖLDÜRMESİ CAİZ OLAN KARA HAYVANLARI

١٨٤٦- سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَمَّا يَقُولُ الْمُحْرِمُ مِنْ

لَذَوَابٍ لَقَالَ خَمْسٌ لَا جُنَاحَ فِي قَتْلِهِمْ عَلَى مَنْ قَتَلَهُمْ فِي الْحَجِّ

وَالْحَزَمِ الْعَقْرَبُ وَالْفَأَزَةُ وَالْجِنْدَةُ وَالْعُرَابُ وَالْكَلْبُ الْعَقُورُ

1846 - Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den ihramlı kimse hangi hayvanı öldürebilir, diye soruldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Akrep, fare, çaylak, karga ve saldırgan köpek olmak üzere beş hayvan var ki, onların harem (hudutları) içersinde ve dışında öldürülmesinde öldürene bir günah yoktur” buyurdu. [590]

İZAH

İlim adamları haremde hangi hayvanların öldürülebileceğinde ihtilaf ettiler.

İmam Azam ve taraftarlarına göre hadis-i şeriflerde öldürülmesine izin verilen hayvanlar öldürülebilir. Kurt ta zararlı olduğu için öldürülebilir, haremde kurdu öldürene ceza lâzım gelmez, diyor.

Şâfiî de hadislerde adı geçen hayvanlara kıyasla zarar veren her hayvanın öldürülmesini câiz görüyor.

İmam Mâlik'in içtihadı da Şâfiî'nin, ictihadının aynıdır, ancak küçük karganın öldürülmesini câiz saymaz. (Mealimü's-Sünen c.2, s.360)

١٨٤٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ خَمْسٌ قَتَلُهُنَّ خَلَالَ فِي الْحَرَمِ الْحَيَّةُ وَالْعَقْرَبُ وَالْجَذَاءُ وَالْقَارَةُ

وَالْكَلْبُ الْعَقُورُ

1847 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Yılan, akrep, çaylak, fare ve saldırgan köpek olmak üzere beş hayvan var ki, harem dahilinde öldürülmeleri helâldır” buyurdu.

١٨٤٨- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

سَمِعَ عُمَا يَقُولُ قَتَلَ الْمُحَرِّمُ قَاتِلَ الْحَيَّةِ وَالْعَقْرَبِ وَالْفَرَسِيقَةَ وَفَرَسِي الْعَرَابِ

وَلَا يَقْتُلُهُ وَالْكَلْبُ الْعَقُورُ وَالْجَذَاءُ وَالسَّبُعَ الْعَادِي

1848 - Ebû Saîd el-Hudrî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem harem dahilinde öldürülebilecek hayvanlardan soruldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de:

“Yılan, akrep, fare (öldürülür) kargaya atış yapar fakat öldürmez, yırtıcı köpek, çaylak ve saldırgan hayvanda öldürülür” buyurmuştu. [\[591\]](#)

İZAH

Fuveysika: İtaattan çıkana fasık denir. Fare de evde yenecek bir çok eşyayı ifsad edip sahibine yarar şekilden çıkardığı için fâsık denir.

Sebuul Âdî: Saldırgan yırtıcı hayvanlardan her birine bu ad verilir. Metinde öldürülmeyip, taşla ürkütülmesi istenen karga küçük ve tane yiyen kargadır.

41 - İHRAMLİ İÇİN AV ETİNİN (HÜKMÜ)

۱۸۴۹- عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ عَنْ أَبِيهِ وَكَانَ

الْحَارِثُ خَلِيفَةً عُثْمَانَ عَلَى الطَّائِفِ فَصَنَعَ لِعُثْمَانَ طَعَامًا فِيهِ مِنْ

الْحَبَلِ وَالْيَعَنِيَةِ وَلَحْمِ الْوَحْشِ فَبَعَثَ إِلَى عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ

فَبَجَاءَ الرَّسُولُ وَهُوَ يَخْبِطُ لِأَبَا جَرٍّ لَهُ فَبَجَاءَهُ وَهُوَ يَنْقُضُ الْخَبْطَ عَنْ

يَدَيْهِ فَقَالُوا لَهُ خُلْ فَقَالَ أَلْطَعِمُوهُ قَوْمًا خَلَالًا فَأَنَا خَوْفٌ فَقَالَ عَلِيٌّ رَضِيَ

اللَّهُ عَنْهُ أَتَشُدُّ اللَّهُ مَنْ كَانَ هَا هُنَا مِنْ أَشْجَعِ أَتَعْلَمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ

سَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَهْدَى إِلَيْنَا رَجُلًا جَنَازَ وَحْشٍ وَهُوَ مُحَرَّمٌ فَأَبَى

أَنْ يَأْكُلَهُ قَالُوا نَعَمْ

1849 - İshak bin Abdullah bin el-Hâris'den, o da babasından radiyallahu anh rivâyet ettiğine göre:

Taif'te Osman'ın vekili Haris, Osman'a dişi ve erkek keklik ve vahşi av hayvanlarının etinden yemek yaptı. Hz. Osman yemeğe davet etmek üzere Ali (bin Ebî Tâlib) radiyallahu anh'e haber gönderdi, elçi geldiğinde, Ali radiyallahu anh develerine yaprak silkiyordu. Birazdan ellerinde yaprakları silkeleyerek yemeğe geldi. Kendisine buyur ye, denildi. Ali radiyallahu anh onu ihram giyinmemişlere ikram edin, biz ihramlı kimseleriz. Eşca kabilesinden burada bulunanları Allah için şahit tutarım. Biliyor musunuz? Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ihramlı iken ona birisi yaban

eşeginden hediye etmişti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de yememişti. Onlar da, evet hatırlıyoruz, dediler.

İZAH

Bunu Ahmed bin Hanbel Müsned'inin 782 - 784 nolu hadisinde zikretti. Bu hadis ihramlının kara av eti yiyemeyeceğine delildir.

Hacel: Keklik, Yeâkıb: Erkek keklik, demektir.

١٨٥٠ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ قَالَ يَا زَيْدُ بْنُ أَرْقَمَ هَلْ غَلَبْتَ أَنَّ

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَهْلِيَّ إِلَيَّ غَضَبٌ فَذَمَّ يَتَقَبَّلُهُ وَقَالَ

إِنَّا حُرْمٌ قَالَ نَعَمْ

1850 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

O, Ey Zeyd bin Erkâm hatırlıyor musun? Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (ihramlı iken) bir av hayvanının budu hediye edilmişti de, onu kabul etmemiş ve, “Biz ihramlıyız,” buyurmuştu dedi. Zeyd bin Erkâm radiyallahu anh da, evet hatırlıyorum, dedi. [592]

İZAH

Diğer bir nüshada da Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e avın bir uvzu hediye edildi, şeklindedir. Bu hadis-i şerifte ihramlının av eti yiyemiyeceğine delâlet eder.

Harem dahilindeki hayvanlar olduğu için onlardan birini ihramsız birisi de öldürse eti yenmez, meyte (ölmüş hayvan) hükmündedir.

١٨٥١ - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنِ الْبَرِّ لَكُمْ حَلَالٌ مَا لَمْ تَعْبُدُوهُ أَوْ يُضَادَّ لَكُمْ

1851 - Câbir bin Abdillâh radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

“Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğunu işittim,” demiştir. “Kendiniz avlamadıkça veya sizin namızına avlanmadıkça (ihramda iken) sizlere kara avı helâldir.” [593]

İZAH

İmam Azam taraftarları, Mücahid ve Saîd bin Cübeyr radiyallahu anh ihramlı kimse av hayvanını avlamamış ve o hayvanı ihramlı olmayan biri kesmişse etinden ihramlının da yiyebileceğine ruhsat vermişlerdir.

Fakihlerimize göre de ihramsız kimsenin harem haricinde avlayıp getirdiği av etinden ihramlı yeyebilir. Atâ bin Ebî Rabah, Mâlik, Şâfiî ve her ne suretle olursa olsun ihramlının av eti yiyemiyeceğini söylerdi ve delil olarak da “Siz ihramlı bulunduğunuz müddet sizlere kara avı haram kılındı” (Araf sûresi ayet 96) ayetini okurdu.

١٨٥٢- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ أَنَّهُ كَانَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

سَمَى إِذَا كَانَ يَنْغِيصُ طَرِيقَ مَكَّةَ تَخَلَّفَ مَعَ أَصْحَابٍ لَهُ مُخْرِبِينَ وَهُوَ

غَيْرُ مُخْرِمٍ فَرَأَى جَمَارًا وَخَشِيًّا فَاِسْتَوَى عَلَى فَرْصِهِ قَالَ فَسَأَلَ أَصْحَابَهُ

أَنْ يَنَاقِلُوهُ مَنَوطَةً فَأَبَوْا فَسَأَلَهُمْ رُحْمَةً فَأَبَوْا فَأَخَذَهُ ثُمَّ شَدَّ عَلَى الْجَمَارِ

فَقَتَلَهُ فَأَتَى بِنْتَهُ بَعْضُ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبَى

بَعْضُهُمْ فَلَمَّا أَدْرَكُوا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَلُوهُ عَنْ ذَلِكَ

نَقَالَ إِنَّمَا هِيَ طُعْمَةٌ أَلْطَعْتُكُمْ بِهَا اللَّهُ تَعَالَى

1852 - Ebû Katade radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

O, Mekke yolunda Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'le berâber bulunuyordu, yolun bir kısmı kat edildikten sonra adamlarından bazılarıyla geriye kalıverdiler, adamları ihramlı, kendisi ise ihramsızdı, bir yaban eşiği gördü, hemen atının üstüne doğruldu ve adamlarından kamçısının kendine verilmesini istedi, onu vermekten çekindiler, onlardan mızrağını istedi, yine vermediler. Bunun üzerine onu kendisi aldı ve yaban eşiğine saldırdı, hayvanı öldürdü, hayvanın etinden Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in

ashabından bazıları yediler, bazıları da yemediler. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e yetiştikleri vakit yenilip yenilemeyeceğinden sordular. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Allah’ın sizlere ikram ettiği bir rızıktır” buyurdu. [594]

İZAH

Bu hadis-i şerif ihramsızın avladığı av etinden ihramlının yiyebileceğine delildir. Ma’mer bin Raşid’in rivâyet ettiği hadisi Dârekutnî kitabına koydu. Orada Ebû katâde “bunu senin için avladım, yâ Rasûlallah” demişti. Senin için avladım dediğinden ashaba yemelerini emretti fakat kendisi yemedi.

Fakat “senin için avladım” ve “bundan kendisi yemedi” meâlindeki lafızları gariptir, bunları, Ma’mer’den başkası rivâyet etmedi.

Ehlî eşeklerin eti haramdır. Yaban eşeklerinin eti ise helâldir.

42 - İHRAMLININ ÇEKİRGE ÖLDÜRMESİ

١٨٥٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْجَزَادُ

مِنْ صَيْدِ الْبَحْرِ

1853 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh’ın Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’den rivâyetine göre Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Çekirge deniz avından sayılır” buyurdu.

İZAH

İsnadında Meymûne bin Ceban var, onun rivâyet ettiği hadis delil olamaz ihramlıya yasak olan av kara avıdır, deniz avı değildir. Halbuki burada çekirge de deniz avı nevinden sayılmaktadır.

١٨٥٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: أَصَبْنَا مِرْمَاً مِنْ جَزَادٍ فَكَانَ رَجُلٌ بَا

بِضَرْبٍ بِسَوْطِهِ وَهُوَ مُحْرِمٌ فَقِيلَ لَهُ إِنَّ هَذَا لَا يَصْلُحُ فَذَكَرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّمَا هُوَ مِنْ صَيْدِ الْبَحْرِ

سَمِعْتُ أَبَا دَاوُدَ يَقُولُ أَبُو الْمُهَزَّمِ ضَعِيفٌ وَالْحَدِيثَانِ جَبِيهًا وَهَمٌّ

1854 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Bir çekirge sürüsüne rastladık, bizden birisi ihramlı olduğu halde kamçısını çekirgelere vuruyordu. O kimseye senin bu yaptığın doğru değil denildi. O adam bunu Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e anlattı. Bunun üzerine Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, "Gerçekten çekirge deniz avı nevindendir" buyurdu.

Ebû Dâvud dedi ki; Râvîlerden Ebû Muhazzim zayıftır (bu ve önceki) her iki hadis de hatalıdır.

١٨٥٤- عَنْ كُثَيْبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ: الْحَبْرَةُ مِنَ صَيْدِ الْبَحْرِ

1855 - Ka'b radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Çekirge deniz avından sayılır,"

43 - FİDYE

١٨٥٦- عَنْ كُثَيْبِ بْنِ عُجْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مَرَّ بِرِزْقِ الْحَذَنِيَّةِ فَقَالَ: قَدْ أَذَلِكَ هَوَامُّ رَأْسِكَ قَالَ نَعَمْ فَقَالَ النَّبِيُّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخْلِقْ ثُمَّ ادْنِخْ شَاةً تُسَكَا أَوْ ضَمَّ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ أَوْ

أَطْعَمَ ثَلَاثَةَ أَصْعَ مِنْ تَمْرٍ عَلَى سِتَّةِ مَسَاكِينٍ

1856 - Ka'b bin Ucre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Hudeybiye anlaşması yılında Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Ka'b'a rastladı, (başına bit düşmüştü) Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona:

"Başındaki bitler sana eza veriyordur değil mi?" dedi. Ka'b radiyallahu anh

Evet dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Başını tıraş et, sonra ceza olarak bir koyun kes veya üç gün oruç tut veya altı fakire üç sa’ hurma yedir (dağıt)” buyurdu. ^[595]

İZAH

Kâ'b bin Ucre radıyallahu anh ihramlı bulunuyordu. Başına bitler yerleşmiş eza veriyorlardı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem saçını kes, ceza olarak kurban kes, buyurdu. Bu hadis-i şerif: Zarûret dolayısıyla saçını kesenin kurban kesmek yahut üçgün oruç tutmak veya altı kişiye yarımşar sa’dan altı sa’ sadaka vermek arasında muhayyer olduğunu gösterir. İmam Azam ve Şâfiî’nin mezhebi de budur.

١٨٥٧- عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ لَهُ إِنْ شِئْتَ فَأَنْتَ نَبِيٌّ وَإِنْ شِئْتَ فَضِمَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَإِنْ شِئْتَ

فَأَطْعِمَ ثَلَاثَةَ أَصْعَاقٍ مِنْ تَمْرِ لِبَنَةِ مَسَاكِينَ

1857 - Kâ'b bin Ucre radıyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona: “İhramlı iken saçını kestirmenden dolayı) ister kurban kes, ister üç gün oruç tut, istersen altı fakire üç sa’ hurma tasadduk et” buyurdu.

İZAH

İhramlı kimse bir zarûret dolayısı ile saçını kestirir ise ceza olarak ya bir kurban keser, ya üç gün oruç tutar veya altı fakire yarımşar sa’ hurma tasadduk eder.

١٨٥٨- عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ

بِهِ زَمَنَ الْمَخَنِيظَةِ فَذَكَرَ الْقِصَّةَ فَقَالَ: أَمَعَكَ دَمٌ؟ قَالَ: لَا. قَالَ: فَضِمَ ثَلَاثَةَ

أَيَّامٍ أَوْ تَصَلَّى بِثَلَاثَةِ أَصْعَاقٍ مِنْ تَمْرِ عَلَى بَنَةِ مَسَاكِينَ بَيْنَ كُلِّ مَسْكِينَيْنِ

صَاعٍ

1858 - Ka'b bin Ucre radıyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre:

Hudeybiye (andlaşması) yılı Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona uğradı râvî yukarıda geçtiği şekilde olayı zikretti, Bu hadiste de Rasûlullah Ka'b'a, “yanında kurbanlığın var mı” buyurdu. Ka'b, hayır, dedi. “Öyle ise ya üç gün oruç tut veya iki fakire bir sa' olmak üzere, altı fakire üç sa' hurma sadaka verirsin” buyurdu.

١٨٥٩- عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ وَكَانَ قَدْ أَضَابَهُ فِي رَأْسِهِ أَدَى فَخَلَقَ

فَأَمَرَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَهْدِيَ هَذِي بَقَرَةً

1859 - Ka'b bin Ucre radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Başına arız olan bir hastalıktan dolayı saçını tıraş etmişti de Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Ka'b'a bir inek kurban etmesini emretti.

١٨٦٠- عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ قَالَ أَضَابَنِي هَوَامٌ فِي رَأْسِي وَكَانَ

مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ الْخُدَيْبِيَةِ عَشَى تَخَوَّفْتُ عَلَى

بَعْضِرِي فَأَنْزَلَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى فِي هَوَامٍ كَانَتْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ

أَدَى مِنْ رَأْسِهِ ﴿الْبَقَرَةُ: ١٩٦﴾ فَدَعَانِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فَقَالَ لِي أَخْلِقْ رَأْسَكَ وَصُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ أَوْ أَطْعِمْ مِائَةَ مَسَاكِينَ فَرَفَعَا

مِنْ رَأْسِي أَوْ أَنْشَأَ شَاةً فَخَلَقْتُ رَأْسِي ثُمَّ نَسَكْتُ

1860 - Kâ'b bin Ucre radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir.

Ben Hudeybiye (andlaşması) yılı Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'le birlikte iken başıma muzır böcek (bit) düştü, o kadar ki gözümü kaybedeceğimden bile korktum. Derken Allah Telâla benim hakkımda “içinizden hasta olan veya başından bir rahatsızlığı bulunan kimse...” ayetini indirdi. (Bakara 196) Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem beni çağırdı ve bana, “Başını tıraş et ve üç gün oruç tut ve veya altı fakire bir ferak kuru üzümü taam olarak ver veya bir koyun kurban et” buyurdu, ben de başımı tıraş ettim. Sonra kurban kestim.

İZAH

Ferak: onaltı rıttır. Üç sa'a denktir. Bir sa': 1040 dirhemdir. 3.333 grama denktir.

۱۸۶۱- عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ فِي هَلِيقَةِ الْقِصَّةِ زَادَ أَيُّ ذَلِكَ فَعَلْتُ

أَجْزَأَ عَنْكَ

1861 - Bir önceki olay Ka'b bin Ucre'dan rivâyet edilmiş ancak bu rivâyette şu ilave var:

Bunlardan (sadaka, oruç ve kurbandan) hangisini yaparsan sana yeter, buyurdu.

44 - HAC VEYA UMRE YOLCUSUNUN BİR ENGELLE KARŞILAŞMASI (İHSAR)

۱۸۶۲- عَنْ عِكْرِمَةَ قَالَ سَمِعْتُ الْحَجَّاجَ بْنَ عَمْرٍو الْأَنْصَارِيَّ

قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ كَسِرَ أَوْ عَرِجَ فَقَدْ خَلَّ

وَعَلَيْهِ الْحَجُّ مِنْ قَابِلٍ

قَالَ عِكْرِمَةُ سَأَلْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ وَأَبَا هُرَيْرَةَ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَا صَلَوَاتُ

1862 - İkrime radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre: Haccac bin Amr el-Ensârî'nin şöyle dediğini işittim:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Kimin bir tarafı kırılırsa veya ayağı sakatlanırsa ihramdan çıkar. Gelecek sene hac etmesi gerekir” buyurdu.

İkrime diyor ki: Bu meseleyi İbn-i Abbas, ve Ebû Hüreyre'ye sordum, her ikisi de Haccac doğru söyledi, dediler. [\[596\]](#)

۱۸۶۳- عَنْ الْحَجَّاجِ بْنِ عَمْرٍو عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: مَنْ كَسِرَ أَوْ عَرِجَ أَوْ مَرَضَ فَذَكَرَ مَعْنَاهُ قَالَ سَلَّمَ بَيْنَ شَيْبٍ قَلْبِ

1863 - Haccac bin Amr radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Hazret Peygamber'in "kimin bir tarafı kırılır veya ayağı sakatlanır veya hastalanırsa" buyurduğu rivâyet edilmiş ve râvî bir önceki hadisin manasını nakletmiştir.

İZAH

İhsar: Hac niyyeti ile yola çıkmış adayın hastalanması, parasını kaybetmesi veya düşmanın mani olması sebebi ile yola devam edememesidir.

Hicretin altıncı yılında Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem 1400 ashabıyla birlikte hac niyetiyle yola çıktılar. Hudeybiye'ye geldiklerinde Kureyş Mekke'ye girmelerine müsaade etmeyeceklerini bildirdi. Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem, Hudeybiye'de kurban kesti, tıraş oldu ve ihramdan çıktı. Fetih sûresi indi. Ashab-ı kiram traş olmak ve ihramdan çıkmakta biraz yavaş aldılar. Sonra onlar da yedişer kişi birleşip bir deve veya sığır kestiler ve o yıl Hudeybiye anlaşması gereğince yoldan geri dönüp gelecek yıl umrelerini kaza ettiler.

Hadis-i şerifte geçen "küsire"den maksat. Bir yerin kırılması manasına geldiği gibi eldeki maddi imkan ve vasıtaların kaybı anlamına da gelir. Yukarıda yazılan sebeplerden biri hacı adayının başına gelirse, yanında kurbanı mevcut olup düşmanın zulmüne uğramadan kurbanlık Mekke'ye varabilecekse, bulunduğu yerden kurbanlığı gönderir. Kurbanın Mekke'ye vardığına kanaati gelince, tıraş olur, ihramdan çıkar. Eğer kurbanın gönderilmesinde mahzur varsa orada keser.

Bu hadis-i şerif üzerinde müctehidlerin görüşleri: İmam Azam, Sevrî, Urve, Atâ ve Nehâî'ye göre düşmanın mani olmasından başka hastalık, parasını kaybetmek gibi sebepler de hacının yoldan dönmesine sebep olur.

Şâfiî, Mâlik ve Ahmed bin Hanbel'e göre düşmanın mani olmasından başka hiçbir sebep ihsar sayılamaz, hacıyı yoldan çeviremez. Hacı adayını başka bir sebeple yolda kurbanını gönderip, tıraş olup ihramdan çıkamaz.

İmam Azam’a göre ihsar vaki olan hac, farz olsun, nafile olsun, gelecek sene hacı adayına hem hac, hem de umre farz olur.

Mâlik, Şâfiî ve Ahmed bin Hanbel’e göre: Eğer nafile ise yalnız ihsar kurbanı lâzım gelir, bu nafile haccın kazası lâzım gelmez. (Maâlim-üs-Sünen, c. 2, s. 368)

١٨٦٤ - عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ قَالَ خَرَجْتُ مُعْتَمِرًا عَامَ خَاصِرٍ

أَهْلُ الشَّامِ ابْنُ الزُّبَيْرِ بِمَكَّةَ وَتَعَتَّ نِمْيَ رِجَالٌ مِنْ قَوْمِي بِهَذِي فَلَمَّا

انْتَهَيْنَا إِلَى أَهْلِ الشَّامِ مَنْعُونَا أَنْ نَدْخُلَ الْحَرَمَ فَتَخَوَّضَ الْهَذِي مَكَانِي ثُمَّ

أَخْلَعْتُ ثُمَّ رَجَعْتُ فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْعَامِ الْمُقْبِلِ خَرَجْتُ لِأَقْبِيهِ غَتْرَتِي

فَأَتَيْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ أَبْدِلِ الْهَذِي فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ أَصْحَابَهُ أَنْ يُبَدِّلُوا الْهَذِي الَّذِي نَعَزُّوهُ عَامَ الْحَدَيْبِيَةِ فِي

عُمْرَةِ الْقَضَاءِ

1864 - Meymûn bin Mihran radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Şamlıların Abdullah bin Zübeyr’i Mekke’de muhasara ettikleri sene, umre niyetiyle yola çıkmıştım. Kavmimden bir çok kimse haremden kesilmek üzere, benimle kurbanlık göndermişlerdi. Şamlıların yanına kadar geldiğimizde, Şamlılar bizim hareme girmemize müsaade etmediler, ben de kurbanlığımı bulduğum yerde kestim. Arkasından tıraş olup ihramdan çıktım ve sonra geri döndüm. Gelecek sene (mevsim) gelince umremi kaza için yola çıktım. İbn-i Abbas’a geldim, nasıl yapacağımı sordum. İbn-i Abbas radiyallahu anh’da:

“(Geçen yıl kestiğin) kurbanın yerine bir başkasını kes. Çünkü Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ashabına Hudeybiye’de kestikleri kurbanın yerine kaza umresinde yeniden kurban kesmelerini emretti.”

İZAH

İbdal: İhsar anında kestiği kurbanlığı, hacc-ını kaza ederken yenilemeye denir.

45 - MEKKE'YE GİRMEK

١٨٦٥- عَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ كَانَ إِذَا قَدِمَ مَكَّةَ بَاتَ بِبَيْتِ طَوًى

حَتَّى يَضِيحَ وَيَتَغَيَّرَ ثُمَّ يَدْخُلُ مَكَّةَ نَهَارًا وَيَذْكُرُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ فَعَلَهُ

1865 - Nâfi radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

İbn-i Ömer radıyallahu anh Mekke'ye geldiklerinde Zî Tuvâ (denilen vadide) geceyi geçirir, yıkanır, sonra Mekke'ye gündüz girerdi ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in de böyle yaptığını söylerdi. [\[597\]](#)

İZAH

Mekke'ye gece girmek câizdir. Gündüz girmekse daha efdaldır.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Cirâne'den ihrama girdiği sene, Mekke'ye gece girdiği rivâyet olundu. Bu rivâyet gece girmenin câiz olacağını gösterir.

Zî Tuva: Mekke'nin alt tarafında, kuyuları bulunan umre yolu üzerinde bir mevkiin adıdır.

Hacca gelenler Mekke'ye girmek için o kuyularda yıkanırlandı.

١٨٦٦- عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَدْخُلُ

مَكَّةَ مِنَ الشَّيْبَةِ الْعُلْيَا فَأَلَا عَنْ يَمِينِ ابْنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

يَدْخُلُ مَكَّةَ مِنْ كَدَاءِ مِنَ الشَّيْبَةِ الْوُطْحَاءِ وَيَخْرُجُ مِنَ الشَّيْبَةِ السُّفْلَى زَائِدًا

الْبَزْمَكِيُّ يَعْنِي مَكَّةَ وَحَدِيثُ مُسْنَدِ أَتَمَّ

1866 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Mekke'ye yukarı seniyyeden girerdi. Müseddet ve İbn-i Hanbel Yahya'dan naklen Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Mekke'ye Kedâ'dan, Seniyyetu'l Matha'dan girer, aşağı seniyyeden çıkardı.

Bermekî: Mekke'nin iki seniyyesinden cümlesini ziyâde etti: Müsedded'in hadisi daha tamamdır.^[598]

İZAH

Batha: Sel akan kuru vadilerdir. Sellerin bıraktığı çakıllı vadiye denir. Mekke'nin üst tarafında, Mekkelilerin kabristanlığı olan Cennetül Muallâ'ya inen yola Seniyetü'l-Ulyâ, Kedâ denir. Alt tarafında olan Seniyye-i Süflâ'ya Küdâ denir.

١٨٦٧- عَنْ ابْنِ عُمرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَخْرُجُ

مِنْ طَرِيقِ الشَّجَرَةِ وَيَدْخُلُ مِنْ طَرِيقِ الْمَغْرِبِ

1867 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Medine'den, Zülhuleyfe yolundan çıkar, Muarras yolundan girerdi.^[599]

İZAH

Muarras: Medine'ye altı mil mesafede bir yerin adıdır.

Şecereden maksat Zülhuleyfe'dir. Bu rivâyet bayramlarda olduğu gibi hac yolculuğunda da bir yoldan Mekke'ye girip, diğer yoldan dönmenin müstahap olduğuna delâlet eder.

١٨٦٨- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَامَ الْفَتْحِ مِنْ كِنَانٍ مِنْ أَغْلَى مَكَّةَ وَدَخَلَ فِي الْغَمْرَةِ

مِنْ كُدَى

قَالَ وَكَانَ عَزْوُهُ يَدْخُلُ مِنْهُمَا جَمِيعًا وَكَانَ أَكْثَرُ مَا كَانَ يَدْخُلُ مِنْ

قُدَى وَكَانَ أَقْرَبَهُمَا إِلَى مَنَازِلِهِ

1868 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem fetih günü Mekke'nin üstündeki Kedâ'dan girdi, umrede ise Küdâ'dan girdi.

Urve radiyallahu anh her ikisinden berâber girerdi. Bunlardan evine daha yakın olduğu için çok kere Küdâ'dan geçerdi. [\[600\]](#)

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Mekke'nin fethi günü Kedâ'dan, umre yaptığında da Küdâ'dan girmiştir. Urve radiyallahu anh: Bu yolların her ikisinden de girermiş, fakat evine Küdâ yolu daha yakın olduğu için daha çok oradan girermiş. Kedâ ve Küdâ. Mekke'nin ayrı iki semtidir.

١٨٦٩- عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا دَخَلَ

نَكَّةَ دَخَلَ مِنْ أَعْلَاهَا وَخَرَجَ مِنْ أَسْفَلِهَا

1869 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Mekke'ye girdiğinde, üst tarafından (Keda'dan) girer, çıkarken de alt tarafından (Küdâ'dan) çıkardı.

46 - KABE'Yİ GÖRÜNCE ELLERİ KALDIRMAK

١٨٧٠- عَنْ الشَّاهِدِ الْمَكِّيِّ قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ

الرَّجُلِ يَرَى الْبَيْتَ يَدْفَعُ يَدَيْهِ فَقَالَ: مَا كُنْتُ أَرَى أَحَدًا يَفْعَلُ هَذَا إِلَّا

الْيَهُودَ وَقَدْ حَجَجْنَا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَكُنْ

يَفْعَلُهُ

1870 - Mühacir (bin İkrime) el-Mekkî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Câbir bin Abdullah radiyallahu anh'dan Kâbe'yi gören kimse, ellerini kaldırır mı? diye soruldu.

Câbir:

Bunu yahudilerden başka kimsenin yaptığını görmedim. Gerçekten ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'le berâber hac yaptım. Kâbe'yi görünce ellerini kaldırmadı, dedi. [\[601\]](#)

İZAH

Tirmizî diyor ki: Biz bunu Şu'be'nin hadisinden bildiriyoruz.

Kâbe'yi görünce ellerin kaldırılmasında ilim adamları ihtilâf ettiler. Ahmed bin Hanbel, Süfyân-ı Sevrî, İbn-i Mubarek, İshak bin Rahaveyh Kâbe görülünce eller kaldırılır, diyorlar ve delil olarak İbn-i Abbas'ın Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den rivâyet ettiği yedi yerde eller kaldırılır; namazın başlangıcında, Kâbe'ye karşı gelişte, Safâ ve Merve üzerinde, Arafat ve Müzdelife vakfelerinde ve iki cemrede hadis-i şerifidir. İbn-i Ömer de Kâbe'yi gördüğü an ellerini kaldırırdı. İbn-i Abbastan da bunun bir benzeri rivâyet edildi. Bu zevâta göre hadisin râvîsi Muhacir el-Mekkî mechul şahıslardandır.

١٨٧١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا دَخَلَ

نَكَّةَ طَافَ بِالْبَيْتِ وَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ خَلْفَ الْمَقَامِ يَغْنِي يَزِمُ الْفَتْحِ.

1871 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Mekke'ye girince Kâbe'yi tavaf etti, Makam-ı İbrahim'in arkasında iki rekât namaz kıldı. (Ebû Hüreyre, bununla fetih gününü kasdediyor.)

١٨٧٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: أَقْبَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فَدَخَلَ نَكَّةً، فَأَقْبَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْحَجَرِ فَاسْتَلَمَهُ

ثُمَّ طَافَ بِالْبَيْتِ ثُمَّ أَتَى الصُّفَا فَتَلَا حَيْثُ يَنْظُرُ إِلَى الْبَيْتِ فَرَفَعَ يَدَيْهِ
لِيَجْعَلَ يَذْكُرُ اللَّهَ مَا شَاءَ أَنْ يَذْكُرَهُ وَيَدْعُوهُ قَالَ وَالْأَنْصَارُ تَحْتَهُ قَالَ
هَاشِمٌ قَدْ دَعَا وَحَبَدَ اللَّهُ وَدَعَا بِمَا شَاءَ أَنْ يَدْعُو

1872 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Mekke'ye teveccüh edip girdi. Hacer-i Esved'e karşı durdu ve istilâm etti. Sonra Kâbe'yi tavaf buyurdu. Arkasından Safâ'ya gelerek Kâbe'yi görebilecek şekilde yukarı çıktı ve ellerini kaldırdı. Allah'ı zikre daldı, Rabbımızın dilediği kadar zikrediyor, duâ yapıyordu. [602]

Ebû Hüreyre dedi ki: Ensar da Rasûlullah'ın alt tarafında bulunuyordu. Râvî Haşim dedi ki: Hz. Peygamber duâ etti, Allah'a hamd etti ve dilediği duayı okudu.

47 - HACER-İ ESVED'İ ÖPMEK

١٨٧٣ - عَنْ غَابِسِ بْنِ رَبِيعَةَ عَنْ عُمَرَ أَنَّهُ جَاءَ إِلَى الْحَجَرِ فَقَبَّلَهُ
فَقَالَ إِنِّي أَعْلَمُ أَنَّكَ حَجَرٌ لَا تَنْفَعُ وَلَا تَضُرُّ وَلَوْلَا أَنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْبَلُكَ مَا جِئْتُكَ

1873- Abis bin Rabia radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Ömer bin Hattab radiyallahu anh Hacer-i Esved'e geldi. O'nu öptü ve biliyorum ki sen menfaati, zararı olmayan bir taşsın. Eğer Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in seni öptüğünü görmemiş olsaydım seni öpmezdim, dedi. [603]

İZAH

Müslim, Tirmizî, İbn-i Mâce, Abdullah bin Serçîş'in Hz. Ömer'den rivâyet ettiği hadisi rivâyet ettiler. Hacer-i Esved'i öpmek sünnettir.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem öptüğü için hikmetini bilsek de bilmesek de ona uymak vaciptir. Hz. Ömer etrafında bulunanlardan taşı öpmekteki hikmetin ne olduğunu bilmeyen, belki de onda bir kuvvet olduğu zannında olanları ikaz ediyor. Bütün kuvvet ve kudretin yalnız Allah’a ait olduğunu bildiriyordu. Hacer-i Esved’i öpmek, ona ikram, şanına hürmettir. Ve onunla teberrüktür. Cenâb-ı Allah bazı zamanları bazı zamanlara, bazı mekânları diğer bazı mekânlarla, bazı taşları da diğer taşlara üstün kıldı. Hacer-i Esved de diğer taşlardan üstündür.

Bazı hadislerde “Hacer-i Esved yeryüzünde Cenâb-ı Allah’ın sağ eli mesabesinde” yani Hacer-i Esved’i öpüp ona el sürenlere Cenab-ı Allah ecrini vaad eder demektir. Nitekim bazı devlet reisleri vaad ederlerken musafaha yapar, vaadlerini de bildirirler. Hacer-i Esved’i istilam edenler de Cenab-ı Allah’tan vaad almış olurlar.

48 - KÂBE’NİN RÜKÛNLERİNİ İSTİLÂM

١٨٧٤ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: لَمْ أَرِ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَمْسَحُ مِنَ الْبَيْتِ إِلَّا الرُّكْنَيْنِ الْيَمَانَيْنِ

1874 - İbn-i Ömer radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in Kâbe’nin Yemen tarafına gelen iki ruknünden başka hiçbir yerine el sürdüğünü görmedim. [\[604\]](#)

İZAH

İbn-i Ömer radiyallahu anh’dan rivâyete göre Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Hacer-i Esved ve Rûkn-i Yemanî’ye el sürmek hataları döker” buyurdu.

Neseî de İbn-i Abbas radiyallahu anh’in rivâyetine göre Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Hacer-i Esved cennettendir,” buyurmuş. Abdullah bin Ömer radiyallahu anh’dan rivâyet olunduğuna göre Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sırtını Kâbe’ye dayamış olarak şöyle

buyurdu, “Hacer-i Esved ile Makam-ı İbrahim cennet yakutlarından iki yakut idiler. Eğer Allah (c.c) bunların nûrunu söndürmemiş olsaydı, Doğuyla Batı arasını ziyalandırırdı.”

İbn-i Abbas radiyallahu anh’dan kıyamet gününde şu taşın iki dili, iki de dudağı olacak, kendisini hakkıyla istilâm edenlere şahitlik edecek. İbn-i Abbas radiyallahu anh’dan Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem devesi üzerinde Kâbe’yi tavaf ediyordu, Hacer-i Esved’e her gelişinde ona işaret ediyordu. Buhârî ve Müslim de İbn-i Ömer radiyallahu anh’dan Hacer-i Esved’in istilâmından soruldu.

İbn-i Ömer de Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in Hacer-i Esved’i istilâm edip öptüğünü gördüm, dedi. Hacer-i Esved’i izdiham dolayısı ile öpemeyenler elleriyle istilâm ederler, ellerini öperler. Buhârî ve Müslim’de Nâfi radiyallahu anh’dan: İbn-i Ömer’i Hacer-i Esved’i eliyle istilâm edip sonra da ellerini öptüğünü ve sonra ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’den bunu gördüğüm günden beri bunu terk etmedim dediğini” işittim. Hacer-i Esved’i istilâm, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’den üç şekilde vâritd oldu. Hacer-i Esved’i öpmek, eliyle istilâm edip ellerini öpmek, sopa ile istilâm edip sopayı öpmek bunların he üçü de sahih rivâyetlerle, rivâyet edildiler. Rukn-i Yemânî’nin de istilâm edildiğine bu hadis delildir. Yemen cihetindeki iki rukünden murat biri Hacer-i Esved, diğeri de Rukn-i Yemânî’dir. Anne babaya ebeveyn, ay ve güneşe kamereyn denildiği gibi taglib tariki ile bu iki rükne de Yemânîyeyn denilmiştir.

١٨٧٥- عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ أَخْبَرَ بِقَوْلِ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا إِنَّ

الْحَجَرَ بَعْضُهُ مِنَ النَّبِيِّ فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ وَاللَّهِ إِنِّي لَأَطْلُبُ عَائِشَةَ إِنْ كَانَتْ

سَمِعَتْ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي لَأَطْلُبُ رَسُولَ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَزَلْ يُتْلَاهُمَا إِلَّا أَنَّهُمَا نَبَا عَلَى مَوَاعِدِ

النَّبِيِّ وَلَا طَافَ النَّاسُ وَرَاءَ الْحَجَرِ إِلَّا بِذَلِكَ

1875 - İbn-i Ömer radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre:

Aiše radiyallahu anha'nın "şüphesiz Hicr-i (İsmail'in) bir kısmı Kâbe'ye aittir" sözü ona haber verildi. İbn-i Ömer:

Aiše radiyallahu anha'nın bunu Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den muhakkak işittiğini zannederim.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in bu iki (Irak ve Şam) rüknüne istilâmı terk etmesi bu rükünlerin (Hz. İbrahim'in attığı temel) Kâbe temeli üzerinde olmayışlarındandır zannederim. Hacıların tavafta hıcrı (İsmail'in) arkasından dolaşmaları da (Hicr'in bir kısmının Kâbe'ye ait olmasındandır. [\[605\]](#)

İZAH

İbn-i Ömer'in bu sözünü Buhari ve Müslim de rivâyet ettiler, bu rivâyetlerde açıkça anlaşılacağı gibi Hacer-i Evsed'le Rukn-i Yemânî'yi istilâm, bunların Kâbe'nin Hz. İbrahim tarafından atılan asıl temelleri üzerinde olduklarından, diğer iki rükün ki Rukn-i Şâmî ve Rukn-i Irâkî'nin istilâm edilmeyişi, bunların Kâbe'nin Hz. İbrahim tarafından atılan temelleri üzerinde olmayışlarındandır.

١٨٧٦- عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

لَا يَدْعُ أَنْ يَسْتَلِمَ الرُّكْنَ الْيَمَانِيَّ وَالْحَجَرَ فِي كُلِّ طَوَافٍ

قَالَ وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ يَفْعَلُهُ

1876 - İbn-i Ömer radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem her tavafında Hacer-i Esved'le Rükni Yemânî'yi istilâm etmeyi terk etmezdi.

Nâfi diyor ki: Abdullah bin Ömer de Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e ittibaen istilâmı terk etmezdi. [\[606\]](#)

49 - VACİP OLAN TAVAF

١٨٧٧- عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَافَ

فِي حُجَّةِ الْوَدَاعِ عَلَى بَعِيرٍ يَسْتَلِمُ الرُّكْنَ بِمِخْجَبٍ

1877 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Veda Haccı'nda Kâbe'yi devesi üzerinde tavaf etti. Hacer-i Esved'i bir bastonla istilâmda bulunuyordu. [607]

١٨٧٨- عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ شَيْبَةَ قَالَتْ: لَمَّا إِطْمَأَنَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِحُكَّةٍ عَامِ الْفَتْحِ طَافَ عَلَى بَعِيرٍ يَسْتَلِمُ الرُّكْنَ بِمِخْجَبٍ

فِي يَدِهِ قَالَتْ وَأَنَا أَنْظُرُ إِلَيْهِ

1878 - Safiye bint-i Şeybe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Fetih günü Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Mekke'de karar kılınca, deve üzerinde Kâbe'yi tavaf etti. Hacer-i Esved'i elindeki bir bastonla istilâm ediyordu. Ben de Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e bakıp duruyordum. [608]

١٨٧٩- حَدَّثَنَا أَبُو الطَّيْفِ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَطُوفُ بِالنِّبْتِ عَلَى رَاحِلَتِهِ يَسْتَلِمُ الرُّكْنَ بِمِخْجَبٍ ثُمَّ يَقِيلُهُ رَأَى مُحَمَّدٌ

بْنُ زَاهِمٍ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصُّفَا وَالْمَرْوَةِ فَطَافَ سَبْعًا عَلَى رَاحِلَتِهِ

1879 - Ebû Tufeyl radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i devesinin üzerinde Kâbe'yi tavaf ederken elindeki bir bastonla Hacer-i Esved'i istilâm ettiğini, sonra da değneği öptüğünü gördüm. Muhammed bin Râfî, şunu ziyâde etti. Arkasından Safâ ve Merve'ye çıktı. Devesi üzerinde yedi şavtla sa'y yaptı. [609]

١٨٨٠- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ: طَافَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فِي حُجَّةِ الْوَدَاعِ عَلَى رَاحِلَتِهِ بِالنِّبْتِ وَالصُّفَا وَالْمَرْوَةَ لَبَّيْهُمَا

وَلْيُشْرَفَ وَلْيَسْأَلُوهُ فَإِنَّ الثَّامِسَ غَشَوُهُ

1880 - Câbir bin Abdullah radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Vedâ Haccı'nda Kâbe'yi tavafı ve nâs kendini görsün, açıkca görülsün, şeref versin, ondan müşküllerini sorsunlar, diye devesi üzerinde yaptı. Ashab onu her taraftan sardılar. [610]

İZAH

Gaşev: Kapladılar demektir. Burada her taraftan sardılar, izdiham meydana geldi anlamındadır.

١٨٨١- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدِمَ

مَكَّةَ وَهُوَ يَسْتَكْبِي فَطَافَ عَلَى رَأْسِهِ كُلَّمَا أَتَى عَلَى الرُّكْنِ اسْتَلَمَ الرُّكْنَ

بِمَخْجَنِ قَلَمًا قَرَعَ مِنْ طَوَائِفِهِ أَنَاخَ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ

1881 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (Veda Haccı'nda) Mekke'ye geldiğinde rahatsızdı, tavafı devesi üzerinde yaptı. Rükne her gelişinde Hacer-i Esved'i elindeki bastonla istilâm etti. Tavafı tamamladıktan sonra devesini çökertip iki rekât namaz kıldı.

İZAH

1880 - 1881 no'lu hadis-i şeriflerde açıkça belirtildiği gibi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Veda Haccı'nda Kâbe'yi deve üzerinde tavaf etmiştir. Sebebi, bu son haccı olduğu için herkes onun nasıl tavaf ettiğini görsün, orada hazır bulunanlar bulunamayanlara haber versinler içindir. Bir de tavaf sırasında Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem rahatsızdı. Rahatsız olan Müslümanların vasıta üzerinde tavaf ve sa'y yapabileceklerini fiilen göstermek içindir.

1881 nolu hadisin isnadında Yezid bin Ebû Ziyad var, onun rivâyetiyle ihticac yapılamaz. (Maâlim-üs-Sünen)

١٨٨٢- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهَا قَالَتْ:

شَكَوْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنِّي أَذْكَبُ طَوْعِي

مِنْ وَرَاءِ النَّاسِ وَأَنْتِ رَاكِبَةٌ قَطَفْتُ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ حَبِيبِي يُصَلِّي إِلَيَّ جَنْبَ الْمَنِيِّ وَهُوَ يَقْرَأُ بِالطُّورِ وَكِتَابٍ مَشْطُورٍ

1882 - Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in zevcesi Ümmü Seleme radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e rahatsızlığımdan şikâyet ettim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Tavafını halkın gerisinden giderek vasıta üzerinde yap” buyurdu. Ben de tavafımı (Binitli olarak) yaptım. O sırada Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Kâbe'nin yanında namaz kılıyor ve Tûr sûresini okuyordu.^[611]

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Tûr sûresi ile kıldığı bu namazın sabah namazı olduğu Buhari'de açık bir şekilde ifade edilmiş. Hattâ Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ona, sabah namazına durulduğu vakit, nâs namaz kılarken sen deve üzerinde tavafını yap buyurmuştur. Omuzlarda taşınan, sedyelerde tavaf edenler de tavaf edenlerin gerisinde kimseyi incitmeden tavaf etmelidirler.

50 - TAVAFTA İZTİBA' YAPMAK

١٨٨٣- عَنْ يَغْلَى قَالَ: طَافَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُضْطَبِعًا

يَبْرِدُ أَخْضَرَ

1883 - Ya'lâ bin Ümeyye radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, yeşil bir bürde ile ıztıba yapmış olduğu halde Kâbe'yi tavaf etti.^[612]

İZAH

Iztıba: Kendisinden sonra sa'y olan tavaflarda belden yukarı bağlanan ihram bezinin ortasını sağ omuz üzerine, uçlarını da sağ koltuk altına getirip sağ omuzu açık bulundurmaya denir.

Bürde: İhram olarak bürünülen örtüye, hırkaya ve çizgili bir kumaşa denir.

۱۸۸۴- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وَأَصْحَابَهُ اغْتَمَرُوا مِنَ الْجُمُرَاتِ فَوَضَعُوا بِالنِّبْتِ وَجَعَلُوا أُرْدِيَّتَهُمْ ثَمَثَ

أَبَاطِهِمْ قَدْ قَذَفُوهَا عَلَى عَوَاتِقِهِمَ الْيُسْرَى

1884 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ve ashabı Cirâne'den umreye niyetlendiler. Kâbe'de remel yaptılar. Üste kuşandıkları ihram bezinin (ortası) sol omuzları üzerine koyarak (uçlarını sağ) koltuklarının altına getirdiler.

İZAH

Rida: Cübbeye denir. Burada üst ihram bezine denir.

51 - REMEL YAPMAK

۱۸۸۵- عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ قَالَ: قُلْتُ لِابْنِ عَبَّاسٍ يَزْعُمُ قَوْمُكَ أَنَّ

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ رَمَلَ بِالْبَيْتِ وَأَنَّ ذَلِكَ سُتَّةٌ، قَالَ:

صَدَقُوا وَكَذَّبُوا، قُلْتُ وَمَا صَدَقُوا وَمَا كَذَّبُوا؟ قَالَ: صَدَقُوا قَدْ رَمَلَ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَذَّبُوا لَيْسَ بِسُتَّةٍ إِنْ قَرِنَا قَالَتْ

زَمَنَ الْحَدِيثِ دَعَا مُحَمَّدًا وَأَصْحَابَهُ عَمَى يَمْشُونَ مَوْتِ النَّعَبِ فَلَمَّا

صَالِحُوا عَلَى أَنْ يَجِئُوا مِنَ الْعَامِ الْمُقْبِلِ فَيَقِيمُوا بِمَكَّةَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فَقَامَ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْمَشْرُكُونَ مِنْ قَبْلِ قَتَيْبَةَ فَقَالَ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَصْحَابِهِ أُرْمِلُوا بِالنِّتِ ثَلَاثًا وَلَيْسَ
بِشَيْءٍ قُلْتُ: يُزَعَمُ قَوْمُكَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَافَ بَيْنَ
الْمُضَفَا وَالْمَزْوَةِ عَلَى بَعِيرِهِ وَأَنَّ ذَلِكَ شَيْءٌ، فَقَالَ: صَدَقُوا وَكَذَّبُوا قُلْتُ:
مَا صَدَقُوا وَمَا كَذَّبُوا، قَالَ: صَدَقُوا قَدْ طَافَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ بَيْنَ الْمُضَفَا وَالْمَزْوَةِ عَلَى بَعِيرِهِ وَكَذَّبُوا لَيْسَتْ بِشَيْءٍ كَانَ النَّاسُ لَا
يُذَفَعُونَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا يَهْرَفُونَ عَنْهُ فَعَلَفَ
عَلَى بَعِيرٍ لِيَسْمَعُوا كَلَامَهُ وَلِيُزِيلُوا مَكَانَهُ وَلَا تَنَالَهُ أَيْدِيهِمْ

1885 - Ebû Tufeyl radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

(Bir gün) İbn-i Abbas'a radiyallahu anh kavmin Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Kâbe tavafından remel yaptığını söylüyorlar ve remel sünnettir diyorlar dedim. İbn-i Abbas radiyallahu anh

Doğru söyledikleri var, hata edenleri de var, dedi. Ben:

Söylediklerinden hangisi doğru, hangisi yanlış dedim. İbn-i Abbas:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem remel yaptı, dedikleri doğrudur. Sünnettir, sözleri hatadır. Hudeybiye anlaşması yılı kureyş Muhammed'i ve ashabını bırakın, burun kurdunun ölmesi gibi, ölsün dediler. Fakat Müslümanların gelecek yıl Mekke'ye gelip üç gün kalmaları üzerine anlaşma yapılıncâ Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ashabıyla Kâbe'ye geldi. Halbuki müşrikler o sırada Kuaykian dağı tarafında idiler.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ashabına (Kâbe'yi tavaf ederken) ilk üç şavtında remel yapınız, buyurdu, İbn Abbas işte bu sünnet değildir. Ben:

Kavmin Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Safâ ile Merve arasında sa'yı devesi üzerinde yaptığını ve sa'yın deve üzerinde yapılmasının sünnet olduğunu söylüyorlar, dedim. İbn-i Abbas:

Doğru söylüdekleri de var, hataya düştükleri de var dedi. Ben:

Söylediklerinden hangisi doğru, hangisi yanlış dedim. İbn-i Abbas:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Safâ Merve arasında sa'yı devesi üzerinde yaptığı doğrudur. Fakat sa'yın deve üzerinde yapılmasının sünnet oluşu doğru değildir. Halk Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanından uzaklaştırılamıyor. Aralanamıyorlardı (geride kalanlar da göremiyordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i herkes görsün, sesini herkes işitsin, elleri yetişip, rahatsız edilmesin diye devesi üzerinde sa'y yaptı, dedi.^[613]

İZAH

Neğaf: Hayvanların burnundan çıkan zayıf kurlara denir. Dışarıda en kısa zamanda ölür.

Kuaykian: Mekke'de bir tepenin adıdır.

۱۸۸۶- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
مَكَّةَ وَقَدْ وَهَنَتْهُمْ حُمَى يَشْرِبُ فَقَالَ الْمُشْرِكُونَ إِنَّهُ يَفْقَدُ عَلَيْكُمْ قَوْمَ قَدْ
وَهَنَتْهُمْ الْحُمَى وَأَلْقُوا مِنْهَا سُرًّا فَأَطْلَعَ اللَّهُ شَيْخَانَهُ نَبِيَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ عَلَى مَا قَالُوا فَأَعْرَضَهُمْ أَنْ يَزْمِلُوا الْأَسْوَاطَ الثَّلَاثَةَ وَأَنْ يَمْشُوا
بَيْنَ الرُّكَّتَيْنِ فَلَمَّا رَأَوْهُمْ زَمِلُوا قَالُوا هَؤُلَاءِ الَّذِينَ ذَكَرْتُمْ أَنَّ الْحُمَى قَدْ
وَهَنَتْهُمْ هَؤُلَاءِ أَجْلَدُ مِنَّا
قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ وَلَمْ يَأْمُرْهُمْ أَنْ يَزْمِلُوا الْأَسْوَاطَ كُلَّهَا إِلَّا
إِنْقَاءَ عَلَيْهِم

1886 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Mekke'ye gelmişti. Ashab-ı Kiramı Medine sıtması zayıf düşürmüştü. Müşrikler, size bir kavim gelecek, onları sıtma çok zayıf düşürdü, geldiklerinde onlardan uzak durun, dediler. Noksan sıfatlardan Yüce olan Allah (c.c) onların söylediklerinden

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemine haberdâr etti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ashabına tavafın ilk üç şavtında (dolanmasında) Remel (Çalımlı yürüyüş) yapmalarını Rukn-i Yemânî ile Hacer-i Esved arasında yürümelerini emretti. Müşrikler ashabın çalımlı tavafını görünce, sıtma kendilerini zayıf düşürdü dediğiniz Müslümanlar var ya, onlar bizden daha kuvvetli ve dinçtirler, dediler.

İbn-i Abbas diyor ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashaba tavafın bütün şavtlarında Remeli emretmeyişi hakikattaki zayıf halleri üzere onları serbest bırakmak içindir. [\[614\]](#)

١٨٨٧- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ يَقُولُ: فِيهِ الزَّمَانُ الْيَوْمَ وَلَقَدْ كُفِّتْ

عَنِ الْمَنَاقِبِ وَقَدْ أَطَاعَ اللَّهُ الْإِسْلَامَ وَلَقِيَ الْكُفْرَ وَأَهْلَهُ مَعَ ذَلِكَ لَا نَدْعُ

شَيْئًا كُنَّا نَفْعَلُهُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

1887 - Ömer bin Hattab radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Bu gün Allah (c.c) İslâm'ı sağlam temellere oturttu, küfrü ve küfür ehlini (Mekke'den) sürüp mahvetti. Neden Remel yapılsın. Neden omuzlar açılsın? Bununla berâber biz Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in saâdetli devrinde yaptığımızı terketmeyiz. (Remel ve izdıbaya devam ederiz) demiştir. [\[615\]](#)

İZAH

Ettea: Sağlamlaştırdı, yerine oturttu demektir. Aslı vetaadan ilk harfi vav iledir, vav hemzeye kalb olundu.

١٨٨٨- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحْمَا

لِيُجْعَلَ الْعُرُوفُ بِالْبَيِّنِ الصَّغَا وَالْمَوْرُورِ وَالْجَمَارِ لِإِقَامَةِ ذِكْرِ اللَّهِ

1888 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Kâbe’yi tavaf, Safâ ile Merve arasında sa’y ve cemrelere taş atmak Allah’ın zikrini devam ettirmek için meşru kılınmıştır” buyurdu. [\[616\]](#)

١٨٨٩- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اضْطَمَعَ

فَاسْتَلَمَ وَتَكَبَّرَ ثُمَّ رَمَلَ ثَلَاثَةَ أَطْوَافٍ وَكَانُوا إِذَا بَلَغُوا الرُّكْنَ الْيَمَانِيَّ

وَتَغَيَّبُوا مِنْ قُرَيْشٍ عَشْرًا ثُمَّ بَطَلَعُونَ عَلَيْهِمْ يَوْمَئِذٍ تَقُولُ قُرَيْشُ مَا كُنْتُمْ

الْعَرَّلَانِ

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَكَانَتْ سُنَّةً

1889 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (tavafta) ızdıba yaptı. Hacer-i Esved'i istilâm etti ve tekbir getirdi. Sonra tavafin üç şavtında remel yaptı. Ashabla birlikte Rûkn-i Yemânî'ye gelip Kureyş'in gözlerinden kaybolunca, yürüyorlar, onların göreceği yere çıktıklarında yine remel yapıyorlardı. Kureyş, Müslümanlar ceylanlar gibi dinç ve serîler diyorlardı. İbn-i Abbas:

İztiba ve remel (o günden itibaren) sünnet oldu dedi.

١٨٩٠- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وَأَصْحَابُهُ اخْتَمَرُوا مِنَ الْحِجْرَانَةِ فَرَمَلُوا بِالنِّيتِ ثَلَاثًا وَمَشَوْا أَرْبَعًا

1890 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ve eshabı Ci'râne (denen yer)den umreye niyetlendiler. Beyt'i tavaf ederken üç şavtında remel yaptılar, dört şavtını yürüdüler.^[617]

١٨٩١- عَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَمَلَ مِنَ الْحَجَرِ إِلَى الْحَجَرِ وَدَكَرَ

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَلَ ذَلِكَ

1891 - Nâfi radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

İbn-i Ömer radiyallahu anh Hacer-i Esved'den başlayıp yine Hacer-i Esved'e gelinceye kadar remel yaptı ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve

sellem'in böyle yaptığını söyledi. [\[618\]](#)

İZAH

Önce geçen hadislerden de anlaşıldığı gibi remel tavafın ilk üç şavtında sünnettir. Geri kalan dört şavtında normal şekilde yürünür. Remel, tavaf-ı kudumda, umre tavafında ve tavaf-ı ziyarette yapılabilir. Tavaf-ı ziyarette yapmak efdaldır. Veda tavafında yapılmaz.

52 - TAVAFTA DUÂ

۱۸۹۲ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ السَّائِبِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَا بَيْنَ الرُّكْنَيْنِ رُكْنًا آتَيْنَا فِيهِ الْمُنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْأَخِيرَةِ

حَسَنَةً وَقَدْ غَدَابَ النَّارُ

1892 - Abdullah bin Sâib radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in iki Rükûn (Rükûn-i Yemânî ile Hacer-i Esved) arasında “Rabbenâ âtinâ fiddünya haseneten ve fil ahireti haseneten vakînâ azâbennâr” “Ey Rabbimiz bize dünyada da, ahirette de hasene ver ve bizi cehennem ateşinden koru) dediğini işittim.

۱۸۹۳ - عَنْ إِبْنِ عُثْمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا

طَافَ فِي الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ أَوَّلَ مَا يَقْدُمُ قَائِمُهُ يَسُي ثَلَاثَةَ أَطْوَافٍ وَيَمْسِي

أَرْبَعًا ثُمَّ يُصَلِّي سَجْدَتَيْنِ

1893 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hac ve umre için Kâbe'ye gelip ilk tavafı yaparken tavafın üç şavtında sürat gösterir, dört şavtında yürür, tavaftan sonra da iki rekât namaz kılardı. [\[619\]](#)

İZAH

Remel; Tavaf-ı ziyaret, tavaf-ı kudûm ve tavaf-ı umrede de yapılabilir, en efdali ziyaret tavafında yapılandır.

53 - İKİNDİ NAMAZINDAN SONRA TAVAF

۱۸۹۴- عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ يَتْلُغُ بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ لَا تَمْنَعُوا أَحَدًا يَطُوفُ بِهَذَا الْبَيْتِ وَيُصَلِّي أَوْ سَاعَةً شَاءَ مِنْ لَيْلٍ

أَوْ نَهَارٍ قَالَ الْقَضَلُ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَا بَنِي عَبْدِ

مَنَافٍ لَا تَمْنَعُوا أَحَدًا

1894 - Cübeyr bin Mut'ım radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e kadar varan bir haberde Rasûl-i Ekrem Efendimiz: “Gece ve gündüz hangi saatte olursa olsun, şu Kâbe’yi tavaf etmek isteyen hiçbir kimseyi tavaf ve namazdan men etmeyin” buyurdu. (Râvilerden) Fadl: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Ey Abd-i Menaf oğulları, hiç kimseyi men etmeyin” buyurdu. [\[620\]](#)

İZAH

Şâfiî bu hadis-i şeriften kerahet vakitlerinde Mekke’de namazın kılınabileceğine istidlâl etti. İlim adamlarından bir kısmı; nehyedildiği için Mekke’de de olsa kerahet vakitlerinde namaz kılmak mekruhtur, dediler.

54 - HACC-I KIRAN YAPANIN TAVAFI

۱۸۹۵- جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ لَمْ يَطُفِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وَلَا أَصْحَابُهُ بَيْنَ الصُّفَا وَالْمَرْوَةِ إِلَّا مَطْوًا وَاحِدًا مَطْوَةً

الْأَوَّلِ

1895 - Câbir bin Abdullah radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ve ashabı Safâ ile Merve arasında ilk yaptıkları sa'ydan başka bir sa'y yapmadılar.^[621]

İZAH

Hacc-1 kıran ve hacc-1 temettu da üç mezhepte kabul edildi. Tavaf adedinde ihtilaf edildi ve Hz. Ali, İbn-i Mes'ûd, Süfyan-ı Sevrî, Ebû Hanife, Ehl-i Kûfe, Evzâî ve Ahmed bin Hanbel'den bir rivâyette kıran ve temettu yapana iki sa'y ve iki tavaf lâzımdır. Birinci tavaf umre, ikinci tavaf bayramın birinci, ikinci ve üçüncü günü yapılan farz tavaftır. İki sa'yın birincisi umre sa'yi, ikincisi haccın sa'yidir. İlim adamları da umre, hacc-1 kıran ve temettu yapanlara tek tavaf lâzımdır diyorlar. Delil olarak bu hadisi gösteriyorlar.

Üçüncü mezhep: Hacc-1 temettu yapana iki tavaf, iki sa'y, kıran yapana bir sa'y lâzım.

Bu da Şâfiî ve Mâlik'in Mezhebi, Atâ, Tâvûs ve Hasen-i Basrî'nin görüşleridir. Delil olarak (1781) numara ile geçen Hz. Aişe hadisini gösteriyorlar.

١٨٩٦- عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ أَصْحَابَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

الَّذِينَ كَانُوا مَعَهُ لَمْ يَطُوفُوا حَتَّى رَمَوْا الْجَمْرَةَ

1896 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in berâberinde olan ashabı, cemreleri taşıyana kadar, Kâbe'yi tavaf etmediler.

١٨٩٧- عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهَا طَوَّفْتُكَ

بِالْبَيْتِ وَبَيْنَ الْعَمَمَةِ وَالْمَزْوَةِ يُكْفِيكَ لِحْجَتِكَ وَعُمْرَتِكَ قَالَ الشَّافِعِيُّ

كَانَ شَقِيحًا زُبَيْنًا قَالَ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ عَائِشَةَ وَزُبَيْنًا قَالَ عَنْ عَطَاءٍ أَنَّ النَّبِيَّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِعَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا

1897 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona:

“Senin Kâbe’yi bir kere tavaf edip Safâ ile Merve arasında bir kere sa’y edişin haccına da umrene de yeter” buyurdu. [\[622\]](#)

55 - MÜLTEZEM

١٨٩٨ - عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَفْوَانَ قَالَ: لَمَّا فَتَحَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَكَّةَ قُلْتُ لَأَكْبِسُنَّ ثِيَابِي وَكَانَتْ ذَارِي عَلَى

الْعَرَبِيِّ فَلَانْظُرُونَ كَيْفَ يُضَيِّعُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَعَلَّقْتُ

فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ خَرَجَ مِنَ الْكَعْبَةِ هُوَ وَأَصْحَابُهُ قَدْ

اسْتَلَمُوا الْبَيْتَ مِنَ النَّبَابِ إِلَى الْعَظِيمِ وَقَدْ وَضَعُوا خُذُودَهُمْ عَلَى الْبَيْتِ

وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَسَطُهُمْ

1898 - Abdurrahman bin Safvan radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Mekke’yi fethettiği vakit ben şöyle dedim:

Elbette elbisemi giyinecek ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in Kâbe’yi nasıl tavaf ettiğine bakacağım. Evim de yol üzerinde idi, hemen (giyindim) gittim gördüm ki, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ve ashabı Kâbe kapısından Hatîm’e kadar Beyt’i istilâm ettiler. Böylece Kâbe’den çıktılar. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ortalarında olduğu halde hepsi de yanaklarını Kâbe’ye koymuşlardı.

İZAH

Mültezem: Kâbe kapısı ile Hacer-i Esved arasına denir. Kâbe kapısı ile Makam-ı İbrahim’e kadar olan yere veya Hacer-i Esved’in bulunduğu duvara denir. Buharî’nin Sahihi’nde zikrettiği de budur. İsrâ hadisini delil olarak gösteriyor.

Hatîm: Kâbe'nin önünde yarım daire halindeki Hicr-i İsmail'i çeviren yere denir.

١٨٩٩- عَنْ غُنَيْرِ بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: طَلَعْتُ مَعَ عَبْدِ اللَّهِ فَلَمَّا

جِئْنَا دُبُرَ الْكَعْبَةِ قُلْتُ أَلَا تَتَعَوَّذُ قَالَ نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ ثُمَّ مَضَى حَتَّى

إِشْتَلَمَ الْحَجَرَ وَأَقَامَ بَيْنَ الرُّكْنِ وَالْبَابِ فَوَضَعَ صُلْبَهُ وَوَجْهَهُ وَجْهًا لِلْبَابِ

وَكَفَّيْهِ هَكَذَا وَسَطَهُمَا بَحْطًا ثُمَّ قَالَ هَكَذَا زَائِتُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْعَلُهُ

1899 - Amr bin Şuayb'dan, o da babasından rivâyet ettiğine göre:

Abdullah (bin Amr bin Âs) ile berâber Kâbe'yi tavaf ettim. Kâbe'nin arka kısmına geldiğimiz vakit ben, Allah'a sığınmayacak mısın dedim.

Abdullah:

Cehennemden Allah'a sığınırız, dedi. Ve Hacer-i Esved'i istilâm edene kadar devam etti. Rûkn-i Hacer'le Kâbe kapısı arasında durdu, göğsünü, yüzünü, kollarını ve ellerini şöylece tam açmış olarak (hepsini mültezeme) koydu. Ondan sonra ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i böyle yaparken gördüm, dedi. [623]

١٩٠٠- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشَّائِبِ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ ابْنُ عَبَّاسٍ

لَيَقِيمُهُ عِنْدَ الشُّعْبَةِ الثَّالِثَةِ بِمَا يَلِي الرُّكْنَ الَّذِي يَلِي الْحَجَرَ بِمَا يَلِي الْبَابَ

فَيَقُولُ لَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ أَتَيْتُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

يُصَلِّي هَاهُنَا فَيَقُولُ نَعَمْ فَيَقُولُ فَيَقُولُ فَيَقُولُ

1900 - Abdullah bin Sâib radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Sâib radiyallahu anh ömrünün son zamanlarında gözlerini kaybeden İbn-i Abbas'ı tavafta elinden tutarak kılavuzluk yapardı. Hacer-i Esved'i takip eden köşenin kapıyı takip eden üçüncü kısmına geldiği zaman orada durdururdu. İbn-i Abbas ona: yoksa sana Rasûlullah sallallahu aleyhi ve

sellem'in burada namaz kıldığı haberi mi verildi, derdi. Sâib de (evet) derdi. İbn-i Abbas da kalkar namaz kılırdı. [624]

56 - SAFÂ İLE MERVE ARASINDA YAPILAN SA'Y

١٩٠١- عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ قَالَ: قُلْتُ لِعَائِشَةَ نَوَّحَ

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا يُؤَمِّنُ حَدِيثُ النَّبِيِّ أَرَأَيْتَ قَوْلَ اللَّهِ

تَعَالَى ﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَابِرِ اللَّهِ﴾ [البقرة: ١٥٨] مِمَّا أَرَى عَلَى

أَخِي شَيْئًا أَنْ لَا يَطُوفَ بِهِمَا قَالَتْ عَائِشَةُ كُلَّا لَوْ كَانَ كُنَّا نَقُولُ كَقَوْلِكَ

فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ لَا يَطُوفَ بِهِمَا إِنَّمَا أُتِرِلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ فِي الْأَنْصَارِ

كَانُوا يَهْلُونَ لِمَنَاةَ وَكَانَتْ مَنَاةُ خَدُو قَدِيدٍ وَكَانُوا يَتَخَرَّجُونَ أَنْ يَطُوفُوا

بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ فَلَمَّا جَاءَ الْإِسْلَامُ سَأَلُوا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ عَنْ ذَلِكَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَابِرِ اللَّهِ﴾

1901 - Hişam bin Urve radiyallahu anh'dan, o da babasından rivâyet ettiğine göre şöyle demiştir. Ben henüz genç sayılacak yaşta iken Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ailesi Hz. Aişe'ye:

Allah (c.c) Hz.lerinin “Safâ ile Merve Allah'ın şeârindendir” (Bakara: 158) ayetini görüyorsun, ben bir kimsenin Safâ Merve arasında sa'y etmesini mecbûrî görmüyorum, dedim. Aişe radiyallahu anha şöyle cevap verdi:

Hayır mesele hiç de senin dediğin gibi değildir. Eğer senin dediğin gibi olsaydı meâlen (Kâbe'yi hac edenlerin Safâ ile Merve arasında sa'y yapmamalarında bir vebâl yoktur) şeklinde olurdu. Bu ayet-i kerime ensardan bazı kimseler hakkında nazil oldu, Bunlar (Cahiliye devrinde ihrama girerlerken) Kudayd hizasında bulunan Menat putu namına telbiye yapıyorlardı. (Menata saygılarından dolayı) Safâ ile Merve arasında sa'y yapmak ağırlarına giderdi. İslâm nuru doğduktan sonra Rasûlullah

sallallahu aleyhi ve sellem Safâ ile Merve arasında sa'y yapmanın hükmünü sordular. Allah'ü Teâlâ “Safâ ve Merve Allah'ın şeâirindendir” ayetini indirdi. [625]

İZAH

Şeâir: Allah'a ibadete vesile olan alâmetler demektir.

Safâ ve Merve arasında sa'y, umre ve hac için vâciptir. Unutarak terkeden kurbanla tamamlar.

١٩٠٢- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اِغْتَمَرَ فُطَافًا بِالْبَيْتِ وَصَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ زَكَاةً مِّنْ مَّغْنَةٍ مِّنْ يُّشْرُهُ مِنَ النَّاسِ

فَقِيلَ لِعَبْدِ اللَّهِ أَدْخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْكَعْبَةَ قَلَّ لَا،

1902 - Abdullah bin Ebû Evfâ radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem umre yaptı, Beyt'i tavaf edip Makam-ı İbrahim'in arkasında iki rekât namaz kıldı, yanında onu (kafir) halka karşı koruyan kimseler de vardı. Abdullah bin Ebû Evfâ'ya:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Kâbe'ye girdi mi diye soruldu.
Abdullah:

Hayır girmedi, dedi.

١٩٠٣- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى بِهَذَا الْخَبَرِ زَادَ ثُمَّ أَتَى الْمَقَامَ

وَالْمَرْوَةَ فَمَسَعَى بَيْنَهُمَا سَبْعًا ثُمَّ حَلَقَ رَأْسَهُ

1903 - Abdullah bin Ebû Evfâ'dan bir önceki hadis rivâyet olunmuş (fakat) bu rivâyette şu ziyâde vardır, sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Safâ ile Merve'ye geldi: “Safâ ile Merve arasında yedi kere gidip geldi (sa'y etti) sonra başını tıraş etti. [626]

İZAH

Müslim, 1902 no.lu hadisi muhtasar bir şekilde rivâyet etti ve orada şu bilgileri kaydetti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Kâbe'ye girmeyişi umresinde idi. Haccı'nda ise Kâbe'ye girdiği muhakkaktır.

١٩٠٤- عَنْ كَثِيرِ بْنِ جُمَهَانَ أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ بَيْنَ

الصُّفَا وَالْمَرْوَةِ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ إِنِّي أَرَاكَ تَخْشَى وَالنَّاسَ يَتَعَفَّوْنَ

قَالَ إِنْ أَنِشَ فَقَدْ رَأَيْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْشَى

وَإِنْ أَشْخَ فَقَدْ رَأَيْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَعِى وَأَنَا

شَيْخٌ كَبِيرٌ

1904 - Kesir bin Cümhan radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Bir adam Abdullah bin Ömer'e, Safâ ile Merve arasında iken ey Abdurrahman'ın babası! Ben seni sa'y yaparken yürür görüyorum, halbuki herkes koşuyor. İbn-i Ömer:

Eğer ben yürüyorsam Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in orada yürüdüğünü gördüğüm içindir. Eğer koşuyorsam yine Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem orada koştuğunu gördüğüm içindir. Ben yaşlı bir ihtiyarım, dedi. [627]

İZAH

Safâ ile Merve arasında sa'y, umre ve hac için vâciptir. Safâ'dan Merve'ye dört, Merve'den Safâ'ya üç kere gelinir, her gidiş veya her geliş bir şavttır. Bir sa'yde yedi şavt vardır. Safâ ve Merve arasında her gidiş ve geliş tam vadiye inerken iki yeşil direk arasında hervele yapılır. (Sûrat)la yürünür, diğer kısımlarda yavaş yürünür.

57 - RASÛLULLAH SALLALLAHU ALEYHİ VE SELLEM'İN HACCI

١٩٠٥- حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ دَخَلْنَا عَلَى جَابِرِ

بن عبد الله فلما انتهينا إليه سأل عن القوم حتى انتهى إلي فقلت أنا
 محمد بن علي بن حسين فأهوى بيده إلى رأسي فنزع زري الأعلى ثم
 نزع زري الأسفل ثم وضع كفه بين يدي وأنا يومئذ غلام شاب فقال
 فرحنا بك وأهلاً يا ابن أبي سئل عما شئت فسألته وهو أعشى وجهه
 وقت الصلاة فقام في نساجة ملتحفاً بها يعني ثوباً ملففاً كلماً وضعها
 على منكبيه رجع طرقاتها إليه من صغرهما فصلى بنا وركاؤه إلى جنبه
 على البطحاء فقلت أخبرني عن حجة رسول الله صلى الله عليه وسلم
 فقال يتبع فقهه تسعة ثم قال إن رسول الله صلى الله عليه وسلم مكث
 تسع سنين لم يخرج ثم أذن في الناس في العاشرة أن رسول الله صلى
 الله عليه وسلم حاج فقدم المدينة بشر كثير كلهم يلتمس أن يأتيهم رسول
 الله صلى الله عليه وسلم ويعمل بوقته فخرج رسول الله صلى
 الله عليه وسلم وخرجنا معه حتى أتينا ذا الحليفة فولدت أسماء بنت
 عميس محمد بن أبي بكر فأرسلت إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم
 تحيفاً أضغ؟ فقال: اغتسلي واستغيري بثوب وأخبرني فصلى رسول الله
 صلى الله عليه وسلم في المسجد ثم ركب القمراء حتى إذا استوت به
 ناقة على السنام قال جابر نظرت إلى مدي نصري من بين يدي من ركب
 ومايس وعن يمينه مثل ذلك وعن يساره مثل ذلك ومن خلفه مثل ذلك
 ورسول الله صلى الله عليه وسلم بين أظهرنا وعليه ينزل القرآن وهو
 يعلم تأويله فما عمل به من شيء عملنا به فاعل رسول الله صلى الله
 عليه وسلم بالترجيح

لبيك اللهم لبيك لبيك لا شريك لك لبيك إن الحمد والنعمة لك

وَالْمَلِكُ لَا شَرِيكَ لَكَ

وَأَعْلَى النَّاسِ يَهْدِي إِلَيْهِ يُهْلُونَ بِهِ فَلَمْ يَزِدْ عَلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا مِنْهُ وَلَزِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَلْبِيئَهُ
قَالَ جَابِرُ لَنَسْنَا تَتَوَيَّ إِلَّا الْحَجَّ لَنَسْنَا نَعْرِفُ الْمُنْمِرَةَ حَتَّى إِذَا أَتَيْنَا لَبِيئَتِ
مَعَهُ اسْتَلَمَ الرُّكْنَ فَرَمَلَ ثَلَاثًا وَمَشَى أَرْبَعًا ثُمَّ تَقَلَّمَ إِلَى مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ فَقَرَأَ
﴿وَاتَّخِذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى﴾ [البقرة: ١٢٥] فَجَعَلَ الْمَقَامَ بَيْنَهُ
وَبَيْنَ النَّبِيِّ قَالَ فَكَانَ أَبِي يَقُولُ قَالَ ابْنُ تَيْمِيَّةٍ وَعُثْمَانُ وَلَا أَعْلَمُهُ ذِكْرَهُ
إِلَّا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ سَلِمَتَانِ وَلَا أَعْلَمُهُ إِلَّا قَالَ كَانَ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الرُّكْعَتَيْنِ بِقُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ
وَيَقُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ثُمَّ رَجَعَ إِلَى النَّبِيِّ فَاسْتَلَمَ الرُّكْنَ ثُمَّ خَرَجَ مِنْ
الْبَابِ إِلَى الضُّفَا فَلَمَّا دَنَا مِنَ الضُّفَا قَرَأَ ﴿إِنَّ الضُّفَا وَالْمَزْوَةَ مِنْ شَعَابِرِ
اللَّهِ﴾ [البقرة: ١٥٨] ثَبَدًا بِمَا بَدَأَ اللَّهُ بِهِ فَبَدَأَ بِالضُّفَا فَرَفَعِي عَلَيْهِ حَتَّى
رَأَى النَّبِيَّ فَكَثِّرَ اللَّهُ وَرَحَدَهُ وَقَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ
الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
وَحْدَهُ أَتَجَرَّ وَغَدَهُ وَنَضَرَ غَبْدَهُ وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَخَدَهُ ثُمَّ دَعَا بَيْنَ ذَلِكَ
وَقَالَ مِثْلَ هَذَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ نَزَلَ إِلَى الْمَزْوَةِ حَتَّى إِذَا انْصَبَتْ قَدَمَاهُ
رَمَلَ فِي بَطْنِ الْوَادِي حَتَّى إِذَا صَجَدَ مَشَى حَتَّى أَتَى الْمَزْوَةَ فَصَنَعَ عَلَى
الْمَزْوَةِ مِثْلَ مَا صَنَعَ عَلَى الضُّفَا حَتَّى إِذَا كَانَ آخِرَ الطُّوَافِ عَلَى الْمَزْوَةِ
قَالَ إِنِّي لَوْ اسْتَقْبَلْتُ مِنْ أَمْرِي مَا اسْتَدْبَرْتُ لَمْ أَشَقَّ الْهَذِي وَلَجَعَلْتُهَا
حُمْرَةً فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ لَيْسَ مَعَهُ هَذِي فَلْيُخْلِلْ وَلْيُجْعَلْهَا حُمْرَةً فَحَلَّ
النَّاسُ كُلُّهُمْ وَقَضَرُوا إِلَّا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ كَانَ مَعَهُ

هَذَا نَقَامُ سَرَاةَ بْنِ جَعْفَرٍ، فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
الْغَايَةُ هَذَا أَمْ لِلْأَبَدِ فَتَشَبَّكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَصَابِعَهُ فِي
الْأُخْرَى ثُمَّ قَالَ دَخَلَتِ الْعُمُرَةُ فِي الْحَجِّ هَكَذَا مَرَّتَيْنِ لَا بَلَّ لِلْأَبَدِ أَبَدٍ لَا
بَلَّ لِلْأَبَدِ أَبَدٍ قَالَ وَقَدِمَ عَلَيَّ رَجُلٌ مِنَ الْيَمَنِ بِبَنَاتٍ ثَلَاثٍ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَجَدَ فَاطِمَةَ رَجُلِي اللَّهُ عَنْهَا جِثْرٌ حَلٌّ وَلَبَسَتْ ثِيَابًا صَبِيحًا
وَاخْتَصَعَلَتْ فَأَتَاكَرَ عَلَيَّ ذَلِكَ عَلَيْهَا وَقَالَ مَنْ أَمَرَكَ بِهَذَا؟ قَالَتْ: أَبِي، فَكَانَ
عَلَيَّ يَقُولُ بِالْمِرَاقِ فَنَحَبْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُخَوِّشًا
عَلَى فَاطِمَةَ فِي الْأَمْرِ الَّذِي صَنَعْتُهُ مُسْتَفْتِيًا لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وَمُسَلِّمٌ فِي الَّذِي ذَكَرْتُ عَنْهُ فَأَخْبَرْتُهُ أَنِّي أَتَاكَرْتُ ذَلِكَ عَلَيْهَا فَقَالَتْ إِنَّ
أَبِي أَمَرَنِي بِهَذَا فَقَالَ صَدَقْتَ صَدَقْتَ مَاذَا قُلْتَ حِينَ قَرَضْتَ الْحَجَّ قَالَ
قُلْتُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَهْلٌ بِمَا أَهْلُ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَإِنَّ
مَعِيَ الْهَدْيَ فَلَا تُخْلِلْ قَالَ وَكَانَ جَمَاعَةُ الْهَدْيِ الَّذِي قَدِمَ بِهِ عَلَيَّ مِنْ
النَّبِيِّ وَالَّذِي أَتَى بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْخَبِيثَةِ مِائَةً فَمَحَلَّ
النَّاسَ كُلَّهُمْ وَقَضَوْا إِلَّا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ كَانَ مَعَهُ هَدْيٌ
قَالَ فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ التَّزْوِيَةِ وَوَجَّهُوا إِلَى مِنَى أَهَلُّوا بِالْحَجِّ فَوَكَّبَ رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَضَلَّى بِبَيْتِ الطُّهَرِ وَالْعُضْرِ وَالْمَعْرِبِ وَالْبِغَاءِ
وَالضُّحَى ثُمَّ مَكَثَ قَلِيلًا حَتَّى طَلَعَتِ الشَّمْسُ وَأَمَرَ بِقُبَّةٍ لَهُ مِنْ شَعْرِ
قُضْرِبَتْ بِنَمْرَةٍ فَسَارَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا تَشْكُ قُضْرِبُش
أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاقِفٌ جَنْدَ الْعَشْرِ الْحَرَامِ بِالْعَزْدِ لِقَةِ
كَمَا كَانَتْ قُضْرِبُش تُصَنِّعُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ فَأَجَازَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وَسَلَّمَ حَتَّى أَتَى عَرْفَةَ رُوحِهِ فَوَجَدَ الْقُبَّةَ قَدْ حُصِرَتْ لَهُ بِشَجَرَةٍ فَزَلَّ بِهَا حَتَّى إِذَا
زَاغَتِ الشَّمْسُ أَمَرَ بِالْقَضَوَاءِ فُرِجَتْ لَهُ فُرْجَتٌ حَتَّى أَتَى بَطْنَ الْوَادِي
فَخَطَبَ النَّاسَ فَقَالَ:

إِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ
هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا أَلَا إِنَّ كُلَّ شَيْءٍ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ تَحْتَ قَدَمِي مَوْضُوعٌ
وَدِمَاءُ الْجَاهِلِيَّةِ مَوْضُوعَةٌ وَأَوَّلُ دَمٍ أَصْعَه دِمَاؤُنَا دَمٌ قَالَ عُثْمَانُ دَمُ ابْنِ
رَبِيعَةَ وَ قَالَ سَلَيْمَانُ دَمُ رَبِيعَةَ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ عَبْدِ الْمُعَلِّبِ وَ قَالَ بَغَضُ
هَؤُلَاءِ كَانَ مُشْتَرَضَعًا فِي بَيْتِي سَعْدٍ فَقَتَلْتُهُ هَذِيلٌ وَرَبَا الْجَاهِلِيَّةِ مَوْضُوعٌ
وَأَوَّلُ رَبَا أَصْعَه رَبَاتَانَا رَبَا عَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُعَلِّبِ فَإِنَّهُ مَوْضُوعٌ كُلُّهُ ائْتَمُوا
لِلَّهِ فِي الْيَسَاءِ فَإِنَّكُمْ لَأَخَذْتُمُوهُمْ بِأَمَانَةِ اللَّهِ وَاسْتَحْلَلْتُمْ فُرُوجَهُمْ بِكَلِمَةِ
اللَّهِ وَإِنْ لَكُمْ عَلَيْهِمْ أَنْ لَا يَرْطِبُنَّ فُرُوجَكُمْ أَحَدًا تَكْزُمُونَهُ فَإِنْ فَعَلْنَ
لَا حَرِيصَ لَهُمْ حَرَبْنَا غَيْرَ مُتَزَجٍ وَلَهُنَّ عَلَيْكُمْ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ
وَإِنِّي قَدْ تَزَجْتُ فِيكُمْ عَا لَنْ تَقْبَلُوا بَعْدَهُ إِنْ ائْتَضَعْتُمْ بِهِ كِتَابَ اللَّهِ
وَأَنْتُمْ مُشْتَوْلُونَ عَنِّي فَمَا أَنْتُمْ قَائِلُونَ قَالُوا نَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَغْتَ وَأَنْتَ
وَنُصَحْتَ ثُمَّ قَالَ بِأَصْبَحِ السَّيِّئَةِ يَزِفُّهَا إِلَى السَّمَاءِ وَيَتَكْتُمُهَا إِلَى النَّاسِ
اللَّهُمَّ اشْهَدْ اللَّهُمَّ اشْهَدْ اللَّهُمَّ اشْهَدْ

ثُمَّ أَدْنَى يَلَالٍ ثُمَّ أَقَامَ فَصَلَّى الظُّهْرَ ثُمَّ أَقَامَ فَصَلَّى الْعَصْرَ وَلَمْ يُصَلِّ
بَيْنَهُمَا شَيْئًا ثُمَّ رَكِبَ الْقَضَوَاءَ حَتَّى أَتَى الْمُؤْتِفَ فَجَعَلَ بَطْنَ نَاقَتِهِ
الْقَضَوَاءَ إِلَى الصَّخْرَاتِ وَجَعَلَ حَبْلَ الْمَسَاءِ بَيْنَ يَدَيْهِ فَاسْتَقْبَلَ لِلْجَنَّةِ
نَلَمَ يَزَلُ وَاقِفًا حَتَّى غَرَبَتِ الشَّمْسُ وَدَعَبَتِ الصُّفْرَةُ قَلِيلًا جِئْنَ خَلَبِ
الْقُرَى وَأَرْدَفَ أَسَانَةَ خَلْقِهِ فَدَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وَقَدْ شِئِيَ لِلْقَضَاءِ الزَّعَامُ حَتَّى إِنْ رَأَسَهَا لَيُصِيبُ مَوْرِكَ رَحْلِهِ وَهُوَ
 يَقُولُ بِيَدِهِ الْيَمْنَى السَّكِينَةَ أَيْهَا النَّاسُ السَّكِينَةُ أَيْهَا النَّاسُ كُلُّمَا أَتَى خَيْلًا
 مِنْ الْجَبَالِ أَرَضَى لَهَا قَلِيلًا حَتَّى تُضَعَّدَ حَتَّى أَتَى الْمُرْدَلِفَةَ فَجَمَعَ بَيْنَ
 الْمَغْرِبِ وَالْمَشَاءِ بِالْأَذَانِ وَاجِدٍ وَإِقَامَتَيْنِ قَالَ عُثْمَانُ وَلَمْ يَسْتَبِخْ بَيْنَهُمَا شَيْئًا
 ثُمَّ اتَّقَفُوا ثُمَّ اضْطَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى طَلَعَ الْفَجْرُ
 فَصَلَّى الْفَجْرَ حِينَ تَبَيَّنَ لَهُ الْمَشِخُ قَالَ سَلَيْمَانُ بِنَاءً وَإِقَامَةً ثُمَّ اتَّقَفُوا ثُمَّ
 رَجِبَ الْقَضَاءُ حَتَّى أَتَى الْمُشْعَرَ الْحَرَامَ فَرَفَعَ عَلَيْهِ
 قَالَ عُثْمَانُ وَسَلَيْمَانُ فَانْتَظِلَ الْقَبِيلَةُ فَمَجَّدَ اللَّهُ وَتَجَبَّرَ وَهَلَّلَهُ زَادَ
 عُثْمَانُ وَوَحَّدَهُ فَلَمْ يَزَلْ رَاقِبًا حَتَّى أَشْفَرَ جِدًّا ثُمَّ دَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
 اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ لِلشَّمْسِ وَأَرْذَلَ الْفَضْلُ بْنُ عُبَاسٍ وَتَكَادَ
 وَجَلَّ عَسَنُ الشَّعْرِ أَيْتَضَّرَ وَبَسِمًا فَلَمَّا دَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ مَرَّ الطُّغْرَيْنِ يُخْبِرِينَ لَطِيفُ الْفَضْلِ يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ فَوَضَعَ رَسُولُ اللَّهِ
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَهُ عَلَى وَجْهِ الْفَضْلِ وَصَرَفَ الْفَضْلُ وَجْهَهُ إِلَى
 الشِّقِّ الْأَخْرِ وَحَوَّلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَهُ إِلَى الشِّقِّ الْأَخْرِ
 وَصَرَفَ الْفَضْلُ وَجْهَهُ إِلَى الشِّقِّ الْأَخْرِ يَنْظُرُ حَتَّى أَتَى مُخْبِرًا فَعَوَّكَ
 قَلِيلًا ثُمَّ سَلَكَ الطَّرِيقَ الْوُشْعَى الَّذِي يُخْرِجُكَ إِلَى الْجَعْفَرَةِ الْكُبْرَى حَتَّى
 أَتَى الْجَعْفَرَةَ الَّتِي عِنْدَ الشَّجَرَةِ فَرَمَاهَا بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ يُكَبِّرُ مَعَ كُلِّ حَصَاةٍ
 مِنْهَا بِوَقْتِ حَصَى الْخَذْفِ فَرَمَى مِنْ بَطْنِ الْوَادِي ثُمَّ انْصَرَفَ رَسُولُ
 اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْمُشْعَرِ فَتَنَحَّرَ بِيَدِهِ ثَلَاثًا وَبِشِئْنٍ وَأَمَرَ عِيَا
 لَتَنَحَّرَ مَا غَيْرَ يَقُولُ مَا بَقِيَ وَأَشْرَكَهُ فِي هَذِيهِ ثُمَّ أَمَرَ مِنْ كُلِّ بَنَاتِهِ بِتَضَعَةٍ
 لُجَيْمِلَتْ فِي قَدْرِ قَطِيعَتٍ فَأَكَلَا مِنْ لُجَيْمِهَا وَشَرَبَا مِنْ مَرْقِهَا قَالَ سَلَيْمَانُ

ثُمَّ رَجِبَ ثُمَّ أَقَاصَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَيَّ الْبَيْتِ فَصَلَّى

بِحُكَّةِ الظُّهْرِ ثُمَّ أَتَى بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ وَهُمْ يَسْقُونَ عَلَى زَمْرٍ فَقَالَ

أَنْزِعُوا بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَلَوْلَا أَنْ يُغْلِبَكُمْ النَّاسُ عَلَيَّ بِقَاتِلِكُمْ لَنْزَعْتُ

نَعْلَكُمْ فَتَأَوَّلُوا ذَلُوا فَشَرِبَ مِنْهُ

1905 - Cafer bin Muhammed'den, o da babasından rivâyet ettiğine göre; şöyle demiştir:

Câbir bin Abdullah'ı ziyarette gittik, yanına kadar vardığımızda (birer birer) ziyaretçilerin kim olduğunu sordu. Sıra bana gelince ben: Hüseyin oğlu Ali'nin oğlu Muhammed'im dedim. Elini başıma uzattı, gömleğimin en üst ve ondan sonraki düğmesini çözdü, elini iki göğsüm arasına koydu. Ben o zaman genç bir delikanlı idim, bana merhaba hoş geldin kardeşimin oğlu, istediğin şeyi sorabilirsin, dedi. ben de sordum. Gözleri görmüyordu. Namaz vakti geldi, örülmüş bir kumaş içinde namaza durdu (bir elbiseye bürünmüş olduğunu kastediyor.)

Bu elbise küçük olduğu için omuzlarına koydukça iki ucu geri dönüyordu. Bize namaz kıldırdı. Cübbesi yan tarafında, elbise asacağında idi. Bana Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in haccını anlat, dedim. Eliyle dokuz işareti yaptı sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Medine'de dokuz sene hac yapmadan durdu, onuncu sene hac edeceğini halka ilan etti. Bunun üzerine.

Medine'ye çok insan geldi, hepsi de Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e uymak, onun yaptığı gibi yapmak istiyorlardı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, ile berâber Medine'den çıktık. Zülhuleyfe'ye geldik, orada Umeys'in kızı Esmâ çocuk dünyaya getirdi. Ne yapacağım diye Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e haber gönderdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, yıkan, hayız bezi ile bağlı bir kuşak kuşan ve ihramlan buyurdu. Ardından Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Zülhuleyfe mescidinde namaz kıldı. Sonra Kusva adındaki devesine bindi, devesi onu Beyda dağı üzerine çıkardı. Câbir radiyallahu anh diyor ki: Etrafıma gözümün gördüğü yere kadar göz attım, önünde, arkasında, sağında, solunda her tarafında kimisi atlı, kimisi yaya doluydu. Rasûlullah

sallallahu aleyhi ve sellem aramızda, Kur'an O'na iniyor, tevilini de o anlıyordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ne yaparsa biz de onu yapıyorduk. Rasûl-i Ekrem tevhitte "Lebbeyk Allahümme lebbeyk, Lebbeyke Lâ şerike leke lebbeyk innel hamde vennimete leke vel mülk lâ şerikelek," diye telbiyede bulundu. Halk da bu okudukları telbiye ile telbiye yaptılar. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onların bu telbiyelerinden dolayı bir şey söylemedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem telbiyesine devam etti.

Câbir radiyallahu anh diyor ki: Biz yalnız hacca niyet etmiştik, zaten hac mevsiminde umre yapıldığını bilmiyorduk. Kâbe'ye geldiğimiz vakit Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Hacer-i Esved'i istilâm etti, tavafın üç şavtında remel yaptı, dört şavtında yürüdü, arkasından Makam-ı İbrahim'e geldi ve Makam-ı İbrahim'den bir kısmını namazgâh edinin mealindeki ayeti okudu. Makamı kendisiyle Kâbe arasına aldı. Cafer bin Muhammed babam şöyle derdi dedi:

İbn-i Nüfeyl ve Osman bin Ebû Şeybe şöyle derlerdi. Câbir'in bunu (tavaf namazında okunan sureleri) ancak Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den duyduğu için naklettiğini zannediyorum. (Râvîlerden) Süleyman diyor ki: Câbir'in ancak Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem iki rekât tavaf namazında (ihlâs) ve (Kâfirûn) süresini okurdu dediğini biliyorum.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namazdan sonra tekrar Kâbe'ye geldi, rüknü istilam etti. Müteakiben (Benî Mahzum kapısından) Safâ'ya çıktı. Safâ'ya yaklaşıncâ "Şüphesiz Safâ ile Merve Allah'ın şeâiridir" zikrine başladığı yerden başlarız, deyip Safâ'dan başladı. Kâbe'yi görünceye kadar tepe üzerine yükseldi, tekbir getirdi, tevhit okudu," ve şöyle dedi: "Bir olan Allah'dan başka ilâh yoktur. O'nun şeriki de yoktur. Mülk O'nundur. Hamd o'nadır. Dirilten O'dur. O her şeye muktedir. Bir olan Allah'tan başka ilâh yoktur, vadini yerine getirdi. Kuluna yardım etti. Orduları yalnız grupları bozguna uğrattı."Sonra da Safâ ve Merve arasında duâ buyurdu. Şu (söylediklerini aynısını) duayı üç kere tekrarladı. Merve'ye indi, ayakları vadinin ortasında inişe eğilince koştu, yokuşu tırmanınca yürüdü, Merve'ye geldiği zaman Safâ'dan yaptığının aynısını yaptı. Merve'de sa'yin son şavtına gelince, "Eğer hac işlerimde sonradan bildiğimi önceden bilmiş olsam kurbanlık sevketmezdim ve hacc-ımı umre

yapardım. Sizden kimin yanında kurbanlığı yoksa, ihramdan çıksın, hacc-ını umre yapsın” buyurdu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ashabtan yanında kurbanı bulunanlardan başka herkes ihramlarından çıktılar, saçlarını tıraş ettiler.

Sürâka bin Cu’şum ayağa kalktı ve ey Allah’ın Rasûlü, umre (Hacc-ı Temettu) yalnız bu yıla mı mahsus, yoksa kıyamete kadar yapılabilecek mi, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir elinin parmaklarını diğer elinin parmakları arasına geçirip “umre hacca girdi” buyurdu. İki defa, “Hayır hacc-ı temettu ebediyen devam edecektir” buyurdu. Ali radiyallahu anh Yemen’den Nebî sallallahu aleyhi ve sellem’in kurbanlık develerini getirdi.

Hız. Fatıma’yı ihramdan çıkanlar arasında buldu. Fatıma boyalı elbiseler giymiş ve sürme çekmişti. Hız. Ali Fatıma’nın (radiyallahu anha) bu hareketini beğenmedi ve sana bunu kim emretti, dedi. Fatıma radiyallahu anha, babam emretti, cevabını verdi. Ali radiyallahu anh:

Irak’ta iken şöyle anlatırdı, Fatıma’nın yaptığı işte, ona kızarak Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’den naklettiği sözü sormak için Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem gittim. Ona Fatıma’nın ihramdan çıkışını hoş karşılamadığımı haber verdim, bunu bana babam emretti dedi, dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Fatıma doğru söylemiş, doğru söylemiş” buyurdu.

Bana hacca niyetlendiğinde ne şekil niyetle girdin, diye sordu. Ben de, Ey Rabbım, ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, ne yolda ihramlanıp telbiyede bulunmuşsa ben de öylece niyetlendim, dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Benim kurbanlığım yanımda, sen de ihramdan çıkma” buyurdu. Hız. Ali’nin Yemen’den getirdiği ile Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in Medine’den getirdiği develerin toplamı yüz tane idi, herkes ihramından çıkmış, saçlarını kısaltmışlardı, ancak Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ve yanında hedyi (kurbanlığı) bulunanlar çıkmamışlardı. (Arefeden bir gün önceki) terviye günü gelince nâs hacca niyetlenmiş olarak telbiye ile Mina’ya yollandılar. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem devesine bindi, Mina’da o gün öğle, ikindi, akşam ve yatsı, arefe sabahı namazını kıldı,

güneş doğana kadar biraz bekledi, kendisine ait kıldan kubbemsi çadırının Arafat’a kurulmasını emretti. Çadır (Arafat hudutları dışında kalan) Nemire’de kuruldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Mina’dan hareket etti. Kureyş cahiliyet devrindeki yaptıkları gibi olacağını zannediyor. Rasûlullah’ın Müzdelife’de Meş’ar-ı Haram’da vakfe yapacağında şüphe etmiyorlardı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Müzdelife’ye geçti, Arafat’a geldi, çadırını Nemire’de kurulmuş buldu. Çadırına indi, zeval vakti geçince devesi Kasvâ’nın getirilmesini emretti (semerlenip) hazırlandı, ona bindi ve urane) vadisinin ortasına kadar geldi, ve halka şöyle hitab etti:

“İçinde bulunduğunuz şu ayınız, şu beldeniz ve şu gününüzün haram olduğu gibi kanlarınız da ve mallarınız da birbirinize haramdır. Dikkat, cahiliyye adetlerinden olan herşey ayaklarımın altında terkedilmiştir. Cahiliyye devrinden kalma, kan davaları son bulmuştur.” İlk kaldırdığım kan davası bizden (râvi Osman diyor ki:) “Rabia’nın oğlunun kanıdır,” Süleyman: “Abdulmuttalib’in oğlu, Haris’in oğlu Rabia’nın kan davasıdır.” Râvîlerden bazıları şöyle anlatıyor. Rabia: “Benî Sa’d kabilesinde çocuğuna süt annesi arıyordu, onu Hüzeyl öldürdü. Cahiliyyet devrinden kalma faizler de kaldırılmıştır. İlk kaldırdığım fâiz bizden Abdulmuttalib’in oğlu amcam Abbas’ın ribasıdır. Onun hepsi kaldırılmıştır.

Kadınlar hakkında Allah’tan korkunuz, onları Allah’ın emaneti olarak aldınız, Allah adıyla (icab ve kabulle) onların haram yerlerini kendinize helâl kıldınız. Sizin onlar üzerindeki hakkınız; sizin hoş görmediğiniz kimseleri evlerinize ayak bastırmamalarıdır. Eğer izniniz olmayanları evinize alırlarsa, yaralamaksızın onları dövünüz. Onların sizler üzerinizdeki hakları; yiyeceklerini, giyeceklerini, örf ve adette mevcut olduğu gibi temin edeceksiniz. Ben size bir emanet bırakıyorum, ona sağlam yapıştığınız takdirde ondan sonra yolunuzu sapıtmazsınız, o da Allah kelâmı Kur’an’dır. Siz benden de sorulacaksınız. Ne cevap vereceksiniz? Ahab (Biz şehadet ederiz ki, vazifeni tebliğ ettin, emaneti edâ ettin, ümmete nasihat ettin,) deriz dediler. Sonra şehâdet parmağını semaya kaldırıp insanlara doğru işaret ederek (Allah’ım şahit ol, Allah’ım şahit ol, Allah’ım şahit ol) buyurdu. Bilâl radiyallahu anh ezan okudu, kâmet getirdi.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem öğleyi kıldırdı, tekrar kamet getirdi. İkinciye kıldırdı, bu iki farz arasında bir şey kılmadı. Vakfe yerine geldi. Kasva adındaki devesinin göğsünü kayalara çevirdi. Yayaların toplandığı yeri önüne aldı ve kibleye döndü. Artık güneş nerdeyse batacak hale gelinceye kadar vakfe halinde kaldı. Güneşin sarılığı biraz gitmişti. Nihayet tamamı kayboldu.

Hız. Üsâme'yi terkisine aldı, devesini sürdü. Kusvâ'nın dizginini o kadar kastı ki, devenin başı palanın önündeki mevrik denen yumruya dokunuyordu, sağ eliyle işaret ederek; "Ey nâs, ağır olun, ey nâs ağır, ağır" diyordu. Her ne zaman bir kum tepesine rastlasa ona çıkana kadar devenin dizginini gevşetiyordu. Müzdelifeye kadar geldi. Akşamla yatsı namazları arasını bir ezan ve iki kametle birleştirdi.

Râvî Osman diyor ki:

Bu iki namaz arasında nafîle kılmadı. Sonra râvîler (şu mevzuda) ittifak ettiler.

Sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şafak atana kadar yattı, şafak belli olur olmaz sabah namazını kıldırdı. Râvî Süleyman: Bir ezan ve bir kametle dedi. Bundan sonraki cümlede bütün râvîler ittifak ederek şöyle dediler, yine devesine bindi, Meş'ar-i Haram'a geldi, ta üstüne çıktı, Osman ve Süleyman diyorlar ki:

Kibleye döndü, Allah'a hamdetti, tekbir getirdi, telbiyede bulundu. Osman şunu da ziyâde etti. Allah'ı tevhid etti. Ortalık cidden aydınlanıncaya kadar vakfeye devam etti. Sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem güneş doğmadan önce devesini sürdü, Abbas'ın oğlu Fadl'ı terkisine aldı. Fadl, güzel saçlı, beyaz simalı, yakışıklı bir kimseydi.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yola çıkınca yanından koşarak bir takım kadınlar geçtiler. Fadl kadınlara bakmaya başladı, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Fadl'ın yüzüne elini kapattı, bu defa Fadl yüzünü öbür tarafa çevirdi, bu defa Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem elini öbür tarafa çevirdi, bu defa Fadl yüzünü öbür tarafa çevirip bakıyordu.

(Müzdelifa ile Mina arasındaki) muhassır vadisine geldiğinde devesini biraz hızlandırdı. Akabe cemresine çıkan orta yolu tuttu. Ağacın yanında olan büyük cemreye geldi, ona yedi ufak taş attı, attığı her taşla berâber tekbir getiriyordu. Bunlar küçük çakıl taşları gibiydi ve onları vadinin içinde attı. Oradan kurban kesilen yere döndü. Kurbanlarından altmış üç tanesini bizzat kendi eliyle, geri kalanları da Ali radiyallahu anh'a kesmesini emretti Ali'yi kurbanında ortak kıldı. Kesilen her deveden birer parça et alınmasını emretti. Etler birer tencereye konup pişirildi. kurbanların etinden ve çorbasından Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ve Ali radiyallahu anh yediler, içtiler. Süleyman diyor ki: Sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem devesine bindi, Kâbe'ye indi, öğle namazını Mekke'de kıldı. Sonra Abdülmuttalip oğullarının yanına geldi. Zemzemi onlar dağıtıyorlardı. Onlara “Ey Abdülmuttalib oğulları zemzem çıkarın. Eğer halkın (teberrük için) izdihamla galebesi mevzu bahs olmasa sizinle ben de zemzem çıkarırdım” buyurdu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e bir kova zemzem sundular, ondan içti. [\[628\]](#)

İZAH

Zir: Dügme.

Ezrar: Dügmeler. Câbir radiyallahu anh'ın önceden gözleri görürdü son günlerinde gözü görmez oldu.

Mişceb: Minber vezninde uçları birleştirilerek ayakları açık bırakılan ağaç elbise asacağıdır.

İstezfiri: alt tarafın kan akmaması için bağlanması, bu kısım nüfesânın hac yapabileceğine delildir. Zaten bu meselede ümmetin icma-i var.

Tahriş: Bir hayvanı öbür hayvana saldırtmaya. Bazı develeri öbürüne, bazı koçları öbürü aleyhine çıkarmaya denir. Burada Hz. Fatıma'ya itab edici sözler söylemek demektir.

Nemire: Arafat hudutları dışında Mescid-i İbrahim'in bulunduğu yerde bir mevki adıdır.

Ecaze: Tecavüz etti, geçti. Yabancı kimselere döşegini çiğnetmemek; burada hoşlanmadığınız kimseleri kadın da olsa eve almamak manâsına olsa gerektir. Bir de Arablar arasında erkeklerin kadınlarla gelip konuşmaları adetti. Hicab ayeti inince bu adete son verildi, bu emre riayet etmeyip eski adete devam eden olursa demektir.

Hablel meşat: Hac eden, dağlar gibi hacı topluluğu demektir.

Senaka: Kasdı.

Zimâm; Yular, dizgin.

Mevrik: Deve palanı önünde yumru, ayak dinlendirmek için konan yer.

Hıbal: Kum tepesi demektir.

Irha: Dizgini gevşetivermek

Tesbih: Burada nafile namaz demektir.

Zağn: kadın topluluğu, kadın manâsınadır. Kadınların bindiği hevdece de zağn denir.

Hazf: Baş ve şehadet parmakla atılan bakla büyüklüğündeki taşlar demektir.

١٩٠٦- عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ صَلَّى الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ بِأَذَانٍ وَاجِدٍ بِعَزْلَةٍ وَلَمْ يُسَبِّحْ بَيْنَهُمَا رِاقَتَيْنِ

وَصَلَّى الْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ بِجَمِيعِ الْأَذَانِ وَاجِدٍ وَإِقَامَتَيْنِ وَلَمْ يُسَبِّحْ بَيْنَهُمَا

قَالَ أَبُو دَاوُدَ هَذَا الْحَدِيثُ أَشْنَأُ حَاتِمِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ فِي الْحَبِيبِ

الطَّوِيلِ وَوَأَقْبَحُ حَاتِمِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ صَلَّى إِسْنَادُهُ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْقُفَيْطِيُّ

عَنْ جَعْفَرِ بْنِ أَبِيهِ عَنْ جَابِرٍ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ فَصَلَّى الْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ
بِأَذَانٍ وَإِقَامَةٍ

1906 - Cafer bin Muhammed'den, o da babasından Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Arafat'ta öğle ve ikinci namazını bir ezan ve iki kametle (cem edip) kıldı. Aralarında sünnet kılmadı. Akşam ve yatsıyı bir ezan, iki kametle (müzdelifede) bir arada kıldı, aralarında sünnet kılmadı.

Ebû Dâvud diyor ki:

Bu hadis-i şerif Câbir radıyallahu anh'dan rivâyet edildi. Şu kadar ki: orada “Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem akşam ve yatsıyı bir ezân ve bir kametle kıldırdı,” dedi.

İZAH

İstifade edilen fikhî hükümler Arefe günü Arafat'ta öğle ve ikinci namazının bir ezan, iki kametle cem edilip öğle vaktinde kılınacağı, akşamla yatsı namazının bir ezân, iki kametle yatsının ilk vaktinde Müzdelife'de cem edileceği şeklindedir.

Câbir'den rivâyet edilen hadiste Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem akşamla yatsıyı bir ezan ve bir kametle kıldırdığı şeklindedir.

١٩٠٧- عَنْ جَابِرٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ

لَعَزْتُ هَا هُنَا وَمِنَى كُلُّهَا مَنَحَرٍ وَوَقَفَ بِعَرَفَةَ فَقَالَ قَدْ وَقَفْتُ هَا هُنَا

وَعَرَفَةَ كُلُّهَا مَوْقِفٍ وَوَقَفَ بِالْمُزْدَلِفَةِ فَقَالَ قَدْ وَقَفْتُ هَا هُنَا وَمُزْدَلِفَةَ

كُلُّهَا مَوْقِفٍ

1907 - Câbir radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Ben kurbanımı burada kestim. Fakat Mina'nın her tarafı kurban kesilme yeridir. Arafat'ta vakfe yaptı ve, “Ben burada vakfe yaptım, fakat Arafat'ın her tarafı vakfe mahallidir, Müzdelife'de vakfe yaptı. Ben şurada vakfe yaptım hakikatte Müzdelife'nin her tarafı vakfe yeridir” buyurdu.

١٩٠٨- حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مَنِائِدٍ

زَادَ فَأَنحَرُوا فِي رِجَالِكُمْ

1908 - Bir önceki hadis (oradaki) senediyle Cafer (bin Muhammed)’den de rivâyet olunmuştur. (Cafer bu hadise şu cümleyi de) ilave etmiştir:

“Kurbanlarınızı konakladığınız yerde kesiniz,”

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz Arafat’ta Cebel-i Rahmet’in dibinde taşların yanında Müzdelife’de Meş’ar-ı Haram’ın üstünde vakfe yaptı. Halkı vakfe Arafat’ın ancak bu semtinde yapılabilir, başka semtinde yapılamaz zannetmemeleri için ikaz etmiştir. Kurban da aynı böyle. Yalnız Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin kestiği yerde câiz. Mina’nın diğer kısımlarında câiz değildir.

١٩٠٩ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ إِسْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ

عَنْ جَعْفَرٍ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ جَابِرٍ فَقَدْ كَرِهْتُ هَذَا الْحَدِيثَ وَأُذْخِرُ فِي الْحَدِيثِ

عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا مِنْ مَقَامِ إِسْرَاهِيمَ صَلَّيَ [البقرة: ١٢٥]

قَالَ فَقَرَأَ فِيهِمَا بِالْزَجِيدِ ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾ وَقَالَ فِيهِ قَالَ

عَلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِالْكَوْفَةِ قَالَ أَبِي هَذَا الْحَرْفُ لَمْ يَلْتَوِ جَابِرٌ فَقَدْ حَدَّثَ

مُحَرِّسًا وَذَكَرَ قِصَّةَ فَاطِمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا

1909 - Şu bir önceki hadis Cafer bin Muhammed ve Muhammed bin Ali vasıtasıyla Câbir’den rivâyet edilmiş ve hadisteki “İbrahim’in makamını namazgah edininiz” ayetinden sonra şu cümleler hadise idrâc edilmiştir.

(Cafer bin Muhammed bin Ali) dedi ki:

O iki rekatta Tevhid (ihlas) ve Kafirün surelerini okudu ve her ne kadar bu hadiste - Hz. Ali Kufe’de dedi ki...(ifadesi) varsa da babam (Muhammed Hz. Ali’ye nispet edilen) şu, ben Fatıma’yı azarlatmak için gittim sözünü Câbir’in rivâyet etmediğini ve (Câbir’in sadece) Fatıma radiyallahu anha ile ilgili hadiseyi anlattığını söyledi.

58 - ARAFAT'TA VAKFE

١٩١٠- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَتْ قُرَيْشٌ وَمَنْ دَانَ دِينَهَا يَقِفُونَ

بِالْمُزْدَلِفَةِ وَكَانُوا يُسَمُّونَ الْحُمْسَ وَكَانَ سَائِرُ الْعَرَبِ يَقِفُونَ بِعَرَفَةَ قَالَتْ

فَلَمَّا جَاءَ الْإِسْلَامَ أَمَرَ اللَّهُ تَعَالَى نَبِيَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَأْتِيَ

عَرَفَاتٍ فَيَقِفَ بِهَا ثُمَّ يُفِيضَ مِنْهَا فَذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى ﴿ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ

حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ﴾ [البقرة: ١٩٩]

1910 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Kureyş ve Kureyş'in dinini kabul edenler Müzdelife'de vakfe yapıyorlardı, kendilerine Humus (kahraman) denirdi. Diğer Araplar da Arafat'ta vakfe yaparlardı. İslâm dini gelince Allah Teâlâ, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Arafat'a gelmesini, orada vakfe yapmasını, sonra Arafat'tan inmesini emretti. Bu Allah Teala'nın "Sonra insanların akın edip döndüğü yerden siz de akın edin" ayetinin emridir. [\[629\]](#)

İZAH

Hums: Ahmasın cem'idir. Ahmas: Şeceat manâsınadır. Bu vasıf Kureyş, Kinâne ve câhiliyyet devrinde onlara uyanlara verilmiş bir lâkabtı. Kâbe'yi tavaf edenlerin Kureyş'lilere mahsus elbise ile tavaf etmesi, Arafat'a çıkmayıp Müzdelifede vakfe yapmaları, dönerken Arafat'ta vakfe yapanların indiği yoldan başka yoldan dönmeleri gibi bid'atlar vardı. İslâm gelince bu bid'atlar kaldırıldı.

59 - MİNA'YA ÇIKIŞ

١٩١١- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

الظُّهْرَ يَوْمَ التَّرْوِيَةِ وَالْفَجْرَ يَوْمَ عَرَفَةَ بِبَنِي

1911 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Terviye günü öğle namazını, Arefe günü sabah namazını Mina’da kıldı. [630]

١٩١٢- عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قُلْتُ

أَخْبِرْنِي بِشَيْءٍ عَقَلْتَهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيْنَ صَلَّى

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الظُّهْرَ يَوْمَ التَّوْبَةِ قَالَ بَعَثَنِي قُلْتُ أَيْنَ

صَلَّى الْعَصْرَ يَوْمَ النَّفْرِ قَالَ بِالْأَبْطَحِ ثُمَّ قَالَ أَفْعَلْ كَمَا يَفْعَلُ أَمْوَإُكُ

1912 - Abdulaziz bin Rûfey radiyallahu anı’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Enes bin Mâlik’e Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’den bildiğın ne varsa bana haber ver, terviye günü öğle namazını nerede kıldı, diye sordum. Mina’da kıldı, dedi. Nefr (dağılma) günü ikindiııı nerede kıldı, dedim.

Ebtah’ta kıldı, dedi. Sonra bana âmirlerin nasıl yapıyorlarsa sen de öyle yap, dedi. [631]

İZAH

Yevmi Nefir: Bayramın üçüncü gününe denir. Çünkü o gün Mekke’ye dönüş günüdür.

Ebtah: Mina ile Mekke arasında bir düzlüktür. Mekke’ye inerken orada biraz olsun kalmak sünnettir.

60 - ARAFAT’A ÇIKIŞ

١٩١٣- عَنْ إِبْنِ عُمَرَ قَالَ: غَدَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بِئْسَى جِئْنَ صَلَّيَ الْمَشِیْحَ صَبِیْحَةً يَوْمَ عَرَفَةَ حَتَّى أَتَى عَرَفَةَ فَتَرَلْ بِتَجْوَةِ

وَهِيَ مَنَرُ الْإِمَامِ الَّذِي تَنَزَّلُ بِهِ بِمَرْفَعَةٍ حَتَّى إِذَا كَانَ جَنْدَ صَلَاةِ الظُّهْرِ

زَاحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُهْجَرًا فَجَمَعَ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ

ثُمَّ خَطَبَ النَّاسَ ثُمَّ رَاحَ فَوَقَّفَ عَلَى الْمَوْقِفِ مِنْ عَرَفَةَ

1913 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Arefe günü sabahı, sabah namazını kıldığı vakit Mina'dan yollandı, Arafat'a geldi. Nemîre mevkiinde konakladı. Burası, imamın Arafat yakınında konakladığı yerdir. Öğle namazı vakti olunca tam günün ortasında Nemîre mescidine gidip, öğle ile ikindiyi cem etti. Arkasından halka hitab etti, sonra gidip Arafat'ta vakfe yaptı. [632]

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Nemîre'de iken zevâl vakti olunca Arafat hudutları içine giriyor, öğle ve ikindiyi birleştiriyor, sonra Cebel-i Rahmet'in dibindeki taşlık yerin önüne gidip vakfesini yapıyor.

[515]. İbn-i Mâce, K. Menâsik, b. Hurûc ilel-Hac, n. 2886

[516]. Buhâri, K. Fi taksir-is-Salât, n. 4; İbn-i Mâce, K. Menâsik, bâbü'l, Mev'eti teheccu bigayri veli, n. 2899; Müslim, K. Hac, bâbu sefer'ul-Mer'e maa mahremin, n. 421)

[517]. Müslim, K. Hac, b. Sefer'ul Mer'e maa mahremin, n. 421; İbn-i Mâce, K. Hac, b. Mer'eti teheccuc bigayri Veliyyin, n. 2899

[518]. Buhâri, Müslim, Tirmizî, İbn-i Mâce,

[519]. Buhâri, K. Hac; Müslim, K. Hac

[520]. Buhâri, K. Hac, Bâbu ve tezevvedû feinne hayre zâdi-t-takva, n. 164

[521]. Buhâri, Müslim, Neseî

[522]. Müslim, Bakara Suresi Ayet 198

[523]. Müsmed n. 1973, Sunen-i Beyhakî, n. 339/4, Müstedrek, n. 448/1

[524]. Buhâri, Müslim, K. Hac n. 1336; Tirmizî, Neseî, Müsned, n. 1898 - 3187

[525]. Buhâri, K. Hac, bâbu mikâti ehl-il-Medine, n. 165/2; Müslim, K. Hac bâbu mevâkî't-il-hacci, n. 1182; İbn-i Mâce, K. Hac, n. 2914; Neseî, K. Hac, bâbu mikati ehl-il-Medine

[526]. Buhâri, K. Hac, bâbu mikat-i ehli-ş-Şam n. 165/2; Müslim, K. Hac, bâbu mevakiti-l-hacci, n. 1181, Tirmizî; Neseî, K. Hac, bâbu mikati ehli-l-Yemeni, n. 1183

[527]. Müslim, K. Hac, bâbu tîbil muhrimi, n. 1189; Tirmizî, K. Hac, bâbu fî-t-tîbî indel ihlâl, n. 917; İbn-i Mâce, K. Hac, bâbu-t-tîbî indel ihrâm, n. 2926

[528]. Buhâri, Müslim, Neseî

[529]. Buhâri, Müslim, Neseî, İbn-i Mâce

[530]. Neseî, İbn-i Mâce,

[531]. İbn-i Mâce, K. Hac, bâbu kem teczi-il-Bedenetü Ve'l-bakareti, n. 3133

[532]. Müslim K. Hac bâbu taklidi-l Hedyi ve İşârihi indel ihrâmı, n. 1243; Tirmizî, K. Hac, bâbu işâri-l bedeni, n. 906; İbn-i Mâce, K. Menâsik, b. İşâri-l-bedeni, n. 3097; Neseî, K. Hac, B. 63, n. 2775

[533]. Buhâri, Neseî,

[534]. Buhâri, K. Hac, B. Taklidi'-ganemi, n. 208/2; Müslim, K. Hac, B. İstihbabu ba'sel-hedyi, n. 1321; Neseî, K. Hac, B. Taklidi'l- ganem, n. 2789; İbn-i Mâce, K. Hac, B. Taklidi'l-ganemi, n. 3096

[535]. Buhâri, K. Hac, B. Men eşâre ve kalle de bi-zî-huleyfe n. 207/2

[536]. Buhâri, K. Hac, B. Rukubu'l-budni, n. 205; Müslim, K. Hac, B. Cevâzi rukubül bedeneti, n. 1322; Neseî, K. Hac, B. Ruküb-ul Bedeneti, n. 2801

[537]. Buhâri, K. Hac, n. 1324; Müslim, Neseî, K. Hac, B. Rukub-u-bedeneti, n. 2804

[538]. Tirmizî, K. Hac. b. 71 n. 910; İbn-i Mâce, K. Menâsik, b. Fiil- hedyi izâ atıbe n. 3106

[539]. Müslim, K. Hac, B. Ma yef'alü bil hedyi izâ atabe, n. 1325 Müsned, n. 1869

[540]. Buhâri, K. Hac, Bâbü Nahr-ıl-büdnü kâimeten, n. 210; Müslim, K. Hac, bâbü Nahr-ıl büdni kâimeten, n. 1320

[541]. Buhâri, K. Hac, B. La yu'tıl cezâe minel hedyi, n. 210; Müslim, K. Hac, B. Fi-s-sadakati bi luhüm il-hedyi, n. 1317 Neseî, İbn-i Mâce, K. Hac, B. Men cel'e lel bedenete, n. 3099

[542]. Buhâri, K. Hac, B. İhlâli müstekbile'l kıbleti, n.171; Müslim, K. Hac, B. Emru ehli'l-Medineti bi-l-ihrâmı, n. 1186; Tirmizî, K. Hac, B. 8, n, 818; Neseî, K. Hac, B. Ta'rîsi bizi'l huleyfe, n. 24; İbn-i Mâce, K. Menâsik, B. İhram, n. 2916

[543]. Buhâri, K. Tahâret, B. Gasl-i-r-ricleyni fin-nâleyni, n. 53/1; Müslim, K. Hac, B. İhlâli min haysü tünbaasü, n. 1187; Tirmizî, K. Şemâil, n. 74; Neseî, K. Tahâret, n. 117; İbn-i Mâce, K. Libas, B. Hıdabi bi-s-sufreti, n. 3626

[544]. Neseî, K. Hac, B. 35, n. 2663

[545]. Müslim. K. Hac, B. Cevazu iştirât'ıl-Mahremi, n. 1208; Neseî, K. Hac, B. Keyfe yekûlü iza iştârata. n. 2766; Tirmizî, K. Hac, B. İştirat, n. 941; İbn-i Mâce, K. Hac, B. Şartu-fil-haccı, n. 2936

[546]. Müslim, K. Hac. b. Beyânı vucûhil-ihram; Tirmizî, K. Hac. b. Mâ câe fi ifrâdi'l-haccı, n. 820; İbn-i Mâce, K. Hac, b. İfradı bil-haccı, n. 2964; Neseî, K. Hac, bâbu izâ efredel-hacce, n. 2716

[547]. Buhâri, K. Hac, Bâbu keyfe tühill-ül-hâizi, n. 172; Müslim, K. Hac. Bâbu Vücuhu-l-İhram. n. 1211; Neseî, K. Hac, Bâbu fil mühleti bil-umreti

tehidu, n. 2764; İbn-i Mâce, K. Hac, Bâb-ul-hâizi, n. 2963

[548]. İbn-i Mâce, K. Hac, B. Umreti minet-Te'nim, n. 3000; Buhâri, K. Hac. B. Keyfe tühillül hâizi, n. 172; Müslim, K. Hac, B. Beyanü vucûhü-l-İhrâm, n. 1211; Neseî, K. Hac, B. Muhleti fi'l umreti, n. 2765

[549]. Buhâri, K. Hac, n. 173; Müslim, K. Hac, B. Beyanü Vucûhil-İhrâm, n. 119; Neseî, n. 2764

[550]. Buhâri, K. Hac, B. Temettu ve kıran, n. 174/2; Müslim, K. Hac, B. Beyanü Vucûhil ihram, n. 112; Neseî, n. 2765

[551]. Buhâri, K. Umre, b. 6, n. 5

[552]. Müslim, K. Hac, B. Vucûh'ul-İhrâm n. 1213; Neseî, K. Hac, B. Fil-Mühleti bil umreti, n. 2764

[553]. Müslim, K. Hac, B. Vucûhil İhrâm, n. 141; Neseî, K. Hac, n. 2807; İbn-i Mâce, K. Hac, babu feshı-l-haccı, n. 2980

[554]. Buhâri, K. Hac. B. 81, n. 196

[555]. K. Hac. B. Mutatil-Hac, n. 1241

[556]. Neseî, K. Hac, B. Temettu, 50. n. 2738

[557]. Müslim, K. Hac, Bâbu İhlâli'n-Nebîyyi sallallahu aleyhi ve sellem n. 1251; Neseî, K. Hac, Bâbu Kıran, n. 2730; İbn-i Mâce

[558]. K. Hac B. Men bâte bizi-l-huleyfe n. 170/2

[559]. Neseî, K. Hac, B. Kıran, n. 2720; İbn-i Mâce, K. Hac, B. Kıran'ıl Hacc-ı ve'l-umreti, n. 297

[560]. Müsned, No: 24; Buhâri K. Hac B. Akîk Vâdın Mubârekin, n. 167/2; İbn-i Mâce, K. Hac, B. Temettu bi'l-umre, n. 2976

[561]. Buhâri, K. Hac, n. 125; Müslim, K. Hac, b. Taksiri fi'l Umre, n. 1246; Neseî, K. Hac, B. 182, n. 2990

[562]. Neseî, K. Hac, B. 182, n. 2990

[563]. Müslim, K. Hac, b. 30, n. 1239; Neseî, K. Hac, b. 77, İbâ hati fesnil hacc-ı bi umretin, n. 2816

[564]. Buhâri, K. Hac, b. 104, n. 205; Muslim, K. Hac, b. 24, n.1227; Neseî, K. Hac, b. 50, n. 2733

[565]. Buhâri, K. Hac, B. 125, Men lebide re'sehü indel ihram, n. 213; Müslim, K. Hac, B. Karin n. 1229; Neseî, K. Hac, B. Telbidi indel ihram, n. 2683; İbn-i Mâce, K. Hac, B. Men Lebide ersehü, n. 3046

[566]. Müslim, K. Hac, B. Cevâzü-l Mutâ, n. 1224; Neseî, K. Hac, b. 77, İbahati feshil hacc, n. 2812; İbn-i Mâce, K. Hac, B. Fesh'ıl-Haccı, n. 2985

[567]. Neseî, n. 2809; İbn-i Mâce, K. Menâsik, B. Men kâle kâne feshıl-Hac, n. 2984

[568]. Buhâri, K. Hac, B. 1, Vücûbı'l-Hac, n. 163; Müslim, K. Hac, B. Hacc-ı anı'l-âcizi, n. 1334; Neseî, K. Hac, b. 9. Hacc-an'ıl- Hayyi, n. 2636; İbn-i Mâce, K. Hac. B. Hac anı'l-Hayyi izâ lem yestetı, n. 2909; Tirmizî K. Hac, B. Mâ câe fı'l hacc, n. 928

[569]. İbn-i Mâce, K. Hac, B. Hac anı'l-Meyyiti, n. 2903

[570]. Buhâri, K. Hac, B. 25, n. 170; Müslim, k. Hac, b. 3, n. 1184; Tirmizî, K. Hacc, B. Mâ câe fit-telbiye ti, n. 825; Neseî, K. Hac b. 54, Keyfiyeti-t telbiye, n. 2748; İbn-i Mâce K. Hac. B. Telbiye, n. 2918

[571]. İbn-i Mâce, K. Hac, B. Telbiye, n. 2919

[572]. Buhâri, K. Hac. Bâbu-t-Telbiyeti ve-t-Tekbiri gadâti-n-Nahri, n. 101-204/2; Müslim, K. Hac, Bâbu istihbâbı idâmeti-l-haccı-l-telbiyeti, n. 1280; Tirmizî, K. Hac, Bâbu metâ yakta'l-l-haccı-l-telbiyeti, n. 918; Neseî, K. Hac, b. 227, n. 3081; İbn-i Mâce, k. Hac, b. 227; n. 3040

[573]. Tirmizî, K. Hac, Babu metâ takta'üt-telbiyeti fı-l-umreti, n. 919

[574]. İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbu't-tevekki fı-l-ihramı n. 2933

[575]. Buhâri, K. Hac. Bâbu gasli-l-halûki selâse merrâtin, n. 167; Müslim, K. Hac, Bâbu mâ yubâhu li-l-muhrimi, n. 1180; Neseî K. Hac, Bâbul-l-halûki li-l-muhrimi, n. 2710; Tirmizî, K.Hac, Babul-lezi yuhrimu ve aleyhi kamisun, n. 835

[576]. Buhâri, K. Hac, Bâbu mâ yelbisü-l-muhrimü mine-s-siyâbi, n. 20; Müslim, K. Hac, Bâbu mâ yübâhu li-l-muhrimi bi hacc-ın, n. 1177; Neseî, K. Hac, Bâbu-n-Nehyı an lebsi-l-amâmeti fi-l-ihram, n. 2677

[577]. Buhâri, Tirmizî, K. Hac. B. 18, n. 833; Neseî, n. 2682

[578]. Buhâri, K. Hac, n. 20; Neseî, K. Hac, Bâbu-n-nehyi an lübsi-l-berânisi fi-l-ihram, n. 2675

[579]. Buhâri, K. Hac, Müslim, K. Hac, n. 1178; Neseî, K. Hac, Bâbu-r-ruhsati fi lebsi-s-Serâvili, n. 2672; İbn-i Mâce, K. Hac, B. Serâvil ve-l-huffeyn lilmuhrimi, n. 2931; Tirmizî, K. Hac, b. 19, n. 834

[580]. Buhâri, Kitabu-s-Sulh, Bâbu keyfe yektübü hazâ mâ sâleha, n. 223; Müslim, K. Cihâd, Bâbu Sulhi-l-hudeybiyeti fi-l-hudeybiye, n. 1873; Müslim, K. Cihâd, Bâbu Sulhi-l-hudeybiyeti fi-l-Hudeybiye, n. 1873

[581]. İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbu-l-muhrimeti tesdulü-s-Sevbe alâ vechihâ, n. 2935

[582]. Müslim, K. Hac, Bâbu-r-Rukûbi ilâ-l-cimâri ve-stizlâli-l-muhrimi, n. 3062; Neseî, K. Hac, Bâbu istihbâbı ramy-i cemret-il-akabeti râkiben, n. 1298

[583]. İbn-i Mâce, K. Hac, B. Hacâmeti li-l-Muhrimi, n. 3081; Dâremî, n. 37; Ahmed b. Hanbel, n. 90; Buhâri, K. Hac, Bâbu-l-hacâmeti lil-muhrimi ve fi-t-tıbbi, Müslim, K. Hac, Bâbu cevâzi-l-hacâmeti lil-muhrimi, n. 1203; Neseî, K. Hac, Bâbu-l-hacâmeti, n. 2848; Tirmizî, K. Hac, Bâbu Mâ câe filhacâmeti lil muhrimi, n. 839

[584]. Müslim, K. Hac, Bâbu cevâzi-l-müdâvâti-l-muhrimi ayneyhi, n. 1204; Tirmizî, K. Hac, B. 106, n. 952; Neseî, K. Hac, Bâbu-l-kühli lil muhrimi, n. 2716

[585]. Müslim, K. Hac Bâbu cevâzi-l-müdâvâti-l-muhrimi ayneyhi, n. 1204; Tirmizî, K. Hac, b. 106, n. 952; Neseî, K. Hac, Bâbu-l-kühli li-l muhrimi, n. 2716

[586]. Neseî, K. Hac, Bâbu gusli-l-muhrimi, n. 2666; Ahmed b. Hanbel, n. 418; Buhâri, K. Hac, Bâbul-iğtisâli li-l-muhrimi, Müslim, K. Hac, Bâbu cevâzi gasli-l-muhrimi bedenehü ve re'sehü, n. 1205; İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbu-l-muhrimi yağsilü re'sehü, n. 2934

[587]. Müslim, K. Nikâh, Bâbu tahrim-i nikâhi-l-muhrimi, n. 1409; Tirmizî, K. Hac, Bâbu kerâhiyeti tezvici-l-muhrimi, n. 840; Neseî, K. Hac, Bâbu-n-Nehyi an-Nikâhi li-l-muhrimi, n. 2845; İbn-i Mâce, K. Nikâh, Bâbu-l-muhrim yetezevvecü, n. 1966

[588]. Müslim, K. Nikâh, Bâbu tahrim-i nikâhi-l-muhrimi, n. 1411; Tirmizî, K. Hac, Bâbu-r-Ruhsati fî tezvici-l-muhrimi, n. 845; Ahmed b. Hanbel, n. 333 / 335

[589]. Müslim, K. Nikâh, Bâbu tahrimi nikâhi-l-muhrimi, n. 1410; Buhâri, K. Hac, Bâbu tezvici-l-muhrimi, n. 45/4; Tirmizî, K. Hac Bâbu-r-Ruhsati fî-z-Zevâci l-il-muhrimi, n. 842; Neseî, K. Hac, Bâbu-r-Ruhsati fî-n-Nikâhi l-il-muhrimi, n. 2843; İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbül Muhrim yetezevvecü, n. 1965

[590]. Müslim, K. Hac, Bâbu mâ yendübü li-l-muhrimi katlehü mine-d-devâbbi, n. 1199-1200; Neseî, K. Hac, Bâbu mâ yaktülü-l-muhrimü, n. 2841; Buhâri, K. Hac, Bâbu mâ yaktülü-l-muhrimü, n. 29/4

[591]. Tirmizî, K. Hac, Bâbu mâ yaktülü-l-muhrimü mine-d-devâbbi, n. 838; İbn-i Mâce, K. Hac, bâbu mâ yaktülü-l-muhrimü mine-d-devâbbi, n. 3089

[592]. Müslim, K. Hac, Bâbu tahrimi-s-Saydi li-l-muhrimi, n. 1195; Neseî, K. Hac, Bâbu mâ lâ yecüzü li-l-muhrimi eklehü mine-s-Saydi, n. 2823

[593]. Tirmizî, K. Hac, Bâbu mâ câe fî ekli-s-Saydi li-l-muhrimi, n. 846; Neseî, K. Hac, Bâbu izâ eşâre-l-muhrimu ilâ-s-Saydi, n. 2830

[594]. Buhâri, K. Hac, Bâbu izâ râel-muhrimüne sayden, 8. 22/4; Müslim, K. Hac, Bâbu tahrimi-s-Saydi li-l-muhrimi, n. 1196; Tirmizî, K. Hac, bâbu mâ câe fi ekli-s-saydi, n. 847; Neseî, K. Hac, Bâbu mâ yecüzü li-l-muhrimi eklehü mine-s-Saydi, n. 2818; İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbu-r-Ruhsati fi zâlike izâ hem, n. 3093

[595]. Buhâri, K. Hac, Bâbu kavlihi teâlâ femen kâne minküm meridan, n. 1011/4; Muslim, K. Hac, Bâbu cevâzi halkı-r-Ra'si li-l-muhrimi, n. 1201; Tirmizî, K. Hac, Bâbu mâ câe fi-l-muhrimi yahluku ra'sehû, n. 953; Neseî, K. Hac, Bâbu fi-l-muhrimi yû'zihil kummelü, n. 2854; İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbu fidyeti-l-Muhsir, n. 3079

[596]. Tirmizî, K. Hac Bâbün fi-l-lezi yehüllü bi-l-haccı, n. 940; Neseî, K. Hac, Bâbu men ehsara bâ'e, n. 2863; İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbu-l-Muhsır, n. 3077

[597]. Buhâri, K. Hac, Bâbu-l-igtisâli inde duhûli Mekkete, n. 346 - 347; Muslim, K. Hac, Bâbu istihbâbı-l-mebîyte bi ziy tüyin inde irâdeti dühûli Mekkete, n. 1259; Neseî, K. Hac, Bâbu dühûli Mekkete, n. 2865

[598]. İbn-i Mâce, K. Menâsik, Bâbu Duhûli Mekkete, n. 2940

[599]. Buhâri, K. Hac, n. 347 /3; Müslim, K. Hac, Bâbu istihbabı dühûlü Mekkete mine-s-seniyyeti, n. 1257

[600]. Buhâri, K. Hac, Bâbu min eyne yahrucu min mekkete, n. 347; Müslim, K. Hac, Bâbu istihbabı dühûli Mekkete mine-s-seniyyeti-l-Ulyâ, n. 1258; Tirmizî, K. Hac, b. 30, n. 853

[601]. K. Hac. Bâbu fi kerâhiyeti raf'i-l-yedeyni inde ru'yeti-l-beyti, n. 855; Neseî, K. Hac. Bâbu terk-i raf'i-l-yedeyni inde rü'yeti-l-beyti, n. 2898

[602]. Müslim, K. Cihâd ves-Seyr ve feth-i Mekkete, n. 1780; İbn-i Mâce, K. Hac, B. 227, n. 3081

[603]. Dâremî, K. Hac, Bâbu takbili-l-haceri-l-esved, n. 52-53; Ahmed b. Hanbel: Müsned, n. 21-26/1; Buhâri, K. Hac, Bâbu mâ zükira fi-l-haceri-l-esvedî ve bâbu takbili-l-haceri n. 369 / 3; Müslim, K. Hac, Bâbu istihbabı

takbili-l haceri-l esvedi, n. 1270; Neseî, K. Hac, Bâbu takbili-l-haceri, n. 2940; Tirmizî, K. Hac, Bâbu fî takbili-l-haceri, n. 860; İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbu istilâmı-l-haceri, n. 2943

[604]. Buhâri, K. Hac, Bâbu men lem yestelim illa-l rûkneynil-yemânine, n. 379 / 3; Müslim, K. Hac, Babû istihbabı istilâmi-r-Rûkneynil-yemânine, n. 2952; İbn-i Mâce, K. Hac, B. İstilâmi'l haceri, n. 2946

[605]. Buhâri, K. Hac, Bâbu fazl-ı Mekketi, n. 351; Müslim, K. Hac, B. Naktil Kâbeti ve binâihâ, n. 1333

[606]. Neseî, K. Hac, Bâbu istilâmı-r-Rûkneyni fil kulli tavafın, n. 2950

[607]. Buhâri, Bâbu istilâmı-r-Rukni bi-l-mihceni, n. 378 / 3; Muslim, K. Hac, Bâbu cevazı-t Tavafı alâ bairin ve gayrihi ve-s-tilâmi-l-haceri, n. 1272; Neseî, K. Hac, Bâbu men isteleme-r-rukne bi mihcenin, n. 2948; Tirmizî K. Hac, Bâbu-t-tavâfi râkiben, n. 865; Ahmed b. Hanbel; Müsned, n. 214 - 237 - 238 - 304

[608]. İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbu men isteleme-r-Rukne bi mihcenihi, n. 2947

[609]. Müslim, K. Hac, Bâbu istihbabı-r-remli fî-t-tavâfi ve-l-umreti, n. 1265; İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbu men isteleme-r-Rukne bi mihcenihi, n. 2949

[610]. Müslim, K. Hac, Bâbu cevazi-t-tavâfi alâ bairin, n. 1273; Neseî, K. Hac, Bâbu-t-tavâfi beyne-s-Safâ ve-l merve ala-r-Rahileti, n. 2978

[611]. Buhâri, K. Hac, Bâbu-l-Meridı yetûfu râkiben, n. 392 / 3; Muslim, K. Hac, Bâbu cevâzi-t-tavâfi alâ bairin ve ğayrihi, n. 1276; Neseî, n. 2929; İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbu-l-Meridı yatufu rakiben, n. 2961

[612]. Tirmiz, K. Hac, Bâbu enne-n-Nebîyye sallallahu aleyhi ve sellem tâfe tuztabıan, n. 859; İbn-i Mâce, K. Hac, Bâb-l-iztibâi, n. 2964

[613]. Müslim, K. Hac, B. İstihbâbı-r-Remeli, n. 1264; Ahmed b. Hanbel; Müsned n. 2707 - 2843

[614]. Buhâri, K. Hac, Bâbu keyfe kâne bed-ü-r-Remli, n. 376 / 3; Müslim, K. Hac, Bâbu ıstihbâbı-r-Remli fi-t-tavâfi ve-l-umreti, n. 1266; Tirmizî, K. hac, Bâbun fi-s-Sa'yı beyne-s-Safâ ve-l-Merve n. 863; Neseî, K. Hac, Bâbu'l-illeti min ecliha sa'yi-n-Nebîyyi sallallahu aleyhi ve sellem, . 2948; Ahmed b. Hanbel. Müsned, n. 290 - 306 - 373

[615]. İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbu-r-remli havle-l-beyti, n. 2952

[616]. Tirmizî, K. Hac, Bâbu mâ câe fî keyfe yermi-l-cimâre, n. 902

[617]. İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbu-r-Remli Havle-l-Beyti, n. 2953

[618]. Neseî, K. Hac, n. 2936; Müslim, K. Hac, B. İstihbâ bu-r-remel, n. 1262; İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbü-r-Remli Havle-l-beyti, n. 2950; Tirmizî, K. Hac, b. Mâ câe keyfe-t-tavaf, n. 856

[619]. Ahmed b. Hanbel, Müsned n. 30; Dâremî, n. 42/1; Buhâri, K. Hac, Bâbu istilâmi-r-Rukni-l-esvedi hine yakdimü Mekkete, n. 377/3; Müslim, K. Hac, Bâbu-r-Remli fi-t-tavâfi, n. 1262; Neseî, K. Hac, Bâbu keyfe yatûfu n. 2942

[620]. Tirmizî, K. Hac, B. 42, n. 868; Neseî, K. Mevâkîf, Bâbu ibâhati-s-Salâti fi-s-Sâati küllihâ bi Mekkete, n. 586; İbn-i Mâce, K. İkâmeti-s-Salât, B. Ruhsati fî mekkete, n. 1254; Dâremî, K. Menâsik, n. 79

[621]. Müslim, K. Hac, Bâbu vücûhi-l-ihram, n. 1215; Neseî, K. Hac, Bâbu kem tavâfl kârin, n. 2989; İbn-i Mâce, K. Hac, B. Tavafi Kârin, n. 2972

[622]. Müslim, K. Hac, Bâbu vücûhi-l-ihram, n. 1330

[623]. İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbu-l-Mültezemi, n. 2962

[624]. Neseî, K. Hac, Bâbu mevdı'ı-s-Salâtı mine-l-Ka'beti, n. 2921

[625]. Termizi, K. Tefsiril-Kuran, B. Min sûretil Bakara, n. 2969; Neseî, K. Hac, Bâbu zikri-s-Safâ ve-l-Merve, n. 2971; İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbu-s-Sa'yı beyne-s-Safâ ve-l-Merve n. 2986; Buhâri, K. Hac, Bâbu vücûbi-s-Safâ vel-Merve ve fî tefsir-i Sureti-l Bakarah, n. 398 - 399 / 3

[626]. Müslim, K. Hac, Bâbu İstihbâbı dühûli-l-Ka'beti, n. 1332; Buhâri, K. Hac, Metâ yahullu-l-Mu'temir. n. 490/3

[627]. Tirmizî, K. Hac, Bâbûn fî-s-Sa'yi beyne-s-Safâ ve-l-Merve, n. 864; Neseî, K. Hac, Babu-l-meşyi beynehümâ, n. 2979; İbn-i Mâce, K. Hac, Babu-s-Sa'yı beyne-s-Safâ ve-l-Merve, n. 2988

[628]. Müslim, K. Hac, Bâbu haccetü-n-Nebîyyi sallallahu aleyhi ve sellem, n. 1218; Neseî, K. Hac, Bâbu-l-kerâhiyyeti fî-s-siyâbi, n. 2713; İbn-i Mâce, K. Menâsik, Bâbu haccetü-n-Nebîyyi sallallahu aleyhi ve sellem, n. 3074

[629]. K. Hac, Bâbu-l-vukufi fî asateh, n. 139/8; Buhâri, K. Tefsir (S. Bakara), Babu kavlihi teâlâ (Summe efidü), n. 139/8; Müslim, K. Hac, Bâbu-l-vukûfi ve kavlihi teâlâ (Sümme efidü), n. 1219; Tirmizî, K. Hac, Bâbu-l-Vukufi bi arafâtin ve-d-duâi bihâ, n. 884; Neseî, K. Hac, Bâbu raf'ı-l-yedeyni fî-d-duai, n. 3015

[630]. Tirmizî, K. Hac, Bâbu mâ câe fî-l-hurûci ilâ Mina, n. 880

[631]. Buhâri, K. Hac, Bâbu men sallâ-l-asra yevme, n. 123/2, Müslim, K. Hac, Bâbu ıstihbâbı tavâfi-l- ifâzeti yevmen, n. 1309; Tirmizî, K. Hac, b. 116, n. 964; Neseî, K. Hac, Bâbu eyne yusalli-l-imâmu-z-Zuhre, n. 3000

[632]. İbn-i Mâce, n. 3009

[515]. İbn-i Mâce, K. Menâsik, b. Hurûc ilel-Hac, n. 2886

[516]. Buhâri, K. Fi taksir-is-Salât, n. 4; İbn-i Mâce, K. Menâsik, bâbü'l, Mev'eti teheccu bigayri veli, n. 2899; Müslim, K. Hac, bâbu sefer'ul-Mer'e maa mahremin, n. 421)

[517]. Müslim, K. Hac, b. Sefer'ul Mer'e maa mahremin, n. 421; İbn-i Mâce, K. Hac, b. Mer'eti teheccuc bigayri Veliyyin, n. 2899

[518]. Buhâri, Müslim, Tirmizî, İbn-i Mâce,

[519]. Buhâri, K. Hac; Müslim, K. Hac

[520]. Buhâri, K. Hac, Bâbu ve tezevvedû feinne hayre zâdi-t-takva, n. 164

[521]. Buhâri, Müslim, Neseî

[522]. Müslim, Bakara Suresi Ayet 198

[523]. Müsmed n. 1973, Sunen-i Beyhakî, n. 339/4, Müstedrek, n. 448/1

[524]. Buhâri, Müslim, K. Hac n. 1336; Tirmizî, Neseî, Müsned, n. 1898 - 3187

[525]. Buhâri, K. Hac, bâbu mikâti ehl-il-Medine, n. 165/2; Müslim, K. Hac bâbu mevâkî't-il-hacci, n. 1182; İbn-i Mâce, K. Hac, n. 2914; Neseî, K. Hac, bâbu mikati ehl-il-Medine

[526]. Buhâri, K. Hac, bâbu mikat-i ehli-ş-Şam n. 165/2; Müslim, K. Hac, bâbu mevakiti-l-hacci, n. 1181, Tirmizî; Neseî, K. Hac, bâbu mikati ehli-l-Yemeni, n. 1183

[527]. Müslim, K. Hac, bâbu tîbil muhrimi, n. 1189; Tirmizî, K. Hac, bâbu fî-t-tîbî indel ihlâl, n. 917; İbn-i Mâce, K. Hac, bâbu-t-tîbî indel ihrâm, n. 2926

[528]. Buhâri, Müslim, Neseî

[529]. Buhâri, Müslim, Neseî, İbn-i Mâce

[530]. Neseî, İbn-i Mâce,

[531]. İbn-i Mâce, K. Hac, bâbu kem teczi-il-Bedenetü Ve'l-bakareti, n. 3133

[532]. Müslim K. Hac bâbu taklidi-l Hedyi ve İşârihi indel ihrâmı, n. 1243; Tirmizî, K. Hac, bâbu işâri-l bedeni, n. 906; İbn-i Mâce, K. Menâsik, b. İşâri-l-bedeni, n. 3097; Neseî, K. Hac, B. 63, n. 2775

[533]. Buhâri, Neseî,

[534]. Buhâri, K. Hac, B. Taklidi'-ganemi, n. 208/2; Müslim, K. Hac, B. İstihbabu ba'sel-hedyi, n. 1321; Neseî, K. Hac, B. Taklidi'l- ganem, n. 2789; İbn-i Mâce, K. Hac, B. Taklidi'l-ganemi, n. 3096

[535]. Buhâri, K. Hac, B. Men eşâre ve kalle de bi-zî-huleyfe n. 207/2

[536]. Buhâri, K. Hac, B. Rukubu'l-budni, n. 205; Müslim, K. Hac, B. Cevâzi rukubül bedeneti, n. 1322; Neseî, K. Hac, B. Ruküb-ul Bedeneti, n. 2801

[537]. Buhâri, K. Hac, n. 1324; Müslim, Neseî, K. Hac, B. Rukub-u-bedeneti, n. 2804

[538]. Tirmizî, K. Hac. b. 71 n. 910; İbn-i Mâce, K. Menâsik, b. Fiil- hedyi izâ atıbe n. 3106

[539]. Müslim, K. Hac, B. Ma yef'alü bil hedyi izâ atabe, n. 1325 Müsned, n. 1869

[540]. Buhâri, K. Hac, Bâbü Nahr-ıl-büdnü kâimeten, n. 210; Müslim, K. Hac, bâbü Nahr-ıl büdni kâimeten, n. 1320

[541]. Buhâri, K. Hac, B. La yu'tıl cezâe minel hedyi, n. 210; Müslim, K. Hac, B. Fi-s-sadakati bi luhüm il-hedyi, n. 1317 Neseî, İbn-i Mâce, K. Hac, B. Men cel'e lel bedenete, n. 3099

[542]. Buhâri, K. Hac, B. İhlâli müstekbile'l kıbleti, n.171; Müslim, K. Hac, B. Emru ehli'l-Medineti bi-l-ihrâmı, n. 1186; Tirmizî, K. Hac, B. 8, n, 818; Neseî, K. Hac, B. Ta'rîsi bizi'l huleyfe, n. 24; İbn-i Mâce, K. Menâsik, B. İhram, n. 2916

[543]. Buhâri, K. Tahâret, B. Gasl-i-r-ricleyni fin-nâleyni, n. 53/1; Müslim, K. Hac, B. İhlâli min haysü tünbaasü, n. 1187; Tirmizî, K. Şemâil, n. 74; Neseî, K. Tahâret, n. 117; İbn-i Mâce, K. Libas, B. Hıdabi bi-s-sufreti, n. 3626

[544]. Neseî, K. Hac, B. 35, n. 2663

[545]. Müslim. K. Hac, B. Cevazu iştirât'ıl-Mahremi, n. 1208; Neseî, K. Hac, B. Keyfe yekûlü iza iştarata. n. 2766; Tirmizî, K. Hac, B. İştirat, n. 941; İbn-i Mâce, K. Hac, B. Şartu-fil-haccı, n. 2936

[546]. Müslim, K. Hac. b. Beyânı vucûhil-ihram; Tirmizî, K. Hac. b. Mâcâ fi ifrâdi'l-haccı, n. 820; İbn-i Mâce, K. Hac, b. İfradı bil-haccı, n. 2964; Neseî, K. Hac, bâbu izâ efredel-hacce, n. 2716

[547]. Buhâri, K. Hac, Bâbu keyfe tühill-ül-hâizi, n. 172; Müslim, K. Hac. Bâbu Vücuhi-l-İhram. n. 1211; Neseî, K. Hac, Bâbu fil mühleti bil-umreti tehidu, n. 2764; İbn-i Mâce, K. Hac, Bâb-ul-hâizi, n. 2963

[548]. İbn-i Mâce, K. Hac, B. Umreti minet-Te'nim, n. 3000; Buhâri, K. Hac. B. Keyfe tühillül hâizi, n. 172; Müslim, K. Hac, B. Beyanü vucûhü-l-İhram, n. 1211; Neseî, K. Hac, B. Muhleti fi'l umreti, n. 2765

[549]. Buhâri, K. Hac, n. 173; Müslim, K. Hac, B. Beyanü Vucûhil-İhrâm, n. 119; Neseî, n. 2764

[550]. Buhâri, K. Hac, B. Temettu ve kıran, n. 174/2; Müslim, K. Hac, B. Beyanü Vucûhil ihram, n. 112; Neseî, n. 2765

[551]. Buhâri, K. Umre, b. 6, n. 5

[552]. Müslim, K. Hac, B. Vucûh'ul-İhrâm n. 1213; Neseî, K. Hac, B. Fil-Mühleti bil umreti, n. 2764

[553]. Müslim, K. Hac, B. Vucûhil İhram, n. 141; Neseî, K. Hac, n. 2807; İbn-i Mâce, K. Hac, babu feshı-l-haccı, n. 2980

[554]. Buhâri, K. Hac. B. 81, n. 196

[555]. K. Hac. B. Mutatil-Hac, n. 1241

[556]. Neseî, K. Hac, B. Temettu, 50. n. 2738

[557]. Müslim, K. Hac, Bâbu İhlâli'n-Nebîyyi sallallahu aleyhi ve sellem n. 1251; Neseî, K. Hac, Bâbu Kıran, n. 2730; İbn-i Mâce

[558]. K. Hac B. Men bâte bizi-l-huleyfe n. 170/2

[559]. Neseî, K. Hac, B. Kıran, n. 2720; İbn-i Mâce, K. Hac, B. Kıran'ıl Hacc-ı ve'l-umreti, n. 297

[560]. Müsned, No: 24; Buhâri K. Hac B. Akîkî Vâdın Mubârekin, n. 167/2; İbn-i Mâce, K. Hac, B. Temettu bi'l-umre, n. 2976

[561]. Buhâri, K. Hac, n. 125; Müslim, K. Hac, b. Taksiri fi'l Umre, n. 1246; Neseî, K. Hac, B. 182, n. 2990

[562]. Neseî, K. Hac, B. 182, n. 2990

[563]. Müslim, K. Hac, b. 30, n. 1239; Neseî, K. Hac, b. 77, İbâ hati fesnil hacc-ı bi umretin, n. 2816

[564]. Buhâri, K. Hac, b. 104, n. 205; Muslim, K. Hac, b. 24, n.1227; Neseî, K. Hac, b. 50, n. 2733

[565]. Buhâri, K. Hac, B. 125, Men lebide re'sehü indel ihram, n. 213; Müslim, K. Hac, B. Karın n. 1229; Neseî, K. Hac, B. Telbidi indel ihram, n. 2683; İbn-i Mâce, K. Hac, B. Men Lebide ersehü, n. 3046

[566]. Müslim, K. Hac, B. Cevâzü-l Mutâ, n. 1224; Neseî, K. Hac, b. 77, İbahati feshil hacc, n. 2812; İbn-i Mâce, K. Hac, B. Fesh'ıl-Haccı, n. 2985

[567]. Neseî, n. 2809; İbn-i Mâce, K. Menâsik, B. Men kâle kâne feshıl-Hac, n. 2984

[568]. Buhâri, K. Hac, B. 1, Vücûbı'l-Hac, n. 163; Müslim, K. Hac, B. Hacc-ı anı'l-âcizi, n. 1334; Neseî, K. Hac, b. 9. Hacc-an'ıl- Hayyi, n. 2636; İbn-i Mâce, K. Hac. B. Hac anı'l-Hayyi izâ lem yesteti, n. 2909; Tirmizî K. Hac, B. Mâ câe fi'l hacc, n. 928

[569]. İbn-i Mâce, K. Hac, B. Hac anı'l-Meyyiti, n. 2903

[570]. Buhâri, K. Hac, B. 25, n. 170; Müslim, k. Hac, b. 3, n. 1184; Tirmizî, K. Hacc, B. Mâ câe fıt-telbiye ti, n. 825; Neseî, K. Hac b. 54, Keyfiyeti-t telbiye, n. 2748; İbn-i Mâce K. Hac. B. Telbiye, n. 2918

[571]. İbn-i Mâce, K. Hac, B. Telbiye, n. 2919

[572]. Buhâri, K. Hac. Bâbu-t-Telbiyeti ve-t-Tekbiri gadâti-n-Nahri, n. 101-204/2; Müslim, K. Hac, Bâbu istihbâbı idâmeti-l-haccı-l-telbiyeti, n. 1280;

Tirmizî, K. Hac, Bâbu metâ yakta'l-l-hâccı-l-telbiyeti, n. 918; Neseî, K. Hac, b. 227, n. 3081; İbn-i Mâce, k. Hac, b. 227; n. 3040

[573]. Tirmizî, K. Hac, Babu metâ takta'üt-telbiyeti fi-l-umreti, n. 919

[574]. İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbu't-tevekki fi-l-ihramı n. 2933

[575]. Buhâri, K. Hac. Bâbu gasli-l-halûki selâse merrâtin, n. 167; Müslim, K. Hac, Bâbu mâ yubâhu li-l-muhrimi, n. 1180; Neseî K. Hac, Bâbul-l-halûki li-l-muhrimi, n. 2710; Tirmizî, K. Hac, Babul-lezi yuhrimu ve aleyhi kamisun, n. 835

[576]. Buhâri, K. Hac, Bâbu mâ yelbisü-l-muhrimü mine-s-siyâbi, n. 20; Müslim, K. Hac, Bâbu mâ yübâhu li-l-muhrimi bi hacc-ın, n. 1177; Neseî, K. Hac, Bâbu-n-Nehyı an lebsi-l-amâmeti fi-l-ihram, n. 2677

[577]. Buhâri, Tirmizî, K. Hac. B. 18, n. 833; Neseî, n. 2682

[578]. Buhâri, K. Hac, n. 20; Neseî, K. Hac, Bâbu-n-nehyi an lübsi-l-berânisi fi-l-ihram, n. 2675

[579]. Buhâri, K. Hac, Müslim, K. Hac, n. 1178; Neseî, K. Hac, Bâbu-r-ruhsati fi lebsi-s-Serâvili, n. 2672; İbn-i Mâce, K. Hac, B. Serâvil ve-l-huffeyn lilmuhrimi, n. 2931; Tirmizî, K. Hac, b. 19, n. 834

[580]. Buhâri, Kitabu-s-Sulh, Bâbu keyfe yektübü hazâ mâ sâleha, n. 223; Müslim, K. Cihâd, Bâbu Sulhi-l-hudeybiyeti fi-l-hudeybiye, n. 1873; Müslim, K. Cihâd, Bâbu Sulhi-l-hudeybiyeti fi-l-Hudeybiye, n. 1873

[581]. İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbu-l-muhrimeti tesdulü-s-Sevbe alâ vechihâ, n. 2935

[582]. Müslim, K. Hac, Bâbu-r-Rukûbi ilâ-l-cimâri ve-stizlâli-l-muhrimi, n. 3062; Neseî, K. Hac, Bâbu istihbâbı ramy-i cemret-il-akabeti râkiben, n. 1298

[583]. İbn-i Mâce, K. Hac, B. Hacâmeti li-l-Muhrimi, n. 3081; Dâremî, n. 37; Ahmed b. Hanbel, n. 90; Buhâri, K. Hac, Bâbu-l-hacâmeti lil-muhrimi ve fi-t-tıbbi, Müslim, K. Hac, Bâbu cevâzi-l-hacâmeti lil-muhrimi, n. 1203;

Neseî, K. Hac, Bâbu-l-hacameti, n. 2848; Tirmizî, K. Hac, Bâbu Mâ câe filhacâmeti lil muhrimi, n. 839

[584]. Müslim, K. Hac, Bâbu cevâzi-l-müdâvâti-l-muhrimi ayneyhi, n. 1204; Tirmizî, K. Hac, B. 106, n. 952; Neseî, K. Hac, Bâbu-l-kühli lil muhrimi, n. 2716

[585]. Müslim, K. Hac Bâbu cevâzi-l-müdâvâti-l-muhrimi ayneyhi, n. 1204; Tirmizî, K. Hac, b. 106, n. 952; Neseî, K. Hac, Bâbu-l-kühli li-l muhrimi, n. 2716

[586]. Neseî, K. Hac, Bâbu gusli-l-muhrimi, n. 2666; Ahmed b. Hanbel, n. 418; Buhâri, K. Hac, Bâbul-iğtisâli li-l-muhrimi, Müslim, K. Hac, Bâbu cevâzi gasli-l-muhrimi bedenehü ve re'sehü, n. 1205; İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbu-l-muhrimi yağsilü re'sehü, n. 2934

[587]. Müslim, K. Nikâh, Bâbu tahrim-i nikâhi-l-muhrimi, n. 1409; Tirmizî, K. Hac, Bâbu kerâhiyeti tezvici-l-muhrimi, n. 840; Neseî, K. Hac, Bâbu-n-Nehyi an-Nikâhi li-l-muhrimi, n. 2845; İbn-i Mâce, K. Nikâh, Bâbu-l-muhrim yetezevvecü, n. 1966

[588]. Müslim, K. Nikâh, Bâbu tahrim-i nikâhi-l-muhrimi, n. 1411; Tirmizî, K. Hac, Bâbu-r-Ruhsati fî tezvici-l-muhrimi, n. 845; Ahmed b. Hanbel, n. 333 / 335

[589]. Müslim, K. Nikâh, Bâbu tahrimi nikâhi-l-muhrimi, n. 1410; Buhâri, K. Hac, Bâbu tezvici-l-muhrimi, n. 45/4; Tirmizî, K. Hac Bâbu-r-Ruhsati fî-z-Zevâci l-il-muhrimi, n. 842; Neseî, K. Hac, Bâbu-r-Ruhsati fî-n-Nikâhı l-il-muhrimi, n. 2843; İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbü'l Muhrim yetezevvecü, n. 1965

[590]. Müslim, K. Hac, Bâbu mâ yendübü li-l-muhrimi katlehü mine-d-devâbbi, n. 1199-1200; Neseî, K. Hac, Bâbu mâ yaktülü-l-muhrimü, n. 2841; Buhâri, K. Hac, Bâbu mâ yaktülü-l-muhrimü, n. 29/4

[591]. Tirmizî, K. Hac, Bâbu mâ yaktülü-l-muhrimü mine-d-devâbbi, n. 838; İbn-i Mâce, K. Hac, bâbu mâ yaktülü-l-muhrimü mine-d-devâbbi, n. 3089

[592]. Müslim, K. Hac, Bâbu tahrimi-s-Saydi li-l-muhrimi, n. 1195; Neseî, K. Hac, Bâbu mâ lâ yecüzü li-l-muhrimi eklehü mine-s-Saydi, n. 2823

[593]. Tirmizî, K. Hac, Bâbu mâ câe fî ekli-s-Saydi li-l-muhrimi, n. 846; Neseî, K. Hac, Bâbu izâ eşâre-l-muhrimu ilâ-s-Saydi, n. 2830

[594]. Buhâri, K. Hac, Bâbu izâ râel-muhrimüne sayden, 8. 22/4; Müslim, K. Hac, Bâbu tahrimi-s-Saydi li-l-muhrimi, n. 1196; Tirmizî, K. Hac, bâbu mâ câe fî ekli-s-saydi, n. 847; Neseî, K. Hac, Bâbu mâ yecüzü li-l-muhrimi eklehü mine-s-Saydi, n. 2818; İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbu-r-Ruhsati fî zâlike izâ hem, n. 3093

[595]. Buhâri, K. Hac, Bâbu kavlihi teâlâ femen kâne minküm meridan, n. 1011/4; Muslim, K. Hac, Bâbu cevâzi halkı-r-Ra'si li-l-muhrimi, n. 1201; Tirmizî, K. Hac, Bâbu mâ câe fî-l-muhrimi yahluku ra'sehû, n. 953; Neseî, K. Hac, Bâbu fî-l-muhrimi yû'zihil kummelü, n. 2854; İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbu fidyeti-l-Muhsir, n. 3079

[596]. Tirmizî, K. Hac Bâbün fî-l-lezi yehüllü bi-l-haccı, n. 940; Neseî, K. Hac, Bâbu men ehsara bâ'e, n. 2863; İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbu-l-Muhsır, n. 3077

[597]. Buhâri, K. Hac, Bâbu-l-igtisâli inde duhûli Mekkete, n. 346 - 347; Muslim, K. Hac, Bâbu istihbâbı-l-mebîyte bi ziy tüyin inde irâdeti dühûlî Mekkete, n. 1259; Neseî, K. Hac, Bâbu dühûli Mekkete, n. 2865

[598]. İbn-i Mâce, K. Menâsik, Bâbu Duhûli Mekkete, n. 2940

[599]. Buhâri, K. Hac, n. 347 /3; Müslim, K. Hac, Bâbu istihbabı dühûlî Mekkete mine-s-seniyyeti, n. 1257

[600]. Buhâri, K. Hac, Bâbu min eyne yahrucu min mekkete, n. 347; Müslim, K. Hac, Bâbu istihbabı duhûli Mekkete mine-s-seniyyeti-l-Ulyâ, n. 1258; Tirmizî, K. Hac, b. 30, n. 853

[601]. K. Hac. Bâbu fî kerâhiyeti raf'i-l-yedeyni inde ru'yeti-l-beyti, n. 855; Neseî, K. Hac. Bâbu terk-i raf'i-l-yedeyni inde rü'yeti-l-beyti, n. 2898

[602]. Müslim, K. Cihâd ves-Seyr ve feth-i Mekke, n. 1780; İbn-i Mâce, K. Hac, B. 227, n. 3081

[603]. Dâremî, K. Hac, Bâbu takbili-l-haceri-l-esved, n. 52-53; Ahmed b. Hanbel: Müsned, n. 21-26/1; Buhâri, K. Hac, Bâbu mâ zükira fi-l-haceri-l-esvedî ve bâbu takbili-l-haceri n. 369 / 3; Müslim, K. Hac, Bâbu istihbabı takbili-l-haceri-l-esvedî, n. 1270; Neseî, K. Hac, Bâbu takbili-l-haceri, n. 2940; Tirmizî, K. Hac, Bâbu fi takbili-l-haceri, n. 860; İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbu istilâmı-l-haceri, n. 2943

[604]. Buhâri, K. Hac, Bâbu men lem yestelim illa-l-rükneynil-yemânine, n. 379 / 3; Müslim, K. Hac, Bâbu istihbabı istilâmi-r-Rükneynil-yemânine, n. 2952; İbn-i Mâce, K. Hac, B. İstilâmi'l-haceri, n. 2946

[605]. Buhâri, K. Hac, Bâbu fazl-ı Mekke, n. 351; Müslim, K. Hac, B. Nakıl Kâbeti ve binâihâ, n. 1333

[606]. Neseî, K. Hac, Bâbu istilâmı-r-Rükneyni fil kulli tavafın, n. 2950

[607]. Buhâri, Bâbu istilâmı-r-Rukni bi-l-mihceni, n. 378 / 3; Muslim, K. Hac, Bâbu cevazı-t-Tavafı alâ bairin ve gayrihi ve-s-tilâmi-l-haceri, n. 1272; Neseî, K. Hac, Bâbu men isteleme-r-rukne bi mihcenin, n. 2948; Tirmizî K. Hac, Bâbu-t-tavâfi râkiben, n. 865; Ahmed b. Hanbel; Müsned, n. 214 - 237 - 238 - 304

[608]. İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbu men isteleme-r-Rukne bi mihcenihi, n. 2947

[609]. Müslim, K. Hac, Bâbu istihbabı-r-remli fi-t-tavâfi ve-l-umreti, n. 1265; İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbu men isteleme-r-Rukne bi mihcenihi, n. 2949

[610]. Müslim, K. Hac, Bâbu cevazi-t-tavâfi alâ bairin, n. 1273; Neseî, K. Hac, Bâbu-t-tavâfi beyne-s-Safâ ve-l-merve ala-r-Rahileti, n. 2978

[611]. Buhâri, K. Hac, Bâbu-l-Meridı yetûfu râkiben, n. 392 / 3; Muslim, K. Hac, Bâbu cevâzi-t-tavâfi alâ bairin ve gayrihi, n. 1276; Neseî, n. 2929; İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbu-l-Meridı yatufu rakiben, n. 2961

[612]. Tirmizî, K. Hac, Bâbu enne-n-Nebîyye sallallahu aleyhi ve sellem tâfe tuztabian, n. 859; İbn-i Mâce, K. Hac, Bâb-l-iztibâi, n. 2964

[613]. Müslim, K. Hac, B. İstihbâbı-r-Remli, n. 1264; Ahmed b. Hanbel; Müsned n. 2707 - 2843

[614]. Buhâri, K. Hac, Bâbu keyfe kâne bed-ü-r-Remli, n. 376 / 3; Müslim, K. Hac, Bâbu ıstihbâbı-r-Remli fı-t-tavâfı ve-l-umreti, n. 1266; Tirmizî, K. hac, Bâbun fı-s-Sa'yı beyne-s-Safâ ve-l-Merve n. 863; Neseî, K. Hac, Bâbu'l-illeti min eclihâ sa'yi-n-Nebîyyi sallallahu aleyhi ve sellem, . 2948; Ahmed b. Hanbel. Müsned, n. 290 - 306 - 373

[615]. İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbu-r-remli havle-l-beyti, n. 2952

[616]. Tirmizî, K. Hac, Bâbu mâ câe fı keyfe yermi-l-cimâre, n. 902

[617]. İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbu-r-Remli Havle-l-Beyti, n. 2953

[618]. Neseî, K. Hac, n. 2936; Müslim, K. Hac, B. İstihbâ bu-r-remel, n. 1262; İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbü-r-Remli Havle-l-beyti, n. 2950; Tirmizî, K. Hac, b. Mâ câe keyfe-t-tavaf, n. 856

[619]. Ahmed b. Hanbel, Müsned n. 30; Dâremî, n. 42/1; Buhâri, K. Hac, Bâbu istilâmı-r-Rukni-l-esvedi hine yakdimü Mekkete, n. 377/3; Müslim, K. Hac, Bâbu-r-Remli fı-t-tavâfı, n. 1262; Neseî, K. Hac, Bâbu keyfe yatûfu n. 2942

[620]. Tirmizî, K. Hac, B. 42, n. 868; Neseî, K. Mevâkît, Bâbu ibâhati-s-Salâti fı-s-Sâati küllihâ bi Mekkete, n. 586; İbn-i Mâce, K. İkâmeti-s-Salât, B. Ruhsati fı mekkete, n. 1254; Dâremî, K. Menâsik, n. 79

[621]. Müslim, K. Hac, Bâbu vücûhi-l-ihram, n. 1215; Neseî, K. Hac, Bâbu kem tavâfl kârin, n. 2989; İbn-i Mâce, K. Hac, B. Tavafi Kârin, n. 2972

[622]. Müslim, K. Hac, Bâbu vücûhi-l-ihram, n. 1330

[623]. İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbu-l-Mültezemi, n. 2962

[624]. Neseî, K. Hac, Bâbu mevdı'ı-s-Salâtı mine-l-Ka'beti, n. 2921

[625]. Termizi, K. Tefsiril-Kuran, B. Min sûretil Bakara, n. 2969; Neseî, K. Hac, Bâbu zikri-s-Safâ ve-l-Merve, n. 2971; İbn-i Mâce, K. Hac, Bâbu-s-Sa'yi beyne-s-Safâ ve-l-Merve n. 2986; Buhâri, K. Hac, Bâbu vücûbi-s-Safâ vel-Merve ve fi tefsir-i Sureti-l Bakarah, n. 398 - 399 / 3

[626]. Müslim, K. Hac, Bâbu İstihbâbı dühûli-l-Ka'beti, n. 1332; Buhâri, K. Hac, Metâ yahullu-l-Mu'temir. n. 490/3

[627]. Tirmizî, K. Hac, Bâbûn fî-s-Sa'yi beyne-s-Safâ ve-l-Merve, n. 864; Neseî, K. Hac, Babu-l-meşyi beynehümâ, n. 2979; İbn-i Mâce, K. Hac, Babu-s-Sa'yı beyne-s-Safâ ve-l-Merve, n. 2988

[628]. Müslim, K. Hac, Bâbu haccetü-n-Nebîyyi sallallahu aleyhi ve sellem, n. 1218; Neseî, K. Hac, Bâbu-l-kerâhiyyeti fî-s-siyâbi, n. 2713; İbn-i Mâce, K. Menâsik, Bâbu haccetü-n-Nebîyyi sallallahu aleyhi ve sellem, n. 3074

[629]. K. Hac, Bâbu-l-vukufi fî asateh, n. 139/8; Buhâri, K. Tefsir (S. Bakara), Babu kavlihi teâlâ (Summe efidü), n. 139/8; Müslim, K. Hac, Bâbu-l-vukûfi ve kavlihi teâlâ (Sümme efidü), n. 1219; Tirmizî, K. Hac, Bâbu-l-Vukufi bi arafâtin ve-d-duâi bihâ, n. 884; Neseî, K. Hac, Bâbu raf'ı-l-yedeyni fî-d-duai, n. 3015

[630]. Tirmizî, K. Hac, Bâbu mâ câe fî-l-hurûci ilâ Mina, n. 880

[631]. Buhâri, K. Hac, Bâbu men sallâ-l-asra yevme, n. 123/2, Müslim, K. Hac, Bâbu ıstihbâbı tavâfi-l- ifâzeti yevmen, n. 1309; Tirmizî, K. Hac, b. 116, n. 964; Neseî, K. Hac, Bâbu eyne yusalli-l-imâmu-z-Zuhre, n. 3000

[632]. İbn-i Mâce, n. 3009

“Bir defadır. Kim birden fazla yaparsa, o nafiledir,” cevabını verdi.^[515]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Hiçbir Müslüman kadına yanında kendisine nikahı düşmeyen bir adam bulunmaksızın, bir gecelik yola çıkması helal değildir” buyurdu.^[516]

1724 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan, rivâyete göre, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kadına,

(mahremsiz) bir gün ve bir gecelik yola çıkması helâl değildir” buyurdu.
“Evvelki hadisin manâsını zikretti.”^[517]

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “Allah’a ve ahiret gününe inanan bir kadın için üç günlük veya daha fazla mesafeye sefer etmesi helâl değildir. Ancak yanında babası veya kardeşi, kocası, oğlu ve yahutta kendine nikâhı haram olanlardan biri ile sefer edebilir” buyurdu.^[518]

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “Kadın berâberinde bir mahrem bulunmadıkça üç (günlük) sefere çıkmasın” buyurdu.^[519]

İbn-i Ömer radiyallahu anh Safiyye diye anılan azadlı cariyesini tergisine alır, Safiyye de onunla Mekke’ye sefer ederdi.^[520]

Yemen halkı veya Yemenlilerden bazı kimseler azıksız hacca gidiyorlar ve “biz Allah’a tevekkül edenleriz,” diyorlardı. Sübhan olan Allah’ü Teâlâ, meâlen “Azık hazırlayınız, azıkların hayırlısı takva azığıdır” ayetini indirdi. (Bakara s. 197. ayet)^[521]

Şu ayet-i kerimeyi okudu, “Hac esnasında ticaretle Rabbınızın fazlu kereminden taleb etmeniz size bir vebâl yoktur.” Müslümanlar hac esnasında Mina’da alış veriş yapmıyorlardı, Arafat’tan Mina’ya dönüşte ticaret yapmalarına izin verildi.^[522]

“Kim hac etmek murad ederse acele etsin” buyurdu. ^[523]

Şu sabinin hacc-ı olur mu, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:
“Evet olur, senin için de mükâfat vardır” buyurdu.^[524]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Medinelilere Zülhuleyfe’yi, Şamlılara Cuhfe’yi, Necidlilere Karn’ı, bana gelen habere göre Yemenlilere de Yelemlem’i Mikat olarak tayin etti. ^[525]

1738 - Amr bin Dinar Tavûs’tan o da ibn Abbas’tan; Abdullah bin Tavûs ise Tavûs’tan naklen Rasûlullah Mikat tayin etti dediler ve önceki hadisin manasını rivâyet ettiler. Bunlardan biri Yemenlilerin mikatı Yelemlem, öbürü ise Elemlen dedi. Bu iki râvînin ifadelerine göre Rasûlullah

sallallahu aleyhi ve sellem, “O mikatlar bu beldeler halkından olmadığı halde hac ve umre etmek niyetiyle bu mikatlara gelenlerin mikatıdır.” İbn-i Tavus rivâyetinde bu kimseler ihrama bulundukları yerden girerler. Mekkeliler’de böyle, Mekke’den Telbiye’ye başlarlar.^[526]

Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’i, ihramını giyinmeden önce ihrama (hazırlamak) için, bir de Kâbe’yi (ziyaret) tavafı etmeden önce ihramdan çıkması için kokulardım.^[527]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in ihramlı iken saç ayırımındaki miskin parlaklığını (şu anda) sanki görüyordum gibiyim.^[528]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in saçlarını yapıştıran bir madde ile birbirine yapıştırmış olarak yüksek sesle telbiye yaptığını gördüm.^[529]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Veda Haccı’nda Muhammed ailesi için bir tek inek kurban etti.^[530]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, hanımlarından umre (temettü) hacc-ı yapanlar için aralarında müşterek olarak bir inek kurban etti.^[531]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, öğle namazını Zülhuleyfe’de kıldı. Sonra kurbanlık devesini getirtti, onu hörgücünün sağ tarafından işaretledi ve ondan kan akıttı, boynuna da iki nalin taktı. Daha sonra devesini getirip üzerine binip deve kendisini düzlüğe çıkarınca, burada hac için telbiye getirdi.^[532]

Hudeybiye musalahası senesi Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (Medineden) çıktı. Zülhuleyfe’ye gelince kurbanlığı boynuna gerdanlık taktı sonra işaretledi ve ihramlandı.^[533]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (Beyt-i Şerife) boynunda nişan takılı bir koyun kurban göndermişti.^[534]

Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in kurbanlık develerinin kılâde iplerini (gerdanlıklarını) elimle eğirdim, sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem develeri işaretledi, boyunlarına gerdanlık taktı ve Kâbe’ye

gönderdi. Kendisi Medine’de kaldı. Develeri göndermesiyle kendisine önceden helâl olan şeylerden hiç biri haram olmadı.^[535]

O kurbanlıktır, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ikinci defasında veya üçüncü defasında, “Yazık sana bin ona” buyurdu.^[536]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle dediğini işittim, dedi. “Ona muhtaç olduğun vakit, bir binit bulana kadar maruf bir şekilde bin” buyurdu.^[537]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onunla (Mekke’ye) kurbanlık göndermişti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Eğer kurbanlıktan biri yolda helâk olursa onu boğazla, nalinlerini kanıyla boya, sonra onunla halk arasını serbest bırak. (isteyen yesin,)” buyurdu.^[538]

Ebû Dâvud dedi ki: Ebû’t-Teyyah’ın bu hadiste teferrüt ettiği kısım, “ne sen ne de arkadaşlarından hiçbirini yemesin,” sözüdür. Abdul Varis’in rivâyet ettiği hadiste ise “Hayvanın nallarını yan tarafına vur, yerine koy,” dedi.^[539]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana kurbanlık develerine bakmamı (etini) derisini ve çulunu (fakirlere) taksim etmemi, kasabın ücretini kurbanın etinden ödemememi emretti ve, “Kasap ücretini cebimizden öderiz” buyurdu.^[540]

Abdullah bin Abbas’ın rivâyetini alanlar (Zülhuleyfe’deki) musallâda kılacağı iki rekât namazı müteakib telbiye yaparlar. ^[541]

Şurası (sizin) Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hakkında iddiada bulunduğunuz Beyda’nızdır. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ancak mescidin yanından telbiyeye başladı, dedi. Mescitle Zülhuleyfe mescidini kastediyordu.^[542]

Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in Kabe’nin ancak Yemen’e bakan o iki rüknüne el sürdüğünü, tüysüz deriden pabuç giyinip ve tabaklanmış deriye konan sudan abdest aldığını gördüm, ben de onu giymeyi seviyorum. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in sarı ile boyandığını gördüm onula boyanmak benim hoşuma gidiyor ve Rasûlullah

sallallahu aleyhi ve sellem'in devesi onu sırtına kaldırına kadar ihramlanıp telbiyede bulunduğunu görmedim.^[543]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem öğle namazını kıldı, sonra devesine bindi. Beyda tepesinin üzerine çıkınca ihramlanıp telbiyeye başladı.^[544]

“Evet,” cevabını verdi. Dubâa: Nasıl söyliyelim, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Lebbeyk Allahümme lebbeyk” emrindeyim yâ rab emrine âmâdeyim. Ey Allah'ım beni engellediğin yerde ihramdan çıkmam şartıyla emrine âmâdeyim” buyurdu ^[545]

1777 - Aişe radiyallahu anha'dan şöyle rivâyet edilmiştir: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ifrad hacc-ı yaptı.^[546]

Hammad bin Seleme'nin hadisinde Musa şunu ziyâde etti. Aişe radiyallahu anha (Mina'dan dönüşte Batha gecesinde) temizlendi.^[547]

Veda hacc-ı yılı Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte (hac için yola) çıktık. Bizden umre için ihramlanıp telbiye yapan, hac ve umre için ihramlanan telbiye yapan ve yalnız hac için ihramlanan telbiyede bulunanlar vardır. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'de sadece hacca niyetlenmişti. Yalnız hac için ihramlananlar ile hac ve umreyi cem edenler kurban gününe kadar ihramdan çıkmadılar.^[548]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kurban günü kadınları namına sığır kurban etti, batha, (ya inme) gecesi olunca Aişe radiyallahu anha temizlendi. Ey Allah'ın Rasûlü sen arkadaşlarımı hac ve Umre yapmış olarak döndürürken ben yalnız hacla mı döneceğim, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Ebû Bekir'in oğlu Abdurrahman'a (kız kardeşi Aişe'yi) Ten'im'e götürmesini emir buyurdu. Hz. Aişe orada Umre niyetiyle telbiyede bulundu.^[549]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem önceden kurban göndermemiş olanlara ihramdan çıkmalarını emretti, kurban göndermemiş olanlar da hemen ihramdan çıktı(lar).^[550]

Muhammed bin Yahya dedi ki: Ben Osman bin Ömer'in şöyle dediğini zannedirim, "Umresini yapıp ihramdan çıkanlarla birlikte ben de ihramdan çıkardım." Muhammed dedi ki, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem nâsın ibadetinin bir ve berâber olmasını diledi (Onun için böyle buyurdu.)^[551]

Ey Allah'ın Rasûlü, hac ettiğim zaman Kâbe'yi tavaf etmediğimden içimden bir (üzüntü) buluyorum," dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de, "Ey Abdurrahman Aişe'yi götür, tenimden umre yaptır" buyurdu. O gece Muhassaba (iniş) gecesi idi.^[552]

Evzâî diyor ki: Atâ bin Ebî Rabah bu hadisi haber verirken dinledim, ezberleyemedim. İbn-i Cüreyc'e yetiştim o bunu bana hatırlattı. (Sağlam bir şekilde ezberledim).^[553]

Cimadan henüz ayrılmış olduğumuz halde Mina'ya mı gideceğiz dediler. Bu söz Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e yetiştı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'de: "Eğer ben hac fiillerim hakkında sonradan karşılaştığıma önceden karşılaşmış olsaydım önceden hedy yollamazdım. Benim de yanımda hedyim olmasa, ben de ihramdan çıkardım" buyurdu.^[554]

Bu hadis münkerdir. Çünkü bu söz İbn-i Abbas'ın sözüdür.^[555]

Bu da diğer yasaklarla berâberdi. Lâkin siz bunu unuttunuz, dedi.^[556]

– Ben Rasûlullah'ı "Umre ile hac için lebbeyk! Umre ile hac için lebbeyk" derken işittim.^[557]

Ebû Davûd dedi ki: Bu hadisten Enes'in tek başına rivâyet ettiği kısım, "O (Hz. peygamber), önce elhamdulillah, Subhanallah, Allahu Ekber dedi. sonra hac için ihrama girdi" cümlesidir.^[558]

Subey bin Ma'bed radiyallahu anh diyor ki; hac ve umreye berâber niyet ettim, telbiye getirdim. Ömer radiyallahu anh bana "Peygamberinin sünnetine uymuşsun" dedi.^[559]

Ebû Dâvud diyor ki: Ali bin Mübârek, Yahya bin Ebî Kesir'den bu hadiste "Hac içinde umreye de" diye rivâyet etti.^[560]

Ben Merve’de Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in (saçını) makasla kesip kısalttım, veyahut Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi saçından kesilip kısaltılırken gördüm.^[561]

Râvi el-Hasan, rivâyetine hac (niyetiyle girdiği ihramdan çıkması) için sözünü ilave etmiştir.^[562]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem umreye, ashabı da hacca niyetlenip telbiye getirdiler.^[563]

İnsanlardan kurban sevk edenler de etmeyenler de Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in yaptığı gibi yaptılar.^[564]

“Ben saçımı yapıştırdım, kurbanlığıma nişan taktım hedyimi boğazlayıncaya kadar ihramımdan çıkmam” buyurdu.^[565]

Ebû Zer hacc-ını umreye tebdil edenler hakkında “bu ancak (veda hacc-ında) Rasûlullah’la birlikte bulunan kimseler içindir” dermiş.^[566]

“Hayır sadece size mahsustur” buyurdu.^[567]

Fadl bin Abbas Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in terkisinde bulunuyordu. Has’am kabilesinden bir kadın da Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e fetvâ istemeye gelmişti. Fadl radıyallahu anha da kadına, kadın da Fadl radıyallahu anha bakıyordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de Fadl’ın yüzünü öte tarafa çevirmeye başladı. Kadın, Ey Allah’ın Rasûlü hac Allah’ın kullarına farz kıldığı bir emirdir. Babam yaşı kemalini bulmuş bir ihtiyar, devesi üzerinde durmaya bile gücü yetmez. Ben onun namına hac yapabilir miyim, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’de, “Evet yapabilirsin” buyurdu. Bu olay Veda Haccı’nda idi.^[568]

“Kendin namına hac ettin mi?” buyurdu. Adam hayır yapmadım, cevabını verdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona, “Kendi namına hac et, sonra da Şübrüme namına hac et” buyurdu.^[569]

Senin saltanatında eşin ve ortağın yoktur. Allah’ım bütün varlığım la sana döndüm, hamd senindir, nimet senindir, mülk te senindir, bütün bunlarda

eşin ve ortağın yoktur.^[570]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem telbiye okudu deyip telbiyeyi İbn-i Ömer'in rivâyet ettiği hadisteki gibi zikretti ve nâs telbiyeye (Ze'l-meâric) ve buna benzeyen kelimeler ziyâde ediyorlardı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bunların bu sözlerini işitiyor, fakat bir şey söylemiyordu.^[571]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (bayram günü): Akabe cemresine taş atana kadar telbiyeye devam etti.^[572]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Umre yapan Hacer-i Esved'i istilam edene kadar telbiyeye devam eder” buyurdu.^[573]

“Bakın şu ihramlının yaptığı şeye,” dedi. Bundan fazla bir tepki göstermedi.^[574]

Sakalını ve başını sarıya boyamış üzerinde cübbe bulunan ve umre için ihrama girmiş bir adam Cirâne'de Hz. Peygamber'e gelmiş... daha sonra râvî hadisin tamamını nakletti.^[575]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de; “Gömlek, bornoz, don, sarık, vers ve za'ferân sürülmüş elbise ve tokya bulamama zarûreti yokken, mestleri giyinemez. Ama tokya bulamayan mestlerin (boğazını) topuktan aşağıya kadar kessin ve giyinsin” buyurdu.^[576]

“İhramlı kadın yüzüne peçe çekmesin, ellerine eldiven giyinmesin” buyurdu.^[577]

Üzerime bunu mu örttün? Halbuki Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ihramlının bunu giyinmesini nehy etmişti, dedi.^[578]

Ebû Dâvud diyor ki: Bu ehl-i Mekke'nin hadisidir. Mercii Basra'da Câbir bin Zeyd'dir, bu hadiste teferrüd ettiği nokta Serâvil kelimesinin zikridir. Mestin boğazını kesmeyi zikretmedi.^[579]

(Şu'be der ki, Ben Ebû İshak'a); Silah dağarcığı nedir, diye sordum. (Ebû İshak da); Kın ve içindeki kılıçtır, diye cevap verdi.^[580]

Biz ihramlı olarak Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’le berâber bulunurduk, kabileler bizim yanımızdan geçerlerdi, tam hizamıza geldikleri vakit biz kadınlardan her hangi birimiz başından örtüsünü yüzüne indirir, kabile geçince yine açardık.^[581]

Haccetül Vedâ’da Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile berâber biz de hac yaptık. Üsame, Bilâl radiyallahu anhüma’dan biri Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, berâber biz de hac yaptık. Üsame ve Bilâl radiyallahu anh ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in devesinin dizginini tutuyor. Öbürü de onu güneşten korumak için elbisesini kaldırırken gördüm. (Bu hal) Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem akabe cemrelerini atana kadar devam etti.^[582]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ihramlı iken kan aldırdı.^[583]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ayağındaki bir ağrıdan dolayı ihramlı iken ayağının üstünden kan aldırdı.^[584]

Onlara sabr çek, ben Osman radiyallahu anh’ın Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’den böyle rivâyet ettiğini işittim, dedi.^[585]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ihramlı iken başını nasıl yıkardı, senden sormam için beni Abdullah bin Abbas gönderdi, dedim. Ebû Eyyub elini elbisesi üzerine koydu ve başını benim görebileceğim kadar aşağı eğdi, sonra başına su döken adama dök, dedi. Adam da onun başına su döktü, sonra Ebû Eyyüb başını elleriyle ileri geri oğuşturarak hareket ettirdi, daha sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’i böyle yaparken gördüm, dedi.^[586]

1841 - Abduddâr oğullarının kardeşi Nübeyh bin Vehb’den, Amr bin Ubeydullah (beni) Osman bin Affan’ın oğlu Eban’a sual sormak için gönderdi, o zaman Ebân hac emiri idi. (Amr, ben) Talha bin Amr’a Şeybe bin Cübeyr’in kızını nikâhlamak istiyorum, senin de hazır bulunmanı arzu ediyorum. Eban Amr’ın bu hareketini hoş karşılamadı ve babam Osman bin Affan’ın Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “İhramlı olan bir kimse, ne evlenebilir ne de evlendirebilir” derken işittim cevabını verdi.^[587]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem beni Serif (denen yerde) nikâhladı, her ikimiz de ihramda değildik.^[588]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ihramlı olduğu halde Meymûne radiyallahu anha'yı nikâhladı.^[589]

1846 - Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den ihramlı kimse hangi hayvanı öldürebilir, diye soruldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Akrep, fare, çaylak, karga ve saldırgan köpek olmak üzere beş hayvan var ki, onların harem (hudutları) içersinde ve dışında öldürülmesinde öldürene bir günah yoktur” buyurdu.^[590]

“Yılan, akrep, fare (öldürülür) kargaya atış yapar fakat öldürmez, yırtıcı köpek, çaylak ve saldırgan hayvanda öldürülür” buyurmuştu.^[591]

O, Ey Zeyd bin Erkâm hatırlıyor musun? Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (ihramlı iken) bir av hayvanının budu hediye edilmişti de, onu kabul etmemiş ve, “Biz ihramlıyız,” buyurmuştu dedi. Zeyd bin Erkâm radiyallahu anh da, evet hatırlıyorum, dedi.^[592]

“Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim,” demiştir. “Kendiniz avlamadıkça veya sizin namızına avlanmadıkça (ihramda iken) sizlere kara avı helâldir.”^[593]

O, Mekke yolunda Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'le berâber bulunuyordu, yolun bir kısmı kat edildikten sonra adamlarından bazılarıyla geriye kalıverdiler, adamları ihramlı, kendisi ise ihramsızdı, bir yaban eşiği gördü, hemen atının üstüne doğruldu ve adamlarından kamçısının kendine verilmesini istedi, onu vermekten çekindiler, onlardan mızrağını istedi, yine vermediler. Bunun üzerine onu kendisi aldı ve yaban eşiğine saldırdı, hayvanı öldürdü, hayvanın etinden Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabından bazıları yediler, bazıları da yemediler. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e yetiştikleri vakit yenilip yenilemeyeceğinden sordular. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Allah'ın sizlere ikram ettiği bir rızıktır” buyurdu.^[594]

“Başını tıraş et, sonra ceza olarak bir koyun kes veya üç gün oruç tut veyahut altı fakire üç sa’ hurma yedir (dağıt)” buyurdu.^[595]

İkrime diyor ki: Bu meseleyi İbn-i Abbas, ve Ebû Hüreyre’ye sordum, her ikisi de Haccac doğru söyledi, dediler.^[596]

İbn-i Ömer radiyallahu anh Mekke’ye geldiklerinde Zî Tuvâ (denilen vadide) geceyi geçirir, yıkanır, sonra Mekke’ye gündüz girerdi ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in de böyle yaptığını söylerdi.^[597]

Bermekî: Mekke’nin iki seniyyesinden cümlesini ziyâde etti: Müsedded’in hadisi daha tamamdır.^[598]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Medine’den, Zulhuleyfe yolundan çıkar, Muarras yolundan girerdi.^[599]

Urve radiyallahu anh her ikisinden berâber girerdi. Bunlardan evine daha yakın olduğu için çok kere Küdâ’dan geçerdi.^[600]

Bunu yahudilerden başka kimsenin yaptığını görmedim. Gerçekten ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’le berâber hac yaptım. Kâbe’yi görünce ellerini kaldırmadı, dedi.^[601]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Mekke’ye teveccüh edip girdi. Hacer-i Esved’e karşı durdu ve istilâm etti. Sonra Kâbe’yi tavaf buyurdu. Arkasından Safâ’ya gelerek Kâbe’yi görebilecek şekilde yukarı çıktı ve ellerini kaldırdı. Allah’ı zikre daldı, Rabbımızın dilediği kadar zikrediyor, duâ yapıyordu.^[602]

Ömer bin Hattab radiyallahu anh Hacer-i Esved’e geldi. O’nu öptü ve biliyorum ki sen menfaati, zararı olmayan bir taşsın. Eğer Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in seni öptüğünü görmemiş olsaydım seni öpmezdim, dedi.^[603]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in Kâbe’nin Yemen tarafına gelen iki ruknünden başka hiçbir yerine el sürdüğünü görmedim.^[604]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in bu iki (Irak ve Şam) rüknüne istilâmı terk etmesi bu rükünlerin (Hz. İbrahim'in attığı temel) Kâbe temeli üzerinde olmayışlarındandır zannederim. Hacıların tavafta hıcrı (İsmail'in) arkasından dolaşmaları da (Hicr'in bir kısmının Kâbe'ye ait olmasındandır. [605]

Nâfi diyor ki: Abdullah bin Ömer de Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e ittibaen istilâmı terk etmezdi. [606]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Veda Haccı'nda Kâbe'yi devesi üzerinde tavaf etti. Hacer-i Esved'i bir bastonla istilâmda bulunuyordu. [607]

Fetih günü Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Mekke'de karar kılınca, deve üzerinde Kâbe'yi tavaf etti. Hacer-i Esved'i elindeki bir bastonla istilâm ediyordu. Ben de Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e bakıp duruyordum. [608]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i devesinin üzerinde Kâbe'yi tavaf ederken elindeki bir bastonla Hacer-i Esved'i istilâm ettiğini, sonra da değneği öptüğünü gördüm. Muhammed bin Râfi, şunu ziyâde etti. Arkasından Safâ ve Merve'ye çıktı. Devesi üzerinde yedi şavtla sa'y yaptı. [609]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Vedâ Haccı'nda Kâbe'yi tavaflı ve nâs kendini görsün, açıkca görülsün, şeref versin, ondan müşküllerini sorsunlar, diye devesi üzerinde yaptı. Ashab onu her taraftan sardılar. [610]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e rahatsızlığımdan şikâyet ettim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, "Tavaflını halkın gerisinden giderek vasıta üzerinde yap" buyurdu. Ben de tavaflımı (Binitli olarak) yaptım. O sırada Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Kâbe'nin yanında namaz kılıyor ve Tûr sûresini okuyordu. [611]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, yeşil bir bürde ile ıztıba yapmış olduğu halde Kâbe'yi tavaf etti. [612]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Safâ Merve arasında sa'yı devesi üzerinde yaptığı doğrudur. Fakat sa'yın deve üzerinde yapılmasının sünnet

oluşu doğru değildir. Halk Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanından uzaklaştırılamıyor. Aralanamıyorlardı (geride kalanlar da göremiyordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i herkes görsün, sesini herkes işitsin, elleri yetişip, rahatsız edilmesin diye devesi üzerinde sa'y yaptı, dedi.^[613]

İbn-i Abbas diyor ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashaba tavafın bütün şavtlarında Remeli emretmeyişi hakikattaki zayıf halleri üzere onları serbest bırakmak içindir.^[614]

Bu gün Allah (c.c) İslâm'ı sağlam temellere oturttu, küfrü ve küfür ehlini (Mekke'den) sürüp mahvetti. Neden Remel yapılsın. Neden omuzlar açılsın? Bununla berâber biz Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in saâdetli devrinde yaptığımızı terketmeyiz. (Remel ve ızdıbaya devam ederiz) demiştir.^[615]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, "Kâbe'yi tavaf, Safâ ile Merve arasında sa'y ve cemrelere taş atmak Allah'ın zikrini devam ettirmek için meşru kılınmıştır" buyurdu.^[616]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ve eshabı Ci'râne (denen yer)den umreye niyetlendiler. Beyt'i tavaf ederken üç şavtında remel yaptılar, dört şavtını yürüdüler.^[617]

İbn-i Ömer radiyallahu anh Hacer-i Esved'den başlayıp yine Hacer-i Esved'e gelinceye kadar remel yaptı ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in böyle yaptığını söyledi.^[618]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hac ve umre için Kâbe'ye gelip ilk tavafı yaparken tavafın üç şavtında sürat gösterir, dört şavtında yürür, tavaftan sonra da iki rekât namaz kılardı.^[619]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e kadar varan bir haberde Rasûl-i Ekrem Efendimiz: "Gece ve gündüz hangi saatte olursa olsun, şu Kâbe'yi tavaf etmek isteyen hiçbir kimseyi tavaf ve namazdan men etmeyin" buyurdu. (Râvilerden) Fadl: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, "Ey Abd-i Menaf oğulları, hiç kimseyi men etmeyin" buyurdu.^[620]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ve ashabı Safâ ile Merve arasında ilk yaptıkları sa'ydan başka bir sa'y yapmadılar.^[621]

“Senin Kâbe’yi bir kere tavaf edip Safâ ile Merve arasında bir kere sa’y edişin haccına da umrene de yeter” buyurdu.^[622]

Cehennemden Allah’a sığınırız, dedi. Ve Hacer-i Esved’i istilâm edene kadar devam etti. Rûkn-i Hacer’le Kâbe kapısı arasında durdu, göğsünü, yüzünü, kollarını ve ellerini şöylece tam açmış olarak (hepsini mültezeme) koydu. Ondan sonra ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’i böyle yaparken gördüm, dedi.^[623]

Sâib radiyallahu anh ömrünün son zamanlarında gözlerini kaybeden İbn-i Abbas’ı tavafta elinden tutarak kılavuzluk yapardı. Hacer-i Esved’i takip eden köşenin kapıyı takip eden üçüncü kısmına geldiği zaman orada durdururdu. İbn-i Abbas ona: yoksa sana Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in burada namaz kıldığı haberi mi verildi, derdi. Sâib de (evet) derdi. İbn-i Abbas da kalkar namaz kılardı.^[624]

Hayır mesele hiç de senin dediğin gibi değildir. Eğer senin dediğin gibi olsaydı meâlen (Kâbe’yi hac edenlerin Safâ ile Merve arasında sa’y yapmamalarında bir vebâl yoktur) şeklinde olurdu. Bu ayet-i kerime ensardan bazı kimseler hakkında nazil oldu, Bunlar (Cahiliye devrinde ihrama girerlerken) Kudayd hizasında bulunan Menat putu namına telbiye yapıyorlardı. (Menata saygılarından dolayı) Safâ ile Merve arasında sa’y yapmak ağırlarına giderdi. İslâm nuru doğduktan sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Safâ ile Merve arasında sa’y yapmanın hükmünü sordular. Allah’ü Teâlâ “Safâ ve Merve Allah’ın şeârindendir” ayetini indirdi.^[625]

1903 - Abdullah bin Ebî Evfâ’dan bir önceki hadis rivâyet olunmuş (fakat) bu rivâyette şu ziyâde vardır, sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Safâ ile Merve’ye geldi: “Safâ ile Merve arasında yedi kere gidip geldi (sa’y etti) sonra başını tıraş etti.”^[626]

Eğer ben yürüyorsam Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in orada yürüdüğünü gördüğüm içindir. Eğer koşuyorsam yine Rasûlullah sallallahu

aleyhi ve sellem orada koştüğünü gördüğüm içindir. Ben yaşlı bir ihtiyarım, dedi.^[627]

(Müzdelifa ile Mina arasındaki) muhassır vadisine geldiğinde devesini biraz hızlandırdı. Akabe cemresine çıkan orta yolu tuttu. Ağacın yanında olan büyük cemreye geldi, ona yedi ufak taş attı, attığı her taşla berâber tekbir getiriyordu. Bunlar küçük çakıl taşları gibiydi ve onları vadinin içinde attı. Oradan kurban kesilen yere döndü. Kurbanlarından altmış üç tanesini bizzat kendi eliyle, geri kalanları da Ali radiyallahu anh'a kesmesini emretti Ali'yi kurbanında ortak kıldı. Kesilen her deveden birer parça et alınmasını emretti. Etler birer tencereye konup pişirildi. kurbanların etinden ve çorbasından Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ve Ali radiyallahu anh yediler, içtiler. Süleyman diyor ki: Sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem devesine bindi, Kâbe'ye indi, öğle namazını Mekke'de kıldı. Sonra Abdülmuttalip oğullarının yanına geldi. Zemzemi onlar dağıtıyorlardı. Onlara “Ey Abdülmuttalib oğulları zemzem çıkarın. Eğer halkın (teberrük için) izdihamla galebesi mevzu bahs olmasa sizinle ben de zemzem çıkarırdım” buyurdu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e bir kova zemzem sundular, ondan içti.^[628]

Kureyş ve Kureyş'in dinini kabul edenler Müzdelifa'de vakfe yapıyorlardı, kendilerine Humus (kahraman) denirdi. Diğer Araplar da Arafat'ta vakfe yaparlardı. İslâm dini gelince Allah Teâlâ, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Arafat'a gelmesini, orada vakfe yapmasını, sonra Arafat'tan inmesini emretti. Bu Allah Teala'nın “Sonra insanların akın edip döndüğü yerden siz de akın edin” ayetinin emridir.^[629]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Terviye günü öğle namazını, Arefe günü sabah namazını Mina'da kıldı.^[630]

Ebtah'ta kıldı, dedi. Sonra bana âmirlerin nasıl yapıyorlarsa sen de öyle yap, dedi.^[631]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Arefe günü sabahı, sabah namazını kıldığı vakit Mina'dan yollandı, Arafat'a geldi. Nemîre mevkiinde konakladı. Burası, imamın Arafat yakınında konakladığı yerdir. Öğle namazı vakti olunca tam günün ortasında Nemîre mescidine gidip, öğle ile

ikindiyi cem etti. Arkasından halka hitab etti, sonra gidip Arafat'ta vakfe yaptı. [632]

RÂVİLERİN HAL TERCÜMELERİ

ABBAS (R.A)

Künyesi Ebû'l-Fadl, babası Abdulmuttalip'tir. Annesi Nutayle'dir. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz'in amcasıdır. Hicretten 51 yıl önce doğmuştur. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizle arasında iki üç yaş fark vardır. Gençliği ticaretle geçti sonradan hacılara zemzem dağıtma (sikâye) vazifesi de ona verildi. Bedir'de henüz imanını izhar etmediğinden müşrikler onu zorla Bedir savaşına getirdiler, orada esir düştü. Kurtuluş fidyesi ödeyerek Mekke'ye döndü. Mekke'nin Fethinden bir müddet önce imanını izhar ederek Medine'ye hicret etti. Mekke'nin fethinden sonra Zemzem ikram etme görevi yine kendisine verildi. Hz. Abbas Müslüman olmadan önce Peygamber Efendimize düşmanlık etmemiş yine onu desteklemiştir. Akabe bey'atında eğer yeğenimi orada koruyamayacak iseniz götürmeyin, diyerek bey'atı perçinlemiştir. Mekke'nin fethinde büyük hizmeti dokundu. Huneyn harbi esnasında Müslümanlar bozguna uğradığında Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanında Hz. Abbas kalmış, halkı Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına çağırmıştı. Peygamber Efendimiz, Hz. Abbas'ı çok sever, onun için Abbas'a eziyet eden bana eziyet etmiş olur. Çünkü bir adamın amcası babasının yarısıdır, derdi. Hicretin 32 inci yılında Medine'de vefat etmiştir. Allah kendisinden râzı olsun.

ABBAS-BİN SEHL-ES-SAİDÎ (RH.A)

Hiz. Osman devrine yetişmiş çok az hadis rivâyet etmiştir. Babasından, Ebû Hüreyre'den, Sad bin Zeyd bin Amr bin Nüfeyl'den Abdullah bin Zübeyr'den, Câbir bin Abdullah bin Hanzele'den ve başkasından rivâyeti vardır.

İbn-i Main ve Nesêî sikadır demişler, vefatı hicri 120 yıllarına tesadüf eder. Hz. Ömer devrinde doğmuş, Hz. Osman'ın şehadetinde 15 yaşlarında imiş. (Tehzib Et-Tehzib, s. 118, c. 5)

ABDULCABBAR BİN VAİL (R.A)

Abdülcabbâr bin Vâil bin Hadramî, El-Küfi Ebû Muhammed radiyallahu anh babasından ve kardeşi Alkame'den rivâyeti var. Fakat babası kendisi doğmadan öldüğü için, babasından hadis dinlemesini Buhâri, sahih bulmuyor. İbn-i Sa'd inşallah sikadır diyor. İbn-i Hibban sika olduğunu söylüyor. Hicretin 112 yılında vefat etmiştir. (Tehzip, c. 6, s. 105)

ABDULLAH BİN BUHAYNE (R.A)

İsmi Abdullah, babasının ismi Mâlik, annesinin ismi Buhayne'dir. Kendisi ve annesi ilk iman edenlerdendir. Babası Mâlik'in sohbeti ihtilaflıdır. Aslen İzd kabilesindendir. Bazı senetlerde İzd'den bir adam diyerek geçiyorlar ki, gaye Kureyş'ten olmadığını izahtır.

Hz. Abdullah radiyallahu anh annesine nisbet edilerek Abdullah bin Buhayne künyesini almıştır.

Hz. Abdullah radiyallahu anh abid, zahit bir zattı. Sene orucuna devam eder, gündüzler gibi geceleri de değerlendirirdi. Hicretin 56. senesinde vefat etmiştir. (Tecrid-i Sarih tercemesi, c. 2, 254 no.lu hadisin başıyesinden)

ABDULLAH BİN EBÛ EVFÂ (R.A)

Asıl ismi, Alkame ibn-i Hâlid'dir. Sahabi oğlu sahabidir. 95 hadis rivâyet etmiştir. 10 hadis müttefekun aleyhtir. 5 hadisi Buhârî birini de Müslim münferiden rivâyet etmiştir.

İmâm-ı Azam radiyallahu anh'ın yetiştiği 7 sahabiden birisi de Abdullah bin Ebû Evfâ'dır. Vâkidî 86 tarihinde Ebû Nuaym da 87 tarihinde vefat ettiğini kaydetmişlerdir. Amr bin Ali sahabeden Küfe'de son vefat eden sahabinin Abdullah bin Ebû Evfâ olduğunu kaydetmiştir. (Hülâsa)

ABDULLAH BİN CAFER BİN EBÛ TALİB EL-HAŞİMÎ (R.A)

Ashabdandır. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem'den ve annesi Esmâ bint-i Umeys'den amcası Ali bin Ebû Talib'den, Osman ve Ammar bin Yâsir'den rivâyeti var. Kendisinden başta oğulları Muaviye, İshak, İsmail olmak üzere bir çok kimseler rivâyette bulundular. Hz. Câfer Habeşistan'a hicrette hanımı Esmâ'yı da götürmüştü. Abdullah Habeşistan'da doğmuştur. Sonra babası Cafer onu Medine'ye getirdi. Çok cömert bir zattı. Hicretin sekseninci yılında Mekke'de Cihaf selinin olduğu yıl vefat etti. Mekke Valisi Ebân onun cenaze namazını kıldı. İbn-i Hibban ona cömertliğin kutbudur, der. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in vefat ettiği gün on beş yaşlarında idi. (Tehzib et-Tehzib, c. 5, s. 170)

ABDULLAH BİN HABEŞÎ EL-HAS'AMÎ (R.A)

Künyesi Ebû Kâtile'dir.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den rivâyette bulunmuştur. Kendisinden Ubeyd bin Umeyr, Saîd bin Muhammed bin Cübeyr bin Mut'ım rivâyette bulunmuşlardır. Buhârî ve Müslim'de amellerin en hayırlısı hangisi olduğu hadisi ve Arabistan kirazını kesmekten nehiy hadisi rivâyet edilmiştir. İbn-i Sa'd Tabakat'ında Mekke'ye yerleştiğini kaydediyor. (Tehzib et-Tehzib, c. 5, s. 183)

ABDULLAH BİN HUNAYN (RH.A)

Hz. Abbas'ın veya Hz. Ali'nin azatlısıdır. Tâbiîndendir. İbn-i Hıbbân kendisini sıkat arasında saymıştır.

Hz. Ali'den ve İbn-i Abbas'tan rivâyeti var. Kendisinden oğlu İbrahim, Muhammed bin Münkedir gibi zatlar rivâyette bulunmuşlardır. Yezid bin Abdulmelik'in tahta oturduğu sırada vefat etmiştir. (Tehzib, c. 5, s. 194)

ABDULLAH BİN KURT ES SUMALÎ (R.A)

Abdullah bin Kurt es-Sumalî ashab-ı kiramdandır. Asıl adı Şeytan idi. Rasûlullah bu ismi değiştirip Abdullah koydu. İbn-i Übeyde'den önce Humus'ta emir idi. Hz. Muaviye ellibeş senesinde yine onu Humus'ta görevlendirdi. Hicretin elliyedinci yılında Rum topraklarında öldürüldü. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den rivâyeti vardır. (Tehzip, c. 5, s. 361)

ABDULLAH BİN ÜNEYS EL-CÜHENÎ (R.A)

Künyesi Ebû Yahya'dır. Benî Vebre'ye mensuptur. Cühenî diye bilinirse de aslen Cühenî değildir.

Kendisi Medine'lidir. Şecaatı ve cesaretiyle bilinir. Akabe biatında bulunan, iki kıbleye namaz kılan ashabın bahtiyarlarından. Asr-ı Saadet'te bazı seriyede kumandanlık etmiştir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem vefatından sonra önce Mısır'a Afrika'ya seyahat etmiş, Şam'da, hicretin 54.cü yılında vefat etmiştir. (Alâm Zirikli, c.4, s. 199, İsâbe, c. 2, s. 274)

ABDULLAH BİN SÂ'LEBE BİN SUAYR (R.A)

Abdullah bin Sâ'lebe bin Suayr radiyallahu anh ashâb-ı kiramdandır. Mekke'nin fethinde Fahr-i Kâinat Efendimiz kendisine duada bulundu. Yüzünü ve başını eli ile meshetti. Şair, edib bir zattı. Ensâb ilmini çok iyi bilirdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den, babası Sa'lebe'den, Ömer, Ali, Sa'd ve Ebû Hüreyre'den rivâyette bulundu. Hicretin seksenyedinci veya seksen dokuzuncu yılında vefat etti. (Tehzip, c. 5, s. 166)

ABDULLAH BİN ZÜBEYR (R.A)

İsmi Abdullah'tır. Babası Cennetle müjdelenen 10 zattan Hz. Zübeyr'dir. Annesi Hz. Ebû Bekir radiyallahu anh'ın kızı Zatu'n-Nitakayn Esma'dır. Büyük annesi Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin halası Hz. Safiye'dir.

Babasının halası, mü'minlerin annesi Hz. Hatice'dir. Hz. Aişe radiyallahu anha teyzesidir.

Medine'ye hicret eden muhacirler içerisinde ilk doğan çocuk Abdullah'tır. Yahudiler:

Biz Müslümanlara sihir yaptık. Onların çocuğu olmaz, dediler. Bunun üzerine hicretin ilk senesinde onun doğumu ile Müslümanlar çok sevindiler. Onun damağını Hurma ile Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz tahnik etmiş, ismini dedesi Ebû Bekir radiyallahu anh koymuştur.

Bu kadar asil ve necip olan Hz. Abdullah geceleri tesbih, namaz, istiğfar, gündüzleri oruçla geçirirdi.

Çok cesur, akrabalarına bağlı bir zattı. Yezid ölünce, Yemen, Hicaz, Irak ve Horasanlılar ona biat ettiler. Kâbe'yi yeniden yaptırdı. Haccac-ı Zalim onu muhasara edene kadar halife olarak kaldı. Haccac'ın askerleri, hicri 72 yılında onu Zilhicce'nin birinde çevirdiler. Hacılar haccı yaptılar, herkes dağıldı. 73 yılı Cemaziyelevvel'in 17 sinde onu Kâbe içerisinde namaz kılarken şehid ettiler.

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem'in hadislerinden 33 hadis rivâyet etmiştir. Allah kendisinden râzı olsun. (Delilü'l-Falihin, c. 1, s. 494)

ABDURRAHMAN BİN EBÛ LEYLÂ (R.A)

Tâbiünden ve Kûfe'nin kadri büyük âlimlerindendir. Künyesi Ebû İsâ'dır. Babası Ebû Leylâ sahabidir. Kûfe'ye sonradan gelmiştir. Adı yesar veya Dâvudu-l Ensârî'dir. Abdurrahman radiyallahu anh ashab-ı kiramdan bir çokları ile görüşmüş, onlardan hadis rivâyet etmiştir. Hicretin 19. yılında doğmuş, 83. yılında Kûfe'de vefat etmiştir (İstılahat-ı Fıkhiye Kamusu, c. 1, s. 357, İkinci Baskı)

ABDURRAHMAN BİN ABİS BİN RABİA

EN NEHAİ EL KÛFÎ (RH.A)

Babası Abis, amcası Mahreme'den, İbn-i Abbas'tan Abdurrahman bin Ebî Leylâ'dan rivâyeti vardır. Başta Sevrî, Şu'be ve Haccac bin Erte olmak üzere kendisinden çok kimseler rivâyet etmişlerdir. Sarifini 114 tarihinde öldü, diyor. (Tehzib et-Tehzib, s. 202, c. 6)

ABDURRAHMAN BİN EBÛ ZİNAD (RH.A)

Abdurrahman bin Ebû Zinad bin Abdullah bin zekvan, el Kureyşî Mevla el Medenî.

Mus'ab şöyle diyor: Ebû Zinad Medinelilerin en sevimlisi idi. Çocukları da aynen öyledir. Hicri 100 tarihinde doğmuş, 174 tarihinde vefat etmiştir. Abdurrahman bin Ebû Zinad hem hadis ve hem de Kur'an'da alim idi Hayır sahibi ve ittikalı bir zât idi Tirmîzî ve Iclî sikadır, diyor. (Tehzib et-Tehzib, c. 6, s. 170)

ABİS BİN RABİA (R.A)

Abis bin Rabia radiyallahu anh ashab-ı kiramdandır. Çok az hadis rivâyet etmiştir. İbn-i Hıbbân kendisini sıkat arasında zikretmiştir. Hz. Ömer Ali ve Aîşe radiyallahu anha'dan rivâyeti vardır. Kendisinden oğulları Abdurrahman, İbrahim ve Esmâ ve Ebû İshak es-Sebûî rivâyet etmişlerdir. (Tehzib et-Tehzib, c. 5, s. 38)

ADÎ BİN-HATEM (R.A)

İsmi Adî'dir. Babası cömertliği ile tarihte isim yapmış Hatem'dir. Tay kabilesindendir. Kız kardeşi Sifane Tay kabilesinden alınan esirler arasında gelmişti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e ben Hatem'in kızıyım, diye kendisini tanıtmış, Rasûl-i Ekrem, babasının cömertliği hatırına onu serbest bırakmıştı. Bunun üzerine Sifane Müslüman oldu. Kardeşi Adî'ye İslâmı duyurdu. O da hicretin 9 ve 10'uncu yılı gelip iman etti. Hz. Ebû Bekir devrinde irtidad hareketlerinde kabilesinin zekâtını getirip teslim etti.

Kendisi de kavmi de irtidad hareketlerine karışmadı. İslâm'da sebat gösterdi. Babası gibi oda çok cömert, şerefli, herkes tarafından hürmet gören bir zattı. Karıncalara ekmekleri ufalar, ikram eder. Onlar bizim komşumuzdur. Onların da bizde hakkı vardır, derdi. Sıffîn savaşında Hz. Ali'nin yanında bulundu. Hicretin 69'uncu yılı 120 yaşında iken, bir rivâyete göre Kûfe'de Muhtar-üs-Sakafî zamanında vefat etti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den 66 hadis rivâyet etmiştir. (Delilûl-Falihîn c. 1, s. 246)

ALİ BİN ABDURRAHMAN (R.A)

Ali bin Abdurrahman el-Ensârî el-Medenî radiyallahu anh

İbn-i Ömer ve Câbir radiyallahu anh'dan rivâyeti var. Kendisinden de Müslim bin Ebû Meryem ve Zührî rivâyet etmiştir.

Ebû Zura ve Nesêî sıkadır, diyorlar İbn-i Hıbbân da kendisini sıkat arasında zikreder. (Tehzib et-Tehzib, c. 7, s. 36)

ALİ BİN YAHYA BİN HALLAD (R.A)

Babası Yahya'dan, babasının amcası Rifaa bin Râfî'den ve Ebî Sâib'den rivâyette bulunmuştur. Kendisinden de oğlu Yahya Nuay el Mücmir, Şüreyk bin Ebî Nemr ve İshak bin Ebû Talha rivâyette bulundular. İbn-i Main ve Nesêî'nin de kendisinden rivâyetleri vardır. (Tehzib et-Tehzib, c. 7, s. 394)

ALKAME BİN VAİL (RH.A)

Alkame bin Vail bin Hucr El-Hadramî El-Kindî el-Kûfî: Babası Vâil sahabidir. Babasından Muğire bin Şu'be'den Târik bin Süveyt'ten rivâyet etmiştir. Kendisinden kardeşi Abdulcebbar kardeşinin oğlu Saîd bin Abdulcebbar, Abdulmelik bin Umeyr Amr bin Mürre rivâyette bulundular. (Tehzib et-Tehzib, c. 7, s. 280)

AHMER BİN CEZÛÎ (R.A)

İbn-i Suvar bin Cezûî de deniyor. Ashab-ı kiramdandır. Secde hakkında tek bir hadis rivâyet etmiştir. (Tehzib et-Tehzib, s. 190, c.1)

AMR BİN ABESE (R.A)

Ashab-ı kiramdandır. İlk Müslümanlardandır. Ebû Zer'in anne bir kardeşidir. Mekke'de inandığı halde Rasûlullah'ın, "Kabilene dön, orada bulun, biz İslâm'ı açıktan savunduğumuz zaman sen bize iltihak edersin," buyurması üzerine kavmine döndü. Hayber'in fethi sırasında Medine'ye geldi. Hz. Osman'ın halifeliğinin son günlerinde öldü. Allah kendisinden râzı olsun. (İsâbe, c. 3, s. 7)

ATÂ BİN EBÛ RABAH (RH.A)

İsmi Eslem'dir. Mekke'de dünyaya geldi. Beni Fihr'in azatlısı idi. Çok hadis bilirdi. Zamanın fakihi idi, iki yüz kadar sahabiye yetişmiştir. İbn-i Abbas şöyle derdi:

Ey Mekkeliler içinizde Atâ bin Ebû Rabah gibi bir âlim varken neden bana geliyorsunuz. Az konuşur konuşunca da halk tarafından destek bulurdu. İmam Azam Hz. Atâ'dan daha faziletli bir kimseye rastlamadım, der.

Evzâî yer yüzünde Atâ'dan daha fazla amelleri Allah'ın rızasına uygun kimse yoktur, derdi. Tâbiînin büyüklerinden olan Atâ hicretin yirmiyedinci yılı doğmuş en kuvvetli rivâyete göre yüz ondört tarihinde vefat etmiştir. Elleri, ayakları, gözü sakat olmasına rağmen Allah kendisine üstün bir fazilet ve bitmez tükenmez ilim vermiştir. Allah kendisinden râzı olsun. (Tehzib, c.7, s. 199)

ATÂ BİN YESAR EBÛ MUHAMMED EL MEDENÎ (RH.A)

Tâbiînin büyüklerindendir. Ezvac-ı Tahirâtan Meymûne radiyallahu anh'ın azatlılarından idi. İbn-i Mes'ûd, İbn-i Ömer, İbn-i Abbas ve Ebû Hüreyre gibi sahabilerden hadis dinlemiştir. Kendisinden Ebû Seleme, Amr bin

Dinar gibi tâbiînin ileri gelen zatları rivâyet etmişlerdir. Kendisi faziletli çok hadis bilen pek çok mevzeleri bulunan, itimatlı bir zât idi. 94 tarihinde vefat etmiştir. (El-Menhel el-Azb, el-Mevrud, c.2, s. 78)

AVF BİN MÂLİK (R.A)

Avf Bin Mâlik el-Eşcaî el-Gatafanî radiyallahu anh; ashab-ı kiramdandır. Mekke'nin fethinde hazır bulundu. Eşca kabilesinin sancağı onun elinde bulunuyordu. Sonra Şam'da yerleşti. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz'den ve Abdullah bin Selam'dan rivâyette bulundu. Vâkidî şöyle diyor: Hayber'de hazır bulundu. Humus'ta yerleşti. Abdülmelik'in hilafeti sırasında hicri 73 yılında vefat etti.

İbn-i Sa'd'ın rivâyetine göre Rasûl-i Ekrem Efendimiz Avf bin Mâlik ile Ebû'd-Derdâ arasında kardeşlik bağı kurmuştu. (Tehzib et-Tehzib, s.8, s. 168)

BEHZ BİN HAKİM (RH.A)

Behz bin Hakim bin Muaviye, Hayde Ebû Abdülmelik el-Kuşeyrî radiyallahu anh babasından, Hallad'dan, Zürâre bin Evfâ'dan, Hişam bin Urve'den rivâyette bulundu.

Kendisinden Süleyman et-Teymî, İbn-i Avn, Cerir bin Hazm, Mamer bin Râşid ve başkaları rivâyette bulundular. Bildiği, duyduğu hadisleri yazardı. Allah'ın hayırlı kullarından idi. (Tehzib et-Tehzib, c. 1, s. 498)

BİKR BİN MÜBEŞŞİR EL-ENSARÎ (R.A)

Benî Ubeyd'dendir. Medine'lidir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sohbeti şerefine erenlerdendir. İbn-i Kattan ashabtan olduğu bilinmiyor, diyorsa da, İbn-i Hıbbân, İbn-i Abdülber ve İbn-i Seken ashabdan olduğunu isbat ettiler.

Nevfel oğullarının azatlısı, İshak bin Salim'in kendisinden rivâyeti var. Ebû Dâvud'da sadece bir hadisi rivâyet edilmiştir. (Tehzib, sc. 1, s. 487)

CAFER BİN MUHAMMED (RH.A)

Cafer bin Muhammed, bin Ali, bin Hüseyin, bin Ali radiyallahu anh Cafer-i Sadık diye meşhurdur. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in nesl-i pakindendir. Hicretin sekseninci senesinde dünyaya gelmiş, 148 yılında hakkın rahmetine kavuşmuştur. Ehl-i beyt içinde en âlimi fakih ve takva sahibi Cafer-i Sadık'tır. İmam Mâlik şöyle demiştir. Ben ayrı ayrı vakitlerde kendisini ziyarete gittim, her gidişimde ya namaz kılarken, ya oruçlu veya Kur'an okurken buldum. Abdestsiz hadis rivâyet ettiğini de görmedim, diyor. Sıkattandır. Kendisine sizin Ebû Bekr'in aleyhinde olduğunuzu söylüyorlar, demişler. Ben Hz. Ebû Bekir'in ve onun gibilerin şefaatinin Allah'tan niyaz ederim, demiştir. İmam Azam da kendisinden ders almıştır. Risaleleri bir mecmuada toplanmıştır. (Tehzib et-Tehzib, c. 2, s. 104, Vefayatü'l-Âyân, Safvetüs safve, c. 2, s. 94, Hilyetü'l-Evliyâ)

EBÛL AHVAS (R.A)

İsmi Avn bin Mâlik bin Nazla'dır. Ashab-ı kiramdandır. Babasından ve Ali radiyallahu anh'dan rivâyeti var. Haccac zamanında haricîler tarafından öldürülmüştü. Hatib-i Bağdadî tarihinde Ebû'l Ahvas'ın Havaric ile savaştığını kaydeder. İbn-i Hıbbân kendisini sıkat arasında zikreder. (Tehzib Et-Tehzib, c. 8 s. 169)

EBÛ AYYAŞ EZ-ZÛRAKÎ (R.A)

İsmi Zeyd bin es-Samit'tir. Ashab-ı kiramdandır. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den Usfan'da kılınan korku namazını rivâyet etmiştir. Kendisinden Mücahid bin Cebr rivâyette bulunmuştur. Hz. Muaviye'nin hilâfeti devrinde hicretin 40'inci yılından sonra vefat etmiştir. Uhud ve daha sonraki harblere iştirak etmiştir. (Tehzib et-Tehzib, c. 12, s. 193, İsabe, c. 7, s. 140)

EBÛ CA'D ED-DAMRÎ (R.A)

Ashab-ı kiramdandır. İsmi Edrâ veya Amr bin Bükeyr yahut Cenade'dir.

Kendi kavminin askerleriyle, Mekke'nin fethinde ve Tebuk Gavzesine iştirak etti. Cemel harbinde Hz. Aişe ile berâber bulundu ve orada şehid oldu. (Tehzib et-Tehzib, s.12, s. 54)

EBÛ'L-CEVZÂ (RH.A)

İsmi Evs bin Abdullah'tır. Ebû Hüreyre'den, Aişe radiyallahu anha'dan, İbn-i Abbas'dan, Abudullah bin Ömer'den, Saffan bin Assel'den rivâyeti var. Seksen üç tarihinde Cemâcim'de öldürülmüştür. (Tehzib et-Tehzib, c. 1, s. 383)

EBÛ ESVED ED-DÜELÎ (RH.A)

Tâbiîndendir. İlk defa nahiv ilminde söz söyleyen zattır. Asr-ı Saadette inanmış, Cemel savaşında Hz. Ali ile berâber bulunmuş altmış bir yılında (61) tâundan vefat etmiştir. Öldüğünde seksen beş yaşlarında idi. Dindar, akıllı, güzel konuşan tatlı dilli bir zât idi. İbn-i Abbas Basra'dan çıktığında kendisini vekil tayin etmiştir. (Tehzib, s. 12, s. 10)

EBÛ İSHAK SEBÎ (RH.A)

Ebû İshak Sebî, Amr bin Abdullah Kûfeli'dir. Hz. Ali'yi görmüş, 38 sahabeden hadis dinlemiş, meşhur hadis hafızlarındandır. 300'den fazla üstaddan hadis rivâyet etmiştir. Kendisinden de pek çok ilim adamları rivâyette bulundular. Hz. Muaviye devrinde Rum harbine katıldı. Ebû Hatim onun sika olduğunu kaydetti, her üç günde bir Kur'an'ı hatmederdi. Geceleri namaz; gündüzleri nafile oruçla geçirirdi. Kendisi, "Kırk senedir geceleri çok az gözümü yumdum," demiştir. 127 senesinde vefat etmiştir. (Tezkiratü'l Huffaz, s. 114)

EBÛ KİLÂBE ABDULLAH BİN ZEYD (RH.A)

Aslen Basra'lıdır. Tâbiînin büyüklerindendir. Fıkıh ve hadis ilminde ehliyetli bilgin bir zattı. Enes bin Mâlik gibi büyük sahabilerden, Eyyub ve Katâde gibi tâbiînden rivâyetleri vardır, kendisinin sika olduğunda ittifak

vardır. Hicrî 104 yılında Şam'da vefat etmiştir. (İstılahat-ı Fıkhiye Kamusu, c. 1, s. 382 ikinci baskı)

EBÛ MESUD EL-BEDRÎ (R.A)

Bedir'de yerleşmiş, fakat Bedir harbinde bulunduğu katî değildir. Buhârî onun Bedir savaşına iştirak ettiğini bildiriyor.

Hiz. Ebû Mes'ûd radiyallahu anh ikinci akabe beyatında bulundu. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem'den 102 hadis rivâyet etmiş, bunlardan yedisi müttefakun alelyhtir. Yine onun hadislerinden birinde Buhârî, dokuzunda Müslim infirad etmiştir.

Ebû Mes'ûd radiyallahu anh, Hiz. Ali kerremallahü vechenin şehadetinden sonra vefat etmiştir. (Delilü'l-Fâlihîn, c. 1, s. 314)

EBÛ MUSABBİH EL MİKRAÎ (RH.A)

Ebû Musabbih el Mıkraî radiyallahu anh, Sevbân Ebû Züheyr el-Emmarî, Şeddad bin Evs Şurahbil bin es-Semd, Vâsile ve Câbir radiyallahu anh'dan rivâyette bulundu. Kendisinden Sabih bin Muharrız bin Mıkraî; Hariz bin Osman, Abdurrahman bin Yezid, Ebû Bekir bin Hafz bin Amr bin Sa'd ve başkaları rivâyette bulundular. İbn-i Hibban kendisini sikat arasında zikretti. (Tehzib et-Tehzib, c. 12, s. 237)

EBÛ TEMÎMET'İL-HÜCEYMÎ (RH.A)

Asıl adı Tarif bin Mücâlit'tir. Ebû Musa el-Eş'arî'den Ebû Hüreyre'den, İbn-i Ömer'den ve Ebû Osman En-Nehdî'den rivâyeti vardır. İbn-i Maîn sika demiş, İbn-i Hıbbân da sikat arasında zikredip, 95 yılında vefatını kaydetmiştir. Vâkidî 97 yılında öldüğünü yazmış, İbn-i Ebû Âsım ise vefatını 99 yılı olarak kaydetmiştir. (Tehzib, c. 5, s. 12)

EBÛ REZZİN (R.A)

Ebû Rezzin ashab-ı kiramdandır. Hz. Ömer'in yanında çok bulunmuştur. Hatta Ebû Vâil Ebû Rezzine, "Taaccüb etmez misiniz? O Hz. Ömer'in yanında bir çocukken ben yaşlı bir adamdım,"der.

Ebû Vâil birisi bir şey sormak isterse, önce Ebû Rezzin'e sor, sonra onun cevabını bana haber ver," derdi. (Tabakat-ı İbn-i Sa'd, c. 6, s. 180 - 272)

EBÛ SAİD EL MUALLA (R.A)

Ensarın Hazreç kolundandır. Ashab-ı kiramdandır. Çocukken Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i görmüştür. Çünkü bir rivâyetinde, "Ben namaz kılarken Rasûlullah bana uğradı ve beni çağırdı. Namazdan sonra geldim," demektedir. En kuvvetli riayete göre hicretin 74. yılında seksen dört yaşında vefat etmiştir. (Tehzib, c. 12, s. 107, İsâbe, c.7 ,s. 84)

EBÛ TUFEYL (R.A)

İsmi Amr bin Vâsile'dir. Hicretin üçüncü yılı dünyaya gelmiştir.

Ashab-ı kiram içerisinde en son ölen zattır. Veheb bin Cerir babasından şöyle nakletti: Mekke'de bulunuyordum, hicretin yüz onuncu yılı idi. Bir cenaze gördüm, kim olduğunu sordum, Ebû Tufeyl'dir, dediler.

Rasûlullah'dan yirmi kadar hadis rivâyet etmiştir Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hayatının sekiz yılına yetişmiştir. (Tehzib, c. 5, s. 82)

EBÛ UMEYR BİN ENES (RH.A)

Ebû Umeyr bin Enes bin Mâlik el Ensarî radiyallahu anh, Enes'in en büyük oğlu idi. Hakim Ebû Ahmed şöyle der: Asıl ismi Abdullah idi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabından olan ensara mensup amcasından rivâyetinde bulundu. Kendisinden de Ebû Bîşr, Cafer bin Ebû Vahşî rivâyetinde bulundular. İbn-i Sa'd sikadır, çok az hadis rivâyet etmiştir diyor. İbn-i Hıbbân sikat arasında zikretti. (Tehzib, c. 12, s. 188)

EBÛ ZAHİRİYE (RH.A)

Asıl ismi Hadir bin Küreyb el Hadramî'dir. Humuslu'dur. (Tehzib et-Tehzib, c. 12, s. 98)

EGARRİ MÜZENÎ (R.A)

Ashab-ı kiramdandır. Muhacirlerdendir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den rivâyeti var, Müslim, Neseî, Ebû Dâvud ve Ahmed bin Hanbel kendisinden rivâyette bulunmuştur.

Kendisinden Ebû Bürde bin Ebû Musa el-Eş'arî ve Muaviye bin Kurre rivâyette bulundular. (İsabe, c. 1, s. 56, Tehzib et-Tehzib, c.1, s. 365)

ESMA BİNT-İ AMR BİN MA'D (R.A)

Esmâ binti Amr bin Ma'd bin Teym bin el-Haris el-Has'âmî radiyallahu anha sahabiyattandır. Fahr-i Kâinat Efendimiz Mekke'de Ebû'l Erkam'ın evine girmeden önce iman etmiştir. Kocasını Cafer bin Ebû Talib ile beraber Habeşistan'a hicret etmiştir. Hz. Cafer'den Abdullah, Muhammed ve Avf adında üç çocuğu olmuştur. Mu'te savaşında Hz. Cafer'in ölümü üzerine Ebû Bekir es-Sıddîk ile evlendi. Ondan da Muhammed bin Ebû Bekir dünyaya geldi. Hz. Ebû Bekir'in ölümünden sonra Hz. Ali ile evlendi. Hz. Ali'den Yahya ve Amr isminde iki çocuğu dünyaya geldi. Hz. Ali'nin şehadetinden sonra vefat etmiştir. Ebû Nuaym iki kere hicret ettiğini, iki kibleye namaz kıldığını, kaydederek kendisini vasf etmiştir. (Tabakatü İbn-i Sa'd, c. 8, s. 205, Dürri'l Mensur 35, Zeylu'l Müzil 85, Sıfatü Saffe, c. 2, s. 33, Hilye c. 2, s. 74, Hulasatü Tehzibü'l-Kemal 420, Zikirli, Alâm, c. 1, s. 300)

ESMA BİNT-İ YEZİD (RH.A)

Ensardandır. Arap kadınları arasında en güzel söz söyleyenlerdendir. "Kadınlar Hatibi" diye anılırdı. Hicretin birinci yılı Fahr-i Kâinat Efendimize gelerek iman etmiştir. Bey'atta bulunmuştur. Hicretin on üçüncü yılı Yermuk Harbinde bulunmuştur. Susuzlara su vermiş, yaralıları tedavi etmiş, harp kızılsınca çadırların direğini alarak dokuz Rum'u yere sermiştir. Bundan sonra daha uzun müddet yaşamıştır. (İsabe, s. 8, s. 12,

Lisanü'l- Mizan, c.6, s. 854, Dürrül-Mensur 36 Hilyetü'l evliya c. 2, s. 76, Zirikli Alâm, c. 1, s. 301)

EZRAK BİN KAYS (RH.A)

Ezrak bin Kays El-Hârisî el Basrî radiyallahu anh; İbn-i Ömer, Enes, Ebî Berze, El-Eslemî, Esas bin Seleme ve Şerik bin Şihab ve daha başkalarından hadis rivâyet etmiştir. Nesêî ve Yahya bin Main sikadîr, diyor. Darakutnî; sikadır, kendisine güvenilir, demiştir. Hz. Halid'in Irak valiliği sırasında vefat etmiştir. (Tehzib et-Tehzib, c.1, s.300)

FADL BİN ABBAS (R.A)

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in amcası Hz. Abbas'ın büyük oğludur. Künyesi Ebû Abbas ve Ebû Abdullah'tır. Annesi Lübâbe ve babası Hz. Abbas'tır. Ümmü Fadl ve Ebû Fadl diye Fadl'ın ismi ile künyelendiler. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Veda Haccı'nda, onu, tergisine bindirmişti. Bizzat Rasûl-i Ekrem evlendirmiş mehrini de Rasûlullah ödemiştir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in cesed-i pâkinin yıkanmasında hazır bulunmuştur. İbn-i Seken, Hz. Ebû Bekir'in halifeliği zamanında Ecnâdin harbinde şehit düştüğünü, İstiab'da Yemâme harbinde hicretin 15 inci yılı vefat ettiğini kaydederek. (İsabe, c. 3, s. 209)

GURFE BİN HARİS KİNDÎ (R.A)

Gurfe bin Haris Kindî radiyallahu anh Ebû'l Hâris el-Yemânî radiyallahu anh, ashaptandır. Mısır'ın emîri idi. Veda Haccı'nda hazır bulundu, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den deve kurban edişini rivâyet etti. Mısır'ın fethinde bulunmuştu. Ömer bin Hattab'ın kâtibi idi. Allah kendisinden râzı olsun. (Tehzib, c. 8, s. 245)

HAKEM BİN HAZN EL HULEFİYE (R.A)

Temîm kabilesindendir. Rasûl-i Ekrem'e Temîm Kabilesi elçileri arasında gelmişti. Kendisinden Şuayb bin Razık et-Taî rivâyette bulunmuştur.

(Tehzib, c.2, s. 425)

HANZALA BİN ALİ (RH.A)

Hanzala bin Ali rahmetullahi aleyh, bin el Eska el-Eslemî, Sülemî ve Medenî de denir. Hamza bin Amr, Haffaf bin İmâel-Gıfârî, Râfî bin Hadic, Rabia bin Ka'b, Mihcan bin el Edra Ebû Hüreyre'den rivâyetleri vardır.

Kendisinden Abdullah bin Büreyde ve Abdurrahman bin Harmule el Eslemî, İmrân bin Ebî Enes, Zührî, Ebü'z-Zinad ve bir cemaat rivâyet etmiştir.

Nesêl sikadır, diyor.

İbn-i Hıbbân da sikadır, diyor. (Tehzib et-Tehzib, c. 3, s. 62)

HÂRİCE BİN HUZÂFE (R.A)

Hârice bin Huzâfe radıyallahu anh ashab-ı kiramdandır. Mısır'ın fethinde hazır bulunmuş, Mısır'ın bir bölgesinde emirlik de yapmıştır. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den vitir hakkında rivâyetinde bulunmuştur. Üç haricî Hz. Ali'yi, Hz. Muaviye'yi ve Hz. Amr bin Âs'ı aynı gün öldürmek üzere görev almışlardır. O gün Amr bin Âs sabah namazına Hz. Harice'yi göndermişti. Görevli Amr zannı ile Harice'yi hicrî 40 yılında şehit etti. Haricî yakalandığında, "Ben Amr'ı öldürmek istedim. Allah Harice'yi murad etti," demiştir. (Tehzib, c. 3, s. 74)

HASAN-I BASRÎ (RH.A)

Hasan bin Yesar el-Basrî rahmetullahi aleyh Ebû Saîd tâbiîndendir. Zamanında ilim adamlarının en bilginlerinden idi. Basra halkının imamı idi. Medine'de 21 tarihinde doğdu. Hz. Ali'nin himayesinde büyüdü. Horasan Valisi Rabi bin Ziyad Hz. Muaviye zamanında onu kâtip tayin etti. Basra'da yerleşti, şöhreti büyüdü. Valilerin yanına girer, onlara çekinmeden emirler verirdi. İslâm'a uymayan hareketlerini tenkit ederdi. Babası Meysan halkından idi. Ensardan bir zatın azatlısı idi. İmam-ı Gazali Hasan-ı

Basrî'nin sözleri enbiyâ sözüne benzer. İnsanları doğru yola hidâyette Sahabe-i Kirama herkesten daha yakındır der.

Ömer bin Abdülâziz Halife olunca ona mektup yazdı. Ömer bin Abdülâziz'e "dünyalıklar seni aramaz, sende ahiret yolculuklarını aramazsın. Allah'tan yardım iste," demiştir. Basra'da 110 tarihinde vefat etmiştir. (Tehzib et-Tehzib, Vefayâtü'l Ayan, Mizanü'İtidal, 1254, Hılyetü'l Evliyâ, c. 2, s. 131; Zeylû'l Muzil 94, Emali-i Mürtüz, c. 1, s.106, Alâm; zirikli, c.2, s. 242)

HATAN BİN ABDULLAH (RH.A)

Hatan bin Abdullah El-Rakkaşî El-Basrî rahmetullahi aleyh kendisinin Hasan Basrî, Hz. Ali, Ebû Derdâ, Ebû Musa ve Ubade bin Samid radiyallahu anh'dan rivâyeti var. Kendisinden Hasan Basrî İbrahim bin Alâ el-Konevi, Ebû Mücliz, Yunus bin Cübeyr rivâyet etmişler. İbn-i Medinî kendisine güvenilir, diyor. İbn-i Hıbbân onu sikat arasında zikretti. Beşir bin Merva'nın Irak valiliği sırasında vefat etti. İbn-i Sa'd kendisine güvenilir fakat az hadis rivâyet etmiştir, diyor. (Tehzib et-Tehzib, c. 2, s. 396)

HİLAL BİN YESAF (RH.A)

Salim bin Ubeyd'den, Abdullah bin Sâlim'den, Saîd bin Zeyd radiyallahu anh'dan rivâyeti vardır. (Tehzib et-Tehzib, c. 12, s. 389)

HİŞAM BİN SÂ'D (RH.A)

Zeyd bin Eslem'den, Nafi'den, Amr bin Şuayb'dan, Ebû Zübeyr'den, Saîd el-Makberî'den, Ebû Hâzim bin Dinar'dan ve Nuaym el Mücmir'den ve başkalarından rivâyeti vardır. Bir rivâyete göre Mehdi'nin halifeliğinin ilk günlerinde bir rivâyete göre 160 yılında vefat etmiştir.

HUSAYF BİN ABDURRAHMAN (RH.A)

Husayf bin Abdurrahman el-Cezen Ebû Avn el-Hadramî, tâbiîndendir. Hz. Enes'i görmüştür. Atâ, İkrime, Ebû Zübeyr Said bin Cübeyr, Mücahid, Muksim, Ebû Ubeyde bin Abdullah bin Mes'ûd ve Abdulaziz bin Cüreyc'ten rivâyette bulunmuştur. Kendisinden Süfyân başta olmak üzere bir çok zevât rivâyette bulundular.

Salih İbadetkâr fakih bir zattı Allah kendisinden râzı olsun. (Tehzib et-Tehzib, c. 3, s. 144)

İYAZ BİN HAMMÂR (R.A)

Ashab-ı kiramdandır. Basra'da yerleşmiştir. Hicretin ellinci yılına kadar yaşamıştır. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den rivâyette bulunmuştur. Kendisinden Mutarrif ve Yezid bin Abdullah bin Şuhayr, Alâ bin Ziyâd, Hasan-i Basrî, Ukbe bin Suhban ve başkaları rivâyette bulundular. (Tehzib et-Tehzib, c. 8, s. 200)

İBN-İ ACLAN (RH.A)

Asıl adı Muhammed'dir. İlmi ile amil alimlerden biridir. İbn-i Sa'd diyor ki: Onun mescidde ilim halkası vardı. Fetvâ verirdi. Abid zahid, fakih bir zattı. Sâcî onun hakkında İbn-i Aclân ehl-i sıdıktır, demiştir. İbn-i Yunus Mısır'a geldiğini, oradan İskenderiye'ye geçtiğini, orada bir kadınla evlenip ayrıldığını, oradan Medine'ye geldiğini kaydeder.

148 veya 149 yılında Medine'de vefat etmiştir. (Tehzib et-Tehzib, c. 9, s. 342)

İBN-İ EL-FİRÂSÎ (R.A)

İbn-i el-Firâsî, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den rivâyette bulunmuştur. Veya İbn-i Firâsî babasından, o da Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den rivâyette bulunmuştur. Kendisinden Müslim bin Mahşî rivâyet etmiştir. (Tehzib, c. 12, s. 307)

İBN-İ EBÛ RÂFÎ (RH.A)

İbn-i Ebû Râfî'in adı, Abdullah'tır. Babası Ebû Râfî Rasûl-i Ekrem'in azatlısıdır. Asıl adı, İbrahim veya Eslem'dir. Sabit veya Hürmüz diyenler de vardır.

İBN-İ HED (RH.A)

Asıl adı Yezid bin Abdullah bin Üsâme bin Hed'dir. İbn-i Hed diye tanınır.

Sa'lebe bin Ebû Mâlik El-Kurazî'den rivâyeti vardır. İbn-i Sa'd "Hicretin 139 yılı Medine'de vefat etmiştir. Çok hadisi vardır, sikadır," diyor. Yakub bin Süfyân, Medinelidir. Sikadır, hadisleri hasendir," diyor. İclî "Medinelidir, sikadır" diyor. (Tehzib et-Tehzib, c. 11, s. 340)

İBN-İ MUHAYRİZ (RH.A)

Asıl adı Abdullah'tır. Hayber'de Muhammed bin Mesleme el Ensârî'nin çocuklarından. Muhammed bin İshak ondan rivâyette bulunmuştur. (Tehzib, c.12, s. 310)

İBRAHİM BİN YEZİD EN-NEHAÎ (RH.A)

İbrahim bin Yezid en-Nehâî rahmetullahi aleyh; tâbiînin büyüklerindendir. Aslen Yemen'de bulunan Neha kabilesinden olduğu için Nehâî şöhreti ile meşhur olmuştur. Genç sayılacak bir yaşta 95 tarihinde vefat etmiştir. İbrahim En-Nehâî tefsirde hadiste büyük bir âlimdi, kendisine sorulmadıkça cevap vermezdi. İbrahim en-Nehâî akrabası olan Alkame'den ve Mesruk'tan, Esved'den, rivâyette bulunmuştur. İmam-ı Azam hocası Hammad'dan şöyle rivâyet etmiştir. "Hammad ben İbrahim Nehâî'ye Haccac'ın öldüğünü haber verdim. Hemen secdeye vardı ve sevincinden ağladı," İbrahim en-Nehâî dolaylı olarak İmam-ı Azam'ın hocası sayılır (Tezkiratü'l-Huffaz, Kamusu Âlâm)

İSA BİN EYYUB (RH.A)

İsa bin Eyyüb el Kaynı, el-Ezdî Ebû Hâşim, el Dımeşkî rahmetullahi aleyh; Mekhul, Katade, Ka'b bin Lut, Muhammed bin Abdurrahman, bin Ebû Leylâ'dan rivâyeti vardır. Kendisinden Velid bin Müslim, Bakiye Ebû Müshir rivâyette bulundular. Ebû Hatim şeyhtir, diyor. Dahim ise o İslâm'a bağlıdır. Verâ ve fazilet sahibidir demiştir. Ebû Züra el-Dımeşkî onu ehl-i zühd ve ehl-i fazilet arasında zikretti. (Tehzib et-Tehzib c. 8, s. 207)

İSMAİL BİN ÜMEYYE (RH.A)

İsmail bin Ümeyye rahmetullahi aleyh; bin Amr bin Saîd bin el Âs; İbn-i Müseyyeb'den, İbn-i Ömer'in azadlısı Nafi'den, İbn-i Abbas'ın azadlısı İkrime'den Saîd el Makburî'den ve Ebû'z Zübeyir Zührî'den, Mekhul el Şamî Muhammed bin Yahya bin Hibban'dan rivâyet etmiştir.

Yahya bin Main, Nesê, Ebû Zürâ ve Ebû Hatim sikadır diyorlar. Ebû Hatim: Salih bir adamdır, diyor.

139 yılında, başka bir rivâyette 144 yılında vefat etmiştir. Mekkelilerin fakihi idi. Ebû Dâvud'un sözüne göre İsmail; Dâvud hapishanesinde vefat etmiştir. (Tehzib et-Tehzib, c.1, s. 284)

İYAS BİN EBÛ REMLE EŞ-ŞAMÎ (RH.A)

Muaviye radiyallahu anh'ın Zeyd bin Erkâm'dan Cuma ve bayram toplantılarını sorduğunu işitti. Kendisinden Osman bin Muğira es Sakafî rivâyet etti. İbn-i Münzir, İyas meçhuldür, diyor. (Tehzib et-Tehzib, c.1, s. 388)

KÂ'B BİN UCURE (R.A)

Kâ'b bin Ucre radiyallahu anh el Ensarî, el Medenî Benî Sâlim'den idi. Ashab-ı kiramın tanınmış simalarındandır. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den Ömer bin Hattab'tan rivâyeti vardır. İslâm'a sonradan girdi. Fakat Müslüman olduktan sonra bütün gazalarda bulundu. Hicretin 51 veya 52 yılında vefat etti. (Tehzibet - Tehzib, c. 8, s. 436)

KASIM-BİN MUHAYMİR (RH.A)

El-İmam Ebû Urve El-Hemadânî El-Kûfî'dir. Şam'ın reisidir. Ebû Saîd El-Hudrî'den Alkame bin Kays'dan Şüreyh bin Hani'den rivâyeti var. Kendisinden Hasan bin Atiye, Ömer bin Ebû Zaide ve Evzâî Adurrahman bin Yezid bin Câbir Saîd bin Abdulaziz ve başkaları rivâyette bulundular. Kendisi ilmiyle amil ilim adamlarındandı, müezzinlik yapardı. Aza kanaatkârdı. Heysem bin Hadî'nin dediğine göre 111 tarihinde vefat etmiştir. Allah Rahmet eylesin. (Tezkiratü'l-Huffaz, c. 1, s. 122)

KESİR BİN SALT (R.A)

Künyesi Ebû Abdullah'tır. Asr-ı Saadet'te dünyaya geldi. Medine'de Bayram Musâllası'nın kible cihetinde bir büyük evi vardı. Asıl adı Kalil iken Hz. Ömer ona, Kesir adını verdi. Ondan sonra Kesir bin Salt diye çağrıldı. (Avnü'l Mabûd)

KUDÂME BİN VEBRE (RH.A)

Kudâme bin Vebre rahmetullahi aleyh; Semura bin Cündüb'den rivâyet etmiştir. Yahya bin Main, Kudame sikadır, diyor. Ahmed bin Hanbel Kudame bilinmez, diyor. (Mizan el itidal, s. 2, s. 346)

KUBAYSA BİN HULB (R.A)

İsmi Yezid bin Adî bin Kanafete et-Taî el-Kûfî'dir. Ashab-ı kiramdandır. Babası Hulb'den rivâyette bulunmuştur. Kendisinden Semmad bin Harb'in rivâyeti var. Babası Hulb'un asıl adı Sülame bin Yezid'dir. (Tehzib et-Tehzib, c. 8, s. 350)

LEYS BİN SA'D (RH.A)

Leys bin Sa'd rahmetullahi aleyh, devrinde Mısır'ın sayılı alimlerindendi. Bilhassa hadis ve fıkıhta derin bilgiye sahipti. Devrinde ne kadar kadı emir varsa kendisi ile müşâvere ederdi. Aslen Horasan'lı idi. Kalkaşan'da

dünyaya geldi. Mısır'da öldü. Çok tasnifleri var. İmam Şâfiî Leys, Mâlik'ten alimdir, demiştir. (Vefayetül-Âyân, c.1, s. 438, Tezkiratü'l-Huffaz, c.1, s. 207, Mizanü'l-İtidal, c. 2, s. 361, Hilyetü'l-Evliyâ, c.7, s. 318. Tarihi- Bağdat, c.13, s. 3)

MAHREME BİN SÜLEYMAN (RH.A)

Mahreme bin Süleyman el-Esedî Va'lebî el-Esedî rahmetullahi aleyh; İbn-i Abbas'ın azatlısı Küreyb'den, İbrahim bin Muhammed bin Talha'dan Araç'tan, Nafi bin Cübeyr bin Mut'im'den rivâyeti var. Amr bin Şuayb ve Abdu Rabih gibi zatlar kendisinden rivâyette bulunmuşlardır. Ebû Hatem hadisleri sahihtir, diyor. İbn-i Hıbbân kendisini sikat arasında saymıştır. Vâkidî, onu Harûrîler 130 senesinde, 70 yaşında iken Kadid'de öldürdüler, diyor. İbn-i Sa'd, hadisi azdır, diyor. (Tehzib, c.10, s. 72)

MÂLİK BİN MİĞFAL (RH.A)

İclî, "Salih bir zattı, fazileti herkese açıktı. Taberânî, "Müslümanların en hayırlılarından idi" der. İbn-i Uyeyne onun hakkında, "Bir zât İbn-i Miğfal'e: Allah'tan kork, dedi. O da yüzünü yere koydu." İbn-i Sa'd; "Kendisine güvenilen bir zattı, çok hadis bilirdi, faziletli bir insandı, her hali hayır idi," der. İbn-i Hıbbân, "Kûfe'nin en ibadetskâr ve müttekîlerinden idi," der. Hicretin 159 yılında vefat etmiştir. (Tehzib, c. 10, s. 23)

MÂLİK BİN NÜMEYR (RH.A)

Mâlik bin Nümeyr rahmetullahi aleyh El-Huzaî, babası sahabidir. Babasından rivâyeti vardır. Kendisinden Isam bin Kudame el-Cedelî rivâyette bulundu. (Tehzib et-Tehzib, c.10, s.23)

MEKHUL BİN ZEYD (RH.A)

Mekhul bin Zeyd rahmetullahi aleyh; Tâbiîndendir. Meşhur bir fakihdir. Enes bin Mâlik ve Saîd bin Müseyyeb'den rivâyeti vardır. Fetvâ vermekle meşgul idi. Aslen Sintli'dir. Kâbil esirleri arasında bulunmuştur. Saîd bin

Âs'ın kölesi iken o da hanımına bağışlamış hanımı da azat etmiştir. Mısır, Irak ve Şam'da bulunmuş, sonra da Şam'a yerleşmişti. Ebû Hatim şöyle demiş: Ben Şam'da Mekhul'den daha alim bir zât görmedim. 118 tarihinde Şam'da vefat etmiştir. (Tezkiretü'l-Huffaz c.1, s. 107)

MİS'AR-BİN KİDAM (RH.A)

Aslen Kûfe'lidir. Muhaddis bir zattır. Şu'be onun hakkında, “Doğruluğundan dolayı biz Mis'ar'a Mushaf adını verirdik.” Hişam bin Urve şöyle demiş, “Bize Irak'tan Mis'ar ile Eyyüb Sahtiyânî'den daha faziletli bir kimse gelmemiştir.” Süfyân-ı Sevrî de, “biz bir şeyden şüphe edince onu Mis'ar'dan sorardık,” diyor. Mis'ar 155 tarihinde vefat etmiştir. (İstılahat-ı Fıkhiye Kamûsu, c.1, s. 469, Tehzib, c.10, s. 113)

MİSHÂC BİN MUSA EZ-ZABÎ (RH.A)

Kendisi Kûfe'lidir. Hz. Enes'ten rivâyette bulunmuştur. Kendisinden Muğîre bin Muksim, Cerir bin Abdulhamid Ammar bin Râzık, Ebû Muaviye, Mervan bin Muaviye ve Abdurrahman bin Miğra rivâyette bulunmuşlardır. (Tehzib et-Tehzib, c.10, s. 106, A. Hanbel, 3-113)

MUHAMMED BİN AMR (RH.A)

Muhammed bin Amr bin Atâ bin Abbas rahmetullahi aleyh; Ebû Humeyd Es Saidî'den Ebû Katâde, İbn-i Abbas, İbn-i Zübeyr, Ebû Hüreyre, Rabia bin Ka'b el-Eslemî, Zeyneb binti Ebî Seleme bin Abdulesed, Mâlik bin Evs bin el Had, Saîd bin Müseyyeb, Abdullah bin Şeddat, Atâ bin Yesâr Zekvan Ebî Amr Saîd bin Habbâb Abbas bin Sehl bin Sa'd ve başkalarından rivâyeti var.

Velid bin Yezid'in veya Hişam'ın hilâfeti sırasında Medine'de vefat etti. İyilik sahibi bir zattı. İbn-i Hıbbân 83 yıl yaşadığını başkaları ise 90 yıl yaşadığını kaydederler. (Tehzib et-Tehzib, c.9, s. 374)

MUHAMMED BİN İSHAK BİN YESAR (RH.A)

Medine halkındandır. Arap tarihçilerinin önderlerindendir. “Sîretün-Nebeviye” diye meşhur eseri var. İbn-i Hişâm bunu kendisinden rivâyet etmiştir. Ayrıca “Kitab-ı Hulefâsı” “Kitabu’l-Mebdei” vardır. Aynı zamanda hadis hafızlarındandır. 119 yılında İskenderiye’yi ziyaret etti. Bağdat’a yerleşti. Bağdat’ta 151 tarihinde Harun Reşid’in annesine nisbet edilen Makbere-i Hayzuran’a defn edildi. İbn-i Hıbbân, onun hakkında, “Medine’de İbn-i İshak’a ilimde yaklaşan kimse yoktur, haberleri sıralamakta en iyi üslûp kullanan bir zattır,” diyor. (Müntehâbâtü’t-tevarih, 1313 Ravza’l-Beşer 162, Alâm Zirikli, c.6, s. 252)

MUHAMMED BİN MESLEME BİN SELEME (R.A)

Ashab-ı kiram’ın en faziletlielerindendir. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem’in düşmanı Kâ’b bin Eşref’i öldüren üç şahıstan birisidir. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bazı gazvelerinde Medine’de onu vekil bırakıp gitmiştir. Sıffîn ve Cemel gazvelerinde bulunmadı. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem onu Ebû Ubeyde ile kardeş yapmıştı. 77 yaşında iken 42 yılında Şam’lı bir şahıs kendisini evinde şehid etti. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem’den altı hadis rivâyet etmiştir. (Tehzib et-Tehzib, c.9, s. 454)

MUHAMMED BİN YAHYA BİN HİBBÂN (RH.A)

Vâkidî şöyle diyor: “Muhammed bin Yahya’nın Medine’de ders halkası vardı. Çok hadis bilir. Halka fetvâ verirdi. Medine’de 121 yılında 75 yaşında iken vefat etmiştir.” (Tehzib et-Tehzib, s. 508)

MUAVİYE BİN HUDEYC (R.A)

Muaviye bin Hudeyc bin Cıfne bin Kuteyre; Ebû Nuaym el Mısırî de denildi. Sohbetinde ihtilâf olundu. Rasûl-i Ekrem’den Amr’dan, Ebû Zer, Muaviye ve Abdullah bin Amr’dan rivâyette bulunmuştur.

İbn-i Sa'd sahâbeden Mısır'a yerleşenlerden birisinin Muaviye bin Hudeyc olduğunu kaydeder. Mısır'ın fethinde bulunmuş ve fetih müjdesini Hz. Ömer'e yetiştirmişti. Harbde bir gözünü kaybetmiş. Mağrib'in fethi için defalarca kumanda mevkiine geçmiş, en son kumandanlığı elli senesine rastlar. Hicretin elliikinci yılı vefat etmiştir. (Tehzib et-Tehzib, c.10, s. 204)

MUAVİYE BİN EL-HAKEM (R.A)

Muaviye bin el-Hakem es-Sülemî radiyallahu anh; Ashab-ı kiram'dadır. Benî Süleym içerisinde otururdu. Medine'ye de gelip giderdi. Rasûl-i Ekrem'den hadis rivâyet etmiştir. Kendisinden de oğlu Kesir, Atâ bin Yesâr, Ebû Seleme bin Abdurrahman rivâyette bulundular. (Tehzib et-Tehzib c.10, s. 205)

MUS'AB BİN SA'D (RH.A)

Faziletli bir zattı. İbn-i Main ve Nesêî kendisinden rivâyette bulundular. Yahya bin Adem Mus'ab hakkında şöyle demiştir: "O Allah'ın kullarının en hayırlılarından idi. Yahya bin Saîd el-Ensârî ve Mutarraf bin Tarif, Hasan bin Abdullah, A'meş, Atâ bin Sâib ve Musa el-Cühenî'den rivâyette bulunmuştur. (Tehzib et-Tehzib, c.10, s. 117)

MUSA BİN EBÛ AİŞE (RH.A)

Dindar, ittikâlî bir zattı. Muhammed bin Humeyd Cerir'den naklen şöyle anlatıyor:

"Ben Musa'yı gördüğüm zaman derhal Allah'ı hatırlardım. Çünkü Allah'ı zikredenler görüldükçe Allah hatırlanır."

İbn-i Hibbân ve Yahya bin Main sikadır, demişlerdir. (Tehzib et-Tehzib, c.10, s. 352)

MÜSEVVİR BİN YEZİD (R.A)

Müsevvir bin Yezid el Esedî el Kâhilî radiyallahu anh; Ashab-ı kiram'dandır. Kûfe'de yerleşmiştir. İmamın yanılması anında arkasında fetih yapılması hakkındaki hadisi rivâyet etmiştir. Kendisinden Yahya bin Kesir el-Bahilî rivâyette bulunmuştur. (Tehzib et-Tehzib, s.152)

MUTARRİF BİN ABDULLAH BİN ŞUHAYR (RH.A)

Mutarrif bin Abdullah bin Şuhayr; İlimde amelde numûne bir zattı. Babasından Hz. Ali'den ve Hz. Aişe radiyallahu anha'dan rivâyeti var. Kendisine güvenilen akıllı, edepli pek âlîcenap bir kimse idi. Basra'da İbn-i Eş'as'ın fitnesinden Mutarrîf ve İbn-i Sîrîn'den başkası kurtulamadı. Gaylan bin Cerir ondan şöyle rivâyet etti: "Bir kimse Mutarrîf'ın yüzüne baka baka yalan söyledi. Mutarrîf: Yarabbî eğer yalancı ise onun canını al, dedi. Adam olduğu yerde öldü kaldı. Duası reddedilmezdi. Güzel giyinir, ata binmeyi sever, çevik bir zattı." 95 yılında vefat etti. (Tehzib, c.10, s. 172)

NEBÎH BİN VEHB (R.A)

Nebîh bin Vehb bin Osman bin Ebû Talha el-Abderî radiyallahu anh, babası Vehb, Ümmü Cemil ile evlenmiştir, kendisinin rivâyetleri vardır. (İsâbe, c.6, s. 232, c.7, s. 327)

NUAYM BİN HEMMAR (R.A)

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den Ukbe bin Amr El-Cühenî'den rivâyette bulunmuştur. Kendisinden Ebû İdris El-Havlânî, Kays El-Cüzamî ve Kesir bin Mürre rivâyette bulunmuştur. Ashab-ı kiramdandır. Kabilelerden Cüzzam koluna mensuptur. (Tehzib et-Tehzib, c.10, s.468)

RİFAA BİN RÂFÎ (R.A)

Rifaa bin Râfî radiyallahu anh, ensarın büyüklerinden ve ilk iman eden Medinelilerdendir. Bedir savaşında ve diğer bütün gazvelerde bulunan

bahtiyarlardandır. Hz. Muaviye devrinde vefat etmiştir.

SAFİYYE BİNT-İ ŞEYBE (R.ANHÂ)

Ashab-ı kiramdan Şeybe bin Osman'ın kızıdır. Rasûlullah'ın sohbetinde bulunup bulunmadığı bilinmiyor. İbn-i Hıbbân kendisini tâbiînin sikatı arasında zikretmiştir. Hz. Aişe'den, Ümmü Habibe'den Ümmü Seleme'den, Esmâ bint-i Ebû Bekir'den rivâyeti vardır. (İsabe, c.7, s. 128)

SA'D BİN İSHAK (RH.A)

Sa'd bin İshak bin Ka'b bin Ucre; Ensardan Benî Sâlim'in halifidir. Aslen Medine'lidir babasından, amcası Abdülmelik'ten, halası Zeynep'ten ve Enes bin Mâlik'ten rivâyeti var. İbn-i Sa'd 140 yılından sonra vefat etti demiştir. Ebû Hâtim: "Salih bir zattır," diyor. İbn-i Hıbbân kendisini sikat arasında saymıştır. (Tehzib et-Tehzib, c.9, s.466)

SAİB BİN YEZİD (R.A)

Sâib bin Yezid bin Saîd bin Sümâme bin el-Esved el Kindî radiyallahu anh; Hz. Sâib ve babası Yezid ashab-ı kiramdandırlar. Sâib radiyallahu anh şöyle diyor: "Babam Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemle hac ettiğinde ben yedi yaşında idim." Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den Hz. Ömer, Osman, Abdullah bin Sâ'd babası Yezid, Hz. Aişe'den rivâyeti var. Kendisinden de başkaları rivâyet etmiştir.

Hz. Ömer'in Medine çarşısında belediye memuru idi. Medine'de en son ölen sahabidir. Ölüm tarihi hakkında 82, 86, 88 ve 91 yılları diye ihtilaf edilmiştir. Allah kendisinden râzı olsun. (Tehzib et-Tehzib, c.3, s.450)

SAİD BİN CÜBEYR (RH.A)

Doğumu hicretin 45 yılında olmuş, 95 yılında 50 yaşında iken vefat etmiştir. Tâbiîndendir. Kûfe valisidir. Devrinin en büyük bilginlerindendir. Aslen Habeş'lidir. Valibe bin Haris'in azatlılarındandır. Abdullah bin Ömer

ve Abdullah bin Abbas'dan okumuştur. İbn-i Abbas'a Kûfe'liler gelip fetva sorduklarında, "Ümmü Dehma'nın oğlu Saîd aranızda iken bana niçin fetva sorarsınız!" demiştir.

Abdurrahman bin Muhammed bin Eş'as, Abdulmelik bin Mervan'ın aleyhine kıyam ettiğinde Saîd de onunla berâber bulunuyordu. Saîd sonra Mekke'ye gitti. Halid el-Kısrî onu yakalayıp Haccac'a gönderdi. Haccac da Vasıt'ta öldürdü. Ahmed bin Hanbel, "Haccac Said'i öldürmüştür. Yer yüzünde onun ilmine muhtaç olmayan kimse yoktur" diyor. (Vefayâtü'l-Ayan, c.1, s.204, Zirikli Alâm, s.1, s.145)

SALİH BİN HAVVAT (R.A)

Salih bin Havvat bin Cübeyr bin Numan el-Ensârî el-Medenî radiyallahu anh babasından, dayısından ve Salih bin Ebû Hasme'den rivâyeti var.

Kendisinden oğlu Havvat, Yezid bin Rumman, Amr bin Abdullah bin Numan ve Kasım bin Muhammed rivâyette bulunmuştur. Nesêî sikadır, diyor. İbn-i Hıbbân da kendisini sikalar arasında zikretti. Bir cemaat kendisinden korku namazını rivâyet ettiler. (Tehzib, c.45, s. 387)

SA'LEBE BİN İBAD EL-ABDÎ (RH.A)

Sa'lebe bin İbad'el Abdî el-Basrî tâbiîndendir. Semura bin Cündüb'den rivâyette bulunmuştur. Kendisinden de yalnız Esved bin Kays rivâyet etmiştir. İbn-i Herem; Sa'lebe meçhuldür, diyor. (Mizanü'l itidal c.1, s.172)

SA'LEBE BİN ZEHDDEM (R.A)

Sahabi midir, değil midir ihtilaflıdır? İbn-i Mes'ûd'dan ve Hz. Huzeyfe'den rivâyeti var. İbn-i Hıbbân, İbn-i Seken ve Ebû Muhammed bin Hazım kendisini sahabeden saydılar. Tirmîzî tarihinde sahabedendir, diyor. İclî de kendisini tâbiînden saymış ve sikadır, demiştir. (Tehzib et-Tehzib, c.2, s.23, İsabe, c.1, s. 200)

SALİM EL-BERÂT EBÛ ABDULLAH EL KÛFÎ (R.A)

İbn-i Mes'ûd, Ebû Mes'ûd, Ebû Hüreyre ve İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan rivâyeti var. Ebû Hatim onun hakkında; Salim Müslümanların hayırlılarından, diyor. Atâ bin Sâib, "Salim bana göre benim kendi nefsimden daha emindir," diyor. Ebû Dâvud'da, namazın sıfatı hakkında bir tek hadisi rivâyet edilmiştir. (Tehzib et-Tehzib, c.3, s.444)

SEHL BİN HANZALİYE (R.A)

İsmi Sehl'dir. Evs kabilesindendir. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem'in hicretinden sonra Müslüman olmuş, Uhut harbinden itibaren Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem'in bütün harblerine iştirak etmiştir.

Şam'ın fethinde hazır bulunarak oraya yerleşti. Hiç çocuğu olmadı. Şam Camiinde dersler verir, herkes onun dersinden istifade ederdi. Gerek Asr-ı Saadet'te, gerekse daha sonra bütün vakitlerini ibadetle geçirirdi. Dünya malına ehemmiyet vermezdi. Hayatı ibadetle geçtiği gibi ahirete giderken de ibadet ederken vefat etmiştir.

Hiz. Muaviye devrinde vefat ettiği zannolunuyor. Allah kendisinden râzı olsun.

SEHL BİN MUAZ EL-CÜHENÎ (RH.A)

Tâbiîndendir. Mısır'da yerleşmiştir. Babasından rivâyette bulunmuştur. İclî; "Mısır'lıdır, tâbiîndendir, sikadır" demiştir. (Tehzib, c. 4, s. 258)

SİMAK BİN HARB (RH.A)

Çok güzel konuşan tatlı dilli bir zât idi. Câbir bin Semure, Dahhak bin Kays, Sa'lebe bin Hakem, Abdullah bin Zübeyr, Târik bin Şihab ve başkalarından rivâyette bulunmuştur.

Hammâd bin Seleme kendisinden şöyle söylediğini nakletmiştir: “Ashab-ı kiramdan seksen zâta yetiştim,” Hişâm bin Abdulmelik’in valiliğinin son günlerinde vefat etmiştir. (Tehzib, c.4, s. 233)

SÜHAYB ER-RUMÎ (R.A)

İsmi Sühayb, künyesi Ebû Yahya, Babası Sinan, Annesi Selma bint-i Kuayt asıl yurdu Musul’dur. Babası Kisrâ tarafından Übülle hakimi tayin edilmişti. Rumlar Übülle’yi istila edip Hz. Sühayb’i de esir olarak almışlardı. Rumların elinden Benî Kelb’in eline geçti. Onlardan Abdullah bin Ca’dan alıp azad etti. Rumlar elinde esir olduğu için ona Rumî lâkabı verildi. İslâmı Hz. Ammar’dan işiten Hz. Suhayb hemen iman etti. İnandığı için en şiddetli işkencelere maruz kaldı ise de inancından zerre kadar fedakârlık etmedi.

Medine’ye hicretinde Mekke’de nesi varsa müşriklere bırakması şartı ile hicretine müsaade ettiler. O da nesi varsa bıraktı, hicret edip imanını kurtardı. Rasûl-i Ekrem’in bütün gazalarında bulundu. En iyi ok atanlardandı. Hz. Ömer vefat edince yeni Halife seçilene kadar imamlık vazifesini îfâ etmiş, üç gün halife olmuştu. Son derece edep, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in sünnetine dilin dönebildiği kadar bağlı bir zattı. Rivâyeti çok azdır. Hicretin 38 inci yılı 73 yaşında Medine’de vefat etti. Baki kabristanlığına defnedildi. Allah kendisinden râzı olsun. (Peygamberimizin eshabı, s. 364)

SÜVEYD BİN GAFELE (R.A)

Süveyd bin Gafele radıyallahu anh, Cahiliye devrine yetişmiş, bir rivâyette Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile görüşmüş bir rivâyette Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in defninden biraz sonra Medine’ye gelmiş, Yermük fethinde hazır bulunmuş, seksen, seksenbir veya seksen iki yılında ölmüştür. Asım bin Küleyb yüz otuz yaşında ölmüştür, diyor. Hz. Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali ve İbn-i Mes’ûd’dan rivâyette bulunmuştur. (Tehzib et-Tehzib, c.4, s.278)

ŞİHAB BİN HİRAŞ (RH.A)

İbn-i Mehdî şöyle diyor: Hammad bin Zeyd'den sünneti daha fazla bilen bir kimse bilmiyorum. Onu Şihab bin Hiraş'tan daha güzel tavsir edeni de tanımıyorum. Ebû Hatem “Şihab saduktur” diyor.

ŞÜTEYR BİN ŞEKEL (R.A)

Cahiliye devrine yetişmiş Kûfe'li bir zattır. Babasından, annesinden, İbn-i Mes'ûd'dan, Hz. Hafsa'dan ve Ümmü Habibe'den rivâyette bulundu. Nesêî sikadır, diyor. İbn-i Hıbbân da kendisini sikat arasında zikretmiştir. Abdullah bin Zübeyr'in hilâfeti sırasında vefat etmiştir. (Tehzib, c.4, s. 312)

TARIK BİN ŞİHAB (R.A)

Tarık bin Şihab, Abdullah el Becelî el Ahmesî, cahiliye devrine yetişmiş, Rasûl-i Kibriya'nın sohbetinde bulunmuş, Hz. Ömer ve Hz. Ebû Bekir devrinde 33 veya 43 gazveye iştirak etmiştir. Kûfe'ye yerleşti. Hicretin 82 inci yılı vefat etti.

Ebû Dâvud ve Neseî kendisinden birkaç hadis rivâyet ettiler. (Delil el-Fâlihın, c.1, s. 469)

TEMİM ED-DÂRÎ (R.A)

Temim Ed-Dârî hicretin dokuzuncu senesinde iman etti. Medine'de yerleşti sonra Şam'a nakletti. Hz. Osman'ın şehâdetinden sonra Kudüs'e gitti. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem'den 18 hadis rivâyet etmiştir. Kütüb-i Sitte'de Buhari'den başkasında rivâyet ettiği hadislerden vardır.

UBEYD BİN HASAN (RH.A)

Ubeyd bin Hasan rahmetullahi aleyh, el Müzenî, Abdullah bin Ebû Evfâ, Abdurrahman bin Mukaffel Abdurrahman bin Malik bin Mukarrin'den rivâyeti var. Kendisinden de A'meş, Mansur es-Sevrî, Şu'be, Kays bin Er-Rabi, Mis'ar ve Ebû A'meş rivâyette bulunmuşlardır. (Tehzib et-Tehzib, c.7, s.62)

UBEYDULLAH BİN ABDULLAH BİN ATEBE BİN MES'ÛD (RH.A)

El-Hüzeylî, Ebû Abdullah el-Medenî, Vâmidî şöyle diyor:

“Alim, fakih, bir çok hadis bilen bir zât idi. Şiir de söylerdi. Sonradan gözleri âmâ oldu” İclî de şöyle diyor:

“Alim, fakih, sika bir zât idi. Ömer bin Abdülaziz’in hocası idi. Tâbiînin en bilginlerinden ve Medine’nin sayılı alimlerinden idi.” Kendisi de şöyle diyor:

“Ne kadar hadis ezberlemek istedim ise hepsini de ezberledim.”

Buhâri, 94, 95, senelerinden birinde vefat ettiğini, İbn-i Medenî ise 99 yılında hakkın rahmetine kavuştuğunu kaydeder.

İbn-i Abdulber şöyle der:

“Tâbiîn içersinde fetva veren 10 kişiden birisi, sonra 7 kişiden birisi idi. Alim, fakih, muttaki, şâir, iyilik sever bir zât idi.

Ashab-ı kiramı geçtikten sonra günümüze kadar fakihler içersinde onun kadar şair, şairler arasında onun kadar fakih bir zât görmedim.

Ömer bin Abdülaziz:

“Eğer Ubeydullah sağ olsa idi onun reyinden çıkmazdım,” diyor. (Tehzib et-Tehzib, c.7, s. 24)

UKBA BİN AMİR CÜHENÎ (R.A)

Ashab-ı kiramdandır. Diğer Ukba bin Amr da başkadır. 44 yılında Hz. Muaviye tarafından Mısır’a âmir tayin edildi. Çok güzel Kur’an okurdu. Fıkıh ve ferâizde güzel bilgiye sahipti. Dili fasih, güzel, yazı yazan, edip, şâir bir zattı. İlk hicret edenlerdendi. Kendi el yazısı ile yazdığı bir Kur’an-ı Kerim Mısır’da mevcuttur.

Muaviye'nin halifeliğinin son günlerinde vefat etmiş, Mısır'da Makdam denen yerde defnedilmiştir. (Tehzib et-Tehzib, c.7, s. 243)

ÜMÂME BİN SEHL BİN HANİF (R.A)

Asıl ismi Esad'tır, bazıları Sa'd dedi, bazıları da Kuteybe olduğunu söylemişler. (Tehzib et-Tehzib, c.12, s. 13)

URVE BİN RUVEYM (RH.A)

Urve bin Ruveym el-Lahmî; Künyesi Ebû'l-Kâsım'dır. Ürdünlüdür. Başta Hz. Enes olmak üzere bir çok zevâtan rivâyeti bulunmuştur. Ölüm tarihinde 131, 132, 135, 144, 145 senelerinde gibi ihtilâf olmuştur. Zihâşebet'de ölmüş, Medine'ye getirilip orada defnedilmiştir. (Tehzib, c.7, s. 180)

VEKÎ BİN CERRAH (RH.A)

Hadis hafızlarındandır. Kendi asrında Irak'ın hadis hafızlarındandı. 129 yılında Kûfe'de doğdu. Babası Kûfe'de Beytülmal (Hazine Nazırı) idi. İlimde çok ilerledi. Çok hadis ezberledi. Harun Reşid kendisini kadı tayin etmek istedi. İttikasından dolayı kabul etmedi. Yıl boyu oruca devam ederdi. Ahmed bin Hanbel onun hakkında, "Veki'den daha çok ezberci ve ondan daha fazla ezberlemiş kimse görmedim," demiştir. Kendisinin birçok eseri var. 1- Kur'an tefsiri, 2- Sünen, 3- el-Mağrife ve Tarih gibi, 197 yılında Hac dönüşü Fed denilen yerde vefat etmiştir. (Tezkiratü'l Huffaz, c.1, s. 282, Hilyetü'l-Evliya, c.8, s. 368, Alâm Zirikli, c.9, s. 135)

YAHYA BİN SAİD (RH.A)

İbn-i Kays bin Amr'dır. Şeyhülslâm ve hadis hafızıdır. Medine kadılığı yapmıştır. Sonra Halife Mansur'un kadısı oldu. Başta Enes bin Mâlik olmak üzere pek çok zevâtan hadis rivâyet etmiştir. Ebû Hatim sikadır, demiştir. Kendisinden 300 kadar hadis rivâyet olunmuştur. Borçlanmıştı, bu yüzden

son günlerinde epeyce sıkıntı çekti. Hicretin 143. yılında Hâşimiye’de vefat etti. (Tezküratü’l-Huffaz c.1, s. 139)

YAHYA BİN YEZİD EL HÜNA’Î (RH.A)

Basra’lıdır. Tâbiîndendir. Enes bin Mâlik’ten rivâyeti var, kendisinden Şu’be, Muhammed bin Dinar Tahi’nin, Halef bin Halife’nin ve Atâbe bin Hamid el-Zabi’nin ve İbn-i Uleyye’nin rivâyetleri vardır. İbn-i Hatim, “Şeyhtir,” diyor. İbn-i Hıbbân kendisini sikat arasında zikretmiştir. (Tehzib et-Tehzib, c.11, s. 302)

YA’LÂ BİN ÜMEYYE (R.A)

İsmi Übeyd’dir. Ashab-ı kiramdandır. Huneyn savaşında Taif’in muhasarasında ve Tebuk seferinde hazır bulundu. Hz. Ömer onu Necran üzerine görevlendirmişti. Hz. Ömer’in vefatı üzerine, Hz. Osman, onu kumandan tayin etti. Hz. Osman’ın şehadetinden sonra Hz. Zübeyr tarafını tuttu. Cemel harbinde kendi devesine Hz. Aişe’yi bindirmişti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’den, Ömer’den ve Anbese bin Ebû Süfyân’dan rivâyet etmiştir. Kendisinden çocukları Safran, Muhammed, Osman ve Abdurrahman rivâyetinde bulundular. (Tehzib et-Tehzib, c.11, s. 400)

YA’LÂ BİN ŞEDDAD BİN EVS (RH.A)

Aslen Medinelidir. Şam’da yerleşmiştir. İbn-i Sa’d, inşaallah sikadır, diyor. (Tehzib et-Tehzib, c.11, s. 402)

YESÂR MEVLÂ İBN-İ ÖMER (RH.A)

Medine’lidir. Sika bir zattır. İbn-i Ömer’den, Ebû Zer’den rivâyeti var. İbn-i Hıbbân kendisini sikat arasında zikretmiştir. (Tehzib et-Tehzib, c.11, s. 376)

YEZİD BİN BERÂ (RH.A)

Yezid bin Berâ bin Âzib el Ensarî el Harisî rahmetullahi aleyh; Amman Valisi idi. Babası Berâ bin Âzib'den rivâyette bulundu. Kendisinden Adî bin Sâbit ve Ebû Cenab el Kelbî ve Seyf Ebû Aiz el Sadî rivâyet etti.

Ebû Aiz şöyle diyor: “Yezid bin Berâ, Amman’a bize vali olarak gönderildi, cidden kendisi valilerin en hayırlısı idi.” (Tehzib et Tehzib, c.11, s. 316)

YEZİD BİN HUMEYR ER-RAHABÎ (RH.A)

Hişam'ın polisi idi. Başta Abdullah bint-i Büsr, Ebû Ümâme, Abdurrahman bin Cübeyr, Habib bin Ubeyd, Süleym bin Amr ve Büsr bin Ubeydullah olmak üzere, bir çok zevâtan rivâyette bulunmuştur. Kendisinden Saffan bin Amr, Şu'be, Cemi bin Eyyub, Dahhak bin Hamza el Emlûki, Muhammed bin Cihade ve Ebû Avane rivâyette bulunmuşlardır. (Tehzib et-Tehzib, c.11, s. 323)

YUNUS BİN YEZİD (RH.A)

Ebû Necad'ın oğludur. Hadis hâfızıdır. Kendisine güvenilir bir zât-ı muhteremdir. Hz. Muaviye'nin azatlısıdır.

İkrime, Kasım, Salim El-Zühri ve bir çok ilim adamlarından rivâyeti vardır. Kendisinden Evzaî, Cerir bin Hâzım, Leys bin Vehb, Osman bin Ömer bin Faris ve başkalarının rivâyetleri vardır. Ahmed bin Salih, “Sikadır,” dedi. Ebû Saîd bin Yunus şöyle diyor: “152 senesinde vefat etti. Cidden çok hadis bilirdi.” (Tezkiretü'l-Huffaz, c.1, s. 162)

ZAMRA BİN ABDULLAH (RH.A)

Zamra bin Abdullah bin Üneys El Cühenî radiyallahu anh; Babasından rivâyette bulunmuştur. Kendisinden Zührî, Bukeyr bin Abdullah bin El-Eseccî ve Büyer bin Mismar rivâyette bulunmuştur. İbn-i Hıbbân kendisini sikat arasında zikretmiştir. Buhârî ve Müslim Kadir gecesini hakkında kendisinden bir tek hadis rivâyet etmişlerdir. (Tehzib et-Tehzib, c.4, s. 461)

ZAMZAM BİN CEVSÎ EL HİFFANÎ EL YEMANÎ (RH.A)

Abdullah bin Hanzale el Ensarî'den rivâyeti var. Kendisinden Yahya bin Ebû Kesir, İkrime bin Amr rivâyet etmişlerdir. Yahya bin Main ve İclî, “Sikadır” dediler. İbn-i Sa'd Yemâme halkının fakihleri arasında saydı. (Tehzib et-Tehzib, c.4, s. 462)

ZEVKAN MEVLÂ AİŞE (RH.A)

Hız. Aîşe'nin azatlı kölesidir. Tâbîündendir. Çok güzel Kur'an okurdu, bazı namazlarda Hız. Aîşe'ye imamlık ederdi. Şamlıların Medine'ye saldırmalarında Harra'da şehit edilmiştir. Kendisinden çok az hadis rivâyet edilmiştir. İclî tâbîündendir, sikadır demiştir. (Tehzib et-Tehzib, c.3, s. 220)

ZEYD BİN SABÎT (R.A)

İsmi Zeyd, künyesi Ebû Said'dir. Hazrec kabilesinin Neccar hanedanındandır. Musab bin Umeyr İslâm'ı yaymak için Medine'ye geldiğinde çocuk yaşta iken iman etmişti. Fahr-i Kâinat Efendimiz Medine'ye hicret ettiğinde 12 yaşında olan Hız. Zeyd 17 sûreyi ezberlemiş, başkalarına da öğretmişti. Rasûl-i Kibriya sallallahu aleyhi ve sellem, onun bu halinden son derece memnun oldu. Yaşı küçük olduğu için, Bedir ve Uhut harbine iştirak edemedi. Hendek harbinden itibaren bütün gazalarda bulundu. Hız. Zeyd Rasûl-i Ekrem'in vahiy kâtiplerindendi. Aynı zamanda Kur'an'ı ezberlemişti. Hız. Ebû Bekir'in halifeliği sırasında, Kur'an'ı toplama heyeti başkanı Zeyd bin Sabit'ti. Hız. Osman devrinde Kur'an nüshalarının çoğaltılmasında yazı işlerini Zeyd bin Sâbit yerine getirmiştir.

Rasûlullah Efendimizin emri ile Yahudilerin dilini de öğrenmişti. Hız. Zeyd Beytulmal'e nâzırlık yapmış adaletinden dolayı ganimet taksimi görevi de Hız. Zeyd'e verilmişti.

Hız. Zeyd Kur'an ve feraiz ilimlerinde tam bir olgunluğa erişmişti. Şabî, kıraat ilminde onun bütün ashaptan üstün olduğunu söylüyor. Ashab

devrinde Kur'an ve hadiste Übey bin Kâ'b ve Zeyd bin Sabit ashabın mercii idiler.

Bugün Kıraat zinciri Zeyd bin Sabit'e kadar varır, Hz. Zeyd'in rivâyet ettiği hadislerin sayısı 92 tanedir.

Hz. Zeyd asrının en meşhur hattatlarındandır. Emirler, anlaşmalar onun tarafından yazılırdı. Vahiy anında çok kere hazır bulunmuştu. Hicretin 55-56 yılı Medine'de vefat ettiği zaman Hz. Ebû Hüreyre ağlayarak, "Ümmetin en büyük âlimi öldü" demiş, ibn-i Abbas da onun ölümü ile çok müteessir olmuştur. Hz. Hassan bin Sabit de ona mersiyeler yazmıştır. (El-İstiâb, c.2, s. 537, Peygamberimizin Eshabı, c.5, s. 221)

ZİYAD BİN İLAKA (RH.A)

Ziyad bin İlâka bin Mâlik es-Sa'lebî Ebû Mâlik el-Küfî

Kutbe'nin kardeşinin oğludur. Amcası kutbe'den, Üsame bin Şerik'ten, Cerir bin Abdullah'tan, Câbir bin Semure'den, Muğire bin Şû'be'den rivâyeti var. Yahya bin Main ve Nesêl sikadır, dediler. Ziyad bin İlâka tâbiîndendir. 130 yıllarında 100 yaşında vefat etmiştir. (Tehzib et-Tehzib, c.3, s.381)

ZÜLYEDEYN (R.A)

Elleri uzun olduğu için bu lâkabı almıştır. Asıl ismi bilinmemektedir. (Avnül mabut, c.1, s. 388)

Zülyedeyn'in asıl isminin Hırbak olduğu da rivâyet olunmuştur. Nitekim bu mevzuyla ilgili hadis-i şeriflerde bu isim tekrarlanacaktır.